

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
Research Library, The Getty Research Institute

911. H. 716

יְהוָה יִשְׁתַּבַּח
EXALTABITUR SOLUS

DANICORUM
MONUMENTORUM
Libri Sex:

*E spissis antiquitatum tenebris
et in Dania ac Norvegia
extantibus rudibus
cruti
ab*

OLAO WORM.D.
*Medicine in Acad. Hafn.
professore publ.*

HAENIÆ
Apud Ioachimū
Moltken. am Bibliopolam
ibidem primar.
A^o MD CXLIII.

Sceniss: Daniae Norvegie Et Regis sculptor Simon de Pas sculpsit.

V I R I S

Magnificis, Illustribus, Strenuis,

DN. CHRISTIANO

THOMÆO,

Domino de Stovgard &c. Equiti

aurato, Reg. Majest. Cancellario Magno,

Regni Daniæ Senatori primario, Academiae Haf-
nienfis conservatori summo.

DN. JUSTINO HOEG,

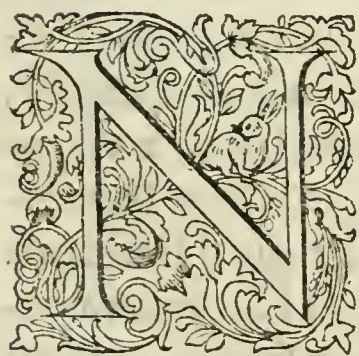
Domino de Giordslæf &c. Equiti

aurato, Regni Daniæ Cancellario Magni-

fico, & Senatori prudentissimo, Arcis Calloe
Præsidi Regio.

Dominis & Patronis suis benignissimis

S. P.

EGLECTA PATRIÆ

Monumenta, quæ hæc-

tus conquirere licuit, è te-

nebris eruta, & nostra

qualicunq; illustrata ope-

ra, vobis offero, Cancellarij Magnifici. Ignoscatis

si homo glaciem primus frangens, & inten-

tata ab aliis incedens via; vetustatis quandoque adeo involvatur nubibus, ut monumenta & secreta Majorum in quibusdam non satis assequatur: in quibusdam, exesos & oculorum aciem fugientes characterum non reddat apices. Juvat prodiisse tenus, si non datur ultra. Ab interitu residua patrum trophæa vindicasse & posteritati gratæ quædam eliminanda reliquisse, mihi suffecerit: ne penitus pereant, quæ adhuc apud nos restant præclare actorum documenta. Erit olim qui patriæ accensus amore, plura addat, atque hæcce non negligat. Scruposa antiquitatum nostrarum difficultate, à patriæ debito officio absterrita nostratum pars maxima, spretis qui domi sunt, peregrinis se dedit. Ast proxima negligere, remota suspicere, externa adorare, domestica fastidire, non virtutis, sed vitii est. Hinc enim præclare à majoribus gesta, ritus, mores, instituta, decreta, victoriæ, triumphus, monumenta, & infinita alia Danicæ virtutis trophæa, tenebris sepulta jacent & æterna obruuntur oblivione. Et quid hæcenus sperare potuimus, cum ipsa Literatura penè fuerit oblitterata? Hæc sæpius mecum ruminans ac sortem deplorans nostram,

ten-

tentandum aliquid ratus sum, ut vel exemplo præclara & patriæ nata excitarem ingenia: vel opera, viam ad Antiquitates nostras sternerem expeditiorem. Superiorum animatus favore & benignitate, in Fastis & Literis tentamenta protuli. Quæ cum à Candidis benignè excepta videam, & hæc Monumentorum addenda duxi παραδείγματα, non sine sudore & impensis huc producta; id agens, Danicis non minus quam aliarum nationum Antiquitatibus, suus ut redeat honos, sua in posterorum æmulationem Majestas. Hæc, Cancellarii Magnifici, benigno vultu aspicere & vestro patrocinio commendata habere ut haud dedignemini submisso peto. Causas quæ me huc impulere enumerare si vellem, prolixum vestrorum per omnes dignitatum gradus in Regem, Principem, Patriam, Ecclesiam & Academiam hanc, meritorum contexerem commentarium. Sufficit hic insignis ille favor & benevolentia, qua à multis annis me clientem vestrum, haud vulgariter estis complexi, quæ ut mihi sit perennis opto & voveo. Deum supplicibus veneror votis, dignetur Illustr. Magnificent. vestr. cum generosis familiis, benedictionis suæ auro

largiter adspirare, vitam ac valetudinem
firmam in seram senectam largiri, ut diu
superstites Regi, Patriæ, Ecclesiæ & Aca-
demiæ profitis, meq; porro vobis com-
mendatum habere pergatis virtutum ac di-
gnitatum vestrarum cultorem devotum.
Hafnia Cal. Novemb. Anni M DC XLII.

Magnif. Vestr.

Addictissimus

OLAUS WORM D.

Medic. Prof. P.

Lecto-

LECTORI BENEVOLO

S.

*N*tibi, amice Lector, Monumentorum & Inscriptionum Danicarũ, tibi dudum promissa Specimina, mihi quidem labore & sudore multo comparata; sed nunc pluribus communicata, ut eorum quæ de Literaturâ nostrâ priscâ & Fastis olim commentati sumus Danicis, sint quasi Coronis & doukaotia. Forjan & in his inveniet antiquitatis curiosior scrutator, quod oblectare possit, & de septentrionali gloria, priscorumq; Danorum virtutis emulatione testari. Claris scriptoribus debent Græci & Romani, quod quæ benè meritis reliquerunt, à tempestatum variarumq; adversitatum procellis liberata, in luce & oculis versentur omnium, multisq; in locis, pristino nitori restituta conspiciantur. Nostris haud contingit hæc felicitas; sed adeò despiciatui habita, sordibus & squallore obsita hæctenus fuere, ut ad fimeta claudenda & nescio quosnam infames usus quandoq; sint detrusa: imò benè cum quibusdam actum putabatur, quæ sors melior ab immanium Lapidarum sacrilegis eripuit manibus & vel sepem claudere, vel horrei alicujus collapsam basin sustentare dedit. Hinc quandoq; accersenda quæ hic damus, & à cæno ac putore liberanda, tuum ut liberius prodirent in conspectum. Ultra jam non miror cur deserta hæctenus & à multis tentata, sed nemine exculta extiterit hæc provincia: nec anxius disquiro cur quidam magnæ famæ, admotam tabule retraxerint dextram, exclamare coacti:

Sua

107
Sua sunt quoq; funera saxo

Et rigida cautes cumulant sibi clade ruinas!

Affatim enim & non minori cumulo mihi, quam illis tot objecta sunt in hoc stadio obstacula, quæ in medio cursu ad ardua hæc anhelantem adeò remorabantur, ut animo despondere, omnemq; horum curam seponere dudum coegissent, ni patronorum benevolentia, omnisq; melioris Literaturæ Principum fausta acclamations in orbita me continuissent, & ad illa, quæ restabant, perficienda feliciter animassent.

Primas quidem debeo Magnifico Reg. Majest. Cancellario Dno. CHRISTIANO FRISIO de KRAGERUP, equiti aurato, Regni Dania Senatori prudentissimo, patronorū benignissimo P.M. qui non solum in hanc primus me traxit arenam; sed & consiliis, benevolentia, liberaliq; documentorum communicatione, adfistere, cohortationibusq; crebris incitare non destitit, donec colophonem nacta hæc nostra opella, luce aliquali digna ipsi videretur. Ab eo plurimum debeo Magnifico, illustri & generoso Dno. CHRISTIANO THOMÆO Domino de STOUGARDE & c. Cancellario Regio & Equiti aurato, qui ut in locum defuncti Patroni apud Serenissimum Regem nostrum, magno suo merito & patriæ commodo successit: ita conatus patriæ antiquitates eruendi, consilio juvit eoq; rem perduxit, ut iconibus & typis nitidis, antiquitatum nostrarum scrutatoribus, post longa laborum tædia, hæc communicari potuerint. Quibus Heroibus quicquid laboribus nostris, patriis antiquitatibus accesserit lucis, quicquid Borealis mun-

mundi scrutatoribus, obtigerit delectationis, acceptum in solidum est ferendum. Ingenue enim fateor, illorum autoritate & praesidio, me huc adductum, ut inspectas, multisq; in vias planè visas, tentare ausus fuerim, vias, non sine famæ & existimationis discrimine.

Videbam quidem viri celeberrimi Bonav. Vulcanii (cujus potiora in hoc genere hic delineata, enodata, & in integrum restituta videbis) in hoc stadio conatus, cum applausu & admiratione exceptos, & à bonis quibusvis benè habitos: Sed ut eo nostra assurgerent, nec mihi polliceri, nec sperare unquam valui. Interim tamen, benevola de hætenus editis magnorum virorum judicia, tantum mihi promittunt, quantum optare nunquam potuerim.

Non possum igitur, quin magno meo (quem hæc studia mihi conciliarunt) amico, Generoso & nobili viro Dno. Henrico Spelman Equiti Anglo Britanno, de prisca literatura benè merito, pro candido Runarum nostrarum examine, gratias agam debitas. Celeberrimo item Petro Scriverio, qui nostram opellam affectu plusquam prolixo, in ingeniosissimo suo de Typographiæ origine tractatu prosequitur, eamq; non prorsus indignam, quæ manibus Doctorum teratur, judicat. Nec mihi ab hisce alienum visum est lectum Historicorum Danicorum par; clarissimum dico Joannem Meursium Academiæ Soranæ Professore publicum, & Johannem Isaacium Pontanum, in Gymnasio Hardevicensi, bonas literas juventuti olim instillantem, *ὑὐὲν ἀγίοις*: qui hætenus à me de hisce antiquitatibus divulgata, in scriptis suis honorificè exceperunt, suisq; elogiis haud indigna judicarunt. Id demum unice mihi in votis tan-

torum virorum conceptæ expectationi aliquo modo respondere ut posset conatus. Hisce ex Germanis, Italis & Gallis addere haud paucos, eosq; inter eruditos melioris comatis, possem, qui partim literis suis, partim per alios, urgere haud desierunt, hac diutius mihi soli ut haud servarem.

Ceterum, ne quisquam quicquam hac meâ opellâ sibi præreptum aut laboribus exantlatis defraudatum se conquatur, utq; apographorum quibus in his usi sumus, indubitata constet fides; nomina illorum non dissimulabo, qui sigillatim in cippis eorumq; inscriptionibus communicandis, gratiam patriæ, mihi verò necessariam locarunt operam. Sperans horum exemplo incitatos alios, quæ restant collecturos, ac Symbolam suo tempore, huic operi ultrò collaturos.

Præter ea quæ in Selandia, Scandia & Cimbria ipse, qua fieri potuit diligentia, annotavi, in multis vicariam mihi operam locarunt, vir Reverendus Dn. M. Bertilus Canutius Præpositus & Pastor Lødderupensis, Dn. Jonas Schonvigius Regiæ classi tum à sacris, cuius singularem in vetustioribus delineandis, non possum non laudare diligentiam. Apsloensia accepta ferimus Dno. Petro Adolpho, Medicinæ Doctore peritissimo. Stavangriensia Reverendo & clarissimo viro Dn. M. Thomæ Cunrado Vegnero, Diœceseos ejusdem Episcopo vigilantissimo, amico meo veteri. Alios qui particularius affectum suum conatus nostros juvandi, & hæcce è tenebris eruendi declararunt, suo quemq; laudavimus loco.

Hi autem omnes, una mecum testabuntur, non exigui esse operis, tanto operè fastiditis gratiam conciliare, durissimarum cautium fugitivas notas retrahere, totq; seculis sepulta resu-

sci-

scitare, & cum temporum tempestatumq; violentia quasi bellum gerere. Quod omnino faciendum fuit ei qui ex hac caligine eluctari decrevit. Literas priscas usitatis jam, vel Romanis reddere, non usq; adeò operosum ei, qui in nostra Literatura mediocriter versatus, præsertim ubi integræ, non mutilatæ aut depravatæ occurrunt notæ: sed carie exesas restituere, pravè descriptas emendare, cascum idioma ad modernum accommodare, & genuinum cujusvis sensum elicere, majoris erat operæ. In eo autem ita desudavimus, ut pluscula assecutos nos speremus, conjecturæ in multis locum dederimus, in aliis nobis ipsis vix satisfecerimus, conatum in medio relinquentes, quò meliora & certiora docentibus suis quoq; esset honos & gloria. Si ea industria res gestas Majorum nostrorum, scriptis consignatas reliquissent veteres, qua Græci & Romani suas, in his enucleandis via fuisset expedita, quæ jam horrida, scrupis densa nullisq; vestigiis trita occurrit.

Tentamina igitur hæc cape, benigne Lector, sed immutandi, addendi, detrahendi & corrigendi jure mihi reservato: Tibi verò de iisdem mecum conferendi, conatus juvandi, inducendi, amplificandi & notandi facultate concessa liberrima. Quam qua mente porrigo, ea te valere jubeo.

INDEX LIBRORUM ET CAPITUM HUIUS OPERIS.

Liber Primus ea habet quæ monumenta
Danica in genere concernunt.

CAPUT

I. Quid monumentum & cur
benè meritis ponatur.	VII. De sepeliendi ritibus.
II. De antiquorum monumen-
torum in Dania extantium ge-
neribus.	VIII. De vallo Danico vulgò
<i>Danevirck.</i>
III. De Delubris & aris veterum
Danorum.	IX. De Lapideis monumentis
Danicis.
IV. De Diis & Idolis veterum
Danorum.	X. De foris veterum & varia
dirimendarum litium ratione.
V. De sacrificiis Danorum.	XI. De Ordalio. (dicatis.
VI. De sepulturis veterum.	XII. De locis Regum electioni
	XIII. De Epitaphiis (ratis.
	XIV. De aliis monumentis lite-

Liber Secundus continet monumenta
Selandica, quorum.

I. Verense	V. Sandbyense Secundum
II. Trygveldense	VI. Sandbyense Tertium
III. Oreetinganum	VII. Alstedense
IV. Sandbyense Primum	VIII. De planitie Haborina cum
Messenio dissertatio.

Liber Tertius monumenta Scaniae exhibet.

I. Lundense	IX. Høbyense
II. Valkieranum	X. Kjöbingense
III. Ströense	XI. Scorbyense
IV. Gorstangense	XII. Siörupense
V. Åsumentense	XIII. Huneåstadense
VI. Ålrumense	XIV. Vedmanshöjense
VII. Biergesøense primum	XV. Tullstrupense
VIII. Biergesøense alterum	XVI. Fuliense

XVII. Folsienſe	XXII. Løſenenſe ſecundum
XVIII. Høybyenſe	XXIII. Storkianum
XIX. Hierupenſe	XXIV. Leragrienſe
XX. Holmenſe in Hallandia	XXV. Liſterenſe
XXI. Inter Blekingica	XXVI. Sylvisburgenſe
primum Løſenenſe I.	XXVII. Rupes Haraldiana.

BORINGHOLMICA.

I. Aakirkebuenſe	VI. Clementinum 1.
II. Aakierenſe 1.	VII. Clementinum 2.
III. Aakierenſe 2.	VIII. Røenſe
IV. Nicolaitanum 1.	IX. Laurentianum
V. Nicolaitanum 2.	X. Guldینگardenſe.

Liber Quartus Fionica & Lalandica continet.

I. Ronningenſe	LALANDICA.
II. Allerupenſe	I. Tileſenſe
III. Juleſchoenſe	II. Brīningenſe
IV. Avindſloenſe	III. Scolengenſe
V. Flemloſenſe	IV. Tīrſtedenſe.
VI. Albeccenſe.	

Liber Quintus ea habet quæ in Cimbria
viſuntur.

ARHUSIENSIA.

- I. Randruſienſe
- II. Hobroenſe 1.
- III. Hobroenſe 2.
- IV. Glenſtrupenſe
- V. Gieſſingholmenſe
- VI. Allingenſe
- VII. Stenhaltenſe.

ALBVRGENSIA.

- I. Hunenſe
- II. Tuordrupenſe
- III. Brynderslevianum
- IV. Vregersloenſe
- V. Gellerloenſe
- VI. Virgula Erotica

VIBVRGENSIA.

I. Lenenſe	III. Torupenſe
II. Hierimindanum	IV. Grøndalenſe

V. Longense 1.	VIII. Gudingense
VI. Longense 2.	IX. Gunderupense 1.
VII. Grensteneuse	X. Gunderupense 2.

RIPENSIA.

I. Oddumense	VII. Leburgense
II. Hvorumense	VIII. Feulingense
III. Jellingense 1.	IX. Vandrupense 1.
IV. Jellingense 2.	X. Vandrupense 2.
V. Haverfloense	XI. Landerupense 1.
VI. Cornu aureum	XII. Landerupense 2.

GOTLANDICA.

I. Korpeklintense	III. Siltense 1.
II. Eistanense	IV. Siltense 2.

Liber Sextus ea quæ ex Norvegia delata
sunt, continet.

BERGENSIA.

I. Gerdifense	V. Hopperstadsense 1.
II. Grindemfense	VI. Hopperstadsense 2.
III. Strandbarnense	VII. Quammifense
IV. Housense	VIII. Stedifense.

STAVANGRIENSIA.

I. Boense	XI. Flikefiordense
II. Sorboense	XII. Scalevordense
III. Evifense	XIII. Framvardense
IV. Byglandense 1.	XIV. Aderfnelense
V. Byglandense 2.	XV. Frøelandense
VI. Omlidense	XVI. Hellelandense 1.
VII. Avelnefense	XVII. Hellelandense 2.
VIII. Tunstadsense	XVIII. Nierumense
IX. Lundense	XIX. Skiefvelandense
X. Oldgarefense	XX. Stangelandense

XXI. Klepenſe 1.	XXIV. Tangerenſe 2.
XXII. Klepenſe 2.	XXV. Scrotvaldenſe
XXIII. Tangerenſe 1.	XXVI. Urdalenſe

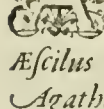
ASLOENSIA.

I. Dynenſe	X. Holmenſe 2.
II. Grammenſe 1.	XI. Toſſogonenſe
III. Grammenſe 2.	XII. Tottenſe.
IV. Grammenſe 3.	XIII. Templum mirabile.

NIDROSIIENSIA.

V. Kiufenſe	I. Stodenſe
VI. Bildenſe	II. Tingvoldenſe
VII. Tunenſe	III. Froenſoenſe.
VIII. Hougerenſe	
IX. Holmenſe 1.	

CATALOGUS AUTORUM QUORUM OPERA in hiſce reſtituendis uſi ſumus.

Damus Bremeniſis	Arnoldus Abbas Lubecenſis
Adamantius	Athanaſius Kirckerus
Elianus	Athenaus
Æſcilus	Avicenna
Agatharſides	Autovita S. Uldarici.
Aimoinus	B.
Albertus Crantzius	Baldwinus Ronſeus
Albertus Magnus	Bernardus Malincrot
Alexander ab Alexandro	Beroaldus
Alexander Gvagnini	P. Bertius
Amatus Luſitanus	S. Biblia
D. Ambroſius	Blondus,
Andreas Sunonis	Bœtius
Andreas Vellejus	Breviarium Arhuſienſe
Annales Friſici	Breviarium Slefvicenſe
Antonius Auguſtinus	C.
Appianus	Calpurnius
Apulejus	Cambdenus
Ariſtophanes	Jul. C. Capatius
Ariſtoteles	Capitula Caroli Magni
Arnerus Scald	Capitulum Rhemenſe
Arnoldus Huitfeld	Caprolus

Carolus Clusius
Carolus Paschalius
Casspar Bartholinus
Casspar Bauhinus
Cassparus Ens
Catullus
Causinus
Christianus Cilicius
Chronicon Carionis
Chronicon Rhythmicum Danicum
Cicero
Claudianus
Claudius Lyfscander
Clemens Alexandrinus
Codex legum Danie
Calius Rhodiginus
Collectarius canonum Burchardi
Columella
Commentator epistolæ Baconis
Concilium Lateranense
Conestagiis

D.

Dalecampius
David Propheta
Democrates
Demophilus
Diodorus Siculus
Dion
Dithmarus Episc. Mersburg.
Dudo de S. Quintino
Durus Samius
Dyonisius Halicarnasensis.

E.

Edda
Elnottus
Emanuel Urstius
Epicedium Lodbrogi
Epictetus
Erasmus Latus
Erichus Pomernanus
Euripides
Ensebius

F.

Festus

Florentinus
Fortunius Licetus.

G.

Galenus
Gassarus
Georgius Gualterus
Gerardus Mercator
Gerardus Vossius
C. Gesnerus
Glossarium Runicum M. S.
Goropius Becanus
S. Gregorius
Gvilhelmus Fabricius Hildanus
Gvilhelmus Lambardus
Gysbertus Longolius.

H.

Hamelmannus
Helmoldus
Henricus Spelman
Hermippus
Herodotus
Historia Julinensis
Historia Norvagica
Historia Olai Crasti
Homerus
Hornungus
Horatius
Horus Apollo
Hovedenus
Hugo Linscotanus
Hyginus.

I.

Jacobus Capellus
Jacobus Matthias
Jarlajagu
Ingrasias
Joan. Adolphus Cyprenus
Joan. Alstedius
Joan. Bureus
Joan. Cluverus
Joan. Cunradus Dietericus
Joan. Frideric. Hervardus
Joan. Isaacus Pontanus
Joan. Kirckmannus

Joan. Laurenbergius
 Joan. Magnus
 Joan. Messenius
 Joan. Meursius
 Joan. Pediaſimus
 Joan. Rhodius
 Joan. Seldenus
 Joan. Spedus
 Joannes Strelorius
 Joan. Svaningius
 Jonas Coldingensis
 Jorrandes
 Joſephus Scaliger
 Joſephus Terzer
 Iſidorus
 Jul. Ceſar
 Jul. Ceſar Scaliger
 Juretus
 Juſtus Lipſius
 Juvenalis.

K.

Knitlingſagu.

L.

Lactantius
 Lanfrancus
 Laurentius Schraderus
 Leges Adelftani
 Leges Scanice
 Lex Salica
 Livius
 Lucanus
 Lucilius
 Lycophron
 Lycſthenes
 Lylius Gyraldus.

M.

Macrobius
 Malmesburienſis
 Manuſcripta varia
 Marſilius Ficinus
 Martinus Petrejus
 Melchior Goldaſtus
 Mercurialis

N.

Natalis Comes
 Niali Hiſtoria.
 Nicolaus Petrejus
 Nicol: Porta Trygonius
 Nicolaus Turius
 Nierenbergius
 Nonnius.

O.

Olaus Magnus
 Olaus Petri
 Opitius
 Oppianus
 Ormſagu
 Oroſius
 Otfridus weiſenburgenſis
 Ovenus
 Ovidius.

P.

Paradinus
 Pareus Chirurgus
 Paulus Emilius
 Paulus Merula
 Paulus Varneſfridus
 Pausanias
 Petrus Claudii undalenſis
 Petrus Lindebergius
 Philippus Cyprenus
 Philippus Melanchton
 Philoſtratus
 Pierius Valerius
 Pignorius
 Pindarus
 Plato
 Plautus
 Plinius
 Plutarchus
 Pomponius Gauricus
 Procopius
 Propertius
 Prudentius.

G

Quin-

Quintus Calaber ^{Q.}

R.

Rabanus
Ranulphus de Glanville
Ravisius
Resendius
Rhithmus de S. Annone
Richardus Verstegan
Ricobaldus Ferrariensis
Rudimentum Novitiorum

S.

C. Salmasius
Saxo Grammaticus
Seneca Philosophus
Seneca Tragædus
Servius
Sigvaldus Scald
Silius Italicus
Simplicius
Snellius
Snorro Sturlason
Sophocles
Sophoclis Scholiastes
Statius
Stephanus Stephanus
Stephanus Zamofius
Stobæus
Strabo
Stuckius
Svetonius
Svidas

Symmachus.

T.

Tabula genealogica Schalholtina
Tacitus
Terrentius
Tertullianus
Theopompus
Thomas Bangius
Thomas Bartholinus
Tibullus
Trithemius
Turnebus
Turnerus

V.

Valerius
Valerius Maximus
Varro
Varolus
Vatædælu
Ulbo Emmius
Vegetius
Vetus Paraphrastes Test. Veteris
Virgilius
Volæ Vaticinium
B. Vulcanius

W.

willeramus Abbas

X.

Xenophon

Z.

Zacutus Lusitanus

Excellentissimo, Clarissimo, doctissimoq; Viro

DN. D. OLAO WORMIO

Medicinæ Doctori & Professori Regio

Axorum cippos prisco sermone loquentes

Facunda WORMI, traditione facis:

Inde Tibi debent vivi sua præmia: debent

Hæc vitæ casti præmia summa tibi.

At functi ut nequeant, viventes reddere nolint,

Celsa hujus merces Fama laboris erit.

WILLICHIUS WESTHOVIUS,

C.P. & E. Lund. Canonicus.

Plendida saxosis quondam monumenta sepulchris

Imposuit simplex veterum labor, ut Libitinæ

Nescia facta Ducum Cippi loquerentur, & idem

Non tegeret famam tumulus, qui putre cadaver

Obruerat: sed vana fuit, licet ardua cura,

Ossa laborato Magnatum cespite condi.

Nam duros filices, cæloq; minantia saxa,

Et rigidas valuit cautes abolere vetustas.

Secula diminuunt colles: nec perstat in ævum

Illustres claudens Manes, generosaq; Regum

Funera compescens, cumulato pulvere, tumba.

At non mortalis, subito nec fine caduca,

Gloria defunctos sequitur, quamcunq; deserti

Victuris celebrant chartis, & in omnia, vates,

Tempora diffundunt. Candenti sola favillæ.

Fama superstes erit, cui sacri culmen honoris
 Et merita laudis decus, inclytus arrogat autor.
 Fortes Heroum dextas, animosq; bello
 Rapta trophæa, neces promptas, clarosq; triumphos,
 Musa perire vetat: nec in ullum decidit ævum,
 Quicquid perpetuis signatum Annalibus extat.
 Hinc WORMI, stigiis per te redivivus ab undis
 Concessus procerum, venerandaq; turba potentum,
 En tibi purpureo nectit de flore coronas
 Et tua victrici præcingit tempora lauru:
 Danica quod tandem, deperdita busta resurgant,
 Busta vel abstrusis, hinc inde recondita dumis
 Obsita, vel viridi musco quæ sparsa jacebant.
 Hæcenus ignotos RUNARUM flexus & ampli,
 Arctoæ gentes stupuere ænigmata ductus:
 Saxaq; mirandis dudum cælata figuris,
 Solicitos vario fallebant commate sensus.
 Munere sed WORMI jam tanta arcana pateſcunt,
 Postea quæ doctis satis intellecta legentur.
 Jamq; typis expressa, diu, non marmore scripta,
 Ruina perennabit; scopulos dum secla fatigant.
 At nos ingenuo SCALDRORUM munere functi
 Hoc titulo statuam toto tibi figimus orbe:
 PARVINI *IV INN INT PNPIMII HHTIK RNM
 TRIHIBNI I HIBRII HHTY PNI NIMHYAI ARYHAK

M. STEPHANUS JOHANNIS STEPHANIUS
 Historicus Regius & in Academia
 Sorana Professor P.

AD
INCOMPARABLEM.
DANICÆ. ANTIQUITATIS.
VINDICEM.

ET
RUNICORUM. MONUMENTORUM.
INTERPRETEM.

PRIMUM. UNICUM. FELICEM.

D. D.

OLAUM. WORM.
MAGNIFICUM. P. T. RECTOREM.
MEDICINÆ. PROFESSOREM. REGIUM.
COLLEGAM. PLURIMUM. HONORANDUM.

EPIGRAMMA.

SCRIPTUM.

A

THOMA. IO. BANGIO. S. LING. P.P.

ՏԻՄԵՈՒ, ԻԲՈՒՆ, ՐԻՐՈՒՄ, ՈՒՐՈՒՄ, ԴՅՈՒՄԻ, ԿՅՈՒՄ:

ԻՎԱՆՐՈՄ. ԻՅԿԻՂԻՃ. ԲՈՒՄԻՃ ԿՎԺԿՎ. ԲԻՐԻՂ.

ՏԻՄԵԱՐԴ. ԿԻ. ԲԻԿ. ՈՒՄԻ. ԿՈՒ. ՔԱՐՄԻՆԿ. ԴՐԿ.

УДМУРТИЯ. УГЛУБЛ. РАЗВЕРЖ. ВРИД. МАНАКИ

ԿԻՄԵՐԱԿԱՆ ԿՈՆՏԻՆԵՆՏԱԿԱՆ ՈՒՆԻՎԵՐՍԻՏԵՏԻ

ՄԱՐՄԻՆԿ. ԻՏ. ՈՒՆԱՂ. ՎԻՍԲԱՐՂ. ՈՒՂԱ. ԼԱԿԱ.

Cuncta ruunt, firmum nil est mortalibus, auræ
 Præter Divinæ nescia dona mori.
 Quid saxis cippisq, quid ære perennius? Illis
 Interitum tellus, tempus & unda parant.
 Dania non cessit priscis virtute Pelasgis:
 Romulidis terror, sæpe ruina, fuit.
 Ipsius & quondam cecinerunt Martia facta
 Congesti tumuli, saxa, sepulchra, nemus.
 Illa tamen neglecta jacent. Quæ structa superbis
 Molibus, heu! tantùm celsa fuisse vides.
 Grandè decus Patriæ, WORMI doctissime, solus,
 Ne penitus pereant hæc peritura, facis.
 Eruis è densis Regum monumenta tenebris:
 Et simul ingenii das monumenta tui.
 Tu facis æternum, quod fecit prisca caducum
 Sedulitas: hinc te gloria quanta manet?

M. GEORGIUS FROMMIUS
 Prof. P.

Parodia ad Oden XIII Libri III Carminum
 Q. Horatii Flacci

ad

Clariss. & Excellentiss. Virum,

D. OL AUM WORMIUM.

O WORMI, Medici pars potior chori,
 Quanta digne tuba, non sine postumo
 Te sacrabit honore
 Seris Runa nepotibus.
 Et nunc meritis præmia destinas
 Laudum fama tuis, ringitur invido
 Flatus fidere Momus,
 Musei scabies gregis.

Te liventis atrox fanna Calumniæ
Nescit tangere, tu lumen amabile
 Plenis numine Scaldris
 Præfers, & patriæ tuæ.
Esto nobilium tu quoq; frontium
Lauru ornate decus, cui merito suo
 Doctorem usq; virorum
 Assurgat melior chorus.

*Magni amici mei meritis
 æternum devinctus*

JOANNES MEJERUS
Sch. Cathedralis Ripensis
Rector.

Antiquitatum Septentrionalium celeberrimo Vindici

OLAO WORMIO,
Medicinæ Doctori & Professori, post restau-
ratam Literaturam Runicam, jam tot Daniæ
Monumentorum Assertori.

Merferat exstinctas seclorum injuria RVNAS
 Et spoliū ignavi temporis Arctos erat:
DANICA in obscuro stabant monumenta recessu
 Putria, & æterno desidiosa luto:
Tantum argilla tenax & toto marmore rugæ
 Antiquum poterant restituisse chaos
En jacet, & tuguri vestitum cespite saxum
 Mersit ad emeritam naufraga busta domum:
Cardine trusa nota est; liquere cubilia voces,
 Ipsaq; pars minima est litera fossa sui.
Tot tenebras WORMI, Boreæ celeberrime vindex,
 Discutis, & longo secla sepulta situ,

Lap-

*Lapsaq̃, restauras daminati frustra feretri
 Et supposita suis fulcra inimica rogis,
 Exseruere caput, quæ mordax sorpserat ætas
 Et seclum linguæ vincula laxat anus.
 Hoc CORNV, hi CIPPI, LAPIDES, quæq̃ insita chartæ
 Vibrat Amazoniâ tela puella manu,
 Rursus ad extinctæ revocantur lumina formæ
 Et mors devictas excubat ante fores.
 Livor edax rerum, victrixq̃, superbia secli,
 Ingenio potuit succubuisse tuo.
 Molliter ite Dani, doctam calcamus arenam,
 Quam premimus poterit proxima gleba loqui.
 Clausura aperit non nota labor, cineresq̃, per ipsos
 It cura, & varias ignea pandit opes.
 Vestigat mens docta fores, patet omnis eunti
 Trames, & ingentes explicat illa sinus.
 Felices doctorum animæ! queis sæpe pependit
 Indelassatâ pagina fessa manu.
 Dum seclum eruitis tenebris. Vos posthuma merces
 Fama triumphali pandet ad astra face.
 Tolle decus WORMI! Tibi docto pulvere vivax
 Laus venit, in mortis non abitura vices.
 Non tibi Cirrha sat est, non Coi vasta papyrus
 Aut Arabum quicquid composuere Scholæ.
 Fertur in arcanos ævi vis celsa labores
 Quæq̃, per æternas obriguere neces.
 Desinite Hippoliti manes tellure renatos,
 Grajum mendaces obstupuisse tubæ?
 Nos jam quassati, senio frendente, sepulchri
 Nos rerum, & secli pallida sceptra damus.
 At tu si patrias non nescis DANIA, laudes:
 Saxa tamen laudes nec peritura sonant.*

VITUS BERINO.

ADDITAMENTA AD MONUMENTA DANICA.

LECTORI BENEVOLO.

Hic quo Monumenta Danica publici juris feci, Variā partim ab amicis communicata, partim observata occurrerunt, quæ ad illorum illustrationem & augmentum facere posse videbantur. Monumenta quoniam etiam ante non observata transmiserunt viri in hoc genere curiosi, quibus locum inter reliqua, facile concedes. Dubia quoque de quibusdam mota cum sint, iis satisfaciendum esse arbitratus sum. Quæ omnia non potui quin prioribus necerem, ut harum antiquitatum curiosos nihil esset quod remorari posset.

Libr. i. cap. 3. pag. 5.

Idola sua Skurguder] Islandis *Skurgod* idolum sculptile dicitur, à *Skurdur*, quod sculpturam & *God* idolum seu sculptile simulachrum. *Skurdur* verò, à verbo *ad skere*, sculperè, cælare, incidere: unde *Skurdbagur*, sculpendi artifex.

Cap. 4. pag. 11. & 14.

Historia Norvagica Frejum] Hic verò Frejus, pluviae, serenitati & splendori Solari præsidebat, eorumque arbiter & moderator censēbatur, alias *HAM* dictus. Cujus sacrificium ac sacrum *HAMM BATT*, in quo Verrem immolabant. Hujus documentum præbet insignis locus in historia Heidrici Reidgothorum Regis, qui hæc habet: *YAMPA BATAPI PRIMA PAKK PAMT IR YIRA NITA KAK HINN MI PIPA PRIMA YAMPA BK HNA KIPPAK NIRA AA NPAK BARHA KAK HINN KIPPAK NIPPA AP HNR*

𐌚 𐌱𐌰𐌱 𐌚𐌰𐌹𐌸𐌰 𐌚𐌰𐌱𐌰 𐌱𐌰𐌹 𐌱𐌰𐌱 𐌚𐌰𐌱 𐌚𐌰𐌱 𐌚𐌰𐌱
 𐌚𐌰𐌱𐌰𐌱 𐌚𐌰𐌱𐌰𐌱 𐌚𐌰𐌱𐌰 𐌚𐌰𐌱 𐌚𐌰𐌱𐌰 𐌱𐌰𐌱
 𐌱𐌰 𐌱𐌰𐌱 𐌱𐌰𐌱𐌰 𐌱𐌰𐌱, 𐌚𐌰𐌱𐌰 𐌱𐌰𐌱 𐌱𐌰 𐌱𐌰𐌱𐌰
 𐌱𐌰𐌱 𐌚𐌰𐌱𐌰 𐌱𐌰𐌱 𐌱𐌰 𐌚𐌰𐌱𐌰𐌱𐌰 𐌱𐌰𐌱. id est,
 interprete Brynolpho Svenonio in Periculo primo in præ-
 fationem Saxonis: Consecraverat Rex (Heidricus) Freyi
 Verrem, quem oportune dandum Freyi vehementer volu-
 it. Hunc tantæ sanctitatis esse dictitarunt, ut compositis
 manibus ad setas tergoris arrectorias iusjurandum in re-
 bus gravissimis persolvere omnes cogerentur. Is Verres
 in sacro Sonis maectandus erat. Porro festo vespere (Jo-
 la aptan) qui communem Deorum Dearumq; omnium
 solennitatem auspicabatur, introducitur Sonis Verres in
 aulam & ante Regem constituitur. Hinc præsentis uni-
 versi tangunt compositis manibus sacras setas, & conce-
 ptis verbis jurantes vota nuncupant.

Lib. i. cap. 4. pag. 17.

A quo *Wiebergam Cimbria*] Arngrimus Jonas huius
 nominis etymon commodè peti posse putat à voce *Wie*
 quod dissyllabum immunitatem, & *Biörg*, quod rupem
 notat. Locus enim olim fuisse videtur privilegiatus, &
 multis immunitatibus dotatus, instar Asyli cuiusdam.
 Favere huic sententiæ videtur ejus appellatio prisca, qua
 Wiebiörgum & Wiebierga appellatur, ut constat ex iis,
 quæ ex Knitlingsagu adduximus ad series Regum Daniæ
 pag. 34. & 35.

Lib. i. cap. 4. pag. 19.

Ellen nobis, vel Elven] Priscis de senectute etiam
 dicebatur ELLE vel ELVEN Hinc illud:

𐌚𐌰𐌱 𐌱𐌰𐌱𐌰 𐌚𐌰𐌱 𐌱𐌰 𐌚𐌰𐌱𐌰 𐌱𐌰 𐌱𐌰𐌱 𐌚𐌰𐌱𐌰
 𐌚𐌰𐌱𐌰 𐌚𐌰𐌱𐌰 𐌱𐌰𐌱 &c. id est:

Senectus omnes prosternit, homines præcipientes dando,
 Arbores decorticando & sua quasi veste denudando.
 Hinc *Elliligur*, Senex, seu qui senectutem ostentat facie,
 barba &c. *Elle modur*, fessus senio, *Elle brumur*, cui
 membra senio obrigescunt. *Elliglop*: senectutis errata.

Lib.

Lib. 1. pag. 19. cap. 4.

Paulò aliter originem idoli ac statuæ JODUTÆ seu Zedutæ memorat Gryphiander de Weichbildis Saxonici cap. 21; in hunc modum differens: *Zedutæ sive Jodutæ statua verissimè origo hac est, quod Saxones, cum sub Lothario duce insignem victoriam propè silvam Academiæ Helmstadiensi vicinam (vulgo Welfesholt) ab Henrico V Casare obtinuissent, statuam in rei gestæ memoriam, collocarant, quam ab occisorum miserabili interneccione; Zedut sive ut Saxonice, Tiodut denominarunt, rapta voce à corrupto Italico, io adjute mi, ut putatur. Cæterum posteri, oblitterata vera rei memoria, eam pro Dea Saxonum adjutrice suspexerunt & coluerunt. Quousq; Wernerus Præsul Merseburgensis eam tandem destrueret. Durat adhuc hodie inter Saxones consuetudo, ut in summo dolore Tiodut ingeminent. Vide Crantzii Saxoniam l. 5. cap. 36. Metrop. lib. 6. c. 7. Lindenbrog. in Chronic. Caroli Magni fol. 29.*

Pag. 34. cap. 6.

Ab hisce tumulis diversos esse eos necesse est, quos in agro Augustano inveniri scribit M. Vellerus, Rerum August. Windelic. lib. 4. utpote quos terminorum vices olim subiisse retur, dum de iis in hunc modum differit: Extant in agro Augustano, ad certos pagos, prope viam colliculi exigui, quos manu aggestos satis apparet, ita in orbem compacti, ut tórno rasi videri possint. Eos ad limitum rationem pertinuisse arbitror, adductus Fausti & Valerii verbis: *In limitibus vero ubi rariores terminos constituimus, monticellos plantavimus de terra quos Botontinos appellavimus &c.* Sed si Vindelici illi monticelli ad magnitudinem nostrorum tumulorum accedunt; non existimo eos esse de quibus loquuntur Faustus & Valerius, sed potius reliquias monumentorum iis in locis à Cimbris & Gothis structorum, cum oras istas occuparunt. De quo facile judicium feretis, qui illos monticellos viderit, accum nostris contulerit;

Pag. 36. cap. 6. lin. 4.

Qui insignem horum tumulorum copiam & varietatem uno in loco videre gestit, insulam Hiarnóe sic à Rege Hiarno, qvi ob Epitaphium Regi Frothoni scriptum Diademate & Regis titulo exornatus est, dictam adeat, & sat sci mirabitur. Sita verò hæc insula est in sinu maris, quâ Hottersnesiam Cimbriæ navigatur. In australi ejus parte in planitie propelittus ultraviginti invenies eo ordine & situ locatos, quo in sequenti cernere licet diagrammate. Historiam verò, hujus Hiarni, lege apud Saxonem, in principio lib. VI.

Memorable si verum, quod referunt incolæ ex quodam horum tumulorum, taurum cornubus enses effodisse, quem cum domum rusticus quidam detulisset, noctu vocem percepit, monentem restituendum eum loco suo esse, ni male mulctari vellet. Quod facere non neglexit qvi illum asservavit.

Omnes

Omnes hi tumuli, qui minores cernuntur, longitudine ad 12 aut tredecim accedunt ulnas, latitudine 4 aut 5. sed maximus cui mandatum volunt cadaver ipsius Regis ad triginta accedit, latus viginti circiter. Hiarnum vero hic cum toto exercitu tumulatum existimant.

A. Sepulchrum putatur Regis Hiarni, eò quod longitudine, amplitudine & lapidum dispositione, reliquos tumulos superare videatur.

B. Fovea quædam hic videtur, ab iis qui aut thesauros quærebant, aut lapidem dimovere conati sunt, effossa.

Quia verò ad oras hujus tabellæ, spatii quid relictum vidi, icones urnarum quarundam sepulchralium, quas in Musæo teneo, apponi curavi. Erutæ vero sunt hic in Dania, & adhuc cineres & ossium combustorum tenent reliquias.

Prima maxima est & capacissima, altitudine pedis unius & unciarum septem, amplitudine qua venter maxime protuberat pedum trium cum unciiis quatuor, colore ex cinereo rubicundo, ex argilla elaborata & in furno cocta. Inventa est in Cimbria in tractu Verumensi, & anno MDCXLIX à Nobilissimo viro Domino MAGNO HOG, Regni Daniæ Senatore prudentissimo, dono missa M. Stephano Stephano, Historico Regio, qui mihi illam obtulit, ut inter rariora Musæi asservarem.

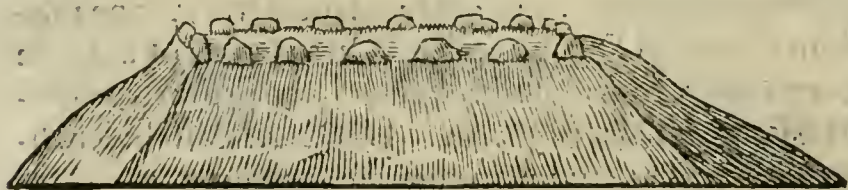
Secundam ipse è tumulo in Selandia erui, prope prædium Magnifici DNI. Cancellarii CHRISTIANI FRISII de Kragerup, p. m. Lindholm dictum, non procul Roeschildia distans. Cum enim anno MDCXXXVII ibidem liberorum ejus valetudinem curarem, ac ædes novas ædificaret, complanandus erat tumulus vicinus, commodior ut esset constructio. Summitatem hujus ubi abstulissent, circa medium fermè, in urnas quasdam fictiles inciderunt, in circum ordine dispositas. Quarum unam ubi eruissem longitudine erat pedali, teres, capacitate librarum circiter trium liquidorum, ex vulgari argilla confecta, colore rubicundo regularum vulgarium instar. Hoc peculiare observabam,

quod quævis urna cincta & stipata erat saxi quibusdam rudibus, sed planis, ne facile frangeretur, & ab injuriis tutior ut esset, operculum quoque obtinebat ex ejusdem generis minera, sed mole grandiore & planiore, ne quid incidere, & ossa ac cineres conspurcarent.

Tertiam mihi dono dedit Nobilissimus OTTHO Krag de Trudsholm, Sereniss. Reg. Majest. Secretarius summus, antiquitatum æstimator eximius. Minor quidem est prima, sed elegantior, politior, ex materia subtiliori elaborata, colore subfulvo, levis, altitudine unciarum octo, amplitudine, quâ venter maximè protuberat pedis unius cum semisse in circumferentia. Cineres & ossa claudit ut prima. In Cimbria effossam accepi, sed quæ in regione nondum satis constat.

Sunt mihi multæ aliæ urnarum ejusmodi sepulchralium frustra, etiam ex ære deaurato confectarum, quæ a libi suum invenient locum.

Huic insulæ adjacet altera Alroe, quasi insula Alrunæ dicta, in qua extat Monumentum Reginæ Alrunæ longitudine ulnarum quadraginta, latitudine duodecim. Nomen verò Alrunæ sive Adel-Runæ an proprium fuerit, an officii seu dignitatis certò non constat. Vide quæ de eo in Literatura Rûnica disseruimus. Hic tumuli structuram exhibuisse suffecerit.

Pag. 40. Lin. 14. cap. 6.

Huc enim non quadrat quod de Finnis referunt, eos nempe mortuos suos annosæ & concavæ arbori includere, nec aliter humare.

Pag. 86. Lin. 11. cap. 11.

Hvitfeldius in Historia Haraldî VII expressè asserit, ferri igniti gestationem in Dania tempore Haraldî VII ab-
roga-

rogatam, sed mox resumptam & viguisse usq; ad Waldemarum IV, quo tempore ab Eugenio IV Papa planè fuit abolita. Pontanus lib. V. Historiæ Danicæ, in ejusdem Regis Historia, Woldemarum hunc tertium fuisse memorat, lic enim ille: *Receptus est postmodum & servatus adhuc ejusdem Saxonis ævo, ferri usus, ad usq; Waldemari tertii tempora, quo regnante in totum est abrogatus, admittente præcipue Pontifice Eugenio, & ejus vice Sacramenti Religio firmitus sancita.* Verum sedente Eugenio IV Papa, circa annum Christi MCDXXXI, in Dania imperium obtinuit non Waldemar IV, sed Ericus XI seu Pomeranus, & regnante Waldemaro III, nullus Papa Romæ sedit cui nomen erat Eugenius, consule Chronologiam Danicam Clariss: viri Johannis Svaningii ad ista tempora. Negari interim non potest, quin tempore Waldemari I, suspecta apud multos in Dania fuerit hæc ignito ferro se purgandi ratio. Cum enim Magnus Erici filius, insidias Regi Woldemaro struxisset, atq; injunctum ei esset, ut se à criminationibus, per ignitum ferrum purgaret, respondit: *Anceps id genus experimenti esse* (verba Saxonis lib. 14. refero) *nec semper miraculo præditum, quod plerumq; & insontes damnare, & noxios absolvere soleat, fortuitosq; maxime eventus experimentorum habeat: neq; enim divinam potentiam, tanta mortalium cura flagrare, ut quibuslibet eorum votis, rerum naturam cedere compellat.* Hujus Woldemari primi tempore circa annum Christi MCLI sedit Eugenius III Papa. Mendum igitur Typographicum in Hvitsfeldio & Pontano ut sit necessum est, Ac in Hvitsfeldio pro Woldemaro IV legendum I, pro Eugenio IV legendum III. In Pontano verò pro *Waldemari tertii* legendum *primi*, tum enim sedit Eugenius, quem qvotus fuerit non indicat.

Pag. 88. cap. 12.

Propè sinum maris, *Isæfiord* dictum, qui Roëschildiam alluit, etiam electos & creatos fuisse Reges, non uno in loco indicat Saxo. De Hottero loquens lib. III: *Inde,*
inquit,

inquit, *Salandia portum Iforam ingenti classis numero occupat, imminentis fortuna beneficio usus, ibi Rex ab occurrente Danorum populo constitutus.* Lib. 11. Haraldus VI Hein dictus, ibidem Regium Diadema obtinuit. *Iforam, ait, habendi delectus gratia conveniunt.* &c. Lib. 3. *Ob rerum angustias Ericam Regio apud Iforam nomine, insigniri nequivisse refert.*

Pag. 89. eodem cap.

In manuscripto quodam de origine & gestis Danorum hæc invenio de Dano, primo Daniae Rege annotata. *Hoc facto electus est in Regem, & positus super lapidem, ubi nunc est Kovirke, in signum soliditatis Regni & Justicie factus.*

Cap. 13. pag. 95.

Apud Socratem lib 9. Histor. disceptatio extat de crucis signo apud Ægyptios, quam hisce addam. *Cum, inquit, Serapidis templum spoliaretur, & in sacris, uti vocabant, literis, crucis figura inventa esset; ea res in disceptationem venit. Christiani enim, quibus notarum periti adstipulabantur, crucem Christo adjudicabant: Ethnici vero commune quidpiam Christo cum Serapide esse, impie contendebant. Tutatus est causam suam Deus; Plurimi eorum quos Diabolus deceperat, Christo nomen dedere, & trophæum passionis crux triumphalis, notatis frontibus refulsit. Sed crucis signum apud nostrates, nihil affine habuit Ægyptiaco. Vide de hoc signo differentem Richardum Montacutium Origin. Ecclesiast. Tom. 1. parte post. pag. 390.*

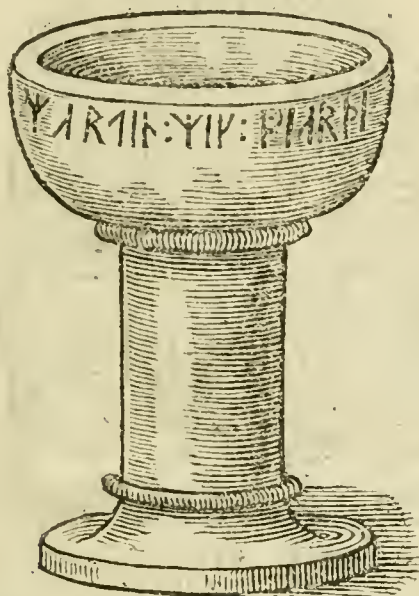
Lib. 2. pag. 133.

Nostratibus *Myklegard* raro denotabat Megapolim, vulgo *Meßlenburg*: Sed Constantinopolim, seu Byzantium, quod eo sedem imperii transtulerit Constantinus, ac tum urbs ista in maximo erat pretio. *Gard* namq; antiquitus, urbem, arcem aut regionem significabat; unde & Russia nostratibus dicta *Östregard*, quod Regio sit ad ortum Solis sita.

Lib.

Lib. 3. ad Monumenta Scanica.

In templo Sallerupensi Baptisterium extat, ex saxo griseo elaboratum, in cujus labro quâ septentrionem spectat literis Runicis inscriptum est nomen ejus, qui id elaboravit in hunc modum:

ƳAR 1IK: ƳIY: FIARFI:
Martin mik giardi
 MARTINUS ME FECIT.

Omnia per se clara satis & perspicua: indicat enim nomen ejus, qui hoc opus elaboravit, fuisse Martini.

Aliud extat in muro qui cingit Cœmeterium templi Glimmingensis propè januam, quod maximâ ex parte terra tegitur. Invenit & mecum communicavit anno MDCXLIV clarissimus Collega meus Dominus Doctor Christianus Stovgardius in Academia Hafniensi olim Eloquentiæ Professor publicus; qui cum illac transiret, ac in parte supra terram eminente notas quasdam observasset, remota terrâ, & fruticibus adjacentibus, reliquum detexit, ac saxi molem totam ad ovalis figuræ speciem accedere animadvertit, longitudine ulnas ferme
 b duas,

ingenio præditus fuerit acri & excellenti, vel in bellis strenuus & validus.

*IRÞI PNÞIK TRÞTI. Quidam legunt RÞTI. De hac loquendi formula fusiùs differuimus libr. 3. in Monumentis IX. X. XIV. XVI, lib. 4. Mon. VI. & Lib. V. Mon. VI. forsan pro TRÞTI aut RÞTI, legendum TRÞP, ut in Monumento 8. libri III.

*IRÞI 4T, Innuere ipsum arbitror; Tustam hunc fuisse è familia & progenie Viridi. Qualis verò illa, scriptis celebratum invenire haud potui.

RÞTI. Mihi videtur, quod hisce verbis eum indicare velit, qui tumulam & monumentum exstruxerit, qui Rete dictus fuerit. Hinc etiam colligere datur saxum hoc in tumulo quodam aut colle positum fuisse, in quo sepultus fuerit hic Tusta noster, ac demum exstructo templo traductum in usus quos jam possidet.

Lib. 3. ad Monumentum Leragriense p. 218.

De hoc Monumento ex Islandià occidentali ita scripsit Doctiss: vir Dominus Jonas Aresonius, Pastor Watzfördensis digniss: Monumenti Danici, charta expressi, exemplar triplici Literatura Runica insignè On. Arngrimo à te missum aliquando vidi, ubi primum hæc verba occurrebant: *Ifod seti her útmuti Sol &c Aprun, Durrun &c.* id est Ifod statuit hic sub dio contra Solem. Nomen inde proprium Durrunis involutum erat, Aprunas autem inverso Alphabeti ordine evolvere est, adeoque in uno illo saxo triplex extat Literatura Runica.

Lib. 4. Monum. i. Pag. 257.

Nec est quod quis suspicetur Quia inter nostrates quosdam esse intellexi, qui de sensu huius Aimoini loci dubitent, epistolam, quam Nobilissimo Domino OTTHONI KRAGIO hæc de re scripsi, his addere lubuit, ut quorundam scrupulis satisfiat accuratiùs.

*Viro Nobilissimo*DN. OTTHONI KRAG
DE TRUDSHOLM,Sereniss: Majest: Regiæ Secretario
summo

OLAUS WORM S. D. P.

X iis quæ nuperè variis de rebus jucundissimè inter nos acta sunt, intellexi quosdam mirari, quod Nobilissimam Urnorum familiam lib. 4. Monumentorum Danicorum, inter antiquissimas referam; idq; auctoritate Aimoini Monachi stabilire allaborem. Quocirca non potui, quin apud Te, patronorum amicissimum, instituti mei rationes deponerem, ac quæ mihi obijciuntur diluerem, ut constet me nihil sine rationibus, & magnorum virorum auctoritatibus. hac in re asseverasse. Tibi verò de omnibus judicium relinquens liberum, utpotè qui ex cæcis illis & obsoletis, quam difficile sit veritatem elicere, probe nosti.

Initio notandum venit, locum quem pro fundamento ponimus, non ab omnibus eidem auctori adscribi. Hvitfeldius noster ex Eginardo, quem alii Einhardum vocant, & Cancellarius Caroli Magni fuit, ejusq; vitam conscripsit (licet alii Alcuino hoc opus tribuant) hæc verba citat, & quidem sermone tam Germanico quam Danico. Verum Eginardi opus Germanicè conscriptum mihi videre non contigit, in Latino, quod in corpore Francicæ historiæ extat, hoc fœdus non reperitur. A Pontano in Historia Danica Aimoino tribuitur, apud quem extare ait capite 99 libri quarti (sequutus editionem Parisinam, anni 1603,) quod verum est, si omnia quæ sub nomine Aimoini edita sunt, ejus esse credas. At si autorem Corporis Francicæ Historiæ anno 1613 Francofurti apud Wechelium editum seqvaris, hujus fœderis descriptor non erit Aimoinus, sed Adelmanus seu Ademarus Benedictinus apud quem ad annum DCCCXI pag. 413 id invenies
hac

hac formula: *De parte Danorum in primis fratres Hemmingi Hancum & Angædeo. Deinde ceteri honorabiles inter suos viri, Offredus cognomento Turdimulo, & Warsteinus & Swonus & Urmus & alius Offridus filius Heiligeni & Offredus de Sconaouve & Hebbi & Aovus.*

Hunc locum, quia proram ac puppim nostræ opinionis posuimus, de eo pauca sunt monenda. Joannes Isaacus Pontanus Historicus Reginus, qui tam exterorum quam nostratum de rebus gestis Danorum diligenter perquisivit documenta, lib. 4. Histor. Danic. in Historiâ Hemmingi Regis, locum corruptissimum agnoscit, dum sic differit: *Fæderis ipsius formula apud Aimoinum & alios concepta corruptissimè exhibetur.* Si non modo corrupta, sed & corruptissima existimatur, quomodo corrigenda sit, operæ precium est ut ex ipso audiamus Pontano. Sic autem ille legit: *Quorum qui ab Hemmingo Rege erant missi, nominatur uterque Regis frater Haqvinus & Angædeo, nec non Ostredus cognomento Turdimulo, Warsteinus, Swonus, Urmus, filiusque Helligeni sive Haqvin Otfredus & alius ejusdem appellationis de Scanouve, itemque Ebbo & Uffo.* Hic expressè illum quem alii Urmum vocant Urnum appellat, unius saltem lineolæ mutatione. At huic viro in Criticis & Historicis quantumtribuendum me melius nosti. Inter veteres Scriptores qui res gestas Imperatorum Germanicorum descripserunt, ex bibliotheca Justi Reuberi editos Hañovæ typis Weichelianis anno 1619 unus extat, qui annales Regum Francorum Pipini, Caroli Magni & Ludovici concinnavit, quiq; à Reubero putatur ejus ætatis Astronomus, & Regis Ludovici domesticus fuisse, sed ni fallor ego, is ipse est Aimoinus vel Adelmus, de quo jam actum. Hic formulam fœderis hujus his verbis exprimit pag. 39: *De parte Danorum in primis fratres Hemmingi Hancwin & Angædeo, deinde ceteri honorabiles inter suos viri, Osfred (al. Osfrid) cognomento Turdimulo, & Warsten (al. Warstein) & Swomi (al. Swomi) & Urm*

⁊ *Urin*, ⁊ *alius* *Osfred filius Helligon*, *Osfred de Sco-
nowe*, ⁊ *Hebbi* ⁊ *Awin*. Ubi exprelsè is qui aliis dici-
tur *Urmus* vel *Orm*, *Urin* appellatur. *Heldvaderus* in *Syl-
va chronologica circuli maris Balthici* p. 28. hujus etiam
meminit, hac verborum forma: *Auff der Dennemarcker*
seiten waren da entgegen zehen fürnehmen vom Adel als
Oßferd/ Durdineu/ o/ Warsten/ Swony/ Brne/ Oßferd/
Heiligen/ von Schonew/ Ebbe und Aage/ neben des Kön-
ntgs Hemmingi beiden Brüder/ als Ager und Aage. Ec-
certè corruptum hunc esse locum evidenter evincit varia
lectionis collatio, & nominum priorum diversa ele-
menta ab autoribus prolata. Specimen exhibeamus.

<i>Corp⁹ Hist Frāc. ex Adelmo.</i>	<i>Astronomus.</i>	<i>Hvitfeldi⁹ ex Eginhardo</i>	<i>Pontanus ex Aimoino.</i>	<i>Heldvaderus.</i>	<i>Conjectura.</i>
<i>Hancum</i>	<i>Hincwin</i>	<i>Haquin</i>	<i>Haquinus.</i>	<i>Ager</i>	<i>Haagen</i>
<i>Angadeo</i>	<i>Angadeo</i>	<i>Angadeo</i>	<i>Angadeo</i>	<i>Aage</i>	<i>Aage</i>
<i>Offredus</i>	<i>Osfred</i>	<i>Osfere</i>	<i>Osfredus</i>	<i>Oßferd</i>	<i>Oßen</i>
<i>Turdimulo</i>	<i>Turdimulo</i>	<i>Turdimulo</i>	<i>Turdimulo</i>	<i>Durdineu</i>	<i>Thor Mule</i>
<i>Varstinus</i>	<i>Warsten</i>	<i>Warsten</i>	<i>Wasteinus</i>	<i>Warsten</i>	<i>Zosten</i>
<i>Suonus</i>	<i>Swoni</i>	<i>Suni</i>	<i>Suonus</i>	<i>Swony</i>	<i>Sven</i>
<i>Urmus</i>	<i>Urin</i>	<i>Orm</i>	<i>Urnus</i>	<i>Brne</i>	<i>Brne</i>
<i>Osfredus filius Helligon</i>	<i>Osfred fil Helligon</i>	<i>Osfere Helge</i>	<i>Osfredus filius Helig ni seu Haqvini</i>	<i>Oßferd Helligon</i>	<i>Oßen Hel- gesen</i>
<i>Osfredus de Sconowve</i>	<i>Osfred de Sconowe</i>	<i>Asmund von Schonowfe</i>	<i>Osfred⁹ & ali⁹ de Scanowve</i>	<i>Oßferd von Sconow</i>	<i>Oßen aff Scane</i>
<i>Hebbi</i>	<i>Hebbi</i>	<i>Ubbe</i>	<i>Ebbi</i>	<i>Ebbe</i>	<i>Ebbe</i>
<i>Awin</i>	<i>Awin.</i>	<i>Oßue</i>	<i>Oßfo</i>	<i>Aage</i>	<i>Oßbe</i>

Primum quem nominant *Hancum* aut *Haquinum*,
in *Genealogiis Danicis* non invenio fratrem fuisse *Hem-
mingii*. Hic enim *Haraldo Gormonis filio* ortus, (vel
Olao, ut *Meürsius* putat,) fratres habuit *Regenbaldum*,
Atserum & *Agonem*, teste *Lyscandro nostro* in *Genealo-
giis*. Nisi hic *Hancus* sit *Atserus*, *Andegao* vero *Ago*,
qui & aliis exteris *Historicis* ut *Reginoni* ad annum
DCCCXI dicti sunt *Ancimin*, *Angaleo*, ut ibidem asse-
rit idem. Non levis igitur hæc mox in principio, corru-
ptela. Quid si *Turdimulo* sit *Thor mule*? & *Suni* seu *Sve-
no* cum *Urne* conjungendum; ut sit *Suni* vel *Sven* *Brne*?
Asmundus Hvitfeldii apud alios non legitur. Vides cur
Pon-

Pontanus locum hunc corruptum existimaverit. Idem suboltecisse videtur Hvitsfeldius, cum longè aliter ex Fgenhardo in vita Caroli citet quam reliqui, Germanica ita habent: *Auff der ander selte Haqvin und Andgædo die Brüdere Henningli/ Osfert/ Turdimulo/ Warsiw/ Eunt/ Orm/ Osferdi/ Helge/ Asmund von Schonasse/ Vbbi/ und Osfue.* Ubi observa nomen Turdimuli non ut cognomen, sed ut proprium poni, & Asmundum addi qui apud reliquos non invenitur. Non igitur sine causa hunc locum corruptum conqueritur Pontanus; quæ mihi etiam haud deest, ut ejus amplectar emendationem, quæ pro Urme vel Orm ponit Utne. Primus igitur qui opinionem meam statuminat est Aimoinus, ita ut dixi à Pontano emendatus. Huic in Monumentis addidi Gerardum Mercatorem Geographum clarissimum, qui in descriptione Daniæ, familias apud nos nobiliores enumeraturus, inter eas locat *de Uren, qui vixerunt Caroli Magni tempore.* Quod procul dubio, non ex seipso, sed fide dignis hausit auctorum & historiæ documentis. Johannem Adolphum Cypræum in partes quoque vocavi, ut in ore duorum aut trium omnis consisteret veritas. Is libro Annalium Episcoporum Slesvicensium pag. 5. de eadem familiâ locum exponit Aimoini, sic differens: *Cum autem Carolus Magnus Roma reversus, ut Saxones & Frisios liberaret in ipsum (Gothricum) arma decrevisset, res per utriusque consiliarios, inter quos fuisse fertur, quidam ex nobili familia Danica UHRN (quæ etiamnum floret) transacta est, &c.* Quamvis plures adducere, forsitan non adeo foret operosum, hoc tamen sufficere arbitratus sum, ad antiquitatem nobilissimæ hujus familiæ asserendam. Quam la-befacere qui gestit, hos triumviros de ponte prius ut de-jiciat necesse est, quam nos in vota sua habeat proniores. Non hic commemorabo in ore omnium esse, Nobilissimum & Doctissimum virum Dominum CAROLUM DAN-ZÆUM Christianissimi Galliarum Regis ad nos Legatum, in hac quoque fuisse opinione, inductum procul dubio do-cumen-

cumentis indubitatis & Aimoini & aliorum MSS; quæ in Galliis evolverat, siquidem vir fuit ut eruditissimus, ita in Historicis & Politicis versatissimus. Nec repetam supra ex Astronomo allata foederis formalia, ubi expressissimè ponitur URIN. Nec Heldvaderum adducam, quod pro sua stet probabilitate; sed saltem tot in contrarium ut proferant hujus sententiæ oppugnatores, urgeo.

Regerebas, ni fallor, cognomina ea ætate Nobilibus Danis in usu non fuisse; sed imperante in Dania FRIDERICO primo, demum assumpta. Miror quo fundamento hæc proferantur, cum hic ipsius Aimoini locus, de quo disputamus, contrarium manifestè evincat. Nonne expressè dicit Ostredum cognomento dictum fuisse Turdimulo? Quod si ipse hoc tempore cognomen tale habuerit, quidni & plures? Si eos qui nostræ ætati propiores fuerunt, & ante trecentos circiter annos, consideraverimus, patebit cognomina nostris Nobilibus fuisse frequentissima. Ut de aliis nihil dicam, *Thimmonis Banner*, à quo hæc familia ortum traxit, mentionem facit Saxo Grammaticus Hist. lib. 10. floruit verò hic sub Canuto Magno circa annum Christi MXX. *Petrus Bos* seu *Ore* lib. 14 Woldemari primi tempore, circa annum Christi MCLX. Anno millesimo trecentesimo sexagesimo, præsentè Rege Waldemaro quarto Calingburgi celebrabantur comitia, quibus interfuere ex familiis quæ etiamnum apud nos florent; Henningus *Podobust*/Benedictus *Unesfeldt*/Petrus *Grubbe*/Petrus *Munck*/Nicolaus *Wind*/Boëtius *Hæg*/Christianus *Raas*/Petrus *Eunge*/ &c: præter cæteros cognominibus præditos, quorum familiæ jam non extant. Qui omnes Armigeri vocantur, hoc est, interprete Spelmanno meo in Archeologia, viri nobiles & generosi, qui arma tractant militaria, sed equestrem adhuc dignitatem non sunt assecuti. Vide constitutiones Woldemari quarti anno supra citato datas, & Regis Christophori anno MCCCXX rogatas, aliasque quæ extant in Codice Legum Cimbriarum per Canutum Episcopum Wiburgensem edito, &
hujus

hujus opinionis fundamenta convulsa videbis. Nec aliud evincunt quæ ex Historia Friderici primi, à Hvitfeldio concinnata adducuntur. Pagina mihi 365. hæc habet: Kong Fredrich var først Marsag til at Adelen her i Riget hafve maat kalde dennem aff Electit de Baabenit/ ved deris Tillnæfni/ udi siedit/ at flesie delen tilforn/ hafve kaldet dennem efter deris Forældre/ Pedersſon/ Clauffſon/ etc. Quod si suis cognominibus appellari deberent, utiq; ea habuerunt antea in familiis. Deinde dum ait maximam partem, non usam fuisse cognominibus, concedit aliquam partem iis ulam; falsum igitur nullos cognominibus suis appellatos fuisse. Decretum Regis Friderici non nova illis dat cognomina, sed vetera & seposita revocare jubet, ne familiæ confundantur. Sed quia hanc controversiam cum viro Nobilissimo Domino HENRICO SPELMAN p. m. per epistolam olim Monum. Danicorum lib. 3. pag. 163. fusiùs ventilavi, plura hic non addo.

Objiciunt præterea quidam, ut audio, errorem à me commissum in citando Aimoino, eò quod libro 4. Monumentorum Danicorum scribam extare hunc locum in libro 4 Aimoini cap. 97. Errorem hic nullum agnosco, & cæcos esse oportet qui non videant ita esse. Cæterum quid ipsos in errorem duxerit facilè animadverto. Cum multæ sint editiones Aimoini, omnes ex sua sunt metiti. Usus ego sum codice editionis Pariensis, edito (ut ex Privilegio constat, nam in titulo non extat) anno MDXI, curante Joanne Parvo & Ascensio, vel si Badii epistolam aut libri finem seqvaris MDXIV. In cujus facie prima auctor non AIMOINUS, sed Annonius Monachus Benedictinus vocatur. In hujus codicis libro 4. cap. 97, pag. 89, si non reperiatùr à me citata, causa ceciderim. In editione Parisina anni MDGIII Jacobi de Breul Monachi S. Germani à Pratis, caput est 99. pag. 235. sed in Corpore Francicæ historiæ Francofurti per Wechelium edito anno MDG XIII, non notatur caput; nec Aimoino, sed Adelmo adscribitur ad annum DCCCXI, pag. 413. Vides igitur,

mi KRAGI, insignem mihi hic factam esse injuriam, & non temerè de citationibus auctorum judicandum esse, nisi prius omnes editiones evolverimus. Causæ hujus diversitatis sunt auctorum de scriptis Aimoini sententiæ discrepantes, de quibus, si placet, consule judicia F. Jacobi de Breul, Monachi S. Germani à Pratis, item Marquardi Freheri, & Gvilhelmi Ranchini, præfixa Corpori Francicæ Historiæ. Nobis longius divagari hoc tempore non est constitutum.

Urgent porrò, in plerisque exemplaribus legi *Urmus*, non *Urnus*. Corruptum hunc locum supra conqvestus est Pontanus, atq; hujus rei documentum sufficiens nos dedisse arbitramur. Quocirca non possumus, quin Pontani & aliorum admittamus correctiones, donec fuerit qui argumentis evidentioribus contrarium demonstraret.

Deniq; summam rei in eo consistere putant, quod sive *Urmus* sive *Urnus* legatur, nomen tamen sit proprium, non verò cognomen. Hoc est quod controvertitur, ac nisi probetur, eodem jure negatur, quo asseritur. Addunt quidam patere hoc ex voce *Cognomento*, quæ *Turdimulo* additur, non verò *Urno*. At hanc vocem apud Eginhardum non legit Hvitsfeldius noster, quocirca *Turdimulo* inter reliqua ponit tanquam proprium, & quidem, ut mihi videtur, rectissimè; convenit enim optimè cum *Tord Mule*. Ac cum locum hunc corruptissimum esse supra evicerimus, certi quid ex eo, nisi corrigatur, colligi posse, vix credo. Quin imo si toties, quoties cognomina ponuntur, repetenda in eadem periodo esset hæc vox, inconcinna prorsus redderetur oratio. Nonne videmus usu receptum esse, ut crebrò non proprio, sed cognomine compellemus ac citemus viros eximios? Te, ubi Nobilissimum vocavero *KRAGIUM*, omisso proprio, an quidpiam contra communem loquendi rationem peccatum? Cum dico, in Hispanica legatione Anno 1620 primas obtinuerunt Schestadius & Kragius, omnes ex circumstantiis temporis & rei, antecedentibus & consequentibus

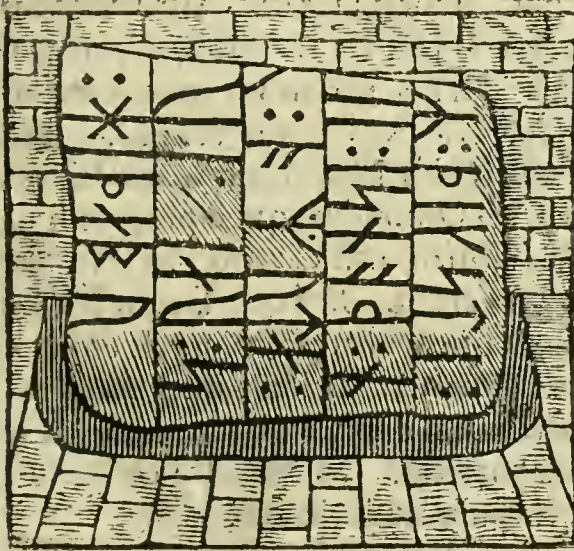
tibus colligunt, Hannibalem & Otthonem fuisse. Parimodo hic nominatur Urnus, qui tum ob præclara in Rempublicam merita, & Legationes ex voto obitas, fuit celeberrimus, qui forsan Suno aut Sveno dictus, is scilicet qui hic ponitur. Et quis scit annon alia hujus generis in hac periodo vocabula, potius cognomina quam propria sint censenda?

Vides, Nobilissime KRAGI, tanta non esse quæ obijciuntur, ut me à sententia dimovere possint. Si majora & solidiora perceperis, facilis, pro solita humanitate mecum communicabis, Is enim sum, qui indices discere & à doctis ac rerum peritis erudiri discupiat. Vale quam prosperrimè. Hafniæ V. Id. Jan. Anni 1610.

Lib. 5. pag. 272.

ARHUSIENSE.

Singula propè Arhusiam diligentius rimandi negotium dedi Juveni ornatissimo Domino Laurentio Bordingio Discipulo meo; antiquitatum nostrarum haud imperito, qui sequentia demum invenit, & ad me transmissit.

In ipsa urbe, cœnobium est D. Virgini olim consecratum, in cuius porticu, quâ in templum itur, non procul à Janua, mûro insertum visitur lapidis fragmentum, ita ut dimidia fermè pars terrâ & pavimentô tegatur. Longum ulnam unam cum ejus quarta, latum eadem mensurâ, quadratum enim fermè constituit. Cujus notæ quibusdâ in locis oblitteratæ, idea vero talis.

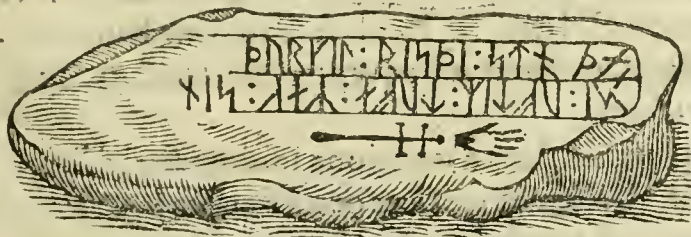
Certi quid hinc colligere non datur, siquidem maxima pars inscriptionis desideretur, & reliquum ita corruptum, ut nullus se hinc expediet. Ex voce *Ῥᾶκῆι*, pro *desi* colligere licet ex vetustioribus hoc fuisse, sed unde advectum ac huc translatum, nemo est qui narret; siquidem ante fundatum templum, cuius muri partem constituit, huc delatum satis appareat.

Illud potissimum hic observandum venit, quod Monumenti hujus characteres, peculiari modo sint expressi, adeo ut rationem scribendi imitari videatur eam quam Literatura Runica cap. 24 descripsimus, & *Ἐξ ἑοφῆδων* à quibusdam vocari diximus. Incipit à sinistra & ubi ad dextram pervenit, ad sinistram recurrit, prorsus eo modo, quo boves arando sulcos vomere in terrâ ducunt. Prima linea hæc continentur *Ἄ: ῬΙΥΗΝ*; jam vertendâ charta ut legas secundam *Ἰ: Ῥῆκῆι*: II. rursus vertendâ, ut tertiam assequaris: *Ῥ: ΨΗΤῆ*. parem versionem requirit quarta, ut legas *Η: ΝΗΤΗ*. item ultima **ΙῬΒΝ*. Extant ergò *ῬΙΥΗΝ*; forte *ΡΙῬΗΤΙ* reisti, tumulum scilicet, *Ῥῆκῆι*, hunc; *ῬΨΗΚΤΗ* Omundus, quod proprium hæud infrequens. *ΗΗῬ*; forsan *ΗΝΗΚ* Sveno. **ΙῬΒΝ*; Slesvicum olim Hedeby vocarunt. Sed quia saxum adeò mutilum, & undiq; suis notis spoliatum, plura de eo hic differere non datum. Dum in sua stetit integritate, non dubito quin pulcherrimum fuerit, antiquissimum, & res memoratu dignas continens. Micæ hæc colligere cogimur, donec sit qui epulis lautioribus nos satiet.

VEDELBYENSE.

Athusia vix uno lapide distat pagus Vedelby, in ejus agris

âgris situs olim erat collis *Grindhøj* dictus, jam à Rustico vicini agri possessore complanatus ferme. Hic dum vomere terram præscinderet colonus, in saxum impegit tanta violentia, ut ferrum dissilierit; rimatus singula, diligentius, grande offendit saxum gleba obrutum. Quod ne iterum esset obstaculo aut legetum proventum impediret, ascitis sociis eruere non destitit molem, longitudine duarum ulnarum cum semisse, latitudine unius cum semisse, crassitie duarum quartarum, rudem, saxi vulgati, altera parte planam & characteribus insignitam. Quam domum transferre curæ habuit & horrei sui foribus aptavit, commodior ut esset introitus, ibidemq; adhuc extat. Itâ verò terræ adhærebat, ut faciem literatam ei obverteret; sculptura vacuum aëri ostentaret, quod arguit ab agri possessore olim studio disiectam fuisse & terra operatam; ne impedimento foret arantibus & messem facientibus. Superstitioni verò vicinum, quod refert agri possessor, glebam ejus loci, ex quo translatum saxum, non esse ea fertilitate, quæ gaudebat antea. Faciem saxi hic habes.

ÞNRVIN: RINPI: HTK: ÞKMI: ÞPTIA: THP A:
 YAP: HIK.

Thorkil risdi sten denst iſtir Tuſa mag ſin.

THORCHILLUS LAPIDEM HUNC POSUIT
 IN MEMORIAM TUFÆ SOCIJ SUI.

ÞNRVIN Thorchillum verti, Þ enim valorem habet
 Th, præſertim quando punctatum. In vetuſtioribus ve-
 rò, licet puncto careat, promiſcuè & D & Th exprimit.
 Tertia litera obſcurior erat in Monumento: qui deſcri-

pſit Þ poſuit, ego R legendum cenſeo. Frequentius certe nomen Thurkil quàm Dudkil.

† In hac diſtione ultima litera compoſita videtur ex † & K.

ŸAP: *Maag* olim ſocium, comitem & amicum notat, jam verò conjugem, ut eſſe *ŸNage* vel æqualem aut ejusdem generis; Sic dicimus: *De to ere ŸNage*.

Signum crucis ut & manus effigiem, demum ſaxo impreſſa arbitror, ut limitis, aut alterius rei eſſet indicium; majorem enim hoc Monumentum ſapit antiquitatem, quàm ut Chriſtianis adſcribi poſſit.

Lib. 5. pag. 298.

Virgulam eròticam à nobis dictam, citat Reverendus & clariffimus vir Dominus Jacobus Philippus Thomafinus Æmonienſis Epifcopus, in erudito ſuo de Teſſeris hoſpitalitatis tractatu cap. 18. Quem ubi mihi obtuliſſet ac Patavio ad me huc tranſmiſiſſet eruditiffimus noſter Johannes Rhodius, occaſionem ſumpſi in ejus ſenſum ulterius inquirendi. Conſului igitur apud nos commorantes Iſlandos, qui hæc mihi exhibuerunt.

Teſſeram ſev bacillum Runicis literis exaratum veteres vocarunt RUNAKEBLE, id eſt Cabalam Runicam, quâ Epistolæ loco, haud infrequenter uti ſolebant, ut hic factum videtur.

In hujus autem enodatione initium fieri debet ab extremitatibus altera in qua hæc occurrit nota K, quæ æquivollet literæ N Latinorum, & *Nand* vocatur, neceſſitatem, triſticiam, aut dolorem indicans. Cui reſpondet in oppoſita extremitate, alia in hunc modum expreſſa A. Latinis A, Priſcis *Aar* dicta, in Trideilur *Gumna gaman*, humana jucunditas. Vel ſi non A ſed H legendum ſit, idem denotabit, Nam H ſeu Hr, ibidem exponitur *viter grænt*, *vyda Lynſol*, id eſt amœnus ramus & aulæum pictum. Quocirca cum hæc duo in duabus opponantur Teſſeræ extremitatibus oppoſitis, iis indicare volebat auctor, neceſſitatem & dolorem unius, expetere amorem & ju-

& iucunditatem alterius. (Nota verò hæc duas notas omittas esse in delineatione quam nobis exhibuit Tomalinus.)

Initium legendi sumendum esse videtur ab eo latere, in quo reperitur hæc nota $\leftarrow B$, quæ nomen amatae complecti videtur, & certè literas omnes quæ nomen *Botild* exprimunt, hinc non difficulter quis eruerit. Hinc sequuntur:

BH $\mathcal{M}\mathcal{P}\mathcal{K}$ $\mathcal{N}\mathcal{I}\mathcal{T}$. Primas duas literas, vel juncctim vel separatim legere licet. Juncctim By vel Boe constituunt; quæ locum, habitationem aut domicilium notant. Separatim B nomen forsan proprium *Biornonis*, $\mathcal{N}$ verò *Ulfonis* indicabit, ut sit amantis nomen. $\mathcal{M}\mathcal{P}\mathcal{K}$ nomen. $\mathcal{N}\mathcal{I}\mathcal{T}$ novit.

Sequens latus hæc tenet: $\mathcal{I}\mathcal{K}\mathcal{P}\mathcal{I}$. Quas literas arbitrator spectare ad ultimas præcedentis, ut legendum sit $\mathcal{N}\mathcal{I}\mathcal{T}\mathcal{I}\mathcal{K}\mathcal{P}\mathcal{I}$ unica voce, id est noscens, seu sciens, quasi diceret: Tu qui leis & cognoscis nomina nostra ex appositis signis. $\mathcal{M}\mathcal{K}$ $\mathcal{P}\mathcal{N}$ Ψ . $\mathcal{M}\mathcal{K}$ *Laan*, id est commoda, mutua, $\mathcal{P}\mathcal{N}$ *Tu*, Ψ . Runicè exponitur *Madur*, quocirca & sæpè sola hæc litera pro tota ponitur voce, quæ virum notat. Vult igitur dicere: *Dà tu vir*.

Tertium latus hæc habet: $\mathcal{M}\mathcal{P}$ $\mathcal{H}\mathcal{K}\mathcal{Y}\mathcal{I}\mathcal{H}\mathcal{I}\mathcal{A}\mathcal{N}$. Ex memoriali hoc ligno. *Thencke* vel *þenke* est cogito, reminiscor, $\mathcal{H}\mathcal{I}\mathcal{A}\mathcal{N}$ sedem vel locum, cui aliquid impositum exprimit. Hanc igitur tesseram vocare videtur sedem memorialem, quod usum hunc habeat, ut in memoriam, Amici revocet affectum Amicæ. Nota quæ sequitur, & ei assimilatur quæ sulphur exprimunt Chymici, ignota est, ni sit symbolum aut character ejus, quæ hæc exaravit.

Ultimo hæc exhibentur: $\mathcal{Y}\mathcal{M}\mathcal{R}\mathcal{I}\mathcal{H}\mathcal{T}\mathcal{A}$ $\mathcal{Y}\mathcal{M}\mathcal{K}$, dilectissimæ virgini. Litera $\mathcal{I}$, Acrassum aut longum quandoque notat, quandoque $\mathcal{Æ}$, idcirco non possum aliter accipere, quam quod cum sequenti ejusdem figuræ constituat Diphthongum $\mathcal{Æ}$ aut $\mathcal{AI}$, quæ olim in hac voce fuit usurpata. Scribere enim solebant *Karassi*/ non ut jam

Kiere

Ktereste. In Dativo autem hic ponitur *Kærafta Mæne*. *Mæn* quidem olim virgo fuit appellata, ut videre licet in Havamalum, Gróttusong, Edda, &c. *Vio erum Froda Fridleifs Sonar, mätkað mōjar ad mane hafdar.* Id est: Nos sumus Frodæ Fridlevi filiæ, fortes virgines pro puellis habitæ. *Mæn* propriè mollem puellam significat in Dativo *Mæne*. Si hic intelligendus esset vir, per duplex *K* scribendum foret *Manne*.

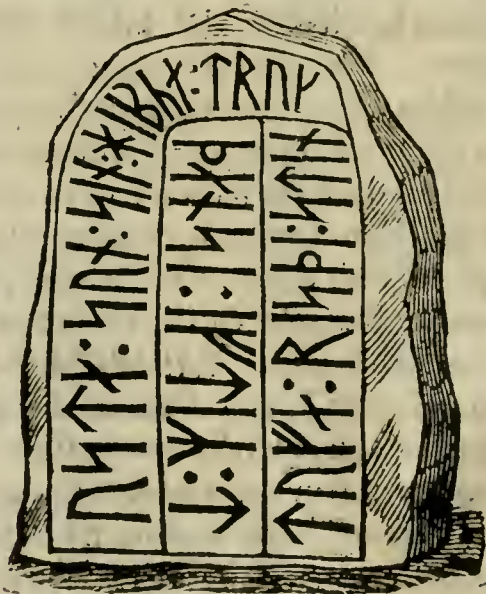
Sensus igitur Tesserae hic sit:

AH N. N. NOMEN COGNO-
SCENS N. MEUM DA TU VIR
PER MEMORIALEM HANC TESSERAM
CHARISSIMÆ PUELLÆ JUCUNDUM AMOREM.

Lib. 5. pag. 302.

HIERMINDANUM ALTERUM.

Ab Hiermindano primo, vix mille passus distat alterum, quod anno MDCXLIII inventum ab Agricola, qui vomerem arando in illud impexit, siquidem terra obrutum multis annis. In editiori situm loco, ut prius. Duas ulnas æquat longitudine, unam latitudine. Hujus ferme figuræ.

TNPA:

†NPA: RICH: HTIK: FIKHI: IPTIA: THTA:
HAK: HK: *IRPK: TRNP.

Tufa riedi stin densi istir Tusta sun sin, birgn trug.

TUFA LAPIDEM HUNC POSUIT TUSTÆ
FILIO. SUO DIIS. FIDO.

Inscriptio ab imo ad summum ascendit, dein recurrit ad imum; mox inde rursus ascendit & in apice terminatur, omnia clara & perspicua, præter ultimum vorum, quod in versis literis exaratum, ut peculiarem eo contineri sensum declaret. Est & hoc peculiare, quod per Syncopei literas quasdam elidat, vel ob spatii angustiam vel aliis de causis. Pro eo enim quod ponit *IRPK, legendum arbitror, ut in primo Hiermindo *IRP† YNPAK, & in aliis supra citatis, cujus formulæ explicationem vide sis lib. 3. Monum. 8. ut & in ejusdem libri. Hoc præterea hic occurrit; suspicari posse quæpiam eos, qui hac formulâ exornata reportarunt Epitaphia, sicca morte, ut ille ait, seu morbis extinctos in lectulo fuisse, atque ita à Diis; ut volebant, abreptos. Alios verò in quorum Monumentis hæc non leguntur; aut bello, aut aliis casibus perisse. Sed judicium sit penes lectores.

Lib. 5. pag. 357. Lin. ult.

Cometas forma cornu quandoque effulxisse, literis consignatum accepimus. Anno enim quo Græciam Xerxes decies centenis millibus invasit, obvia quævis vastans atque diripiens, Cometen cornu figura visum tradit Cornel. Gemma Cosmocrit. lib. 1. cap. 8.

Lib. 5. pag. 363. Lin. 19.

Adductorum versuum auctorem, Drepanium fuisse existimat Carolus Palchalius de Coronis lib. 10. cap. 4. Unde verò irrepperit error iste, quod Pictores vulgo Mosem pingant Cornutum, doctè ostendit Gaffarella in tractatu quem vocat Curiositez inovyés. cap. 4. *Que pour voit on, inquit, concevoir de plus grotesque, apres n'avoir compris*
bidl

que le mot קֶרֶן Keren estoit equivoque à corne & à lueur, ou splendeur, que de despeindre Moïse avec des cornes, qui sert d'estonnement à la plus part des Chrestiens, & de risée aux Juifs & Arabes. Id est: Sed quid absurdius excogitari potuit, quam cum ignorarent vocem קֶרֶן Keren æquivocam esse, tam cornu quam lumen & splendorem denotantem, Mosén cornutum pinxerunt, ut magnæ parti Christianorum terrorem incuterent, Judæis verò & Arabibus risum moverent.

Pag. 366. Lin. 10.

Hujus iconem vide apud Ulysses Aldrovandum de Monstris pag. 127.

Pag. 379. Lin. 21.

Quod & Virgilius docet Ecloga X.

Libet Partho torquere Cydonia cornu

Spicula.

Et in Ciri, sive sit Virgilius ipse, sive alius.

Gnosia Narpacto contentus spicula cornu.

Talibus arcibus Finni ac Lappi jam utuntur, quorum specimina in nostro extant Musæo.

Pag. 379. Lin. 10.

Ad stipulatur Livius lib. 9. Decad. 1. Dein, ait, *Concentu tubarum ac cornuum, cursu effuso in hostem feruntur.*

Pag. 383. Lin. ult.

Inter alia de compos. Med. per genera cap. 18. hæc habet: *Ego sane olei libram Romæ vocatam quam per incisas distincta cornua metiuntur, ponderavi, quandoque discere cupiens quantum gravitatis pondus contineret.*

Pag. 385. Lin. 32.

Regium olim insigne fuisse, colligitur ex iis, quæ de Astarte sua produnt Phœnicum Theologi apud Eusebium de Præp. Evangel. cap. ultimo, & de Egyptiis Regibus Diodorus Siculus lib. 1. part. 2. cap. 2.

Pag. 392. Lin. 20.

Quantum verò Urna capiat docet Fannius, cum ait Amphoram capere duas urnas, urnam quatuor congios, congius sex sextarios.

Ibid.

Ibidem Lin. 27.

Cujus generis & illa fuisse videntur, quorum meminit Andreas Abbas monasterii S. Michaelis in vita Otthonis Episcopi Bambergensis cap. 31. ubi inter reliqua quæ in delubro Stetinensi conspiciebantur, refert *Cornua grandia taurorum agrestium deaurata & gemmis intexta, potibus apta, & cornua cantibus apta*. Quem locum eò lubentius citò, quod duplicem hunc cornuum usum probet, & inter cætera pretiosa, reposita quoq; fuisse cornua hæc, doceat.

Pag. 435. Lin. 15.

Nisi fortè Lusitani Dominum per Dom exprimant. Quod vero simile videtur. Sic enim in Proœmio Legum Lusitanicarum legitur: *Dom Manuel per grace de Deos Rey &c.*

Pag. 438.

Quia clarissimus & excellentissimus vir, Dn. D. Fortunius Licetus in Academia Patavina Professor eminens, dignatus est, non solum meam de aureo cornu relationem, suo de annulis antiquis libro, non sine mei honesta mentione inferere; sed etiam liberè & modestè, quæ in eodem occurrerunt discursu dubia proponere; tanta viri fretus benevolentia, non potui quin per literas eum salutarem, gratias agerem, & scrupulos qui occurebant eximerem. Quæ literæ cum ad hujus negotii illustrationem spectare videantur, hic quoq; locum obtinebunt.

Viro Celeberrimo

DN. D. FORTUNIO LICETO,

In Academia Patavina Professori

Medico eminenti

S. P.

Ruditissimum tuum de Annulis veterum librum, Redux ad nos exhibuit Clarissimus Vir Dn. D. THOMAS BARTHOLINUS, amicus utriq; communis. Eo

d 2

autem

autem avidius perlegi, quod omnia quæ hæcenus abs te profecta vidi, rarâ & reconditâ eruditione referta animadvertierim. Nec me spes in aurei hujus voluminis lustratione fefellit. Quotquot enim in hoc genere vidi Autores, tantum superare mihi videris, quantum lenta solent inter viburna Cupressi. In primis verò animum exhilaravit cap. xxxvi, in quo, non solum (contra invidorum quorundam rictus) alireum nostrum in Dania inventum Cornu, tanti æstimas, ut dignum judices in quo bonas horas loces; sed etiam facto ipso, ingeniosissimè & nervosissimè id præstas, ut inter omnes qui nervos ingenii in eo enodando intenderunt, emineas, ac palmam faciliè referas. Mei verò quod sæpiùs mentionem facias honorificam, est quod gratus agnoscam, & ad mutuū amorem & benevolentiam obligatum me profitear. Non displicent ingeniosissimæ tuæ de Hieroglyphicis conjecturæ, nec multum à meis abluunt meditationibus; quod lætus vidi, atq; eo nomine nobis totiq; patriæ gratulor. In levioribus quibusdam diversum si statuamus, ea tanti non sunt, ut aut communē humanitatis rumpant vinculum, aut contentionum inter nos moveant turbas. Æquo tamen animo Humanitatem Tuam laturam confido, si de quibusdam monuero quæ animadverti commodè non potuerint, nisi ab eo qui ipsum cornu manibus triverit, & in eo lustrando curam adhibuerit diligentiorē. Circuli tertii Emblema primum, quo exhibetur homo alterum mactans, sive explicetur per priscum ritum nostratium, plagam Aquilinam hostib⁹ inferentium, ut vult Saxo noster; sive per modum quo Cimbricæ vates Sacrificia peregerunt, ex mente Strabonis, non multum refert. Quamvis locum à Te ex Strabone adductum, cum hac imagine dum confero, non minores difficultates pati is videatur, quàm ea quæ nos ex Saxone produximus. Ita verò Strabo lib. 7: Εἰς δὲ τῶν Κιμβριῶν διηγῶνται τοῖς τόν, ὅτι ταῖς γυναῖξιν αὐτῶν συστρατεύσασαι, παρήκολαθον προμάντες ἰέρεια πολιορκίαι, λευκίμονες, καρπασίνας ἐφ' ἀπλίδας ἐπιπε-

πορ-

πόρπημένα; ζῶμα χαλκῶν ἔχουσαι, γυμνόποδες: τοῖς
 δὲ αἰχμαλῶταις διὰ τῆς στρατοπέδου συνήντων ξιφῆρεις.
 Κατασφύσασαι δ' αὐτὰς ἤγον ἐπὶ κρατῆρα χαλκῶν ὅ-
 σον ἀμφορέων εἰκοσι εἶχον δὲ ἀναβάθραν, ἣν ἀναβάσας
 ὑπερπέτης τῆς λέβητος, ἐλαιμόμοι ἕκασον μετεωρι-
 ζόντα· ἐκ δὲ τῆς προχέουμένης αἱματὸς εἰς τὸν κρατῆρα,
 μαντείαν τινα ἐπιγνῶ &c. Strabo fœminas hæc vocat
 divinationis peritas & Sacerdotes, προμαντεῖς est in Græ-
 co, vates vocant quidam, quia ut paulò post loquitur,
 μαντείαν τινα ἐπιγνῶ: non igitur assequor, quare à Te
 appellentur mulieres Danicæ incantatrices & veneficæ, ni-
 si existimes omnes Ethnicorum sacerdotes & vates tam
 masculini quam sequioris sexus, veneficiis sacra sua per-
 egisse. Quin harum habitum à Strabone delineatum
 si expendamus, nec hic cum icone quadrare videtur. Πο-
 λιότρικες, inquit Strabo; at noster seu nostra, si ita lubet,
 vix capillorum ostentat rudimenta, tantum abest ut lon-
 gos mulierum cirros exhibeat. Vatibus istis vestis alba
 hic noster nudus planè; unde nec linteis è carbaso, sub-
 ter tunicam fibulis nexis, nec Zonâ ullâ aheneâ indiget.
 Pedes quidem nudi; cum totum corpus tale sit. Hæc de
 habitu. Perpende jam, Vir Clarissime, sacrificandi ritum;
 cum instrumentis necessariis & modo ipso, nihil horum
 tuæ opinioni favere mihi videtur. Ubi hic Crateris vesti-
 gia, ad quem captivus protrahébatur? ubi pulpitem quod
 agiler scandere solet sacrificatura? ubi Lebis? ubi Crater
 sanguini excipiendo destinatus? Modum aspice: non in
 sublimi tollitur jugulandus noster: sed decumbit supinus.
 Jugulabatur captivus juxta Strabonem; noster vulneribus
 quatuor abdomini inflctis (si præcisè omnia examinanda)
 mortem subit. Si ultima verba huc saltem spectare pu-
 tas; cur pluribus vulneribus scinditur venter? cur intestina
 in conspectum non protrahuntur? quorum speculatio
 maxime necessaria erat. Sed hisce non immorabor, cum
 existimem in tantis antiquitatum tenebris omnia tam ac-
 curatè examinari non debere. Hoc verò non possum

non monere, quod pag. 165, ubi fabricam cornu percurris; tredecim numeres in eo annulos, quod & pagina 185 innuere videris, contra ocularem demonstrationem toties à me factam. Deceptum te arbitror internodiorum numero, quæ circulorum non constituunt numerum. Ultimi enim duo minores anuli, quos quatuor putas, discreti non sunt, sed quilibet eorum bina obtinet internodia. Hinc non me, sed te in numero horum anulorum hallucinatum esse vides. Unde non miror in aliis quoque fabricam hujus cornu spectantibus erratum esse, cum plus Glyptæ imperitiæ, quam fideli meæ tributum sit relationi. Optassem virum excellentissimum, toties aureum istud cornu manibus suis trivisse, quoties ego, qui minutissima ejus momenta studio haud levi sum rimatus, de quibusdam quin longè aliter judicasset, non dubito. Animadvertisses quoque, sine dubio, quid causæ fuerit, quod duplicis crucis figuram & terna puncta quater (quinquies volēbas dicere, ut infra) in sexto annulo formata omiserim, ut p. 174 conqvereris. Hæc enim omnia ad figuras significativas (ut ita loquar) hujus cornu non spectant. Nam nec punctulis constant laminæ impressis, nec anaglypticè eminent, ut reliqua. Sed foramina sunt hujus figuræ, exteriorem laminam penetrantia, quod aliter adumbrare Glyptes non potuit quam nigro colore, quo umbras corporum partes exprimere solent pictores. Nihil igitur denotare possunt simile reliquis; sed usum aliquem habuisse mihi persvadeo. Serenissimus Princeps noster CHRISTIANUS V. qui jam Cornu illud possidet, hisce foraminibus gemmas ad ornatum insertas fuisse existimat, conjecturâ probabili. Ligamenta & lora hisce aptari potuisse, quibus cornu collo aut humeris gestantis alligabatur, dicere quis posset. Sed nihil certi hac in re statuo, cum arbitrer nodos & articulos, annulos distingventes, huic muneri abundè sufficere potuisse. Quamvis verò ex hisce foraminibus duo illa majora in quibus lineæ decussatim se secant, figurâ cruces referant; hoc tamen voluisse artificem, mihi persvadere non

non valeo: anaglyptice enim aut punctatim id præstitisset potius, ut reliquis figuris hæc esset conformis, quam circulum perforando. Ejusdem census est & foramen; quod literam vocas Pythagoricam; quæ tam aliena est à nostra Literatura; quam Pythagoras ipse à Runis. Mirari igitur desinat Vir Clariss: si ego *αὐτοπλῆς* ea hic observaverim; quæ commodè in tabella exprimi nequiverint; quæq; alii ex Schematismo haud rectè colligunt. Quod pagina 176 probate allaboras, Cornu aureum in hunc solum usum fabricatum; ut eo præsidum vigilantiam tentaret Rex, quicumq; tandem is fuerit (Nam de Haraldo id non memorant Historiæ nostræ) eo nomine, *quod Regi nullus fuerit labor cornu artificiosè fieri mandare; quodque alia figura; eadem carere non potuerit objectione; quodque rudis massa facilius occultari possit à fure; quam cornu tam magnum miro artificio conditum.* Non video qua ratione hunc sequatur, in nullum alium usum fabricatum illud fuisse quam quod eo præsidum vigilantiam exploraverit Rex. Rem iusta lance si ponderaveris; videbis armillas fabricatas ut brachia cingant: annulos, ut digitos; cornua, ut insistentur: sed biviis exposita hæc; fidem hominum iis ut tentarent. Si Rex annulum suum quem digitis gestabat exposuisset ad præsidum vigilantiam tentandam; an idcirco quis ritè inde collegisset non alio fine fabricatum fuisse? cum tamen manifesto constaret, Regem hunc elaborari curasse; digitum ut ornaret, atq; hoc officium per aliquot annos sustinuisse potuit, antequam in secundarium istum usum traduceretur. Si inter finem fabricationis & finem expositionis distinxerimus, veritas erit in propatulo. Mirum Tibi vir clariss: & difficile creditu non esset, *aureum cornu Danicum adeo magnum; adeo grave fabricatum fuisse ad usum litui buccinæve; seu venatoriae, seu bellicæ:* si alia ejus generis apud nos extantia majora & ponderosiora ex ære vidisses. Arhusiæ in patria mea, unum extitit æreum; quod, me puero, ad suos usus traduxerunt Musici; quod sive pondus sive magnitudinem spe-

des, aureo hoc erat duplo majus, alibi apud nos plura sunt ejus generis. Tuba, eximia arte sculptili, ex ebore fabrefacta quam dono Magnifici Dn. Cancellarii DN. CHRISTIANI THOMÆI Schefted teneo, librarum est sex, longitudine pedum duorum, unciarum trium. Quæ in Florentino conspiciuntur Gazophilacio, ni me fallat ratiocinatio, parum pondere & longitudine ab hoc differt. Is qui in nostris non est versatus antiquitatibus, & fragmenta ac rudera variarum rerum adhuc extantia non viderit, multa eorum veri speciem non habere existimabit. Exteriorum ejus generis lustra Cornua, quantum Rolandi fuisse existimas, *Olivant* dictum, de quo differuimus Monument. Danic. lib. V? Quantum Alexandri Magni quo totum exercitum dispersum colligere valuit, cujus diameter quinque fuit cubitorum, ut de eo doctè differit Athanasius Kircherus lib. 2. Artis magnæ lucis & umbræ parte 1. c. 7. ubi ex professo de eo agit. Nec refert *ansulis destitutum quod fuerit nostrum cornu ut sic assidue manu gestari necessum sit, ac sic inter dimicandum venandumq; non exiguo foret impedimento.* Caruit enim ansulis Alexandri Magni cornu, carent & ansulis tubæ bellicæ vulgares, quæ jam in usu, nec tamen assidue manibus gestantur, & quamvis duplo aut triplo majores sint nostro cornu, buccinatoribus tamen in bello nullo sunt impedimento. Quidni igitur & hoc nostro cornu contingere posse credendum? Quod regeris, vir eximiæ, experientiæ & oculari demonstrationi repugnat. *Ad commissuras scilicet annulorum eminentias non tam extuberare prominereq; videri, ut lora facile discurrere non permiserint.* Cui hic jam credendum, Domino Liceto, qui cornu illud aureum nunquam vidit, sed ex icone saltem rem æstimat; an mihi, qui toties manibus illud tractavi, & minutissimos apices non semel magnâ curâ sum rimatus, candido censori æstimandum relinquo. Quod pagina lequenti 177 conqvereris, me præterisse punctatas imagines quæ annulo primo proponuntur, id quo jure fiat, æstiment illi qui legerunt ea quæ de ipsis scripsimus

pag. 71. primæ editionis Aurei cornu, & pag. 428 secundæ, Monumentis Danicis insertæ, ubi disertius, quid de iis sentiendum in genere monuimus. Ego potius jure videor hoc in Te, Vir Clariss: desiderare posse; quod figuras & imagines eminentes & principales miscueris cum punctatis & minus principalibus, quæ alterius sunt naturæ & artificii, quæq; tantam curam requirere non videntur. Et miror ego cur non pari ratione explicueris fimbrias triangulæres in singulis internodiis, cum punctulis etiam constent & ejusdem cum reliquis punctatis sint census, quas à me præteritas arbitraris. Quæreret forsitan aliquis; quibus indiciiis colligat doctissimus Licetus, hominem sinistra destitutum sacerdotem esse? cum æq; nudus sit ac reliqui, nulloq; habitu sacerdotali præditus, omnesq; qui hanc imaginem vident, satis judicare valeant, non studio, sed casu abruptam & demptam ei esse sinistram. Tantum refert rem non ex imaginibus, sed ex ipsius nativa indole & constitutione describere. Pagina 183 suspicaris in imaguncula sexti annuli *non aspici nisi eminentiam nec oculorum aut oris ulla vestigia; quod oblitterata fuerint ob auri molliem attritione à duritie telluris; in quâ diu neglectum jacuit, & compressione tum puella in ventricis cornu, anxie sollicitæq; purgantis, tum aurificis; idem jussu Regis repurgantis.* Hanc suspicionem facile Tibi exemisset ipsa repurgati cornu constitutio, si vidisses. Quin tecum cogita, qui fieri potuisset, ut tantum huic uni figuræ politurâ decessisset, reliquis minoribus salvis? si tantum auri proportionaliter, omnibus icunculis fuisset abrasum, plus profectò in pondere fuisset desideratum, nec imagines & figuræ reliquæ, tam exactè suis lineamentis, quod debebant repræsentarent. In numero annulorum quod pag. sequenti erratum sit, ex supra dictis patet. Non enim sex sunt minores, sed quatuor; extremis duobus peculiari artificio duplicatis. Sed Tibi Vir Clarissime, hæc aliaq; minutiora condonanda, quæ non ex icone peti poterant, sed re ipsâ; & meâ relatione, cui fides omnino debetur. Optare in

iterum, manibus & oculis ipsum aureum cornu usurpare
ut posses: quin de quibusdam longe aliter pronuntiaturus
esses non dubitarem. Usq; dum hoc detur, mihi oculato
testi crede & favere perge. Vale Hafniæ V Kal. Decemb.
Anni cło lccxlvi. T.

OLAUS WORM D.

Med. Prof. Regius.

Huic, annectere non incongruum, elegans Elogium
Dn. Pighetti, quod Epistolæ suæ ad me inferuit Reveren-
dus vir Dn^o F. Angelicus Aprosius Vintimiglia in lib. dicto
La Sferza Poëtica cap. II, edito Venetiis Anno cło lccxliii.

SPECTATOR,
AUREUM QVOD CERNIS CORNU
MIRIS DITATUM HIEROGLYPHICIS,
MARTIS OLIM
BUCCINA FUI,
CANENSQVE CLASSICUM
MORTALES
AD ARMA, AD CLADES INFLAMMABAM.
NUNC DICATUS BROMIO CYATHUS
REGIAS AD MENSAS EXHILARANDAS
OMINE FAUSTO
TRANSLATUS SUM.
INTUS MERO REPLETUS
IN MORTALIUM PECTORA
PACEM HILARITATEMQ;
DEMITTO.
FORIS VETUSTIS EXORNATUS IMAGINIBUS
AUREA DOCTISSIMI
OLAI WORMII
DISSERTATIONE
ANIMATIS,
PENITIORIS ERUDITIONIS SITIM
ETIAM EXTINGVO.
UNA (MIHI CREDAS)
FELICIOR MANET
SORS;
FAME TANDEM
BUCCINA
FIAM,
UT
CHRISTIANI V.
DANIÆ AC NORVEGIÆ
PRINCIPIS INCLYTI

FERREA HAC ÆTATE SUIS IN
REGIONIBUS
AUREI SEculi
RESTITUTORIS
DOMINI MEI AUGUSTI
GLORIOSA POSSIM
CANERE
FACINORA
ABI LÆTUS.

Lib. 5. Pag. 449. Lin. 19.

Forſan in Monumento hoc Landerupenſi ſecundo, pro H legendum G, pro HUD, GUD, ut ſit NADE HUS GUD, ut in prima ſerie pro AIE, GIE. In nota Trithemiana deſideratur ſaltim linea tranſverſa ſiniſtra, circulo apponenda. Pari modo ſi pro ON legas OC, completo circulo cum tranſverſali, omnia erunt clariora, & hic emergit ſenſus maniſeſtiſſimus. GUD GIE KONGEN DEN IIII CHRESTEAN OC HANS DRONNING ANNA KATRINA NADE HUS GUD.

DEUS DET REGI IIII CHRISTIANO ET REGINÆ ANNÆ CATHARINÆ GRATIAM APUD DEUM.

Lib. VI. pag 489.

DE TEMPLIO MIRABILI.

Tandem ex quodam qui diligentius templum hoc ſubterraneum perlustra- vit, intellexi illud longitudine eſſe pedum 67, latitudine 24, pari ſerme altitudine.

Romæ templum fuit ſubterraneum Conſi, & ſubterraneæ Ditis aræ; imò vereres Diis inferis ſcrobis ſubterraneas & Nymphis antra effodiſſe legimus.

Aſt quid miramur templum ſubterraneum? cum teſte Agricola libro de ſubterraneis Animantibus, in Alpib⁹ Corolum, arx conſpiciatur ſubterranea, in quam, nec equites nec pedites poſſunt aſcendere, ſed cum homines, tum omnia ad vivendum neceſſaria ad ipſam attrahuntur. Quinimò in Sedunis in tractu Sittenſi ad Bremiſam pagum extare ait Cœnobium ex rupe exciſa, ſine ullis ſignis & trabibus ligneis formatum. Hoc eſt templum, cubiculo, conclave, culina, cella vinaria. In Saxonia inter Blankebur-

gum & Halberstadium Arx est Reinestenum dicta, in saxo incisa, continens hypocausta, conclavia, scamna, stabula, præsepia, januas, fenestras, templum testudinis figura, pila media rotunda insigne, licet cætera sint quadrata.

In Turingia quòq; inter Vimariam & Blanchenheim propè Mellinum pagum, similis fermè templo excepto. De quibus hoc circumfertur Ænigma.

*Dic quibus in terris arx alto condita monte
Mille ubi per tectum possunt errare bidentes.*

Consule ipsum Agricola de pluribus.

Pag. 492.

ΥΑΒΙΒΡΑ Melius & priscis appellationibus magis congrue à Kalf vel Kaltr & Biörn, quæ utraq; propria sunt. Kalfur dictus est nobilis quidam aulicus, Olai Crafsi Regis Norvegiæ, qui in pugna Stikellstadeni factus est Regis ac Domini sui parricida, testante Historia Norvagica. Sic usitatum est Kolbiorn à Kolor proprio & Biorn.

Lib. VI Monum. XII. Pag. 506.

Prælo typographico præmimus] Hunc morem nomina sua ejusmodi dentibus sive vario atramenti genere inscribendi, sive ferro incidendi veteribus in septentrione frequentem fuisse, vel ex eo colligere licet, quod Unicornu quod Ultrajecti in Belgio visitur, literis Runicis hoc nomen ¹ΥΒΡΑ insculptum ostendet. Sverri autem nomen fuit proprium XXV Regis Norvegiæ, qui imperavit circa annum Christi MCLXXX, cujus historiam descriptam vide in Chronico Norvagico lingua vernacula à me edito anno MDCXXXIII. Hujus autem Regis cornu illud fuisse arbitror, eo quod nomen ejus talibus literis quæ tum apud Norvegos & nos in usu fuerunt, insculptum possideat. An inter *Κεμήλια* Magni Regis, quæ Sverro occupavit dum eum Bergis ex improvviso adortus in fugam conjecit, occupatis omnibus ejus Regalibus, extiterit, ut docet Chron. Norv. pag. 414. disquirendum relinquo. Quo pacto Ultrajectum deveniret dicere nequeo: Relatio illa de Henrico imperatore mihi valde suspecta. Dens est Balenæ,
quæ

quæ in Septentrione in freto Davis capitur, nomen Regis Norvagici, literis Norvagicis inscriptum obtinet, ex Norvegia igitur delatum arbitror.

Pag. 513.

ᚱᚲᚲ ᚱᚱᚱ. Monuit me clariss: Dn. Arngrimus p.m. talia nomina propria composita, non commodè resolvi in proprium & appellativum, sed semper ex duobus propriis constare. Unde *Bergthor* ex propriis *Bergur* & *Thor* rectissimè trahitur, ut & inversum ejus *Thorbergur*. Sic *Steinthor* & *Thorstein*, quorum utrumq; proprium est.

ᚱᚱᚱᚱ. De nomine *Skalt*, quod rectissimè per duplex L in medio & D in fine scribendum volunt accuratiores priscae lingvæ Critici, hoc tenendum, quod à verbo *Adskiallda*, quod Poëtice aliquid scribere denotat, derivetur, unde non rectè aut alterum L omittitur, aut T in fine pro D ponitur. Runis verò qui literas saxis mandabant condonandum, si quando in his & aliis exorbitaverint, ut in hoc Monumento factum. Orthographiam verò dictam comprobant vetustissima MSS. & lex Metrica de consonantiis syllabarum, ut in illo:

ᚱᚱᚱᚱᚱ ᚱᚱ ᚱᚱ *ᚱᚱᚱᚱᚱ *ᚱᚱᚱᚱ.

*ᚱᚱᚱ ᚱᚱᚱ ᚱᚱ ᚱᚱ ᚱᚱᚱᚱ. id est:

Nemo me pro Scaldro habet

Periit enim mihi ars ista.

Rhythmus hic est quarta pars, sive *Fjordungur* Rhythmi, quem *Sextammallt* & *Drottqvatt* appellant, & constat priore Hemistichio *Snidhendu* vel *Snidhending*, posteriore *Alhendu* vel *Alhending*. Fit verò *Snidhenda* vocali ante consonantem unam vel geminatam, vel plures simul mutata, vel saltem sono differente, ut in præsentis exemplo. A in *Schalld* crasse pronunciandum, & idem A in *Haldim* tenuæ, *Snidhendam* ambo constituunt. Quam *Snidhendam*, *Alhenda* vel *Alhendar* lege metrica alternatim semper sequitur, ubi vocalis nec mutatur, nec sono differt ante consonantem unam vel plures. Jam si *Skalt* pro *Skalld* scribatur, aut pronunciatur, manifestum est, non easdem conso-

nantes vocalem utrobiq; seqvi, & peccatum in Rhythmorum leges committi. Est autem *Skalld* nomen neutrius generis, ut apud Latinos *Mancipium*, quod ita declinant [ut exemplum priscae declinationis habeas.] Singul. N. *Skalld*. G. *Skallds* vel *Skalldfins*. D. *Skalld* vel *Skalldennu*. A. *Skalld* vel *Skalldir*. Abl. *Skalld* vel *Skalldinu*. Pluraliter N. *Skalld* vel *Skalldin*. G. *Skallda* vel *Skalldana*. D. & Abl. *Skalldum* vel *Skalldunum*. Ac. *Skalld* vel *Skalldinu*.

Pag. 521. MONUM. I.

RIPR. Orate notat hoc in loco, alioquin *RIPI*, ligare &nectere significat, ut cum nodum nectimus in ligamine aliquo. Quod etiam huc quadrat. Vult enim Orationem Dominicam non semel ac iterum recitandam, sed pluries & instantius devotè. Alias quoq; in prisca lingua obtinet significationes, quæ huc transferri possunt.

Pag. ead. MON. II.

Hujus Monumenti sensus & hic esse potest: ROGOPROPTER DEUM, UT ALII VIRI DOCTI QUI HUIC LOCO FUERINT CUSTODES ORDINATI, ET OMNES QUI POSSUNT ASSEQUI PLITIONEM MEAM, UT MEMINERINT ANIMÆ MEÆ IN SANCTIS SUIS PRECIBUS. NOMEN MIHI ERAT GUNNERI, ET DOMUM HANC FABRICAVI. VALETE.

RIPI-RIPI Verbum compositum à *Vordur* i. e. Custodia, & *veita*, hoc est exhibere. Hinc *Vardveitli* & *Vardhald* idem notant, & *Vordur* custodem ipsum. *Vörn* | *Landvörn* Terræ custodia & defensio, ut sensus sit: Qui huic loco custodiendo ordinati fuerint.

RIPI. *Stadur* locus est quando generaliter sumitur: Sed hic & alias per excellentiam notat Residentiam pastorem cum sacro domo domestico. Inde libellus de causis & controversiis circa præbendas Ecclesiasticas, *Stada-maal* Islandis vocatur.

RIPI YNHN Intelligere & assequi. Radan. Infinitivus est, à Præsenti *Eg Rad*, intelligo, capio, assequor conjectura. Hinc *Radgata*, Ænigma, Griphus, quem conjectando assequi necessum est. Innuit procul dubio, ævo eo non omnes de animæ immortalitate satis fuisse edoctos, sed si quis conjectura assequi posset mentem ejus, pro Anima orent *Pater noster*. &c.

Pag. 525. *Gallia descripserunt*, &c.

Hujus delineationem licet promiserint quidam, obtinere tamen eam non licuit, antequam huc ad nos appulisset illustrissim^o Heros Dn. Casparus Coignet Dn^o. de la THVILLERIE, Baro de Courson, Christianissimo Galliarum Regi à consiliis secretioribus, tum ad regna septentrionalia Legatus extraordinarius, vir de Aquilonaribus hisce Regnis optimè meritis. In cujus comitatu

tatu cum esset vir eruditissimus DN. Isaacus Peyrerius, mihi familiaris, tantum per amicos in Galliis præstitit, ut jam quid huic Monumento subsit, liquido constet. Hoc verò ut alios etiam non lateat, lubet ejus ad me Christianopoli datas literas, ac una missas Domini du Buisson hisce subjungere, ut quantum opere sæpenumero in talib⁹ hallucinentur, qui vulgi fidunt relationibus, liquido cōstet.

CLARISSIMO VIRO

DNO. OLAO WORMIO

Isaacus Peyrerius S. D.

EN accipe humanissime wormi, quas à me petiisti literas Gothicas, inscriptas Pyramidi illi, quæ est in Abbazia de Beaulieu, juxta oppidum de Loches agri Galliarum Turonensis. Pseudo-Gothicas comperies, quas puras putas credidisti Runicas. Abbatiam illam ex professo petiit amicus noster, mei scilicet, Tui & Bourdelotii nostri, Dominus du Buisson, ut pyramidem illam inspiceret & scrutaretur characteres, quos fideli & erudita manu exscripsit. Hominem puta non publici saporis, qui ficus ficus novit, & quas novit ficus, ficus vocat, &c. Christianopoli VII Idus Augusti, Anni MDCXLV.

De Characteribus Gothicis, qui supersunt

In Monasterio Bellilocenti.

Oppidulum de Belliloco situm est ad Indum fluvium, & distat per quingentos passus circiter ab oppido Lochis [Gal. Loches] territorii Turonensis. In illo oppidulo Monasterium est ordinis S. Benedicti constructum, dotatumq; à Fulcone Comite Andegavensi & Turonensi, qui ibi in templo, sub lamina lapidea effigiem ejus etiam lapideam sustinente, condit⁹ est anno Christi MXXI. Ad claustrum Monachorum stat conus L. pedes circiter altus, lapidib⁹ in squamarum formam dispositis, reclusus, & columnis octo sustentatus. Illi exterius unica quidem superficies est, in conum, ut dixi, vel ut vulgo loquuntur in punctum desinens: sed interi⁹ paries opere rectorio dealbatus, octo angulis & totidem faciebus, juxta situm, numerumq; columnarum distinguitur. Andreas Qvercetanus, sive Chesneus [Gall. du Chiefne] in libro quem Gallicè edidit & inscripsit: Des Antiquités & Recherches des villes & places de la France, pyramidem vocat, aitq; interius repletam esse characteribus, quos alii Gothicos, alii Gallicos esse censent, ut pyramidem pro Cono, sic Gothicos characteres, pro antiquis, vir in Historia nostra magnus nominavit, more vulgi. At Gallicos, id est, veterum Gallorum literas proponere, vel recipere non debuit in rebus, quæ à sexcentis tantum annis sunt, nec accedunt ad veterum Gallorum tempora. Hanc clarissimi Scriptoris narrationem legendo non affectus, locum adire constitui, rem ipsam conspiciere volui. Illac igitur delat⁹, inveni turriculam hanc fastigiatam, conditam fuisse à Ful-

à Fulcone Comite, tanquam pileum mucronatum labro lapideo; ad Monasterii usum facto, & nunc quoque; superstiti cooperiundo. Scalis postea compositis ascendi, meque; & oculos circumtuli per omnem interiorem cavumque; circuitum, facibus propius simul admotis, quibus opus mihi erat ad perlegendum, quod inibi scriptum fama populari circumferebatur. Characteres quidem Romanos, sed ævi seqvioris & Barbari agnovi facile. Gothicos etiam vocari scivi, verum sententias colligere nullo modo potui, solis apicibus literarum extantibus, & iis quidem passim & multa ex parte penitus delictis. Unicum de tot lineis restabat vocabulum, idque; non sanum: illud erat DEI: IQVE. Quod sic accepi, ut si latinum esset legendum, esset DENIQVE, si Gallicum faceres RELIQVE vel RELIQVES, id est Reliquias. Quod postremum magis probavi, tanquam mentio ibi facta fuerit Reliquiarum, quas Fundator Fulco Jerusalemis & Roma ipsa rediens, multas & magnas, ut in libris Monasterii legitur, ibi condidit atque; dicavit. Hæc tam parva & exilia; opinione vulgi magna & speciosa tot verbis explicare debui, ut dum iussibus amici nostri Bourdelotii, clarissimi viri, acquiesco, tuæ quoque; curiositati, Peyrere doctissime, satisficiam, tuumque; Wormium, cujus nomen per te illustrius indies apud nos est, ne aliorum erroribus seducatur, admoneam, meliora, ut spero, daturus, si melior offeratur occasio. Lutetiæ Parisiorum Nonis Juliis, Anno ære Christi vulgaris c1010cxl v.

Du Buisson Aubinay.

Icones Regum Galliarum editæ per Jacobum deBie, in Historia Chilperici Regis, mentionem faciunt, inscriptionis cujusdam in Monumento hujus Regis literis Gothicis extante, sed sermone latino in hunc sensum CHILPERICUS HOC TEGITUR LAPIDE, si quis horum Characterum exactam nobiscum communicaret delineationem, rem faceret gratissimam.

MONUMENTORUM DANICORUM,

LIBER PRIMUS.

CAPUT PRIMUM.

Quid monumentum & cur benè meritis ponatur?

Niversæ naturæ cursum diligētissimè perscrutatus Philosophorum Phænix Aristoteles, nihil reperit *Φυσικώτερον*, nihil æquè Naturæ insitum, ac Divinitatis & immortalitatis studium. Quod adeò omnibus congenitum, ut quæcunq; tentent, quæcunq; moliantur, eò unicè tendant & dirigantur. Elegans in hanc sententiam extat locus 2. de Anima Text. 34. *Φυσικώτατον τῶν ἐν τοῖς ζῶσιν ἔργων ὅσα τέλεια ἢ μὴ πηρώματα, ἢ τὴν γενέσιν αὐτόματον ἔχει τὸ ποιῆσαι ἕτερον ὅιον αὐτὸ ζῶον μὲν ζῶον Φυτὸν δὲ Φυτόν, ἵνα τῷ αἰεὶ καὶ τῷ Θεῷ μετέχωσιν ἢ δύνανται. Πάντα γὰρ ἐκείνα ὁρέγεται, καὶ κείνα ἕνεκα πράττει, ὅσα κατὰ φύσιν πράττει.* Nec mirum, cum etenim ab æterno & divino principio defluerint & paulatim defecerint omnia; residua Divinitatis & perpetuitatis favilla, non potest non tantum calorem accendere, & ad tanti boni possessionem continuè inflammare. Agunt igitur ejus gratia, quantum possunt, ac quantum per naturam datum. Ea quidem quibus in Individuo perennare

re negatum, specierum propagatione animosè id moliri tentant, alia aliis, suæ tamen naturæ congruis & concessis mediis.

Inter reliqua homo ipse, animalium divinissimum & præstantissimum, cum præreliquis ad divinitatis & æternitatis participationem se creatum ac natum, tacito naturæ instinctu animadvertat, non solum naturalissima hac via à Philosopho monstrata incedit, ut exoptatam hanc divinitatem & perpetuitatem assequatur: sed partim divini luminis irradiatione, partim proprio mentis acumine, & alias tentare haud desinit, quibus ad hanc metam pervenire, desiderataq; æternitate perfrui valeat commodissimè. Tutissima quidem illa est, ut & certissima, quæ coelestis sapientia, sacrarum literarum paginis compræhensa monstrat, quæ per veram in Mediatorem fidem, & (quæ inde pullulat) vitam Christiano homine dignam eò tendimus. Minus verò cuta, imò infida, lubrica, grata tamen mortalibus, nec ob insignem in vita communi usum penitus repudianda, quam sibi excogitarunt ii, quos recti & honesti ardor ad arduum virtutis & honestatis culmen evehit.

Hæc illa est quæ benè meritis in memoriam Justitiæ administratæ, fortitudine & prudētia defensionis patriæ, aliorumq; præclarorum facinorum; arte & operâ humanâ in histerris quædam ponuntur Indicia, quibus eorum memoria ab oblivionis eripitur violentia, aliiq; ad virtutis iter strenuè calcandum incitantur & animantur. Non enim frustra in Ajace exclamat Euripides:

Φῆν τῷ Θανόντι ὥς ταχῆα τοῖς ἑσθλοῖς
Χάρις διαρρέει καὶ προδῶς ἀλίσχεται.

Hæcce Indicia comòdo satis vocabulo Græci Κενοτάφια Romani MONUMENTA dixere, eò quod præsentēs de præteritis admoneāt, ac posteris majorum præclare gesta in memoriam revocēt. Quod eloquentiæ parens ad Cæsarem pulchrè hisce expressit: *Sed ego quæ monumenti ratio sit, nomine ipso admoneor, ad memoriam magis spectare debere posteritatis, quam ad præsentis temporis*

pōis gratiam. In eundem sensum Varro de Lingua Latin. lib. 5. *Monere à memoria dictum, quod is qui monet proinde sit ac memoria.* Sic monumenta quæ in sepulchris, & ideo secundum viam, quo prætereuntes admoneant & se fuisse & illos esse mortales. Et Florentinus Jurisconf. lib. 7. Instit: *Monumentum generaliter res est memoriæ causa in posterum prodita, in qua si corpus vel reliquiæ inferantur, fiet sepulcrum.*

Cum verò varia sint quæ gestorum seriem in memoriam nobis revocare valeant, Delubra scilicet, Aræ, Sepulcra, Tituli, Fora, Obelisci, Statuæ, Templà ejusq; generis infinita; hinc factum ut monumenti vox ad omnia hæc exprimenda sit traducta. Vel Festo suffragante, cum ait: *Monumentum est quod mortui causa ædificatum est, & quicquid in memoriam alicujus factum est, ut fana, porticus, scripta & carmina.* Quæ tamen non solum pro diversitate gentium & nationum variis modis varioq; opere sunt fabricata & exstructa: sed etiam in uno eodemq; terræ tractu, pro temporis & circumstantiarum varietate; materiæ, figuræ, apparatus & magnificentiæ diversitatem sortita.

De his cum certatim à multis actum videam, & tamen ea quæ Monumentorum in Dania exstructorum concernant rationes, planè prætermisâ, non nullius precii operam me facturum confido, si ea quæ in hoc genere, vel literis à nostratibus aut exteris consignata reperi, vel fide digna relatione & *αυτοψία* comprobata vidi, in medium, tempore & ulteriori experienciâ eliminanda produxero, conatum hunc favorem apud bonos & candidos inventurum confidens.

CAPUT SECUNDUM.

*De variis antiquorum monumentorum in
Dania extantium generibus.*

PRIUSQVAM de Monumentis patriæ nostræ antiquis disserterè aggredior, ingenue protestor, nequaquam mihi in

animo esse, omnia ea quæ sub monumenti titulo comprehendi possunt, & apud nos reperiuntur, delineando prosequi, sed principalia saltim, & ea quæ curiosum investigatorem vel raritatis, vel majestatis, vel antiquitatis singularis nomine alligere possunt.

Horum rudera adhuc apud nos extantia dum accuratius perlustro, non omnia ejusdem generis fuisse comperio. Materiam namq; ex qua fabricata considerans, vel terrea planè, vel lapidea & saxeæ, vel mixta ex utrisq; sese nobis offerunt. Usum verò seu finem respiciens, alia ut Idolorum inservirent cultui, ac hostiis immolandis oportunitatem præberent, erecta cerno, nobis *Delubrorum* & *Ararum* nomine insignienda: alia *Sepulchra* sunt & mortuis humanis destinata: alia laudes & encomia demortuorum characteribus Patriis seu Runicis continentia, *Epitaphia* dicimus: Illa verò quæ genealogias & præcipuas quasdam res gestas brevi ac laconico stylo perstringunt si *Monumenta* strictè appellaverimus, veniam precamur. Sunt & *Fora* antiqua, litibus dirimendis olim destinata: *Circi*, duellis & præliis deputati: *Limites*, seu termini saxeï, principatus, territoria, fundos & agros præcipua quadam religione dirimentia. Ex hisce majoris momenti seligemus, de quibus in generali hac Monumentorum Danicorum consideratione quædam prælibanda, potiora speciali Inscriptionum tractatui reservaturi.

CAPUT TERTIUM.

De Delubris & Aris veterum Danorum.

A Sacris ut ordiamur; Majores nostros duobus potissimum in locis rem divinam fecisse & Idolis suis sacrificasse invenio. Quandoq; in Delubris & fanis sumptuosè satis exstructis; quandoq; sub dio, in aris peculiari modo fabricatis: quod evidentè satis edocent rudera adhuc apud nos conspicua. Idola n: sua *Skjurguder* dicta, primitus mapaliis & tuguriolis tegebant veteres, præter decorem esse existi-

man-

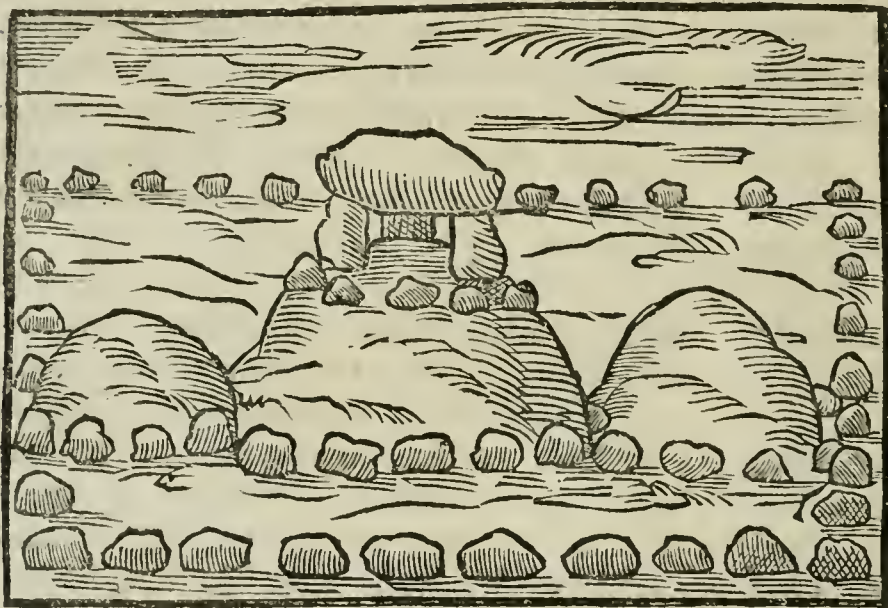
manentes Deos teētis claudi, inprimis ubi cultibus debitis placari, & maiestatem suam exserere debebant. Crescente verò luxu, quibusdam in locis sumptuosa ipsis ædificabant Delubra, lararia & fana. Hinc est quod Tacitus de moribus German. scribat veteres Germanos, *alia nulla Deorum templa habuisse, quam lucos nemoraq̃ Deorum suorum nominibus appellata.*

Quin si Clementi Alexandrino in Protreptico fides habenda, ex sepulchris orta sunt templa. Sic enim ille: *Superstitio templa condere persuasit. Quæ enim prius hominum sepulchra fuerunt magnificentius condita, templorum appellatione vocata sunt: Nam apud Lariscam civitatem in arce, in templo Palladis, Acrisii sepulchrum fuit, quod nunc sacrarii loco celebratur: In arce quoq̃ Atheniensi, ut est ab Antiocho in nono Historiarum scriptum, Cereris sepulchrum fuit: in templo vero Palladis, quem Poliada Græci appellant, jacet Erichonius. Ismarus autem Eumolphi atq̃ Diaræ filius in Eleusine, una cum Celei natabus sepultus.* Hæc ille. Pari modo apud nos observare licet, quod propè sepulchra Regum Ethnicorum, Templa à Christianis successoribus sint exstructa, ut monumenta essent defunctorum; sed quia grandes istos sepulchrorum tumulos ex terra aggestos in templa convertere non potuerunt, propè, vel juxta illos, ædes Christo dicatas posuerunt, ut cernere licet Jellingæ in Cimbria, Horleviæ in Selandia & passim alibi.

Delubrorum quibusdam in locis majestas major, quibusdam minor. Sumptuosissimum Upsaliæ fuisse ferunt, quod totum auro fulgebat, cujus delineationem vide apud Olaum Magnum lib. 3. cap. 6. Albertus Crantzius in præfatione libri primi Sveciæ de eo sic differit: *Nobilissima gens Svecorum templum habuit quod Upsala dicitur: Sedes hodie metropolitana regni ibi perdurat, non longè à civitatibus Sictona & Birca. In hoc templo (quod totum fulgebat ex auro) statuas trium venerabantur Deorum antequam Christo crederent. Et paulo post: Arbor juxta templum stabat ingens, patulis diffusa ramis, æstate & hyeme juxta virens: genus ejus nemo potuit edicere. Fons scaturivit ad locum Sacrificiorum; Sacrificaturi hominem hic immerfere vivum: qui*

Quibusdam in locis apparatu majori exstructas cernere
licet,

licet, tam circa radicem quàm circa apicem coronam ex saxis minoribus contextam habentes. Rarò unicam solam invenies, sapiùstres, brevi intervallo à se invicem distantes, in honorem trium primariorum Idolorum erectas. Unica ubi visitur, maxima ex parte sepulchro imposita esse solet, eo fine, ut ibidem in memoriam defuncti quotannis sacra peragantur. Hujus generis eximia extat in Selandia, juxta viam regiam quà itur ad pagum *Birke*/ hujus structuræ.

Ex saxis rudioribus mediocribus, quadrata in longitudinem tendens, ducta est area; huic tres colles seu tumuli inclusi, undiq; circa radicem, ejusdem fermè magnitudinis saxis cincti. Major meditullium occupans, in apice aram habet ex saxis quatuor stupendæ magnitudinis exstructam, ita ut tria quartum maximum & planum sustineant. Non procul hinc tumulus visitur alius, sub quo gigantem *Langebæn-Riser* dictum, sepultum ferunt, sexaginta passus longus, duodecim latus, cujus ambitus quinquaginta sex continet ingentis magnitudinis saxa. Moles hæc saxo percussa, reboat, ut concameratum opus sub-

subesse colligere facile quis possit. In Frisia tales aras extare ex Ubbonis Emmii lib. I. Histor. Fris. pag. 21. meminit vir clarissimus Stephanus Stephanus Historicus Regius. Ubi de iis ita differit Emmius: *Commemoratione dignum videtur, notatum quoque ab aliis, quod in Regione hac ingentis molis saxa complura, quæ nulla vegetatione, nulla vi hominum illac deportari potuisse ob magnitudinem credas, congesta inveniuntur, quorum ea dispositio est, ut aras referre videantur. Nam jacentibus nonnullis, alia iis imposita sunt plana, relictumque foramen angustum, per quod reptare homo possit. Fabula fert paganos quondam humanis hostiis litare solitos ea per foramina mactandos homines transire coegisse, & stercore aliisque immunditiis, conjectu vulgi sædatis in transitu constitutosque ad aras immolasse: eum ritum ad Bonifacii Episcopi Ultrajectini tempora durasse. Quam ob causam etiam nunc turpe nomen foraminibus illis apud incolas restare putatur. Ejus generis & alia multa apud nos extant, quæ curiosum spectatorem non immerito in admirationem rapere possunt. Sed quibus & qualibus Diis in hisce, sacra fiebant brevibus despiciamus.*

CAPUT QUARTUM.

De Diis & Idolis veterum Danorum.

DEorum, quibus vota sua nuncupare consueverunt majores, ut numen frivolum, ita numerus incertus: interim in majoris & minoris pretii distinctos fuisse, historiæ testantur. Saxonem nostrum de præcipuis audiamus differentem, ac quibus artibus & machinis mortales hi; apud septentrionales divinitatis gloriam sint assecuti disertis exponentem: *Olim inquit, quidam magicæ artis imbuti Thor videlicet & Othinus aliique complures miranda præstigiorum machinatione callentes, obtentis simplicium animis divinitatis sibi fastigium arrogare ceperunt. Quippe Norvegiam, Sueciam ac Daniam vanissimæ credulitatis laqueis circumventas ad cultus sibi pendendi studium concitantes, præcipuo ludificationis suæ contagio resperferunt.*

Idè namq. fallaciæ eorum effectus percrebuit, ut in ipsis ceteri quandam numinum potentiam venerantes, eosq. Deos vel Deorum complices autumantes, veneficiorum solemnia vota dependerent & errori sacrilego, respectum sacris debitum exhiberent. Quo evenit ut legitima feriarum series apud nos eorundem nominibus censeatur, cum ipsis Latinorum veteres, sive à Deorum suorum vocabulis, sive à septeno planetarum numero, nuncupationem singulatim adaptasse noscantur. Thori Idolum, regni Norvegici sceptrâ tenente Rege Olao Tryggonis, magna in æstimatione fuisse apud Nidrosienses testatur Hist. Norv. Cum in fano Idololatrarum Nidrosiensium, Thori statuam auro & argento magnificè exornatam, & in sella in medio reliquorum collocatam offendisset Rex idem (qui se illorum sacra spectatum venisse simulabat) illud malleo confregit ac dejecit, comitibus ejus reliqua strènuè conterentibus, & idolomanix fœditatem cunctis exprobantibus.

Duobus hisce, numen tertium adjecerunt, quod masculini aut fœminini num extiterit sexus, incertum: licet fœmineo choroplures illud adscripserint: Hoc à quibusdam, *Fricco* vel *Frigo*; ab aliis *Frigga*, *Frea* vel *Frejia* vocatum invenio; qui Othini uxorem scortationibus & furtis celebrem, eam fuisse volunt. Ab hac dies veneris *Fredag* vel *Freidag* nostratibus indigitatur, *Fresjar* item quas *Fruer* jam dicimus, nuncupantur.

Nec mirum cuiquam videri debet de sexu dubitari, siquidem de Venere & Luna quid aliæ gentes statuerint, abundè constat eis qui bonos autores cum cura lustrarunt. Dignus notatu locus est apud Macrobiûm Saturnal. lib. 3. cap. 8. Apud Calvum Aëtèrianus affirmat legendum:

Pollentemq. Deum Venerem

non Deam. Signum etiam ejus est Cypri, barbatum corpore, sed veste muliebri cum scepro ac statura virili, & putant eandem marem & fœminam esse. Aristophanes eam ΑΦροδίτην appellat. Lævinus etiam sic ait: Venerem igitur ahenam adorans, sive fœmina sive mas

mas est, ita ut alma noctiluca est. Philochorus quoque in Attide eandem affirmat esse Lunam, & ei sacrificium facere viros cum veste muliebri, mulieres cum virili, quod eadem & mas aestimatur & femina. Vide Doctiss. Seldenum de Diis Syris, Syntagm. 2. cap. 2. & 4. Historia Norvagica Frejum à Freja & Frigga disertè distingvit. Illum natione Schytam, filium Niordi statuens, inter Divos Asiaticos ab Othino relatum. Frejam vero ipsius Othini filiam, incantationibus magicis celebrem. Frigga uxorem Othini. Frejam etiam aliam Niordi filiam exhibet. Hæc tria primaria & majorum gentium fuisse numina plerique arbitratur. Ac Othinus quidem ab aliis *Vodanus*, quod nominis non recte per Mercurium reddi existimat vir celeberrimus Gerardus Vossius lib. 1. de Idololatria cap. 7. *Vodan*, inquit, sive *Voden* est idem ac *Gvoden* sive *Gvode*, pro quo *Gode* vel *God* nunc dicimus & *Vodan*, *Gvodan*, *Godan* ex quo κατ' ἀποκοπήν est *God* | καὶ ἀφ' αὐτοῦ *Dan* | unde *Dani* dicuntur. Est autem *Vode* vel *Voden* periculum, pernicies. Unde hodie *Oden* pro Diabolo usurpari capit, ut in imprecandi formulis: *Oden eige dig* / *Odinus* te possideat. *Far du til Oden* / vade ad *Odinum*, sive in malam rem. Item *Huada Oden* latum? quid hoc mali est? Ab aliis *As* dictus, eo quod Asianorum huc in Septentrionem migrantium princeps fuerit: Singulariter namque *As*, at multitudinis numero *Æsar* vel *Æser* dici ceperunt, teste Aringrimo Crym. lib. 1. cap. 6. Armatus sculpi solet, cum ense Martis instar. Unde à Poëtis pro *Odino* *Mars* ponitur, ut patet ex illo Saxonis circa finem libri 2. *Biarco* quærit

Et nunc ille ubi sit qui vulgo dicitur Othin?

Respondet *Ruta*.

Adde oculum propius & nostras prospice chelas,

Si vis præsentem tuto cognoscere Martem.

Eundem *Biarco* mox vocat horrendum *Friggæ* maritum. Ejus effigiem septentrionis Reges aureo complexi simulachro statuam suæ dignationis indicem, maxima cum religionis simulatione Byzantium transmiserunt, cujus etiam brachiorum lineamenta confertissimo ar-

millarum pondere perstringebant. Saxo lib. 1. & paulo post: Othinus statuam in crepidine collocavit, quam etiam mira artis industria ad humanos tactus vocalem reddidit. Ex quibus quanta polluerit arte præstigiatrice liquidò constat. Suam implorantibus opem in bello, instar senis monoculi equo insidentis, & albo clypeo tecti, quandoq; se conspiciendum præbuisse, non uno in loco docet idem Saxo. Hinc illud lib. 2.

*Et nunc ille ubi sit, qui vulgo dicitur Othin
Armipotens, uno semper contentus ocello?*

Huc etiam trahendum, quod lib. 1. ait: *Spoliatum nutrice Haddingum, grandævus fortè quidam, altero orbis oculo solitarium miseratus &c.* Vide in hunc locum notas eruditissimi Viri Stephani Stephani. Lib. 7. clarius id docet in hunc modum: *Cujus eventum Haraldo oraculis explorare cupienti, senex præcipuæ magnitudinis, sed orbis oculo obvius extitit, qui hispidus etiam amiculo circumactus, Othinum se dici, bellorumq; usum callere testatus est &c.* Quis hic fuerit Othinus, qualis, quibusve artibus sibi divinitatis opinionem conciliaverit, pluribus docet Historia Norvagica mox in principio.

Sunt qui non unum saltim, sed plures fuisse Othinos in numerum Deorum relatos asserant. Unum namq; Thoro Asiano antiquiorem ajunt, qui Priscus dicitur, à Saturno Cretense & Regibus Trojanis ortum, attestantibus tabulis genealogicis vetustissimis Scalholtinis. Hic Asianus Europam nunquam vidit, & *Odin hîn gamle* vocatus. Alterum Europæum, cui apud Suecos Upsaliæ potissimum, summi honores sunt delati; Norvegi namq; Thorum Odino prætulisse videntur, ut ex variis Historiæ Norvegicæ constat documentis. Hos duos demum confudisse nostratium idolomaniam ex multis patet. *Mithotin*, quasi Medium Othinum hisce annumerandum tanquam tertium, existimat Vir clarissimus M. Brynolphus Suenonius Scalholtensis Episcopus dignissimus.

Eadem Historia Norvagica refert ab hoc Odino ad regni

gni administrationem adscitos duodecim ex præcipuis suis in Magiâ complicibus, qui postmodum non secus ac ipse divinis honoribus à rudiprobe culti sunt.

Apud Upsalienses in Suecia, in maximo erant æstimo; ibidem enim inauratum, ut supra dictum, iis dicatum fanum, in quo statuæ singulari devotione colebantur: quod his docet Albertus Crantzius in præfatione libri primi Sueciæ. *In hoc templo (quod totum fulgebat ex auro) statuæ trium venerabantur Deorum, antequam Christo crederent. Potentissimus Thor in medio triclinio strato pulvinari colebatur. Hinc inde latera ejus cingunt Wodan atq; Fricco. Thor inquiunt præsidet in ære, tonitrus & fulgura, ventos & imbres, serenitatemq; gubernans, fruges administrat cum fructibus universis. Alter Wodan (hoc est fortior) bellis præsidet, hominibusq; fertur in hostes vires subministrasse. Tertius Fricco pacem & voluptatem moderatur, cujus etiam simulachrum turpitudinem (Olaus magnus addit sexus) præ se ferebat. Wodanum sculpunt armatum, ut alii Martem, Thor autem cum sceptro Iovem videbatur exprimere. Hæc maxima ex parte ex Johanne & Olao Magno deprompta video. Addit verò Olaus lib. 3. cap. 3. Friggam depictam etiam fuisse cum gladio & arcu: cum armis, quod in illis terris uterq; sexus semper ad arma promptissimus esset. Thor verò cum corona & sceptro ac duodecim (alii septem) stellis. At statua Thori, quam cum sociis venerabatur Dala Gulbrandus, loco sceptri malleum manibus tenebat, docente historia Olai Craffi, quem inter Divos retulerunt Norvagi. Per hunc solemniter juramenta præstitisse veteres comperio: unde etiamnum multis familiaris hæc formula: *Nen Thore Gud*/ex mala consuetudine in usum tracta. Sunt qui Lucani *Taranem* esse putent, de quo Pharsaliæ lib. 1.*

Et Taranis Schytica non mitior ara Diane.

Quamvis hi tres semper primarii habiti sint Septentrionalium Dii, vetustamen & solennis jurandi formula, quæ extat apud Arngrimum Crymog. lib. 1. c. 4. & 7. omisso Tho-

rone, quartum iis annumerat *Niordur* nomine, qui primus Norvegiæ statuitur Monarcha, multis lustris ante Haraldum pulchricomum. Juramenti formula inter reliqua hæc habet: *Hjalpi micr suo Freyr og Niordur og Himn almatte* 26. Qua verò ratione in Deorum numerum relati sint *Niordur* & *Frej* docet Historia Norvagica mox in principio. Fuerunt enim hi duo natione Schytæ, inter suos maximi æstimmii, obsides dati Othino, à quo in numerum Deorum Asiaticorum relati. Horum collegæ statuuntur *Thor*/ *Heiner*/ *Balder*/ quibus sedes peculiare in Suecia sunt assignati.

Sed ne hoc Idolorum numero contenta fuit Septentrionalis superstitio, verum more aliarum gentium, plures adhuc, quamvis minoris pretii sibi selegit Deos atq; Deas. Inter has & *Disa* vel *Thisa* locum invenit Thoronis uxor, quæ quod Justitiæ singulariter favere credebatur, non minus locum inter Deas promeruisse videbatur, quàm Frigga Othini conjunx. Ab hac quidam volunt secundum septimanæ diem dictum *Thijsdag*: Ei Upsaliæ magna pompa & solemnitate, annuatim sacra fiebant *Tijsating* dicta. Quibus cum interfuisset Adels Regulus Sueciæ 22 ab equo delapsus, ad lapidem caput ita confregit, ut paulo post vitam cum morte commutarit, attestante Historia Norvagica. Ab ea appellationem sumpsit pagus in Sælandia Daniæ, *Thijsfelde* dictus, scaturigine & fonte ibidem existente *Thise* huic olim dicato. Cui, abrogata idolomania, S. Helenam præfecere Pontificii, unde fons ipse jam S. Helenæ vocatur. Quo etiamnum multi variis affectibus obnoxii confugiunt, sanitatem sibi pollicentes.

Fuit & *Tis*, Anglis *Teves*, Latinis *Teutas*, de quo Lucanus in hunc modum Pharsal. lib. 1.

Et quibus immitis placatur sanguine diro

Teutates; horrensque feris altaribus Hesus.

Quidam *Teutanes* legunt, ut Nicol. Turius Histor. Herulorum lib. 1. cap. 7. ubi addit: *Multi Mercurium interpretati sunt, in quo*

quo nihil dissidet *Cæsar lib. 6. Commentariorum. Alii mortis Deum, Cicero 3. de Natura Deorum Ægyptios Their vocare asserit. At hunc nostratium Tiis, non tam Teutatem, quam Hesium Latinorum fuisse, statuere videtur Vossius de Idolol. lib. 2. cap. 33. Sicnamq; differit: Quem Romani Hesium extulere, is Germanis absq; terminatione Romana fuit Hees vel Hies vocali variata. Et paulo post: unde Hisesdag/ & contractè Hysdag/ qui Romana Lingua Martis dies. Vulgo usitatus T. vel D. ut in aliis multis, præmisso, Ehsdag vel Dhsdag. Nisi malis fuisse prius Ehsdag à Chesus seu Chisus, nam olim H. & CH. variabant. Sed hic sum cuiq; liberum permitto iudicium. Lactantius lib. 7. refert Gallos Hesium & Teutatem humano sanguine placasse.*

Hisece affinis Tyr fuit, (cujus genitivus est Tyrs vel Tys) Odini filius, audacia & manuum promptitudine & sapientia divinitatis honores adeptus, cui pro victoria, (sive singulari certamine, sive aliter certandum esset) supplicationes fiebant. Ab hoc Islandi diem Latinis Martis, nobis Ehsdag/ dictum volunt. Tyrsdag enim se legisse memorat Arngrimus. De hisece consulatur libri primi Fast. Dan. cap. 15.

Richardus Verstegan vicinos nobis Saxones septem primaria habuisse Idola refert, quibus septem septimanæ dies consecrarunt. Primum Solis erat, à quo primam feriam Sundag vocarunt, Solis diem (quamvis alii Sondag malint diem reconciliationis vel placationis.) Hoc repræsentabat statua viri pube tenus sculpta & columnæ imposita, nuda prorsus, facie radiis solaribus corusca, manibus rotam tenens, quâ totum pectus tegebat & circumquaq; flammarum stricturis exornabatur, solarem cursum & calorem indicantibus. Diem secundum Lunæ eos consecrasse vult, cujus effigiem ridicule sic expresse runt: Columnari basi statuam hominis integram imposuerunt cucullatam, asininis auribus assutis, manibus lunam gestantis, chlamide brevi genua lambente, ut habitu virum potius quam fœminam exprimeret. Tertium Idolom Tuiskonis fuisse refert, à quo tertius septimanæ dies Tuisdag. Ejus statua barbata, etiam columnæ erat imposita, sce-

sceptrum dextra tenens & toga pellicea tecta. Quartum erat *Vodani*, à quo dies Mercurii dictus *Vodensdag*. Hic armatus pingebatur, quippe qui bellis præerat, & cui victorias attribuebant, ac victos & occisos in bello sacrificabant, columnæ insistens coronam capite gestabat, dextra sacam seu ensen Saxonicum, sinistra clypeum, pedibus calceatis. Quintum *Thoronis*, à quo *Torsdag* septimanæ feria quinta. Hic summus Deorum habitus & ab omnibus Aquilonaribus cultus, lecto speciosè incumbens fingeatur, capite auream tenens coronam, quam duodecim ambiebant stellæ, dextra sceptrum, cæteroquin regio habitu. *Frigæ* sextum erat, quod Hermaphroditicum putabatur, sexus utriusq; membris delineatum, columnæ insistens, dextra gladium, sinistra arcum tenebat, ab hoc veneris dies *Frigedag*. Ultimum vocat *Saeter*, quod aliàs etiam *Crodo*, à quo *Saterdag* dies Saturni. Supra columnam perca piscis sculptus erat, cujus aculeato dorso insistebat idolum, nudo capite, coma & barba prolixa, sinistra rotam, dextra vas ansatum aqua & floribus refertum tenens, togam circa lumbos linteo succinctam gestans, nudis pedibus. Eorum effigies æri incisas apud eundem videre licet.

Goeam quoq; Nori filiam à Suecis pro Dea habitam, eiq; pro victoria consequenda annuatim in Februario sacra facta esse, Arngrimus noster in supplemento rerum Norvagicarum m. s. testatur. Ab ea mensis anni secundus, quem nos Februarium vocare solemus, *Goea* dictus.

In hunc censum relatus *Fro* Deorum Satrapa, qui sedem haud procul *Vpsala* cepit, ubi veterem litationis morem tot gentibus & seculis usurpatum, tristi infandog; piaculo, mutavit. Saxo lib. 3. Quale verò hoc fuerit piaculum, caput sequens te docebit.

Hujus etiam classis *Mithotin* Deorum pontifex, *Vagnofthus*, *Hadingus*, *Vgartilochus*, aliaq; ejus generis monstra hominum plurima. Quò enim quis eo seculo audacia & sceleribus promptior, eò ad divinos honores viam adeptum esse compendiosorem credebant miseri. *Mithothin* quod spectat, eum ita dictum quidam volunt quasi medius esset *Othinus*,
inter

inter veterem illum Asiaticum & alterum qui in Europam cum sociis delatus erat. Sed non diu ejus viguit Divinitatis opinio: redeunte enim Othino illo secundo, *relicta præstigiæ ope, latendi gratia Fioniam*, (*Pheoniam* legit meum exemplar) accessit. A quo quidam Otthoniam dictam censent, ab eo in latibulum exstructam.

Reges quoque facinoribus ingentibus clari, in numerum Divorum quandoque sunt adoptati, eorumque familiæ à credula turba inserti. Hac ratione *Haldanus Biergram* debellato Erico apud Sueones tantus haberi cepit, ut magni Thor filius existimatus, divinis à populo honoribus donaretur, ac publico dignus libamine censeretur, narrante Saxone lib: 7.

Idoli cujusdam Wig meminit Elnottus in vita S. Canuti cap. 23: à quo *Wibergam* Cimbriæ dictam arbitratur: de quo etiam Breviarium Slesvicense. Sclavi ad urbem Rethre, *Redigast* coluerunt, de quo consule Adam. Brem. lib. 2. cap. 11. Biarmii suum *Iomalam* honorarunt, quem descripsit historia Olai Craffi.

Fuisse etiam apud nostrates Idolorum terrestrium & aquatiliū quoddam discrimen, in manuscripto quodam inveni. Nam pro annonæ fertilitate & frugum copia quandam sollicitabant, ut Latini, Cererem, cujus nomen non exprimunt. In mari imperium obtinere *Noccam* credebant, instar Neptuni; unde aqvis suffocatos à Nocca abreptos spargebant: *Nocken tog hañem bort*. Quibusdam in locis Daniæ, hunc *Noccam Nicfen* vocant, & non in mari solum, sed & in fluviis & amnibus profundioribus interdum apparere perhibent, instar monstri marini, caput humanum habentis, præsertim miseris illis quibus jamjam præsentissimum submersionis periculum imminet. Ferunt etiam submersos, ex aqua sublato, naribus fuisse rubentibus inventos, tanquam aliquis compresso ore sanguinem exsuxisset: unde illud vulgare: *Nicfen haßuer fugt hannom*. Anejus generis extiterit illud spectrum quod anno 1615. à die 13. Octobr. ad 17. visum est Marpurgi prope molendinum S. Elisabethæ supra Lanum fluvi-

um, *Wasser-Nichts* illis appellatum, aliis considerandū relinquo. De eo editum carmen Marpurgi ex officina Hutvelkeriana, quod vide in Cista medica Joan: Hornungi p. 191. Hoc novi, ibidem literis operam dum navare, singulis annis ad minimū unum aquis eodem fermè in loco suffocatum fuisse. De hoc Nicca seu *Nickē* ut & aliis Septentrionaliū idolis compendio differit Joannes Walthovius in præfatione ad vitas Sanctorum, in hunc modum: *Solem, Lunam, suosq; Reges, quemadmodum Persæ ac Chaldæi, ut numina colebant: animantes etiam quasdam, cum Ægyptiis: Duces, Heroas, qui cæteris sapientia præstiterant, cum Græcis: cum Romanis omnium gentium serviebant erroribus & magnam sibi videbantur assumpsisse religionem, quia nullam respuebant falsitatem. Soli ac Lunæ primos hebdomadæ dies dedicatos habebant: Disæ tertium, Othino seu Odino quartum; Thoroni quintum, eidemq; primum anni mensem; Friggæ sextum, Flammæ (Eoverdag quasi Eovedag) ultimum; quorum nominum, omni reliqua superstitione sublata, etiamnum usus est. Et Thor quidem; Odinus ac Friggæ, majores Dii dicebantur, non Septentrioni tantum, sed etiam reliquo ferè orbi noti. Minores verò dicti fuere, Goëa Thoronis filia, cui secundus anni mensis nuncupatur, Vagnostus (quem ille perperam Vagmostum appellat) & Haddingus, præsidarii in bellis Dii: Rostiphus, exquisitis præscientiæ studiis celebris: Rostarius, stupendæ immanitatis: Fro Deorum satrapa: Methothin, summus Deorum Pontifex, dignus & ipse qui coleretur judicatus, quod sacrificia ceremoniasq; quibus reliqui Dii colerentur, distinxerit & ordinaverit: Mara (nobis *Marē*: undede eo qui Ephialte seu Incubolaborat dicitur *Marē rider hannom*) nocturnum spectrum & dormientibus insidiosum. Neccus (hic ille est qui nobis Nocca & *Nickē* dicitur) nullam beneficam divinitatis opinionem adeptus, sed certā tantum pernitie metuendus, quod aquis suffocaret: & ne Gothico Oceano suus deesset Neptunus, ignoti nominis virginē Blafulla (fortè *Rullen* in Scania, promontorium nautis peregrinis, certis ceremoniis & ritibus honoratum, ei olim sacratum) ventorum ac maris imperium concessit antiquitas. Fatales sorores, seu *Nymphæ*, in silvis, montibus & speluncis, sua templa nul-*

lo humano artificio, præstigiis quibusdam carminibus exstructa habebant. Ab his oracula & consilia dubiis in rebus petebantur, eisq; vota solenni ritu nuncupabantur. Lares, Lemures, Fauni, Satyri, inter quos Mimringus quidam claruit, Larvæ, Stryges, Lamiae, Manes Gaster dicti (vulgo Gaster) & similes monstrorum greges, Elvarum chorea dicebantur. (Ellen nobis vel Elven/ unde de mente capto ajunt, Ellen leger med hannom.) Quid dicam de Lucis, arboribus ac fontibus quibus etiam divinitatem quandam inesse credebant? Haftenus Vastonius.

Krodan Saturni partibus hic defunctum memorant, malitiæ & nequitiae præsidem, hinc en Krodan Skalef/ pro homine deperditæ nequitiae. Huic ut & sequenti Jodut erectas in Hartisborg fuisse columnas, testatur ad Historiam Ad. Bremensis And. Vellejus.

Idolum peculiare exstitit Jodut nomine, quod invocare solebant in doloribus & angustis constituti. De quo hanc Thuri relationem intelligendam puto: At anno decimo quinto bellum formidabilissimum inter Henricum Cæsarem & Lotharium Saxonum ducem subortum, quo conferto prælio, tantam mortalium multitudo desiderata est, ut in foveas proximas interemptorum sanguis derivaretur. Gestum prælium hoc locis duobus, ad Cotam Ascaniorum & silvulam Velphiam Minorum, quo loco & arbor salix CÆADUTUM ter inter Martem dubium appellavit. At dispalato ibi Cæsareano exercitu ductore Hojero Manio interempto, stelidam Saxonum armis inscriptam erexerunt, quam CÆADUTUM in memoriam appellarunt, haud procul condito Cænobio quod Viderostadium nunc. Loc^o est l. 5. Deflorat: antiqvit. Saxones alioquin columnam ligneam sub dio collocatam coluisse testis est Lili^o Gyrald. in historia de Diis gent: sub finem Syntagm. i. ubi additeam Irmesul vel Irmenseul dictam, & fuisse vel Mercurii statuam, vel commune profugium & omnium Asylum. Narrat idem Gyraldus Syntag 13. se in Saxonum historiis legisse, fuisse ibidem fanum ubi Veneris simulacrum hunc in modum exornatum extiterit. Stabat Dea in curru nuda, myrto capite cincta, ardentem faciem pectore, dextra mundi figuram, sinistra mala aurea tria ferebat, post erant nude Gratiae, nexis manibus poma gestantes, averfis invicem vultibus

dona conferentes, jugales quadrigæ aderant, gemini cigni totidemq̃ columbæ. Si quid tale in Saxonia extiterit, à Romanis eo delatum arbitror; non enim tantam pompam Saxonica olim admisit simplicitas. Cæterum statuam *Ermenfeul* ita dictam vult *Verstegan*, quod pauperum quasi fuerit patronus & columna. Armatum fingebatur Idolum hoc, inter flores locatum, dextra hastam tenens, cui parvum affixum erat vexillum Rosam pictam ostentans, sinistra stateram, capiti ejus gallus insidebat, pectori ursus. Plura qui de eo desiderat, consulat ipsum autorem. Qua verò ratione hæc idola à Carolo magno Imperatore sint destructa, docet Nicol. Thurius lib. 5. Deflorationum antiquitatum in hunc modum: *Ille* (scil. Carolus magnus) *primo quoq̃ tempore Martis statuam quam Armesulem nominabant è monte Martis quæ est urbs Istævonum in jugo ædito deturbavit anno septingentesimo septuagesimo secundo. Oðlogesimo dein Saturni simulachrum Crotonem, è Hercynopoli sustulit hostiliter, & mox octuagesimo primo, Venerem è Partenopoli, quo anno & Lunam de monte Calcario abstulit.* Meminit *Verstegan* alterius *Stynt* dicti, quod silici insistens mortem aut Sceleton humanum repræsentabat, dextra facem accensam tenens. Addit alia ejus generis quæ obiter recenset, ut *Helmsted* (credo nostratibus *Helmer*) *Prono Fidegast, Sive &c.* Sed quis abominationes omnes hujus generis sufficienter enumeraverit? Deo immortali ac vero sat magnas agere gratias non possumus, quòd eorum memoriam (quam nimium refricare nefas) Evangelicæ lucis fulgore prorsus dissipaverit, & animis mortalium penitus eliserit.

CAPUT QUINTUM.

De Sacrificiis Danorum.

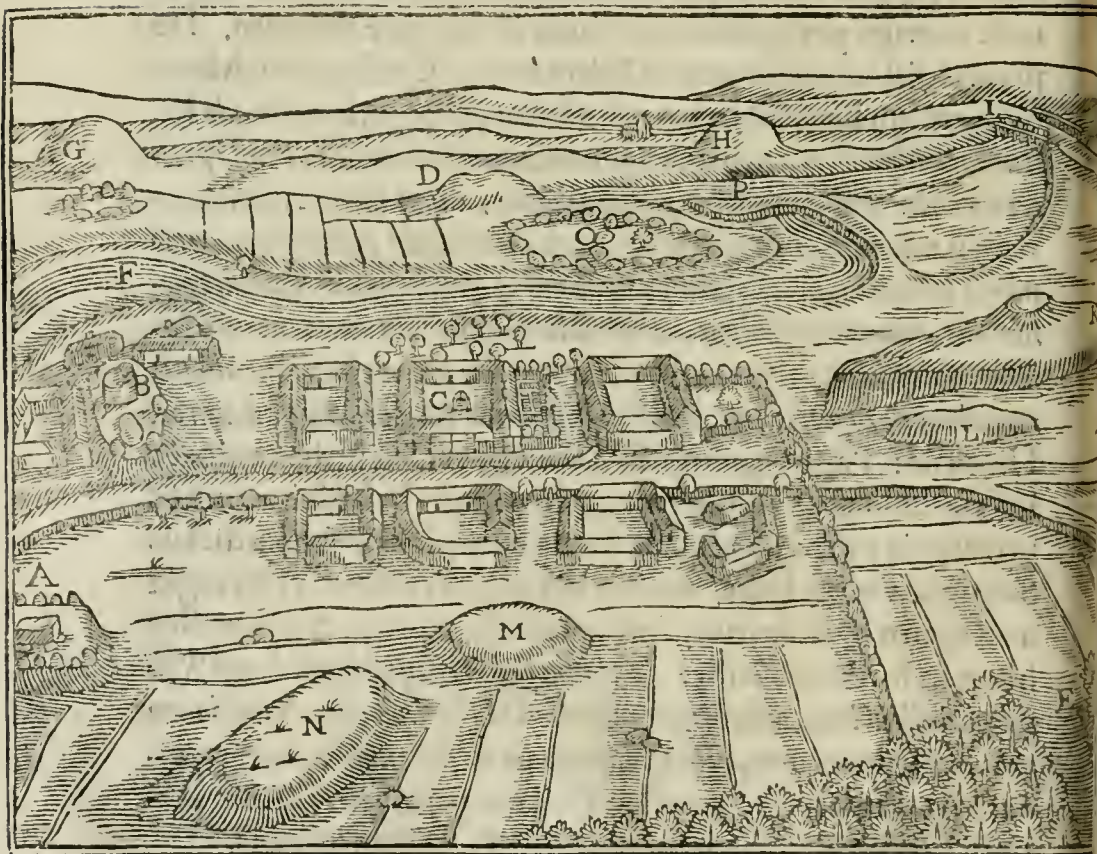
QVia de Delubris, Aris & Diis diximus quæ occurrebant, de Sacrificiis ut jam agamus necessum est. Per Sacrificia, hostias, victimas, holocausta & alia ejus generis intelligimus, licet sint qui inter hæc discrimen constituent. Sic
nam-

namq; Rabanus lib. 5. de Sermonum proprietate & mystica rerum significatione cap. 10: *Sacrificium quasi sacrum factum, Hostia vero sacrificia quæ fiebant antequam ad hostes pergerent, Victimæ sacrificia quæ post victoriam devictis hostibus immolabant, & erant Victimæ majora sacrificia quam hostiæ. Alii victimam dictam putaverunt quia ictu percussa cadebat, vel quia vineta ad aras ducebatur. Holocaustum, ubi totum igne consumitur quod offertur. Antiqui n: cum magna sacrificia administrarent, solebant totas hostias in sacrorum consumere flamma, & ipsum erat Holocaustum.* Hæc Rabanus. Sacrificiorum verò apud nostrates duo genera viguisse comperio: unum majus & solemnius, quod nono quovis anno magnâ cum solemnitate & pompâ peragebatur: minus & vulgare alterum. De priori differentem audi Dithmarum Episcopum Mersburgensem lib. 1. Chron. pag. 12: *Sed quia ego, inquit, de hostiis eorundem (Danorum) antiquis mira audiui, hæc indiscussa præterire nolo. Est unus in his partibus locus, caput istius Regni LEDERUN nomine, in pago qui SELON dicitur, ubi post novem annos mense Ianuario, post hoc tempus quo nos Theophaniam Domini celebramus, omnes conveniunt, & ibi Diis suis met LXXXX & novem homines & totidem equos cum canibus & gallis pro accipitribus oblatis immolant, pro certo, ut prædixi, putantes his eosdem placaturos.* Hæc ille: Pagus quem ille Selon vocat, Selandia regio & insula est Daniæ fertilissima, olim regni Balthici caput & provincia primaria: in hac locus conspicitur Lethra dictus Saxoni, vulgò *Ëtre*/ nunc vilis pagus, olim civitas regia ac Regum Baltheorum sedes primaria, de qua Saxo noster lib. 2. in hunc modum: *Lethram pergitur, quod oppidum à Rolvone constructum, eximiisq; regni opibus illustratum cæteris confinium provinciarum urbibus, regie foundationis & sedis autoritate præstabat.* At Huitfeldius noster DANUM primum Daniæ Regem Lethræ conditorem constituit, de Dano agens.

Huic urbi arcem præclaram & bene munitam adjunctam fuisse, idem Saxo eodem in libro paulò ante testatur, ubi ostendit, quo pacto Helgo filium suum Rol-

vonem Lethrica arce concluderit, ut salutem hæredis melius consuleret. Arx igitur prius extitisse videtur urbe ipsa, utpote quæ demum à Rolvone extructa, Progressu temporis ita crevit, ut totius imperii quasi caput fuerit & regium asylum. Quod etiam haud obscure innuit Historia Norvagica, ubi ait filium Othini *Skioldum* regem Daniæ, Lethræ habitasse. Vixit autem Skioldus hic trecentis circiter annis ante Helgonem.

Moderna ejus in pagum redactæ facies, qualis sit, cum adjacentium monumentorum rudimentis, in typo adjuncto contemplari licet.

A. Monumentum Haraldi Hyldetandi, austrum & aquilonem versus saxis grandibus stipatum, in medietullio

tullio immensa mole quadrata, minoribus aliis innixa exornatum.

B. Area faxis undiq; cincta; cujus caput fermè, saxum occupat sellam figurâ referens, accolis *Dronin gsto* seu Reginæ solium; in eo enim sedens olim diademate imperii exornabatur, ut ferunt.

C. Locus ubi Regis curia conspiciebatur, etiamnum titulo curiæ Regis *Kongsgaarden* gaudet.

O. *Hyldehoj* coronationi Regum deputata area, faxis undiq; cincta. Vicinum habet collem D. cui coronatus jam insistebat, jura populo daturus, & omnibus conspiciendum se præbiturus.

E. *Ertedal* in luco, amæna vallis Herthæ Deæ, ut putatur, olim dicata.

F. Amnis *Lethram* alluens.

G. Collis *Steenhoj* dictus.

H. Monumentum Regis Olai ibidem tumulati.

I. Pons major *Maglebroe* dictus.

K. Locus ubi stabulum Regiis equis deputatum olim erat: jam *Hesleberg*.

L. *Folehoj* pullis equinis regum dicata area.

M. *Kirkehoj*. hic quondam exstructum fuisse fanum autumant quidam.

N. *Frijsboj*.

P. Amnis *Kornerupio* defluens, *Kornerup* flae dicta.

Alterum Sacrificiorum genus, ut frequentius ita minori solemnitate, minoriq; victimarum apparatu peragebatur. Quamvis & operosum satis quod describit *Olaus Magnus* lib. 3. cap. 7. quovis nono mense celebrari solitum; *Omni nono mense solemniolem venerationem ipsis impendentibus, novem dies sacrificiis ritè ac religiosè absolvendis tribuerunt, singulisq; diebus novem animantium genera immolabant: quibus etiam humanas hostias adjungebant. At post novendium per summam totius regni celebritatem templum Upsaliæ frequentissimo incolarum accessu visitabatur, ibiq; novendialibus feriis & præscripto sacrificiorum numero*

niero Diis libamenta ad aram mactabantur. Homo autem quem fors immolandum obtulerat, in fontem qui ad locum sacrificiorum scaturiebat, vivus immergebatur: qui si facile efflaret animam, faustum renunciavere sacerdotes votum, moxq; inde ereptum, in vicinum nemus, quod sacrum credebant, suspendentes, inter Deos translatum affirmabant.

Primitus quidem, Deos omnes conjunctim sacrificiis placabant; sed postquam Mithotyn præstigiator, divinos sibi quoq; arrogare honores attentasset, sine difficultate, credulæ plebi persuasit sigillatim discreto rituum sacrificiorumq; genere singulis esse litandum. Quod non obscurè hisce innuit Saxo lib. 1: *Cujus secessu Mithothyn quidam præstigiis celeber, perinde ac cælesti beneficio vegetatus, occasionem & ipse fingendæ divinitatis arripuit, barbarasq; mentes novis erroris tenebris circumfusus, præstigiarum fama ad ceremonias suo nomini persolvendas adduxit. Hic Deorum iram, aut numinum violationem, confusis permixtisq; sacrificiis expiari negabat: ideoq; eis vota communiter nuncupari prohibebat, discreta superum cuiq; libamenta constituens. Hinc tot tamq; diversi singulis idolis dicati, orti videntur cultus.*

Thoroni qualia peculiariter destinata fuerint sacrificia, ostendit Dudo de S. Quintino, in hunc sensum de iis differens: *Cæterum in expletionem harum expulsionum atq; exercituum sacrificabant olim venerantes THUR Dominum suum, cui non aliquid pecudum atq; pecorum, sed sanguinem mactabant hominum, holocaustum omnium putantes pretiosissimum, eo quod Sacerdote sortilego prædestinante, juga boum una vice diriter icebantur in capite, collisq; unicuiq; singulari ictu sorte electo cerebro, sternebatur in tellurem, perquirebaturq; levorsum fibræ cordis scilicet vena, cujus exhausto sanguine ex more suo, suorum capita linentes, librant celeriter navium carbasa ventis, Deosq; tali negotio putantes placare, velociter navium insurgunt remis.*

Nec Othino foeda hæc & abominanda humani cruoris sacrificia displicuisse putabant: is enim bellis præesse creditus, existimabatur nullo modo melius placari posse,
quam

quam sanguine hostium eorumq; captivos secum abduxerunt. Sicenim Olaus Magnus lib. 3. cap. 3: *Othinum qui bellis præsidebat, cruore & morte captivorum placabant, opinantes bellorum præsidem aptius humano cruore placari, à quo vicissim omnem beligerandi industriam, à deo perfecte didicerunt; ut de victis Europæ & Asiæ potentissimis imperiis, summum fortitudinis gradum reportarint.* Hinc bello casos Odino mactatos dicebant, teste Arngrimo Crymog. lib. 1. cap. 6. & Saxo noster lib. 8. Haraldum introducit promittentem se prostratorum manes muneris loco dedicaturum Othino, modò victoria potiretur optata. Vermlandorum incolas, regem suum *Olaum Trætølge* primum regionis istius Toparcham, igne crematum Othino sacrificii loco obtulisse memorat historia Norvagica, quo annonæ caritatem cæteraq; incommoda à suis averterent cervicibus. Alioquin in eadem historia à nobis lingua vernacula edita, inter leges ab Othino latas & hæc legitur: Quod ter singulis annis sacrificandum; Brumali tempore pro anni felicitate; media hyeme, pro fertilitate; circa finem hyemis, pro victoria obtinenda.

Horrenda hæc & abominanda humani generis sacrificia, post Othinum, urisit & restauravit apud Septentrionales *Fro Deorum* Satrapa, quod docuit Saxo noster lib. 3. *Fro*, inquit, *Deorum Satrapa sedem haud procul Upsala cepit, ubi veteris litationis morem tot gentibus & seculis usurpatum tristi infandorum piaculo mutavit, siquidem humani generis hostias mactare aggressus, fœda superis libamenta persolvit.* Quin & ipse *Fro* tandem in *Deorum* relatus numerum, non nisi hoc sacrificiorum genere se placari posse credulis persuasissimum esse voluit, quod & idem noster Saxo lib. 1. innuit, ubi modum quo *Hadingus* in gratiam cum superis redierit persequitur: *Nec, inquit, ante malo remedium fuit quam scelere sacrificiis expiato cum superis in gratiam redire potuisset. Siquidem propitiandorum numinum gratia Fro Deo rem divinam furvis hostiis fecit, quem litationis morem annuo feriarum circuitu repetitum posteris imitandum relinquit.* *Fro Blod* Sueones vocant. Hinc ut *blotte* sacrificare &

D

sacri-

sacrificiorum præses sacerdos Blotmadur. Inter hæc sacrificia frequens fuit Alfsblot dictum, quod Diis subterraneis dicatum. Alfur enim spectra cautium montiumq; nuncupabant, quibus, ne nocerent, sua quoq; dicata erant sacra. Hinc Sigvaldus Poëta seu Scaldar Olai Haraldii f. Norvegorum Regis, cum in itinere à foemina quadam, prætendente ibidem loci Alfsblot celebrari hospitio, exclusus, in hæc erupit:

FAVAH IK FNAF TVIAK. ARVI FRIFNA FAKRA
 *RTRNKYI FNIH FIKY. TRNY *HIK NIR RTRF.
 RNPNA YNAYI IMI FIA. NBY HN TR YTR *KTYI
 ANFA BNAI HTY NPY. -- HIRMANI PRA BT FHIRRA.

Apagesis miselle juvenis, dixit fœmina,

Iram metuo Odini, Ethnici enim sumus.

Pessima fœmina! qua sine causa me expulit,

Instar Lupi, prætendens Alfi sacra ibidem peragi.

Cum enim Sigvaldus hic Christianus esset, & S. Olao Regi Norvagiæ à consiliis, cum ut absterret & hospitio excluderet, callidè mentita est se ethnicam esse, atq; in suis ædib; celebrari horrèda illa sacrificia quæ Alfsblot vocabat.

Cæterum instigatore atrocissimo generis humani hoste Diabolo, idololatrias circa tempora Abrahami primum humanis victimis numina sua placare cepisse, sumpta occasione ab Abrahami, jussu divino tentata oblatione, non absurde colligit vir Reverendus Johannes Cluverus amicus noster honorandus, Epitomes Historiarum lib. 3. in hunc modum differens: Omnia in pejus rapiente Sathana proxima gentes sacrificium illud (Abrahami) æmulatæ, Saturno similiter (is rex Belus fuerat, quem Scriptura divina Moloch id est regem & Baal hoc est dominum ex gentium consuetudine cognominat) filiorum charissimos mactare ceperunt. Quod detestabile Cacoëthes à Phœnicibus Tyriisq; acceptum, coloni eorum Pœni in Africam propagarunt, ut multis adeo populis exinde execrandarum hostia-

rum occasio & origo nata sit. Verisimile igitur Othinum abominandæ Idololatriæ & Magiæ in his oris Magistrum (quæ ex Asia in Septentrionem cum suis pervenisse referunt Antiquitates nostræ) hunc sacrorum ritum unâ attulisse: eiq; satrapam suum Ero dictum præfecisse. Qui cum opus strenuè urgeret, ac incolis Diis gratissimum hunc ritum persuaderet, deinceps ab omnibus Autor tam horrendi sacrificii habitus est.

Adeo verò abominationes hæc invaluisse accepimus, ut nec propriis filiis pepercerint reges ipsi. Haqvinum enim Norvegiæ regem ut de Haraldo victoriam reportaret proprios filios sacrificio destinasse refert Saxo lib. 10: *Haqvinus perspectis copiis cum intolerabile rebus suis onus imminere cognosceret, excipiendi ejus materia non suppetente, tanquam humanæ opis dissidentia, divinam amplexus, superos inusitato piaculo propitiandos curavit. Duos siquidem præstantissimæ indolis filios hostiarum more aris admotos, potiundæ victoriæ causa, nefaria litatione mactavit, patrisq; nomine quam patriâ carere voluit. Quod de Haraldo Gunildæ filio etiam refert Crantzius Hist. Norv. l. 3. c. 3.*

Cum incolæ districtus Nidrosiensis Christiana sacra amplecti recusarent, atq; regem suum Olaum Tryggonis f. ad Ethnicismum vi reducturos minarentur: respondit se Diis eorum ita furvis hostiis litaturum, ut in eum usum, non servos & vilioris conditionis homines seligerentur; sed Magnates & qui reliquis præessent. Quibus commoti ab Idololatria desistere coacti sunt.

In Islandia occidentali, provincia Thornes-Þhing circū fuisse ex Eyrbyggja docet Arngrim⁹ in quo homines immolabant; verba audiamus: ÞÁY*RIIÞNÁ NÁÁ Á ÞIKYÁ-ÁÞNÝ ÞR ÞÁIK YÁÁ NÁRN IYÁBÁÞIR ÞR ÞÁÞYÁÁRÞ*ÞÞN, ÁÞ ÞÁIK NÁRN ÞÁYÞÁR ÁI- BNAÁY: ÞIR YÁÁK-ÞNÁ YÁÁIK ÞR ÞÁIK NÞRN BRÁÁKÁ NÍP. &c. Quod ita vertit: Erat in medio fori Circus, in quem homines Diis immolandum deputati, colligebantur, qui ad saxum prægrande ibidem positum allisi necabantur. &c.

colligebantur. Cæterum illam immanitatem non nisi duobus in locis Islandiæ viguisse idem refert.

Rex Sueciæ Aune novem filios Othino mactavit, ut ætatis obtineret prorogationem, teste historia Norvagica. Docet eadem in rege Egillo, Suecos taurum sacrificiis Othini deputatum, ita alere consuevisse ut tandem ad furorem redigeretur; à quo plurimi quandoq; lædebantur & Egillus ipse tandem occisus.

Dum Sacrificia hæc peragebantur varii adhibiti sunt ritus & litationis modi, convivium celebrata magnifica, pars sanguinis postibus domuum illita, pars astantibus propinata. Deorum suorum memoriam validis potibus recolabant, expresse cujusq; nomine, quid poscerent aut quid peterent sigillatim enumerantes. In epulis pars victimæ apponebatur, ab equinis & aliis abominandis nequaquam abstinentes, his tanquam sacris & selectis ferculis mira alacritate vescentes. De quo Snorro Sturlæ in historia Haquini Adelstani ita disserit: Convenerunt omnes in locum sacrificiis deputatum, secum ferentes victui necessaria singulis suffectura, quousq; sacrificiorum solemnium peragebantur, omnis generis animalia, imò equos immolabant, quorum sanguis *Lauf* vocabatur, vasa verò quibus excipiebatur *Laufbollerne*; quæ ita erant comparata, ut in extremitatibus spongiam aut simile quid haberent, quo sedilia ac fani parietes, intus & extra illinebant. Carnem coctam hostiarum, epulis adhibebant: in medio namq; fani focum instruebant, coqvendis hostiis destinatum. Interea verò dum elixatio fiebat, ad focum poculis indulgebant plenioribus (*at bæra fult* dicebant) antistite populo & sacrificiis benè ominante. Hinc in memoriam Othini pocula exhauriebant, quò Regi & toti Regno bene esset. Mox Niordi & Frejæ memoria poculis colebatur; annua ut ipsis contingeret felicitas, frugumq; & reliquæ annonæ uberrimus proventus. Multi *Bragebeggere* exhauriebant, id est Heroum, Regum, amicorum & in bello

forti-

fortiter rem gerentium memoriales scyphos, quibus eorum manibus parentare se credebant & *Minde* vocabant.

Upsaliæ Diis suis immolantes Sacrificuli tripudiis & gestibus effœminatis, nolarum strepitu, inconditæ Musices barritu, spectatorum oculos & aures perstringebant, adeò ut hisce offensi generosiores, abesse quam adesse maluerint. Hinc est quod Starchaterus teste Saxone lib. 6: *apud Upsalam sacrificiorum tempore constitutus, effœminatos corporum motus scenicosq; mimorum plausus, ac mollia nolarum crepitacula fastidians, ad Haconem Daniæ tyrannum se conferre maluerit, quam hisce interesse.*

De furvis hostiis & sacrificiis cruentis, vide quæ eruditè commentatus est in locum supra à nobis ex Saxonis libro 1. adductum, clarissimus vir M. Stephanus Stephanus Historiographus Reginus, & in Academia Sorana professor publicus. Notatu in primis dignus, quem citat, Tertulliani locus quo vocem sanguinis cruentis hisce libamentis, à Latinis scriptoribus tribui ostendit.

Lacerant corpus, funduntq; cruorem,

Quale sacrum est vero quod fertur nomine SANGVIS.

In expeditionibus & præliis extra patriam longè alium Diis suis sacrificandi ritum habuisse Cimbros nostros, invenio. Tum enim fœminæ, præsertim ætatis provectioris & literatura priscâ arteq; divinandi præstantes RUNÆ dictæ, sacerdotum defungebantur munere. Victimæ verò captivi erant. Quos quæ ratione immolarent, eleganter docet Strabo de moribus Cimbrorum lib. 7: hac verborum formâ: *Eorum uxoribus in militandi societate conjunctis consequentes nonnullæ divinationis peritæ sacerdotes adhærebant, quibus canus capillus erat, alba vestis lintea, è carbaso subter tunicam fibulis annexa, abeneis incinctæ zonis, pedes nudæ, captivis per castra strictis occurrerant ensibus, quos ad humum sternentes, ad æreum protrahabant craterem, deinde eos in sublime tollendo, jugulum ferro aperiebant, & profluente tum sanguine in craterem, eventum belli vaticinabantur.*

Aliæ dissecto ventre ex intestinis victoriam interpretabantur. Inter praeliandum verò pelles ad carrucarum velamina extensas, crebris pulsabant ictibus, ingens strepitus cum horrore edebatur. Hæc Strabo.

Quib⁹ sacrificiis Tiis seu Teutates placabatur refert Beroald⁹ in locum supra à Lucano allegatum in hunc sensum: Galli Deum maxime Mercurium colunt, quem Teutatem appellant. Hujus sunt plurima simulachra, hunc omnium inventorem artium ferunt, ut Cæsar tradit. Huic pro victimis homines immolant, administrisq; ad ea sacrificia Dryidibus utuntur. Alii immani magnitudine simulachra habent, quorum contexta viminibus membra vivis hominibus complent. Quibus succensis circumventi homines flamma exanimantur. Quosdam sagittis configunt, & intra sacras ædes patibulo suffigunt, ut refert Strabo. Hinc immitis à Lucano dicitur.

Saxonum Danis vicinorum, quæ fuerit Idololatriæ ratio docet Adamus Bremensis lib. 1. cap. 6: Coluerunt, inquit, eos qui natura non erant Dii, inter quos præcipuè Mercurium venerabantur, cui certis diebus quoq; hostiis litare consueverant. Deos suos neq; in templis includere, neq; ulla humani oris specie assimilare ex magnitudine & dignitate cælestium arbitrati sunt. Lucos ac nemora consecrantes, Deorumq; nominibus appellantes, secretum illud sola reverentia contemplantur. Auspicia & sortes quàm maximè observabant. Sortium consuetudo simplex erat, virgam fructiferæ arbori decidam in surculos amputabant, eosq; notis quibusdam discretos super candidam vestem temerè ac fortuito spargebant. Mox si publica fuit consultatio sacerdos populi: si privata ipse paterfamilias precatus Deos, cælumq; suspiciens, ter singulos tulit, sublato secundum impressam ante notam interpretatus est: si prohibuerant, nulla de eadem re, ipsa die consultatio: si permissum est, eventuum adhuc fides exigebatur. Auguriorum auspiciorumq; rationes fusius ab ipso eodem loco diductas videre licet, quas brevitati studentes consultò omittimus.

CAPUT SEXTUM.

De Sepulturis Veterum.

INter frequentiora Daniæ Monumenta nulla crebrius occur.

currunt Heroum & Magnatum, imò totius quandoq; cæsi exercitus sepulturis ac bultis. Hæc autem sibi Reges maxima ex parte, in locis ubi aulas ac Regias suas tenebant, elegerunt, præsertim si domi morbo, vel armis mortem oppetere contigisset. Cujus generis etiamnum complura monstrantur, ut Sigari juxta pagum Selandiæ *Sigersted* dictum, olim Regiam ac civitatem amplam & splendidam; Harald *Hyldetand* juxta Lethram, aliaq; alibi.

Quod & Romanos fecisse author est Servius 6. *Æneid.* *Apud majores, omnes homines in suis domibus sepeliebantur*, inquit, *unde ortum est, ut lares colerentur in ædibus.* Id confirmat Isidorus Orig. 15. cap. 11. *Sepulchrum à sepulto dictum est, prius autem in domo sua quisq; sepeliebatur.* At fuit quondam tempus quo prohibitum, ne quis in urbe sepeliretur. Extat enim in jure digest: lib. 47. Tit. 12: de sepulchro violato, paragrapho 5 hæc lex. *Divus Hadrianus rescripto pœnam statuit quadraginta aureorum in eos qui in civitate sepeliunt, quam fisco inferri jussit, & in magistratus eadem qui passi sunt, & locum publicari jussit & corpus transferri.* Suffragatur lex duodecim Tabular. apud Ciceronem 2. de Legibus: *Hominem mortuum in urbe ne sepelito.* Nihilominus in urbe sepultos legimus, quos virtus legibus solvisset, ut Fabricius in foro. Poplicola, Q. Posthumus, Tubero, Vestales, Triumphales & Imperatores, quorum solus Trajanus ossibus in urbem relatis humatus est. Spartanis in urbe seculi Deorum ædes sepelire licebat.

Magnates vero in prædiis ac propriis agris quæ vias spectabant regias, sepeliri gestiebant, si modo honesta morte, aut apud suos fati concessissent.

Et hoc priscis Quiritibus in usu fuisse, testantur adhuc infinita sepulchrorum rudera in via Appia, Aurelia, Flammia. Nec dissentit Varro supra citatus 5. de Lingv. Latin. Sic Propertius lib. 2. Eleg. 1.

Si te forte meo, ducet via proxima busto.

Eseda calatis siste Britanna jugis.

Hinc

Hinc solemnes illæ formulæ: SISTE VIATOR. ASPICE VIATOR. CAVE VIATOR.

Alioquin si sors asperior ad hostes aut inimicos ipsos detrusisset à quibus vita privati, tumulos apud ipsos obtinebant. Hostilem namq; animum post mortem deposuisse & hospitalem in cadaveribus tumulandis pietatem exercuisse, summæ semper fuit laudis. Hinc Hadingus Ulfone oppresso, ejus corpus deposito odio, conspicui operis Mausolæo mandavit, amplitudinem hostis, elaborato busti splendore confessus: Ita quem virum hostili studio insectari solebat, exinctum honoris impendio decorabat, teste Saxone libro I. Hinc Horvendillus Colerum à se occisum, regio funere elatum, magnifici operis tumulo, ingentis exequiarum apparatu prosequutus est, referente eodem lib. III. Sed totum hoc ex compadio factum; anteqvàm enim pugnam inirent, inter ipsos conventum, ut superstes occisum exsequiis honestis prosequeretur. Quod idem noster autor Colerum petiisse narrat oratione sane eleganti, cujus verba hic repetere minus ingratum futurum spero. Quoniam exitus in dubio manet, inquit Colerus, invicem humanitati deferendum est, nec adeo ingeniis indulgendum, ut extrema negligantur officia. Odium in animis est, adsit tamen pietas, quæ rigori demum opportuna succedat. Nam etsi mentium nos discrimina separant, naturæ tamen jura conciliant. Horum quippe consortio jungimur, quantumcunq; animo livor dissociet. Hæc itaq; pietatis nobis conditio sit, ut victum victor exsequiis prosequatur. His enim suprema humanitatis officia inesse constat, quæ nemopius abhorruit. Fætaq; acies id munus, rigore deposito concorditer exsequatur. Facesset post fatum livor, sumulasq; funera sapiatur. Absit nobis tantæ crudelitatis specimen, ut quamqvàm vivit adium intercesserit, alter alterius cineres persequamur. Gloriosum victori erit, si victi funus magnifice duxerit. Nam qui defuncto hosti iusta persolverit, superstitis sibi favorem adsciscit, vivumq; beneficiis vincit, quisquis exincto studium humanitatis impendent. Sed fufius hæc adducta, tum rei tum sermonis exculabit elegantia. Lib. VIII. Hatterus occisum à se Starchaterum honesta sepultura beavit, & ne tantum atletam busti inopem jacere pateretur, corpus ejus in campo

qui vulgò *Xolung Sepultura mandandum curavit*. Hic verò campus etiamnum in Scania hoc nomine gaudet.

Si hostis hoc munere supersedere visus est, id (in alieno licet & hostili solo) nequaquam neglexerunt socii. Unde in cruento isto prælio juxta Sigerstadium, quo Rex Sigarius, multiq; alii Daniæ proceres occubuerunt, in quo etiam (verba Saxonis refero) *uterq; se sexus ita bello impendebant, ut nec certamen crederes fœmineis caruisse præsidiis, socii Haconis fastuosi funerandi Ducis gratia, collem spectatæ magnitudinis exstruunt, quemque usq; nunc opinione celebrem Haconis bustum fama cognominat*.

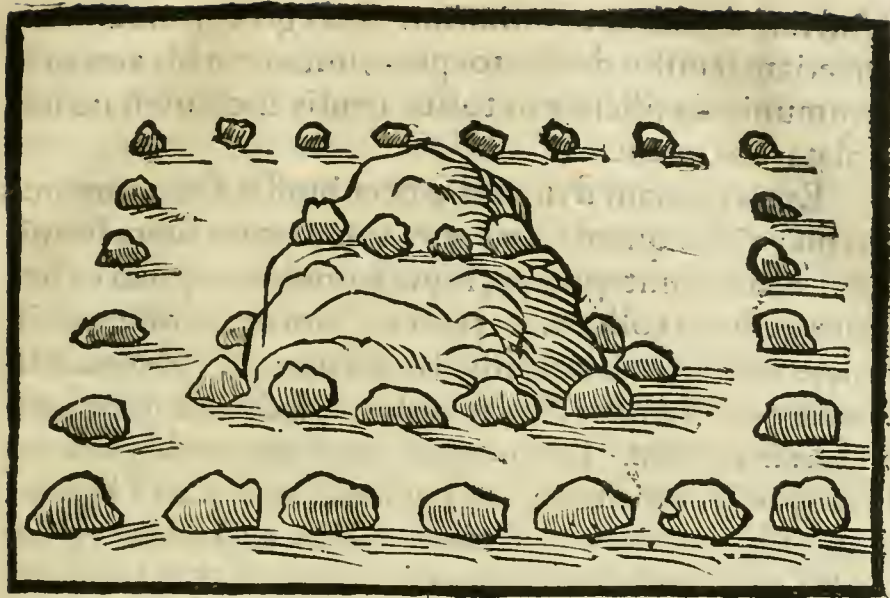
Ut autem sepulturæ honos præclare meritis & virtutum laude conspicuis defereretur, ita tyrannos & horrendo quodam facinore notatos, hoc honore planè indignos, statuebant. Unde Amletus oratione ad milites lib. 4. à Saxone proposita, Fengonis cadaver, nec urna, nec tumulo dignum judicavit, sed ut cineres in auras despergerentur his jussit: *Incineravi ego alios, solum Fengonis truncum vestris manibus concremandum reliqui, in quo saltem justæ ultionis cupidinem exsatiare possitis, concurrite alacres, exstruite rogam, exurite impium corpus, decoquite scelestos artus, spargite noxios cineres, dissipate immites favillas: non urna, non tumulus, nefandas ossium reliquias claudat. Nullum paricidii vestigium maneat, nullus contaminatis artibus intra patriam locus existat, nulla contagium vicinia contrahat, non mare, non solum damnati cadaveris hospitio polluat. Cætera ego præbui, id solum vobis pietatis officium relictum est. His exequiis prosequendus tyrannus, hac pompa paricidæ funus ducendum. Sed neque ejus cineres, qui patriam libertate nudaverit à patria tegi convenit*.

Justis peractis tumulos in monticuli seu collis magnitudinem aggestâ glebâ & lapidibus artificiosè exstruxerunt, quos Cambdenus *Barroves* ab Anglis vocari ait. Quorum tanta adhuc apud nos conspicitur diversitas, ut magnitudine, rotunditate, saxorum vario & discreto ordine, invicem certare videantur. Qui rudiores sunt, ex sola terra in rotunditatem & conum congestâ constant: ex iis qui una lapidum seriè circa basin cinguntur, exercituum Imperatoribus, aliisq;

magnatibus dicati creduntur; ut simplices nullis ornati lapidibus, militibus strenuis, & athleticis de patria benè meritis. Et hoc est quod indicat Petrus Lindebergius in suis rerum memorabilium commentariis in hunc modum: *Sciendum autem quod Dani cum propter defectum saxorum pyramides ac obeliscos exstruere minimè potuerint, olim in memoriam Regum & Heroum suorum ex terra coacervata ingentem molem montis instar eminentem statuerint.* Verùm non tam saxorum quàm artificum qui ritè ea tractare debebant, apud nos olim defectum fuisse arbitror. Quamquam existimem Majores nostros magis naturâ quàm arte elaboratis delectatos fuisse saxi, artificium in Runis sculpendis & tumulis exstruendis ostentare contenti.

Romanos quoq; ejusmodi tumulos exstruere solitos, ut militum suorum qui in acie occubissent reliquias tegeant vel ex Tacito constat. Sic enim Germanicus Cæsar cladis Varianæ reliquias condi curavit, & ipsemet primum exstruendo tumulo cespitem posuit, gratissimo in defunctos munere & præsentibus doloris sociis. Supra citatus Camdenus in descriptione Wilschire, asserit *se legisse, in usu fuisse Septentrionalibus ut singuli milites prælio superstites, tantum terræ, quantum casside capere poterant, in occisorum tumulos aggererent.* Quod vero haud absimile: ita enim & celerius tumulos absolverunt, & adfectum suum erga defunctos declararunt, ea promptitudine id præstando qua illud vicissim ab aliis expectabant.

Ætatis progressu plus operæ in magnatum tumulis positum videtur, nam non solum iis grandes cippos patriis literis notatos imposuerunt, defuncti titulos exhibentes, sed etiam tumulos ipsos tam in apice, quam circa basin visendæ magnitudinis cinxere saxi, aream insuper quadratam adjicientes, quæ totam molem grandioribus includeret, in hunc fermè modum.

Hujus structuræ duos, vix primo à Roëschildia lapide juxta viam quæ Fredrichsburgum ducit, cernere licet. Major in quovis quadrati latere passus habet quinquaginta; minor meridiem versus parum ab hoc distans, triginta septem, tumuli ipsi integri adhuc & suis saxis eleganter stipati.

Saxa verò hæc quibus undiq; cingitur monumentum à Græcis *νηπίδας* & *περινοπίδας* vocata fuisse à Pausania lib. II. Eliacor. docuimus in monumento Stróensi. Non enim infrequens fuisse tam Græcis quam Romanis, sepimentis ejusmodi tumulos defunctorum munire, docet eruditè Kirckmannus lib. 3. de funeribus Rom. cap. 17. Quamvis in hunc usum non semper saxa & lapides adhibuerint. Quandoq; enim ex maceria, & humili aliqua materia, quandoq; ex silice, saxo & marmore, quandoq; ex ferro ea conflabant, quorum exempla ibidem adducta videbis.

Diversi ab his quidam cernuntur tumuli, figura oblongiori, congerie depressiori, saxis grandiorib⁹ undiq; cincti, ita ut utramq; extremitatem mole vastiora reliquis claudant. In medio ut plurimum ara extat, formâ supra à nobis delineata! In hisce vulgus gigantes sepultos credit, quorum ossa etiam

haud rarò è talibus effodiuntur. Sed ego ejusmodi integris etiam familiis destinatos puto, unde & in his aræ, quæ communia sacrificia pro totius gentis incolumitate immolata, excipiant.

Extra patriam si in prælio occubuisset Dux, non minus magnificè quam domi eum tumulatum supra innuimus. Sed addunt quidam, supra tumulos trophæa ex hostium exuviis collocata, quod ex Jornande colligunt in funere Attilæ Gothorum ducis, ubi inquit: *Postquam talibus lamentis est defletus*, STRAVAM *super tumulum ejus ingenti commestatione celebrant*. Per STRAVAM hostium intelligunt exuvias, idq; autoritate Plac. Lactantii ad lib. xii Thebaid. Statii, ubi hæc habet: *Exuviis hostium exstruebatur regibus mortuis pyra, quem ritum sepulturæ hodie quoq; Barbari servare dicuntur, quem STRABAS dicunt lingua sua*. Sed ut quod mihi videtur liberè dicam: Tumulos Regum ac Ducum quandoq; exuviis hostium exornatos fuisse facile crediderim; sed his pyras structas fuisse non æq; largior. Jornandes namq; dicit Stravas ingenti commestatione celebratas, quod exuviis haud competit; sed conviviiis potius, & epulis funebribus in honorem defuncti institutis. Lactantius verò manifestè satis per Strabam rogam aut pyram intelligit, quâ demortui cremabatur cadaver, quæqve ex hostium manubiis constabat. Aliud autem est rogam ex hostium exuviis conficere, in quo illæ cremantur & pereunt: aliud eas supra tumulum ornamenti loco collocare, ut ibi maneant & de victoriis testentur. STRAVA igitur aut Trophæum, aut convivia magnifica in honorem defuncti celebrata, denotabit.

Stravæ affine fuit illud quod nostrates olim *Arffucol* vocabant, convivium nempe solemne, quod Reges & Magnates in parentis defuncti celebrabant honorem, cum in Regno & bonis dabatur successio. Fas enim nulli fuit parenti demortuo succedere, nisi prius tali convivio & ritibus solemnibus magnates & amicos exciperet.

Ubi

Ubi & hoc potissimum observabatur, quod in defuncti honorem, præcunte hærede, vasti crateres exhauriendi essent, & successor ipse voto ad memorabile & eximium quid perpetrandum se adstringeret.

Hujus præclarum exemplum cernere licet in gestis *Hagvini Baronis* Histor. Norv. vernaculo sermone à nobis editæ pag. 131. ubi *Sueno Tulsseg* alias Suenotto dictus, Daniæ Rex ab obitu parentis Haraldi Regnum occupaturus, non solum Regni procerib⁹, sed & Julinensibus pyratis ad solemne hoc *Arffucol* invitatis, priusquam gubernaculis regni manum admoveret, conscenso folio paterno, primo magnis haustibus poculum memoriæ patris dicatum convivis propinat, deinde votum addit, se intra triennium Angliam invasurū, Regemq; Adelradum interfectorum aut expulsum. Quem insequentes Julinenses post haustum cratera, ea vovent, quæ sine vitæ summo discrimine præstare demum non potuerunt. De quibus fusiùs differentem consule ipsam Historiam. *Arffucol* hæreditaria cerevisia, ut *Sessensol* locationis aut conductionis cerevisia propriè latine sonat, quod ut hic sponsa à sponso, mediante tali convivio conducitur quasi ad futuras nuptias, ita ibi Regnum aut hæreditas à filio & hærede solemniter eodem medio occupatur.

Non solum in campis & pratis occurrunt tumuli, sed etiam in silvis & lucis, quos tamen olim apricis in locis collocatos Saxo docet lib. 8. *Colles quos in plano humandorum cadaverum cura veterum labor extruxerat, præsens silvæ congeries occupat.* Causam hujus mutationis refert in terræ ab incolis & cultoribus desertionem, factam in exitu Longobardorum, tempore Snionis Regis. *Interea, inquit, Danorum tellus rarecente cultorum opera, sulcorumq; vestigiis situ obductis, silvestrem induit vultum, & quasi nativi cespitis amœnitate deposita, informi succrescentium nemorum densitate perhorruit. Quod præsens quoq; camporum ejus facies prodit. Quæ enim olim feraciâ frugum jugera fuerant, eadem nunc arboreo stipite conserta visuntur. Atq; ubi*

olim cultores, terram altius versâtes vastas dissipavere glebas; illic nunc enatum nemus, servantia adhuc veteris culturæ vestigium rura complectitur &c. Interim dissimulare non possum⁹, colles & tumulos ejusmodi etiam in planis reperiri, grandibus undiq; in coronam cinctos arboribus, fagis, quercubus, aliisq; lapidum vices sustinentibus, studio & arte eleganter dispositis: in quibus Regum humata esse cadavera credunt. In hunc sensum Johan. Cypræus Annalium Eccles. Slesvic. lib. 1. cap. 2: *Dani cum pyramides ac obeliscos exstruere non potuerint, olim in memoriam Regum ac Heroum suorum ex terra coacervata, ingentes moles montium instar eminentes statuisset, credibile omnino ac probabile est. Atq; illis adeo in locis ut plurimum, quo sæpe homines commearent aut iter haberent, ut in viis publicis quo posteritati memoriam clarissimorum virorum consecrarent, & quodammodo immortalitati mandarent.*

Hujus generis visendum in Selandia propè Trygveldum in cœmeterio pagi *Hortleff* cernere licet, in quo regem Hotterum conditum fama refert.

Tale fuit illud regis Dercenni Monumentum, de quo Virgilius lib. 11. *Æneidos*:

*fuit ingens monte sub alto
Regis Dercenni terreno ex aggere bustum,
Antiqui Laurentis, opacaq; ilice tectum.*

Nisi quis existimaverit, hoc perpetuo non observatum, ut in campis & planis tumularentur mortui. Tum quod prædia & fundos in silvosis obtinuerint, tum quod privatas habuerint causas quibus moti hæc illis prætulerint. Quod in Propertio videmus, qui in silvis sepeliri maluit, quam in campis. Sic n. lib. 3. voti sui summam complexus est:

*Di faciant, mea ne terra locet ossa, frequenti
Quæ facit assiduo tramite vulgus iter.*

*Post mortem tumuli sic infamantur amantum,
Ne tegat arborea devia terra coma.*

Ant.

Aut humet ignota cumulus vallatus arenæ.

Non juvat in media nomen habere via.

Lucanus certe lib. 8. Reges in montibus olim sepultos hisce innuere videtur:

Et Regum cineres exstructo monte quiescunt.

Unde Isid. lib. 15. c. 12: *Potentes aut sub montibus aut in montibus sepeliebantur, inde tractum est, ut cadavera aut pyramides fierent, aut ingentes columnæ ponerentur.* Hinc inscriptiones illæ in lapidibus: **FECERUNT MONUMENTUM ÆDIFICIO IMPOSITO.** Georgius Gvalterus in Tabulis Siciliæ asserit *Monumenta ad montes vetusta passim per Siciliam reperiri, in primis Pantaliciæ in ditione Cæs. Cajetani, ubi præruptis hinc inde collibus ab imo adeorum fastigia usq. ea excisa. Quæcum innumera sint, qua sublimioris, qua abjectioris sortis mortalium conditoria fuisse autumat.* Agrigentinos sepulchris condendis adeo deditos constat, ut nec quibusdam equis in certamine probatis nec aviculis olim domi in delitiis negarint, teste Diodoro Siculo.

Nec levi operâ, aut sumptibus exiguis hi tumuli conficiebantur. Testatur enim historia Norvagica in Haraldo Harfagre, regulos duos in Naumedal fratres uterinos, tribus integris annis, impensis magnis in unico tumulo fabricando laborasse. Et Haraldus **Blaatan** Gormonis filius, universum suum exercitum boumq. numerum ingentem saxo ingenti applicuit, quo parentum busta exornare decrevit, quod his persequitur Saxo noster historiæ lib. 10: *Post hæc Haraldus totam regni classẽ exserens, ne parvo apparatu magnæ molis pondus aggrederetur, junctis hominum boumq. copiis, inusitata magnitudinis saxum Iutico littore repertum, quo matris tumulum insigniret, abstrahi jussit &c.* Hocq. opus tanti æstimatum (ut paulopost idem subjungit) ut ipse Haraldus circa tractum lapidis occupatus quædam suorum è classe supervenientem arctius percontari cœperit: an tantam aliàs molem mortali manu tentatam conspexerit. Non igitur in sumptibus parentalibus faciendis ulli genti celsisse videntur nostrates, & pluri hi tumuli olim constitierunt, quam jam à nobis æstimantur,

Apud

Apud alias gentes modus in exstruendo præscribatur. Plato teste Cicerone 2. de LL. vetabat *ne sit sepulchrum altius quam quod quinq; homines diebus quinq; absoluerint, nec è lapide excitari plus, nec imponi quam quod capiat laudem mortui incisam, ne plus quatuor herois versibus, quos longos appellat Ennius.*

Quod Olaus Magnus refert lib. 16. cap. 37. apud nullum alium rerum nostrarum scriptorem reperire licuit; nec omni ex parte veritati litare videtur. Videlicet *morem antiquorum fuisse, cadavera principum in frondosis arboribus, præsertim quercinis, tanquam sacris locis numinibus consecratis suspendere.* Victimis quidem deputatos, in locis sacris suspensos legimus: sed principes qui vel in bello, vel domi morbo vitam finierunt, post mortem suspensos, apud nullum adhuc legere mihi contigit autorem probatæ notæ.

CAPUT SEPTIMUM.

De sepeliendi ritibus.

NON hic variarum gentium defunctos sepeliendi ritus commemorabo, de quibus præclare scripserunt alii, nostratium saltem (quantum antiquitates nostræ permittunt) attingere mores, opere duco pretium.

Rem brevibus persequitur Christianus Cilicius belli Dithmarsici libro 1: *Erant, inquit, eorum sepulture in silvis & agris, tumulosq; aggestis lapidibus vestientes muniebant, quod genus complures passim adhuc visuntur, qui gigantum strata vocantur. Nonnulli quoq; (sed pauci) exstructis rogis more Romanorum cremari, cineresq; collectos in urna custodiri volebant, cujus rei vestigia aliquot nostro seculo reperta sunt.*

Ab antiquis epochas quasdam à sepeliendi ritibus, apud Septentrionales introductas esse, accepi, qui cum varii fuerint, & illæ, eorum habita ratione, mutatæ. Sic enim membrana mea M.S. Tres numerari solent hominum ætates quæ ab inferiarum modo denominationem acceperunt. Prima *Rotsold* / secunda *Hotsold* / tertia *Christendomsold*.

Pri-

Primitus namq; defunctis iuxta soluturi, in campo plano juxta viam regiam, aut defuncti prædium sito, circum ratæ magnitudinis lapidibus efformabant, oblongum tamen, viginti quandoq; orgiarum longitudine, latitudine trium, in hoc defuncti cremabant cadaver, cineres collectos urnis includebant, ac in circi meditullio locatos, grandioribus undiq; stipabant faxis, superinjecto latiori, quo cætera tegerent. Hinc totam aream lapidibus, arena, glebaq; terrestri replebant, ac in formam monticuli desuper collem exstruebant, quem demum cespitibus tegebant, ut viriditate sua oculos prætereuntium recrearet. Hæc sepulcra *Noisser* ut & hunc sepeliendi ritum *at Noisse* dixerunt. Regibus saltim hunc honorem habitum fuisse volunt; minori pompa tumulati alii.

Hæc tumulorum structura ex ruderibus adhuc colligitur, præsertim circa littora maris ubi partem terræ marini æstus absorpsit violentia, partem verò intactam reliquit.

In locis faxosis & maritimis, ex lapidum & arenæ congerie monticulos struxerunt, in pingvioribus ex terrâ fertili rarioribus additis faxis, basin coronæ instar cingentibus. Ante annos non ita multos Reverendus & Clarissimus vir Dn. D Casparus Bartholinus P. M. affinis & collega meus honorandus, cum Academiæ ageret Rectorem Magnificum, negotiorum causa ad pagum propè Crucis-
oram *Eggerup* dictum pervenit, ubi, cum in vicinia collem esse intellexisset, ex quo argillam comportantes, aliquoties in ollas quasdam inciderunt cineribus refertas; ipse locum adiit quid subesset exploraturus. Effossâ aliquantulum terrâ, invenit urnam ex cerulea confectam argillâ, cui inclusi cineres & ossium combustorum fragmenta: Quæ ad nos detulit, mihiq; & ollæ frustum, & costæ partem dono dedit, quæ inter rariora mea possideo. Urna detecta dissiliit in frusta, mollis enimerat, sed aëri a-

liquantulum exposita fragmenta, debitam acqvisiverunt duritiem. Costæ pars quam teneo, triplo maior est hominum jam viventium costis, proportionead totum habita. Figuram verò urnæ hujus globosam fuisse ex fragmentis colligo.

Sed cum anno cIo Io c xxxvii. in prædio Lindholmiano Magnifici Dn. Cancellarii, CHRISTIANI FRISII de Kragerup filii valetudini infirmiori curandæ vacarem, ex vicino colle ex parte jam diruto, aliquot erutæ sunt urnæ huic dissimiles, figuræ cylindricæ, rubicundæ, cineribus & ossium combustorum particulis refertæ. Ex quibus unam extraxit Nobiliss. Dn. Axilius Juel de Willestrup, mihiq; dono dedit, trium circiter mēsurarum danicarum capacē. Urnæ hæ tumuli fermè occuparunt meditullium, in coronam dispositæ, lapidibusq; undiq; stipatæ crāt, ut violētiæ externæ fortius resisterent. Hinc liquet nec ejusdem materiæ, nec figuræ semper fuisse. Mecum sentit clarissimus Historiographus Regius M. Stephanus Stephanius, qui anno MDCXLI hæc ad me perscripsit: *Ante quadriennium prope Giordflevium, amœnissimum & sumptuosissimum prædium Magnifici Danicæ Regni Cancellarii & Senatoris illustris, Equitis auro-rati, Heroisq; summa virtute, pietate, sapientia, gravitate & humanitate Domini Iustini Høeg, Patroni & Mæcenatis mei devoto animi cultu æternum prosequendi, ex colliculo quodam arenoso, à colonis, fortè illic fodientibus, eruta fuit urna vitrea visendæ pulchritudinis, & miræ spissitudinis, unius mensuræ capax, fundo concavo, exterius figuris sexangulis insignita, interius verò auro oblita, quomodo hodieq; specula argento vivo induci solent. Ea inclusa erat theca lignæ, ex minutissimis asserculis affabre compactæ, & circulis æreis undiq; secus munitæ, cui etiam operculum ligneum ære obductum, impositum fuerat. Hæc urna vacua & operculo diffractò destituta ad Magnificum illum virum tum temporis Regiæ hujus Academiæ (Sorani) præsidem cum delata esset, inquirere scrupulosius cæpit, annon cineres, ossa, aut id genus alia in eadem urna, cum primum effoderetur, reperta fuissent? Ve-rum*

rūm colonis constanter negantibus nihil illic, præter pugillum pulveris extitisse; veritas nullo modo ab iis potuit exprimi. Nullus dubito quin res prætiosissimas continuerit tam egregiè elaboratum vasculum, quæ ubi perierint, aut quæ pervenerint, nostrum non est statuere. In eodem colliculo, paulo ante repertum fuit integrum sceleton cuius colli vertebri appensum fuit monile ex varii coloris lapillis constans: quorum nonnulli penes me sunt. Hæc ille. Quod si citimæ antiquitatis hæc urna vitrea, mirari satis nequeo, quomodo à putredine huc usq; conservari ejus capsula & operculum ligneum potuerit. Suspicoꝝ ex urnis sepulchralibus non fuisse, cum nec vitra talia apud nos eo ævo frequentia, nec perennare huc usq; circumductum lignum potuerit. In manus Chymici cujusdam & chrysopoeias studiosi si incidisset inauratum hoc vitrum cum incluso pulvere, aureos procul dubio sibi pollicitus fuisset montes & thesaurum quem tot vigiliis & sumptibus quærunt alii.

Regios tumulos ad magnitudinem & figuram carinæ maximæ navis, ex iis quas possidebant, fabricatos volunt.

Secunda ætas *Hoigold* dicta, ea fuit, quâ cadavera integra & non cremata, cum suis ornamentis in circulo ex grandioribus confecto saxis locabant, aliisq; circumquaque tegebant, arenam & glebam terræ exaggerando, usq; dum in justam monticuli exurgeret altitudinem, qui cespitibus & aliis saxis demum exterius exornabatur. In bello occisos in unum cumulum conjiciebant, quem *Valkôstet* vocabant, & supra eos terram exaggerabant, ut in monticuli speciem agger excreceret, quod ex Saxone libro 2. colligere datur, ubi Biarconem introducit inter reliqua sic canentem:

Quamquam adeo solus multorum funere letho

Corpora tradiderim pugnans, ut imagine collis

Editus è truncis, excreceret artubus agger,

Et speciem tumuli congesta cadavera ferrent.

Quandoq; in tumulorum apice ingentium saxorum ordinata congestione tumbam ossibus recipiendis fabricabant. Cujus generis tumuli etiam prope Lindholmium Frisianum visuntur quidam, unum rimatus sum, in cujus summitate crypta 30 circiter pedes longa, 15 lata ex grandioribus saxis erat confecta, quorum latus cavitatem spectans politum sic satis erat, exteriora inæqualia, ita disposita & minoribus saxis ubi opus erat stipata, ut interior cryptæ superficies politura vix cederet muro ex lateribus & coementis coagmentato & ad libellam erecto. Eminebant verò supra aggestum collis aggerem saxorum latera fulcientium apices, qui vastæ magnitudinis alio clauderentur, eo fermè modo quo capite 3 delineatum. Ex hac crypta eruebantur ossa quamplurima, quæ magnitudine respondebant, nostri ævi hominum ossibus: Unde plane mihi persuasum habeo, illustris cujusdam familiæ hoc fuisse sepulchrum, cui plures illati, vel bello prostrati, vel ignobili morte extincti. Nec illa abludit crypta, quæ lib. 1. Annal. Eccles. Slesvicenf. cap. 2. à Johanne Adolpho Cypræo delineatur, nisi quod nostra supra terram: illa infra, aggere aggesto & tumulo terreo tecta. In nostra ossa multa non ustulata: in illa urnis clausa & in cineres fermè reducta. Sic namq; refert: *Anno MDLXXXVIII* (quo ego hanc lucem primulum aspexi) *cum via illa salebrosa quæ ab urbe Slesvicensi in Angliam (Cimbricā nempe) ducit, sterneretur, & ex colle vicino terra & arena egereretur, fornax terra cooperta instar furni eruta fuit, saxis & lateribus concamerata, in qua urnæ aliquot fictiles, plenæ ossibus & cineribus continebantur. Ossia autem igne siccata, ustulata & indurata fuisse, color & durities non obscure indicabant.* Hæc ille.

Utrumq; hunc ritum defunctos tumulandi septentrionalibus in usu fuisse, ex iis quæ Romanorum Historici posteritati reliquerunt, etiam colligere licet. Næpocav-
trav quidem apud nos viguisse, indicare videtur Cæsar de bello

bello Gallico lib. 6; & Tacitus de moribus German. Quod enim ille de Gallis, hic de Germanis (inter quos Gothinos, Marfingos, Oſos &c. recenset) refert, de noſtratibus pariter intelligendum; in primis cum ait: *Funerum inter illos nullam eſſe ambitionem, id ſolum obſervari, ut funera clarorum virorum, certis ſignis crementur.* Et dum addit: *Struem rogi nec veſtibus, nec odoribus cumulant, ſua cuiq; arma, quorundam igni & equus adjicitur. Sepulchrum ceſpes erigit.* Alterius v. paſſim meminere, ut fruſta ſimus ſi diutius hiſce imorari velim⁹. Idem fermè de Sarmatis Europæis aſſerit Alexander Gvagnini in deductione Sarmatarum, hunc in modum differens: *Sepulturæ eorum erant in ſilvis & agris, tumuloſq; aggeſtis lapidibus veſtientes eminenter manebant, quod genus in Ruſſiæ regionibus paſſim adhuc viſitur. Nonnulli quoq; more Romano, cadavera cremare, cinereſq; collectos in urnas recondere ſolebant.* Nec mirum, cum ejusdem propaginis Cimbri, Gothi, Vandali, Daci, Sarmatæ extiterint. Cur verò non noſtrates modo, ſed etiam Romani cadavera cremaverint, doceretentat Nicolaus Thurius in Commentariolo annalium Herulorum lit. S. hoc pacto: *Romanis mos erat corpora comburere, quo innuebant vehiculo igneo animum abire in aſtra, qui ſolus in nobis divinus. Nam ſic corpus quia terrenum in cineres ſubſideret.* Perſuaſum præterea ſibi habebant veteres, quod quò altius à cremandorum cadaveribus flamma ac ſumus elevaretur, eò Diis ſuis deſuncti chariores exiſterent, & quò plura rogis eſſent injecta, eò ditiores in altera vita eſſent futuri illi quorum cadavera cremabantur.

Tertia & ultima ætas **Chriſtendoms** old ex modo quo jam nos Chriſtiani demortuos ſepelire ſolemus, determinatur. De quo non attinet multa dicere, cum omnibus ſit notiſſimus.

Tumulis verò ſuis non ſolùm cadavera aut cineres inferebant veteres, ſed arma, haſtas, equos, aurum, argentum aliaq; deſunctis chariſſima *νεμνηλια*. Sic enim in alio reperi M. S.

Prima ætas vocabatur **Brendetijd**, ſive **Ild tijd**, id eſt

combustionis, seu ignea ætas, tum cadavera cremabant ac cineres saxi miræ magnitudinis cooperiebant, donec in acervum aggesta assurgerent. Olavus Magnus lib. 16. cap. 37. Sueonum & Gothorum principes juniperini ligni igne crematos asserit. Hæc tumulandi ratio, cum Frejer Ungvini filio exsequiæ pararentur, Upsaliæ primò cepit: (Historia Norvegica Othinum post mortem crematum refert) sed postquam magnanimus ille Danorum Rex DAN, collem sibi magnitudinis conspicuæ exstruxisset, (cui post obitum regio diademate exornatum, armis indutum, & eqvo omnibus ornamentis instructo impositum, inferendum esset cadaver, additis multis auri argentiq; talentis) abrogari cepit prior tumulandi ratio & nova hæc introducta, quam ultro amplexi sunt ejus posteriores atq; amici. Atq; sic incepit secunda ætas dicta *Højsestid*, seu tumulorum ætas. Quamvis in Svecia & Norvegia prior illa diutius duraverit.

Ornamenta varia & *κεμήλια* tumulis regum unà cum cadaveribus illata fuisse, partim ex superioribus constat, partim ex his quæ sequuntur.

Historia Olai Tryggonis Norvegiæ regis refert, eum multa antecessorum suorum demoliri curasse busta ac tumulos, ut inclusos thesauros in meliores converteret usus. Ex quibus grandem quoq; ipsum corrasisse auri argentiq; summam relictæ testantur monumenta. Quæ ab amicis & aliis unà cum cadavere inferebantur, titulo *munerum* donabant Romani. Sic namq; Tibullus lib. 2. Eleg. 4:

*Seu veniet tibi mors, neq; erit qui lugeat ullus,
Nec qui det mæstas munus in exsequias.*

Et Statius lib. 3. Argonaut:

*Vos, age, funereas ad littora volvite silvas,
Et socios lustrate rogos; date debita censis
Munera, quæ nostro misisset Cyricus igni.*

Idem 3. Silvarum:

Non

*Non arsurā feremus**Munera: venturosque tuus durabit in annos,**Me monstrante, dolor.*

Ante annos haud ita multos in tumulto propè Lethram Selandiæ, magna denariorum argenteorum copia urnæ cum aliis preciosis inclusa à rustico quodam reperta est. Ex his illi quos ego dono accepi, hanc ostendūt epigraphin: CNUT REX AN. Item ETHELRED REX ANG:

Denarios hos à Guilhelmo Lambardo in *ἀρχαιονομία* descriptos inveni: qui horum 240 pondo unum æquare: solidum autem anglicum qui libræ vicesima est pars, duodecim continere asserit.

Varia ac mira adhuc indies è tumultis ejusmodi eruuntur. Non ita pridem in Diœcesi Ripensi, unà cum urnis effossa est hasta lapidea ex silice affabre elaborata, quam Naturæ an artis esset opus dubitarunt quotquot eam apud me viderunt.

In tractu Alburgenfi juxta urnas ferrum semilunare politissimū, convexa sui parte acutum invenit quidam, quod cum hac inscriptione admedelatum: *Agricola Agardensis fide dignus, collem quendam adibus suis australem ante sexennium, in culturam cum familia complanare aggressus est. Mox in ollam quandam luteam ossibus quasi pulverisatis refertam incidit, quæ lapide quodam plano ac lato integebatur. Omnia diligentius perlustrans, ferrum quoddam nitidum & politum inter cætera invenit, novilunii figuram exhibens, quod hisce inclusum transmitto.* Miror equidem ferrum hoc, tot annorum decursu terrenæ uligini inclusum, rubigine haud infectum, cum jam paucis annis loco sicciore in char-

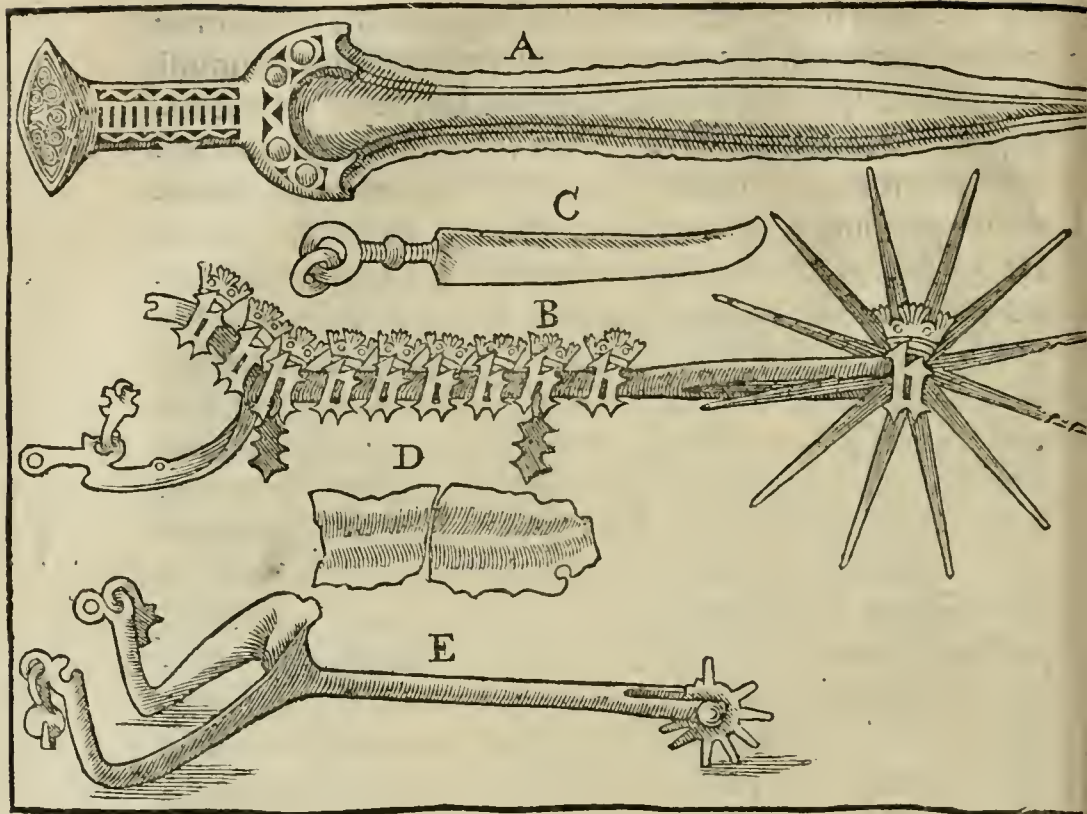
ta

ta asservatum ex parte erosum conspiciatur. In Norvegia propè Hollojen in Mandalensi territorio, non ita pridem duæ effossæ sunt urnæ, in quarum altera cineres & ossium reliquæ, in altera instrumentum musicum Danis *en Mundharpe* ex cupro deaurato nitidissimo, suo splendore omnes in admirationem trahens.

Johannes Adolphus Cypræus Annalium Eccles. Slesvic. l. 1. c. 2 varia proponit hujus generis in agri Slesvicensis tumulis reperta, in defunctorum honorem & memoriam terræ & urnis mandata, ex quibus hæc referre lubet. *Anno 1554 in tumulo urbinostro vicino inventus fuit pugio duas spithamas longus ex ære vel cupro fusus. Sagitta item ærea & alia instrumenta bellica. Quin & calcar æreum viro forti ac bellicoso, & fustum Matronæ sedulæ veteres apposuisse constat, ut indicio sunt calcar æreum & fusus cupreus in hujusmodi tumulis inventa mihiq. exhibita, quæ penes me exstant, & ab hæredibus meis asservantur. Sed & ossa humana complura semina ista eodem in loco desossa fuerunt. Quin & ex tumulo quodam propè villam Tuetam sito, urnæ complures unâ cum ossibus ustulatis mihi exhibitæ fuerunt, ea occasione inventæ, quod viæ sternendæ arena è monte egereretur. Quibus ego adductus, montem conscendi, spathisq. admotis, urnas unâ cum ossibus eruendas curavi, quibus adeo abundabat collis, ut vix pedem alicubi ponereres aut spatham imprimeres, quin urnarum & ossium reliquæ sese exhiberent, & terra contactæ detegerentur. Quod de pugione æneo refert, illud pluribus exemplis confirmare possem, si necessitas id flagitaret. Integrum ejus generis adhuc tenet inter κειμήλια Reverendus & Clarissimus vir DN. D. Jacobus Matthias Regiæ Majestati à sacris, affinis meus dilectus, hic in Selandia propè Crucisoram è tumulo effossum, cujus hic litera A. damus iconem. Manubrium longum est uncias tres, acies reliqua pedem unum, ejusque latitudo unius uncia cum semisse est. Fragmenta duo similis pugionis & ego possideo, in Cimbria prope Ripas in tali monumento reperta. Sic non ita pridem ad me scripsit Clarissimus *Stephantius*: æstate superiore in urna quadam propè Kalundeburgum effossâ, unâ cum cinere copioso &*

ady.

stis ossiculis, inventum fuisse cultellum æreum, quem inter crepundia pueruli illic olim cremati, reponendum nonnulli conjiciunt. Ipse verò inter ἀξιοθέατα sua, veluti citimæ antiquitatis κειμήλιον asservat. Mihi videndum cum transmississet hac formadelineari curavi. C. Calcar unum stupendæ longitudinis supra memoratus Reverendus & Clarissim⁹ Dn. D. *Jacobus Matthias* etiam è tumulto quodam erutum tenet, quod cum & magnitudine & figura sit visenda, hic quoq; litera B. depingi curavimus. Longitudo totius est pedis unius & unciarum trium, ejus arcus qui calcaneum cinxit unciarum trium cum dimidia, axis seu spina quæ stellam continet decem, stella radiis acutis duodecim cōstans in circumferentia sesquipedem cum dimidia uncia tenet. Partem exteriorem tam arcus quam spina exornat litera H. ad priscam & obsoletam formam conflata, corona regia insignita & appendice ad imum volubili exornata, novies repetita. Centrum stellæ una reliquis grandior ejusdem figuræ occupat. Regis cujusdam *Haraldi* fuisse calcar proculdubio innuit hæc litera coronata, sed cujus præcisè, nostrum non est divinare. Observare & hic licet, arcum qui pedem stringit majorem non esse quam ut commodè meo quadret calcaneo, unde colligere datur nequaquam giganteæ, sed potius mediocris staturæ hominem fuisse qui illud possidebat. In Archivis meis calcar & ego possideo, sub terra ante annos aliquot inventum, quod non minorem sapit antiquitatem, quamvis figura à priore multum discrepet. Arcus calcaneo cingendo deputatus in angulum acutum fermè & oblique dilatatum desinit, quæ spinam capit quatuor pollices excedentem; nec recta linea pedem amplectitur, sed inclinato utroq; brachio ac rursus elevato, utrinq; V Romanorum effingit. Stella verò extremitati spinæ inserta parvula est, duodecim interim radiis (quorum quidam carie consumpti) insignita, ut in tabella litera E. expressum vides. Longitudo totius octo est pollicum. D. litera, fragmenta pugionis ærei supramemorata exhibet.

Hujus generis infinita adducere possem, sed hæc in superiorum confirmationem sufficiant.

Imo exempla non desunt eorum qui se vivos cum amici cadavere tumulari voluerunt. Refert namq; Saxo lib. 5: *Asmundum ob amicitiae jusjurandum, vivum se cum Asviti cadavere (quod cum cane & equo terreno mandabatur antro) contumulari sustinuisse, cibo quo vesceretur illato.*

Cæterum quod supra ex manuscripto allatum, Ungvinum primum fuisse, qui ritum cadavera cremandi introduxerit, nequaquam cum Saxone nostro convenit, qui lib. 5. historię Danicę, Frotonem Magnum (qui longè ante Ungvinum vixit, utpote tempore nati Christi, quemq; triginta sequebantur reges, qui ipsum amicitia & obsequio colebant) de hisce cadavera cremandi ritibus leges tulisse memorat. Inter reliqua hæc proferens: *Frotho convocatis quas vicerat gentibus,*

bus, lege cavit, ut quisquis paterfamilias eo concideret bello, cum e quo omnibusq; armaturæ suæ insignibus tumulo mandaretur. Quem si quisquam vespillonum scelestâ cupiditate tentasset, pœnas non solum sanguine, sed etiam inhumato cadavere daret, busto atq; inferiis cariturus. Siquidem par esse credebat, ut alieni corruptor cineris nullo funeris obsequio donaretur, sortemq; proprio referret corpore, quam in alieno perpetrasset. Centurionis verò vel Satrapæ corpus, rogo propria nave constructo funerandum constituit. Dena autem gubernatorum corpora, unius puppis igne consumi præcipit. Ducem quempiam aut regem interfectum proprio injectum navigio concremari. Tam scrupulosam ducendis interfectorum funeribus observationem præstari voluit, ne promiscuos exsequiarum ritibus existere pateretur. Ex quibus facili negotio quispiam collegerit etiam hujus regis ætate utrumq; funerandi modum in usu fuisse, siquidem patresfamilias cum ornamentis non crematos, tumulis inferri decrevit, centuriones verò Duces ac Reges rogo imponi.

Cavere interim legibus suis Frotho non potuit, quin posteritas spe lucri, magnatum tumulos violare, eorumq; cava rimari anniteretur; non sine insigni vitæ, sanitatisq; dispendio. Recentiora quæ in ore omnium sunt, hic non repetam, lubet saltem audire, quæ Saxo lib. tertio referat de Harald, Balderi bustum, (opum potiendarum spe incenso) perfodere attentante: *Hunc* (collem sc. in quo Balderus tumulatus) quidam nostri temporis viri, quorum præcipuus Haraldus erat, vigente veteris sepulturæ fama, spe reperiendæ pecuniæ noctu adorti, repentino ceptum horrore liquerunt. Ex ipso namq; perrupti montis cacumine, subita torrentis vis, magno aquarum strepitu prorumpere videbatur, cujus rapidior moles incitatissimo lapsu, subjectis infusa campis, quicquid offendeat involveret. Ad cujus impetum deturbati fossiores, abjectis ligonibus, variam carpsere fugam. Irruentis aquæ vorticibus implicandos se rati, si ceptum diutius exsequi niterentur. Ita à Diis loci illius præsidibus incussus subito metus, juvenum animos avaritia abstractos ad salutis curam convertit, neglectoq; cupiditatis proposito, vitæ studiosos esse docuit. Plura in hunc sensum apud ipsum lege. Plin. lib. 7. cap. 54: *Ipsam cremare apud Ro-*

manos veteris instituti non fuisse putat, at postquam longinquis bellis obrutos erui cognovere, tunc institutum. Alii arbitrantur antiquiorem apud Romanos fuisse corpora cremandi morem, quam Plinius putat, eò quod apud Plutarchum Numa corpus suum uri vetet, itemq; rogi vino aspergi, teste eodem Plinio lib. 14. cap. 12. & Ovidius 4. Fastor. de Remi funere hæc habet:

Arsurosq; artus unxit, fecere quod ille

Fastulus & mæstis Acca soluta comas.

Tunc juvenes nondum facti flevère quirites,

Ultima plorato subita flamma rogi est.

Cæterum cum ustulandum corpus erat, digitum ut inferias persolverent excipere solebant. Hinc illud Festi: *Membrum abscindi mortui dicebatur, cum digitus ejus decidebatur, ad quod servatum iusta fieret reliquo corpore combusto.* Os etiam excipiebatur, si quis foris obiisset ut domi parentarentur & familia purgaretur. Cicero 2 de LL. *Neg. necesse est edisseri à nobis qui finis funestæ familiæ, quod genus sacrificii lare vervecibus fiat, quemadmodum os rejectum terra obtegatur.* Varro lib. 4. *Quod terra sit humus, ideo humatus mortuus, qui terra sit obrutus, ab eo qui Romanis combustus est, aut in sepulchrum ejus objecta gleba non est, aut si os exceptum mortui ad familiam expurgandam, donec in purgando humo non est opertus, ut Pontifices dicunt, quo ad inhumatus sit, familia funestæ manet.* Referunt quoq; morem fuisse corpori urendo in rogo oculos aperire expiranti à necessariis, opertos & cælo ostendi, inq; os numinum *δαναῶν* inferi, unde Charonti naulum stygiam paludem transiturus solvat. Constat quoq; edentulum puerum cremari fas non fuisse, sed condi terræ religionem tradidisse, quod illum divinum evasisse crederent.

Historia Norvagica mox in principio, Othino ritum cadavera cremandi ascribit, refert namq; Othinum legem condidisse, ut omnes mortui, unà cum bonis & ornamentis po-

tiori-

tioribus igne comburerentur, addens superis eò gratiores futuros, quo plura secum in flammam traxissent.

Si quis verò particularius scire gestiât, quâ pompâ, quâve solemnitate regum strui solita sint busta, toties laudatum nostrum autorem consulat lib. 8. ubi eleganter omnes ritus proponit quibus Ringo, occisi à se Haraldi corpus rogo imponi curavit. Sic autem ille: *Post hæc Sveonibus passim inter promiscuas cadaverum strues Haraldi corpus exquiri præcepit, ne regium funus debitis fraudaretur inferiis, igitur revolvendis interfectorum corporibus avidæ plebis injicere operam cepit. In hanc curam dimidium diei extractum est. Tandem cum corpore reperta clava, Haraldi manibus parentandum ratus, equum quem insidebat regio applicatum curru aureis subselliis decenter instratum ejus titulis dedicavit. Inde vota nuncupat adjicitque precem, uti Haraldus eo vectore usus, fati consortes ad tartara antecederet, atque apud præstitum orci Plutonium sociis hostibusque placidas expeteret sedes. Deinde rogi extruxit, Danis inauratam Regis sui puppim in flammæ fomentum conicere jussis. Cumque superjectum ignis cadaver absumeret, mœrentes circumire procures, impensiusque cunctos hortari cepit ut arma, aurum & quodcunque opimum esset, liberaliter in nutrimentum rogi, sub tanti taliterque apud omnes meriti regis veneratione transmitterent, cineres quoque perusti corporis, urnæ contraditos Lethæam perferri, ibique cum equo & armis, regio more funerari præcepit. Hæc fusius adducta, quia multum ad totius hujus negotii illustrationem facere existimo. Libro 3. Gelderi Regis Saxonie, maritimo preempti bello, exsequias brevioribus perstringit: Gelderum, inquit, Saxonie Regem, remigum suorum cadaveribus superjectum, de rogo navigiis extructo, impositum pulcherrimo funeris obsequio extulit, cineres ejus perinde ac regii corporis reliquias non solum insigni tumultu tradidit, verum etiam plenæ venerationis exequiis decoravit.*

Nec planè abludit ab ea funerandi ratione quam describit Virgil. 11. Æneid. inter reliqua hæc habens:

*Hinc alii spolia occisis direpta Latinis
Conjiciunt igni, galeas ensesque decoros,*

*Frenaq; ferventesq; rotas, pars munera nota
Ipforum clypeos & non felicia tela.*

Apud Homerum Elpenor Ulyllem rogat, ut se cum armis comburat lib. 5 Odyss:

Ἀλλὰ με κακῆαι συν τέυχεσιν ὅτλα μοι ἐσιν.

Hercules apud Senecam clavam suam, quā tot monstra perdomuit, unā secum in rogum ut conjiciant, sic decernit in Hercul. Oeteo:

*Hic nodus nulla quem capiet manus,
Mecum per ignes flagret: hoc telum Herculem
Tantum sequetur.*

Sepulchris omnibus suis partibus absolutis, præter dicta jam ornamenta & sepimenta, grandiora quædam imposuerunt saxa, quæ verè monumenti titulos illis conciliarent. Hæc; idem nobis præstabant, quod Ægyptiis pyramides, Romanis columnæ & statuæ, de quibus ita canit Lucanus lib. 8:

*Cum tibi sacrato Macedo servetur in antro,
Et Regum cineres exstructo monte quiescant,
Cum Ptolomæorum manes seriemq; pudendam
Pyramides claudant, indignaq; Mausolea.*

Hæc autem saxa, vel omnis literaturæ erant expertia, & plerumq; aræ in modum coagmentata, tribus oblongioribus quartum grandius & latius fulcientibus, de quibus supra à nobis actum: vel literatura patria, titulos defuncti, aliaq; ornamenta ostentabant, quæ ἐπιγραφήν ipsam splendidiorem reddebant, de quibus nobis ex professo jam agendum. Atq; sic universum sepeliendi ritum hisce claudabant.

CAPUT OCTAVUM.

De vallo Danico, vulgò Danewircke.

Ad

AD hanc monumentorum classem non immeritò, referri possent varia propugnacula ex terrâ & lapidibus stupendo opere in hisce oris exstructa; sed hanc curam aliis relinquens, unum nequaquam hic præterire valeo, vallum scilicet illud insigne, quod exterorum incursum obiectum fuit, per Isthmum Cimbricum, à sinu Oceani Britannici in mare Balthicum deductum, à Saxone lib. 13 *Danorum opus* dictum, de cujus primo fundatore non omnes convenire video. Paulus Æmylius rerum Gallicarum scriptor, Gottofredo Daniæ regi, prima hujus valli tribuit fundamenta, sic differens: *Danorum Rex Gothofredus finibus suis non contentus, dum imperium Germaniæ, bellis Francorum fessâ spe sibi destinat, congregi cum Carolo ausus, terra victus: quod peninsulam incolens, mari plus valere se putaret, qua Francorum bello patebat, fossa aggereq; ac vallo præmunit, una omninò porta relicta. Intraq; munitiones ad oceanum usq; utrinq; promotas, retraxit imperium, multarum gentium conventu frequens. Quod & Aimoinus lib. 4 de gestis Francorum notavit.*

Idem asserit Christianus Cilicius belli Dithmarsici lib. 1. *Vallum, inquit, illud, adhuc nostro tempore muris & aggesta terra insigne, quod à nostris Danverck hoc est Danorum opus appellatur, & propter Caroli Magni exercitum adventantem à Godofredo Daniæ rege structum, perductumq; est à sinu Oceani Britannici Elbe dicto (haud procul Slesvico & Gothorpia) usq; ad Hollingstadium, quod Eidora amnis in Germanicum mare se exoneraturus aluit. Hæc Caroli Magni cum Godofredo (nostratibus Gotrico) simultas, vigeat circa annum Christi DCCC VIII. quo tempore exstructum etiam fuisse hoc vallum veritati consonum est.*

Saxo noster ut & pleriq; alii, Thyra cognomento *Danebod* Ethelredi regis Angliæ filiæ, Gormonis conjugii, caput Majestatis Danicæ vulgò appellatæ, hoc opus tribuit, rem totam hisce lib. 10 percensens: *Post hæc Thyra, quo patriam à clandestinis exterorum irruptionibus tutiorem præsta-*

ret, quantum à Slesvico ad occidentalem Oceanum patet, vallo fossaq; profcindere aggressa est, superq; jacto aggere, tenacissimi operis terrenum molita est munimentum. Hunc sequitur Crantzius lib. 4. Daniæ de Haraldo differens cap. 21. in hunc modum: Cupiens autem idem Rex matri pro sua virtute perenne monumentum instruere, quod Daniam vallo communisset, ingens saxum in littore repertum, multarum manuum ope vix eruendum aggressus est. Item Sueciæ lib. 5. cap. 8: Erat is Haraldus qui ad tempora primi Ottonis pervenit, cujus mater Thyra Angliæ Regis filia, longissimum illum jecit aggerem qui hodie quoq; cernitur à mari ad mare porrectum. Pudebat, tædebatq; optimam sæminam Saxones quoties vellent, in Iutiam irrupere, ideo claustris voluit cohibere. Ericus Pomeranus Thyram ligneam tantum hanc munitionem fecisse refert. Proculdubio aggestam molem ad latera sudibus & palis muniendo, vel etiam in summitate coronando; quò inclinat Huitfeldius noster. Historia Julinensis refert ab australi valli latere fossam fuisse decem orgiarum latam, totidem profundam. Supra verò ex trabibus & lignis propugnaculum firmissima junctura exstructum, ita ut in eo ex eadem materia turres extiterint centum orgiis à se invicem distantes, ex quibus hostes armis excipere, seque validè defendere potuerint. Quod procul dubio opus fuit Reginae Thyrae, de quo Ericus Pomeranus. Unde forsan Lætus noster colligit lib. 4 rerum Danicarum Haraldum primum omnium firmiorem terra constantem hunc aggerem reddidisse, dum ita canit:

*Hic ille est solido primus qui Cimbrica vallo
Muniit arva, soliq; ingens è corpore dorsum
Eruit, immani quod se curvamine, longos
Incitat in tractus, mediumq; perambulat Isthmum,
Et maris Eoi ripas cum littore jungit
Hesperio, ac tenuem Slesvici respicit urbem!*

Quod confirmat Historia Norvagica Snorronis Sturlæ
quæ

quæ refert Haraldum, profligato Orthone Imperatore confilio Haquini comitis, munimentum hoc validius ac firmitus multò aggeribus & fossis reddidisse. Cum verò à quibusdam Thyra, à quibusdam Haraldo hoc opus tribuatur; credibile, post obitum Gormonis ab utrisq; hoc præstitum matre scilicet & filio: hoc operas, illâ consilia suppeditante. Ita namq; Johannes Adolphus Cypræus Annalium Eccles. lib. 1. cap. 10: *His rebus adducti, & autoritate Regine permoti, opus illud admirabile & æterna memoria dignum aggredi constituerunt. Et ut in opere tanti momenti laboris æqualitas servaretur, angustias illas Istmi inter se partiti sunt, idq; sortibus opere diviso. Quarum una pars Scania, alia Selandiæ, tertia Fionie excitanda atq; vallanda sorte obigit. Scania illa pars cecidit quæ à porta illa quæ vulgò Kælegatum appellatur, Hollingstadium usq; protenditur: Selandis autem & Fionibus portio illa, quæ à porta versus Sliam vergit obvenit. Cujus rei adhuc vestigia evidentissima supersunt, & antiquitatis studioso ad oculum demonstrari possunt. Et quo cibariorum copia suppeteret, commeatum ad alendam multitudinem eorum qui foderent & opus facerent, Iuti & Slesvicenses sublevarunt & comportarunt. Vallum autem etiam fossa alta circumdederunt & cinxerunt, quæ adhuc ubiq; conspicitur. Hæc fusius adducta, quod modum ac media quibus hoc opus constructum contineant; quæ apud alios non inveni.*

Hiscæ licet expressè asserant Thyram Reginam & Haraldum hujus valli molem struxisse atq; opus ad umbilicum perduxisse, ut Saxonum comprimerent petulantiâ, in Cimbriam crebras irruptiones molientium; nihil tamen impedit quò minus statuamus, à Gotrico primam ejus ductam lineam, & forsan rude opus inchoatum, quod postea Thyra cum filio auxit vel collapsum restituit, alii verò ad summam perfectionem deduxerunt. In quâ sententiâ video etiam esse celeberrimum nostrum Historiographum Joan. Isaac. Pontanum Hist. Dan. lib. 5. in Haraldo.

Waldemarum namq; primum Daniæ Regem cogno-mento Magnum, etiam symbolam suam huic operi contulisse, & muri auctuarium addidisse refert toties nobis lauda-

tus Saxo, loco supra citato: Cui postmodum, pergit, Waldemari Regis Absolonisq; Danicæ gentis antistitis, consimilis erga patriam pietas, murum cocti lateris superjecit, uti potius veteris valli occiduus lapsus, solidior novæ molis structura reficeret, quam debilem ejus situm crebrior in posterum ruina submitteret. Siquidem priori munitio-
ne fundamenti loco usi, imperfectum fœmineæ virtutis propositum virili prudentiâ, compleverunt, tantò excellentius opus edentes, quanto se muliebri noverant industria clariores. Quod ita expressit Læt⁹:

*Hic vallo murum imposuit, quæ Cimbrica mole
Chersonesus ab externo sese hoste solebat
Tutari, ac subitos objectu arcere tumultus.*

Murus ille multis in locis septem pedes latus observatur & octodecim altus, quamvis magnâ ex parte jam lateres eruti & ipse dirutus sit, ita ut rudera saltem supersint. Lateres ex quibus compactus, in pagis Schubuja & Hesbujæ coctos fuisse ex fornacum reliquiis colligunt quidam; Calcem verò ex Gotlandia navibus advectam statuunt. Cypræus supra citatus asserit Reginam Daniæ Margaretam, quam Nigram vocant Scriptores, vallum tertio reficiendum & instaurandum, murisq; ac fossis pedum viginti muniendum curasse, idq; circiter annum à nato Christo M. C. LXXXIII. Canuto Woldemari filio regnante, hoc est annis CCC. LXXX. postquam Thyra Regina vallum instauraverat, temporibus nimirum Friderici primi Imperatoris Romani. Sed quænam fuerit Margarita Nigra apud nostros non invenio historicos. Frater hujus Cypræi Philippus nomine, in Genealogia regum Daniæ Anno M. DC. XXII Hafniæ edita, refert Woldemarum I. instinctu prioris Conjugis Margaritæ Nigræ, vallo Danico murum cocti lateris superjecisse. Obiit autem hic Woldemarus Anno MCLXXXIV. Quomodo igitur Margareta hæc, anno uno ante ejus obitum, quod nunc ab ipso reparatum erat, iterum restaurare potuit? Tertia igitur hæc reparatio, eadem est cum secunda Waldemari, quæ non instinctu Margaretæ Reginæ, aut ab ea facta est; sed,

sed, docente Hvitfeldio nostro, rogatu Episcopi Absolonis Anno M C LVIII absoluta est, ut Saxones & Sclavos regno arcerent, inchoata verò videtur Anno M CLXIII si fides habenda Chronico Erici Regis, quod ad annum dictum hæc recitat. *Tunc Rex malitias Teutonicorum prævenire volens, munitionem Danevirke muro circumcinxit: ante enim lignis tantum munitus erat locus ille.*

Tam grande, immensum & admirabile humanæ industriæ & roboris monumentum, jam adeò concidisse ut vix quibusdam in locis ejus adhuc conspiciantur rudera, vehementer dolendum. Dum enim in suo stetit vigore vix erat quod robore cum eo certare poterat, adeò ut insuperabile Cimbriæ propugnaculum suo ævo ab omnibus habitum sit. In ejus præsidio quandoq; sexaginta millia hominum collocata fuisse legimus. Cum enim Henricus Leo, circa annum M C LXXVII, irruptioem in Daniam moliretur, id dissuasit Bernhardus Razaburgensis, quod sciret *Danevirke custodiam Danorum sexaginta millibus mandatam esse*, referente Pontano lib. 6 Rer. Danic. in Hist. Woldemari I.

Hinc Svenno cum se vi illud perrumpere haud posse vidisset, dolo & largitionibus sibi viam struere coactus est. Quod quibus mediis perfecit docet Crantzius Daniæ lib. 5 cap. 38. *Quumq; perventum esset*, inquit, *ad grande vallum quod Danorum opus dixere, præmisit qui claustrorum custodem ingenti pecunia corrumperet, ut reſeratis portis, sine oppugnatione transitum permetteret. Ille pactus pecuniam, justo se regi ministerium præbuisse ratus, pecuniam accepit. Sed tum Pontifex dignum esse ait, quod cum ipsa proditionis mercede, autor uno portis laqueo figeretur.* Portis igitur & repagulis firmissimis obleratum olim fuisse & hinc liquet. *Erant*, inquit Pontanus Rerum Danic. libro V, *in hoc aggere extructæ turres vel speculæ potius, per intervalla ita dispositæ, ut ex iis eminus adventantem hostem facile esset animadvertere, atq; aditu prohibere.* Nihil igitur hic quod ad justum munimenti (juxta ejus sæculi normam) structuram desiderare, quis potuit, abfuisse colligimus. De eo & hæc addit Jonas

Coldingensis in sua Daniæ descriptione : *Visuntur etiamnum rropè Slesvicum, ubi Cimbrica (Chersonesi Isthmus cernitur, fossapum & aggerum memorabilia vestigia concissa, quæ Danewirck (hoc est opus Danorum) nuncuparunt. Qui agger profunditate, quâ Holsatiam spectat, inadibilis, sexaginta pedes latus, totidemq; altus, hostibus arcendis, instar obicis objectus, spacio Germanici miliaris à maris orientalis littore, ad occidentalis oceani ripas exactè perductus. Quem bono consilio majores confecere, eiq; Liminarcham cum custodibus limitaneis è perpetuis regni sumptibus præfecere circa annum Christi D CCCC XL ut eo vallo tamquam munimento solidò clausi ab incursionibus atq; latrociniiis vicinorum Saxonum tutiores essent. Quæ omnia cum superioribus exactè consonant. Quanta enim Romani Imperii coacta vi, quantisq; machinamentis usus sit Ottho II Romanorum Imperator, antequam molem hanc perrumpere & in Cimbriam penetrare valeret, abunde docet Dithmarus Merspurgenfis chronolog. lib. 3 ubi narrat eum coactum fuisse in subsidium alios Germaniæ Principes vocare, ac inter eos avum ipsius Dithmari. Verba addam, ut res fiat manifestior. Danos inquit, sibi rebelles petens ad Slesvig properavit, ibi etiam hostes suos foveam quæ ad defensionem patriæ parata est, & portam quæ Wiglesdor vocatur armis præoccupare videns, consiliis Bernhardi Ducis & avi meimet Henrici Comitis, omnes has munitiones viriliter exsuperat. Claudebatur, tum temporis, ut apparet, hæc moles porta unica Dithmaro Wiglesdor (fortan à Rege Wigleto) quæ firmis adeo repagulis, vigilibusq; strenuis assidue munebatur, ut ab omni exterorum insultu, totiusq; Romani Imperij impetu, ea tuti sibi viderentur Daniæ incolæ. Huc spectat & illud quod supra de Svenone ex Crantzio retulimus, qui cum vi neqviret, dolo usus est, ejus septa ut penetraret. Johannes Adolphus Cypræus portam hanc *Kalegatum* vocatam fuisse ait, appellatione inde petita, quod in loco undiq; patenti & aperto, nullisq; arboribus aut silvis impedito, ea sita sit, quasi dicas *fael / schlecht vnd offen*. Quin addit, arcem etiam & castellum adhuc hodie monstrari, ubi Thyra domici-*

micilium habuerit, non procul à pago *Dementwircho* parvo, quod vallo contiguum est & cohæret, idq; adhuc ea quæ supersunt rudera, vallorum vestigia & fossas ostendere.

Operis haud dissimilis fuisse videtur murus ille celeberrimus Romanæ provinciæ limes in Brittania, quem *vallum Barbaricum*, *Prætenturam* & *Clusuram* quidam antiquorum vocarunt, Antoninus & Calsiodorus *vallum*, Beda *Murum*, Britanni *Gualfever* & *Murfever*. Scoti *Sotiswaitb*, Angli *The pictis-wall*, murum Picticum & *The Keepewall*, custodiæ murum Angliam à Scotia dividentem. In eo enim plures laborarunt, inter quos primus Jul. Agricola statuitur, post quem Hadrianus Imperator, hunc enim murum per LXXX mill. passuum duxisse refert Spartianus, qui Barbaros Romanosq; divideret. Post hunc sub Antonino Pio Lollius Urbicus. At longe firmitus Severus qui teste Orosio: *Magnam fossam firmissimumq; vallum crebris turribus communitum per CXXII mill. passuum à mari ad mare duxit.* Alii deinde operas suas contulerunt, donec de novo sexta exurgeret prætentura, de qua ut & tota hac re fusc differentem lege Cambdenum in Angliæ descriptione.

Chinensè regnum Septentrionem versus, montibus & muro longissimo cinctum ferunt Cosmographi, ut à Tartarorum irruptionibus tutum sit, opus ipsum extruente rege quodam Tzinzoo, literis ac lingvis multorum ad cælum usq; hanc ob causam, sublato. Quantò æquius nostros æstimamus tantum munimentum aggredi ausos, quod à Britanico Oceano in mare Balticum per totam Cimbriæ latitudinem se extendebat, tantæ molis & roboris, ut maximas Imperatorum ac Regum copias excludere, omniumq; hostium viribus resistere valeret. Sed cum apud exteros, suos etiam habeat ebuccinatores hoc opus, ne actum agam, hic receptui canam, lapidum miranda aggressurus.

CAPUT NONUM.

De lapideis monumentis Danicis.

Vidimus hæcenus ea monumentorum genera quæ vel ex terra sola, vel ex terrâ junctis lapidibus fabricavit vetustas, ut ea jam dispiciamus, quæ solis constant saxis, ordinis postulat ratio. Eâ verò in duplici extitisse differentia ex rudibus adhuc conspicuis colligimus. Quædam enim ex saxis constabant literaturâ priscâ, vulgò *Runicâ*, exteris *Gothicâ* exaratis: quædam ex rudibus quibusdam illiteratis, certo tamen ordine & serie dispositis. Ex hisce quædam *fora* constituebant, in quibus jus secundum leges & statuta cuiq; administrabatur: quædam *loca comitialia* designabant; in quibus etiam Regum & Imperatorum electio solemnî ritu peragebatur: quædam *circos* claudebant, in quibus gigantes & pugiles duello strenuè decertabant: quædam deniq; loca indicabant in quibus integri exercitus fusi & debellati, *Trophea* dixeris. Quorum apud nos autor statuitur Othînus, teste Historia Norvagica.

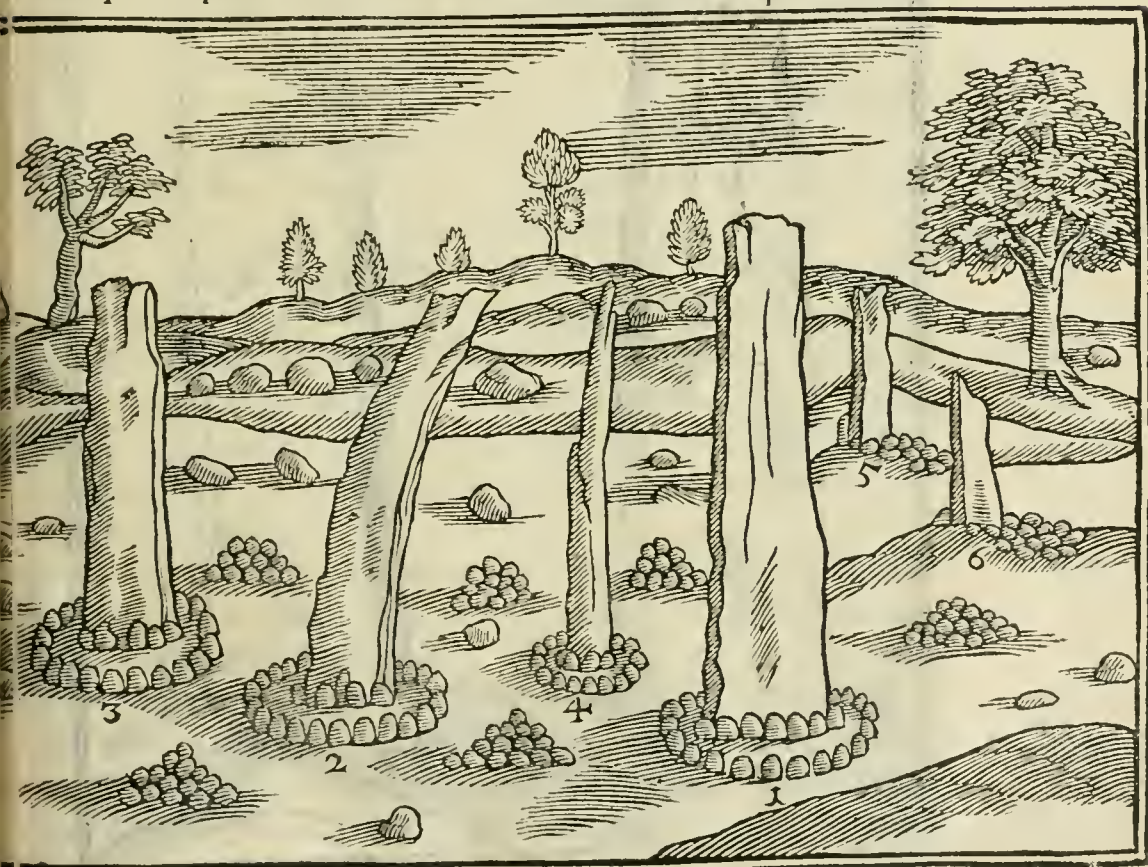
Duellorum quidem indicia, saxa longo ordine, rectâ linea disposita, esse voluerunt; quandoq; verò unicum solum, ingenstamen vel magnum, quod ex A. Bremensis historiæ lib. 2. capite 9 liquet; Sic enim hoc loco autor: *Ad vadum quod dicitur Agrîmesîvedel ascendit, ubi & Biurgvido fecit duellum contra Championem Slavorum, interfecit eum, & lapis in eodem loco positus est in memoriam.* Championem vocat, quem Dani *Kempe* bellatorem seu gigantem: quam vocem Romani in Cimbrum mutarunt. Cum enim fortissimos quosq; à Danis animadvertissent vocari *Kemper*, juxta sui idiomatis normam Cîmber dixerunt.

Hic verò obiter notandum venit, aliam longè fuisse veterum pugnandi rationem tam in duello quàm bello, ac nostro sæculo in usu esse cernimus: *Non enim antiquitus in edendis agonibus, crebræ ictuum vicissitudines petebantur, sed erat*

cum intervallo temporis, etiam feriendi distincta successio, variq; sed atrocibus plagis certamina gerebantur, ut gloria potius percussionum magnitudini, quam numero deferretur: teste Saxone lib. 2. Solebant namq; ut idem post quædam, inquit:

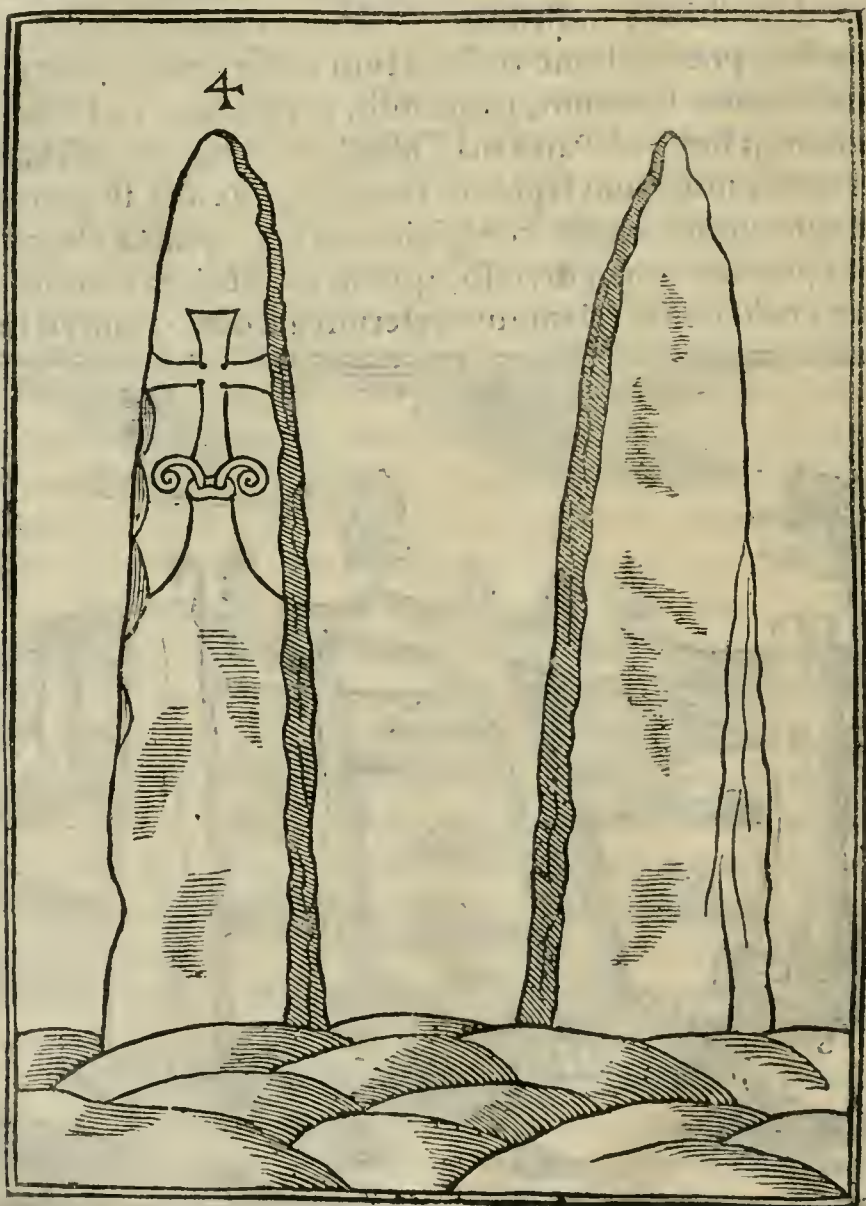
Alternare enses partiriq; ictibus ictus.

Integri exercitus stragem lapidum quadrata in plano dispositione indicarunt. Verum non ubiq; ab omnibus præcise hunc observatum fuisse ordinem ac dispositionem saxorum, planè mihi persvadeo. In Dioccesi namq; Bergenli Parochiâ *Ensfes*, juxta curiam *Myeland* inter sex minorum lapidum cumulos, sex alia stupendæ magnitudinis erecta conspiciuntur saxa ordine elegantissimi, à præfato tamen diverso, quæ in memoriam commissi hic prælii posita etiamnum referunt accolæ, quævis in-

certo rumore; circumstantiis diversis. Quod monumentum cum elegans & spectatu dignum, non potui non hoc loco inferere, ut ex eo de reliquis conjectura fieri possit uberior.

Hiscæ insignis obelisci delineationem adjungere libet in eadem diocesi extantis.

Novemulnarum Sielandicarum est altitudine, juxta basin quinq; quartarum latitudine, unius crassitie, paulatim in apicem acutum excurrent. Ni impressam, crucis effigiem obtineret, & in cœmeterio *Gierdis* extaret; trophæum aliquod esse existimarem. Nam ab hac opinione haud abludit vulgi de hoc saxo fabula, dum fingit Gigantem quendam hic sepultum, ensen suum supra urnam poni curasse, ita ut capulum terra, apicem aër teneret, qui tractu temporis in saxum cujus iconem hic vides, sit conversus. Monumentum Ethnico à Christiano positum esse arbitror.

Plura ejusdem generis & alibi in eadem Diœcesi videre & observare licet, figura quidem diversa, sed eundem in usum fabrefacta. Inter quæ & dignum memoratu illud quod juxta parochiam *Fieldberg* juxta curiam *Sto*; de quo forsan alibi.

Quinimò quadratam lapidum seriem, duellorum ibidem habitorem indicem esse, videor mihi ex Saxone nostro etiam colligere. Is enim libro IV locum descripturus in quo Frotho secundus cum Frogero duello congregiebatur, dicit *Frogerum è diverso bina quadratæ formæ spacia cubitalibus figurata lateribus humi denotasse*, à locorum usu documenti initium editurum. *Quibus descriptis assignatam uterq; sibi partem complectitur &c.* Ex quibus colligere datur. Duello pugnatuos areas quoq; quadratas lapidibus designasse, extra quas si quis fuisset robore adversarii pulsus, pro victo habebatur.

Sed & circulari forma digestam quandoq; fuisse duelli aream, ex iis colligere licet, quibus idem Saxo libro III congressum Ubbonis cum Slavo describit. Quæcum rem vivis coloribus exhibeant, his addere non abs re erit. Sic autem ille: *Nec mora circuatur campus, milite circus stipatur, concurrunt pugiles, fit fragor, fremit spectatrix turba votorum suffragiis discors. Excandescunt igitur athletæ animis, & mutuis vulne-*

I

ribus

ribus ruentes, eundem lucis & pugnae exitum sortiuntur. Hic duelli & pugnae locum manifeste circum vocat, atq; ita quidem ut ex campo antea fuerit circuatus, seu in circularem formam saxorum positu, redactus. Inter leges verò duelli & hæc libro IV ponitur: Duos cum uno decernere ut iniquum, ita etiam probrosum. Neq. victoria hoc pugnae genere parta, laudabilior habita, quod potius dedecori quàm gloriæ juncta videretur. Quippe unum à duobus opprimi, ut nullius negotii, ita maximi ruboris loco ducebatur.

Insulas quandoq; duellis deputatas, sunt quæ doceant, in primis ubi de Regnis aut integri exercitus incolumitate decernendum erat. Eligebant autem illas, quæ in utriusq; regni essent confinio, ad quas non nisi navigio aditus pateret, magnitudine parvas, ut utrinq; in ripa adversa, cæteri milites pugnae modum & rationem commodius spectarent. Talem describit Saxo lib. IV in qua Ulfo de Saxoniarum Regis filio, insigni athleta, contra duelli leges stipato, victoriam reportavit. Verba hæc sunt: *Ex pacto pugnae locus expetitur. Hunc fluvius Eidorus ita aquarum ambitu vallat, ut earum interstitio repugnante, navigii duntaxat aditus pateat. Quem Vffone sine comite petente, Saxoniarum Regis filium insignis viribus Athleta consequitur, crebris utrinq; turbis alternos riparum anfractus spectandi aviditate complentibus. Sic libro VII Olo cum Hialto & Scato in insula pugnabat, ut Esam Wermorum Reguli filiam à raptoribus immunem præstaret. Pugnae locum Insula dabat, inquit, stagni medium tenens, unde non longe vicus abest, qui cladis hujusmodi monumentum Hialti & Scati fratrum vocabula conjunctim referens, præbet.*

Locum certaminum ludicrorum quandoque lodice seu stragulo quodam pedibus certantium subdito, descriptum fuisse, infra ex Crymogæa Arngrimi docuimus. Hic saltem de circo eorum qui seria & magni momenti certamina celebrarunt, nobis sermo est.

Reli-

Reliquas saxorum ordinationes ita persequitur Olaus Magnus Hist. lib. 1. cap. 29: *Literato rectoq; & longo ordine pugilum certamina; quadrato turmas bellantium & sphaerico familiarium designantia sepulturas, ac cuneato equestrium acies ibidem vel propè fortunatius triumphasse.* An stricte ubivis hic in situ observatus sit ordo, valde dubito.

In Anglia etiam à Danis erecta ejus generis inveniuntur saxa. Refert namq; Cambdenus in Cornvallia prope *Neteston* magnam extare cautium congeriem quibus saxum subjicitur, ita in casei similitudinem à natura efformatum, ut instar casei premi videatur, unde nomen *Wringcheese*: saxa etiam plura quodammodo quadrata in eadem planitie cerni, è quibus septem vel octo æqua inter se distantia eriguntur. De quibus recte judicare mihi videtur, in alicujus prælii memoriam, quasi trophæum posita esse. Sic eodem referente, *Septentriones versus ad VI. plus minus à Sarisburia*, milliaria insana conspicitur substructio. Intra fossam enim ingentia & rudia saxa quorum nonnulla *XXVIII* pedes altitudine *VII.* latitudine colligunt, coronæ in modum triplici serie eriguntur, quibus alia quasi transversaria, sic innituntur ut pensile videatur opus, unde *Stone Henge* nobis nuncupatur, uti antiquis Historicis *Gigantum chorea*, à magnitudine. Ego aras aut forum judiciis deputatum esse arbitror. Alia ejusdem generis extare refert, prope *Burfort*, *Rolvonis* saxa dicta, item *Stiperstons* *Haraldi* victoria clara. Quæ omnia, nil nisi trophea & rerum à Danis præclare ibidem gestarum sunt monumenta. Quod etiam haud obscure innuit *Johannes Spedus* cum in *Devoniæ* descriptione narrat ad *Exmore* quædam antiqui operis vestigia cerni, saxa videlicet, alia in triangulum, alia in orbem erecta & ordine disposita. Trophæa certe victoriarum, quas *Romani*, *Saxones* vel *Dani* obtinuerunt. Ac Danicis quidem literis unum eorum inscribi refert. Quod utinam bono publico communicasset, forsán de rebus præclaris à nostratibus ibidem gestis testaretur.

CAPUT DECIMUM.

*De foris veterum & varia dirimendarum litium
ratione.*

LOca in quibus publicè lites secundum regni Leges & constitutiones dirimuntur, *Fora* hic vocamus, nostratibus *Ting.* Ea in locis campestribus & apricis, vel etiam in silvis & lucis, propè aras Deorum ex congerie grandiorum lapidum in quadrangulam aut ovalem figuram dispositorum exstructa cernuntur. Adhuc propè urbem ac arcem *Orethinganam* in Selandia, rudera ejus fori monstrantur, ex quo arcem ac urbem denominationem traxisse volunt. Cujus cum ego structuram & capacitatem diligentius examinarem, vidi illud quadraginta sex saxis stupendæ magnitudinis cinctum fuisse, eminente in ejus meditullio grandiusculo quodam; omnia vero in ovalem disposita erant figuram, ita quidem ut utrinq; ad latera, circa medium porta quasi vel aditus pateret meridiem & septentrionem versus. Longitudo nonaginta passus æquabat, latitudo viginti. In tractu Mierlosano prope *Aasmuntorp*, locus extat, undiq; cautibus septus, etiamnum fori appellationem retinens, *Tinget* enim vocant. Plura hujus generis passim in aliis regni provinciis cernere licet.

Cæterum graviores controversias variis modis decisas in his locis invenio. Frotho magnus qui tempore nati Christi imperium in Danos habuit, inter cæteras leges, & hanc, attestante Historico nostro lib. 5, tulit: *Vt de qualibet controversia ferro decerneretur: speciosius viribus quam verbis confligendum existimans. Quod si alter dimicantium relato pede prænotati orbis gyrum excederet, perinde ac victus causæ detrimentum reciperet. Sin autem quavis de re pugilem popularis impeteret, ipsum armatus exciperet, cubitali duntaxat stipite pugnaturum.* Sic idem rex, obortam inter Hithinum & Hoginum simultatem, quod Hithinus putabatur Hogini filiam ante sponsalium sacra, stu-
pri

pri illecebris, temerasse, quod tum immane facinus, cunctis gentibus habebatur, cum secundum leges alias, componere non posset, ut ferro rem decernerent concessit; quod ita expressit noster: *Frotho missis qui simul eos accerferent, scrupulosius causam inquiri simultatis. Qua cognita juxta legis à se latæ formulam pronunciavit. Videns autem ne sic quidem eos in gratiam reduci posse, patre filiam pertinacius reposcente, litem ferro decidendam edixit. Id quippe solum dirimendæ controversiæ remedium videbatur.*

Monomachiæ leges & ritus pluribus persequitur Arngrimus Jonas Rerum Island. lib. 1. cap. 9. ex quo hæc cape. Monomachiam vel singulare certamen inituri scamma vel spadium quoddam, quod non excederent positis terminis describebant, idq. vel lodice seu stragulo quodam pedibus certantium substrato: unde si alteruter profligaretur, tribus marcis argenti defæcati salutem redimere tenebatur. Qui humum cruore prior tinxisset, victus censebatur idq. ut apparet, in certaminibus minus seriis, tanquam ludis gladiatoriiis. Vel describebatur Martis ille campus, facto circo quopiam ut per cancellos ligneos aut aliud simile, & hi cancelli *Heslestingur* dicti sunt; idcirco quia forsan cancellis istis primum *corylus* materia fuerat. Victor autem qui adversarium in hoc cruento certamine neci dedit, omnium bonorum victi hæres evasit quod vocabant *PAR NAR NIPPI 11P ARPPI dar var veigid til arffs*. Parta victoria è vestigio taurus immanis productus est, quem si victor unico ictu non interficeret, victi cognatis contra victorem agendi jus fuit. Quibus monomachiæ legibus Egillus Scallagrimus non semel vicit & in amplissimas possessiones victorum successit, de quo consule eundem Arngrimum fufius differentem l. 2. pag. 134. Hoc duelli genere constat nonnunquam ita diremptas esse forenses de prædiis, hæreditatibus & dotibus lites: ut saltim bona controversa victori cederent, reliqua verò hæredibus adjudicata. Idem autem erat juris, si quis ad duellum postulatus adversario obviam ire recusaret, ac si certando occubuisse. Observatu digna quæ Saxo de his monomachiæ legibus tradit lib. 4: *Progredi illum (Atislum) jubet & si quid virium sit, solitario se-*

cum experiri congressu. Nam & se remoto fratris adminiculo, propriis æturi viribus ne manu impari pugna censei videretur infamis. Duos siquidem cum uno decernere, ut iniquum, ita etiam probrosum apud veteres credebatur. Sed neq; victoria hoc pugnae genere parta laudabilior habita, quod potius dedecori quam gloriae juncta videtur. Quippe unum à duobus opprimi, ut nullius negotii, ita maximi ruboris loco ducebatur. Vide quæ de Athletis commentatus est ad lib. 2 Saxonis, eruditissimus Historicus Regius, Stephanus Stephanius Soranæ Academiae Professor publicus.

Arma quibus in hac monomachia instructi procedebant Galea erat, clypeus, ensis & hasta. Provocatus prior ictum in adversariū dirigebat, atq; sic per vices manus conferebant.

Erat & aliud monomachiae genus, quod in capacissimo vase superne clauso peragebatur; in quo ensis loco, baculo cubiti longitudine utebantur. Quo certamine Thorgisellus Orrabeinius Randidum Scotiae pugilem superavit.

Controversias per duellum dirimendi ratio in Holsatia diu viguit: de ea enim Christianus Cilicius de bello Dithmarsico lib. 1. sic differit: *Si acriores contentiones de jure aut honoribus inciderent inter nobiles præsertim, antiquo Romanorum (imò Danorum) more, initis duellis, Marte judice lites dirimebant.* Addit: *Homicidii crimen ultimo supplicio non prosequentes, multa pecuniaria pledebant, ne uno infelici casu duo de medio tollerentur.* Idq; ita ad Christianum usq; ejus nominis tertium Danie Regem observatum est. Is enim ut erat Princeps prudentia mira, & æqui boniq; servantissimus, quoniam ea consuetudo à divino simulq; humano jure discrepare videbatur, inolitam usu & temporis diuturnitate legem, ante annos non adeo multos consensu procerum ita constrinxit & mitigavit, ut qui inopinantem quempiam armisve ad corporis sui defensionem non instructum interfecerit, capite pœnam luat, in reliquis prisca consuetudinis vigor obtineat, ut à sanguinis profusione temperetur. Quæ idcirco adduco, ut vel inde colligere liceat, barbaras hæc leges & consuetudines, tam altas apud septentrionales egisse radices, ut ne tanto quidem temporis tractu extirpari potuerint.

Duelli quidem examen tanquam impium abrogare conatus Rex Longobardorum Luitprandus, sed frustra, ut patet ex legum lib. 1. Tit. 9. Læg. 23. *Incerti*, inquit, *sumus de iudicio Dei & multos audivimus per pugnam sine justa causa suam causam perdere, sed propter consuetudinem gentis nostræ Longobardorum, legem impiam vetare non possumus.* Eundem hunc ritum Agobardus Episcopus, Nicolaus Pontifex, Concilium Lateranense, aliiq; damnarunt: unde sensim aboleri cepit apud exteros. Apud nos ad tempora Popponis viguisse videtur, ut mox dicemus. Memorabile quod eo usq; invaluerit hæc superstitio, ut duello decertare non dubitaverint Monachi aliiq; divinis, ut videri volebant, devoti. Juretus refert è MSS. duo egregia exempla, Ivoniano seculo contingentia. In uno Monachus cœnobii Vindocimensis duellum pangit cum Sanctonensis Episcopo clerico. In altero religiosus quidam Anselmus thesauri Laudunensis Ecclesiæ custos, in monomachia strenue vicit aurifabrum, reus innocentem. Hæc Spelmanus advocem *iudicium Dei*, qui eleganter singula ad duellum requisita proposuit in Archæologo ad vocem *Campus*.

Tangbrandus Regi Olao Tryggonis à sacris, miles fuit strenuus & multos duello vicit, testante Historia Norvagica. Arngrimus duelli & monomachiæ hoc jus in Norvegia & Islandia durasse in annum Christi MVI arbitratur, vide lib. 1. Crym. cap. 9.

Abrogato duello, tanquam medio nimis cruento, causarum cognitio duodecim viris commendata est, qui quod æquum, quodq; justum publica auctoritate pronunciarent, quorum etiam iudicio & sententiæ omnino standum erat. Hanc controversias decidendi rationem primus invexisse videtur Regnerus cognomento *Lodbrog*, qui circa annum Christi DCCCXX vixisse putatur. De eo enim Saxo noster lib. 9. in hunc modum. *Ut omnis controversiarum lis semotis actionum instrumentis nec accusantis impetitione, nec rei defensione admissa, duodecim patrum approbatorum iudicio mandaretur, instituit. Cujus legis beneficio, temeraria litium contractione summotæ, improborum calumpniæ sufficienter obviatum existimans.* A

A Danis ad Anglos defluxisse iudicium hoc duodecimvirale arguunt leges hac de re ab *Ethelredo* in frequenti senatu latae, & à *Lambardo* editae, ubi inter reliqua hæc extant. *In singulis centuriis comitia sunt atq; liberæ conditionis viri duodecim, ætate superiores, una cum præposito sacra tenentes; jurento se ad eo virum aliquem innocentem haud damnaturos, fontemve absoluturos.*

Dissimilem controversias finiendi modum, sed recentiorum, ut credo, proponit *Christ. Cilicius* belli *Dithmarsici* lib. 1. hæc habens: *Iuris dicundi iudiciiq; exercendi hunc habebant morem. Erat universa ditio in certas paræcias sive curias divisa, hæc statis temporibus locisq; pro se quæq; seorsum, suis cum armis patente sub dio in campis conveniebant, aderantq; ejusdem loci viri nobiles, qui velut testes iudicio assiderent, ibi in medium prodibant, qui contra alios litem se habere existimabant, auditisq; & cognitis partis utriusq; actionibus defensionibusq; conventus universus in concilium ibat, idq; temporis spaciū quod interim deliberando terebatur, CURAM vocabant. Expensis diligenter & velitatis in partem utramq; controversiis, in concessum redibant, vocatisq; litigatoribus de jure pronunciabant. Si quis stare iudicio non vellet, ad duodecim constitutos sive iudices, sive arbitros, & ab his ad universæ ditionis conventum provocare ei licebat. Hæc minuendarum litium iudiciiq; consuetudo, semel quotannis observabatur. Est & in hunc usq; diem locus non procul *Rendesburgo*, qui *ANNUÆ TRABIS* nomen ab eo iudicii more etiamnum retinet. Solentq; illic nunc quoq; terminandis controversiis nonnunquam conventus haberi, ac fuerunt præterea in aliis *Chersonesi* partibus similia loca, quorum memoria longinquitate temporum intercidit. Hic quidem res discussa prius ad duodecim viros ultimò devolvitur, qui liti finem sua decisione imponunt salvo jure provocationis. Sed *Lodbrogi* constitutione omnis inter actorem & reum sublata videbatur actio, nec ullus à lata semel sententia relictus provocandi locus.*

Sed hanc legem ita obtinuisse credo, ut in levioribus & minoris momenti litibus locum habuerit, duello nihilo minus de gravioribus causis decertantibus magnatibus. Qui
enim

enim Saxonem nostrum diligentius lustraverit inveniet eo tempore quo Poppo ignitæ ac ferreæ Chyrothecæ miraculo incolas ad fidem Christianam convertere studebat, adhuc viguisse per duellum controversias finiendi rationem, quæ tum abrogari iterum cœpta est. Audi auctorem ipsum: *Quo evenit ut Dani abrogata duellorum consuetudine, pleraque causarum iudicia, eo experimenti genere constatura decernerent, controversiarum examen rectius ad arbitrium divinum quam ad humanam rixam relegendam putantes.*

Haraldus septimus novam, sed perniciosam lites dirimendi rationem introduxit, quæ reus se ab omni crimine, solo Iuramenti sacramento, contra omnem testium fidem purgare potuit, quæ tamen diu durare non valuit. Contra hanc legem graviter disputat Saxo noster lib. 11. rem totam inter alia his complexus: *Haraldus habito in octo dies concilio, quod promissis complexus fuerat, rebus prosequi monitus, ut regia Majestate popularem excoleret, in primis adversum provocationem restipulandi jus edidit, prioresque defensionis partes, quam accusationis instrumenta constituit. Reo siquidem actoris jus in refellenda accusatione concessit, quam antea testium fide subnixam, defensionis præsidio refellere non licebat. Quod jus usurpatione firmatum, ut familiare libertati, ita religioni pestiferum evasit. Ipsamque defendendi potestas, non armorum, non testium usu, sed sola Sacramenti fide subnixa, multorum conatus votorum perjurio polluit, sed et funditus singularium congressionum usum evertit. Vide si lubet reliqua.*

Qualis verò fuerit in Islandiâ per sacramentum se purgandi ratio, eleganter tradit Arngrimus Jonas ex *Laxdala*, rerum Islandicarum lib. I. c. IX. *ÆRÞAÐAR RÍÐIÐ NÐ NÍÐI, HÞNÐI ÞÆRÆÐA ÐARA ÞAÐAÐA INÞNÐ. ÞA ÐA ÞAÐAÐA ÞR HÞNÐI HÞNÐI ÞRAÞÞNÐARA HÞNÐI ÞI ÞAR ÞAÐA ÐÆÐR. ÞA ÐARÞ ÐA HÞNÐA ÞA ÐARÞA ÞIÐA ÞIA *ÞA. Cessitem oblongum veluti laminam quandam, humo excisum et in fornicis morem surgentem, ita ut fines ambo humi affigerentur de veritate testaturns subire iussus est. Super quem*

K

si nul-

si nullo fulciente non corruit fornix ille cespitiis, fidem meruit, si minus criminis falsi damnatus est.

Sin in eodem sacramento (verba Arngrimi repeto) fœdus erat, hastam fornicis fulcro supposuere, sub quo etiam confederandi duo, tres, pluresq; consistentes, cruorem manibus aut aliunde ferro elicito unâ miscebant, ad mutuam fidem hoc pacto obsignandam: quare hoc ritu potissimum τὸ συμμάχικον sancitum, & juratum est, ut sic confederati velut quidam συμμάχικοι καὶ ἐπιμάχοι essent. Vbi id præcipuè unicuiq; incumberebat (præter mutuum auxilium quo in vita unus alteri devinctus erat) ut uno cæso, reliqui superstites, siue unus ille, siue plures τῶ συμμάχῃ necem, quavis ratione ulciscerentur: idq; elicito corpore cruor signabat etiam sanguinem, adeoq; vitam, in mutuam salutem vel ultionem impendenda. Paulo aliter fœderis formulam delineat Saxo nosster lib. 1. Icturi fœdus veteres, inquit, vestigia sua mutui sanguinis aspersione profundere consueverunt amicitiarum pignus alterni cruoris commercio firmaturi. Hoc pacto Liserum & Hådingum foedus iniisse ac Lokero Curetum tyranno bellum denunciassè narrat ibidem.

Addit verò ibidem Arngrinus, ritum supra propositum aliquavis pænæ, subiectionis vel satisfactionis loco usurpatum reperiri, cum peccatum vel offensa aliqua hoc pacto luenda fuit, ut nempe quis sub terreum fornicem, aliqua tamen ratione suffultum (quiatum sacramentum nullum suberat) semel aut iterum subiret. *AK AAII PAKPA NKPTA 1NA IARPARPTA. Hinc quidam cui de offensa hoc pacto satisfactum est, gloriatus est, adversarium suum infra sues dejectum IN *TPA HNNA BTPA *AKKNY. sues n. rostro tantum, non vertice humum subintrant. Hæc ex vatzelu.

Sed ante dictam Haraldi per jurisjurandi sacramentum se purgandi sanctionem, apud nos in Dania viguisse per ordalium seu ferri igniti gestationem, controverfias decidendi modum quia supra innuimus, de eo paulò uberius quædam monenda.

CAPUT UNDECIMUM.

De ordalio.

Postquam æterno Deo visum, septentrionalem hanc mundi plagam, ad filii sui agnitionem, abolitis Idolomania tenebris, perducere, ac Svenottoni Regi hanc indidisset mentem, ut percepto regenerationis lavacro, regno restitutus, de subditorum promovenda salute sedulam, caperet cogitationem, ei Popponis, viri pietate, facundia, omnibusq; Evangelico præcone dignis virtutibus instructi, cœlitus quasi subministrata est opera. Hic namq; cum diu multumq; in eo verbis frustra desudasset, ut animis incolarum de Deo vero religionem sanam instillaret, tandem majorem dictis fidem ut conciliaret, in magno procerum conventu, ignito ferro manum inseruit, ac sine læsione, non sine maxima adstantium admiratione, aliquandiu gestavit. Quo non solum voti compos factus est; sed etiam decretum, ut abrogato duello, Rei igniti ferri gestatione posthac se purgarent. Hoc factum memoratur à quibusdam circa annum à nato Salvatore millesimum. Sed à Svenottone circa annum Christi D CCCC LXXXVI abrogatam fuisse causarum difficiliorum per duellum decisionem & introductam per ferri igniti gestationem se purgandi modum, memorat Regum Daniæ historia rithmis vernaculis concepta. Rem gestam integrè à Saxone nostro his cape: *Cupido sed inefficaci serendæ religionis auctori numinis sui illustrator Deus, Popponem ingenio ac sanctitate conspicuum præcipuamq; literarum scientia excellentem, præclari operis consortem adjecit. Hic Danorum concione publicè apud portum cui glaciei frequentia agnomen peperit, (vulgo Isefiord) habita, cum eos ne fana excolere vellent sermone flectere nequiret, evidenti indicio certissimum assertioni suæ argumentum præbuit, doctrinæq; fidem conspicuo sanctitatis miraculo publicavit. Percontatus enim an monitis suis obsecuturi essent, si ad flagrantis ferri tactum, manum ejus læsione vacuam conspexissent; universis haud dubiè parendum respondentibus, candentem ferri laminam Chirothecæ formam habentem, expediri jussit,*

eig. brachium cubito tenus inseruit, ac protinus per omnes interritè circumlatam, ante principis pedes excussit, dextramq. nulla ex parte corruptam, in eodem incolamitatis colorisq. habitu, religiosè omnium admirationi conspiciendam monstravit. Quo tam mirifico spectaculo alioqui inexorabiles, studio suo consentaneos reddidit, effecitq. ut periculum, non impedimentum monitorum ejus esset, sed experimentum. Et paulo post: Quò evenit ut Dani abrogata duellorum consuetudine, pleraq. causarum judicia eo experimenti genere constatura decernerent, controversiarum examen rectius ad arbitrium divinum, quam ad humanam rixam relegendam putantes. Rudimentum Novitiorum dictus liber, anno 1475 Lubecæ editus per M. Lucam Brandis de Schaß, Popponem hunc Papæ cappellanium vocat, & de toto negotio in huncmodum differit. Hoc anno convertitur Dacia à Poppone cappellano Papæ. Qui cum fidem Christi prædicaret, dixit ei Rex Daciæ nomine Alradus, quod fidem prædictam probaret testimonio veritatis. At ille jubente Rege portavit ignitissimum ferrum ingentis ponderis, manibus nudis ad placitum omnium ubicunq. vellet, sine ulla læsione. Quo viso Rex cum multis baptisatus est, & Poppo ad Episcopatum est proventus. Iste Alradus factus fuit rex Daciæ in numero. Regum XC anno Domini DCCCC L, hoc est anno imperii Ottonis magni XV. Quæ non multum abludunt ab iisquæ Saxo refert. Quem hic vocat Alradum, Haraldus fuit Klack dictus Svenonis pater, qui reformationis negotium aggressus quidem est, sed ad optatum finem, aliis impeditus, perducere haud potuit. Consule hac de re Saxonem, elegantibus cuncta more suo tractantem.

Hoc verò controversiarum per ferrum ignitum examen, Danis *Serntegn* dictum, id est, signum candentis ferri: Ab antiquioribus *HYIRHM* quod non abludit ab eo de quo infra. Aliis sub nomine *Ordellii* vel *Ardellii* compræhensum fuisse invenio, licet jam apud nos vox *Ordel* quamvis latam sententiam, & at *ordel* judicare denotet. Rich. Verstegaen vocem *ordeal* deductum vult ab *or*, quod jus notat & *deal* partitionem, quasi juris distributionem dicas; unde etiam pro lata sententia capitur multis in locis. Ab aliis judicium Dei dictum,

ut

ut patet ex loco Ranulphi de Glanvilla infra allegato. Quidam volunt usum ejus fuisse saltim in casibus dubiis, ubi testimoniis clavis & indubitatis res comprobari non potuit. Capitur quandoq; tam latè, ut quatuor probationum genera sub se compræhendat, quorum primum illud est quod *duello* perficitur; secundum quod *ferro ignito*, tertium quod *Aqua fervida*, quartum quod *Aqua frigida*. Sed hic strictius, ut ex sequentibus autorum testimoniis apparebit.

Guilhelmus Lambardus in Archæonomiâ Anglicâ ad vocem Ordalii, rem totam pluribus & perspicuis exponit in hunc sensum: Erat Ordalium criminis purgandi modus, cujus duo fuerunt genera: alterum ignis, alterum aquæ Ordalii dicebatur. Ignitum illud solitum est hoc modo perfici: Reus aut per pavculis passibus incedens ferrum nuda manu candens ferebat, aut modo currens, pede super ignitos quosdam gradiebatur vomeres. Ferrum illud unius erat interdum libræ, quod illi simplex Ordalium, pondo interdum tria, atq; hoc illi triplex Ordalium appellabant. Eum illi infonstem (incolumis si forte evaserat) pronunciabant; si igne perustum depræhenderent, damnabant criminis. Aquarii itidem duo fuerunt Ordalii genera. Aquæ nimirum frigidæ & ferventis. Aut enim in aquam gelidam accusatus immissus est totus, atq; tum (ut eorum ferebat opinio vehemens) criminis purus in fundo residebat, sceleris verò conscientium aqua protinus à se rejiciebat: aut in aquam deniq; ebullientem, manum cubito tenus immergebant, atq; de reo & innocenti (quemadmodum à nobis superius dictum est) decernebant. Viris tantummodo nobilibus atq; ingenuis, ignei illius Ordalii quæstione facta est sese purgandi potestas. Rustici verò & pagani in aqueum detrusi sunt Ordalium. Plura quæ hic requirebantur, apud ipsum fusiùs de singulis differentem invenies.

Quod asserit viris nobilibus tantum, ignei ordalii purificationem impositam, Rusticis verò aquei, id confirmat Ranulphus de Glanvilla lib. 14. cap. 1. *Tenetur, inquit se purgare.*

is qui accusatur per Dei iudicium, scilicet per calidum ferrum, vel per aquam pro diversitate conditionis hominum: per ferrum calidum si fuerit Homo liber, per aquam si fuerit Rusticus. Exemplum tamen contrarium ex Hovedeni lib. 2. Annal. profert Seldenus lib. 2. jani Anglor. joannis senis nobilis & divitis, qui sub Henrico 1. cum imputata esset fratris comitis de Ferrariis cædes, & aqueo se non expediret iudicio, pænas dedit patibuli. Quin & leges nostræ Scanicæ, ignei Ordalii quæstionem omnibus promiscuè, tam nobilibus, quam ignobilibus imponunt, quod mox ipse legum contextus docebit uberius. Confirmare quinetiam hoc videtur memorabilis illa historia à Saxone nostro lib. XIV allata de fæmina, Rugiana cui cum impositum fuisset se à crimine adulterii hujus beneficio ut purgaret, mirabili modo innocens declarata est. Quam totidem hic referre verbis haut erit ingratum. *Matrona quædam à viro immerens adulterii insimulata cum purganda infamiae gratia candenti laminæ dexteram obtulisset, subito ferrum quod exceptura erat, perinde atq. innoxie manus contactum fugiens, neglecto pondere sublime se extulit, penduloq. motu gradientis fæminæ incessum comitans, cum ad aram jactandum erat, inter religiosam adstantium admirationem, proprio impulsu humi decidit. Ea res & mulieris infamiam levavit & visentium animos religioni proniores effecit.* Hæc Saxo.

Primum genus Ordalii quod ferri candentis gestatione constabat, ita peragebatur, ut finitâ Missâ, accusatus ad novem pedum mensuram ferrum perferendum sumeret, quo facto manus ejus triduo sub sigillo tegebantur, quo referato si sanies crudescens in vestigio ferri conspiceretur, criminis reus habebatur: sin nullum læsionis extaret indicium, ut insons absolvebatur. Ad hoc primum genus referendum quo Poppo Danos convertit, attestante Saxone supra allegato. Huc facit caput octavum legum Ecclesiasticarum Athelstani Regis, circa annum Christi D CCCCXX latarum à viro clarissimo Dn. Henrico Spelman in primo tomo Conciliorum Britanicorum publicatum p. 404. quod ita habet. De ordalio præci-

precipimus in nomine Dei & præcepto Archiepiscopi & om-
 nium Episcoporum meorum, ne aliquis intret Ecclesiam
 postquam ignis infertur, unde iudicium calefacere debet,
 præter presbyterum & eum qui ad iudicium iturus est. Et
 sint mensurati novem pedes à staca usque ad mercam ad men-
 suram pedum ejus qui ad iudicium ire debet. Et si Aqua ju-
 dicialis sit, calefaciat donec excitetur ad bullitum, & sit alfetū
 ferreum vel æreum vel plumbeum, vel de argilla, & si *ansealt*
thyl sit, immergatur manus post lapidem, vel examen usque ad
 Wyrste, & si triplex accusatio sit, usque ad cubitum, & quando ju-
 dicialis paratum erit, ingrediantur ex utraque parte duo homi-
 nes & certi sint ut ita calidum sit sicut prædiximus & introeant
 totidem ex amba parte & consistant ex utraque parte iudicii de
 longo Ecclesiæ, & sint omnes jejuni & ab uxoribus suis se conti-
 nuerint ipsa nocte, & aspergat presbyter aquam benedictam
 super eos omnes & humilient se singuli ad aquam benedic-
 tam & det eis omnibus osculari textum sancti Evangelii &
 signum sanctæ crucis, & nemo faciat ignem diutius quam
 benedictio incipiat, sed jaceat ferrum super carbones usque
 ad ultimam collectam postea mittatur super staplas & non
 sit illic alia locutio quam ut precentur sedulo Deum patrem
 omnipotentem ut veritatem suam in eo manifestare dig-
 netur, & bibat accusatus aquam benedictam, & inde con-
 spargatur manus ejus qui iudicium portare debet & sic ade-
 at. Novem pedes mensurati distinguantur inter ternos, in
 primo signo secus stacam teneat pedem suum dextrum, in
 secundo transferat dextrum pedem, in tertium signum,
 quando ferrum projiciet & ad sanctum altare festinet, & in-
 sigilletur manus ejus, & inquiratur die tertia si munda vel
 immunda sit intra sigillationem, & qui leges istas fregerit,
 sit ad ordalium: id est iudicium vel examen fractum in eo
 & reddat Regi centum viginti solidos witæ.

Alterum genus quo per candentes incedebant vome-
 res, etiam sua pecularia habebat requisita, de quibus com-
 mentator epistolæ Baconis scorsim editæ, ita disserit: *Caput*
reg

reos obnubitur, & nudis pedibus per novem candentes vomeres lustralibus precibus incantatos & in certa distantia positos ducitur, quos si indemnis transierit, absolvitur. Hoc probationis genere matris suae castitatem explorare voluit & oculos astantium spectaculo pascere sustinuit Eduardus Rex Angliæ confessor dictus, & post obitum in numerum Divorum relatus, attestante historia Brittanica. Hoc documento Haraldus Hybernicus, se Magno parente ortum probavit apud Saxonem lib. 13. Haraldus, inquit, Hybarnicarum partium oriundus, florentissimum Norvagiæ statum veluti fulmen aliquod incussit. Qui cum se Magno Hybarniæ populo procreatum astrueret, affirmationi suæ fidem divini examinis argumento præstare iussus super candentes laminas nudatis plantis (nam id ab eo experimentum poscebatur) incessit, hisq; nulla ex parte corruptioribus, complures Norvagiensium liquido incolumitatis miraculo ad assertionis suæ credulitatem perduxit. Constat itaq; Magnatibus & præclara stirpe ortis potissimum deputatem fuisse hoc experimenti genus.

Ex tertio tractum arbitror modum sagas per aquam frigidam explorandi, de quo multi fusè disputarunt, quiq; non sine causa, è bene constitutis Rebus publicis dudum eliminatus est, ut propterea necessum non sit de eo plura hic verba facere.

Extat in Archæonomia, Athelstani regis Angliæ lex de Ordalio, paulo aliter quam supra ex Spelmanno adduximus, concepta, quam hic referre non abs re duco.

„ Sic autem habet : Qui se Ordalii quæstione examinandum obtulerit, triduo quam id sit aggressurus, sacerdotem (ut is sacra de more peragat) adito atq; interim pane, sale, aqua & holeribus tantummodo vescitor, missæ
 „ prætereà illis ipsis diebus interesto, munusq; tuum offer-
 „ to. Sub ipso autem quo est Ordalium aggressurus die,
 „ panem eucharisticum sumito, ac jurejurando se illius de
 „ quo appellatur sceleris purum, minimeq; conscium ju-
 „ rato. Tum si aqua gelida facienda est quæstio, ad sesqui-
 „ ulnam funis in aquam mergitor. Sin ferro fiat candenti
 per

per continuum triduum obſignanda non reſignetur ma-
 nus. Accuſator autem (quemadmodum de accuſato an-
 tea à nobis dictum) Jurejurando interpoſito criminatio-
 nem perſeqvitor, uterq; etiam juſſu DEI & ſacerdotis
 jejunato, nec pluribus quam duodecim alteruter ſtipa-
 tus advenito. Quin ſi accuſatus pluribus comitatus ac-
 ceſſerit perinde ſit (ni illi diſcedant) atque is in judicio ce-
 cidifſet. Hæc de Ordalio ab exteris prolata ſufficere poſ-
 ſent, niſi peculiaria quædam & notatu digna de eo Leges
 noſtræ Scanicæ haberent, quæ neutiquam prætereunda.
 Ac quamvis variis in locis varii proponantur caſus, in
 quibus rei tenentur ſe ferro candenti purgare: attamen
 libro V & V II. ex profeſſo res hæc tractatur, quam tùm
 ipſiſſimis legum verbis, tum paraphraſi ante annos ſupra
 CD ab And. Sunonis Archiep. Lundenſi latinitati donata
 hic exhibebo. Et primo quidem juris in ferro geſtando pro-
 ceſſum, qui in antiquiſſimo literis Runicis exarato in mē-
 brana codice meo, nullisq; librorum aut capitum diſtin-
 ctionibus inſigni, non invenitur, ſed ab Andrea explica-
 tionis gratia ſaltim additus videtur. Sic autem habet.

Geſtaturus ferrum lota manu nihil debet contingere
 priusquam ferrum levet, nec caput, nec crines, nec ali-
 quod veſtimentum, ne per tactum alicujus ſucci vel un-
 gventi per fraudem potius quam innocentiam ferri can-
 dentis effugiat læſionem.

Triplex autem ferri judicium quod uſus recipit in-
 venit.

Unum quod in duodecim ignitis vomeribus cal-
 candis conſiſtit: quibus perſonis conveniat, quali vterq; de-
 beat exerceri ſufficienter credimus declaratum (*locus
 ex legibus mox citabimus majoris lucis gratia.*) Eſt item
 aliud ferri judicium illi ſoli conveniens, qui pro furti
 crimine convenitur, quod *Trygsjern* in lingua patria no-
 minatur, ab alveolo qui per duodecim pedum veſtigia
 debet à baculis quibus ferrum ſuperponitur elongari:

L

Quod

“ Quod accensum , prius præstito ab adversario juramento
 “ quod *Nasvoren Eed* appellatur , sumptum à baculis in ip-
 “ sum alveolum nuda manu debet immittere reus ipse , &
 “ immissum , si forte resilierit vel extra ceciderit , resumet ite-
 “ rum & projiciet, donec ipsum ibi contigerit contineri.

“ Est item tertium ferri judicium illos gestaturos ferrum
 “ attinens , quibus prædicta judicia non incumbunt, quod
 “ ignitum sumptum à baculis reus ipse donec processerit no-
 “ vem vestigiis deferre tenetur. Et tunc primo á se jactare
 “ à quo jactu ipsum lingua patria *Studsjern* appellat, & si
 “ dicatur ab adversario insufficienter vel minus legitime de-
 “ tulisse , probet duobus testimoniis , se deferendi modum
 “ legitimum observasse. Hoc est autem circa quodlibet
 “ ferri judicium observandum, ut nullum eorum debeat in
 “ septimana quæ diem festum habeat, exerceri. Duobus qui-
 “ dem primis diebus, in secunda videlicet & tertia feria, reus
 “ in pane & aqua & vestimentis laneis jejunabit, & in quarta
 “ subibit judicium. Hoc completo in continenti vel pedes,
 “ si vomeres calcati fuerint, vel manus si ferrum gestatum
 “ fuerit, panno aliquo involventur, cui diligenter astricto,
 “ sigillum etiam apponetur, ne quid adveniat fraudulenter,
 “ quod vel possit extinguere ustionem, vel auferre saltem ap-
 “ parentiam ustionis. Hoc velamen in pedibus vel manibus
 “ usq; ad sabbathum permanebit. Eodem die coram actore
 “ adversario usq; ad Solis descensum post meridiem expectan-
 “ do. Et si nec tunc advenerit, coram adstantibus auferen-
 “ dum, qui statim cum nudam manum vel pedes conspex-
 “ rint vel innocentem reum vel culpabilem judicabunt. Et si
 “ fuerit innocens judicatus, persolvit laboris sui pretium sa-
 “ cerdoti. Si verò culpabilis ad actorem illius mercedis solutio,
 “ juxta ecclesiæ vel provinciæ consuetudinem pertinebit. His
 “ de causis statutum est, ut septimana candentis ferri nullum
 “ debeat habere diem festum, ne diei festo aliqua videatur
 “ injuria per jejunium vel hujusmodi operibus irrogari.

“ Præter hoc etiam sciendum est, quod in detestationem
 “ furti

furti solum medium ferri iudicium exerceri valeat, non extrema duo. Nullis temporibus in quibus debet pax Ecclesiastica conservari, à vigilia videlicet S. Olai martyris usq; ad festum S. Michaelis & proximum diem sequentem. Ab Adventu Domini usq; ad octavam Epiphaniæ, à Septuagesima usq; post festum Paschæ, & diebus Rogationum & septimana Pentecostes. In quibus quoq; temporibus, licet super aliis causis cuncta silere debeant iuramenta, licet cuilibet, ut possit, res suas injuste sublatas repetere, vel à fure aut latrone condicere, iuramenta præstare, ne mora diuturnior detrimentum aliquod vel iacturam inferat expectanti. Hæc ibidem.

Cæterum quod ait, personas & modum Ordalii supra esse declarata, proculdubio leges intelligit in quibus Ordalii fit mentio, quæque quomodo administrari debet, docent. Qvalis illa est lib. V. cap. XV juxta distinctionem ejusdem And. Sunonis, quæ inter alia hæc habet, de Homicidio: *Ubi Reus factum inficiando, comparuerit Negationem suam probare tantum FERRI CANDENTIS iudicio permittatur, quod in lingua patria Skursjern inde meruit appellari. Quod ipsum postquam vestigiis novem processerit, jaetare portitor teneatur, &c.* Sic circa finem ejusdem capituli: *Postremo si nullus eorum convictus fuerit, decimum eodem ordine accusatum, hoc modo ad calcandum VOMERES ARDENTES compellat, ut juret cum viris duodecim quod nec lucri, nec odii causa, ei homicidii reatum imponant.* &c.

Libro VII cap. VI de furti suspitione hæc habet codex meus legum Scanicarum Runicis literis in membrana eleganter exaratus: NIN: PINP+R: +K: PA: P+K: YIN: AP+K: PAKYIKPPI: A+K: *AK: HAAIR: +KP+: P+P: PA: HYAN: *AK: HY+R+: HIP: YP: HYHAIAR+K: BR+K: A+R: *AK: A+: IAR+K: PA: BR+K+R: *AK: BAKIKNY: AIN: HIK: NIKP+K: AY A ANP+P+IN+IN AY YN+K+P+K AIN HIK R+K.

Quod ita exponit And. Sunonis supra citatus: *si Reus tan-*

dem quarta vice comparuerit, vel citatus, vel ad suam innocentiam comprobantiam, licet nullum præcedere debeat actoris iuramentum, quod Aasvoren eed dicitur, tamen ad candentis ferri iudicium admit-
tetur, quod Skiersjern lingua patria nominatur. Et si manus ex-
ustione convictus fuerit per omnia juridicorum, proximò supra-
dictæ sententiæ subiacebit. Sic lege ab hac secunda: BRIH4TR
*AK NY MPK4 PA BIRI *AK IARK AY *IK TR H4P
H4YIR NI4I *AKNY TI AH4RIH4 TP. NI4I *IK H4Y4I
TI NI4IR MPK4 AY4 PA BIRI *AK IARK AY *IK IR
H4Y H4Y4IR NI4I *AKNY AH4TRN TP id est. Si ei No-
minatio (ut vocant) deficiat, ferrum gestet candens, nec
actor obligatus erit ad Aasvoren eed. Si Reus non ad Nomi-
nationem sed ferrum candens se offerat, actor ei præstabit
iuramentum Aasvoren eed dictum. Et paulo post: IR4 PNR4
BAR4I IK PRI YIK PA BRIH4IR *AKNY MPK4IK NI4IK
BIRI *AK IARK HN4 P4R IR YIN4 AR4H4IR *IK H4Y-
4I H H44 MPK4IK PA NI4I *AK AH4R MPK4IK AN4Y
K44NY IN4IR PRIY P4RI PIK P4RI PA 44 *AK YN4Y-
Y4R PA IARK NI4IR AY *AK IR H4P H4YIR H4Y4I H
NI4I AH4RIH4 TP. Si ex viris qui jurare debent, plures quam
tres abfuerint, legitima non erit Nominatio: sed ad gestan-
dum ferrum obligatus erit Reus, ut supra dictum. Licet au-
tem Reus prius consenserit, si duabus noctibus aut tribus an-
te præfixum diem Nominationi renunciaret, audietur, ut
actoris præcedente iuramento, per igniti ferri iudicium se
defendat.

Quia vero sæpius hic mentio incidit iuramenti Aasuo-
ren eed dicti, non abs re erit ejus formulam ex eodem codi-
ce hic repetere sic autem habet textus: P4IK IR AK4RN4Y
H4Y4I NI4I AH4TRN TP H4Y4I BI4I H4I HN4 PN4 *INBA
44 *AK IR H4K4IR P4RI PI H4Y IR *AK PI4IR *A-
KN4 AY *AK P4R PI H4I P4RI APN4I IN4IR IN4IK NI-
NI4I NI4I P4RI PI H4Y4I 44 *AK NI4I *AK H4KNIK P4-
R4 PI H4Y IR *AK PI4IR *AKNY cujus sensum, sed non
verba hisce reddit Andreas Sunonis: *Hæc est forma iuramen-*

ti, quod candentis ferri iudicium antecedit: ut affirmet actor, sub iurisjurandi religione, quod non odii causa, non lucri gratia reo inposuerit furti crimen: sed quia scit eum veraciter rem (ad minus valentem dimidiam marcam nummorum) hæc in textu non extant, sibi furti vitio subtraxisse

Quo verò tempore hæc per Ordalium lites dirimendi ratio abolita apud nos sit, non æq; apud omnes certum. Haraldum quidem VII in eo laborasse videtur ex iis colligi posse quæ supra ex Saxonis lib. XI protulimus, & hoc expresse asserunt alii. At qui Historicum nostrum haud limis inspexerit oculis, nihil tale inveniet. Nam armorum, testium & singularium saltim congressuum ritus abrogasse eum asserit, nulla facta mentione ferri igniti dum ait, *susceptas causarum controversias satius visum est iureiurando expedire quam ferro* De ferro quo in duello usi sunt, eum saltim loqui ex toto patet contextu, non verò de ignito. At Woldemarum Regem eam serio abrogasse certum est, id enim abunde evincit diploma cuius hic est tenor. *Nos Woldemarus Dei Gratia Danie & Vandalorum Rex, omnibus Scanie incolis salutem & gratiam. Notum vobis sit, Papam omnibus Christianis Ordalium seu ferri igniti gestationem prohibuisse. Quocirca nec æquum, nec justum esse arbitramur à generali hoc mandato ut nos excipiamus. Habita igitur cum optimatibus nostris deliberatione, quid commodè ordalio substitui posset, subditis nostris tolerabilius & lenius; consensu tandem senatorum Regni, procerum & nobilium decretum, ut quicumq; furti accusatur in foro provinciali Nominativis se purget hoc pacto &c.* Quidam arbitrantur Woldemarum hunc, primum fuisse qui Scanicas leges anno M CLXIII rogavit. At nequaquam verisimile eum qui nuper legem tulit, eandem mox abrogasse. Accedit quod tempore hujus Waldemari, Papa nullus efficaciter Ordalium abrogaverit, Quod n: multo ante hac de re Stephanus P P. V, circa annum Christi. D CCCLXXXVII ad Humbertum Episcopum Moguntinum scripsit ut. c. 2. q. 5. ca. 20. & Ivo p. 10. c. 7. nullius fuit valoris. Quocirca Innocentius tertius qui o-

biit anno M CLXXXII in Concilio Lateranensi, pontificatus sui anno XVIII, Christi vero MCCXV, Woldemari secundi XIII, severè primus prohibuit, ne clerici consecrationi aut benedictioni ferri candentis operam suam locarent. Ita enim habet ejusdem Concilii decretum XVIII. *Ne clericus quisquam purificationi aquæ ferventis vel frigide, seu ferri candentis, ritum cujuslibet benedictionis aut consecrationis impendat.* Hujus autem Innocentii III σὺν ἄλλοις cum fuerit Woldemarus II qui Leges Cimbricas (in quibus nihil de ordalio extat) anno M CCXL tulit, ejus de Ordalio apud Scanos abrogando hoc decretum esse necessum est.

At non multo post apud Norvegos desuisse hunc se purgandi modum constat. Refert enim Historia Norvagica Snorronis Sturlæ inter res gestas Haquini Haquini filii Norvegorum Regis XXIX, Vilhelmum Cardinalem (qui à Papa Innocentio IV eo ablegatus erat, ut Regio diademate prædictum Haquinum exornaret) Ordaliū abrogasse, ac docuisse impietati proximum esse, hoc pacto Deum tentare, eumq; de rebus humanis hisce mediis testem advocare. Factum hoc memorant anno M CCXLVIII.

Ut ut verò legibus & edictis ordaliū abrogaverit Magistratus Christianus, cavere tamen non potuit, quin subinde quibusdam in locis eo uterentur subditi, reb⁹ dubiis fidem ut conciliarent. Cujus rei illustre & memorabile documentum nobis suppeditat Albert. Crantzii Vandalix lib. 8. cap. 30, hac verborum forma. *Illud quoq; referamus, quod per eam ætatem in oppido Wittenburgo serunt contigisse: Incendium ædium furtim procuratum, imponebatur in eo oppido innocenti: ille quam sancte jurans, ejus se culpæ non esse affinem, purificationem offerebat vulgarem de ignito ferro, quam juribus interdictam aut ignoravere, aut contem-
plere, qui judicio præerant laici. Ferrum igitur ignitum ille deportat itinere non parvo, tum manibus excutens nihil lesionis præferbat. Evanuit ferrum ex oculis mirantium omnium. Annus penè totus interceserat, cum alius silicibus jam viam straturus in oppido publicam, in arena loci manum vertit; & invento ferro adhuc ignescente,*

te, dexteram adurit. Mirati qui adslitere, rem præferunt loci præfecto. Illi mox incidit suspicio, illum esse hominem criminis reum, quod innoxio imponebatur, mox jubet ad quæstionem abripi, confitetur crimen, & ultimo supplicio, fractis rota cruribus interimitur. Ita divino judicio proditus est noxius. Ex circumstantiis totius historiæ, hæc circa annum Christi M CCCL contigisse colligimus.

Haud incommodè hisce subnectuntur quæ de *offa judiciali* tradunt autores, cum eodem superstitionis innixa videantur fundamento, jam Evangelicæ lucis fulgore penitus disperso. Ut paucis negotium compræhendam, hoc modo administrabatur: consecratum panem Eucharisticum, certis ac determinatis ritibus reo deglutiendum exhibebant, qui si sine omni difficultate à ventriculo apprehenderetur, absolvebatur accusatus: sin in deglutiendo difficultatem, persentisceret, damnabatur. Plura qui cupit, Lambardum loco citato consulat, de hac offa pluribus differentem. Huc refert Henricus Spelman, *Symbolum crucis: Sacram Eucharistiam* (quam ab offa judiciali, pane utpote hordeaceo, Saxo-*Corned* dicto, distingvit) *Casum execratum* & alia, de quibus consule ejus Archæologum, sub vocibus *Judicium Dei*, *Crucis judicium* &c.

CAPUT DUODECIMUM.

De locis Regum electioni deputatis.

REperiuntur in his oris loca quædam in quibus Reges olim solemni creabantur pompa, quæ cincta adhuc grandibus saxis, ut plurimum duodecim conspiciuntur, in medio grandiore quodam prominente, cui omnium suffragiis electum regem imponebant, magnoque applausu excipiebant. Hic & comitia celebrabant & de Regni negotiis consultabant. Regem verò designaturi, electores saxis insitebant forum cingentibus, decreti firmitudinem designaturi. Quod hisce innuit Saxo noster: *Lecturi*
Regem

Regem veteres affixis humo saxis insistere, suffragiaq; promere consueverunt, subiectorum lapidum firmitate facti constantiam ominaturi. Quoritu Humblus decedente patre, novo patriæ beneficio Rex creatus sequentis fortunæ malignitate ex Rege privatus evasit. Quod totidem verbis, ut & alia multa à Crantzio lib. 1. Daniæ cap: 3. repetita invenies. Pari modo antiquitus usque ad Caroli IV imperium, & decantatissimam illam quam de electione Imperatorum publicavit, Auream Bullam, electiones fieri solitas in patentibus campis sub dio, refert Bernhardus Malincrot, de Archicancellariis p. 185.

Quia verò Regnum hoc Daniæ, quod jam sub unus Regis viget imperio, olim in tria distinctum erat, attestante adhuc triplici legum codice, aliisq; multis, hinc factum ut tam in Cimbrico quam in Balthico & Scanico (olim Gothico) territorio, vestigia horum locorum extent manifestissima.

In Balthicæ Selandia propè Lethram vulgò *Setre* / civitatem olim Regiam, locus extat *Kongstolen* seu sedes Regia dictus, grandi saxo inter reliqua conspicuus, qui huic negotio fuit deputatus, & etiamnum seniorum hac de re relationibus nobilitatus.

In Scania propè Lundiam collis est *Lonebarshoi* dictus, ubi homagium Regi Olao præstitum, in quo etiam tempore Christiani primi hoc negotium peragebatur, quod in ejus vita hisce testatur clarissimus historiographus Regius Johannes Meursius: *Placuit proceribus Daniæ Christianum paulò ante Regem electum advocare. Is postquam advenisset IV Kalend. Octobris ante Lundiam in Trollebarolbio colle, prisco electionis loco, frequentissimo conventu, accepto ab omnibus juramento & vexillo item Regni ab Ivone Archiepiscopo Rex à cunctis Daniæ Norvegiæq; salutatur. Mendum hic efferectæ annotavit clarissimus Stephanus, existimat namq; clariss: Meursium B. M. fugiente nimis oculo legisse verba illa Johannis Svaningii Historici quondam Regii in vita Christiani I. Regis Daniæ (qua ille usus est in conscribenda*

da ejusdem Regis Historia) luculento esse potest indicio quod pro *Trollebarolhøy* substituat *Trollebarolby*. Nam ita habent verba Svaningii nostri. *Anno eodem quo fato functus est Christophorus à pietate Christiana 1448 die 28. Septembris ante Lundiam in colle Trollebarolhøy, antiquo electionis loco, in frequenti Regni conventu, juramento ab omnibus præstito, atq; à summo Regni Antistite D. Tuone (quem Meursius perperam Ivonem appellat) D. Iohannis Laxmanni successore, Regni vexillo accepto Daniae & Norvegiae Rex salutatur.* Hæc Stephanius. An verò collis hic idem sit cum eo quem Nobilissimus Huitfeldius in Historia Olai Regis *Lubersbøy* vocat, aliis dispiendum relinquo. Ego certe diligentius in hæc loca inquirens, Mercurium invenire haud valui, ea qui discrete demonstraret. Eodem in loco filius ejus Johannes, jam duodecennis rex designatus est, atq; iterum à Brostorpîo Archiepiscopo, ibidem repetito juramento, Rex salutus.

In Cimbriâ prope Viburgum in ejus fermè situm, meditullio, sunt qui hoc negotium peractum dicant. Extat quoq; saxum in campo *Danerliung* dicto, in quo Danum primum inauguratum volunt.

Upsaliâ Sveciæ, sibi vicinum habet lapidem *Morasteen* qui Svecis in hoc negotio inserviebat, de quo Olaus Magnus lib. 1. cap. 31. *Est, inquit, lapis ingens & rotundus circum circa duodecim minores adjacentes habens cuneatis petris paululum è terra elevatus, non procul à metropoli Upsalensi, Morasteen dictus, super quem novus rex eligendus, infinita populi multitudine præsentè suscipitur, ac postmodum sacrioribus ceremoniis à catholicis episcopis juramento defendendæ fidei præmissa, confirmatur.* Moris verò fuisse, ut electo ritibus consvetis Rege, super lapidem *Morasteen* alium locarent minorem, qui in rei gestæ testimoniū, nomen Regis, tempus etiam quo Electio solenniter peracta contineret, ex instrumento colligimus quod Notarius publicus Upsallensis Erico Pomeraniæ Duci consignavit. Quod, citante Messenio, inter alia & hæc habet.

M

Ego

Ego memoratus Notarius infra scriptus, una cū testibus subscriptis, statim ad dictum lapidem Morasteen extra civitatem Upsalensem ad unum milliare in plano campo situm accessi, & honorabilem virum Dominum Johannem Mathiæ Curatum Ecclesiæ Danemark quæ dicto lapidi vicina est Ecclesia, in testem assumpsi, & sculpturam ejusdem lapidis, dicto antiquo lapidi Morasteen superpositi, diligenter inspexi, & per testes infra scriptos inspicere feci, sicq; præcise ut sequitur in eodem lapide sculptum inveni: ANNO DOMINI MCCCXCVI ELECTUS EST IN REGEM SVECI E IN HOC LOCO ILLUSTRIS REX DOMINUS ERICUS CALENDARIUM AUGUSTI. *Locus autem pro numero Calendarum vacuus erat. &c.* An verò in omnium Regum electione observatum hoc sit, non facile dixerò, cum de nullo præter Ericum hunc Pomeranum, hoc legerim.

Hujus censis esse monumentum illud quod in Cornvalia seu Danmonia prope S. Buriens reperiri scribit Cambdenus, planè existimo. Refert enim in ejus vicinia, in loco quem, *Biscaw Wonne* dicunt, unde viginti lapides in orbem dispositos conspici, singulos duodecim quasi pedibus invicem distantes & in centro cæteris omnibus multo majorẽ exsurgere. Hoc quamvis existimet trophæum aliquod Romanorum fuisse, sub posterioribus Imperatoribus, vel Athelstani Saxonis, cum Danmonios in potestatem suam rede gisset: conjecturâ tamen à similibus apud nos extantibus ductâ, vel Athelstanum, vel alios nostrates hic in Reges electos arbitror.

Verùm hisce in locis, utpote, huic negotio peculiariter deputatis, tempore pacis, Regis peragebatur electio; si verò contigisset vel in bello, vel extra patriam pugnando cum occumbere, nequaquam dilato electionis negotio, huc confluebant: Sed pro re nata lapides congregabant, atq; eo in loco ubi iusta defuncto fiebant, novum sibi Regem eligeabant, ne ex morâ dilationis, periculi quid ad totam redundaret rempublicam. De quo intelligendus Svaningius noster cum inquit: *Locum publicæ Regiæ electionis postquam incolis convenientem, ad quem, nulla obstante itineris difficultate, omnes qui erant vocati, venire possent, elegissent, saxa grandia singulari opera atq; studio*

dio conquiri, atq. in eundem locum, quem electioni Regiæ destinarent, comportari curarunt. Neq. enim tum quemadmodum hodie, destinata electioni Regiæ certa erant loca, sed pro arbitrio sententiâq. eorum qui autoritate potentiâq. alios antecellebant, eligebantur. Huc comportata saxa conscendentes hi quibus eligendi jus commendatum erat, circumstante populo, suffragia ex iis ferebant, &c. Vide eruditissimas notas Viri Clariss. Dn. M. Stephani Stephanii in l. l. Saxonis.

CAPUT DECIMUM TERTIUM.

De Epitaphiis.

Supra, quantum licuit, ritus demortuos tumulandi persecuti sumus, unicum illud restare videbatur, ut de inscriptionibus quibus tumulos exornabant, dispicerem. Hanc curam in hunc distulimus locum, ne monumenta characteribus vacua, cum literatis & inscriptionibus dotatis, (de quibus posthac ex professo agendum) confunderemus.

Exstructo rogo & sepulchri mole ad umbilicum perducta, quandoque laxum unum cæteris insignius & politius, magnitudine quoq. spectandum seligebant, cui nomen defuncti & amicorum qui supremum hoc officium suis dicebant, laconicè patriis, hoc est, Runicis literis, inscribebant. Hoc in ipso sepulchri meditullio, vel ad caput semper positum fuisse existimo, licet jam ad vias publicas aliâq. loca translatum reperiatur.

Quandoq. si vel juxta demortui prædia aut habitationes, rupes aut cautes extarent, in aliquo laterum politiorum ædes in primis spectante, literas & characteres insculperunt, laboribus partes excindendi ac transferendi parcentes: vel potius ab interitu tantorum virorum memoriam certius vindicantes. Hujus generis exempla passim sunt obvia. Rupes Haraldiana, cui Hyldetandus patris sui res gestas mandavit, adhuc literarum vestigiis conspicua extat in Blekingia, de qua Saxo lib. 7. in hunc modum. *Idem in monumentum patris ejus res gestas apud Blekyngiam rupi, cuius memini* (in præfatione scilicet) *per artifices mandare curæ habuit.* Libro

IX docet *Regnerum* Lodborg interfecto Biarum Rege tale monumentum reliquisse, de quo uberius capite sequenti. In Norvegiâ talia crebrò occurrunt. In primis in Diœcesi Stavangrienli præfectura Listerensi, in lacus alveo scopulus cernitur altitudine insigni, cui characteres Runicî magna cura impressi, de quibus suo loco uberior à nobis instituendus est sermo.

In Svecia tribus milliaribus Stockholmio, in parochiâ Scanilâ, via quâ Upsaliam itur, tale quid extare dicunt, Ingivaro, ab Sigvido, Inguaro & Jerlebengo, in rupe, in fluminis medio posito, consecratum.

Hoc præterea in his observatum: quod si patres, filii, amici & cognati in extruendo monumento sumptus contulissent, id ejusmodi inscriptionibus expressum quoq; voluerunt. Nec eum præterierunt qui inscriptionis extitit author, quin potius nomine ejus addito, rem ut piam, ita memoria æterna dignam ab eo confectam, attestati sunt. Et quamvis nobis jam rudes & impolitæ hæ videantur inscriptiones, eo tamen sæculo singulare artificium præ se tulisse, vel ex eo liquet, quod non quivis huic operi par fuerit, & autor nominis sui in iis ostentatione, vel hac de causa æterna memoria dignum se existimaverit. Quin imò integro Regno remuneratum fuisse hoc nomine Hiarnum docent historiæ nostræ. *Ab eis epitaphium Regno repensum, imperiique pondus paucarum literarum contextui donatum est. Adeo exili impendio ingens præmium stetit. Eximium exigui poematis precium, famam quoque Cæsareanæ retributionis excessit,* inquit Saxo noster lib. 6.

Probabile est Literatorum eorumq; qui literas calluerint, eo sæculo tantam fuisse penuriam, ut is qui tria verba vel legere, vel texere potuerit, in majori tum extiterit precio, quam hoc ævo vastis ac laboriosis operibus clarissimus.

Hieroglyphicis insuper miris ex animalium figuris diversis, ductuumq; perplexorum ambagibus concinnatis, inscriptiones decorarunt, quibus tacitè vel res gestas, vel officia administrata, vel mores, vel virtutes & vitia demortui

nota-

notarunt & adumbrarunt. Lupo tyrannum; Agno tranquillum & mitem; Porco sordidum; Equo generosum; Leone regem, Aquila fortem exprimentes, cujus generis infinita passim occurrunt.

Nescio an ad stipulari possim Olao Magno, asserenti in quibusdam crucis signum expressum, ante plantatam de vero Deo & Christo religionem, ut bonitatem & probitatem eorum indicaret. Verba ejus lib. i. cap. 30. hæc sunt: *Talium etiam bonorum Principum obelisci & saxa multis sæculis ante plantatam fidem catholicam, in septentrionalibus regnis signo crucis insignita adhuc aperte videntur.* Reperiri in monumentis antiquis crucis notam, negari non potest, cum id in multis ocularis evincat demonstratio: sed eam antequam aliquid de vero Deo & Christo ejus, nostratibus innotuerit, epitaphiis insculptam fuisse, mihi vero haud videtur simile: nisi forsân in ignominiam ejus qui tali epitaphio laudari & celebrari debebat. Fuit quidem crux Romanis vetus, imò attestante Lipsio, veterrimum supplicium, statim sub primis Regibus in usum tractum; attamen an Germanis vel aliis Septentrionalibus in usu fuerit, dubitat idem, ut vel hac de causa, figura ejus in paganismo nobis plane ignota aut fortuita extiterit. Quæcunq; igitur ejus generis occurrunt, potius ad Christiana retulero. Nec aliud probant ea quæ Olaus adducit, Germundi & Holmstani exempla: in iis enim Christianæ Religionis mentio injicitur manifestissima, & ab Idolorum cultu ad verum Deum conversos indicat ipsa inscriptio.

Crucis figurâ nostrates Ethnicos *Thoronis malleum* designasse colligere licet ex iis quæ refert Snorro Sturlæ filius in historia Haquini Adelstani. Rex enim Christianus signo crucis poculum ebibendum ubi signasset, Sigvardus comes de Laden, cum Thoroni Deo haustum dedicasse refert, si quidem mallei Thoronis signaculum ei præmisisset. Quod si igitur alicubi ab Ethnico, in hisce oris crucis signum sculptum occurrat (quod tamen mihi adhuc videre non contigit) illud aut fortuitum, aut Thoronis mallei ideam exhibebit, nul-

lo modo Servatoris nostri crucifixi notam memorialem. Nullus enim ante natum passumq; in cruce Christum, Dominum, uspiam crucis honos erat aut cultus, ut recte differit Casparus Ens Hist. Indiæ occident. lib. 1.

Illud quod Marsilius Ficinus lib. 3. de vita cœlitus comparanda cap. 18. refert de crucis signo Arabibus & Ægyptiis ante natum Christum in usum tracto, huc non spectat. Ex Arabum collegio quodam se hausisse refert, *crucis figuram cunctis anteponendam, quia corpora per virtutem agunt, ad superficiem iam diffusam, prima v. superficies cruce describitur.* Hi igitur per crucem nil aliud indicabant quam stellarum fortitudinem, ut fusius ibidem docet. Ægyptii vero inter suas figuras crucem habebant quæ vitam eorum more, futuram indicabat, quocirca & eam pectori Serapidis insculpebant. Sed hæc nostratibus accommodari vix ulla probabilitatis specie possunt. Unde colligitur figuram crucis in monumentis priscorum, non semper Christi crucifixi indicium esse.

Athanasius Kirckerus vir in abstrusissimis Ægyptiorum diciplinis exercitissimus, in Prodromo Copto capite ultimo, dicit se in Saracenicæ Cabalæ fragmentis Arabicè scriptis invenisse, Philosophos & Medicos Ægyptiorum, Persarum, Indorum & Græcorum, significaturos Elementa, crucis figuram sculpsisse. Cujus rei rationes redditurus, post locum ex Arabico adductum, hæc subjungit. *Nec mirum, Elementis enim extra suas sedes naturales dimotis, ea suos ad easdem reditus naturaliter per rectas facere lineas, dislocatæ eorundem homogeneæ partes experientem docebunt. Nequaquam igitur incongruè sapientes dicti, per has quatuor rectas ab unico puncto seu centro circuli individuo, in contrarias partes excurrentes quatuor Elementorum mysterium indigetarunt.* At apud Ægyptios figuram crucis seu Tav ansati, quam manibus Serapis & alii eorum Dii plerumque tenebant, esse ἀρρητον illud ἀγαλμα τῶ ἀΐων, seu ineffabile signum ævi, vel sæculi, pluribus demonstrat Joan. Fridericus Hervadus, in Admirandis Theologia

logiæ Ethnicæ mysteriis. In primis huc facit locus Svidæ in voce ἡραίσις, cum inquit. ἔγωθι δέγνω τὸ ἀρρήτον ἄγαλμα τῶν αἰῶν ὑπὸ τῶν θεῶν κατεχόμενον ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἐτίμησαν ὅσιον ὄντα ἄδωνιν ὅμῃ, κατὰ μουσικὴν ὡς ἀληθῶς Φάνει θεοκρασίαν. Sic dijudicavit (Heraiscus) ineffabile simulachrum Aeternitatis quod ab eo Deo tenetur quem Alexandrini Osi-ridis simul & Adonidis nomine, arcana quadam Dei commissione colebant. Vide eum ibidem de crucis origine & significationibus prolixè & doctissime differentem.

Quod animæ immortalitatem constanter sibi persvaserint nostrates, referunt etiam exteri; et Saxo noster lib: 8. confirmat, dum asserit Gormonem primum (quem circa annum Christi D CC imperasse quidam volunt) probabilibus quorundam argumentis animos immortales esse compertum habuisse. Unde Torchillum amandabat ut sollicitè investigaret, quasnam sedes esset, exuto membris spiritu, petiturus, aut quid præmii propensa Numinis veneratio mereretur?

Ex quibus etiam liquidò constat, ante hujus tempora & hanc viginisse ac disputatam inter nostrates de Animæ immortalitate fuisse sententiam, quam etiam tot confirmant bene meritis posita Monumenta. Sed inter ea quæ hoc habent adjunctum votum ΡΗΡ. *ΙΗΡΒΙ. ΗΙΗΡ. *ΑΗΗ nullum quod non à Christianis positum. Diu enim post introductam de vero Deo religionem in usu nostratibus fuere hæc literæ. Quod Jellingense, Asumense, Alrumense, Giesingholmense, aliaq; ejus generis abundè evincunt Monumenta, de quibus consule librū secundum & quintum. Hujus loco ethnica hæc habent *ΙΗΡΒΙ. ΡΗΡΒΙ. ΤΡΗΥ. Quos Saxo circa principium Lib. VIII FIDISSIMOS NUMINUM ARBITROS vocare videtur, ut ex quamplurimis in sequentibus evidenter satis apparebit.

Peculiariora quædam Monumenta habuisse Longobardos quibus amicorum suorum alibi tumulorum memoriam refricarent, refert Paulus Diaconus lib. 5. cap. 34. Per ticam enim erigebant in extructo sepulchro, cui lignea in summitate affixa erat columba, quæ corpore suo plagam cæli

cæli ostentet ad quam occubuit ille in cujus memoriam erecta erat. Descripturus locum juxta Ticinum, ubi Rodelinda Basilicam in honorem B. Virginis crexit, inter reliqua hæc habet: *Ad Perticas, locus ipse ideo dicitur, quia ibi olim perticæ id est trabes erectæ steterunt, quæ ob hanc causam juxta morem Longobardorum poni solebant. Si quis enim in aliquam partem aut in bello, aut quomodocunq; extinctus fuisset, consanguinei ejus intra sepulchra sua perticam figebant, in cujus summitate columbam ex ligno factam ponebant, quæ illac versa esset, ubi illorum dilectus obiisset, scilicet ut sciri posset, in quam partem is qui defunctus fuerat, quiesceret.* Non absimiles perticas etiamnum in pagis nostris videre licet, alium tamen in finem ab Agricolis erectas, interim cum earum figendi morem ac ritum consideramus, ab hoc fonte fluxisse videntur.

CAPUT DECIMUMQUARTUM.

De aliis monumentis literatis.

NON solum tumulos lapidibus literatis seu epitaphiis exornasse majores nostros cernimus: sed etiam victoriarum & rerum præclare gestarum trophæa & arcus quasi triumphales patriæ literaturæ characteribus insignitos ad posteros transmiserunt. Quod unum ex iis, quæ potissimum observanda cupit Saxo noster in præfatione, dum hæc profert. *Nec ignotum volo Danorum antiquiores conspicuis fortitudinis operibus æditis gloriæ æmulatione suffusos Romani styli imitatione non solum rerum à se magnifice gestarum titulos exquisito contextus genere, veluti Poëtico quodam opere perstrinxisse, verum etiam majorum acta patrii sermonis carminibus vulgata, linguae suæ literis saxi ac rupibus insculpenda curasse.* Cujus rei exemplum ipsemet libro IX proponit; ubi Regneri Daniae regis studium commendat, quo prælia à se gesta victoriasq; insignes, saxi insculpi curavit, ut ita eorum memoria ad posteros certius ac commodius transmitteretur. *Biarmorum rege interfecto, Finnoorum verò fugato, Regnerus saxi*

rerum

rerum gestarum apices præ se ferentibus, hisdem supernè locatis æternum victoriæ suæ monumentum affixit. Hujus generis occurrunt adhuc haud pauca, quæ intellectu difficilia admodum, tum quod idioma multum à moderno discrepet, tum quod nulla vocum in iis appareat distinctio, sed uno tenore ac tractu notæ singulæ conjungantur. Quæ adhuc supersunt hujus census & ad nostras pervenere manus, suo proposituri sumus loco, nec nostram in iis enucleandis, ut antiquitatum studiosi desiderent operam, quantum in nobis est, permittemus.

Hunc verò ritum in memoriam rerum præclarè gestarum saxa erigendi, à Deo ipso & populo Dei profectum, abundè evincunt Sacræ Literæ, Capite enim quarto libri Josuæ, Deus disertis verbis jubet ut Josue eligat ex quavis tribu Israelis duodecim viros qui duodecim durissimos seligant lapides, eosq; erigant in loco castrorum ubi fixa fuerunt tentoria Israelis ea nocte. Eo verò fine poni debere ut sint monumentum rei ibidem gestæ expressè docet v. 6, 7. *Quando, inquit, interrogaverint vos filii vestri cras, dicentes: Quid sibi volunt isti lapides. Respondebitis eis: Defecerunt aquæ Jordanis ante arcam fœderis Domini cum transiret eum, idcirco sunt positi lapides isti in monumentum filiorum Israel usq; in æternum.* Josue verò videns hunc modum res memoratu dignas ad posteros transmittendi, Deo haud displicere, ad alia etiam eum mox transtulit. Ex se enim non jussus, v. 9. alios duodecim lapides posuit in medio Jordanis alveo, ubi steterunt sacerdotes qui portabant arcam fœderis Domini. Quod circa annum mundi MMCCCCLXXXV, juxta supputationem Helvici, contigisse constat, circa quæ tempora primum Daniæ regem Danum, in his oris imperium obtinuisse volunt quidam nostratium Chronologi.

Sed mirum non est si multà ex hisce quæ apud nos sunt, imò plæraq; nostrum fugiant caput, cum vel tempore curiosissimi Saxonis nostri multorum in antiquita-

tibus versatissimorum eadem vulgata fuerit querimonia. Liege saltem quæ habet autor noster de rupe Haraldiana in Blekingia & invenies, nec Reges tunc temporis sumptibus & laboribus pepercisse, ut rerum hisce monumentis contentarum extaret notitia, sed ut plurimum incassum laborasse. Quia locus est elegans & notatu haud indignus hic apponam: Apud Blekingiam apta meantibus rupes, mirandis literarum notis interstincta, conspicitur. Siquidem à meridiano mari in deserta Verundiæ petrosa porrigitur semita, quam binæ lineæ exiguo discretæ spacio, protractis in longum ductibus amplectuntur. Inter quas medium loco planum, factis ad legendum figuris, undiq; secus exaratum ostenditur. Quod licet adeo situ inæquale existat, ut modo montium alta proscindat, modo vallium ima prætereat, eodem tamen tenore litterarum vestigia servare dignoscitur. Quarum significationem rex Woldemarus sacri Canuti fausta proles admirationis causa cognoscere cupiens, misit qui rupem permeantes, patentium illic characterum seriem, curiosiori indagazione colligerent, ac postmodum virgulis quibusdam, sub iisdem formarum apicibus adnotarent, qui ideo nihil ex eis interpretamenti comprehendere potuerunt, quod ipsa cælaturæ concavitas partim cœno interlita, partim commeantium adesa vestigiis, figuratæ protractionis speciem obtrito calle confuderat. Unde conspicuum est, etiam petrinæ soliditatis rimas diutino madore complutas, aut sordium colluvione aut irrigua nimborum instillatione concreescere. Quæ eo lubentius & prolixius hic adduco, suo loco fusius de eo acturus, ut quivis videat, eadem ejus sæculi monumentorum interpretibus, objecta fuisse obstacula, quæ nobis remotioribus adhuc ab eo ævo. Coeterum quid hodierno die ex tam præclaro adhuc restet Monumento, in particularibus, ad quæ jam festinamus, dicturi sumus uberius. vide libri tertii monumentum XXVII quod ex professo hoc tractat.

Quod

Quod de unico hoc conqueritur Saxo, id de aliis omnibus conqueri meritò jam possumus, & etiam olim conquestus est Daniæ nostræ Maro elegantissimus C. Erasmus Latus, Rerum Danicarum lib. 1. in hunc sensum:

*Sed quid tempus edax, quid non longissima secli
Absumit caries? sua sunt quoq; funera saxo
Et rigide cautes cumulant sibi clade ruinas.
Perpetui aurarum cursus, pluviaq; procellaq;
Et gravis illuvies: tum sparsa tonitrua cælo
Ac tempestates, iterataq; jurgia nymbis,
Grando, nives & equis bobusq; infixæ frequenter
Ungula, & atroces, jactataq; fulgura, venti:
Ipsaq; materies, per sese obnoxia multis
Defluviis, rerumq; vices & plurimus angor
Terrarum, ac fissæ sua per vestigia rupes,
Cautibus eradunt artesq; notasq; profundis
Sint licet inscriptæ perductaq; grammata sulcis
Ceu nunquam peritura.*

Æquiores igitur nobis futuros speramus lectores candidos, si votis minus satisfecerimus, cum videant quanta sint quæ alios à proposito, hæc è tenebris eruendi absteruerint, nos verò diu multumq; defatigaverint, antequam hæc successoribus elimanda & supplenda dare poterimus.

MONUMENTORUM DANICORUM;

LIBER SECUNDUS.

*In Selandia extantia Monumenta
continens.*

Ultra eaq; præclara veterum Heroum, in Selandia olim extitisse Monumenta, vel id abundè evincit, quod non solum Regum Baltheorum ibidem extiterit sedes regia, ex qua quicquid memoria dignum contigit, promanavit: sed etiam post trium Regnorum Danicorum in unum coalitionem, magni Reges ibidem variis in locis propugnacula sua extruxerint, arces ædificaverint, Regale solium locaverint, tumulos infinitos adhuc extantes, rerum præclare gestarum testes erexerint, variisq; urbibus & provinciis de suo nomine nomina indiderint.

Jam verò lapidum & cipporum (eorum in primis qui priscâ nostra literaturâ elaborata continebant Majorum elogia) rara adeò ibidem quod reperiatur copia; urbium novarum, propugnaculorum ad normam Geometricam nuper extructorum, palatiorum aliorumq; ad luxum & ostentationem, magnificentia & mole eximia erectorum ædificiorum, est quod acceptum feramus splendori. Cum etenim hætenus nullo in pretio, contempta penitus nostra jacuerit Literatura prisca, imò veneficii & incantamentorum infamia notata fuerit, nemo inventus est qui à Lapidarum, Cæmentariorum, Statuariorum aliorumq; ejus generis hominum violentis manibus monumenta patrio stylo, memoriam
viro-

virorum fortium ad seram posteritatem conservantia eripere & vindicare aut voluerit, aut conatus fuerit. Ii enim undiq; operibus sibi destinatis saxa, præsertim majora & elegantiora conquirentes, venerandæ antiquitatis aut heroi-
corum bustorum respectum habuere nullum; sine discrimi-
ne proposito inservientia conquirentes, monumenta dirue-
runt, saxa everterunt, cippos fregerunt, literas deleverunt,
omniaq; suæ libidini inservire coegerunt; nisi quæ aut loci
importunitas, aut saxi durities, aut figura minus tractabilis,
ab illorum exemit violentia. Huc accessit Agricolarum sor-
dida avaritia, qua lapides & monumenta in eorum agris &
fundis existentia, ne remoram aratro injicerent, aut terræ
exiguâ portiunculâ eos spoliarent, effossis scrobibus & su-
perinjectâ glebâ, sepelierunt.

Quæ immanitas etiamnum eos exercet, qui ad rem at-
tentiores, ac præ reliquis diligentiores videri volunt. Mirum
igitur non est, rariora jam quàm olim non solum in Selandia,
sed etiam aliis in locis patriæ nostræ, reperiri monumen-
ta inscriptionibus decoris insignita, ex quibus res hîc præcla-
rè gestas eruere sit integrum.

Ne tamen relictas adhuc micæ, pari impietate concul-
cemus, amore venerandæ antiquitatis illecti, superiorum,
quinetiam mandatis instigati, potiora quæ adhuc extant ve-
terum trophæa colligere, delineare & ad posteros propaga-
re, quantum per ordinariorum operum molem licet, stu-
debimus, à Selandia exoriri.

Vt autem curiosus lector qui proponendorum visendi
desiderio flagrat, haud frustra per totam oberret regionem,
Selandiam universam in viginti septem distributam provin-
cias seu principatus, exhibeo, Johannis Lyscandri potius,
quàm meis delineatam verbis.

Sic autem ille Antiquitatum Danicarum Sermon. III. ^{cc}
Selandia est terra lata & fertilissima, quæ admodum populo-
sa, civitates in circuitu & locis mediterraneis plurimas & pul-
cherrimas habet. Hanc inhabitant diversimode ordinariis ^{cc}

“ distinctæ provinciis gentes viginti septē, uti in Catalogis pro-
 “ vinciarum traditum est. Dani Principatus; nos vel Præfectu-
 “ ras, vel Principatus, vel Provincias, vel Comitatus, vel Gen-
 “ tes appellare possumus. Nam sic determinantur, quod sua
 “ quælibet harum judicialia habeat fora, suum Præpositum,
 “ suum Legislatorem & Præfectum, suum Cancellarium; &
 “ à se invicem appellationibus, limitibus & moribus differant.
 Recenset verò deinceps ordine singulos hosce Principatus
 in hunc modum.

“ Ad orientale hujus insulæ littus è conspectu *Amageriæ*,
 “ quâ in Scandiam transitus est, *HAENIA* Danorum amplissi-
 “ ma colonia cernitur, & modernis sæculis universi Regni me-
 “ tropolis, ab Absolone magno Episcopo, in confinio *Smari-*
 “ *norum* & *Soglotarum* olim extructa, ubi hæc terra parvo inter-
 “ sticio à Scandia abest. Opulentissima sane urbs est, omni-
 “ bus gentium mercibus & Regio vestigali, quod orientales
 “ occidentalesq; negotiatores Regi Danorum obligantur ex-
 “ ponere. Ad dextram sequuntur *Stryones* usq; ad *Sinum Issi-*
 “ *cum*, caput in *Ophiopoli* civitate habentes. Sed ad boream in-
 “ habitant *Holbotæ* populi sylvestres: ibi *Seburgum* oppidum.
 “ Mox *Halsnesse*, ubi pelagus Issicus ex Baltheo influit. Hos à
 “ tergo claudit mare Boreum. Sequuntur deinde lati ad Au-
 “ strum *Sæmonum* campi & urbs horum præclarissima *Roe-*
 “ *schildia* Episcopalis sedes, quæ tantæ olim autoritatis fuit, ut
 “ unica quasi imperii Balthici & Danici metropolitana sedes
 “ esset, quæ cum starent vires, viginti septem augustiora
 “ exhibuit templa, & alias opes multas. Proximus his est
 “ *Valobriorum* Principatus inter duos reflexus sinus Issici. Nam
 “ cum is à septentrione profluat, statim in duo secatur bra-
 “ chia, quorum quod magis ad orientem est, excipit urbs *Roe-*
 “ *schildensis* altero ad occasum vergente & Austrum, efficiuntq;
 “ simul uti peninsulam quandam in medio Insulæ. Hujus in-
 “ feriora tenent *Valobrii*, sed extrema inhabitat *Horfuidarum*
 “ alia gens, sub saltu *Horfuidico*. Inde sub dicto sinu cam-
 “ pestia tenent *Merlesii*, juxta *Holbecum* oppidum. *Tusfite* mox
 sunt,

sunt, post eos *Scypæi*, ubi terminatur mare Ifsicum, quod eo usq; se extendit, ut ferè in mare Balthicum influat. Sed in illis angustiis montes plures sunt & munitio fortissima *Draconitis* qua arcetur transitus in ulteriorem regionem, quam incolit populus amplissimus *Oddarum*, caput in *Nycobinda* tenens. Extrema deinde ad occidentem tenent *Arsenii* ad civitatem *Calunburgensem*, quam magna solertia extrui fecit miles præstantissimus *Esbernus Snare*, ad comprimendos maris Balthici pyratas. Seqvuntur deinde *Leonitæ* usq; *Slaglotiam*, & ad ortum *Ringones*, caput in *Ringstadio* habentes, quod sedes est modernis ætatibus Parlamenti Balthici. Ad austrum deinde sunt *Flaccerii* & *Hamerini* ad *Nestvedam*. Sed extremum tenent reflexum *Boreßi* supra *Vordenburgam*. His accedunt *Faxandrii* & *Stevanii* ad orientale littus sub promontorio Stevanico. Hinc *Biergoeschovii* montium & sylvarum incolæ, ubi regium castrum *Tuta vallis*. Seqvuntur *Ramsenii* ad *Coagium*. Sed omnes enumerare perlongum foret, qui in mediterraneis latè degunt. Hæc *Lyscander*.

Etsi qvamplurima addere possemus, ab autore partim ommissa, partim stricte tacta; qvia tamen hæcce nostro instituto sufficiunt, nec ex professo hoc jam agimus, ad Monumentanos rectà conferamus & habito delectu, eos saltem lustremus Principatus, qui nostro proposito comodas suppeditant in saxis & cippis inscriptiones, ne extra chorum saltare, eaq; his ingerere videamur, quæ à Runis nostris alieniora cuiquam videri possint. Sit igitur:

PRIMUM.

WERENSE.

Non equidem diffiteor ex iis monumentis literatis de quibus vel fando aliquid accepimus, vel litteris consignatum quid hausimus, primatum in Selandia obtinuisse illud quod ad Werum pontem Regum ditissimo Frotoni positum refert Saxo noster sub finem quinti & in principio sexti libri. Sed qvia idem cum aliis qvamplurimis subiit

biit fatum, vix quicquam de eo referre possumus quod non à Saxone nostro propositum, cujus verba huc afferre non abs re erit.

Secus Werum Selandiæ pontem Regio funere tumulavere corpus, affirmantes Frothonem eo loci mortis ac busti copiam exoptasse, ubi regni ejus præstantissima haberetur provincia. Defuncto Frothone Dani Fridlevum qui apud Russiam educabatur, falso extinctum rati, cum jam regnum hæredis inopia claudicare, nec in regia gente continuari posse videretur, hunc sceptro dignissimum arbitrati sunt, qui illustrandi Frothonis gratia recenti ejus tumulo, plenum laudis carmen affigeret, formamq. extincti Regis specioso posteris titulo commendaret. Tunc quidam Hiarnus Danicæ admodum Poësis peritus, ut claritatem viri insigni dictorum Monumento prosequeretur, præmii magnitudine concitatus, more suo barbarum condidit metrum, cujus intellectum quatuor versiculis editum, in hæc verba transcripsi.

FROTHONEM DANI QVEM LONGUM VIVERE VELLENT

PER SUA DEFUNCTUM RURA TULERE DIU.

PRINCIPIS HOC SUMMI TUMULATUM CESPITE CORPUS,

ÆTHERE SUB LIQVIDO NUDA RECONDIT HUMUS.

Quo Carmine edito Autorem Dani diademate munerati sunt. Ita ab eis Epitaphium Regno repensum, imperiiq. pondus paucarum literarum contextui donatum est, &c.

In veteri Chronico rithmis Danicis conscripto, hisce extat exaratum idem Regis Epitaphium.

Danste the sordhe Konning Frode om Land/

Venge syen han gaff op syn andh.

Thet giorde the for the hadthe hannem fiær.

The wille hannem hafft i Wærdhn hæx

Then mechtigste Høffdingh som gick aff ry

Er jordhet her wudher then wodhe Skj/

Elegantius And. Vellejus in hunc modum.

De Danste sordhe Eij try Aar om Land/

Kong Frode hin Frede gode:

Saa gierne haffde seet baade Quinde oc Mænd/

Hand lenger for Riget motte raade.

Her

Her ligger begraaffuen den Kempe saa sterck /
 Hos Være Broe sees disse Steene:
 Vnder oben Himmel paa vildene Mark /
 Der huilis den Herris Beene.

Locus tumuli adhuc conspicuus & paucis in Selandia ignotus; quæ enim Roschildia Slangendorpium itur, medio ferme itineris tractu pons extat, per quem transeundum eò tendentibus. Nomen obtinet priscum à Saxone notatum, vulgò *Være Broe*: propè collis ostenditur ab accolis, quædam sui parte quasi collapsus, ubi tumulatum referunt Frothonem, *Brode Hon* dictus, de quo mira ac varia vulgò fabulantur. Senes de hoc negotio interrogati, referunt lapidem cui Epitaphium insculptum erat, à cæmentariis fractum & ad pontis reparationem una cum aliis nonnullis translatum. Dolendum profectò rem tam carè emptam tantoq; æstimatam Regno, tam misere periisse tantamq; fati inclementiam subiisse. Quid miramur minoris momenti neglecta, disiecta, ac penitus oblitterata jam esse in Selandia procerum monumenta, cum Regum præstantissimorum tanta tam fædè violata sint busta? Sed frustra deploramus quæ mutari nequeunt, quin potius eo allaboremus, ut quæ adhuc restant ab interitu, vel nostra vindicentur opes.

SECUNDUM.

TRYGVELDENSE.

Hujus historiam Viro Nobilissimo Domino TYCHONI BRAHE de Tolstrup &c. p.m. Trygveldiæ tum Præsidi Regio, amico meo summo, hac conceptam formulà transmissi Anno MDCXXXVI:

Nobilissime Domine,

TYCHO BRAHE,

Fautor & amice honorande,

Q Uod nuper, cum in arce Nycopiensis Falstrorum, à Serenissimo Principe CHRISTIANO V. &c. laudissimè ex-

ceptu

cepti essemus, in itinere à me petiisti, ut de Monumento quod Trygveldia, (cui magno tuo merito, auctoritate Regiâ præes) visitur, meam tecum communicarem sententiam, quò tot advenis, molem & sculpturam saxi admirantibus, deq; ejus sensu crebrius anxie sciscitantibus, gratificari posses commodius: id eo lubentius promptiusq; jam facio, quò benevolam tuam in me affectum, crebrius expertus sim, quantiç; Literatos (ipse literis eleganter politus) facias, indies favore, benevolentia, officiis testatum reddas. Mihi verò res hæc eo fuit expeditu facilior, quò crebrius hoc Monumentum perlustrarim, quodq; ejus historiam libris Monumentorum Danicorum inferendam dudum consignaveram. Cape igitur ex libro secundo Selandicis antiquitatibus dicto, cippi hujus *συναγχαφία*, qualem post tot aliorum conatus, nostra eruere potuit industria, eamq; favoris tui aura benigne fove, usq; dum melior arridens fortuna, reliquis patriæ nostræ Monumentis lucem indulserit clariorem. Perge porro magni Daniæ Athlantis Tychonis Brahe patru tui, cujus nomen & omen geris, merita strenuè æmulari; sic æternitati consecratus, Braheos inter Tychones, perpetim celebraberis. Quæ cippum nostrum spectant ita se habent.

Trygveldum sive (ut appellatione utar Bonav. Vulcanii) *Tiraquellum*, *Tuta vallis* Lyscandri, Regia est, altero lapide à Coagio oppido Selandiæ amænissimo distans. Huc in aream majorem ex colle vicino Keiserhøjen vocato, à Paulo Wobis, tunc temporis ejusdem loci Præside, ante annos circiter septuaginta, translatum est saxum quod etiamnum ibidem visitur, structura rudi, longitudine supra terram, quatuor ulnarum Selandicarum, latitudine parte ea qua se maximè extendit (inæquale enim est) ulnæ unius cum tribus quartis, figura pyramidalifermè, colore griseo, literarum ductibus à basi ad apicem excurrentibus, magnitudine unius quartæ, quinç; foraminibus pervium.

Hujus inscriptio à multis anxie quæsitæ & à Bonav. Vulcanio aliisq; publicata; sed qui exactè singulos apices rimatus sit,

fit, neminem videre contigit. Quotquot enim in ejus sensum inquisivere, non solum in diversas de re ipsa distracti sunt sententias, sed etiam ipsas literarum notas, aliter atq; aliter delinearunt.

Vulcanius quidem de Literis & Linguâ Getarum ita de eo differit: *Sequens inscriptio extat Tiraqvelli in Selandiâ Cimbricâ, rudi & antiquo saxo incisa, quod quidem saxum Daniel Rogersius sibi à Dno. Arnoldo Witsfeldio ostensum testatur Anno MDLXXXVIII, 30 Julij, & inscriptionis hujus exemplar sibi ab eodem datum.*

INP YP+IP P+IUI
I+I YI+NP P+RPI*
NP P+YINIP+I

RIP+ *INTRYIN+TIA
NP. YI Y+TIY+T+I
YNTNP NIRYINP
N+PNT+I

NIP+IR BINP+IA
NYP+I *IPNIAI

Item hæc

Y+NT+R P+TRIT+
IY +TITITYI+AA+YI
IYI *IP+I T+PI

Explicationem subnectit nullam, nec potuisse eum quicquam ex hisce elicere arbitror, tum quod depravatam nactus esset inscriptionem, tum quod idiomatis nostri, veteris præsertim, non usq; adeo gnarus extiterit.

Claudius Lyscander in suâ Regum Danorum Genealogiâ idem exhibet, ac Epitaphium Regis Hotteri his contineri arbitratur, literarum quoq; ductus proponit ab istis diversos, in hunc ferme modum.

+NP. YP+P. P+YUI. P+I

+NP. YIP+I. *IN+I. P+YI+I. RIY+

AT. *AIT+R. YN. YN+I. IANNP Y+TIY

P+R. T+I. +. YNTNP+. NT+. YI+. YRI YNT+

I+ IR BINNT+ NTRI+ +NI+ IAPNITI

*NIR T+RI+ TRIT+ YIIP+. T+I

+P P+YI IM PNT+R+ R+Y+

Quod ita interpretatur

Jeg skød dyffe disse
 Jeg kende hion disse Rige
 At holdet saa som i Naalsteffne settis
 For dem en kund ture wel sin Kri sylle
 Jer bleffuen Verie offuer eders Nytte
 Huer lære Trette at stille / den i
 En fordrifte udi it qwerd Rige

Id est: Ego tumulos hosce feci, ego in hiscere regnis justitiam vigere volui, ne quivis temere lites moveret, sed subditi rebus suis quietè vacarent. Discite hinc lites componere, nec in Regno pacato temerè discordias excitare.

Hotteri igitur elogium & Epitaphium esse existimat, idq; in præcedentibus adstruit, in quibus talem pertexit narrationem. Periit in bello Hotterus circa annum mundi 3464. sepultus esse putatur in orientali Sælandiæ tractu, prope Regiam Trygveldensem: ubi in campo tumulum ingentem excitari curavit, in quo comitia celebrare solebat, cujus circuitum grandibus cinxit saxis, meditullium uno reliquis majori exornans, quod foraminibus circa latera pervium, fecit, ut iis cum magnatibus equos alligare commodè posset. In hoc autem saxo (quod demum in Regiam Trygveldensem translatus est) literis Runicis sequentia exarari curabat &c.

Sed Hottero hoc positum esse monumentum, ne minimus arguit literarum apex, imò sensum ab eo quem proponit Lylcander alienissimum planè nobis præbere, mox patebit, ubi genuinam ejus delineationem proposuerimus. Nec ullâ probabilitate asseritur, quinq; ista foramina quorum tria ab unâ, orientali scilicet, duo ab alterâ occidentali, conspiciuntur plagâ, eo fine ab Hottero insculpta esse, ut cum comitatu suo iis ad equos ligandos uteretur. Contrariū enim arguunt ductus literarum quarundam foraminum incisione aboliti, quos in tam præclaro monumento suâ ætate obscurari nequaquam permisisset Hotterus. At quis crederet monumenta æternitati consecrata ab eo qui eadem

magnis

magnis sumptibus struxit, equorum soleis conculcanda, aut excrementis conspurcanda objecta esse? Majori certè in pretiò olim erant, & qui religiosè admodum ea culta & sacrata fuisse ignorat, in antiquitatibus planè hospes ut sit necesse est.

Extat quidem in vicinia pagus *Horlef*, quasi *Hotterslef*, in cujus cœmeterio elegans ac magnus conspicitur tumulus, fraxinis undiq; cinctus, qui majori probabilitate pro *Hotteri* busto haberi posset, quam alius quispiam; cum pagi non abludat nomen, & propè Regum sepulchra ædificata esse templa, *Jellingense*, sine controversia, doceat. Sed ex hoc tumulo neutiquam depromptum est saxum de quo hic loquimur, verum ex alio *Kensersbønen* vulgo dicto, ut supra monuimus.

Alii aliter inscriptionem hanc exponunt, ad *Hotterum* maxima ex parte respicientes. A quodam hanc nactus sum, incultam quidem & characteribus neutiquam respondentem, sed ad res gestas *Hotteri* & obitum respicientem; quam arbitror in alio inventam lapide qui insignem istum exornabat tumulum qui adhuc in cœmeterio *Horleviano* visitur.

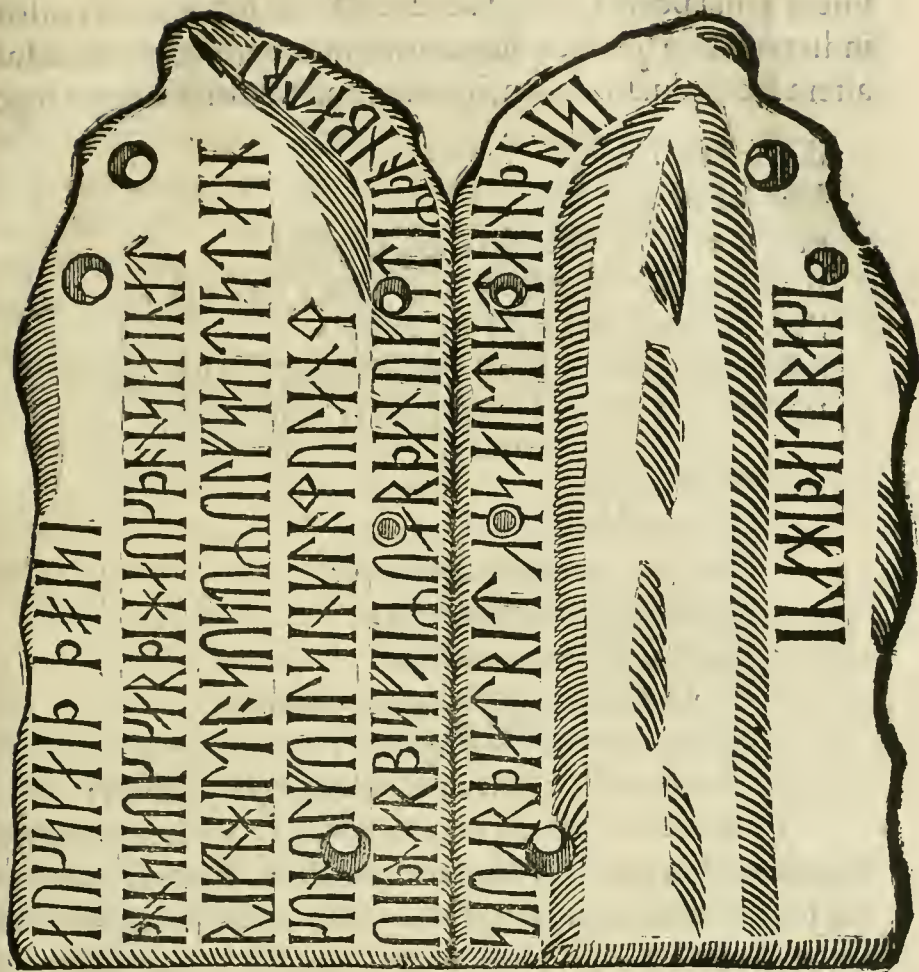
Denne Høy er glord uden Mæen
Her i hviler den rige Kong Hotters Been/
Denne Steener offuer ham set/
Vijser hans Graff/ hannem en forget:
Jeg haffde nock Frette oc Krig
Med Bo den Alf guds Son Ottin/
Jeg bleff siug oc døde bort
Oc huilis her i Jorden sort/

*Hotterus Regum decus hic tumulatus, aviti
Promeruit saxi hoc decus & monumenta decora,
Tanta viri virtus nam vinci nescia, quamvis
Impiger Ottini Bo dictus filius, altam
Turbaret regni pacem: nunc ossa quiescunt
Cespite sub viridi, telluris pondere pressa,*

Complures alii ingenia defatigarunt, ut certi quid literis conforme eruerent, ac splendidum hoc monumentum enuclearent; sed irritò hæcenus conatu. Rei igitur raritate & difficultate motus illustris & generosus Dns. CHRISTIANUS FRISIUS de Kragerup, Eques auratus & Reg. Maj. Cancellarius magnus, Academia Regiæ quæ Haffniæ est conservator supremus, me tandem eò ablegavit anno MDCXXIV. die 7. Septembris, ut quam fieri posset accuratissimè singula perlustrarem, minutissimos quosq; apices annotarem, totamq; saxi faciem depingerem. Ego verò etsi aliquoties ante, (cum valetudini Nobilissimi & nunquam satis laudati Dni Canuti Wrne de Asmark, Regiæ Trygveldensis Præsidis meritisimi, nunc vero *ἐν ἀγίοις*, præessem) saxum hoc perlustrassem atq; in usum privatum inscriptionem annotassem; attamen majori curâ & industriâ ut jam mandata exequerer, adhibito inter alios industriæ teste & arbitro nobilissimo loci Præside, negotiûm aggressus sum, quantumq; per me fieri potuit, præstiti. Primo igitur probè à pulvere, cœno & musco expurgatis notarum sulcis, ductus creta induxi, ubi oculorum aciem, exesi lapidis meatus confundebant, tactu & digiti in arte factos tractus immis-
sione, à tempestatum injuriâ impressos, segregavi.

Quin imò mihi ipsi ubi diffidebam, astantium
omnium opem & judicia imploravi, tan-
demq; absolutis omnibus quæ viam
legendi expeditam reddere pote-
rant, hanc saxi faciem &
inscriptionis te-
norem rep-
peri.

Situm

Situm hunc obtinet; latus quod pluribus insignitum
 visitur literis austrum spectat, alterum aquilonem. Om-
 nes quotquot hactenus ejus interpretationem proferre
 conati sunt, à prima linea partis australis sunt auspicati;
 sed quia prima ejus vox conjunctio est copulativa, quæ
 aliud quod præcessit & cum quo sequentia jungi debe-
 ant respicit, potius ab alterius patris linea minori, legendi
 initium faciendum arbitror. Nec reclamatur sensus; quin
 imò ad stipulari videtur situs ipse litterarum, Duo enim
 hæc latera si eo conjungantur modo quo in saxo ipso ap-
 parent, liquebit eandem hanc viciniorem esse primæ in
 parte australi, quam alteri in parte aquilonari. Nec alium
 in

finem tanta portio literis vacuare relicta est in hac parte, nisi ut indicet duas in hac facie lineas minimè conjungendas: sed ab altera faciendum initium, in altera finiendum: Sic igitur lego:

IK† H†HI TR†YI

†H†Y H†YH† B†HI

B†HI† H†Y Y†R†H† H†H†Y B†H†HI H†H††

R†H†B†H†INT† H†H†H†H†H† H†H†Y H†H†I H†H†H†

H†H† H†H†H†H† H†H† Y†H† Y†H†H†Y

H†H†† H†R B†H†Y†H†. H†R†H†H† H†H†H†H†. B†H† B†H†RI

H†H†H†H†† TR†H†. H†H†H†H†I H†H†H† B†H†HI.

Ine hidae Tregi

Eug skeid doifi

Densi eug gerdi heug donsi einet

Rafnbiltl sustur ulfs seti stein

Kun Ulfvil sin kló mulenm

Vidn eir Bisfeir verden ufuter don betri

Sa verdie trite ifeilti stein donsi.

Sensus est, quantum quidem ego assequor:

EGO DICTUS TREGI, EGO TUMULUM HUNC FECI, EGO SEPIMENTO CINCI HUNC TUMULUM CINCTUM. RAGNILTA SOROR ULFI SAXA POSUIT, UXOR ULFVILDA TERRAM EXAGGERAVIT, TESTIS EST BISFAIR. QVISQVE PRO MODULO. TRES IGITUR FUIMUS SAXEI TUMULI FABRICATORES.

Qui genuinas & veras literarum in lapide extantium figuras cernere cupit ejus typum consulat, nos hic in explicatione æquivalentibus uti cogimur cum veris istis destituatur Typographus noster; quod in aliis omnibus observatum cupio.

Ik† pro IP† Hec positum arbitror, ita distitante textus cohærentia, nec facile commodiorem interpretationem admittit contextus. Longiusculè à nostro idiomate remotum quod sit; hoc cum multis aliis in eodem hoc monumento comune habet, & haud leve præbet antiquitati testimonium.

TR†PI jam Trygi dicimus, Tryggo-Latinis. Ab hoc Tryggone Trygveldum denominatum conjicio, quasi castrum,

strum, fundum hæreditarium aut prædium (id n. vox Welde notat) Trygonis, forsan ab ipso olim hic fundatum. Regnū olim denotasse Welde ex illo constat: **FRÞPIA NIKNA *ÞPNA ÞÞIMÞI BRHÞÞINÞ YIVIN NÞÞI.** id est, Rex accepit vastam terram & magnum Regnum. Sic *Danawelde*, *Suiawelde*, Danorum & Svecorum Regnum. Hodie potestatem & ditionem notat **Magt oc Welde.** Regem qvendam Norvagiæ Olaum, parentem hujus nominis habuisse legim⁹, sed quisnam hic fuerit, tacent Historici, ut & infinitos alios.

Qvocirca non sine causa in hunc modum exclamare cogitur Saxo noster historiæ lib. IV: *Quot illustrium gentis nostræ virorum splendorem scriptorum penuria laudi memoriæq; subtraxit. Quod si patriam hanc fortuna latino quodam sermone donasset, innumera Danicorum operum volumina tererentur.*

HYHÞ jam **stod/** pro fabricare, erigere qvandoq; sumitur.

ÞAHI jam **Dysse** ita tumulos ex terra, lapidibus & cespitibus congestos vocant: **Steendyser** qui ex solis constant lapidibus appellitant, à verbo *ad Dysia* qvod cadavera terra obruere notat: Hinc **Dysiadur** terra & lapidibus tumulatus, quod aliàs **Kasadur** dixerunt.

ÞÞHI pro **ÞÞHI** disse/ hunc, sculptoris facilis fuit lapsus in linea transversali, qvæ contrario exaranda erat situ.

ÞRÞI proprie sepimento, forsan lapideo, cinxi hunc collem, **At gerde** hodie etiamnum notat sepimento agros aut terram concludere, sepire, aut sepimentum conficere. Hinc illa **indgerde/indlucke en Marck/ & Gerde** sepimentum.

ÞIKÞT Egnæt/ appropriatum sive dicatum etiamnum nobis denotat. Clarissimus Stephanus hoc in loco pro **Heinet** positum arbitratur, qvod nobis notat, fossa, sepimento aut aliis ejusmodi munimentis fundos cingere. Unde **Heinet & indheinet Gods.**

RAPK *INÞI qvidam legunt distinctis vocibus. Qvod si ita sit, proprium erit **RAPK.** complures enim fuere hujus nominis in hisce Regnis septentrionalibus. Saxo noster Histor. lib. V. **Rafnonis** cujusdam meminit, cui à **Gothero Rege**

Norvagiæ Dania in vadendi facta fuit facultas, qui etiam in Dania periit, id attestat eodem Saxone in hunc modum: *Cæso itaq; Rafno cum multa suorum parte, sex solum naves Norvagiæ relapsæ, documento fuere Regi haud facile Danos obteri posse.* Factum hoc sub imperio Frøtonis tertii qui eo tempore quo Christus natus ad Daniæ sedit clavum: sed alium quæmpi- am ab hoc diversum hic celebrari crediderim.

Rafno dictus & Regulus ille quem Regnerus Lodbrog bello protrivit, de quo in Epicedio Strophæ VI ita canit:

Rǫfink nǫk Rǫfink ƿǫk
ǫfink Rǫfink ƿǫfink ƿǫfink.

*Sanguine conspersos Regum spectare dabatur
Vmbones, Rafno cum cadit ense meo.*

Vide Literaturam nostram Runicam circa finem. Hic Rafno propius ad hujus Monumenti ætatem accedere videtur: sed quod ipse sit, de quo in hoc cippo fit mentio, certò affirmare nullus potest. Imo potius arbitror legendum unica voce Rǫfink ut sit *Rafnita*, quod nomen est fœminæ, de quo videmus monumentum sextum libri sexti.

ƿnƿnR in hac voce clarum exhibetur combinationis literarum exemplum; nam ex T & n emergit ƿn potestatem utriusq; obtinens.

ƿnƿn Ulphonis vel Ulphilæ.

ƿn pro gro à verbo *at grafue* fodere, vel à voce *at flos* ut findere, quod jam lignis & fissilibus propriè accommodamus. Vetustas ex litera R duas abstulit ductus.

ƿnk ƿnƿn ƿnk ƿnk *uxor ejus dicta Ulfvilda.* Hujus nominis fuit Hadingi filia apud Saxonem lib. I. *quæ maritum in parentis cædem absq; pietatis respectu sollicitavit*, quamq; ut idem paulo post lib. 2 ait: *Frotho Vbboni ademptam, amico suo Scoto, qui & ipse Scotici nominis conditor fuit, nubere cœgit, tori varietatem supplicii loco reputans.* Alterius etiam Ulfvildæ mentionem facit lib. VII. Caroli Gothiæ præfecti filiæ. Fuit & Ulfvilda Norica quem *Sverco Suecus amatoriis primo legationibus sollicita-*

tam, mox viro furtim abstractam ad suum usq; connubium perduxit,
de qua consule lib. XIII ejusdem.

Ð†RÞ† &c. in horum sensu me hærec fateor, me-
liorem allato, afferre mihi non datum, si quis literis magis
congrua elicerit, ei est quod gratias agam. In hoc defu-
dasse Clarissimum Stephanium jam primum intellexi, qui
hæc colligit: Ð†RÞ† ÐƿÐ†IÆ exercitati ubi fuerimus,
scilicet in monumentis exstruendis, Þ† B†RI, tum me-
lius partes nostras sustinebimus. *Vfutir* enim consentit
cum moderno *osuede*, *verden Vfutir*, existentes exercitati,
Don betri tum melius.

TRIT† Tres expono, Trygo sc., soror Ulphilæ &
Ulfvilda, quartus enim Bisfair, testis saltim loco accessit,
nec quicquam contulit operæ. Nescio an hinc colligere li-
ceat testamento cautum fuisse ut ab hisce tribus, hæredi-
bus forsan, monumentum hoc erigeretur, hoc enim & a-
lias gentes factitasse, vex Inscriptionibus liqvet antiqvis.

Sic Sæpini:

C CENTIO L. L. FIRMO. ET
CENTIÆ SP. F. PAULÆ. ET
CENTIÆ L. L. QVARTÆ
HOC MONUMENTUM. EX
TESTAMENTO SIBI FIERI JUSSIT.

Item in Cathedrali Ecclesia Nepete

HERENNIÆ C. F. JUSTÆ
M. APISTIUS M. F. SABINUS DUUMVIR
VEIOS IV VIR NEPETE
UXORI SANCTISSIMÆ. ET
DE. SE. OPTIME MERITÆ,
TESTAMENTO FIERI JUSSIT.

De ætate hujus Monumenti vix certi quid affirmare
licet; aspicienti externa facie antiquitatem præ se fert ma-
gnam, cui ad stipulatur inscriptionis idiotismus. Si Rafno

ille in cujus memoriam exstructum est, is est quem ex Saxone supra produximus; tempore nascentis Christi positum esse, dubitare non possumus, sed *Rasnikl* potius legendum censemus, ut supra dictum.

Patet igitur toto hoc Monumento, ne apicem quidem contineri, qui eorum sententiæ patrocinari possit, qui Regis Hotteri sepulchralem hunc fuisse lapidem arbitrantur. Nomen Hotteri nullibi expressum, quod tamen ut in omnibus aliis, fieri deberet: nec gestis ejus sunt quæ respondeant. Quæ enim quidam vernaculis Rhithmis infarcit de pugna cum filio Othini Boo, historiæ quidem Hotteri sunt consona, verum ab hac inscriptione alienissima. Refert quidem Saxo Othinum recuperatis divinis insignibus cum filium Boum quem ex Rinda sustulerat, bellici laboris studiosum cognosceret, accersitum fraternæ cladis memorem esse jussisse, potius à Balderi intersectoribus ultionem exacturum, quam armis innoxios oppressurum, quod aptior & salubrior pugna competeret, ubi pium belli locum justæ vindictæ licentia tribuisset. Et mox post pauca, de Hottero hæc addit: *Pugna cum Boo congressus occiditur*. Verum huic affine nihil in toto cippi nostri contextu invenio. Quid igitur dicemus viros illos impulisse, ut hæc ab inscriptione alienissima credulo vulgo obtruderent? Vicinum pagum Hotteri titulo nobilem eos decepisse arbitror: cum enim fama accepissent, hic olim Hotteri fuisse aulam, non abludente nomine *Hottersef*, ibidem tumultum cum constanti rumore undiq; sparsum esset, attestante colle insignis magnitudinis, cœmeterii muro jam clauso & templo contiguo, aliunde quam hinc delatum esse lapidem non putabant; cum tamen vivis testibus probari possit, nostra ætate, non ab hoc; sed alio haud longe hinc dissito, (qui hodierna die *Kenserbønen*, ut supra monuimus, ab accolis vocitatur) translatum esse. Quin tamen in Horleviano colle lapis extiterit cui Hotteri insculptum encomium fuerit, non dubito. Sed unà cum aliis multis

incu-

incuria majorum nostrorum quod perierit, serio dolemus.

Habes hic, Vir generose, meas de tam præclaro Monumento meditationes, quas ut cum saxo ipso conferre haud graveris rogitō. Quod si me exorbitasse in quibusdam videris, mone & gratius mihi nihil præstiteris unquā; quò si quando cum aliis hujus insulæ antiquitatibus lucem aspexerit clariorem, tua munitum censurâ, per ora literati orbis vagetur audacius. Deus te cum tota generosa stirpe in seros nobis sospitet annos. Vale & vige Braheorum decus perenne. Hassniæ in ipsis Regni comitiis Anni MDCXXXVI.

TERTIUM ORETINGANUM.

IN principatu Borefiorum vulgo *Borseherrit*, antiquitus forum erat haud procul à littore maris situm *Drething* dictum, cujus etiamnum haud obscura extant vestigia. Huc lites totius territorii vel ut quidam volunt universæ Selandiæ; capitales præsertim, & majoris momenti, deferbantur. Hic summum jus, hic Dea Justitiæ *Disa* seu *Thisa* (à qua leges & jura se nactos arbitrabantur incolæ) summa veneratione colebatur. Hæc illa est *Thisa* cui non solum tertium septimanæ diem *Thisæ dag* seu *Thisdag* consecrarunt: sed etiam mensibus hybernis nundinas solemnes *Dissting* dictas devoverunt. Quemadmodum autem hæ nundinæ in Dania hoc in loco magna celebritate & frequenti populi concursu peragebātur, ita in Suecia, Upsaliæ in primis, magno erant in precio, quod hisce expresseit Olaus Magnus lib. 4. cap. 6. *Hac imagine demonstratur antiquissimus ritus glacialium nundinarum in multis provinciis & locis super planam apertamq; glaciem opulentissimo mercatorum congressu observatarum, quorum celebrior locus est in Archiepiscopali civitate Upsalienfi regni Sueciæ, per cujus medium vastissimus amnis transiens in tantum spissa glacie, frequentius circa initium Februarii*

congelatur, ut infinitam hominum multitudinem, jumentorum pariter & omnigenarum mercium sustineat gravitatem. Talesq; nundinas usq; in hunc diem antiquitas vocaverat & adhuc vocat *Dyssting*, id est judicarium locum prudentissimæ Reginæ *Disë*. Quinimò neqvis hæc nundinas temerè & non sine rei familiaris detrimento negligeret, tempus quo quotannis celebrari debebant sequenti designarunt rhithmo, quod ejusdem cum Fastis erat autoritatis:

MR TRITTAKAKH KHF I PATTM PIR

44 TH4 TIKP I NBHAM 444R.

Nar Erettandahs Nyt a sylla faer

Tha Thisa ting i Upsala staer. id est:

Primo post festum Epiphaniarum plenilunio, Upsaliæ celebrantur nundinæ dictæ *Thisfeting*. Hastiludia præterea aliq; exercitia equestria hoc tempore in ejus honorem instituerunt nostrates, quorum reliquæ etiamnum multis in locis visuntur. Hinc illud: *At rende Dysi*, quod propriè est, in honorem *Disæ* hastiludiis certare. Neminem moveat quod à quibusdam *Disa* ab aliis *Thisa* vocetur: literam enim *P* quandoq; *D* Latinum, quandoq; *TH* notare, præsertim ubi punctatum fuerit, docuimus in Literatura.

Ab hoc foro *Orething*, vicina arx vetustate & capacitate insignis, unà cum oppido nomen traxit ut *Orethingburgum* vocitetur, rectius quàm *Waringburgum*: licet non ignorem aliorum alias esse de Etymologia hujus vocis opiniones.

Est & in Scania amnis ponte insignis, qui ab hac Dea nomen traxit; vocatur enim vulgo *Disie Na*, *Disæ* amnis, celebris pugna illa quæ ibidem extitit inter Waldemarum primum & rebelles incolas, de qua consule Haraldi Hvitfeldii tomum primum, ut & Pontani librum VI. *Dysie* pontem hic vocat, vernaculum secutus idioma, *Dysemaal* ego. Locus prælii, ingenti saxo adhuc signatus conspicitur, teste eodem Huitfeldio.

Saxum

Saxum conspicuum olim in hujus fori meditullio positum erat, inscriptione insigni decorum, quod ab accolis rudibus, & minus curiosis ad basin domus portorii firmadam, ante aliquot annos translatum fuit. Idq; muneris aliquandiu sustinuit, donec generosus DN. CHRISTIANUS FRISIUS, de Kragerup eqves auratus, Reg. Majest. Cancellarius magnus, antiquitatum Danicarum æstimatoꝝ præclarus, hac transiens in Falstria profecturus, casu in aliquot ejus ductus incideret. Quos cum literaturam Runicam seu Danicam antiqvam representare vidisset, saxum eximi & in aream arcis transferri jussit. Peracto verò itinere domum reversus, me ad singula accuratius perlustranda, mox Oretinburgum amandavit.

Eo ubi perveni, saxum offendi ovali fermè figura, nisi quod latera aliquantum plana obtineret, illud in primis quod literarum ductus habebat frequentiores. Longitudine erat duarum ulnarum Selandicarum cum quarta una & semisse, quâ latius patebat unius ulnæ erat minus una tertia quartæ, crassities ulnæ semis, cum duabus tertiis quartæ. Quævis litera longitudine æquabat duas tertias quartæ. [Ulna verò Selandica (ut hoc obiter semel monuisse sufficiat) continet duos pedes Romanos, juxta descriptionem Jacobi Capellæ, & insuper pollices duos cum semisse circiter, vel pedes duos Rhynlandicos Snellii cum pollice ferme dimidio] Remotis igitur omnibus obstaculis, perpurgatis à sordibus & cemento literarum ductibus, adhibitis rei gerundæ testibus nobilissimo loci præside Palæmone Rosæcrantzio viro literatissimo, nobilissimis item aliis, qui tum fortè aderant, Serenissimi Principis Uldarici, in itinere Butzoviano comitibus, (qui antiquitatis hujus mirè recreati raritate, ipsi manum admoverunt, mihiq; in proposito non exiguo fuere adjumento) rem sum aggressus, atq; & lapidis figuram, & literarum notas tales repperi.

†P†† ÞHΛ†P†R †R P†H
†R†H †H †H

Es the Disaloger ter geu Kerdi dia hid.

QVIA LEGES DISÆ MAGNO IN PRECIO ESSE CON-
VENIT, HUC QVERELÆ ADFERENDÆ.

†P†† *Es the pro effter, Quia.*

ÞHΛ†P†R *Disaloger* id est leges Disæ, voce compositâ ex ÞHΛ & P†R pluralis numeri. Extat & hic exemplum abbreviatiōis seu combinationis literarum ex Λ namq; & P unam conflarunt, † litera inversa proponitur, ac si P exprimeret, sed vox ipsa hic consonantem non admittit, cum l f g syllabam sine vocali constituere nequeant, nec omnimodè P repræsentat, quocirca necessariò † legendum. Non paucas ejusmodi literarum inversiones ab imperitis artificibus factas in monumentis nostris observabit, qui curiosius ea lustraverit, de hisce verò Disæ legibus supra diximus quæ dicenda occurrebant.

Dyser

Dyser alioquin Deæ fuerunt parcarum instar, quæ ab Odino morituris transmitti credebantur, ut animas eorum ad aulam mortuis destinatam deferrent. Hinc in Epilogo *Epicedii* sui ita canit Regnerus Lodbrog: *HÍYBÍÐÍ YÍÐ. ÞÍHÍ HÍY ÞRÍ *HÍRÍHÍ *HÍHÍ *HÍHÍ *HÍHÍ YÍHÍ HÍHÍ. ÞÍHÍ id est; me invitant Dysæ, quas ex aula Deorum Othin⁹ mihi misit. Hinc *Disablot*, cultus harum Dearum: ut in paræmia HÍI ÞRÍ HÍHÍ ÞÍHÍ ÞÍHÍ. Non omnia perire oracula. Nescio an inde *at dysia*, quod est terrâ cadavera obruere, unde *Dys*, tumulus in quo conduntur mortui.

TR Ter sæpissimè vocalis præcedens ab R absorbetur; nec in hac literâ solum id usu venit, sed etiam in aliis, adeò ut sæpè vocalem consonanti inclusam, legendo subintelligere necesse sit. Particula autem hæc augmentativa est, vocis sequentis significationem adaugens: TR ÞH id est, maximo in precio.

YHRI, *Kere*, nobis adhuc usitatissimum pro accusare, querelas instituere &c: Sic *at fere nogen*, accusare aliquem, *Keremaal* accusatio, querela.

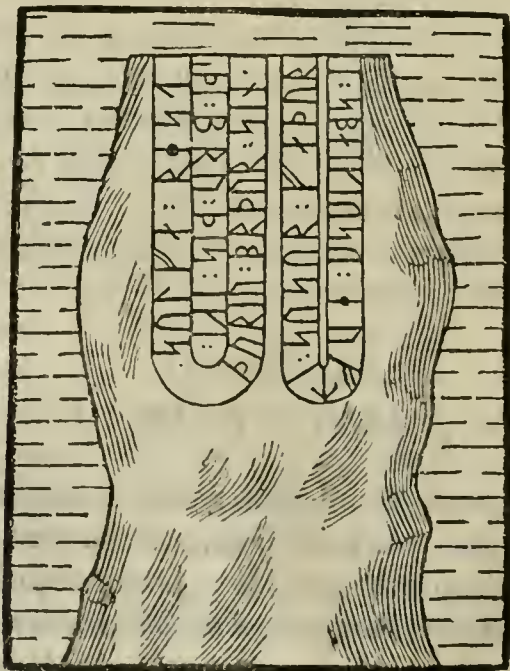
Cæterum hujus inscriptionis interpretationem arduam admodum reddiderunt literarum ductus, multis in locis calce & cemento obliti, qui perpurgationem non nisi difficilimè admittebant; lapidis quin etiam ruditas & ab imbris & tempestatibus exesa substantia. Quocirca hanc ad nostrum captum productam explicationem, salvo meliorum judicio in medium positam volumus.

QUARTUM SANDBYENSE I.

AMnis amœnus & piscosus per mediam fermè Selandiam provincias varias dirimit, ac sensim se exonerat in sinum Ibsicum, Saxoni lib. 7. Histor. Danic. *Susa* dictus: Cujus alveum quondam remigiis pervium nunc solidioribus elementis concretum angustias limitare, asserit, ut vetante constrictionis inertia, ra-

rus puppium admittatur ingressus. Non procul ab ejus ripa australi, pagus extat *Sandby*, ab arenosâ soli glebâ, ut videtur, dictus. In quo templum conspicitur decorum, in editiori aliquantum situm loco, ac in muro chori meridionale constituyente latus, inter reliqua saxi conspicitur fragmentum literarum Runicarum ductibus elegantibus ac nitidis insignitum, pulchrum, dum sua vigebat integritate, magnatum, quorundam suppeditans monumentum.

Lapis iste ex rudiorum cautium est genere, subnigricans, pyramidali olim figurâ, jam verò abscisso ejus cono, fragmentum supra terram altitudine sua eminet ulnas selandicas duas, quâ latius est, oculis obvium latus, ulnæ cum dimidia quarta obtinet mensuram. Plana est facies literata, reliquæ muri teguntur congerie, ut conspici nequeant. Litera quælibet longitudine sua tres quartas unius quartæ adæquat, ductibus & incisuris adeò nitidis, ac si hodie aut heri primum sculptoris expertæ essent manum, legenti nullum facéssentes negotium. Totius fragmenti hæc est Idea.

Ἰ ὙΒΑΙΥΙΝῆΝ ἱΝῶΤΙ ὙΝῆΝΡ ῺΑῚΝΡ

I Spaikiusu eyfti Susur fadur.

Sensus integer non constat; fragmenti hic est: I Spaikiusu in memoriam chari patris. Quid si ita legendum?

Ἰ ἁῖῖ Ὑῖῖ ὙΒΑΙΥΙΝῆΝ ἱΝῶΤΙ ὙΝῆΝΡ ῺΑῚΝΡ Ὑῖῖ.

Staiu seti Spaikiusu eyfti susur fadur sin.

IN HONOREM CHARI (vel SUSUR) PARENTIS SUI
LAPIDEM HUNC POSUIT SPAIKIUSU.

In limbo triplicato hæc extant:

ὙΝῶῺ Ὶῖῖ Ἰῖῖ Ὶῖῖ Ὶῖῖ Ἰῖῖ Ὶῖῖ Ὶῖῖ Ὶῖῖ Ὶῖῖ Ὶῖῖ.

Sylfa restidi Bru dis ik i Durils Brdur sin.

Sensum nobis invidet tum hiatus lacunæ vastus satis, tum plexus labyrinthi quibus involutum id quod reliquum, varieg; dispositum, ut vix constet unde principium desumendum, aut in quo finiendum. Si mihi supplendi daretur facultas ita legerem:

ὙΝῶῺ Ὶῖῖ Ὑῖῖ Ὶῖῖ Ὶῖῖ Ὶῖῖ Ὶῖῖ Ὶῖῖ Ὶῖῖ Ὶῖῖ Ὶῖῖ.

Sylfa resti stein dis og gerdi bru dis ist Durils brudur sin.

SYLFA LAPIDEM HUNC POSUIT ET PONTEM
FABRICAVIT IN MEMORIAM DURILDI FRATRIS
SUI.

I primo loco positum abundè evincit voces alias præcessisse, sed quænam fuerint non adeò liquidum: Ego ex sequenti cum aliorum ejusdem generis monumentorum inscriptionibus collatione, quæ posui in medium relinqvenda duxi, sensum aliqualem nobis exhibentia, donec sit qui aptiora aut meliora suggerat.

ὙΒΑΙΥΙΝῆΝ Nomen proprium esse videtur, nec significationem ullam ei ut appellativo respondentem, in nostrâ invenio lingvâ. Observa B ductibus utrinq; prominentibus sculptum ut à B discernatur, hic enim P Latinum exprimit: sed in BRN & BRNῚNR figurâ non discrepat à Latino B, quod etiam suâ potestate exprimit.

ἱΝῶῺ pro ἱῺῖR *est* idiotissimo peculiari. Occur-

runt hic binæ literæ punctatæ I sc: ut E notet, & ñ ventre Dagessato, ut Y valore respondeat, & ab U simplici distingvatur.

HNHN R PARN per se clara sunt, ita enim paucis immutatis dulcem seu charum patrem *Sødesader* appellamus. Interim nec absurdum esse eor vocem *Susur* proprium constituere nobilis cujusdam, à quo Susa amnis nomen accepit, in qua sententia est clarissimus Stephanus, qui etiam arbitratur saxum hoc amni Susæ pontis loco olim impositum fuisse.

HNPA viri an mulieris proprium ignoro. Si mulieris, vide quantum habeat cum Sylpa ancilla Liæ à Labano ipsi data Gen. 29. v. 24. cognationem.

RHM abundè arguit lacunam, ut & alterius vocis ultima syllaba H: illud igitur *Resti* hoc *gerdi* legendum sensus indicat; sed intermedium quid deliderari planum est, quod an rectè suppleverimus tuum est judicare.

BRN apud nos tam pontem super fluvium aut aquas ductum, quàm viam vel plateam lapidibus stratam denotat. Hinc *At brolegge*, est lapidibus locum aliquem sternere. Si priori sensu hanc vocem capias, colligere licet super amnem supra scriptum, ab hac Sylfa fabricatum pontem, cum saxeâ hac inscriptione, in honorem fratris. Extat enim in vicinia pons *Betterløff broe* dictus à pago adjacente, validus satis & magnus saxisq; constans ingentibus, iter facientibus transitum præbens commodum: sed non usq; adeò magnam præ se fert antiquitatem, ut ab hac Sylfa ædificatum credamus, quin tamen olim vel eodem in loco, vel in vicinia ipsa, alium struxerit, nil obstat quò minus credamus. Novimus enim Romanis etiam in more positum fuisse, non solum tumulos & subterraneas cryptas; sed etiam alia superba & magnifica ædificia, in amicorum suorum memoriam exstruere. Sic Trajanus in foro Romano ubi sibi suisq; sepulcrum elegit, columnam

mole

mole stupendam, artificio insignem crexit, quæ etiamnum ibidem extat, quod in ejus vita Xiphilinus in hunc modum testatur: Καὶ ἔστησεν ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ κίονα μέγιστον, ἅμα μὲν εἰς ταφὴν ἐαυτοῦ, ἅμα δὲ εἰς ἐπίδειξιν τοῦ κατὰ τὴν ἀγορὰν ἔργου. Sic Augustus Mausolæum sibi fecit sepulcrum quod jam Castellum S. Angeli dicitur. Quidam statuis marmoreis sepulcra ornarunt, attestante veteri inscriptione:

LOCUM SEPULTURÆ ET STATUAM DECRE-
VIT ÆMILIA LUCIA MATER.

Et alia:

HIC SEPULCRUM CUM STATUA
POSUIT SECUNDO A CIVITATE STADIO.

Quidam, ut Ægyptii, Regum & Magnatum conditoria Pyramidibus ingentibus decorarunt, de quibus ita Lucanus lib. 8:

*Cum tibi sacrato Macedo servetur in antro,
Et regum cineres extracto monte quiescant,
Cum Ptolomæorum manes seriemq; pudendam
Pyramides claudant indignaq; Mausolea.*

Quidam ædificiis affabrè structis; de quibus vetus lapis: M. AVRELIUS ROMANUS ET ANTISTIA CHRESEME UXOR EJUS FECERUNT SIBI LIBERTIS SUI POSTERISQVE EORUM MONUMENTUM CUM ÆDIFICIO SUPERPOSITO.

Quidni ergo nostrates pontibus struendis idem quævisissent quod Romani aliis ædificiis? Favet huic opinioni, loci commoditas, pontis necessitas, præterlabentis amnis impetus.

Posteriori verò sensu vocem si capias, consuetudini Majorum nostrorum neutiquam alienum quid dixeris: Ocularis enim inspectio abundè docet magnatum in his oris monumenta, undiq; saxeis cincta esse sepimentis, quæ

Græci Κρηπίδας vocant καὶ περικομίδας, ut in Stróensi docuimus. Quia verò admodum viarum aut pontium lapidea gaudent coacervatione, à nostratibus *Broer* seu pontes vocata sunt, quò forsan respexerunt Marcellinus & Juvenalis de crepidine pontis dum sermonem instituerunt.

IP I Quid sibi velit non satis assequor. Nisi ipsemet lapidem diligentissimè illustrassem, errorem ab amanuense commissum existimarem, ac IP 4 IR legendum cense-rem, sensu claro. An v. idem hoc significet affirmare ne-queo. Unam vocem esse licet I ultimum à reliquis elemē-tis longius sit remotum, docent post singulas voces posita punctorum discrimina. An ad posteriora alterius lim-bi referendum, ut sic legatur IYI ÞHRIM &c?

BRÞHR: legendum BRHÞHR. Prius enim H sculpto-ris incuria omissum.

Situm hujus lapidis quod attinet; aliundè cum trans-latum esse res ipsa docet: vertex enim amputatus, ut muro commodius quadrare posset. Sed quo in loco primulum positus fuerit expiscari non potui. Idem fatum cum reli-quis hujus generis in Selandia obtinuit. Nullum enim adhuc videre mihi contigit quod genuinum occupet lo-cum, sed vel templorum vel arcium & palatiorum stru-cturæ, vel aliis usibus, nullo erga venerandam antiquita-tem habito pietatis respectu, se accommodare coacti sunt.

Quo tempore fabricatum sit hoc monumentum, non liquet. Inter antiquissima recenseri non posse, ex eo patet, quod punctatas literas habeat complures, quas Waldemaro secundo Danorum Regi nostrates ascribere, in Literatura Runica docuimus, tum quod elegantius sit, minusq; exesos ostentet elementorum ductus, quam alia grandioris ævi. Templo interim ipso antiquius esse res ip-sa docet. Qui verò qualesq; fuerint illi, quibus positum,

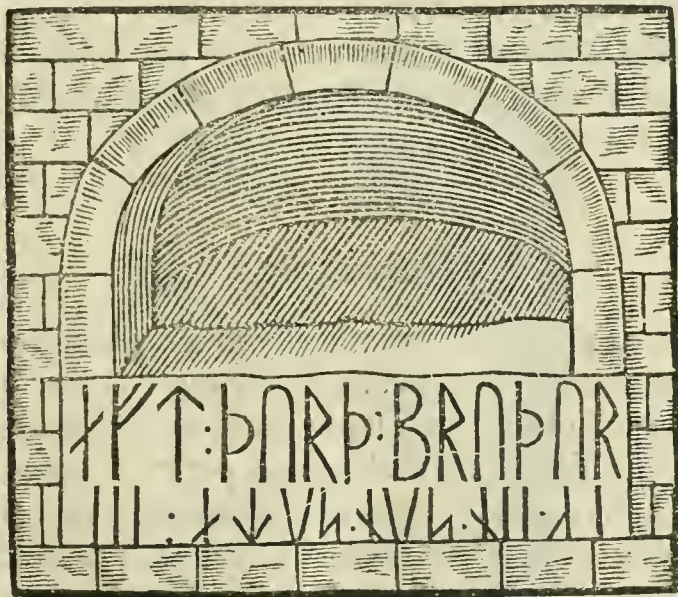
tacent

tacent historiæ nostræ, nec quicquam fide dignum, relationibus vulgi percipere adhuc potui.

QVINTUM.

SANDBYENSE II.

HOc terræ visceribus sepultum diu latuit, Anno MDCXXXVI primum erutum. Cum enim in templo foveam sepeliendo funeri pararent, & terra ad ulnas fermè duas elata esset, in grande hoc saxum inciderunt, quod omnino eruendum fuit, opus ceptum ut commodius complerent. Erutum ad templi parietem inclinatum aliquandiu asservabatur, hinc transtulit pastor loci ad structuram furni sui, basin orificio ut suppeditaret. Monitus à Nobilissimo Dn. Ronnovio Bilde de Sandbygaard, eo me contuli, & lapidis structuram hanc inveni.

Saxum rude erat & inæquale, coloris cineritii, ea tamen facie quæ literis exornabatur, planius, figuræ oblongæ, quadratæ, longitudine ulnæ unius & duarum quartarum cum

cum dimidia, crassitie & latitudine ulnæ circiter dimidiæ, duabus literarum seriebus exornatum, quarum tamen inferior planè mutilata. Quævis litera longitudine quartam ulnæ unius æquat. Fragmentum saltem est, cujus portionem sat magnam, tam longitudinis quam latitudinis abscessam fuisse, ex mutilatis inscriptionis characteribus colligere datur.

Primæ seriei, qui integri adhuc sunt characteres, ita habent:

†Ψ4. ÞNRÞ. BRNÞNR.

Eft Thurd Brudur.

IN MEMORIAM THORONIS FRATRIS.

In prima hac serie quædam deesse, rudimenta seu reliquæ lineæ sequentis arguunt; quæ cum mancæ admodum sint, eò quod Lapidæ magis saxi æqualitati, quam antiquitatis religioni studentes, maximam partem abstulerint, nil certi ex residuis colligere licet. Quæ produximus per se clara satis, ut interpretatione vix indigeant.

ÞNRÞ Thoronem notat. Þ enim per TH in vocum initio ut plurimum exprimitur; in fine nostræ pronuntiationi magis congruè per D.

SEXTUM

SANDBYENSE III.

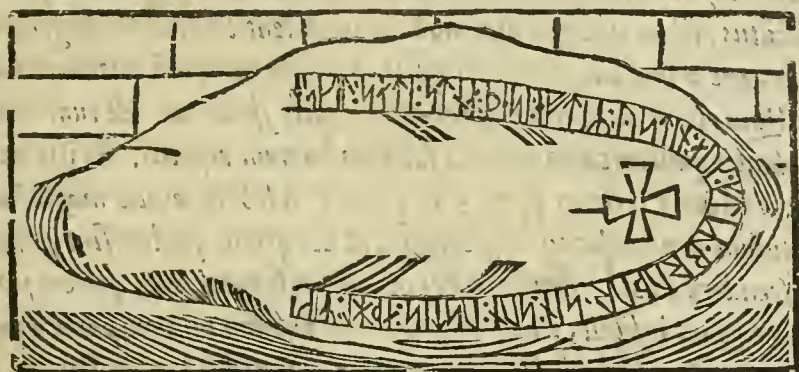
DUm in præcedenti monumento delineando occupamur, commodum incidit, diligentius singula circa templum lustranda esse, si fortè se plura hujus generis monumenta offerrent. Et ecce Australem ejus parietem accuratius rimantes, juxta basin, qua choro necitur, angularem offendimus lapidem, obscuris quibusdam ductibus insignem. Qui etsi maxima parte terra tegetur, & quicquid ejus eminebat sambuci virgulta ferimè obumbrarent, diligentius tamen lustrandum duximus. Primum cum vix duarum literarum apices supra terram in nostram se insinuarent aspectum, qui nulum sensum præbere poterant, calones vocari jussimus, qui

ter-

terram fodiendo & obstacula removendo, totum saxi corp⁹ nudatum nobis sisterent. Quod ubi factum, invenimus saxum ejusdem mineræ cum præcedentibus, coloris cineritii, arte in quadratam, oblongam tamen redactum figuram, muro templi australi ita adaptatum, ut angulum constitueret. Duarum ulnarum longitudine erat, crassitie dimidiæ, latitudine trium quartarum, cui multum fuisse detractum, quadratam figuram ut obtineret, ex literarum residuis apicibus colligere licuit. Tribus enim elementorum seriebus, & forsan pluribus dotatum olim cum fuisset, jam duas saltem ostentabat integras, tertiam dimidia sui parte mutilam. Quælibet litera integra quartam ulnæ longitudine æquabat. Ita verò exaratum conspiciebatur, ut parte ea qua supra terram eminebat, quartam unam cum dimidia elementis & reliquo ornatu vacuum haberet. Existimabam præcedenti saxo hoc fuisse olim junctum, sed diligentius examinata inscriptione & utriusq; figura, aliter longè rem se habere animadverti. Hæc autem erat ejus, quæ se nobis visendum præbuit, facies.

tum in conspectum protulit saxum, clarâ & pulcrâ inscriptione insignitum, pavimento incumbens & muri interioris particulam constituens, figurâ proximè ad ovalem accedens, facie, quâ eminet, planâ literas ostentans; alioquin rude, impolitum & griseum, quamvis jam calce, cum reliquo pariete, dealbatum. Longitudine est trium ulnarum cum quartæ dimidia. Latitudo quâ maximè extenditur, ulnam cum quartæ dimidia æquat. Literæ limbo incisæ circulariter, circa apicem crucem insculptam ambiunt. Mihi monumentum hoc perlustranti pavementum ex parte auferendum fuit, quò rectos characteres accuratius delinearem. Ita verò se habet:

Aliunde eo translatum hoc saxum, ut atrii inserviret ædificationi, manifestum est. Sed accolarum nemo inventus qui de eo certi quid edocere potuerit. Ejusdem ætatis cum præcedenti esse sculpturæ docet elegantia & Runæ punctatæ, sed nescio an non crux adjuncta, (quæ ethnicismum haud redoleret) recentiorem arguat, adeò ut annum Christi 800 ætate attingere vix credam. Iis enim ad stipulari nos non posse, qui ante natum Christum extitisse Monumenta Runica crucis signo decora arbitrantur, supra diximus. Inscriptio hæc est:

HYIN: HTI: HTAK: PHIL: PTIA: NHTIK: ANF:
 PHA: BRNPHR: HK: HNK: NHTIH: TPT: YIFI:

Eskil sati sten desi estir ystin aug Flir brudur sin sun uftis adhl Migi.
 ESKILLUS LAPIDEM HUNC POSUIT YSTINO ET
 ALIIS FRATRIBUS SUIS. FILIUS YSTINI NOBILIS MIGI.

R 2

𐌺𐌽𐌹𐌸 Eschillus hic, qui pietate in suos, hoc Monumentum posuit, quis fuerit aut unde resciscere haud valui. In familia Absolonis Archiepiscopi & Esbèrni Snare complures hujus nominis leguntur, sed nescio an ad eos hæc pertineat; cum neminem ex iis invenerim, qui fratrem Ystini nomine habuerit, ex quo filius Migi. Interim suspicor eum fuisse, quem Saxo lib. XIII ab agilitate tantopere commendat. Egregium de eo facinus commemorat pag. 280 Edit. Francof. in hunc modum: *Eskyllus animi & generis nobilissimus eques militaribus armis prægravis, unum ex eis (Sclavis) inermem per palustria loca citato cursu fugientem pedibus infecutus, illius vestigiis limi mollicie subsidentibus, nec voraginum illuvie, nec armorum onere depressus, facilem currendi eventum habuit. Quin etiam occupatum Barbarum capite spoliavit. Ac tum demum ne plantis quidem cæno infectis solidam humum repetiit. Is idem fuisse videtur quem pag. 306 refert adeò se ætatis magnitudine contusum confractumq. asseverasse, ut ne equum quidem sine adjutore conscendere posset. At ubi hostes in conspectum venere, quovis juvene ocior equum insiluit, ita ut corporis ejus robur nulla ex parte quassatum putares. Adeo virtus ætati imperat. Quod si hic ipse sit, circa annum Christi MCLXXVI vixisse oportet.*

††††. Manifesta hic est literarum transpositio, solâ & merâ sculptoris incuriâ aut negligentia commissa; quæ neminem turbare, aut occasionem de alia horum elementorum potestate cogitandi præbere potest, cum sensus ipse clare satis doceat legendum esse †††† Stan pro Steen. Quamvis enim † crebrò etiam pro E ponatur, attamen in hoc monumento I punctatum semper E exprimit, ut in 𐌺𐌽𐌹𐌸. 𐌺𐌺𐌹. 𐌺𐌺𐌹𐌸 patet, † verò A.

𐌺𐌺𐌹𐌸 ego *Flere* explico, ut plures vel alios appellativè denotet. Si quis tamen proprium hic esse contendat, non repugno: tum hic emergit sensus: *Eskillus lapidem hunc posuit Ystino & Eliro fratribus suis.* Jam in usu non est, nec ex veteribus quemquam ita nominatum ex ullis monumentis Runicis colligere datum.

✠✠✠ ΥΙΠΙ. Migonem hunc nobilem & generosum fuisse indicat, utpote qui ob præclaram aliquam patriæ navatam operam, inclaruerit, & nobilitatis insignibus fuerit conspicuus. Ut vel hinc pateat errare eos qui eo sæculo apud nostrates Nobilitatis titulum in usu non fuisse arbitrantur. Vel ΥΙΠΙ legendum pro *Mikil* quod multum & valdè olim sonabat, Nobilis valde seu Nobilissimus, det var en meget adel Mand/ Belgis en Nobel Baas. Atque hoc tam ad virtutem, probitatem, cæterasq; animi dotes quam ad genus & prosapiam referri potest. Labet hic inferere eā quæ de hac voce ΥΙΠΙ annotavit clarissimus Opitius ad versum ix Rythmi de S. Anone. *Michil*: Excerpta Lipsii *Mikil* magnus, multa, copiosa, *Mikilon* magnus, *Mikile* magnificentia. Kero: multo magis; *Mikelumer*. Multo minus *Mikilumin*. Canticum B. Virginis L. Gothica. *Mikileidjai wala meina fan*, id L. Teutonice vetusta: *Mikiloso min sela Truchtin*. Cantica Danica antiquissima:

Espanie Land oc Mycklegaard

De ligge saa langt aff See.

Ubi Mycklegaard nostrum Myckleburg est, Latinorum Megapolis. Et sic Septentrionalibus Constantinopolim dictam observat carminum istorum compilerator. Hinc & provinciam ad littus Germanicum nomen trahere non dubitandum est. Videtur autem vocabulum *Michil* seu *Mikil* Danis *Magla*, originem trahere à Græco *μεγάλη*.

Quia verò in hoc Monumentum incidimus, in quo necessario Axellstadii aliarumq; circumstantiarum facienda erat mentio, non possumus quin eadem operâ moneamus, frustraneam prorsus esse operam *Iohannis Messenii* dum in suo Sueopentaprotopoli totus in eo est; ut contra Saxonem nostrum (quem immeritò crebrò vellicare conatur) evincat, nequaquam hoc loci, & circa Sigerstadium, famosum illud & admirabile amoris & fidelitatis specimen ab Hagbarto & Signe editum, sed potius in Suecia

prope Sigtoniam. Verba ejus afferam ut quam frivolis
 & stramineis pugnet hastis, quiviscordatus videat, ita au-
 tem libri citati capite 12 philosophatur: Cum planities
 Haborina admodum sit vicina & contermina civitati Sig-
 toniensi, de ipsa hoc loco pertractans urbe, mei ratus esse
 muneris, de planitie memorata, alias famosissima quædam
 investigare & rem gestam veritati conformare. Potissi-
 mum verò cum Saxo ille Sielandus in sua contendat acci-
 disse Dania, hoc admirabile amoris & fidelitatis specimen,
 præter omnem veritatis similitudinem, circumstantiis &
 loco ipso reclamantibus. Enimverò præterquam quod
 ipsa de Haboris & Signis vulgarissimis amoribus, plurimis
 ante seculis concinnata & publicata cantio ipsum Saxo-
 nem historiam contextentem erroris arguat sævisimi, et-
 iam M. Laurentius Nericius Upsalensis Archiepiscopus,
 fidelissimus antiquitatis investigator Suecanæ, certissimis
 per motus indiciiis & argumentis fallaciam in suo Chroni-
 co detegit Danici scriptoris hoc modo: Hæc est Haboris
 historia succinctè compræhensa quam Saxo multis & ele-
 gantibus persequitur verbis; verum apud nos in Suecia a-
 ctius longè sermo de isto vagatur Habore, velut etiam ex
 pervetustis, heroicis & eroticis Sueticè conscriptis cantile-
 nis liquido constat. Nempe Haborem non fuisse Suecum
 natione sed Norvegum, & Signem regis Sueciæ filiam, at-
 que Haborem regis Norvegiæ filium in Uplandia non pro-
 cul Sigtonia in planitie quadam, hodie etiam de illius no-
 mine compellata, & è regione pagi cujusdam trans flu-
 men in paræcia Hætuna Foresigtuna dicti, ubi quondam
 aula floruit Regalis, collocata, fuisse suspensum. Quomo-
 do igitur veritati consentaneum, Haborem amoris illiciti
 pænas persolvisse in Cymbrica Chersoneso? Imò mihi nu-
 per à fide dignissimis narratum hominibus in ipsa planitie
 Haborina secus decursum Meleri jacente, paucos ante an-
 nos quendam accolarum, caudicem patibuli, in quo Ha-

bor circiter annum salutis ducentessimum vigesimum se-
cundum laqueo strangulatus, ex terra eruisse, & plurimis
hominum monstrasse. Nec modicum etiam fidei nostræ
apponit sententia, quod prorsus è diametro dictæ plani-
tiei fuerit regia habitatio, in qua Habor proditus, captus
& morti adjudicatus, trans amnem suspendendus.

Vides, Lector candide, quibus arietibus hic homo
tantum autorem, de veritatis & existimationis arce detur-
bare conetur! Ficulneis sc: & planè ineptis, quos vix exa-
mine dignos quis existimaret. Sed cum haud pauca eti-
amnum apud nos extant, quæ autoris nostri fidem firmet,
percurramus singula ejus momenta.

Saxo, inquit, in sua contendit accidisse Dania hoc admirabile
amoris & fidelitatis specimen, præter omnem veritatis similitudinem
circumstantiis & loco ipso reclamantibus. Insigniter impuden-
tem hunc hominem esse oportet, qui audacter adeò de loco
hoc, quem nunquam vidit, id asserere & propalare audeat,
cujus contrarium ocularis docet inspectio. Locum à Sa-
xone adductum & circumstantias examinet, nisi omnia
ad amussim historiæ respondeant, causa ceciderim. Ac-
cede, monstrabo tibi adhuc Sigari urbem & Regiam, imò
tumulum, monstrabo aulam Signis, monstrabo Hag-
barti monticulum, ubi suspendio mulctatus, omnia suis
nominibus adhuc cuivis rustico accolæ notissima. Quin
eodem in loco videbis Susam amnem, lucum ex quo
milites frondes decerpserunt, Valbrunnam, Haconis bu-
slum, aliasq; omnes à Saxone nostro commemoratas cir-
cumstantias. Quæsi adeò clara in planitie Sigtoniana de-
monstraveris, te rationes probabiles hujus assertionis ha-
bere credam: Sed miror Saxonem nostrum tam sagaci o-
culo prævidisse futurum, qui ipsi litem hac de re intenta-
ret, dum in hæc prorumpit: *Et ne cuiquam antiquitatis vesti-*
gia prorsus exolevisse credantur, prædictæ rei fides præsentibus loco-
rum indiciis exhibetur, cum & Hagbartus pago vocabulum extinctus
intu-

intulerit, nec longè à Sigari oppido locus pateat, ubi plano paululum agger elatior veteris fundi instar protuberantis humi speciem demonstrat. Quæ omnia nostro etiamnum sæculo ab accolis monstrari & in hodiernum usq; diem de gestis eo in loco, testari mox ostendam.

Pergit Saxonem erroris convincere ex cantilenis ante aliquot sæcula concinnatis, atq; in subsidium vocat M. Laurentium Nericium, qui idem asserit: sed multo modestius, honorificâ Saxonis nostri injecta mentione. Hisce cantilenis quid tribuendum, docet ipse Nericius, dum vagabundos sermones pro fundamento, eas agnoscere asserit, ac si nil esset aliud; Sueticis cantilenis, Danicas contrarias opponimus, ejusdem, si non majoris fidei.

Sed addit, planitiem non procul Sigtoniâ ab eo denominatam, una cum aula regali, ibidem suspensum eum arguere. At universæ historiæ refragatur series. Sigarus enim Danus fuit, ejus filia Signe Dana, in Daniæ Sigerstadio habitantes. Hagbartus v. Suecus, (velut ille vult Noryagus) qui in Daniam & quidem Sigerstadium ad Signem venit, ibidemq; ea, quæ à Saxone referuntur, perpetravit, ubi etiam captus & capitis damnatus. Quomodo igitur in Sueciam translatus, ut ibi suspendio mulcetur? aut quomodo Signe in Sigerstadio Daniæ, vidisset Hagbardum propè Sigtoniam in scalis gemoniis? & ipse vicissim in Suecia, conflagrantem regiam in qua Signe detinebatur, ut uno eodemq; momento simul perirent? Quis tam bardus qui hæc non animadvertat? Sit planities in Suecia ab eo dicta, forsan quod ibidem vel natus, vel educatus, vel facinoribus clarus extiterit; sed ab ejus suspendio denominatam, nulla veritatis specie affirmari potest.

Suam subjungit experientiam, accepisse se in ipsa planitie Haborina paucos ante annos quendam accolarum caudicem patibuli, in quo Habor circiter annum salutis CCXXII laqueo strangulatus, ex terra eruisse. Quis tam obtusæ naris, qui hujus figmenti non odoretur fundamentum? Scribit Saxo noster: Quendam narrasse Absoloui trabem se eo loci (propè Sigerstadium Selandiæ) reper-

per tam vidisse, quam Agrestis vomere glebam rimatus, offendit. Hinc Messenii relatio. Sit ita, quidam ibidem ante annos paucos invenerit lignum quoddam, nondum tamen caudicem patibuli Haborini fuisse ostensum est. Mille quadringentis & ultra annis, lignum quoddam sub terra, pluviis, putredini, terræq; erosioni subjectum, durare posse prius demonstrabit, quam ipsi fidem adhibeam.

Deniq; multum fidei suæ sententiæ apponere existimat, quod è diametro planitie diæ fuerit regia habitatio, in qua Habor proditus, captus & morti adjudicatus. Fuisse Regiam ipsi credimus, sed ibidem proditum, captum & morti adjudicatum, negamus: nec ipse unquam probabit, reclamantibus omnibus historiæ circumstantiis, ut supra docuimus. Ego potius hanc regiam favere sententiæ Saxonis arbitror, qui in Suecia natum refert Hagbartum, & forsan in eadem hac regia, unde ab eo planitiei nomen. Sed hæc incertissima relinquens; unicum non possum non monere, ex quo totius Messeniani discursus apparebit veritas. Concludit Nericii sui verba hoc epiphonemate: *Quomodo igitur veritati consentaneum Haborem amoris illiciti pœnas persolvissè in Cymbrica Chersoneso?* Quibus aut Saxoni nostro assuere tentat, eum dixisse Haborem in Cymbrica Chersoneso suspensum esse, quod ne per somnium cogitavit, imò cujus contrarium tota historia ejus (exactissimè locum in medio Selandiæ depingens) evincit: aut adeo est in Geographicis puer ac rudis, ut nesciat inter vastissimas vicini Regni provincias distinguere, quarum limites vel ex vulgati mappa discere potuisset. Quid huic historico de remotioribus scribenti fidendum; si tam bardus aut cœc⁹ in iis quæ præ foribus sunt? Sed desino tam palpabiles nænias excutere, cum quivis vel leviter Saxonem nostrum cum novello hoc conferens Scriptore, abundè videat quantum distent Erva Lupinis. Sed quò totum negotium evadat illustrius en dicti tractus, subjungo topographicam delineationem, quam ego *αὐτοψεί*, monstrantibus loci Pastore & accolarum Senioribus, ante annos non ita multos, locum dili-

gentissimè lustrando, tum consignavi, & postea Clariss. Vir Dn^o. D. Johannes Laurenbergius in Academia Sorana Mathematicos Profelsor Regius, accuratis adhibitis observationibus, eleganter sua manu delineavit.

Quod si in planitie Sichtoniensi circumstantias omnes, locorumq; momenta historię melius & accuratius respondere monstraverit Messenius, forsitan erit quod nos dubios reddat: sin secus, Saxonem nostrum, ut spero, ultro absolvat.

Sed relicta Selandia, brevi trajectu in Scaniam ventis secundis ut navigemus instituti postulat ratio.

MO

MO-

MONIMENTORUM DANICORUM LIBER TERTIUS

De Monumentis Scania.

Scania Selandiam ortum versus, ex adverso respicit, inq̃; eam brevis ad Pontum Danicum est trajectus, quocirca de iis quæ hic occurrunt Monumentis Literaturæ Runicæ insignitis porro dispiciendum; nec prætereunda quæ adnata quasi brachia, Hallandia scilicet & Blekingia sinu suo foveant, potiora potissimum brevibus persequendo, si prius ex Lyscandro nostro ejus præmiserimus delineationem. Sic autem ille Antiq: Danic. sermone tertio.

Scandia præclarissima est, omnes terras Arctoas, quæ tam opulentissimæ sunt, fertilitate, amœnitate & gloria undiq̃; antecellens: Scandia Gothici imperii parens est, plena mercib⁹, armata viris, & jucundissima. Enimverò à triplici alluitur Oceano, inq̃; continenti, locis mediterraneis, à triplici attingitur regione, terræ opes cumulâs pelagumq̃; abundatissimè exercens. Illa principatus seu gentes xxiiii suis includit limitibus; & priori quidem loco sunt quos Getas seu Gothos ipsorumq̃; provincia Gothica seu Gethica est. Gethicum nomen ipsius gentis Getarum vernaculum est, *Gyttinger/Getæ*; sed Gothicum recentius, Germanicam Tuisconicamq̃; sapit originem. Principatus hic amplissimus est, & post imperium Gothorum divulsus, porta Daniæ ad orientem, contra Aquilonarium gentium accessiones appellata, in

«confinio Hallandorum, Smalandorum, Bleichanorumq;
 «In bello ministrasse eam Regi Danico duo millia Schyta-
 rum aut Sagittariorum antiquus mos prædicat. Hi igitur
 «cum cæteris Scandiæ populis, omnium gentium feruntur
 «bellicosissimi, præstantissimi & maximè invicti. Neq; e-
 «cerant cum jam starent res Aquilonarium, qui cum his faci-
 «lè assimilarì poterant, solis exceptis Vandalis Cimbricis,
 «quos Vinilios & Vinulos dicim⁹. Hi proximi Getis erant,
 «disparibus verò studiis pugnabant. Nam Getæ, omnes
 «Balistarii & Schytæ sunt peritissimi, arcu simul & tormen-
 «tis: sed Cimbrici isti Ficti sunt, hasta, gladio & spigis vi-
 «nulicis bellum fortiter cientes, & cum legimus diversas
 «historias, migrationes, etiam gentium antiquas confide-
 «ramus, hinc prodiisse Pictos seu Fictos, qui athletæ & di-
 «gladiatores appellantur: Illinc Schytas, qui sagittarii sunt,
 «citius credimus. Proximi his sunt ad occidentem, Norici
 «Gothis affines & similibus gaudentes moribus; quos se-
 «quuntur usq; ad mare Balthicum, sub saltu Hallandico,
 «Bergenses juxta Engelholmiæ; à quibus ad ortum & au-
 «strum separantur fluvio Rhynensi Austrii, usq; sub silvam
 «Austriacam, & hi rursus Silesio amne diremti sunt à ma-
 «gna Laudanorum provincia, quæ Helsingicam civitatem
 «Metropolim habet. Ea verò antiquissima est, & de ety-
 «mo disputant multi, aliisq; aliæ placent sententiæ. Qui-
 «dam à salutatione videntur derivare, & consuetudine
 «mercatorum omnium gentium, qui hoc in loco Dani-
 «cum venerantur nomen & tributa solvunt. Sed nos inco-
 «larum authoritatem pluris facimus, quorum sententia
 «concinnior æstimata est. Helsingi, ii inquirunt, populi
 «Barbariæ Aquilonaris erant. Hi olim in Oceanum Bal-
 «thicum pervenientes, sive laborante re & politia Cimme-
 «rica & Getica, occupaverunt angustias maris Oreonici, in-
 «Scandia munitionem & urbem construentes, ab his urbs
 «Helsingia & Helsingburgum & circumjacens regio Hel-
 singi-

lingica dicta est, usq; ad flumina Silesium & Rha, sed de
tempore nihil propemodum certi invenire potuimus,
quod hic constanter assereremus. Postmodum autem in-
notescente hominibus, viresq; capescente religione Chri-
stiana, hæc provincia omnium in Scandia prima, Catho-
licam dicitur suscepisse fidem, & inde nomen conqui-
visse Laudaniæ vel Laudeoniæ *Longudeherrit*. Multa ibi
sunt Monumenta, de quibus aliàs. Et sic quidem Scandi-
de Helsingis disputant. Hinc ad Austrum trans fluvium
Rha sequuntur Rhonebii, quorum caput est in Coronen-
si civitate. Post intervallum habitant Turones, juxta an-
tiquissimam maximamq; urbem Lundensem; celebratam
sede Archiepiscopi metropolitana, & Parlamento Scan-
diæ insigni. Hi attingunt ulterius Bardos, moxq; Tauri,
qui & Oxonii sunt in Tauricâ ad civitatem opulentissi-
mam Malmogianam. Deinde in extremo reflexu Scandiæ
ad meridiem Schytia est, quam latissima planitiæ inhabi-
tant Schytæ, celebratissimum illud Schytarum nomen re-
ferentes, & cum certum sit Schyticam appellationem per
Cimmerios & Getas in orientem propagatam esse, quæ
Sagittarium, quales omnes Gothi & præstantissimi sunt,
significat; nos de ea sollicitè & magna cum cura inquiren-
tes, in toto aquilone non nisi his in locis & inferioribus
Scandiæ, eam invenire potuimus, & inde promanasse id
vocabulum in multas gentes ratiocinari contigit. Fuerunt
autē iis in locis olim duæ civitates imperii Gothici metro-
politanae & maximæ, una post aliam. Antiquior quidem
Scandia erat, opulentissimum Aquilonis emporium, &
stante regno Gothico, multis seculis nobilissimum, ad
quod erant omnium gentium & nationum navigationes
usitatissimæ. Unde evenit ut tota insula Arctoa Scandiæ
nomine, quod notissimum cunctis populis fuit, dicere-
tur; cum vicina regio Scandia appellata sit, nam à terra
nomen acquisivit civitas. Hujus maxima erat, & propter

„negotiationes celebratissima ubiq; fama: *Skane/ Skanoer/*
 „Scandia. Hæc colonia quasi parens Gothiæ fuit, & antetempora Christi cum Lunda Turoniæ (ut fama refert) maxima
 „floruit, aliis omnibus divitiis & potentia excellentior. Sedit
 „ipsa postea debilitari cepit, & laborare ad pristinam authoritatem & gloriam conservandam, & Balthe seu Dani cum
 „Cimmeriis & Getis, constitutione Haraldiana Hylletandica,
 „tria amplissima regna, Cimmericum, Dacicum & Geticum,
 „ferè in unum redigentes imperium, nominis & authoritatis
 „Dacicæ, laborante hac politia, novam in vicinia civitatem
 „exstruxerunt. Ipsa etiam insignia Regnorum pristina transmutantes, urbi nomen trium Leonum (quos tunc regium
 „Danorum clypeum primum invasisse rumor est) seu Trileopolim fecerunt. Exinde tenuisse eam principatum ferè civitatum
 „Scandiæ, magnaq; cum admiratione floruisse, vallo quoq; & mœnibus fortissimis munitam in circuitu & æneas
 „ostentasse portas relatione certissima incolarum etiam hodie notum est. Sed elapsis seculis hæc quoq; infirmata est, jam
 „que & principatu & splendore antiquo nudata, decus tamen mediocris civitatis conservavit, quod Scandia antiquior prope
 „modum videtur amisisse. Fuit & alia urbs Falstrobotæ, adhuc exstans, sed pristino statui nequaquam æqualis.
 „Orientale deinde littus incolunt Vemenii caput in Eistadio habentes. Hinc post intervallum Geretii duas habentes
 „civitates super ripam fluminis Sacri, Vejas, Aosiæq; iis verò proximi sunt quos dicimus Gothi & Pherostæ, statim & Viliandia
 „Scandiæ provincia. Et ita quidem extrema & maritima delineata sunt. Sed multi alii populi in mediterraneis, syl-
 „vosis, campestribus locis degunt, quales sunt Linusii, Phere-
 „sii, Othinii, Ingellii, Haragrii, Herilci & alii, quos jam omnes
 „recitare nostri non est propositi. Hæc igitur Scandia est amplissima, fertilissima, populosissima, clara urbibus ma-
 „gnis & multarum gentium migrationibus.

PRIMUM
LUNDENSE.

Occurrit hic primo in provincia Turonia, vulgo *Tor-
neherre* dicta, Lundia Archiepiscopalis olim sedes
augusta & Metropolis, nunc civitas amœna & Capitulo
Canonicorum insigni. In hujus templo cathedrali præter
ea quæ observatu digna commemorat Vir clarissimus I-
saacus Pontanus Historiographus regius, olim campana
fuit stupendæ magnitudinis, de cujus fabrica multi varia
comminiscuntur. Sed Birgerum Archiepiscopum Lun-
densem ultimum, eam fieri curasse certum est, eiq; nomen
Mariæ Lauretanæ indidisse. Verum eum molem tantam
nec turris capere, nec usibus aptam vidisset Serenissimus
Rex Fridericus II, ex ea tres alias vastas satis & magnas fie-
ri curavit, quibus Croneburgicam exornavit turrim. Al-
titudo ejus quatuor ferè ulnarum, circumferentia quatu-
ordecim erat. Bapsile longitudinem trium æquabat ul-
narum, densum spithamas quinq;.

In ipso hoc templo Laurentiano varia occurrunt ar-
tis architectonicæ miranda specimina, in quibus & hi con-
spiciuntur characteres *PM *NB*, ab architecto Adamo
von Byren Germano, boni ominis causa, ut reor, apposi-
ti: inter reliqua in ipsius templi parte septentrionali, occa-
sum spectans columna visitur, cujus basis epigraphen
hanc continet, & simul Emblema operis propositi diffi-
cultatem indicans. Vir enim conspicitur corium asino
detractum strenuè strigili purgans, genibus eidem infi-
dens, cui adjacet asinus ipse excoriatus, & pondere adeo
gravatus, ut fractis cruribus & perruptis ventris inter-
aneis, succumbere ac vitam finire gemebundus coga-
tur, additis anni millesimi, quadringentesimi vigesimi
septimi numeralibus notis, in hunc modum:

Thet

Ehet maæ vel it Afsen være!

Som-tage mer end det fand bære.

Est asinus, quicumq; suo plus tergoe sumit

Gestandum; corpus quam bene ferre queat.

Quid sibi velit hoc Emblemata, ut & alia quibus in Hypogeo seu crypta Chori fontem exornavit, sine ullo negotio quis collegerit. Nobis sufficit indicasse notas hæc *V41 XIB* denotare *Got help*, Deus adjuvet, & fortunet, opus scilicet tuminchoatum & mox perficiendum. Germanica hæc esse mirum non est, cum architectus ipse sua potius quam aliena delectatus sit lingua.

SECUNDUM

VALKIERANUM.

IN eadem hac provincia prope Valkieram in ipsis agrorum interstitiis, saxum rude & impolitum extat, quod limitis par-

partes accolis sustinet, vulgò *Xunescien* dictum, figurâ oblō-
gâ acuminatâ; longitudine duarum ulnarum cum dimidiâ,
latitudine duarum, crassitie unius: parte qua austrum spectat,
hanc ostendens inscriptionis seriem.

ᚖᚠᚢᚱᚦ: ᚱᚠᚢᚱᚦ: ᚢᚖᚠᚠᚦ: ᚱᚠᚠᚠ: ᚠᚱᚠᚠᚠ: ᚱᚠᚠᚠᚦ:
ᚢᚠᚠᚠ: ᚠᚱᚠᚠᚦ: ᚠᚠᚠᚠᚱ.

Taufa risdi stino disti uftir Gamai buta sin ug Osur.

TAUFA LAPIDES HOSCE POSUIT IN MEMORIAM
GAMAI COGNATI SUI ET ASURII.

ᚖᚠᚢᚱᚦ. De hoc nomine vide quæ ex Ricobaldo Fer-
rariense commentari sumus ad Monumentum duodecimum
hujus libri.

ᚢᚖᚠᚠᚦ plurale esse videtur significans lapides: plures
namq; eo in loco fuisse mihi persuadeo, quos ædificiis, ut so-
lent, aptarunt accolæ; nec refragatur tumulus vicinus *Xunes*

hoy dictus, ex pluribus congestus. Observare & hic convenit, in toto hoc monumento inversam esse figuram literæ O, quæ alioquin ita pingitur A, cum potestatem ferè obtineat duplicis A.

HPTH positum pro IPTH, quod in aliis multis pari modo occurrit.

In PAPH observa P punctatum quod arguit ex vetustioribus haud esse hoc monumentum.

BHTA nomen cognationis aut affinitatis esse oportet, cujus genuina me latet significatio. Depravationis nulla subesse potest suspicio, cum in aliis etiam reperiatur: maritum tamen denotare putarem, si BHTA legendum; pro quo jam dicimus *Husfbunde*.

HNHR, is est quem Asurum alii vocant, nostrates *Aser*/ de quo vide monumentum sequens Stróense.

TERTIUM STROENSE.

Tertium locum tribuimus Stróródenſi, quod propè pagum *Strórød* vulgò *Stróc* conspicitur. De quo hac olim ad genere & virtute nobilissimum virum Dominum Tagonem Tott de *Erichsholm*/ Regni Daniæ Senatorem prudentissimum, tum Sylvisburgenſium, nunc Malmogiensium Præsidentem Regium, fautorem meum singularem, perſcripsi.

Inter reliqua quæ in Scania extant fortitudinis & magnanimitatis majorum nostrorum monumenta, haud infimum locum sibi vendicat illud quod in provincia *Duscher* rit dicta, tribus supra Coronensem urbem miliaribus, propè pagum *Stróc*/aliàs *Strórød*/in fundo nobilissimi Viri Domini Tagonis Tottii Ottonis F. de *Erichsholm*/ regni Daniæ Senatoris prudentissimi, conspicitur.

Tumulus enim ibidem extat nitidus & elegans, viginti quatuor ulnarum Selandicarum longitudine, latitudine qua-

tuor

tuor, in quo septem eximia magnitudinis saxa conspici-
untur, quorum tria orientalem ejus cingunt oram, toti-
dem occidentalem, unum vero totius meditullium occu-
pat, pyræ arbore procerâ satis & fructifera stipatum, in
hunc modum.

Saxum primum orientem versus situm, altitudine tri-
um ulnarum, totidem latum, rude quamvis sit & impoli-
tum, quâ tamen austrum spectat, hisce literarum exorna-
tum cernitur characteribus:

ƷAƷIA; NT: *NƷNT: RŃIA: ƷII: NƷTIA: 4NR:
BRŃNR: 4IA4: 4NR: N4R4R: TŃR: 4RP.

Eadir lit hugve Runer disistir Osur Brudin sinas, nūr vaydr Tudr'arff.

PATRICIUS RUNICAS HASCE LITERAS SCULPI
CURAVIT IN MEMORIAM ASURII FRATRIS SUI:
JAM HÆRES FACTUS EST TORO.

ƷAƷIR quamvis appellativè parentem significet, hoc
tamen in loco proprium esse, totus evincit contextus.
Haud paucos verò ejusdem nominis etiamnum apud nos
reperiri est in confesso, qui se Romano idiomate Patritios
appellatos volunt. Quis verò hic fuerit, quantæ auctori-
tatis, aut qualia gesserit, nondum ex monumentis nostris

historicis, aut relationibus fide dignis elicere licuit. Ex iis quæ hic extant colligere datur, virum fuisse ut magni æstimmii, ita opulentum & de suis benè meritum. Quippe qui sumptibus haud exiguis, hoc Mausoleum suis extrui curavit & consanguineorum suorum memoriam, tam splendido opere ad posteros propagare curiosè studuit.

*HPHI RHMA. Lapidem ante quidem in monumento locatum, sed jam demum in memoriam Afurii literis exornatum, hinc facile quispiam collegerit; simulq; hinc vocis RHMA genuina eruitur significatio, quæ literas notat, animi sensu exprimentes. Eodem sensu in altero legimus MT *HPHI HTIK: id est lapidem jam monumento adaptatum, literis exornavit. Differt hæc loquendi forma ab ea RHMA HTIK etc. quæ lapidem aut saxū ibi positum fuisse indicat, ubi antea nullum erat.

HPTI. Haud infrequens est pro HPTIR poni HPTI, eodem significatu, ita permittete idiotismorum varietate.

AHR etiam proprium est viri nomen, qui nobis jam ASER vocari consuevit. Id in sacris haud raro occurrit, Gen. 10. v. 22, filius Sem ita appellatur. Fuit & Assur pater Thecux, cui duxerant uxores Haala & Naaza, 1. Paral. 4, v. 5. Hinc & Assyria, terra Asur dicitur Esa. 7, v. 18. capite verò decimo v. 5. *Assur virga furoris Dei* proclamatur, & *baculus in cuius manu indignatio Domini*. Adeo ut ex his aliisque multis (de quibus forsan suo loco) haud inconcinne ortus nostri vestigia legere liceat indubitata. Quin imò si modernam hujus vocis pronunciationem sequare, ejus in populo Israelitico expressa invenies vestigia. Filius n. Zelpæ quem Jacobo pepererat ASER appellatur, de quo Lea adeo triumphavit, ut vel illius causa omnes generationes se beatam prædicaturas existimaverit, Gen. 30. v. 12. Eidemque Aser, Jacob jam moriturus benedicens, cap. 49. v. 26. *panem ejus pingvem futurum pronunciat, adeo ut etiam regibus delicias sit præbiturus*. Ex hujus tribu nata Anna Phanuelis f. Pro-

phetissa, quæ Christum recens natum palam conclonabatur Luc. 2. v. 38. Non igitur hæc nomina merum olent gentilismum: sed nostram gentem ex populo Dei traductam, clara præbent testimonia. Ac quamvis hic legatur OSUR, tamen inter A & O in nostrâ literaturâ non usq; adeò curiosam distinctionem fecerunt majores. Quod vel ex eo liquidum, quod *A* nil aliud sit quam *A* geminatum, aut lineâ unitâ ad auctum, ut in Literaturâ nostrâ Runicâ fusiùs demonstratum.

THPR Toronem indicat, attestante pronuntiatione vulgari, cujus rationem veteres habuerunt majorem, quâ orthographiæ nobis jam usitatæ. Hoc a. nomen quamvis etiamnum nobis haud sit infrequens, ac moderni pleriq; ad Theodorum detorqueant: antiquitus tamen in multo frequentiori apud nos fuit usu. Deorum enim primarius Tor dictus fuit, à quo non solum quinti septimanæ diei nomen *Torsdag* ortum traxit, & Martii mensi *Tormancet*: verum etiam oppida, silvæ, saltus, pontes & homines ipsi, hac appellatione sunt dotati, ut in Fastis nostris uberius demonstravimus.

Quis verò aut qualis exiterit hic THPR, quamvis ex hisce inscriptionibus difficulter quis collegerit: famam tamen & vulgi sermones (quod in his oportet) si pro documento assumpserimus, quendam ex nobilissimâ Tottiorum prosapiâ TOR TOT dictum hic sepultum esse ut statuamus oportet. De quo in manuscripto genealogias præcipuarum familiarum in Daniâ existentium continente hæc invenio: *Den første vi finde der Christen Mandvaart de Arelsonners Elect/ heed Her Tor Tott/ som ligger begraves i Kiølling Høj.* Id est: Primus ex familia Axiliorum qui Christo nomen dedit, dictus est Dominus TORO TOTT, qui in colle *Kiøllinghøj* tumulatus fertur. Mox subjungitur hujus prosapiæ typus, quem eo libentius annotare hic placuit, quod præcipua Nobitatis Danicæ lumina, a-

as capiti ejus præparare ceperunt. Ex his fuere Lennius, Attula, Tottus & Viithnus, qui quanquam apud Sclavos præfecturam gerebat, Danos tamen origine contingebat. Olonem autem hunc circa annum Christi CCLXXX vixisse memorant nostrates Chronologi, quo tempore Longobardorum ex regnis hisce septentrionalibus in externos facta fuit irruptio.

Celebratur quoq; in historiis nostris Petrus Tott, qui Valdemaro primo insignem operam contra barbaros Vandalos in bello circa annum Christi MCLXXI locavit. De quo idem Saxo historiæ lib. 18: *Petrus quoq; cognomento Toddo cum navigium suum palis illisum rupisset, ejusq; reficiendi causa abeuntem sociorum classem relinqueret, tempus reparationi impensum, ut solitarii omnis periculi immunis exegit, refectaq; puppe, subsecutus socios, nemine lacescente, per tutam & liberam navigationem ad classem pervenit.*

Inter res gestas Haqvini Haqvini f. Norvegiæ regis potentissimi, invenio circa annum Christi MCCLV in Islandia quendam fuisse hujus familiæ, Toro Tott nomine, cui ex primatibus Islandiæ Gissurius quidam bona sua & prædia commisit avita, in Norvegiam ad regem profecturus. Rem gestam fusius diductam invenies in Historia Norvagica lingua vernacula nuper edita.

Paulus Varnefridus de gestis Lombardorum lib. 1. cap. 5. meminit villæ cujusdam Totonis in Gallia Belgica, forsitan à Tottis nomen trahentis, alii Turonis legunt, an à Toro Deo septentrionalium primario? Cap. 20 Tatonis res gestæ describuntur, qui post patrem Clafonem sceptrum Longobardica tenebat & Herulos prostravit. An Totto legendum sit judicent Critici peritiores.

In Norvegia ab introductâ de vero Deo religione quindecim computare solent hominum ætates; quod huc translatum non multum abludit; sed potius illud quod de Torone Tott asseritur, confirmare videtur; ipsum videlicet hujus familiæ primum fuisse qui Christo nomen dederit.

: Alio-

Alioquin de eo & hoc circumfertur elogium, à posteris;
ut apparet; haud frustra concinnatum:

Dalbø Mølle oc Kieibø Bang
Bøge Dre oc Kongsø sang
Giffuer jeg Bøstie Kloster ny/
Mens self ligger i denne Høy.

Quorum sensus hic fermè est:

*Campos, pistrinas, viridantia pascua & arva,
Christo devotis cœnobiisq; dedi:*

Hocce tamen placuit colle ut tumularer avito

Totti dic, sodes, molliter osse cubent.

Virum itaq; fuisse apparet opulentum, ab ethnicis superstitionibus ad veri Dei cultum conversum, qui ut suam erga creatorem declararet gratitudinem, cœnobiis condendis tot bona legare voluit, majorum interim suorum more, in proprio fundo inter cognatos & amicos tumulari. Quinimo in ea sum opinione, primis in hisce oris magnatibus Christianis, indultum à religiosis fuisse, majorum monumentis ut post obitum inferri possent, modo Ecclesiis & Cœnobiis bona quædam legarent. Atq; hoc nomine Bøstienfi monasterio supra enumerata sacravit Toro hic. Ericus verò Rosæcrantzius primus quoq; in ea familia Christianus atrium meridionale ad templum Ørstadense in Cimbriâ, eodem nomine ædificasse fertur, quamvis in Hofringholmenfi fundo situm collein, majorum bustis nobilitatum, saxiisq; ingentibus etiamnum conspicuum, huic prætulerit, in quo funus suum solemnè pompâ tumularetur.

Hunc autem ritum funera in propriis fundis tumulandi Romanos nobiscum habuisse communes, vel ex illo Martialis colligere licet:

Septima jam Phileros tibi conditur uxor in agro

Plus nulli Philero, quam tibi reddit ager.

Clarius idem indicat Livius lib. 6: *Auderentve postulare ut
singuli*

*singuli propè CCC civium possiderent agros, plebejo homini vix ad te-
 elum necessarium, aut locum sepulturae suus pateret ager? Pari mo-
 do Appianus lib. i. causam redditurus cur legem agrariam re-
 cusaverint divites, hæc profert: Quod iniquum esse ducerent,
 non solum agris se mulctari, sed & sepulchris majorum, sitis in solo
 hereditario.*

Antiquitus autem summus honos habitus magnatum
 (gentilium licet) sepulcris, præsertim communibus, in qui-
 bus non unius saltim, sed totius familiæ condebantur cada-
 vera, ut mirum non sit ex Christianis *νεόφυτοις* haud paucos
 in agris & fundis apud majores suos sepeliri maluisse, quam
 nova sibi in templis eligere conditoria.

ARÞ. Haud infrequens fuisse veteribus ex cognatis &
 amicis sibi hæredes eligere, eosq; publice proclamare, idq;
 monumentis eximiis, in æternam rei memoriã testari,
 non solum ex hoc lapide colligere licet; sed etiam ex eo qui
 non usq; adeo multis leucis ab hoc distat propè pagum Hie-
 rup, in quo eadem fermè verba, idemq; Toronis nomen
 exaratum reperitur. Sic namq; habet:

ÞTIR. TNYA. BRNÞR. 4IK. MYKI. RIÞI. 4TIS
 IFHI. *AK. NARÞ. NÞTR. TÞR. ARÞ.

Estur Tuka brudur sin Nafni risti slin dist, han vard vistr

Tudr arf.

IN HONOREM. ERATRIS. SUI. TYCONIS. SAXUM.
 HOC. ERIGI. CURAVIT. NAFNI. FUIT. AUTEM.
 VERUS. TORONIS. HÆRES.

Situs hic lapis in Scania in parochia Opagriensi provin-
 ciæ Barcherit, in ipsis agrorum, a meridionali pagi Hie-
 rupensis tractu sitorum, sulcis, adeo ut limitis vices jam ac-
 colis subeat. Rude quidem saxum & impoliturum, pyrami-
 dali fermè figura, altitudine duarum ulnarum, latitudine u-
 nius cum una quarta, utrinque literis Runicis, ut hic videre
 licet insignitum.

Ante annos aliquot disiectum jacebat, jam verò pristino situi (ut audio) laudabili sanè conatu restitutum.

Hic etiam Tyconem legitimum Toronis proclamari hæredem quis non videt? idq; monumento tam eximio, omnibus testatum reliquisse Nasnonem est in confesso. Sed ad Stróense revertamur mausoleum.

Lapis alter orientalem cum reliquis, sepulcri constituens coronam; ejusdem fermè cum primo est magnitudinis, figuræ tamen diversæ, piriformis enim penè est, & australi sui parte hac gaudens inscriptione.

PAIR. NT. *NPNT. ITIK. FNH. NPT. TNER. AP. IBI.
Fadin lit. bugve Sten dus uft. Tudr. og Ebe.

PATRICIUS LAPIDEM HUNC SCULPENDUM
 CURAVIT IN MEMORIAM TORONIS ET EBNIS.

PAIR

PAFIR idem ille est venerandus senex, qui supra fratri A-
furio alterum posuit. Conjicere & hinc licet magnates in fun-
dis suis sepulcra obtinuisse, in quibus non solum ipsi, sed et-
iam cognati, aliique ejusdem familiæ, sive affines, sive hæredes
tumulabantur. Qualia sepulchra Romanis (apud quos non
minus quam apud nos in usu fuerunt) communia diceban-
tur. Quod vel ex Cicerone lib. i. Officiorum colligere licet,
ubi de hisce præclare differit in hunc modum: *Magnum est
eadem habere Monumenta majorum, iisdem uti sacris, sepulcra ha-
bere communia.* Testatur & idem elegans inscriptio Hispanica
hac verborum formula:

VOS. FILII. IN. VIVENTEM. PARENTEM. PIEN-
TISSIMI. IN. MORTUUM. PII. MAGIS. PATERNOS.
CINERES. EX. HISPANIA. EXPORTATE. COMMU-
NIQUE. SEPULCRO. CONDITE. QVO. AVITIS. CI-
NERIBUS. IMMIXTI. SACRO. GAUDEANT. ANNI-
VERSARIO. PARENTARI.

Hisce autem sepulcris nostrates quandoq; Monumen-
ta apponebant literata, tumulo illatos laconicè indicantia,
quandoq; verò sine inscriptione relinquebant, idq; maximâ
ex parte. Apparet simul secundum hunc lapidem post pri-
mum aut positum, aut notis literariis insignitum fuisse. Vi-
vebat enim adhuc TNER cum primus poneretur, hæres nam-
que Patrigii in eo constituitur, quo munere fungi nequivat
mortuus.

NPTR. Abbreviatio est ex NPTR, post significans.

TNER. Is ipse est Toro Tot, qui hæres in proximo cō-
stituebatur testamento: jam verò ante testatorem fato functus,
quod Patritio præstare tenebatur, ab ipso accepit. Alium ve-
rò Toronem præter Tottium nostrum, non esse de quo mo-
numenta hæc testantur, abundè ex eo evincitur quod fundus
in quo collis hic situs à longissimâ patrum memoriâ, nobi-
lissimorum Tottiorum jurisdictioni fuerit subiectus, ac et-
iamnum Nobiliss. Tagonem Tott Otthonis f. de *Ericksholm*
&c. sibi vendicet toparcham. Tumulos autem hosce non nisi

in propriis fundis extruxisse veteres supra ostensum. Ut nihil jam dicam vulgi famam per manus à majoribus acceptam, idem ipsum constanter asserere.

Quod verò in *Ristlinghen*, aliquot leucis inde distante sepultum asserat manuscriptum superius citatum, non usq; adeo magnam redolens antiquitatem: id scriptoris tribuendum arbitror incitiæ: qui cum in colle tumulatum eum esse accepisset, hunc eum arbitrabatur. Cui tamen præsens refragatur inscriptio, fama constans, fundi-que dominium. Plus igitur tam evidentibus tribuendum esse documentis, quam nudæ scriptoris relationi, nullis rationum fulcris innixæ quis non videt?

Cognomen hic appositum non esse si regeras, ac idcirco æq; alium Toronem atq; Tottium hoc sibi vindicare posse monumentum contendas: scito majoribus nostris nequaquam in more positum fuisse cognomina epitaphiis inferere; ut omnia ejus generis quæ etiamnum apud nos extant abundè edocent. Vel quod Laconismo & simplicitati studerent, vel quod solo proprio nomine posteris innotuisse, sufficere arbitrati sint, famâ, rerum gestarum claritate, fundiq; possessione, ab aliis ὁμωνύμοις eos abundè discriminantibus.

IBI. Tritum etiamnum apud nos Eberi nomen, ac nulla immutata litera ita vocati *Ebe* dicuntur. Sed ejus conditionis hic extiterit me latet. Interim & hic locum habere videtur illud quod supra monui de cognatione nominum heroum Danicorum, cum iis qui principatum in populo Israelitico obtinebant. Quantum enim distet *Ebe* ab *Heber* si aspirationem demas ipsemet vides. De *Heber* & *Geber* lege, si lubet, cap. 10. Geneseos v. 24. 25.

Tertius lapis qui ad ortum vergit, ut & tres reliqui occidentem spectantes, literis ac notis planè destituuntur, ornamentis aut munimentis partes subeuntes. Non enim Danis solum, saxis ingentibus sepulcra cingere & muni-

re,

re, sed etiam Romanis, in more positum fuisse, variis edocemur documentis. Neronis namq; sepulcrum lapide Thasio septum testatur Suetonius, sic inquiens: *In eo Monumento solium porphyretici marmoris, superstante Lunensi ara; circumseptum est lapide Thasio.* Quo alludit Virgilius in culice:

Tumulus formatum crevit orbem

Quem circum lapidum, levi de marmore formas

Conferit; assidua cura memor.

Hæcce autem sepimenta à Græcis *νεκρωιδας* καὶ *πρωτομυιδας* vocatas fuisse testis est Pausanias II Eliacor.

Septimus totius meditullium occupans, adjunctam habens pyrum, peculiare ab accolis invenit nomen. Vocatur enim *Lille Thule*, quod reliquis pari ferme magnitudine existentibus, hic minor sit, altitudine enim sesquiulnam Selandicam non superat; licet ambitu duas ferme æquet: figurâ cylindricâ.

Hujus etymi & aliam reddunt rationem, quam hic præterire non potui, præsertim cum vivis testibus se eam comprobare posse, sanctè asserant accolæ. Est autem hæc: Villicus quidam pagi proximi, hujus lapidis allectus figurâ; usibus domesticis, ut ipsi videbatur, satis apta, cum ante annos non usq; adeò multos in ædes suas transferri curavit, ædificio aptandum. Mox nocte subsequente, tantus per totam domum subito oboritur tumultus, tantusque strepitus, ut universi præsentem ædium metuerent ruinam, cum tale quid nunquam eo in loco antea percepissent. Idq; aliquot noctibus continuatum ubi fuisset, pater familias de salute sua totiusq; familiæ sollicitus, precibus ad Deum confugit, tanti mali causas exquirens, & liberationem calidis suspiriis expetens. Mox nocte proximâ in somno quidam ei apparuit, aterne an albus ignoravit, hæc verba auribus infusurrans: *Før liden Thule paa sit sted igjen.* Parvum Thule redde loco suo. Cujus monitu expergefactus lapidem tumulo ereptum restituit, suoq; in

loco reposuit. Quo facto phantasmata & terriculamenta ista evanuerunt, ac ejusmodi ludibriis liberata tota domus. Hæc illi; quibus permoti etiamnum hunc lapidem vocant parvum Thule, tumulum vero ipsum Thulshon: sancteq; adhuc cavent, ne quis huic monumento violentas inferre manus ullo modo præsumat.

Totius verò hujus monumenti structuram quod cernit, eam paulò ante veri Dei, in hisce regionib⁹ cultum, inchoatam, & ab obitu Toronis nostri completam fuisse à ratione nequaquam videtur alienum. Siquidem post id temporis Coemeteria & templa, non verò agri aut fundi sepulturis Christianorum destinabantur; licet peculiari indultu & hi quibusdam fuerint concessi. Nec repugnat pirus arnosa satis, sive studio, sive casu eidem inserta, ejusque meditullium latissima exornans comâ. Toronem præterea hunc inter primos qui sacris Christianis fuerint imbuti in hac familia, refert manuscriptum superius citatum; & alibi sub Rege Olao *Hunger*, circa annum Christi MLXXXVIII vixisse eum repperi; quo tempore templis & coemeteriis destituebantur multis in locis hujus Regni, ut more majorum suorum in fundis cadavera sepeliri coacti fuerint alii: alii vero etsi coemeteria & templa habuerint, majorum tamen busta iis prætulere; quod etiam à Toronē factum res ipsa docet.

Hasce de monumento Ströense olim publicatas meditationes, cum amico cuidam meo in Angliam ituro communicassem, atq; is nobilissimo Palamoni Rosacrantzio de *Krenckerup* Aalholmii Præsidi Regio, tum temporis Serenissimæ Regiæ Majestatis legatum ibidem agenti, ostendisset, operæ duxit precium viri ut nobilissimi, ita in antiquitatibus versatissimi, Domini Henrici Spelmanni, Equitis Anglo-Britanni, de iis judicium exquirere. Quod scripto in hunc modum accepit.

Illustratio

*Illustrissimo Domino PALEMONI ROSECRANTZIO, Sere-
niss: Danica Majestatis apud Anglos Legato, Henricus
Spelman, salutem humilimè cum dignita-
tis incremento.*

Valde placuit (Illustris Domine) quod è vestra cliērela nu-
per mihi ostēdit erudit⁹ juvenis Axilius Jul⁹, TULSH⁹ illud Monumentum Danicum, ab Olao Wormio doctè, splē-
didè & ingeniosè enarratum. Non adducor tamen ut credam
Tottorum cognomen sub anno Christi CCLXXX usq^ā
gentium innotuisse, cum Germani, Galli, Britanni, & (ut ali-
os taceam) populi omnes boreales, Græcorum Hebræorum-
q^{ue} more simplici uterentur appellatione. Tottum igitur,
de quo meminit Saxo Grammaticus sub illo seculo, inter ma-
jores Toronis Totti, qui recentius vixit 800 annis, ideo nu-
merandum non censeo, quod *ὀυάννου* Ⓞ esset, ut nec Assu-
ros illos Hebraicos ad Assurum Totti fratrem gentili spectas-
se cognatione. Danos tamen, Norvegos & Gothos (quos o-
lim Getas) ab Hebræis oriundos (cum enixius id eviderit Arn-
grimus Jonas in sua Crymogæa) non inficiar.

Certè apud Historicos nostros qui de Danis copiosius tra-
ctarunt quam ipsi Dani, nullus, quod sciam, occurrit Saxo vel
Danus, gentili fretus cognomine. Nec ejusmodi quempiam
reperi inter Gallos veteres, apud Gregorium Turonensem,
nec sub mediis seculis apud Aimoinum, nec inter Longobar-
dos apud Paulum Warnefredum seu Diaconum. Fateor ta-
men in historiis nostris ut & aliarum gentium, deprehendi in-
terdum aliū atq; aliū bino compellatū nomine, neutro
tamen gentili, sed hoc ex contingenti aliquo adventitio, &
per probum sæpè, (quod Plautus improprium vocat, nos
Nickname) illo autem genuino & legitimo.

Nostrates seu Anglo-Saxones, sive Anglo-Dani ante in-
troitum Normannorum, gentili non sunt usi cognomine, nec
in tota patria mea, quæ præ cæteris tota paruit Dano, Dano-
rumq; hodie villis scatet & prosapiis, ullus mihi accuratius in-
dagan-

„daganti compertus est binominis. Extat in memoriam rei
 „vetus quædam narratiuncula: Normannam nobilem, Angli
 „repudiasse nuptias, quod duplici non honestaretur nomine.
 „Brevi igitur in Normannicum ruunt omnes morem, cogno-
 „mina sibi aut à prædiis, villis; oppidis (quod Normannis atq;
 „Gallis usitatissimum fuit) aut ab animi corporisve dotibus,
 „officio, magistratu, artificio, rebus gestis & huiusmodi, ad-
 „scissentes, eademq; ad nepotes & propaginem suam diffun-
 „dentes. Sed de his nimium.
 „Antiquissimi moris est, in campis sepelire, etiam totam si-
 „mul cognationem in eodem monumento. Sic Abraham, I-
 „saac & Jacob cum uxoribus suis, in spelunca quæ fuit in extre-
 „mitate agri nuncupati Machpelach (qua & parentes sui primi
 „Adam & Eva si Doctoribus credamus) inhumati sunt. Nec
 „inane hic quod dicitur in extremitate agri. Ritus enim ali-
 „um antiquissimum suggerit, cujus è Platone meminit Cice-
 „ro in finelib. 3. delegibus: in arvis sc: non condendos mortu-
 „os, extremitates enim agrorum incultas olim reliquere, quod
 „& in TULSHØI videtur observatum, prout sanctius à Da-
 „nis & Saxonibus nostris. Hos enim animadverto tumulos
 „palsim ex aggesto cespite eminentius per loca extulisse: haud
 „tamen in frugiferis arvis, sed in ericetis camporumq; finibus
 „minimè Cereri atq; Baccho aridentibus. Priscum igitur vio-
 „larunt morem, qui pirum in sepulcro servare: multò enim
 „hæc recentior est, nec in cœmeteriis unquam vidimus arbo-
 „rem fructiferam: agrestes verò sepissimè & feras. Judæos ta-
 „men in hortis aliàs posuisse monumenta atq; tumulos, non i-
 „gnoro: sed hæc pluribus differenda transeo. Miror tamen
 „Toronem Tottum monasteriorum cōditorem illic sibi non
 „delegisse sepulturam, cum id in primis fundatorib; admodi
 „gratu esset, & futuræ arrha beatitudinis, quam nec cedentibus
 „Monachis ipsi cederent, præsertim à Christianis fratribus ad
 „Ethnicos redire, à fidelibus transigere ad infideles. Forte ali-
 „us fuit hic Torus Tottus cui ne molestus sim — molliter ossa
 „cubent.

De literis Runicis plura cupio: unde nomen, quamam-
Regio, & quis populus? Rinucorum meminit Plinius, eosq;
hodie ponunt Authores juxta Batavos atq; Frisios, Frisorum-
que linguam hodiernam veterum illorum Teutonum &
Gothorum admodum consonantem prædicant. Et quos
Tacitus in Germania Sunicos vocat, quidam Runicos le-
gunt. Expediret procul dubio singula Doctis: Wormii li-
bellus de Literatura Runica si ejusdem haberetur copia.

Ego Monumenti inscriptionem Gothicis planè exaratam
literis censeo. Gothicarum autem variae species, varia Alpha-
beta. Unum ex Anonymo dedit Bon. Vulcanius, & ab ami-
cis aliunde perquisita quatuor alia, sed hæc parum inter sedi-
stantia, adeò ut præcipua duo tantum videantur genera; eo-
rumq; alterum à Galsila (aliis, Gulsila & Ulphila) Episcopo
Gothico sub æra CCCCXV juxta Isidori Chronicum exco-
gitatum. Tritemius Abbas aliud etiam perhibet recentius à
Normannis (quos à Gothis Asiaticis ducit) inventum. Et a-
pud nos reperitur aliquando, Gothicæ scripturæ genus mo-
numenti non absimile, sed alio atq; alio dispar caractere
Wormiiq; dignum enucleatione.

Breve ecce specimen.

RIKFM RANNTFH.

Sculpta fuit hæc Inscriptio Epistylis crucis lapideæ, Beuca-
stri partibus Angliæ borealibus (ubi Dani plurimum versa-
bantur) Cambdenoq; & mihi simul exhibita Anno Domini
1618, ab Antiquitatum inter proceres Angliæ peritissimo
Domino Guilielmo Howard novissimi Ducis Norfolciæ fi-
lio. Habetur & ex eodem tractu sub Brigantibus Cumber-
landiæ in Cambdeni Britania, literis aliquot magis obsoletis
& Exoticis alia inscriptio (Danica reor) quam utramq; intue-
atur cupio vester Mystagogus Wormius, exponensq; vel al-
terutrum erit mihi magnus Apollo. Nec deficiens quidem
minoris pretii, nam hæc fortè τῆς ἐν ᾧ τριαντάδας ἐπι-
ζητεῖν. Deceteris, cum minus generalia, verba non faciam.

33 Hæc ut vestra novit Excellentia satis æger & detentus aliis
 33 peroravi. Spero me initurum cum Authore amicitiam, &
 33 per literas aliquando nos acturos pluribus. Deus Optimus
 33 Maximus amplitudinem vestram in vestrum patriumque
 33 decus diutissime tueatur. Londini XIII Calend. Maj.
 33 MDCXXIX st. vet.

Delata ad me tanti viri tam amicâ & candidâ censurâ,
 non potui non gaudere, inter tantos reperiri qui hæc æsti-
 marent, & tam benevolè mecum de iisdem conferre non
 gravarentur, oblata simul occasione amicitie inchoandæ,
 & firmiori nexu posthac copulandæ. Primâ itaq; data
 comoditate non destiti viri humanissimi amicitiam am-
 bire, atq; quid in ejus desiderare mihi videbar censura
 paucis exponere, idq; hac concepta formula, quam non
 ingratam fuisse ex amicissimis Spelmani ad me sequenti
 anno datis literis intellexi.

VIRO Illustri & Generoso

DN. HENRICO SPELMAN,

Equiti Anglo-Britanno, amico meo S.

N On possum non, Vir illustris, tantam tuam humani-
 tatem & incredibilem benevolentiam exoculari, qua
 me facie ignotum, nullaq; vel minimâ re de te tuisve un-
 quam benè meritum prosequeris; non solum eruditum
 tuum, laboriosissimoq; ingenii molimine expolitum Ar-
 cheologum, dono mittendo: sed etiam nugas meas Strô-
 enses tanti faciendo, ut iis excutiendis, aliquid etiam tem-
 poris tribuere haud sis veritus. Pro quibus officiis fateor
 me tantopere tibi obligatum, ut si quid à mea proficisci
 posset tenuitate, quod honori tuo dilatando inservire que-
 at, illud non immerito totum tuum esse, gratus agnoscam.
 Ut vero aliquo indicio mutuum declarem affectum, ecce
 Fastos tibi mitto meos, ex summis tenebris, in hanc, ma-
 jorum voluntate potius, quam meo voto protrusos lu-
 cem.

cem. A In quibus eundem quo in Ströense monumento
examinando, liberè ut exerceas candorem, amice peto.
Sunt enim hæc talia, quæ à nemine tentata hætenus, uni-
us hominis glaciem fragentis, infinitisq; aliis indies di-
stenti negotiis, facile effugere possunt diligentiam. Si
quæ occurrunt minus expedita, illa, Deo volente, suo
tempore clariora reddet nostra Literatura Runica, cui tri-
stissima rerum nostrarum, hoc belli tempore, facies; typo-
graphorum quin etiam sordida tenacitas, hætenus lucem
invidit.

Monumentum TULSHØI à te diligenter adeò per-
lustratum quod attinet, illud amici cujusdam mei rogatu
publicasse me scito, ut Doctorum in patria, de talibus ex-
plorare iudicia, & an reliqua ejus generis, magno labo-
re & sumptu ex ruderibus & saxis Daniæ & Norvegiæ eru-
ta, digna luce ducerent, expiscarem. Ne operam aliquam
his ulterius tribuendo, bonas horas severioribus destina-
tas, temerè perderem. Tanti igitur æstimii chartam hanc
esse non arbitrabar, ut tui similitumq; antiquitatum pro-
cerum experiretur censuram; quam tamen ut gratissimam
exosculor & veneror. Utq; per nobilissimum Axilium Ju-
lium nostrum communicatam curæ & cordi fuisse agno-
scas, quæ mihi ea plecta irrepsere dubia, tanta fretus hu-
manitate, in sinum tuum liberius deponam, utq; æquo
excipiantur animo ac candido enucleentur unice exopto.

*Non credis Tottorum cognomen sub Anno Christi CCLXXXX
usquam gentium innotuisse, cum Germani, Galli, Britanni & populi o-
mnes Boreales, Græcorum Hebræorumq; more simplici uterentur ap-
pellatione.*

Sed magna mihi indigere videtur probatione Omnes
Boreales tunc temporis simplici usos appellatione. De
Germanis, Gallis, Britannis nil jam dicam: de Danis,
Norvegis, Suecis contrarium evincunt, tum historiæ fide
dignæ, tum nobilium genealogiæ, aliaq; apud nos extan-

tia documenta. Ut Adelingos Longobardorum, Amalos & Baltheos antiquissimas Danorum & Gothorum taceam familias, de quibus etiam doctè differit Archeologus: Gungineos, de quibus Paulus Diaconus lib. 1. de gestis Longobardorum c. 14. qui an nostri fuerint Gungi, quorum adhuc in Scania integer est principatus; quiq; se veterum Gothorum progeniem gloriantur, quibus sagitandi peritia vix cedunt. Lithingos apud eundem ibidem cap. 21. *Hi omnes Lithingi fuerunt, sic enim apud eos quedam nobilis prosapia vocabatur*, ait Warnefridus: licet quidam legant Adelingi, ad explicationem ipsius Pauli respicientes. A Skioldo Danorum rege juxta Saxonem IV, qui, ut ferunt annales nostri, circa annum mundi 3006 vixisse putatur, Skioldungos dictos insequentes quam plurimos, testantur historici nostri. Rolvo qui circa annum mundi 3379 imperavit cognomine fuit Krage. Fridlevus I. anno mundi 3871 fasces tenens, Snare dictus. Frotho III. cujus anno 19 Gothi e Dania migrarunt, quiq; tempore nati Christi vixit, Gessmild salutatus, Haraldus II. anno 276 nati Christi imperium obtinens, Hylletand dictus. Ulterius non progrediør in Regum Danicorum Historia. Norvegos jam consule, non ab Haraldo Harfagre, quem anno Christi 860 imperium inchoasse referunt, a quo ad majorum nostrorum tempora vix quisquam fuit qui cognomine aliquo non gaudebat: sed regulos ante ejus tempora fasces provinciarum tenentes aspice; maxima parte non simplici, sed duplici usos nomine comperies. Quid juvat referre Ivarum Bidsadne, Aasam Idraada, Olaum Trætjelge, Haldanum Huidbeen, Halfdanū den milde/ Gudrodū den gamle/ aliosq; quam plurimos? Sueci tibi enumerabunt Rodericum Slingeband/ Alricum Gessblind/ Ericum Hm vjse/ Haldanum Bergram, aliosq; quos tibi in historiis versatissimo in memoriam revocare piger. Magnatum & nobilium non minorem recenserem (Danorum saltim) catalogum,

logum, si apud te genealogias per manus nobis traditas pondus aliquod habere scirem. Rosacrantiorum adduximus in Tulshoi, addere possem Wnorum, Bannerorum, Braheorum, Gyldensternorum, Langorum, aliorumq; si necessitas efflagitaret, exempla.

Vixere fortes ante Agamemnona

Multi, sed omnes illacrymabiles

Argentur, ignoti, longa

Morte, carent quia vate sacro.

Quid Cambdenus in descriptione Cornvalliæ de Godolphinorum referat familia, plana sunt & Spelmanno notissima.

Tottum igitur, de quo Saxo (cujus authoritas non temerè repudianda) è numero majorum Toronis non exclusero, nisi alios Tottostum viguisse, aut hanc 800 annorum lineam interruptam, documentis evidentibus probaveris.

Aßuros illos Hebraicos ad Aßerum Totti fratrem gentili spectasse cognatione, nuspiam dixi, sed quia eadem in gente nostra, quæ in Hebraica reperire licet Heroum nomina; ab Hebræis oriundos nos contendo, quod te ultro largiri gaudeo.

Quia verò hæc de cognominibus disceptatio, varias parere posse difficultates animadverto: submoneo cognomina in familiis quibusdam Danicis, a summa fuisse antiquitate, sed quibusdam seculis, in nonnullis interrupta, à posteris tamen tandem revocata. Idq; nobilissimorum quorundam apud nos vigentium, & etiamnum viventium edocent exempla, qui, etsi abundè constet quâ stirpe & familia orti, malunt tamen longâ serie, addito saltim parentis proprio salutari, eo modo quo Græci, patris nomen postponentes, ut ΕΥΓΝΙΣ ΕΥΒΙΟΥ Eugnis Eubii sc. filius, in ara quæ extat Melsanæ in Sicilia, & Romani in nummis, JULIA. C. JUL. CÆS. IMP.

filia scilicet. Id elapso sæculo multò fuisse nobis frequentius testatum reliquit nobilissimus Daniæ Historiographus Arnoldus Huitfeldius, in vita Friderici primi, circa finem, ubi refert, dictum Regem Nobilitati Daniæ autorem fuisse, ut oblitterata jam fermè, familiarum revocarent cognomina & clypeorum signa; ne tribuum fieret còfusio, & stirpis irrevocabilis obreperet oblivio. Nec hoc dissimulo, quasdam etiam reperiri familias, quæ licet ante secula non ita multa cognomina primum acquisiverint, majorum tamen seriem non interruptam, à remotissimo numerantavo. Et hoc sensu Toronem ex Tortiorum fuisse majoribus asserere is posset, qui aliis destitueretur fulcris. Sed generosissimi hujus stemmatis genealogiæ mihi instar omnium fuere.

Quantum valeat autoritas negativa peregrinorum de rebus Danicis differentium, me melius nosti. Tuos Anglos, Gallos, Saxones Danica tractantes, si cum nostratibus M.S.S. præsertim & nondum editis conferas, bone Deus quam jejuni, quam manci, quam omnium rituum nostrorum ignari! Possem tibi nostrorum nobilium cognomina in hujus anni Gallorum relationibus annotata, & miseris adeo modis depravata recensere, ut vix à nobis ipsis agnoscantur, & nisi rei gestæ series conjecturam firmaret, planè pro peregrinis haberentur. Ex quo quantum in talibus exteris sit habendum fidei facile æstimares. Sed hæc te ipsum animadvertisse non dubito.

Quod *Anglo-Saxones aut Anglo-Dani ante introitum Normannorum in Britanniam gentili haud usi sint nomine* facile concedero, nec fidem tuam in dubium vocabo: sed hinc ad Danos in patria & omnes reliquos septentrionales non rite argumentamur.

Ritum totam cognationem simul in campis sepeliendi in eodem monumento, tanta tui ingenii libertate locupletatum ad nos rediisse gaudeo. Sed non possum quin hic annotationem, quæ apud nos diversa reperio ab iis quæ ex Cicerone colligis. Non enim in ericetis & camporum saltim finibus colles

les & tumulos hujusmodi arte elaboratos, ut sepulcra magnatibus suppeditent apud nos frequentissimos reperies: sed etiam in frugiferis arvis, Cereri (de Baccho non loquor, nobis minus familiari) dicatis, adeò ut à colonis nostris haud paucos ex parte aratro everfos cernere liceat. Nec priscum morem adjecta piro violatum crediderim. Ostenderem enim annosas fagus, quercus, aliasq; arbores porcorum saginis destinatas, quosdam coronæ instar cingere tumulos, quosdam verò ad caput aut latera exornare. Hæc ocularis nos docet inspectio, nullis opinionibus aut conjecturis evertenda.

Sacras literas si consuluerimus, inveniemus Reges Juda etiam non in arvis frugiferis, sed in hortis suis tumulatos. De Manasse testatur caput XXI lib. IV Regum x. 18. quod post obitum in horto domus suæ, in horto Ozæ sit sepultus. Qvin & de filio ejus Ammone idem memoratur versu ultimo ejusdem capituli: *Sepelieruntq; eum, inquit Spiritus Dei, in sepulchro suo in horto Ozæ.* Non igitur infrequens fuisse videtur multis gentibus Reges & Magnates suos, in hortis & arvis læta fruge conspicuis tumulare.

Miraris *Toronem*, tot *Monasteriorum conditorem* illic sibi non *delegisse sepulturam*. Miror & ego, & qui factum documentis nullis evidentibus probare datur. Conjecturas meas in medio positas vides, & nec logium propositum, familiæ constans relatio, similiaq; alia me moverent exempla, planè tecum negarem, ut ut sit, hisce fidem ut adhibeamus necessum est, donec contrarium probetur. Nondum confirmatis in Religione magnatibus, lucri cupidos Monachos, multa concessisse, ne rigore nimio jacta doctrinæ fundamenta everterent, à ratione neutrquam alienum.

De Runicis mirari satis ego nequeo, ex historicis Britannis, qui de Danis copiosius (te autore) tractarunt quam ipsi Dani, nihil percepisse Spelmannum. De quibus tamen Danorum vulgus assidue tot tantaq; cantillat & disserit, Norvegi, Sueci, Islandi scribunt, referunt & ostendunt. Imò, quibus tritius nihil in ore omnium. Et quia *Literaturam meam*, totum

tum hoc expeditum daturam reris, ecce ejus Ideam tibi mitto, & quæ de nomine Runarum publicanda ex usu esse duxi, plenius addo, ea candido & accurato tuo judicio lubens submittere; luce accessioneq; aliqua locupletata reditura sperans.

Monimenti inscriptionem Gothicis literis exaratam censes, & rectè: Gothicæ enim nil aliud sunt quam Runicæ, & illa quæ exteris dicta est Gothica, ab iis qui eam primum in peregrinas advexerunt regiones, nobis Runica est literatura vero & genuino nomine, quod caput quartum Literaturæ expeditum dabit.

Inscriptio epistilii crucis lapideæ Beucastrienfis verè Gothica seu Runica est, sed ab imperito haud planè descripta; nam nec integra est; nec 4, 5, 7, 8, 12 notæ confusionem & depravationem effugere. Quod etiam de monumento in comitatu Brigantino extante, à Clarissimo Cambdeno delineato, conqueror; alioquin non hic ullo opus foret Apolline. Quid si ita legendum?

R I K K H A A H R N K A H T I K F F

Rino satu Runa stina d.

RINO LAPIDES HOS RUNICOS POSUIT.

Quod si tanta apud excellentissimum Spelmannum polle-rem autoritate, ut accuratius aliquanto à quodam hujus literaturæ non planè imperito hæc delineari curaret, efficerem ut agnosceret nihil mihi gratius esse, quam in talibus amicis gratificari.

Vides excellentissime Spelmanne quo fine hæc ad te exaranda duxerim: nempe ut pro insigni benevolentia & amoris in me affectu, gratias agerem debitas; spem tuam haud irritam redderem, amicitiae & familiaritatis inter nos futuræ fundamenta ponerem imò me ipsum, mea q; omnia tibi tuisq; studiis devoverem. Quæ spero te in meliorem interpreta-turum partem, cum ex iis facile colligas, ea quæ vel ab exteris; vel à nostratibus, de septentrionalibus sunt divulgata, minimam partem esse eorum quæ adhuc in archivis apud nos latitant, & ob nimiam familiaritatem neglecta aut despecta cō-
temnun-

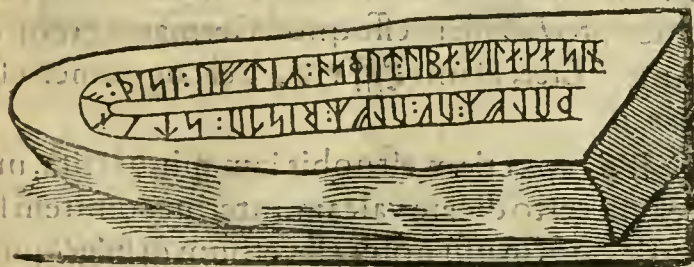
temnuntur.] Quæ nescio quo fato, tanto cum detrimento, antiquitatum cultoribus hucusq; subtrahantur.. Me, aliis licet, iisq; severioribus devotum, nulla famæ cupiditas, aut auræ popularis ardor, sed merus patriæ amor, ad lusus hosce, horis detrusit luccisiyis, quos eo quo profecti animo, bonos ac candidos, req; in primis, interpretaturum spero. vale. Hafniæ 18. Julii Anni MDCXXIX.

O. W.

QUARTUM GORSTANGENSE.

NOmarchia Pherostæ Froscherrit dicta, duos continet pagos Gaarsiang nominatos, ex quibus ad plagam cœli orientalem situs, Øsier Gaarsiang ad differentiam alterius vulgò appellatur.

In hoc lapis grandis satis, rudi arte in conum elaboratus, finetum rustici cujusdam claudit, longitudine trium ulnarum cum dimidia, latitudine duarum semis. Qui olim, referentibus accolis, situs erat in colle qui visitur inter nominatum Gaarsiang & Hulimb, sed inde ad sordidos hosce translatus usus, dignus ob antiquitatem, loco longè nobiliore. Figura & inscriptionis tenor hic est, quem in delineato cerni typo, expresso juxta situm quem jam in fineto obtinet. Olim autem dum monticuli sui corona & ornamentum erat, erectus stetit cippus, apice cœlum spectans, à basi in summitatem & hinc recta deorsum tractum ac seriem notarum traducentem; quæ & tum lectu expeditior, & visu præclarior multò erat. Sed qualem se jam visentibus præbet, talem hic cape.

Y

PNNR

ÞHNPΛ: NP: NPΛ: RHPN: HTIKK: HHI: NP TIA:
 HGHNT: NBI: PHTPA: HK.

Dulfr ug Vlftr risdu stino dist uftir Osmut liba flaga sin.

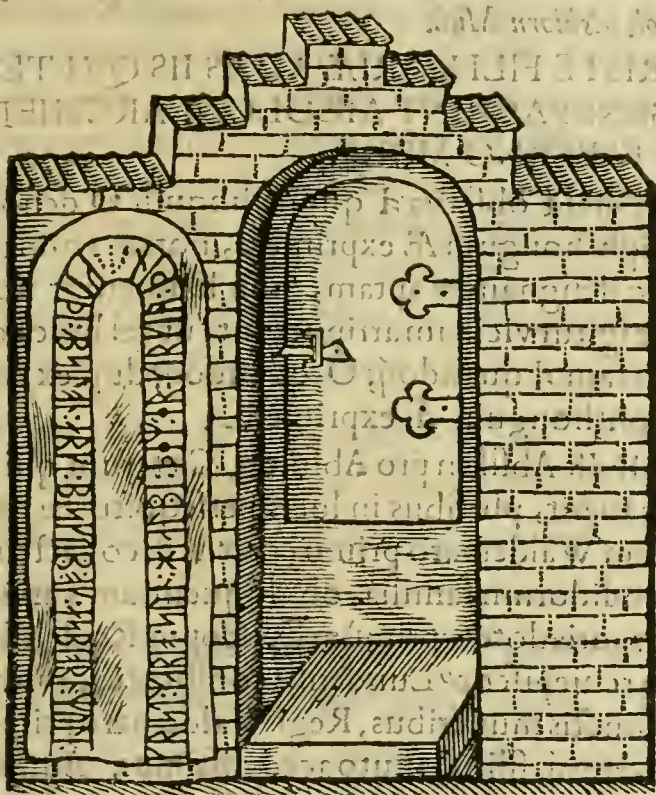
DULFR ET ULFR (VULFGANGUS) LAPIDEM
 HUNC POSUERUNT OSMUTO VITÆ SUÆ SOCIO.

ÞHNPΛ ut proprium nobis jam minus familiare, ita NP non inconsumtum, pro quo jam *Vulf* dicere solemus. Ethnicismum redolens appellatio; appellativum enim Lupum significat, ex quo, ut & aliis animalibus feris, non veriti sunt in paganismo appellationes trahere & hominibus accommodare, ex quibus multa ad nostra quoque defluxere sæcula. Sed Germanis jam multo familiarius hoc nomen quam nobis. Et nescio quid non germanismi prima fronte ostendat hæc inscriptio: vox enim NBI Germanis charum notat, pro quo nostrates *fiere* dicunt. Nisi forsitan corpus aut vitam notet, quam jam *Eiff* dicimus, ut indicet eum ita comitem & locum fuisse, ut corporis quasi sui custos extiterit, aut vitæ socius. Quò inclinat Clarissimus Stephanus. NBI namque vitam interpretatur, ut significet Osmutum talem fuisse comitem, cui in summo vitæ discrimine & gravissimis periculis tuto fidere liceret, *som mand maatte fla sin Eyd til*. Eadem ratione *Eiffdrengr* fidum Achatem seu famulum, qui vitæ alterius quasi excubias agit, eamque defendere paratus est. *Eiffan* ceter sacra anchoram vocamus. Sic Martinus Opitius Notis in Rythmum de S. Annone v. i ad illa verba *wi sich liebin winefeste* &c. notat Otfrido S. Galli monacho in Evangeliorum libro ante DCCLXXX annos rythmis lingua Francica conscripto *Lib* idem esse quod Germanis *Leben*/Belgis *Leven*/Anglis *Live*, Danis *Eiff* vita. Vel cognomen esse potest *Osmundi*.

PHTPA, vox etiam est nobis jam minus trita, ut quid significet vix certo dicere valeam. Interim comitem seu socium verti: Nam in usu nobis est verbum *atfylge*/quod comi-

mitari notat, ex quo traductum hoc nomen suspicor, comitem seu socium denotans: in bellis forsan & expeditionibus gravioribus ubi corpus variis exponitur periculis. De mendo non est quod quis suspicionem moveat, ipse enim diligentissimè singulos apices rimatus sum, & inscriptio nitida ac clara adeo, ut exoptandum, quæ occurrunt monumenta reliqua, tam facile in sensus se ingerere posse.

QUINTUM
ASUMENSE.

Elegans, recentius licet, in muro, qui cingit cœmeterium Asumense in provincia Geresiorum Østerßherre situm, quod etsi christianam sapiat religionem & multum ab aliis discrepet, neutiquam prætereundum, in primis cum ejus à nobilissimo Haraldo Huitfeldio regni Daniæ

Cancellario Magnifico & Historico clarissimo, factam esse mentionem videam. Ad plagam itaq; coemeterii dicti septentrionalem, portæ adjunctum cernitur saxum muro infixum, oblongum ac planum, altitudinem obtinens trium ulnarum cum dimidia, latitudinem unius, literis ac characteribus conspicuis in modum supra propositum exornatum.

YRI4: Y4RI4: 4N4: 4I4BI: 4Y: IR: YIRYIN:
PI4N: P4N4: 4B4I444: 4RYI: B4Y4NB: 4Y: 44BI4RK: Y4N4.

*Krist Marie sun hialpi dem er Kirckiu dinu gudi Absilon Er-
kibiscup ok Asbiorn Muli.*

CHRISTE FILI MARIE ADSIS IIS QVI TEMPLO
TUO BENEFACIUNT ABSOLONI ARCHIEPISCO-
PO ET ESBERNO MULE.

In Y4RI4 observa 4 quod alioquin O denotare so-
lethic diphthongum Æ exprimere, notam enim peculia-
rem huic designandæ aptam, non habuerunt nostrates,
potestate igitur vicinam arripuerunt, ut vel hinc colligere
detur literam 4 quandoq; O, quandoq; duplex A, quan-
doq; diphthongum Æ exprimere.

4B4I444 Absilon pro Absolon. Cæterum quis quan-
tusq; hic fuerit, pluribus in locis persequitur Saxo noster.
Fuit autem Waldemaro primo coævus & collæteus, ex il-
lustri Candidorum familia, ob eloquentiam variasq; ani-
mi & corporis dotes, primùm Episcopus Roeschildensis,
deinde Archiepiscop⁹ Lundensis constitutus; quibus præ-
clarè defunctis muneribus, Regi Waldemaro primo, cha-
rissimus, ejusq; filio Canuto acceptissimus. Anno MCCI
vel (ut quidam volunt) MCC, XII Kal. April. obiit in mo-
nasterio Sorano, quod ipse magnis sumptibus condidit,
propriiq; patrimonio largissimè ditavit.

Quanto etiam apud exteros fuerit in pretio, abundè
declarat Abbas Lubecensis Arnoldus, qui Helmoldum
continuavit, in hunc modum: *Hoc dierum curriculo ex hac vi-*

ta subtractus est Dominus Absolon Lundensis archiepiscopus, vir religiosus & magni consilii sive discretionis & præcipue honestatis. Flujus industria omnes Ecclesie totius Daniae prius discordantes uniformes in officiis divinis factæ sunt. In cathedrali sede crucifixum super affigi præcepit, ut accedentibus & recedentibus reverentia crucifixo magis quam sibi fieri videretur. Præterea largè sua ecclesius & monasterius conferens, maxime cathedrallem ecclesiam B. Laurentii Martyris Lundis ditare & ornare studebat, coronis preciosis & campanis maximis, ut nunc cernitur & diversis ornamentis. Et quia erat, ut dictum est, vir religionis amator, monasterium Cisteriensium Monachorum in Sora edificare & ditare satagebat, ubi etiam circa finem dierum suorum molestia corporis tactus ægrotabat. Ordinatis autem Ecclesie sue rebus in die B. Benedicti Abbatis diem clausit extremum. Cujus morte omnis Dania non parum indoluit, & quia multos discordantes ad pacem in vita reformaverat, ipsius exitum Deo pacis auctori commendabant. Inter reliqua post obitum ei consecrata elogia, extat & hoc Saxonis Grammatici:

Absolon hic primas, speciei jure secundus

Absolon, ore Cato, probitate David, Samuel re,

Currus & auriga, pater & patronus, ovile

Et Pastor, Pax & patria Dux, legifer & lex,

Fortibus hic Samson, Salomon sapientibus, Abram

Justis, per-versis Phinees, fuit anchora Danis,

Quicquid Achilles erat, quicquid Platonis, in ejus

Splenduit ingenio, testatur gloria fama.

Nunc pater emeritus Danorum pulvere pausat

Terris stans fama, merito cœlestibus astat.

Nec cum silentio involvit Lætus noster lib. 4. rerum Danicarum, dum ejus memoriam his celebrat:

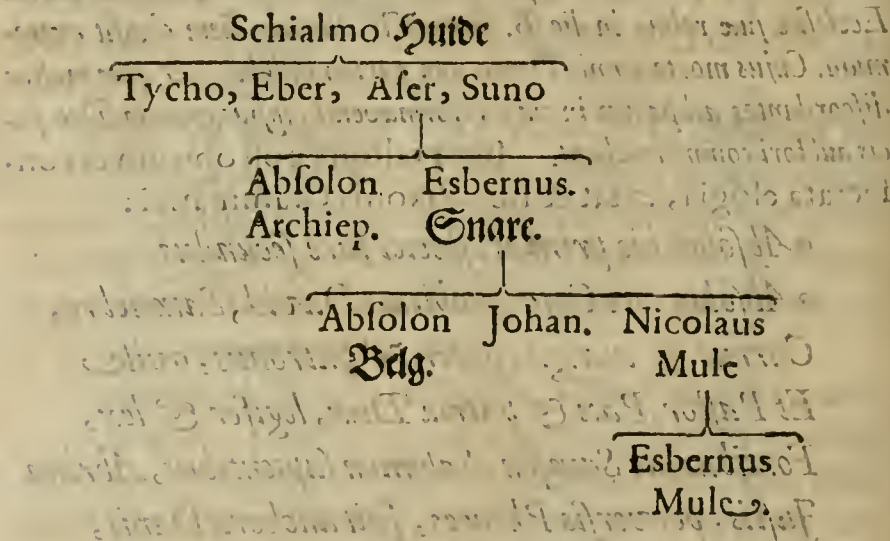
Sed omnes

Qui virtute tulit numeros hominumq; favore

*Enituit, solus felicibus Absolon ortus;
 Extitit auspiciis; Regum tutela; Deorum
 Cultor; & in duris humana modestia rebus.*

¶ In vetustioribus semper h̄ ex quo idiomatis mutationem vel tantillo temporis curriculo collige.

¶ HBIARK YNN. Et hic Esbernus Mule magnæ autoritatis vir, Nicolai filius, historiis nostris decantatus ob autoritatem, prudentiam, singularemq; in Deum devotionem. Non mirum cum Absolonis hic facere mentionem, siquidem is frater fuit Esberni. Enare qui hujus Esberni avus. Ita enim se habet Genealogia:

Invenio in Genealogia Absolonis, Martini Petrei, hunc Esbernus etiam cognomento dictum *Suertling*, quem vel hoc saxum æternitati commendat. Obiit v. is triginta uno annis post Absolonē, anno videlicet Christi MCCXXXII, quo anno è vivis etiam sublat⁹ Woldemar⁹ III Princeps magnæ spei. De ejus obitu ita Joan. Isaac. Pontanus vir Clarissimus Histor. Dan. lib. 6: *Fatalem præterea hunc annum habuere Esbernus Mulenius Nicolai filius, & Absolon Bolligius summæ apud Regem autoritatis eques. Esberni cenotaphi-*

um

in Gothicis characteribus Saxo incisum servat hodieq. cœmeterium Aashumense, quod est in territorio vulgò Gierssherrit appellato.

Aashumeum autem templum ab Ablolone conditum ab hoc verò Mullenio locupletatum ex his suspicari licet, unde preces istæ piæ quibus epitaphium hoc constat.

De ætate conjecturam facili negotio quis fecerit, cum ab hoc anno MCCXXXII positum fuisse ab utriusq. amicis aut templi patronis res ipsa doceat, quo ævo nostras has literas Runicas locum etiamnum in publicis Monumentis invenisse videmus, quamvis rarissimè. Hoc enim ultimum ferme ex omnibus arbitror hujus generis.

Pagum hunc *Asum* etiam Saxonis nostri monumentis nobilitatum invenimus. Libro namq. decimo postquam stratagema proposuisset, quo Ulfo Suecus in Helga amne Danos decepisset, ac submersiōis periculo exposuisset, subjungit: *Rex lacu lustrari jussu merforū corpora uncis & everriculis capta, apud Asum contiguum amni oppidum, supremis procuravit officiis.* Tum igitur oppidum fuit præclarum, tot insignium & fortissimorum militum sepultura nobilitatum: quod jam fatali rerum vicissitudine ad pagi mediocri redactum est angustias.

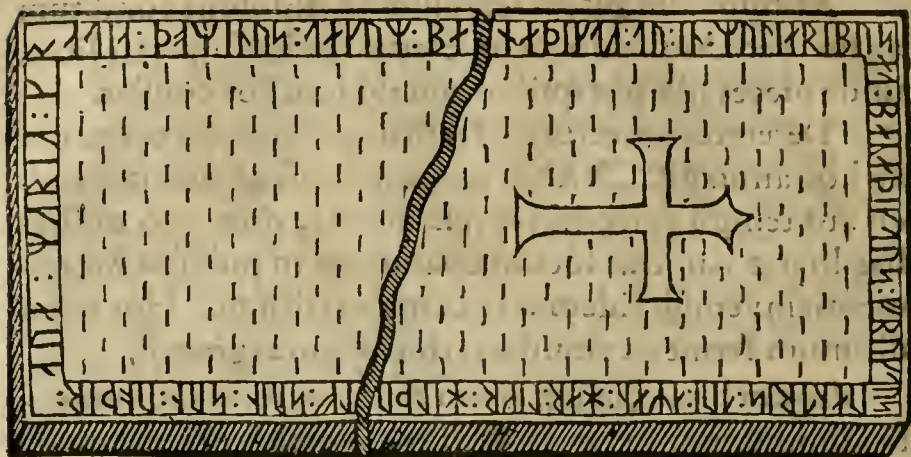
SEXTUM

ALRUMENSE.

NEc inter vetustiora recensere possumus illud quod in Laudania *Eugudeherrit* in cœmeterio Alrumensi extat. Salutationem enim angelicam nostris exhibet literis, unà cum epitaphio ejus qui sub saxo sepulturam sibi comparavit.

Tumbam tegit lapis planus sic satis vetustate exesus, ac in duas scissus partes, quarum major præter inscriptionis seriem crucis magnæ insigni ornatur. Dum integer erat, figura conspiciebatur quadrata, oblonga & plana, longitudinis tres ulnas cum una quarta obtinens, latitu-

titudinis unam cum dimidia. In circumferentia inscriptionem hanc habet:

AN. YARIA. PRARIA. BAYIKNI. 4YNY. B4K4PIY.
 44. 4N. IK. YNN4RIBNI. 44. B4K4PIY4NI. YRNY4NI.
 N4K4RI4. 4NI. 4YIK. 44R. N4R. 44N4N4Y. 4NIK. 4NIK.
 N4K4R.

AVE MARIA GRATIA DOMINUS TECUM BENE-
 DICTA TU IN MULIERIBUS ET BENEDICTUS
 FRUCTUS VENTRIS TUI. AMEN.

Her ligr Hildulf Suin san under.

Posteriora hujus sunt sensus: HIC JACET HILDULF
 SVENONIS FILIUS.

Omnia ut clara & perspicua, ita simplicitatem ejus æy re-
 dolentia, quâ præclare & vivis & mortuis salutatione angeli-
 ca prospectum putabant. Observanda interim hic veniunt:

I. In contextu angelicæ salutationis, omissam esse vocem
 PLENA, vel sculptoris vel autoris incuria.

II. Cernere hic licet quo pacto literæ Runicæ ad alias, la-
 tinæ imprimis lingvæ, voces exprimendas sint traductæ, qui-
 busq; notis eas quibus destituebantur literas expresserint.
 Hic enim pro C, Y legitur in 44YNY; B4K4PIY4NI &
 YRNY4NI.

III. 4NIK

III. HNIK Suenonem indicat, quis verò hic fuerit Sueno aut qualis ejus filius Hildulphus, unà cum historiis nostris, fama tacet.

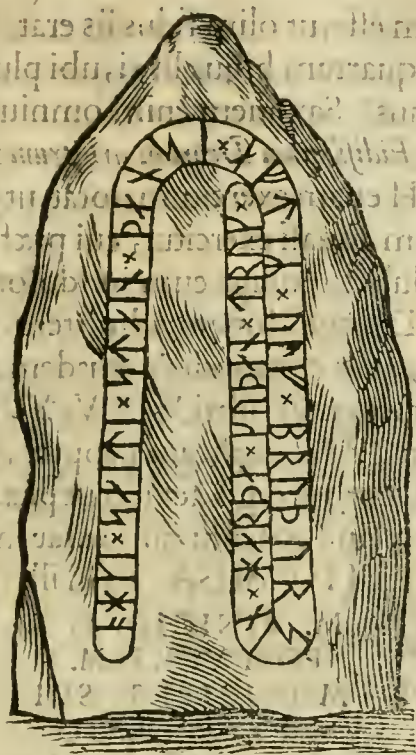
SEPTIMUM

BIERGESOENSE I.

MAjorem præ se ferunt antiquitatem quæ in Btergesoe provinciae Jervesteds herrit dictæ, reperiuntur. Non procul Ystadia situs hic pagus, in quo duo occurrunt Monumenta. Alterum muro cæmeterii orientiori insitum, ex lapide cõstat rudi & impolito, quadrato ferme, longiori paulò quam latiori, in summitate aliquantulum ad rotunditatem inclinante. Qui ejus mensuram observarunt, ajunt in longitudine continere ulnas duas, in latitudine ulnam cum dimidia, facies literata sic se habet. In triangulo æquilatèro, cujus basis, quæ de-

sideratur, basin saxi spectare debebat; apex verò fastigium muri, notæ characterum discurrunt, à lateris sinistri basi, in

ƿʁʁ. ʁʁʁ. ʁʁʁ. ʁʁʁ. ʁʁʁ. ʁʁʁ. ʁʁʁ. ʁʁʁ.
ʁʁ. ʁʁʁ. ʁʁʁ. ʁʁʁ.

Ohgi seiti stein den si estir Vlf Brudur sin herde Gud en trug.

OHGI LAPIDEM HUNC ULFONI FRATRI SUO
POSUIT, DIIS FIDO.

ʁʁʁ duplici modo explicari potest, ut vel notet hunc, sc. lapidem, vel tumulum qui *Onse* & *donsi* antiquitus dicebatur, ut sens⁹ sit: lapideum tumulum fabricasse Oghum. Sed prior magis arridet opinio, quam confirmare videtur vox ʁʁʁ. Lapidem enim poni, tumuli fieri aut erigi dicuntur. In Trygveldensi est ʁʁʁ.

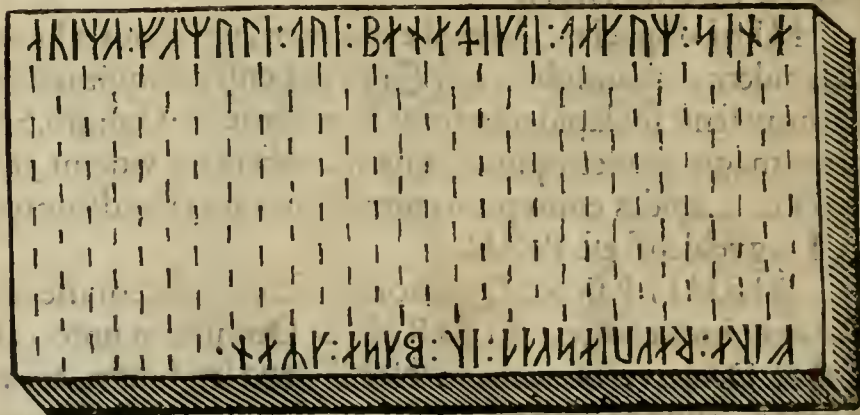
ʁʁʁ ʁʁʁ &c. Quis horum sit sensus fateor me certo assequi non posse. An ʁʁʁ hic Dominum notet, an ʁʁʁ Deum vel bonum, an ʁʁʁ *Trug* seu fidum, alii astant. Ego ad Ulfonem retuli, quasi indicet eum demortuum jam & tumulatum, Deorum custodiam traditum ab omni

nni malo tutum esse, ut olim fidus iis erat. Vide monum-
tum decimum quartum hujus libri, ubi pluribus de hac for-
mula differuimus. Saxonem enim omnium optime expli-
casse reor, cum *Fidissimum Deorum arbitrum* interpretatur.

Vox *TRPI etiam exercitum notat, ut & hunc inde quis
collegerit sensum, quasi exercitui, cui præsuerit, fidus sit in-
ventus. Vel, si lubet, collige eum in Idolorum obiisse cultu
ac noluisse veri Dei agnitionem admittere, unde Diis suis fi-
dus sit habitus, alias ejusmodi & ejusdem sensus formulas,
vide in Monumentis hujus libri X, XIV, XVI, & sequentis VI.
Quidam vocem TRPI explicant propter, ut sensus sit, pro-
pter Deos, vel Deorum ergo, scilicet ut pietatem suam in De-
os ostenderent, planè eo sensu quo extat in Neopolitana in-
scriptione PIETATIS CAUSA. Et in illa:

M. VINICIO. P. F.
POST MORTEM.
MUNICIPES SUI
ÆRE CONFLATO
PIETATIS CAUSA
POSUERUNT.

NONUM
HOBENSE.

IN tractu Ingelliorum vel Ingelstadenſi, non procul à portu
Cimbrico, pagus extat *Hoby*/ in hujus cœmeterio ſepul-
crum

crum quoddam lapide tegitur quadrato, oblongo tamen, & elevato aliquantum, ex genere eorum qui ex Gothlandia adferri solent, politior quam vulgares. Hic limbos duos juxta longitudinem excurrentes Runicis literis exornatos obtinet, inscriptionem eamq; latinam in modum supra propositum exhibentes.

ANIM: PAMN: ANI: BAKAIYTI: TAYNY: HIK:
PIK: RAPHIYAI: IK: BAI: AYIK.

ANIMA FAMULI TUI BENEDICTI, TECUM SINE FINE REQUIESCAT IN PACE AMEN.

PAMN, quidam legunt PAMN- ita ut ultima nota Æ diphthongum exprimat, & pari modo in ANI, arbitantes fœminam esse quæ hic sepulturæ tradita.

BAKAIYTI alii BAKAIYAI, quod si prius obtinet, vel proprium esse potest ejus qui hic tegitur Benedicti, vel appellativum ad famulum referendum: quod si posterius, etiam tam proprium (modo ultima diphthongus) quam animæ adjectivum esse potest. Observanda in hac voce nota quæ D exprimit, hæc 4 nempe, diversa à P ejusdem valoris.

RAPHIYAI In hac voce nota literam P adhibitam esse ad duas diversas literas denotandas, differentes à genuina potestate; in eadem namq; voce RAPHIYAI & Q & C notat.

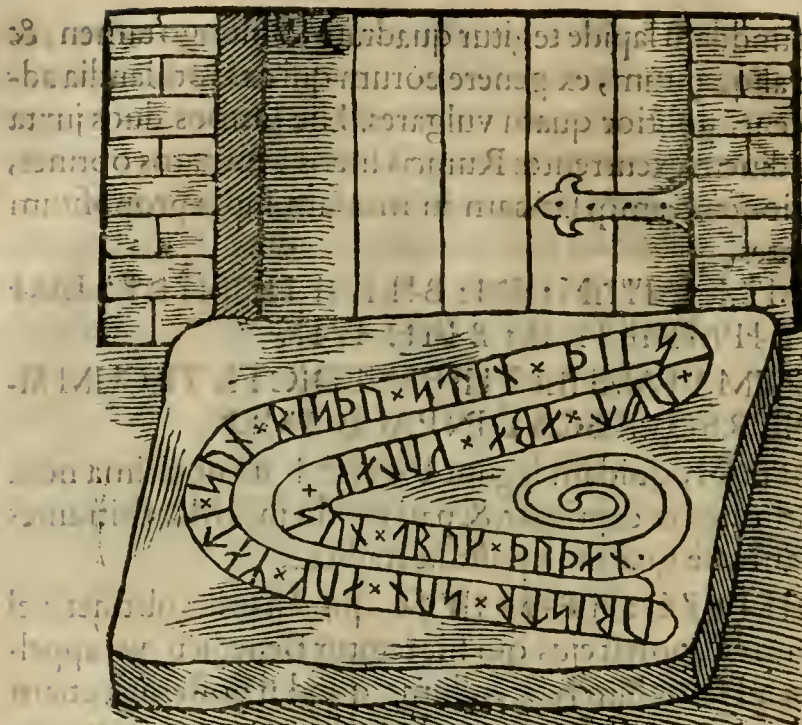
DECIMUM

KIOBINGENSE.

IN tractu eodem, sed oppido Kiobing, saxum rude & planum januam orientalem cœmeterii fulcit, longitudine ulnarum quatuor, latitudine duarum, quod aliunde translatum esse in hosce usus dubium nullum est, sed quemnam antea occupaverit locum nemo est qui hætenus docere potuerit. Orientem spectans, lineamenti dotatum latus, ita se habet.

Z.3

NRITR

NRIRTR. HN. AN. YATI. HN. RIHN. HTK. PI.
 HI. NPT. ABK. PNHP. HN. IRHP. PNHK.

*Urister sun ang Meti sun ristu stin diist uft Ebe Guleg sun
 trug Guden.*

FILIVS VRISTER ET FILIVS METTÆ HUNC
 LAPIDEM POSUERUNT EBONI FILIO GVLEG, DI-
 IS FIDO.

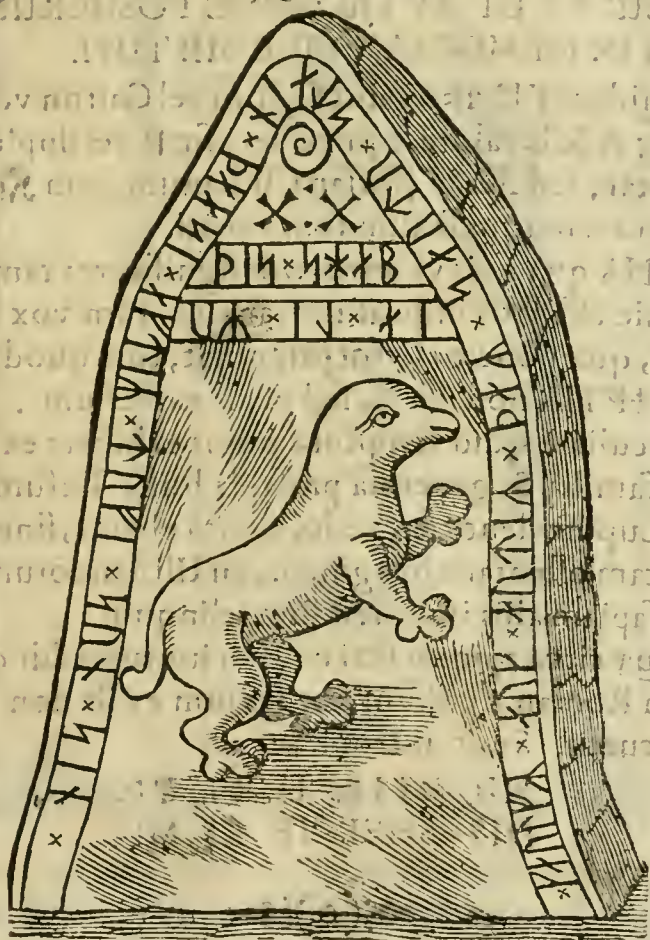
NRIRTR HN an duo fuerint qui lapidem hunc poni
 curarunt, an verò unus dubitari potest. YTI namq; con-
 venit cum Mettā quod fœminæ nomen; ut dubium sit an U-
 rister patris, Meti v. matris sit nomen; filii istius qui nomine
 non exprimitur: sed hac saltim periphrasi innuitur. Verum
 probabili⁹ autumo, duos fuisse, cum nondum exemplum vi-
 derim, in quo & patris & matris nomen exprimat. Indi-
 care idem videtur vox RIHN quæ pluralis, cujus singulare
 RIH: pluralia namq; in N terminari vel ex sequenti patebit
 ubi HTHTN etiam plurale. Quod verò à parentibus hi

descri-

describantur, forsan factum, quod illi celebriores quam hi,
vel quod autor peculiarem in hoc loquendi genere eleganti-
am sitam existimaverit. Eadem ferme loquendi formula, quæ su-
pra in monumento octavo extat, conjecturæ si quid dandū,
necdum inveni quod melius quadret quam illud quod su-
pra adduxi. Arbitrari quòq; quis posset, hosce qui talibus or-
nati encomiis sunt, sacerdotes & Divorum officiis peculiari-
ter addictos fuisse, idq; titulis hisce eos expressum voluisse.

UNDECIMUM

SCORBYENSE.

IN Linusia Summsherrit tria extare visi digna Monumenta
com-

comperi, ac primum quidem in prato inter *Elorby* & *Gusnabe* quod jam dissectum, olim tamen elevato situ conspiciebatur, longitudine trium ulnarum, latitudine unius cum dimidia. Præter limbum literis exornatum etiam versus apicem literas exhibet, quarum sensum æstui nondum datum cum depravatè descriptas acceperimus. Lupi effigiem sculpturâ inferior exhibet. Inscriptio hæc est, figura supra proposita.

YHNΨA. ANP. ANTIR. FFA. HTNTN. HTIK. FFAH.
FTTIA. THPI. HNK. HIK.

Keulfr aug Antir der seutu sin deesi estir Tufi sun sin.

KEULFR ET AVTIR HUNC POSUERUNT LAPIDEM IN MEMORIAM FILII SUI TUFII.

Quidam FFAH legunt Geltnn vel Galttn vel Galto, & namq; A & E valore æquipollet, sic F vel duplex N vel O denotat; sed *Keulfr* (forsan Chilianum, jam *Rield*) habent qui accuratius saxum sunt rimati.

HTNTN quamvis videatur *estir* significare; tamen proprium hic esse satis indicat tum sensus, tum vox HTNTN pluralis, quæ ponere, seu at sette notat, tum quod mox sequatur FTTIA non per N, sed per P expressum.

Peculiare quid sculptura nobis exhibet; ex magna namq; familia & generosa prosapia hunc Tufum ortum fuisse, Lupum denotare credo, bellicâ virtute, sine dubio, acquisitam ostentans imaginem, an Ulffstandorum attingat prosapiam aliis inquirendum relinquo.

Quæ circa apicem saxi conspiciuntur reddi quidem totidem Romanis possunt, at sensum ex iis non facile quis elicuerit. Sunt autem hæ:

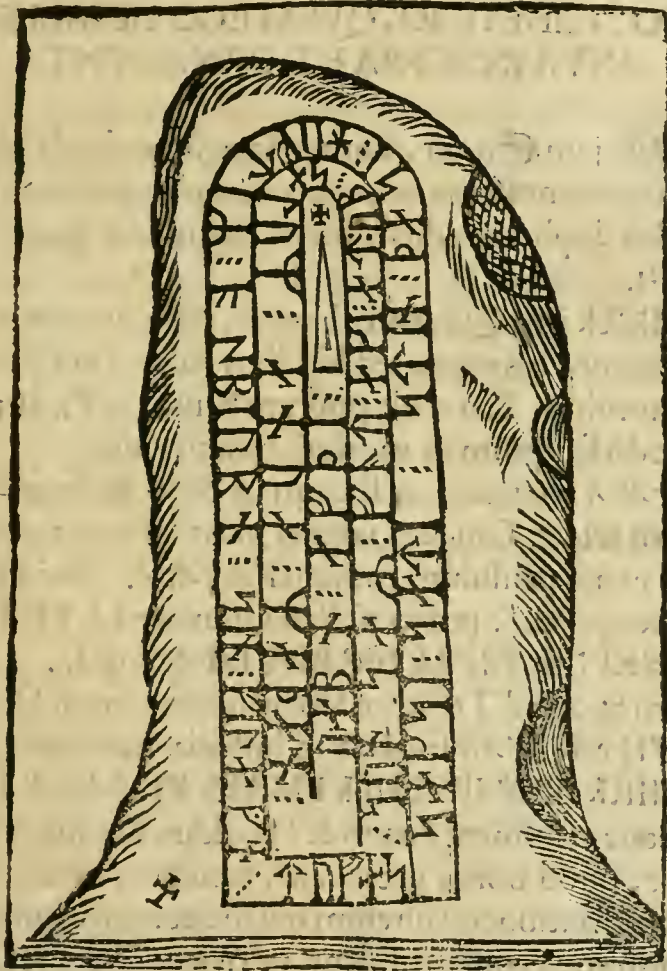
HI. HTTB. IA. NI. PN.
DIS SHEB IE LI MU.

—(o)—

DUODECIMUM
SIORUPIENSE.

Monumentum secundum in hoc tractu non procul a templo Siórupienſi diſtat, in rivo quodam in quo hoc ſaxum aliis aptarunt ut pedestri itinere venientibus, pontis vices ſuſtineret. Longitudine eſt ulnarum trium cum dimidia,

latitudine duarum. Propè hunc locum collis viſitur, in quo olim hoc poſitum fuiſſe ſaxum ferunt accolæ, forſan locum obtinuit inter reliquâ quæ in monumento vicino Hónesta-
A2
denſe

clésiæ Ravennatis, de Theodorico Rege Gothorum agens. Quidam enim ejus nominis fuisse ait in Odoacri exercitu, qui aliis qui se Theodorico dediderunt autor erat ut ad Odoacrum redirent. *Paucis injectis diebus, rursus deditivus exercitus Tussa quodam nomine instigante, Odoacris partibus se tradidit, inquit.* Patet igitur Tussæ nomen tunc temporis, circa annum Christi CCCCLXXVIII, urbis verò conditæ MCCXXVIII, (ut computat idem autor) Gothis in Italia existentibus familiare fuisse.

ᚠᚠᚠ legendum arbitror ᚠᚠᚠ *Som.*

ᚠᚠᚠ *Fōtu* enutriti à verbo *jeg fōder*. Observandum venit literam ᚠ quæ nativa sua indole O refert, hîc diphthongum Danis propriam *Ø* exprimere, & contractionem hic esse duarum literarum ᚠ & ᚠ.

ᚠᚠᚠᚠᚠᚠᚠ Upsaliæ in Suecia educatum eum fuisse innuere videtur, alium certè horum non invenio sensum, conjungimus jam voces quæ olim separatæ, ab Ubbone enim & aula denominatam volunt Ubsaliam.

ᚠᚠᚠᚠ arbitror nomen esse proprium cujusdam, qui in hoc Monumento extruendo symbolam contulit, insignia aliaq; ornamenta ad inferias spectantia suppeditando.

DECIMUM TERTIUM HUNESTADENSE.

ELegans & præclarum est quod propè Hunestadium visitur, ex octo conspicuis & grandibus confectum saxis, quorum duo characteres obtinent Runicos elegantes, ac alterum quidem eorum cum adjunctâ muliebris texus effigie. Triade inde ursæ, equitis & Lupi monstrosas ostendunt imagines ex intricatis plexibus confectas, tria reliqua sine ullis sunt lineamentis: ex quibus duo erecta adhuc visuntur, sed duo collapsa. Spectatu dignum monumentum. Rudera aulæ aut Regiæ cujusdam propè conspiciuntur, qualis autem fuerit, à quibus aut extructa aut devastata non memorant ac-

colæ. Insignem ac celebrem familiam hic vixisse ex relictis colligere datur. Ad Monumentum ipsum ut accedamus; primum ejus saxum longitudine est trium ulnarum, latitudine duarum, conum habens obtusum, fermè semicircularem; quæ Boream spectat planius, limbos literatos duos in summitate circulariter incurvatos & ambitu suo effigiem foeminæ, ut videtur chlamidata, cassidem in capite & securim humero dextro gestantis, cingentes.

ᐱᐤᐃᐃᐃᐃ. ᐱᐃᐃ. ᐃᐃᐃᐃ. ᐃᐃᐃ. ᐃᐃᐃᐃ. ᐃᐃᐃᐃ. ᐃᐃᐃᐃ.
ᐃᐃᐃ. ᐃᐃᐃ. ᐃᐃᐃ. ᐃᐃᐃᐃᐃᐃᐃ. ᐃᐃᐃᐃ. ᐃᐃᐃᐃ. ᐃᐃᐃᐃᐃᐃ.

*Osburn aug Tume deir sentu stain denfi esfir Rui aug Leig-
frud sunu kunu benter.*

ESBERNUS ET TUME LAPIDEM HUNC POSU-
ERUNT RUI ET LEIGFRUD NURUI SUÆ.

ἈΒΗΡΚ in altero lapide ἈΒΗΡΚ, Esbernus, cujus nominis complures in Dania extitêre viri magni, & rebus præclare gestis celebres, inter eos Esbernus Mule de quo supra in Asumenſi monumento, Esbernus item Snare de præclara Hvidorum familia. Sed an horum quisquam hic insinuetur, certò affirmare nequeo. Ad priorem certè mens inclinât.

ΤΗΥΙ etiam Esberni fuit nurus, ut lapidis secundi docet inscriptio, quæ ΤΗΥΙ ἔχει, sed Sôrupense ΤΗΥΑ, an Tuve modernum? Saxo in principio libri octavi meminit cujusdam Τὺμμι velificatoris, qui sub ducibus Hetta & Visna strenuam operam Haraldo in bello Bravico locaverat. An hic fuerit de quo monumentum præsens loquitur, aliis considerandum relinquo. Ipse valdè dubitò, siquidem non tam viri quam fœminæ appellatio hoc in loco esse videatur. Interim verba Saxonis adducam, quæ ita sonant: *Sub Hetta Visnaq. ducibus Τὺμμι velificator excesserat, quarum muliebri corpori, natura virilem animum erogavit.*

ΗΤΝΤΝ posuerunt plurale pro sette, cujus singulare ΗΤΤΙ exhibet lapis sequens.

Hominis cum securi huic primo lapidi insculpta effigies, priscum nostrarum Amazonum mihi exprimere videtur habitum, de quibus in hunc modum differit Saxo noster lib. VII: *Fuêre quondam apud Danos fœminæ, quæ formam suam in virilem habitum convertentes, omnia penè temporum momenta ad excolendam militiam conferebant, ne virtutis nervos luxuriæ contagione hæbetari paterentur, siquidem delicatum vivendi genus perosæ, corpus animumq. patientia & labore durare solebant, totamq. fœminæ levitatis mollitiem abdicantes, muliebri ingenium virili uti sævitia cogeant. Sed tanta cura rei militaris notitiam captabant, ut fœminas exuisse quisvis putaret, præcipue verò quibus aut ingenii vigor, aut decora corporum proceritas erat, id vitæ genus incedere consueverant. Hæ ergo perinde ac nativæ conditionis immemores, rigoremq. blanditiis anteferebant bella pro basiis intentabant, sanguinemq. non oscula delibantes, armorum potius quam amorum officia frequentabant, manusq. quas in telas aptare debuerant, telorum obsequiis exhibebant, ut jam non*

lecto sed leibo studentes, spiculis appetere, quos mulcere specie potu-
issent: Hæc Saxo. Forſan hac imagine Leiſfrudum ex eo cæn-
ſu olim fuiſſe denotare voluerunt.

Alter lapis inſcriptionem oſtentans, circa baſin latior, &
appendice quaſi dotatus; circa ſummitatem magis ad figuram
accedit rotundam, ambitu lineari in ſe parum recurrente, &
crucis figura exornatus, altitudine trium ulnarum & latitudi-
ne pari.

Huius literæ etiam Boream ſpectant in hunc mo-
dum exarata. *YNNOR. KKT. IT. IK. FKKI. KKTIR. TNY. YNN.*

Asburn ſeti ſtain denſi eſt in Tuma, ſun kunu benter.
ESBERNUS LAPIDEM HUNC POSUIT NURUI
SUE TUMÆ.

Hinc apparet Tumam hanc de qua ſupra etiam, nurum
fuiſſe Esberni; ac lapidem hunc poſt priorem poſitum &
characteribus inſignitum, adeoq; hoc monumentum ex eo-
rum eſſe genere; quæ integræ familiæ deſtinantur. Ex poſi-
tis hanc cognationis & affinitatis ſeriem colligere licet.

Esbernus
Nurui
Tuma
Leifrud.
Esbernus
Sioripenſis.

FKKI quidam diſſe explicant pro Tumulo: at hoc lo-
co pronomen eſſe demonſtrativum utrobiq; apparet; cum u-
nicus ſit tumulus in quo diverſi lapides.

YNN YNN filii uxorem ſeu Nurum indicat.

Lapis tertius ſtelæ aut columnæ fert faciem, tenuiori
ſui partē ſurſum ſpectans; ulnas tres altus, unam cum ſemiſſe,
quæ latior, latus; omni carens ornamento ſculptili.

Quartus verò erectus etiam, ſed ulna minor quò ad
alti-

altitudinem, latitudinis ejusdem: parte borealiore, equitem habet tunica talari indutum monstroso animali insidentem, sinistra habenas tenentem, dextra varios & intricatos plexus, saxi apicem perreptantes. Magnum certè & altum quid sapit, cum in aliis insculpta insignia ejusmodi rarissime inveniuntur.

In quinto, equi temporum injuria collapsus, duarum cum semisse est ulnarum, latitudine unius cum semisse monstruosus conspicitur ursus, posterioribus insistens pedibus, rictu quasi intricatis quibusdam in orbem plexib⁹ inhiantem.

Sextus Draconem cristatum ex variis conflatum lineis, arte ostentat haud vulgari, cujus Hieroglyphicum sensum ex Ægyptiorum Literatura venari quidem licet; sed an majorum nostrorum decretis consonum, haud facile dixerò. Præfectos militum ut & cohortes, quare per draconem notaverint veteres, vide apud Pierium Hieroglyph. lib. 15. Psalmo 74 id indicasse videtur Regius Propheta David, ubi per *dracorum capita in aquis contrita* milites, duces & centuriones Pharaonis intelligit. Mihi haud displicet illud quod notat Aldrovandus Ornithologiae lib. X. de Hieroglyphicis Gripis: *Sepulti animum aut naturam talem fuisse, cujusmodi est illud quod apicatum videtur. Nempè si ovem vel agnum sepulchrum insculptum habeat, intelligas hominem ferocitate demolita, mansuetudinem amplexatum: si taurum temperantiam, si angvem prudentiam, vel quid hujusmodi pro ut animalis quod detentum fuerit significatum exiget.*

In septimo & octavo, ductus nulli nullæq; lineaturæ: disjecti & ad latera collapsi, rudiores omnes, formæq; neglectæ.

Quod de ætate hujus monumenti addam, non habeo: ab aliis erudiri paratus.

Quia verò Osburni & Asburni nomen, in duobus hisce monumentis illustre, occasionem mihi præbuit illa quæ huc spectant, Viro Nobilissimo Domino Petro Osburno Equiti Anglo, ad petitionem Nobilissimi Dn. Henrici Spelman, amici mei honoratissimi communicandi: quæ inter nos hac de re acta, (cum ad horum monumentorum enodatio-

tionem haud parum faciant. hic subiungam. Anno MDCXXXVIII, mense Augusto, inter reliqua hæc ad me scripsit eruditissimus Dn. Spelmannus.

Contendit hic à me, quidam Eques nobilis, & in fisco Regio amplissimæ eminentiæ, Dominus Petrus Osburn, ut mea intercessione, tuam referat sententiam in his quæ mittit quæstionibus. Dignus quidem est ut ei satisfacias & suo nomine vehementer rogo.

Quæstiones separata in charta consignatæ hæc erant:

Olaus Wormius in suo libro de Literatura Runica
 ” cap. 28. pag. 168 inter alia Gothica vel Danica nomina, quæ
 ” (ut ibidem dicit) sunt antiqua & significantia, hæc habet,
 ” quæ sunt nomina familiarum apud nos in Anglia, & vi-
 ” dentur inde esse deducta.

” Alf, Lothér, Olafr, Orm, Osbiurn, Rolf, Rudl,
 ” Skibern, Svein, Tuke, Tume, Ulf.

” Rogo hanc gratiam, ut intelligam derivationem eo-
 ” rum, & quam habent significationem, ac similiter an a-
 ” pud illos etiam in cognomina abierint, sicut & apud nos
 ” in Angliæ.

” Internomina Poëtarum, quos vocat ille Scaldros in-
 ” venio Thorbiornum, Thorbernum, Halbiorn, Biorno,
 ” quæ videntur aliquam habere affinitatem in derivatione
 ” cum Osburno. In hoc maximè cupio intelligere, rectanè
 ” sit conjectura mea.

” Si fortè apud se habet exemplar antiqui alicujus mo-
 ” numenti, cui inscriptum nomen Osbiurni, cupio hanc
 ” cum eo inire gratiam, ut ad me mittat transcriptum, unà
 ” cum interpretatione.

Hicce Nobilissimi Domini Osbiurni quæsitis anno
 sequenti in hunc modum respondi.

Hortatu amplissimi viri Domini Henrici Spelman, ami-
 ci mei honoratissimi, quæsitis Nobilissimi Domini Pe-
 tri Osbiurni respondere lubens tentabo: non quod spe-
 rem me omni ex parte ejus voluntati satisfacere posse, sed
 ut

ut animum amicis inserviendi promptum ac facilem agnoscat; meisq; conatibus porro favoris sui aura aspirare non desinat. Si quando à recto tramite exorbitasse me viderit; id rei difficultati & oblitteratæ ferè antiquitatis in lucem denuo revocandæ tenebris ut adscribat rogo. Ne verò quicquam intentatum relinquam, singula eo quo mihi proposita ordine, repetam, momenta expendam, quidque nostris antiquitatibus consonum de iis dici possit notabo. Quin cuncta in meliorem partem interpretaturus sit Nobilissimus Dominus nullus ambigo.

Primo ait me cap. 28 *Literaturæ Runicæ* pag. 168 *inter alia Gothica vel Danica nomina quæ sunt antiqua & significantia habere sequentia quæ sunt nomina familiarum in Anglia, & inde videntur deducta.*

Verba *Literaturæ* ex quibus hæc collegit Nobilissimus Osburnus, citata pagina ita habent: Extant adhuc vestigia (nominum priorum) à magnanimitate, servitio, ursis, feris, propugnaculis aliisque rebus desumptorum &c. Quorum non ea est sententia: omnia nomina propria antiqua ejus esse generis, imò nec ea omnia quæ ibidem recensentur, sed eorum quamplurima. Multa enim casu imposita, multa pro arbitrio parentum, quorum ratio reddi jam nulla potest; multa verò significatia sunt, quod mox in exemplis, quorum enucleationem flagitat Nobilissimus Dominus, ostendendum. Cæterum quod familiarum in Anglia nomina, à quibusdam nostratium sint deducta, dubitare is neutiquam potest, qui commune quod diu habuimus imperium, nostratium eo delatorum cum Anglis conjugia, affinitates & commercia ex historia utriusque gentis diligentius collegerit. In eadem igitur cum Domino Osburno planè sum opinione. Demonstrare id quodammodo tentavit vestras Richardus Verstegan in suis antiquitatibus pag. 303, sed eo usque non penetravit, antiquitatum nostrarum & documentorum ut arbitror, penuria

ria. Et, quis quæso sibi persuaserit tot annorum decursu ex quo Dani Angliam invaserunt, eamq; suo sub imperio tenuerunt, eos plures familiarum suarum post se non reliquisse notas, quam quas ille recenset? Rectissime igitur judicat vir Nobilissimus, quas proponit familias nostris gaudentes nominibus, hinc esse deductas. Illas igitur ordine contemplemur.

II. *Alf, Doral, Lothar, Olaf, Orm, Osbiurn, Rolf, Rudl, Skibern, Svein, Tucke, Tume, Vlf.*

ALF. Priscum fuit nomen magnatum apud nos proprium, sed ex eorum genere, quæ primitiva censemus, quæq; aliam nullam apud nos obtinent significationem. Saxo historiæ Danicæ scriptor celeberrimus libro V. refert quendam hujus nominis in Hetmarchia imperium obtinuisse. Verba ejus hæc sunt: *Eodem tempore regnabat Alf in Hetmarchia, filium habens Asmundum.* Mox Biornonis cujusdam fit mentio, de quo plura in Osbiurno. Patet igitur hinc vetustissimum fuisse nomen in septentrionali plaga. Libro VII Regi Sigaro Danò filius fuit *Alf* nomine, *ceteris animo formaq; præstantior*, ut inquit idem Saxo, qui pluribus ejus venustatem & res gestas persequitur ibidem. Libro VIII etiam Alfi Aggi filii fit mentio. Ut dubitare nemo valeat, quin usitatissimum apud nos exstiterit nomen: sed proprium & primitivum, cujus ratio reddi vix potest.

DORAL etiam ex vetustioribus est nominibus propriis: sed alterius census, compositum ex Thor & al. Quod ut melius capias, observa quæ citato à te capite Literaturæ meæ ad nomina à D incipientia notavi: pluraq; nempe quæ initialem P habent antiquitus per Th prolata. Quod factum quia P litera prisca quandoq; D latina, quædoq; Th exprimenda. Pro Doral igitur Thorall efferendum. Thor vero inter Deos septentrionales primatum obtinebat, ut ex Saxonis libro I constat. Ab eo itaq; denominationem sortiri, magnæ laudis olim erat. Hinc variæ de-

ductæ,

ductæ, non solum virorum, sed & mulierum appellationes, ut *Thora*, *Thorilda* apud eundem nostrum Historicum libro citato, quod ignem seu flammam amoris *Thori* notat. *Thoraldus* ibidem, quasi totum *Thoro* devotum dicas. *Al* namq; totum notat, & particula est perfectionis, ut docuimus. *Literaturæ nostræ* cap. 3. *Thorbiorn* urfa *Thori*: pro quo jam *Thorbernus* dicunt. *Thorkild*, *Thoronis* fons, aliaq; ejus generis infinita ex *Thoro* & adjunctis composita. *Doral* igitur seu *Thorald* plane *Thoro* Deo devotum notat; quod ut olim proprium frequentissimum, ita jam apud vos in cognomen degenerasse nil mirum.

LOTHER primitivum mihi videtur & Regibus nostratibus familiare, ut ex toties citato constat Saxone, nisi quis derivare velit à *Loth* quod sortem & *Er* quod honorem notat; quasi honoratam sortem vocares.

OLAFR plane proprium primitivum, nobis etiamnum in frequentissimo usu. Latine per *Olaum* exprimunt, *Olo-* nem quibusdam in locis Saxo vocat.

ORM appellativè *Vermem* notat, interim proprium fuisset apud nostrates, quam apud Britannos seu Anglos Saxo docet. Lib. xiv. *Ormonem* memorat Norvegum, quem Regis germanum cognominabant. Lib. vii. *Haraldum* sibi quendam in Britannia *Orm* cognomento Brittanicum adscivisse refert, & eundem hunc mox in principio libri sequentis *Orm Anglicum* vocare videtur, ubi inquit: *His agglomerantur Orm Anglicus, Vbbo Fresicus*. Ut dubitem an à Danis ad Britannos, an à Britannis ad Danos hoc nomen defluerit; quamquam prius magis arrideat, quod vox sit apud nos significativa. Hoc manifestè in cognomen degeneravit: ita enim me totamq; meam familiam; aliosq; apud nos cognominat, licet vulgo scribatur *Worm* ad Germanicam prolationem (quam nimis affectant nostrates) habito respectu, quâ etiam delectati sunt majores mei.

OSBIURN quasi *Oisbiurn* compositum ex *Os*, vel *Ou*, *Bb* 2 quod

quod ostium fluminis vel sinum maris notat, ut & literam O, vide Literaturam Runicam cap. 19. pag. 108, 138, & *Biurn* quod Urfum indicat. Est igitur Osbiurn Urfus fluminum vel maris; seu is qui in bellis maritimis fortem ac strenuum ut ursus se præbeat. Vox hæc *Biurn* primitiva quamplurima de se produxit composita, ut *Osbiurn*, *Skibiurn*, *Thorbiurn*, *Halfbiurn*, aliæque quamplurimæ. Cæterum quem Osbiurn veteres dixerunt, jam Esbernium vocant Romanorum mollitiei studentes. Sed de Osbiurno plura in monumentis, quia ex professo hoc agitur.

ROLF proprium primitivum, nullius, quod sciam, significationis appellativæ, licet hoc titulo gavisi sint Reges Daniæ, ut ex secundo & tertio libro Saxonis constat: jam Rudolphum malunt.

De RUDL aliud non habeo quod dicam, significativum enim non est; sed pro arbitrato vocantis impositum.

SKIBERN seu Skibiurn ex Biorno & Skib compositum, ut supra monui; *Skib* navem *Biurn* ursum denotante. Eum ita vocarunt qui in navibus aut prælio navali hostes haud secus aggrediebatur, ac ursus venatorem aut prædam aliam.

SVEIN primitivum & simplex, appellativè juvenem præclarum; exercitatum & industrium significat, qui tyrocinii annos egressus inter veteranos recenseri meruit; Sveno Saxoni dicitur, apud quem huius nominis plures reperire licet. Quin & hodie in frequenti est usu.

TUKE appellativè crassum, obesum notat, sed proprium & olim; & jam. Tycho malunt moderni.

TUME merè proprium tam fœminis quam viris. Virili sexui adscriptum apud Saxonem invenies lib. viii: fœminis tribuunt monumenta nostra literis Runicis saxi insculpta.

ULF Lupum denotat, ex quo non secus ac ex *Biurn* varia extant derivata & composita. Hinc *Ranulf* & *Ulfvilda* de qua Saxo, qui & pro *Ulf* Ulvo ponit. Ejus dentibus cognomina qui sortiti sunt apud nos, vigent nobiles antiquæ prosapie *Ulfstandorum*. Ex dictis igitur constat verum esse quod asse-

asserit Literatura: Nomina propria veterum desumpta esse partim a servitiis ut Svein, partim ab utris ut Biorno, Osbiurn, Skibiurn, partim a felis aliis ut Ulf & Orm, de quibus fufius differendi hic non est locus.

III. Tercio quæfito his maxima ex parte satisfactum esse reor. Derivationem enim eorum quantum licuit paucissimis exposui, unâ cum significationibus propriis. Sed in cognomina apud nos non eodem modo omnia abierunt. Olim quidem raro aliis usi sunt cognominibus nostrates quam parentum propriis, ut Alf Thoralfson qui erat Thoraldi filius, Lothar Olafson qui Olai erat; nisi in bello aut alibi à præclaris facinoribus vel eventu quodam memorabili, vel corporis notabili quodam nævo illis quædam attributa. Quorundam tamen vestigia adhuc legimus quibus familiæ vetustissimæ discernebantur, in quorum censum ex enumeratis nulla reponenda duco, præter Orm, Tuke, Ulf.

IV. De quarto dubio rectissimè judicat nobilissimus Dominus Osburnus. Scaldrorum enim à nobis enumeratorum nomina hæc: *Thorbiurn*, *Thorbern*, *Halbiurn*, non secus à Biurn seu Biornone deducta sunt ac Osbiurn. Biurn enim & Biorno idem sunt: hoc ductum Romanum, illo priscum Danicum agnoscente. *Thorbiurn* & *Thorbern* Synonyma Dei Thoronis Ursi, vel si mavis Divorum Ursi, *Halbiurn* dimidium Ursi, seu qui ad Ursi veri perfectionem nondum devenit, denotantibus. Proba igitur conjectura.

Postulato ultimo ut quodammodo satisfaceret, ex lib. 3. Monumentorum nostrorum, duo præcedentia sunt adducta, in quibus Osburni fit mentio, utrumq; in Scania existens, alterum juxta pagum Siörup, alterum propè Huneftadii, de quibus jam sufficienter actum.

DECIMUM QVARTUM VEDMANSHÖIENSE.

AD provinciam Vemeniorum *Vedmandshöy* Hærit dictam accedimus. Hic in pago australiori ejusdem no-

minis, propè curiam pastorem, viâ regiâ, quæ Dybeckam
ducit, in torrente Hermandsboad dicto, cippus ex lapide ex-
stat rudior, pyramidalis, altitudine trium ulnarum cum se-
misse, latitudine unius cum tribus quartis, Boreali sua facie
inscriptiōe: perpulcrâ exornatus. Icon ejus: talis ferme.

Arcuata inscriptio laterum politius exornans, ab imo dextri
lateris ad summum excurrit, hinc se rursus ad ima demittit,
eam quam vides exhibens Runarum seriem; eò accuratius
observatam, quò plures fuerint qui depravatè eam excepe-
rint, & nescio quemnam alienum à characteribus elicere sen-
sum tentaverint, de quo, mox uberius.

BRNPN. RHTI. HTIK. PTHI. HP TIA. RNII. BRN-
PNR. HIK. *TRP. PNPK. TRNP.

Brudu resti sin desir eistur Rusa Brudur sin berde Gudén truð.

BRO-

BRODERUS LAPIDEM HUNC POSUIT ROSÆ
FRATRI SUO, FIDISSIMO NUMINUM ARBITRO.

BRNPN alii legunt BRNPIA non inepte, ut sit distin-
ctio inter BRNPNR quod fratrem notat, etiam in hoc ipso
monumento & BRNPIA quod proprium, (ut PAPIA in Stro-
ensi) Broderum designat.

RNPIA Rosam verti, alii legunt RNPI Usum; ut ut sit,
nomen esse fratris Broderi liquido constat.

*TRP† PNPIK TRNP similis loquendi forma extat in
monumento viii & x hujus libri, & ferme in Rhythmo de S.
Annone Colonienfi Archiepiscopo x. XLIII:

Her sprach; trosti dig heiro Gōdis drut.

Quod explicat Opitius in hunc modum: Amice Dei; a droui
(trew) fides Winsbekia.

Trut Kind, du sin hoch gemut.

Vnd darunter in zuchten leben.

Willeramus Abbas Paraphr. in Canticum Canticorum cap.
V. *Sulich is min drut*: quod Merula vertit, *Sulch ist myn lieff*. Re-
cte vero annotavit Doctissimus Spelmannus in Archeologo
ad hanc vocem: exteros T in D sapissime convertere. Sunt
verò, addit *Drudes* isti non tantum fideles simpliciter, sed ex *Vasallo-*
rum genere, qui in Feudali jure fideles appellantur: & inter hos forte
species quædam particularior. Capitula Rhemenfis & Rotoma-
gēsis provinciarum, ad Ludovicum Regem Anno 818: *Sine so-*
latio & comitatu Drudorum atq; Vasorum, nuda & desolata exhibit
anima vestra. Author vitæ S. Uldarici pag. 139: *Drudes suos do-*
nis congruis sibi complacere satagebat. Inde *Druchte* vel *Druthe*
prodeponsata. L. salica Tit. 14. parag 10: *si quis puellam sponsatā*
quæ Druthe ducitur ad maritum. Hinc nomina propria *Drude*,
Drudhāt, *Drudholi*, *Drudprecht*. Loquendi hanc formulam
elegantè mihi videtur expressisse Saxo lib. vii, ubi *fidissimos*
numinum arbitros reddit. Si enim inquit: *Qui quidem Fro Dei*
necessarii erant & fidissimi numinum arbitri. De Sueonim for-
tissimis qui ad bellum Bravicum confluxerunt, loquens.

Sunt

Sunt qui mira & rara, prorsus ab hisce aliena sibi imaginentur in hoc cippo extare. De eo in chartis quibusdam ab Hermanno Chytreo Vejano conscriptis, hæc inveni: *Hoc monumentum meo quidem iudicio erectum videtur tempore Snionis Regis (qui vixit ut quidam volunt, circa annum Christi 600) cum egressio illa universalis, propter famem vehementissimam, a Cimbris & Gothis facta. Verisimile siquidem est, parentes liberos suos ad naves usq. comitatos fuisse, illiusq. periodi membrum, quod Latine ita sonat: Dicite Diis suam gloriam, parentum videtur esse. Posteriorius quod commodissime ita reddi potest: Dii profugium nostrum in bello; liberorum e terra exeuntium. Hactenus ille. Quod alienissimum esse ab inscriptione vel luscus videt.*

Priscæ nostræ Literaturæ rudior, hæc legisse videtur:

UIR PNAR UIR IRIR: PNAR NAR I YRI.

Sier Guder sin ære: Guder vor i Kri.

DIIS DATE HONOREM, DII NOSTRI IN BELLO.

At frustra est, reclamantibus omnibus literarum notis.

Hujus quidem Saxi uberiores declarationem olim nobis promisit vir clarissimus DN^s. M. Andreas Vellejus Historiographus Regius in Notis ad cantilenam 20; sed morte præventus nec hæc, nec alia præclara patriæ nostræ encomia ad finem perducere valuit.

DECIMUM QUINTUM

TULSTRUPENSE.

IN eadem Provincia; australiori templi Tullstrupensis muro, saxum fermè quadratum adaptarunt; longitudinis ulnarum quatuor; latitudinis trium cum dimidia; Lupi, ut arbitror, figura insigne; quod limbus ambit, non literis solum, sed aliis insuper ornamentis & plexibus quibusdam intricatis, columnula dentata, aliisq. ejus generis, saxæ duritie insculptis, constans. Quæ omnia typus additus accuratius tibi exhibebit quam proluxa verborum series.

PNBIA. 4NP. 4NA. RIAH. YNYP. 4N4I. NP4IA. NP4

Gliber aug Osa risdu Kuml dufi uftir Vlf.

GLIBER ET OSA TUMULUM HUNC POSUERUNT VLFONI.

Apparet lapidis hujus primævam ac propriam sedem non fuisse templi murum: sed tumulum ac collem quendam, cujus hic expressa fit mentio. Inde namq; translatum esse constat, atq; hinc causam colligere licet, raritatis veterum monumentorum. Templum enim & arces struentes posteri, antiquitatis nullâ habitâ reverentiâ, obvia quævis, instituto suo commoda, partim fregerunt, partim usibus alienis adaptarunt, literatam faciem maxima ex parte muro includentes atq; ita majorum suorum memoriâ fœdè occultantes.

PNBIA etiamnum muliebrem nobis familiare est nomen, *Gleborg*: quasi latitiæ diceret arcem.

4NA litera 4 inversa est, aut O, aut duplex A denotans; ut sit Osa vel Aasa, vocalibus enim affinitatem aliquam soni habent.

habentibus, promiscuè usi sunt *veteres*. Aasæ verò nomen veteribus haud infreqvens.

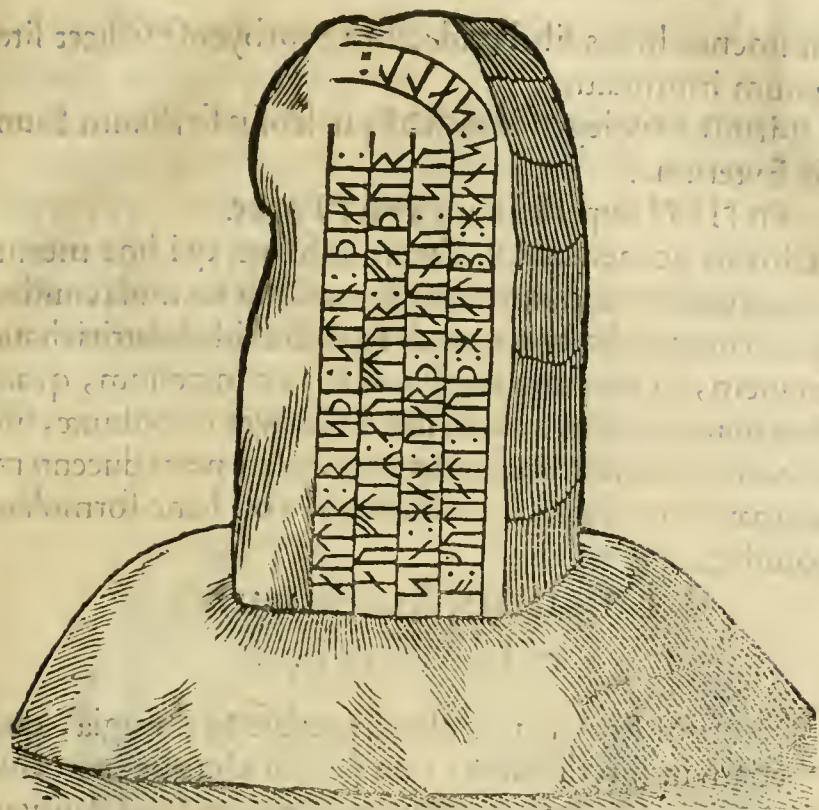
ΥΝΥΤ vide quam aptè respondeat cumulo Latinorum, eodem planè sensu; collem verò seu cumulum aut tumulum, sepulturæ & memoriæ Ulfonis ab hisce duobus exstructum indicat.

ΗΠΨ Nos jam Vulfgangum aut Ulfonem dicimus, hujus nominis indicio exsculptam in lapide figuram Lupi esse conjicimus, ut & nomen demortui, & forsan insignia quoq; exhiberet: vel animi dotes Hieroglyphico ritu proponentes, virum fuisse in bello & conflictibus lupi more ferocem & strenuum indicare eos voluisse arbitror. Hoc nomine in primis claruit *Vlpho* ille, qui Canuti magni fuit sororius, & ex Estritha seu Margaretha (ut quidam volunt) Suenonem regem genuit cognomento Estritium. De cujus progenie, mira & penè fabulosa Saxo, si ad litteram intelligas. Quidam Suecum fuisse memorant, quidam verò probabilius Anglum, ut Ericus Rex & Adamus Bremensis. Nec displicet Pontani nostri conjectura, qua Ulphonem hunc è vetusta Cimbrica Chersonesi Anglorum prosapia oriündum, Danorum Regi Suenoni Estritio natalium originem longa majorum serie impertisse, statuit.

DECIMUM SEXTUM

FULIENSE.

IN Provincia Schytica *Styts Herrit*/ primo à Trelleburg-
go lapide, pagus extat Fulia; propè cujus templum tres amœni visuntur colles, in quorum majori & elatiori, quindecim circiter ulnarum: cippus extat obtusus, altitudine duarum ulnarum cum semisse, latitudine unius. Hic Borealiore latere quatuor characterum ostentat ordines, hac serie lapidem exornantes, à basi in apicem excurrentes.

Ե. ԿՈՒՐ: ՐԻԿԻ: ԿՏԻԿ: ԲԻԿԻ: ԿՈՄԵԼԻ: ԿՈՄԵԼԻ:
 ՔԱՐԻՐ: ԿԻԿ: ԿԱԿ: ՈՐԻԿ: ԿԱՐԻՐ: ԿԱՐԻՐ: ԿԱՐԻՐ: ԿԱՐԻՐ:
 ԿԱՐԻՐ: ԿԱՐԻՐ: ԿԱՐԻՐ: ԿԱՐԻՐ: ԿԱՐԻՐ: ԿԱՐԻՐ: ԿԱՐԻՐ: ԿԱՐԻՐ:

*Eutr risdi stin diesi eustir Eustur fadur sin; band vard Sau-
nu sun. gútiēti Gud hialpi hans Sell.*

EVTR LAPIDEM HUNC POSUIT EVTURO
PATRISUO, QVI FILIUS ERAT SAVNU. OPTIME
DEUS ANIMAMEJUS JUVA.

†HTR Eutr, idem nomen mox ita exprimitur †HTR. THR, quamvis diversarum sit personarum patris & filii. Vetus namq; orthographia rationem usque adeo accuratam non habuisse hinc patet: nisi mysterium hic latitare quis existimet, ac statuatur filium reverentiam & honorem patri debitum declaraturum, pluribus litterarum notis illius quam suum nomen exprimere curasse. Idem nomen reperies in

monumento hujus libri undecimo Scorbyense scilicet literis parum immutatis.

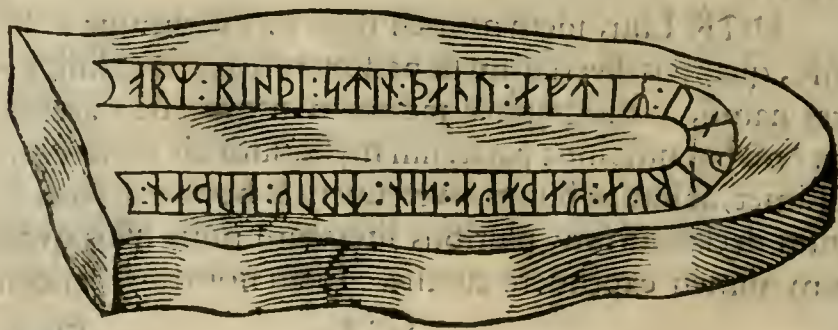
𐌺𐌰𐌹𐌺𐌰 𐍆𐌹𐌺 legendum 𐌺𐌹𐌺, ut sensus sit, filium Sauni fuisse Evterum.

𐍆𐌺𐌹𐌺𐌹 Superlativum à 𐍆𐌺𐌹 I gode.

Christo nomen dedisse Evterum filium qui hoc monumentum posuit ex adjunctâ hac precatationis formulâ constat. Suspiciari insuper licet patrem ab erroribus Idololatricis haud immunem, ut non tam templum aut cœmeterium, quam collem hunc, avitum forsân, suâ destinaverit sepulturæ; filium interim paternum testamentum violare nefas ducentem, de animæ tamen ejus statu sollicitum, voti hanc formulam apposuisse.

DECIMUM SEPTIMUM FOSSIENSE.

OXeorum Provincia politâ superbit Malmogiâ, quæ etiam in suo districtu, non procul ab urbe, parochiâ Fossensi, pulcrum tenet monumentum aliunde ad Rusticorum compotatoriam exornandum tabernam, ubi Andria & Sysitia celebrare solent, translatum. Lapis est oblongus quatuor ulnarum proceritate, latere politiori & characteribus insignito dimidiam ulnæ partem latitudine haud æquans. Et quamvis olim apice suo elevatus fuerit à basi excurrentibus linearum ducibus & in eandem recurrentibus, jam tamen inglorius humi cubat, à pristino splendore multum deturbatus. Ejus lineamenta hæc accepi:

𐌹𐌺𐌹

ARY. RIIM. 4TH. FAKN. 4PTIA. NKP4RPF. P4P4-
P4. 4IA. TRNP. PNP4R.

Orn risdi stin denu estir Vngerger fadege sin trug Guden.

ORMERUS HUNC LAPIDEM POSUIT UNGER-
GO PATRI SUO, DIIS FIDO.

P4KN alibi P4P4.

P4P4P4 legendum censeo P4P4R4 ut patrem notet.

TRNP PNP4R de hilce supra saepius monui.

DECIMUM OCTAVUM

HOYBYENSE.

IN parochia Honby Praefectura Bardorum Bareherit / ad
occidentalem plagam pagi Wismerloff saxum sepi ex saxis
constructae internum est grande quoddam, oblongum, api-
ce incurvato, basi latiori, literis & characteribus peculiaribus

insignitum; altitudo tres circiter æquatulnas, latitudo unam, crassities sesquiulnam. Nemo est qui aliunde transportatum referre valeat. Collapsum quidem ante annos erat aliquot, jam verò situ erecto donatum. Figura supra proposita.

Initium legendi capiendum esse arbitror à plaga orientali, ubi ante literarum initium triplicata occurrit crux, & notæ in septentrionem excurrunt; ab iis ad occidentale latas progrediendum, à saxi imo ad summum excurrendo donec descendendo, rursus in orientali finiatur: hoc pacto:

YHKNP: NIK: *AM: ENRER: RHM TI: YTRP: HHI:
NPTIR YHKNP *RΦ.

Kunungs vin Holi Thudr reisti Kerf disustir Kunung Gorm.

REGIS AMICUS HOLI THORO SIGNUM
HOC EREXIT IN MEMORIAM REGIS GORMONIS.

Minus accuratè excepta videtur inscriptio, quocirca restituendam eo pacto quo hic fecimus arbitramur, sensus ut sibi constet.

Notabis hic cervi figuram paulo politius expressisse sculptorem, quam in ipso extet monumento.

Ferunt accolæ cruces istas Cœnobii Dalbyensis insignia olim fuisse, ac pagum vicinum ejusdem Cœnobii jurisdictioni tributum. Quocirca in ea opinione sunt quidam, cruces quod dictum est denotare, sed cervi figuram, venationes ad regem spectare. Forsan lapis hic longè antecœnobii istius foundationem literis istis insignitus fuit, eodem quoq; in loco locatus, non ut limes esset sed ut monumentum. Successu verò temporis, quia in loco limiti opportuno extare videbatur, Crucis & cervi simulachra addita eo fine quo supra dictum.

YHKNP. YHKNP legendum censeo, nec enim mihi ipsi datum monumentum hoc inspicere, ut Regem notet, sensu perspicuo. Nam YHKNP vox est nobis plane ignota, nec quid significare debeat conjectura ulla assequi licet.

NI:K. NI:K. *u*ien vel *u*en amicum nobis notat, ita sensus sibi constat.

*MI aut proprium est nomen, aut si appellative sumendum, sanctum notabit. Quod nos jam *hellig*/ Angli & forsan etiam majores nostri *holy* olim dixerunt, sic *holydai* festum vocant diem.

PNRP *Thurder* Thoronem indicare puto, P enim punctatum valorem obtinet Th. sed quis hic sit Thoro aut cujas nos latet.

RNHTI pro RHHTI.

YTRP incisuras seu signa etiamnum nobis notat; hinc *Kerffstock* lignum incisuris ornatum.

*RΦ In hac voce duo occurrunt peculiaria quæ in hætenus prolatis non observata; primū est * quod Grefert, fortè majusculum. Quamvis enim usitatus P sic scribatur, vel in vetustioribus sine puncto; attamen & hanc notam ejusdem esse valoris in literatura nostra monstravimus. Alterum est combinatio duarum literarum A & R quæ etiam observatu digna.

Si quis hic esset conjecturæ locus, per PNRPNR illum intelligerem quem Saxo noster Torchillum vocat, per Gormonem Regem ejus nominis primum, naturæ scrutatorem indefellum, qui Idolorum suorum per Torchillum percepta fœditate, mœrore obiit, ac regnum Gotrico reliquit. Cujus res gestas fusè persequitur Saxo historiæ lib. 8. Inter reliqua obitus ejus causam sic enarrat: *Exprobratam Vgarthiloci fœditatem exaudire non sustinens, adeò indignitatis ejus vicem doluit, ut impatientem dictorum spiritum inter ipsa recitamenta deponeret.* Quod si hic intelligendus Gormo, probabile est Torchillum Christianis dictum, Ethnicis verò Thoronem indigetatū, regi suo pro quo tot acerba passus erat, hoc struxisse monumentum, idq; circa annum Christi DCCXLVII juxta supputationem annaliū nostrorū; licet ipsum pro quo caput tot ærumnis devorvit, tot periculis contudit, quem-

quemq; operum suorum gratissimum pensatorem speravit, acerrimum virtutis punitorem invenerit, ut loquitur Saxo. noster.

DECIMUM NONUM

HIERUPENSE.

HOc Monumentum etiam Opagriense diximus, eo quod in parochia Opagriensi ejusdem præfecturæ reperiatur. Sed quia in monumenti Stróensis explicatio-
ne ea quæ huc faciunt à nobis dicta sunt; plura in hunc sensum hic non repetimus, nec aut iconem, aut alia quæ ad ejus spectant interpretationem jam adferimus; sed eò candidum remittimus lectorem: ad Hallandica propere-
tionem parantes.

HALLANDICA.

Quia *Hallandia ac Blekingia* (ut verbis Saxonis nostri utar) *ab integritate Scaniæ, seu rami duplices ex unius arboris stipite promeantes, Gothiæ, Norvagiæq; longæ declinationis spatiis, diversisq; recessuum interstitiis adnectuntur:* de Monumentis quæ ibidem extare accepimus porro dispiciendum.

Sed Lyscandri nostri primò lustremus Hallandiam, his depictam colorib⁹: Hallandia secunda Scandiæ minoris regio est: Et ea porro duplex. Aliam; australis dicitur supra saltum magnum Hallandorum, proxima limitib⁹ Bergensium; alia Borealis Norvegiam attingens. Sed tota terra octo amplissimos complectitur principatus à mari Balthico & ad levam ad Smalandos pertingentes. Illa enim verò terra longitudine Scandiæ par est, sed latitudine multo minor, nam à Scandis Bergensibus ubi continenti adstipulatur, ad petrosa usq; Norvegiæ excurrit. Civitates quæ sunt clarissimæ & aliis nullatenus inferiores hic solum recensebimus. Ex Vareburgo dominabantur Comites Feudarii Danorum & nepotes Valdemari secundi Regis magni.

gnii Nicolaus siquidem hoc parente editus primus Hal-
landiæ comes, & post eum Nicolaus secundus, tertius quo-
que Jacobus, qui fraudis & conspirationis in regem con-
victus, principatu excidit. Fuit hæc celebratissima sem-
per & potens civitas, & præstantissima, ut fama est, Dano-
rum munitio, proximis annis contra Suecorum irruptio-
nes; de quibus duodecies clarissime triumphavit. Sed po-
stea prodicionem molientibus quibusdam conductivis ex
Scotia militibus, maximam cladem accepit.

Inferioris Hallandiæ, ubi sedem habuerunt Duces,
caput est Halmstadium, laudatissima Colonia, & adeo
præstans, ut totius regni Suetici vim & robur, quando e-
am ex vicinia sæpissime omnibus copiis adorirentur ho-
stes, sola sustinuerit, & victricem palmam obtinuisse con-
tigerit. Sunt deinde aliæ, Falchoburgum, Laholmia, o-
mnes maritimæ, & in ripis fluminum, quæ ex mediterraneis
Sueconum altissimis influunt, opportunè exstructæ, &
ad exercendum Oceanum aptissimæ. Sed in contiguis
Hallandiæ, Sueoniæ, & regni Norici finibus Insula medi-
ocris est, parvam Daniam dixere, proprie tamen Hissin-
gia appellatur, in ea terminantur limites Regnorum Bore-
alium moderni, & ibi quievissent tres Reges & convivatos
esse tempore decreti Suenothoniani, super ingenti saxo,
quolibet tamen in suo regno existente, fama atq; libelli
decretorii narratione notum est.

VIGESIMUM

HOLMENSE.

EX hac terra non nisi unicum ad nos delatum est Mo-
numentum, quod in lapide extat, qui reperitur in do-
mo rustici cujusdam in pago Holm, Halmstadio haud pro-
cul distante. Rude saxum est, longitudine ulnæ Sælandi-
cæ, latitudine duarum quartarum cum semisse, crassitie
unius quartæ. In laterum ampliorum altero lilii occurrit

picturam in altero duplicata crucis figura. Sed inscriptio
limbum lapidis ambit hac serie:

✠✠✠ NIP✠✠ ✠✠✠✠ ARNBIARN✠✠✠ UN✠ PN✠✠✠.

Her liger Ennar Arnbiornar sun guden.

HIC JACET ENNARUS ARNBIORNI FILIUS
BONUS.

Inscriptio antiquitatem nullam sapit, ex cœmeterio
aut templo quodam translatum hoc esse saxum, multa do-
cent. Planum enim est & latum, qualia esse solent qui-
bus Christianorum in cœmeteriis tegunt sepulcra, inscri-
ptio clara & ad sæculum nostrum accommodata; adhuc
duplicata crux obversum exornans latus, Christianorum
nota. Accepi demum, in Holmensi territorio sacellum
fuisse Divo Nicolao sacrum, cui fons præcipua religione
cultus vicinus erat, eidem Divo dicatus. Hic loci pastor
saxum

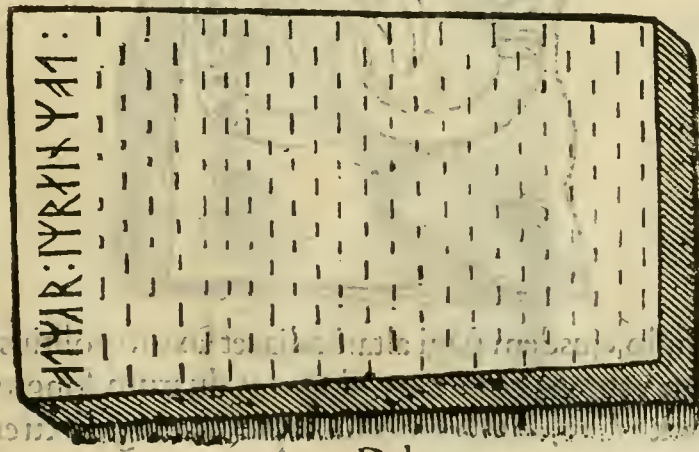
saxum hoc invenit, quod domum transtulit, ac usibus domesticis adaptavit.

BLEKINGICA.

Restat jam Blekingia alterum Scaniae brachium perlustrandum, hanc nobis hisce delineatam reliquit noster Lyscander: Ab Orientali Scandia regione^{cc} duae exeunt terrae secus Oceanum, ad formam porrecti in^{cc} longum brachii. Listria à sola gente una exulta est, caput habens Eleholmiam. Sed Blekingia longissimo tra^{cc}ctu, inter Smalandos & mare orientale dilabitur, medio^{cc} cri latitudine. Trium enim ea provinciarum est: nam^{cc} Oestream, Vestriam & Mediam, totidemque praeipuas maritimasque urbes concludit, Syllsburgum, Lychiam & Rhotoniam. Commodissimae ea felix est & oportuna por^{cc} tubus, & habitasse ibi olim multos Cimmericorum Gotho^{cc} rumque Reges, historiae & monumenta antiqua testantur.^{cc} Rupes ibi literata regis Hylletandi conspicitur, & civitas Syllsburgensis olim clarissima fuit, ad quam Longobar^{cc} dicæ gentes ex Arctoïis confluentes regionibus transitum^{cc} & migrationem exornantes, prima celebraverunt stativa.^{cc}

VIGESIMUM PRIMUM

LÖSONENSE I.

IN hac frequentiores aliqvantò quam in Hallandia occurrunt Inscriptiones nostro instituto inservientes. Exstat in provincia orientaliore Oestrìa, *Sofen* pagus, in cuius cœmeterio conspicitur saxum quadratum oblongius, aliqvantulum in acutum definens, longitudine duarum ulnarum, latitudine unius; characteres capit ejus stringentes, in hunc modum se habent.

OTMAR IMREINMOT.

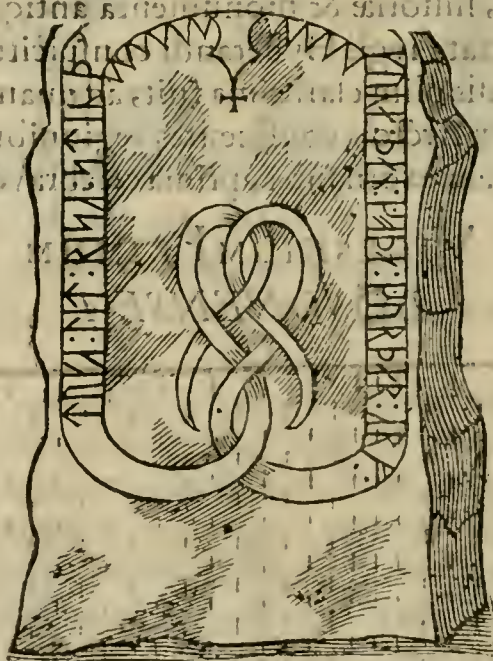
Otmâr Imreïnnot.

OTMARUS IMREINMOT.

Quid sibi velint Otmârî adjecta nomini non capio, ab aliis edoceri paratus.

VIGESIMUM SECUNDUM

LYSONENSE II.

IN templo ejusdem pagi altari adjacet saxum politius ad cæruleum vergens colorem, ulnarum duarum longitudine, unius latitudine, cujus ambitum plexus cingit extremitatibus

ТНУЯ МТ РИНА ИТРИКМ Б - - П - РИКИ БЕР ПР-
БЕР КИР БЕР ЯРП.

Taka lit risa stem d- - - - Kana den gode Gurder arf.

RII4 Hinc collige lapidem hunc alibi erecta forma situm
fuisse, cum jam pavimento instratus in alienos translatus sit.

PNRPTA Nomen proprium ejus qui heredem reliquit bonorum suorum, uxorem Tychonis hujus. Ex vetustioribus haud esse, punctatae arguunt literae in PPTT & PNRPTA.

VIGESIMUM TERTIUM

STORKIANUM.

IN eadem provincia insula extat **Storckoe** dicta, forsan à Ciconiis quæ nostratibus **Storcke** vocantur, & ibidem frequenter convenire ac nidulari solent: hic etiam cippus erectus cernitur, literarum quarundam ductibus à meridionali ejus latere in septentrionalem excurrentibus exornatus, longitudine ulnarum duarum cum semisse, latitudine sex quadrantum. Figura supra proposita.

HYIBTR & PNPI R+NE HTIK.

Skiperer gudis resd stin.

NAVTE BONI LAPIDEM POSUERUNT.

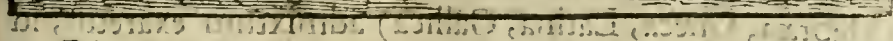
HYIBTR & per nautas expono, plurali numero, **Skiper** enim nauta, nisi quis proprium viri esse arbitretur, quod probabilius, usitatum enim priscis fuit nomen **SKIBIURN** vel **SKIBERN**, ut pag. 196 demonstravimus. Notanda hic duarum literarum **T** & **K** in unum coalitio.

PNPI haud certus sum an per hanc vocem proprium cujusdam quem nos forsan jam vocaremus **Gundeum** vel **Guidonem** vulgo **Gunde**; an verò bonum intelligere debeamus. Cætera clara satis, nisi quod ultima vox literis inversis sit exarata sculptoris procul dubio incuria, qui ad priora non attendens, erecto jam saxo notas impressit.

VIGESIMUM QUARTUM LERAGRIENSE.

HEm quàm pulcrum, quàm rarum, quàm præstans nobis exhibet hujus tractus provincia, quæ à meditullio nomen traxit, & Media seu **Medelsiedherit** vulgò vocitatur! Silvula hic extat berulina, amœna & jucunda, quæ **Leragriam**, **Birketorpium** & **Listerbyam** finibus suis ferè attingit: hæc sinu suo fovet monumentum ex tribus conspicuæ altitudinis saxis, in triangularem figuram congestis, conflatum, quorum duo characteribus planè destituuntur, tertium **Literatura** prisca eaq; rara anteriore & posteriore sui parte nitet. Hujus altitudo ulnæ attingit septem cum dimidia, latitudo, quæ

Възможности за изготвяне на документи

3. **Diu multumq; in eo emicando defudavi, operari pra-**
stan-

stantissimorum in hac Literatura imploravi, sed frustra ferme fui, cernis enim hic Runicos, Latinos, Græcos & peregrinos elementorum ductus, ita invicem congestos & confusos, ut citius ex Labyrintho Dedaleo, quam hinc te ex tanta extricareris perplexitate. Non est quod quisquam haud probe delineatum aut descriptum hoc suspicetur monumentum; cum plures in hac literatura versati, operam suam in eo delineando impenderint, omnesq; fateantur tam clarè tamq; manifestè singulos apparere apices, ut vix ex reliquis quæ exhibemus ei par sit ullum, omnesq; planè in ductibus consentiant. Interim ut videas me nihil non tentasse, jungam quæ mihi suppeditarunt rogati Islandiæ in hoc studio mystæ, interprete viro celeberrimo, DNO. Arngrimo Jona, amico meo multis nominibus honorando; ut vel hoc pacto stimulum aliis addam, curas & cogitationes suas in his etiam exercendi.

- „ Sic a. inter alia vir ille clarissimus: In secundo latere monumenti Leragriensis $\mathfrak{N}\mathfrak{P}\mathfrak{*}\mathfrak{R}$ vocalis quidem $\mathfrak{N}$ exprimitur quæ facit syllabam cum sequenti consonante, (quæ in tota Literatura singularis est: quam nec mutam nec semivocalem dixeris) integram verò dictionem *Vdbar* legendum putant, eo quod potestas literæ $\mathfrak{*}$ (non verò nomen *bagal*) vocalem a (ut *ba*) suppeditet. Ita & sequens dictio ibidem $\mathfrak{*}\mathfrak{B}\mathfrak{*}\mathfrak{I}\mathfrak{B}\mathfrak{*}$ fuerit *babe hasbba*. Nisi enim ita sit, vocem vel syllabam nullam illius elici posse. Illic ut vocalem a, ita B vocalem e includit; ratione, ut dictum, potestatis non appellationis (*Biarkan* & *Hagal*) & ita ex his reliquum istius dictionis patet, interim voces istæ nobis penitus ignotæ sunt.

- „ Hic porro scribendi modus, dum vulgatis Runis sive Runicis literis constat, minus negotii fecerit, vocalium illam eclipsin (sic enim occultationem vel interclusionem illam vocalium vocitare liceat) observantibus. Ut verò peregrinas Runas accersit & Runarum varietate ludit, plerisq; hodie inextricabilis evadet. Præsertim si quid lingvæ etiam peregrinæ (Hebræa, Græca, Latina, Gallica) admixtum exaretur, id quod occultationum & involutionum studiosos affectasse & facti-

facitasse nullus dubito; & res ipsa fortasse loquetur. Inter-
ponere hic conjecturam liceat. Nummos, arma, clenodia, i-
nro auri bonam copiam, constat ex variis monumentis, vete-
res invidisse posteris, etiam cognatis & agnatis, eaq; non
semper propriis sepulchris condidisse, sed nunc hic, nunc ali-
bi satis profundè defodisse, aut puteis altis merfisse. Quæram
nunc à sagaci Lectore, & italium rerum æstimatore, an non
poterit circa Literaturam Runicam idem accidisse, ut admi-
ratione & impossibilitate quadam legendi, vel exarata asse-
qvendi voluerint sibi æstimationem & scientiæ opinionem
conciliare?

Quod jam de secundo hujus monumenti latere dictum
est, etiam de primo valere volumus, nec aliter indidem sylla-
bæ aut dictiones erui possunt. Quod latus in benè prolixâ in-
scriptione duabus saltè vocalibus aliquoties expressis con-
stat, nempe Æ septies, & I simplici tantum ter, punctato au-
tem sexies iterato, siquidem nudarum consonantium con-
geries, muta & alogos existat.

Sed ut prius illud latus præter Dm Runarum naturam,
hoc est vocalium frequentiore (& alibi continuatam) illam
quam vocavi ecclipsin, duas insuper remoras Lectori objicit:
Lingvam, i. peregrinam & fortassis corruptam (certe quan-
tum ad orthographiam) ac 2 characteres benè multos vulgo
ignotissimos. Addo tertium, sc. omnibus Runis familiarem,
intricationis interim & obscuritatis matrem, ideoq; Lectori
summè exosam. Hac est distinctionum & subdistinctionum
&c. per commata, cola, periodos, negligentia, aut inscitia:
tum majuscularum & minuscularum nulla observatio nulla
in laude ponenda, & nescio cujus Literaturæ exemplo excu-
sanda.

Primum itaq; latus sic legimus: RHAMDHAT, BE-
HARUT, MUTI, HAMPLET, HEHADDEM (putant va-
lere eadem) MIHAM (putant valere meam) voculam seqvè-
tem intactam relinquere cogimur. HALHAM MIHA RUX
OUT

Ec

HAM

33 HAM: HARDHAD MU FELDHAKAM MEHA ID-
33 BERG MEHA TE DUMRUPER ÆTERN.

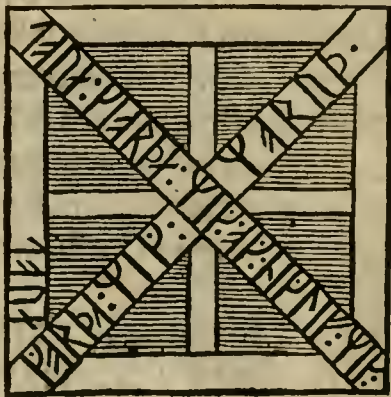
33 Est autem Idberg *Idbiorg* Islandis nomen fœminæ, cu-
33 jus monumentum esse putatur.

33 Hæc omnia ex lingvis peregrinis petita, & literis pro lu-
bitu excogitatis obscurata esse, firmissimè statuimus.

33 Vides, Lector candide, mera ænigmata, meras tricas, ex
quibus ne Oedipus quidem se extricaverit. Excusatum igitur
me hichabebis, tuamq; post alios hic imploro opem; si quid
erueris notis congruum haud gravatim communica, ab in-
geniis curiosis quin gratiam reportaturus sis magnam nullus
dubito.

VIGESIMUM QUINTUM LISTERBYENSE.

IN altero pagorum, quorum supra mentionem fecimus, *Li-*
sterby nempe templum est, in quo tabulatum cancellato o-
pere affabre elaboratum cernitur. Autor operis, literis pri-
lcis nomen suum ei inseruit, ut inclaresceret, proculdubio,
ac sui monumentum hic relinqueret: juvabimus igitur ope-
ris Iconem hic inferendo, licet superiora pleraq; non tam li-
guèa quàm lapidea existant.

TANT. PLARBT. YIP. AP. NYMP. YIP.
Tove giorde mig oc niklif mig.

Tuo

TUO ME FECIT, ME QVOQVE ADAPTAVIT.

In alio cancellorum ductu:

𐌖𐌗𐌢𐌰. 𐌱𐌶𐌹𐌰. 𐍄𐌹𐌱. & in alio 𐍄𐌶𐌹𐌰.

Tove gorde mig.

Morud.

TUO ME FECIT

MORUD.

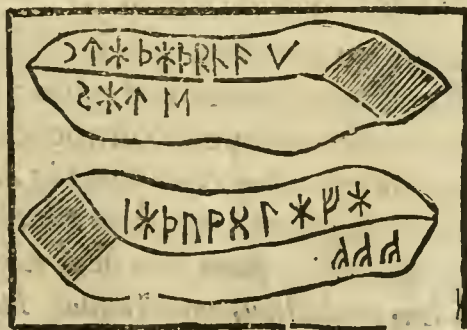
𐌖𐌗𐌢𐌰 Tove nomen apud nos etiamnum haud infrequens pro quo *Tue* pronunciare solemus. Quis verò aut cujas hic, accolarum nullis asserere valet.

𐌢𐌹𐌱𐌹𐌱 *Niklif* legendum censeo 𐌢𐌹𐌱𐌹𐌱 *niklit*, jam *nasslit*/à verbo *jeg nassler*/id est clavis affigo: minores namq; clavos etiamnum *Niglsfer* vocare solent, hinc *nigle* pro *nagle*.

𐍄𐌶𐌹𐌰. Quid hoc sibi velit non assequor.

VIGESIMUM SEXTUM
SILVISBURGENSE.

Listriam jam lustremus quæ & rarum & obscurum & spectatu dignum exhibet Monumentum, cui dum integrum fuit, vix par reperire datum. Extat verò prope Silvisburgum arcem regiam in prato cui nomen *Gommor Eng*/ nescio an à Gomero quodam, quem hic imperium obtinuisse ferunt. Lapis fuit oblongus & quadratus, quavis sui parte literis & characteribus insignitus, cujus fragmentum saltem jam videtur, quod longum ulnâ æstimatur unicâ, & quod vislatus latum quadrante ulnæ. Iconem hic vide.

Monumentum hoc ejusdem census est cum Leragriensi,

similibus enim ferme notatum characteribus qui variorum prae se ferunt misturam; De eo itaq; aliorum malo audire sententiam, quam meam prodere incitiam.

Non possum autem ad maiorem illustrationem, quin addam, me reperisse in priscis cantilenis à Vellejo editis, quædam quæ huc facere videantur. Refert namq; idem A. Vellejus in notis ad quintam; Vidricum *Willandson*/athletam fortissimum, cujus res gestas eadem decantat cantilena, in hoc tractu tumultatum, ejusq; monumentum saxi ingentibus propè Sylvisburgum & molendinum *Sisebeck* adhuc conspicuum. Unde locum hunc multorum magnatum non solum sepulchris, sed & rebus gestis, olim valde nobilitatum fuisse colligere licet. An verò hoc, dicto Villantsonio, an alteri cuidam adscribendum sit non liquet. Certum est hunc tractum multis variisq; celebratum & gentium nostrarum facinoribus, & magnatum habitationibus. Refert enim inter reliquos Johan. Lyscander Antiquitatum Serm. iii. *civitatem Syllesburgensem olim fuisse clarissimam, ad quam Longobardiae gentes ex Arctois confluentes regionibus, transitum & migrationem adornantes prima celebrarunt stativa.* Verisimile igitur est, multa eos hic reliquisse sui monumenta, ex quibus forsàn & hoc unum fuit.

VIGESIMUM SEPTIMUM. RUPES HARALDIANA.

AGmen omnium quæ ex Scania & Blekingia ad nos venerunt, claudat præclarum illud quod à Saxone nostro in præfatione operis sui tantoperè commendatur his verbis: *Apud Blekingiam apta meantibus rupes mirandis literarum notis interstincta conspicitur. Siquidem à meridiano mari in deserta Verundiae petrosa porrigitur semita, quam binæ lineæ exiguo discretæ spacio, protractis in longum ductibus amplectuntur. Inter quas medium loco planum factis ad legendum figuris undiq; secus exaratum ostenditur. Quod licet adeò situ inaequale existat, ut modò montium alta*

proscindat, modò vallium ima prætereat, eodem tamen tenore literarum vestigia servare dinoscitur: quarum significationem Rex Valdemarus sacri Canuti fausta proles admirationis causa cognoscere cupiens, misit qui rupem permeantes patentium illic characterum seriem, curiosiori indagatione colligerent, ac postmodum virgulis quibusdam sub iisdem formarum apicibus adnotarent. Qui ideo nihil ex eis interpretamenti comprehendere potuerunt, quod ipsa calaturæ concavitas, partim cæno interlita, partim commeantium adesa vestigiis figuratæ protractionis speciem obtrito calle confuderat. Unde conspicuum est, etiam petrinæ soliditatis rimas diutius madore complutas aut sordium colluvione, aut irrigua nimborum instillatione concrefcere.

Hæc Saxo, cujus ævo cum tantum detrimenti passum sit tam præclarum monumentorum decus, quid nobis sperandum, facile liquet. Interim ne intentatum hic quippiam relinqueremus, ad locum cum reverendum & doctissimum virum Dominum Jonam Skonvigium, in hisce versatissimum, cujus etiam in plurimis usi sumus operâ felicissimâ, ante annos paucos ablegavimus, cuncta diligentius ut perlustraret, reliquias characterum notaret, totiusq; monumenti conditiones modernas accuratius perscrutatas ad nos deferret. Qui rediens retulit in provincia Bregneherrit inter Ronnebyam & Hobyam rudera extare, monumenti à Saxone nobis exhibiti, quæ ejus descriptioni adhuc exactè quadrent. Arcta enim semita equis & peditibus; nequaquam verò curribus pervia, durissimam transcurrit; caute, accolis Runemo dictam, ac in ipso transcurso literarum Runicarum hinc inde ostentat fragmenta, nullo ingenio colligenda, nisi unico in loco ubi integra hæc apparent MMR. Tractus verò qui transversim semitam secat & literarum vestigia adhuc ostentat, unicus est, inæqualiter caute perreptans, modo alta proscindens, modo ima sequens: longitudine triginta quatuor ulnas excedens, latitudine pollicum septem, quam etiam longitudinem literæ obtinebant. Ejus

delineationem, quam opera Charstani Laurentii, discipuli mei modestissimi obtinui, heic adjunctam cernis.

Hāraldo Regi, cognomine Hylletand, opus hoc ascribit ipse Saxo noster lib. vii. his verbis: *Idem in monumentum patris, ejus res gestas apud Blekingiam rupi, cujus memini [in præfatione scilicet] per artifices mandare curæ habuit.* Ly-scandro nostro Rupes literata Regis Hylletandi nuncupatur. Antiquitatis magnam habere prærogativam, vel ex eo colligere licet, quod tempore Voldemari secundi, referente Saxone, certi quid ex eo colligere interpretes nequiverint. Obiit autem Valdemarus II anno MCCXLII, ex quo tot annorum ad nos decursu, quantum adhuc passum sit detrimenti quis non videt?

Hen

*Heu quid tempus edax, quid non longissima seculi
Absumit caries?*

Nos igitur de hac tabula manum remove inviti cogimur, ad aliarum provinciarum eam convertentes oblectamenta.

BORINGHOLMICA.

BOringholmus insula est propior littoribus Scandiæ Eistadium Veminiurum ad rectam lineam occidentis spectans. Hæc quatuor continet provincias, agnovitq; regnum Gothicum omni ætate, atq; ex Dania certos habuit principes, donec postremo transivit in potestatem Archiepiscopi Scandiæ ex Lunda: unde plurimæ exortæ sunt contentiones. Exhibet opportunos portus classi Ammiraldicæ Danorum, ad conservandum imperium orientalis pelagi utilissimos. *Boringia* Saxoni; *Holmia* Adamo Bremensi: *Scoringa* Paulo Warnefrido. Hanc enim regionem esse arbitror de qua lib. 1 de gestis Longobardorum cap. 7 loquitur, in qua Winili Scandinavia egressi per annos aliquot confederunt. Insulam namq; non nimis amplitudinis, paulo post circa finem capitis eam vocat.

I. AAKIRKEBYENSE.

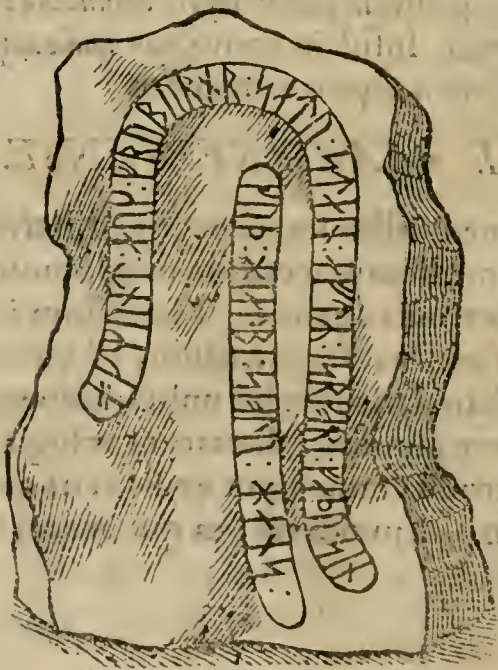
IN insulæ meditullio fermè pagus est Aakirkeby dictus, ad oppidi mediocris accedens magnitudinem, privilegiis quoque eximiis dotatus. Hic atrium incolæ cujusdam, lapidis exornat fragmentum, ad ulnas duas longitudine accedens, latitudinem unius obtinens, crassitiem quartæ, colore puniceo: literarum vestigia quædam exhibens, interrupta tamen, ut ex iis certi quid colligere vix jam detur. Ejus ideam, ea qua accepi lineatura hic habes.

Litæ.

Literarum quas fragmentum exhibet, etsi valorem exhibere cuius sit facillimum; attamen cum earum sensum assequi nobis haud datum, taciti eas praeterimus.

II. AAKIERENSE I.

Saxum

Saxum quod in parochia *Astier* pontis vices subit a-
 minnem transeuntibus, juxta curiam *Mollegarden* dictā,
 rude quidem est, sed planum, ut non tam cippi figuram,
 quam tumbæ cujusdam operculum repræsentare videa-
 tur atq; aliunde in hostius translatus. Longitudine fer-
 mē ad ulnas quinq; accedit, latitudine duas superat; cras-
 sities vix quartam æquat, colore est griseo obsoleto, ut so-
 lent ejus generis rudiores esse, figurā supra propositā ad
 me delatum.

†PYNKT. ANP. PRNBHRR. HATN. HTHK. †PTA.
 IHRP†RI. PAPHR. HIK. PNH. †IATBI. HAHN. †AKH.

*Ogmunt aug Fruburni satu stein estir Irgori sadur sin, Gud
 hialpi siolu hans.*

OGMUNDUS ET FRUBURNUS LAPIDEM PO-
 SUERUNT ISRGORIO PATRI SUO, DEUS ANIMAM
 IPSIUS JUVET.

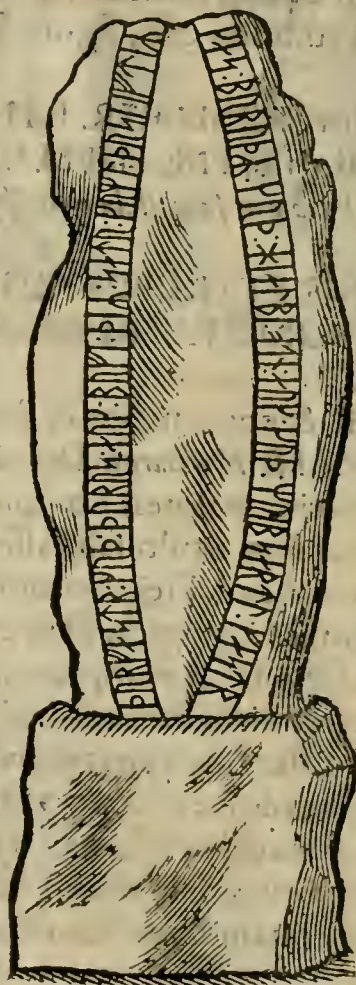
PRNBHRR & conjunctim & divisim legi potest:
 Divisim PRN BHRR *Fru Burner* Domina Burnera. Sed
 eo ævo vix crediderim majores, honoratiores aut nobili-
 ores matronas Dominæ titulo salutasse, vel in publicis
 monumentis decorasse. A Freja Noronis filia ortam hanc
 vocem refert historia Norvagica. Hæc enim formæ venu-
 state omnibusq; huic sexui competentibus dotibus illu-
 stris cum esset, sui nominis titulum in alias virtute aut ge-
 neris splendore coruscas matronas derivatū voluit. Quod
 etiamnum apud nos obtinet. Sed in vetustioribus monu-
 mentis nondum exaratum vidi, malo igitur conjunctim
 legatur ut virum exprimat. In ultima hujus vocis syllaba
 elisio est vocalis E, quam litera R includit, more veteri-
 bus recepto.

PNH Christianum esse votum hoc arguit, inter ve-
 tustiora vix locum habebit.

III. AAKIERENSE II.

MAgis ad cippi figuram accedit alterum ejusdem pa-
 rochiæ

rochiæ fragmentum, in ulum pontis pariter translatum,
 accolis Rimebro dictum. Apice muletatum quamvis jam
 sit, nihilominus id quod restat, longitudinem habet ul-
 nartum quinq; cum dimidia, latitudinem unius cum una
 quarta, crassitiem duarum ferme quartarum. Figurâ
 oblonga est, olim acutâ, obeliscum ferme representante.

Inscriptionis reliquiæ, ut ad nos delatæ sunt, sic se habent:

FNRPANTR. FN. FN. FN. FN. FN. FN. FN. FN. FN. FN.
 FN. FN. FN. FN. FN. FN. FN. FN. FN. FN. — FN. FN. FN. FN. FN. FN. FN. FN. FN. FN.
 FN.

Tbw.

*Thurfastr gud Thuru / aug Bui, dir satu kuml dufi ifta —
fas burudr. Gud hialpi ættr dila aug Gud Muibfartl fastr.*

THURFASTERUS BONUS THORI ET BUI TU-
MULUM HUNC FECERUNT IN MEMORIAM —
FASTI FRATRIS; DEUS FAMILIAM HANC JUVET
ET MISEREATUR FASTERI.

ÞURFASTR legendum *Thurfaster* aut *Durfaster*, quasi
Thoroni Deo fidelis; appellatio paganismum redolens. In
ultima syllaba E ab R absorbetur.

ÞURHU. Ultima litera H, integram vocem HUK nota-
re videtur: legendum itaq; Thuru sun. Thuru verò illa est,
quam vel Thoram vel Thyram vocare solemus, quo nomi-
ne gaudebat præclarissima Danorum Regina Gormoniscō-
jux, de qua consule monumentum Jellingense.

YHPT Cumulum aut tumulum denotare arbitror. In
Jellingensi est YHBT eodem significatu. Quod si hic legen-
dum YHPT, quam proximè ad latinum cumulum accedit.
Huic autem saxo vicini sunt monticuli ac cumuli quidam,
quales sepulturis olim destinarunt, quos vox hæc innuit. Ibi-
dem primitus situm fuisse hoc monumentum, non sine ratio-
ne arbitrantur quidam.

PT. Abrupto saxi apice, periit una nomen ejus qui hoc
monumentum promeruit, ex quo hæc tres literæ tantum su-
persunt.

PN. Christiano dignum votum.

AT. Familiam, stirpem, cognationem & progeniem
designat. Prima hujus vocis litera, valore hoc in loco respon-
dere videtur Diphthongo Æ. Alioquin hæc formula inter-
cessionis & voti in antiquitatibus nostris haud infrequens est.

YHBT. &c. Hic hæreo & diligentiam ejus qui hæc deli-
neavit desidero. Formula quam substitui, sensui non re-
pugnat, & aliis ejus generis est consona. Transeat, donec
reperiatur qui hæc & alia nobis restituat.

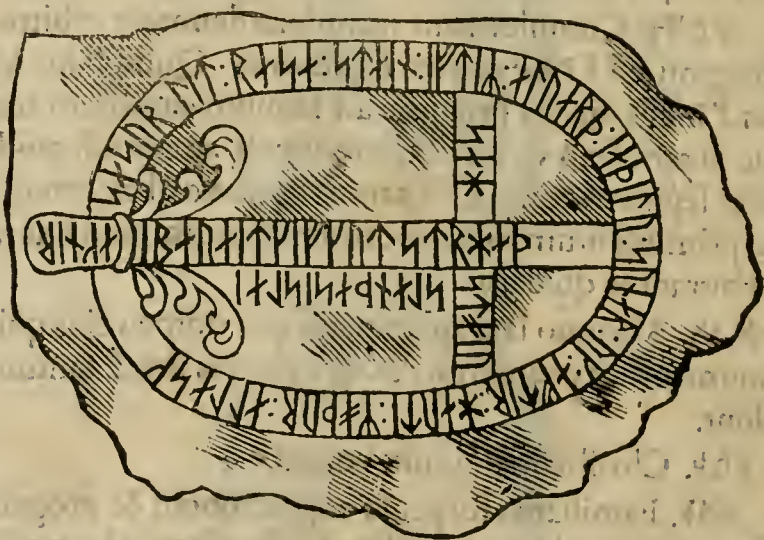
ÞURFASTR gud Thuru / aug Bui, dir satu kuml dufi ifta —
fas burudr. Gud hialpi ættr dila aug Gud Muibfartl fastr.

NI-

IV.

NICOLAITANUM I.

Purpureum marmor Oelandicum, repræsentat saxum quod in atrio templi D. Nicolao dicari conspicitur; cujus anguli abrupti inæqualem nobis relinqvunt figuram; quæ quâ longius se extendit, qvatuor superat ulnas, quâ latius unam cum dimidia, quâ crassius, quartam unam. Diu gleba terrena obrutum & inglorium jacuit; sed post atrii reparationem, eo quo jam conspicitur, dotatum est loco, illustriori nempè & legentium oculis obvio. Sculptura elegans satis ad ejus seculi morem, sed inscriptionis tenorem non facile quis assequetur, ex iis quæ ad nos delata sunt. Ut accepimus, ita hisce, paucis immutatis, reddimus.

Priora quoquo modo restituta, sic non incommodè legi posse videntur:

ΛΗΝΡ ΝΙΤ ΡΤΗΛ ΗΤΗΚ ΙΨΤΙΑ ΑΝΑΡΕ ΙΑΡΙΝ ΗΝΚΑΡ
ΝΡ ΑΨΤΡ *ΑΝΤΙ ΨΑΡΝ ΑΜΛΥ. (lask.

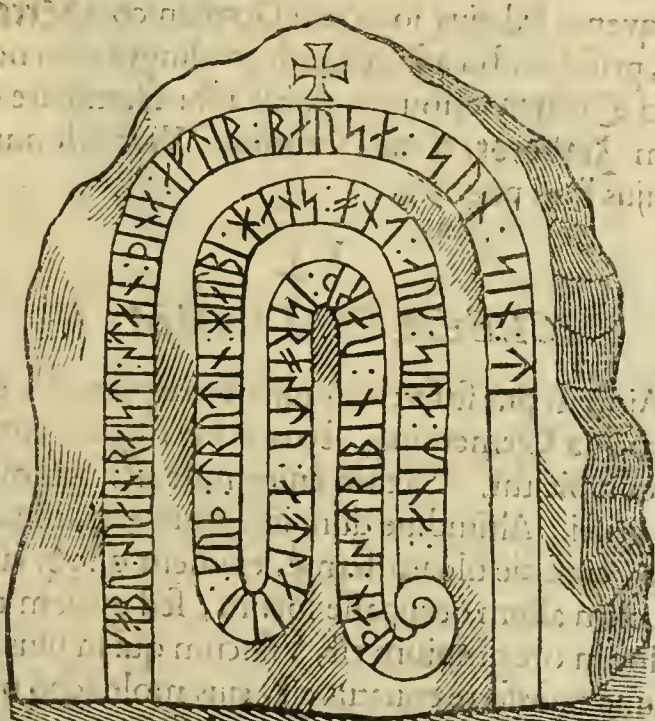
Asur lit resa stein estir Alvard jadilu sunar ug estir Hanti modur A-

ASUR LAPIDEM ERIGI CURAVIT ILVARDO JADILU FILIO ET HAVTÆ MATRI ASLACI.

Nico-

NICOLAITANUM II.

Eodem in loco, extra tamen atrii fores, aliud ejusdem generis, coloris & minerae conspicitur, inscriptione exornatum, quod pari modo è terra erutum, ingressuris templum conspiciendum se præbet. Figura est acuminatâ, hinc inde abruptâ; literæ ternis circumductibus continuatis includuntur. Longitudinem penè æquat latitudo. Illa enim ulnarum est duarum semis, hæc duarum cum quarta. Abrupta dextrilatis particula, quam minus exactè expressit sculptor, vetat quominus inscriptio integra exhibeatur. Sic autem habet.

YEBN UNIR RIHTI ITIK FIK 4PTIR BANNA
UNR CHK. His interjecta sunt mendosa quædam PHSTRN-
TIK JIABVI JAKI KAI ANR UNR YIK.

*Kobu suein reisti stein dine eftir Bausa sun sin, — Gud Tru-
tin hialpi hans ant aug sila min.*

KOBU SVENO LAPIDEM HUNC POSUIT BAVSO FILIO SUO — BONE DELIS JUVA EJUS SPIRITUM ET ANIMAM MEAM.

Christianum esse Monumentum & stylus, & appicta crux abunde arguunt, quin nec saxi repugnat figura sepulcralibus vulgaribus haud dissimilis. Sed singulos literarum apices non assecutus est is qui primus delineavit, quocirca quædam intacta relinquere cogimur.

YBN. Si mendum in hac voce nullum; cognomen Svenonis erit, in quo litera Y aut duplicis A, aut O valorem obtinebit.

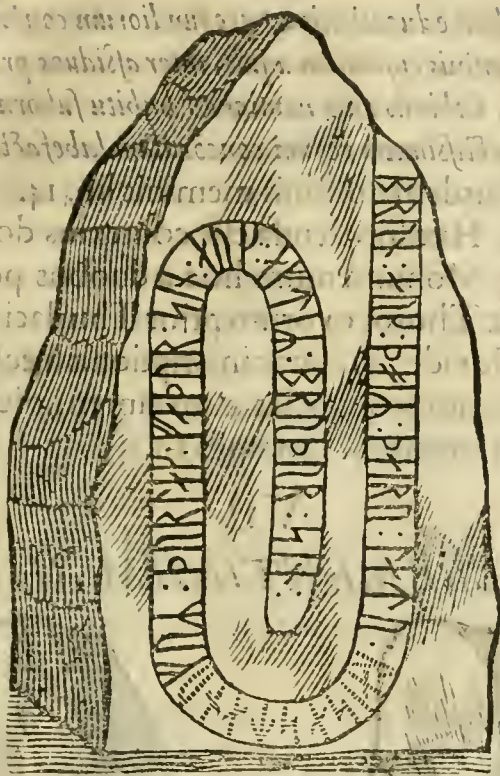
TRHTIK. Dominum aut Deum notat, vox olim apud nos frequens, sed ejus loco jam Germanico Herre utimur. Islandi, priscâ nostrâ adhuc gaudentes lingvâ eam non respuunt, sed Drotten scribunt: nobis adhuc familiare est compositum Jorddrot/ terræ Dominus. Vide Monumentum XIV hujus libri pag. 199.

VI.

CLEMENTINUM I.

MAjorem præ se fert antiquitatem cippus ille, qui in parochia Clementina, secus viam regiam Aquilonem versus conspicitur. Saxum enim rude est, acuminatum, coloris grisei. Altitudine dum integrum erat, ulnas superabat tres, crassitie ulnam ferme, ejusdem quoq; latitudinis. Ferunt olim alium occupasse locum, sed qualem non constat. Hoc in ore omnium est, Villicum qui in usus suos cippum hunc transferre conatus est, ejus mole adeo obrutum, ut rupta traha, eqvisq; lassitudine confectis, in medio itinere ipsum relinquere coactus fuerit. Unde etiamnum circa basin ejus pars amputata inscriptionis haud paucos abstulit characteres, qui tamen collatis antecedentibus & sequentibus nullo negotio restituntur.

BRNA

BRUN- ANP ÞEIA ÞAIRN NITN RAIIN ITTHIK IPNR
ÞNRMY ÞAIRN HIK ANP ÞPTIA BRNÞNR HIK.

*Brun aug Thoir datru litu raisu staim ifur Thurlak fadur sin
aug eftir Brudur sin.*

BRUNO ET THORUS LAPIDEM PONI CURARUNT
THURLACHO PATRI ET FRATRI SUO.

BRNK. Bruno, nomen non usq; adeo insolens.

ÞEIA, Thorus verito, Þ n. Th valet etiam non punctatum
in vetustioribus. Brunonis nomine insignis erat Regis Ha-
raldi Hylletandi Consiliarius & ad Ringonem legatus, cujus
habitum & lineamenta induisse ferunt Othinum, ut inter du-
os hosce Reges semina bellorum commodius spargeret, Ha-
raldo funesta. De quo ita Saxo noster ad finem libri septimi:
*Eodem tempore Bruno quidam omnium Haraldī consiliorum unice
particeps ac conscius habebatur. Huic ipse & Ringo, quoties secre-
tione nuncio opus habebant, mandata credere consueverant. Quem fa-*
mili-

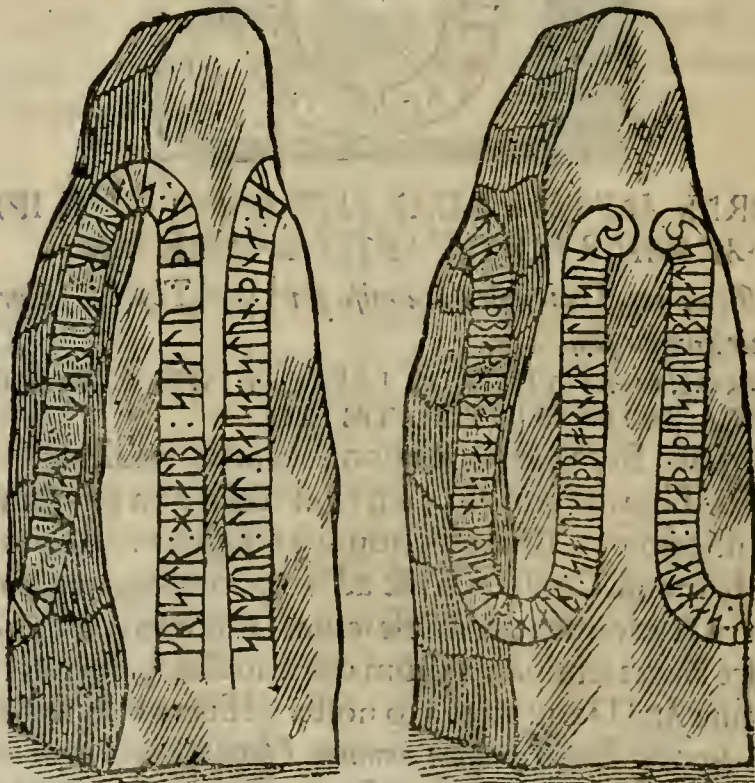
miliaritatis gradum educationis & crepundiorum consortione adeptus fuerat. Quo fluminis cujusdam aquis, inter assiduos prosecutionum labores absumpto, Othinus ejus nomine & habitu subornatus insidiose legationis cura arētissimam regum concordiam labefactavit. &c. Alterius quoq; ejusdem nominis meminit lib. 14.

RTHI, Hæc supplenda esse contextus docet.

PAFNR. Monumentum hoc à duobus positum Brunone scilicet & Thoro, quorum prior Thurlaci filius, posterior frater fuisse videtur. Hinc inscriptionis hæc formula, patri & fratri positum pronunciat, cum tamen unicus saltem nominetur, cujus memoriæ sacratum sit.

VII.

CLEMENTINUM II.

Alterum quod hic tractus fovet pyramidalis figura, à vicino colle Eundhoy dicto translatum volunt, ad eum quem

quem jam occupat locum, ut per torrentem pedestri itinere venientibus transitum præbeat commodiorem. Olim dum suo in vigore stetit, monumentum spectabile. Dotaturenim undiq; inscriptione, nec ullum est latus, quod non literis quibusdam insigniatur. Excurrit supra altitudinem ulnarum sex, sed latissima sui parte ulnam unicam vix superat, nec crassitie plus quam dimidiam attingit. Duabus figuris delineandum venit, quo inscriptionis series melius pateat; geminam enim exhibet hoc tenore legendam.

𐌺𐌹𐌱𐌺𐌹𐌹𐌹: 𐌹𐌹𐌹: 𐌹𐌹𐌹𐌹: 𐌹𐌹𐌹𐌹: 𐌹𐌹𐌹: 𐌹𐌹𐌹𐌹: 𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹: 𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹: 𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹: 𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹: 𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹: 𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹: 𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹.

𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹. 𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹. 𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹. 𐌹𐌹𐌹𐌹. 𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹. 𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹. 𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹. 𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹. 𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹. 𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹. 𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹.

Silfur lit reisa stun dena estir Gudbiorn bonta sin. Kriftr hialpi siolu Gudbiornar Ilusun.

Kriftr hialpi sialu dur Sialfur furst reistr mig saktam iked idius aug Beretis.

SILFUR LAPIDEM HUNC ERIGI CURAVIT IN MEMORIAM MARITI SUI GUDBIORNI. CHRISTE JUVA ANIMAM GUDBIORNI ILVI FILII.

CHRISTE ANIMAM JUVA PIÆ SIALVÆ QVÆ PRIMUM ME POSUIT — — ET BIRGITTE.

Quantum ex inscriptionis serie colligere licet; Sialva fœmina Christiana, marito suo Gudbiorno ethnico ex voto hoc monumentum primo posuit, cujus animæ benècupiens conjunx, preces, quas vides addidit. Post obitum verò Sialvæ, filia aut amica Birgitta supremam voluntatem testatricis exsecutura, eam apud maritum tumulari fecit, altera inscriptione in eodem saxo, hoc attestante. Contextus clarus, nisi in paucis ultimæ inscriptionis, quæ nostrum fugiunt caput aut ob literarum depravationem, aut idiomatis antiquitatem.

𐌺𐌹𐌱𐌺𐌹𐌹𐌹. Olim dominum aut maritum denotabat, nunc

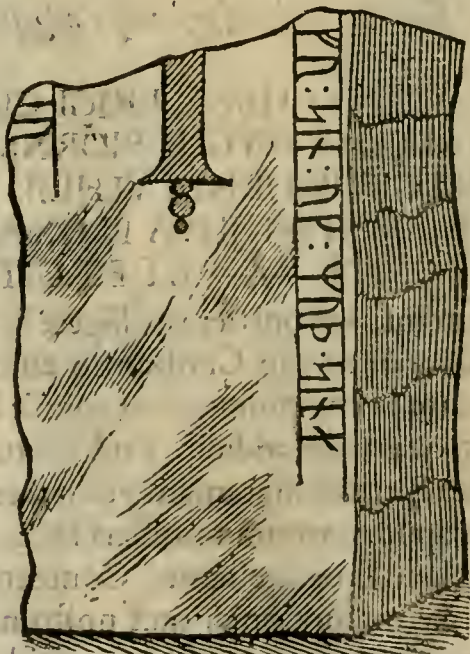
eius compositum *Husfbonde* in frequentiori est usu; sensu plane eodem, de quo alibi dictum.

INR. Dyr, nunc *Dyre* pretiosus, præstans, præclarus. Epitheton est *Sialvæ*, quo indicatur, foeminam eam fuisse præstantem, magnorum meritorum, quæ hoc elogio dignissima ab omnibus habita est.

VIII.

ROENSE.

EXstat fragmentum purpurei cuiusdam lapidis, in atrio templi Roensis, quod dum integrum fuit tumbam exornasse videtur. In eo, quia duarum ulnarum longitudinem non attingit, latitudinem vix unius, pauca restant elementorum lineamenta, ut dignum haud videatur, quod locum inter reliqua obtineat. Addam tamen iisdem quibus accepi apicibus.

HIK NR YNR HIK.

Sin. ug Mud. fina.

SUIO ET MATRI SUÆ.

A filiis

IX.
LAURENTIANUM.

IX.

LAURENTIANUM.

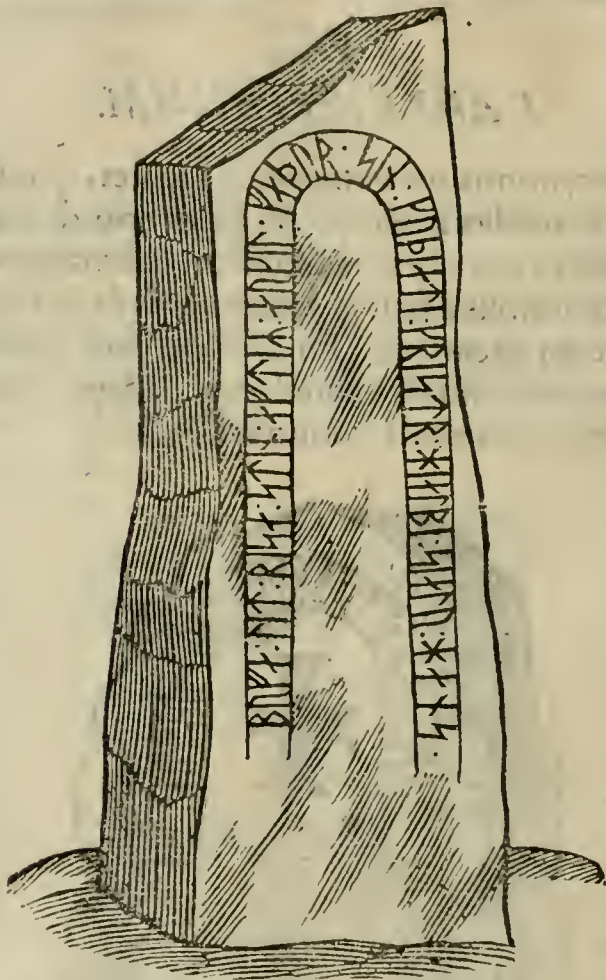
Vdkel rit stin efti Brudur ang sun kunu sin.

Gg 2

RIT

RIT. *At Xite* sculpere & pingere notat. Vdchilianus igitur hic aut ipse sculpsit, (quod verba indicare videntur) aut sculpi curavit saxum hoc.

X. *Gyldensgardense.*

IN parochia *Marckersogn*/amnis quidam alluit curiam dictam *Gyldensgard*; hic vadum transeuntibus, pontis vices subit saxum oblongum, angustum, acuminatum, rude, inscriptione literatà exornatum; quod olim inde haud procul, ubi lapidum acervi conspiciuntur, situm fuisse arbitrantur accolarum pleriq;. Ulnas sex longitudine superat, latitudine

dine & crassitie unam. Cippi aut columnæ quadrangularis, apice dotata acuto, planè exhibet ideam. Inscriptionis (quantum quidem assequi licuit) hic videtur fuisse tenor; lapidis figura supra propolita.

BNPΔ. NT. RIΔΔ. HTIK. TPΔIK. TNYIN. PΔPNR,
HIK. PNPIATR. YRIATR. KΔTBI. HIAIN. KAKH.

*Bufa lit risa stin estir Evkil fadur sin, gudiatir Krisler hialpi
sialu hans.*

BUFA LAPIDEM HUNC POSUIT IN MEMORIAM EVCHIL-
LI PATRIS SUI. OPTIME CHRISTE ANIMAM EJUS JUVA.

BNPΔ, nomenclatio nobis valde insolens, quæ mihi sus-
picionem haud levem mendi ingerit, quorum haud rara in
hisce Boringholmicis irreperunt, quod mihi ipsi insulam lu-
strare hætenus concessum non sit.

TNYIN non adeò infreqvens hæc vox, composita, ut vide-
tur, ab YIN quod appellativè fontem nobis designat, & TN sev
TN quod insulam notat, quasi in insula scaturientem diceres
fontem. At YIN sev YIN ut jam pronunciamus Chilianum
latinè reddere solemus, cui particula præfigitur, quæ forsitan e-
um in insula habitasse designabit.

PNPIATA superlativum procul dubio à PNPI.

YRIATR Christianam sapit religionem. Ex eo itaq; de æ-
tate monumenti conjecturam facere quivis potest; ex vetusti-
oribus nempe haud esse, sed inter medii ævi numerandum.
Reliqua clara satis & perspicua.

Plura adhuc in eadem Insula extare novi inscriptionum
rudera, quæ aliis eruenda relinquo, cum hæc haud satis ac-
curatè descripta acceperim, ut debitam iis impendere ope-
ram haud licuerit.

ss(o)ss

MONUMENTORUM DANICORUM

LIBER QUARTUS

FIONICA CONTINENS.

Ad se nos jam revocat Insularum amœnissima Fionia, quæ cum sinu suo Ecclesiastico foveat insulas duas præcipuas, Falstiriam & Lalandiam, non secus ac Scania Hallandiam & Blekingiam, quæ ibidem reperiuntur nostro instituto commoda, nequaquam sicco pede præteribimus.

Fionia autem nostra, Saxone attestante, sicut ab occasu Iutiam, ita ab ortu Selandiam prospectat, conspicua rerum necessariarum ubertate laudanda, amœnitate cunctas nostræ regionis provincias antecedens, medium Daniæ locum obtinere putatur, ab extreme remotionis limite pari spatiorum intercapedine disparata. In ejus laudes hæc habet Lyscander: Fionia est abundans opibus, frugibus, melle, & rebus necessariis omnibus, fortes generans & eximios bellatores, quæ ab amœnitate locorum id nominis sortita est. Ejus sunt principatus & provinciæ tredecim, quas recensere immensi esset voluminis; sed solas urbes videbimus. Caput terræ Othonia est magna & Episcopalis sedes, hanc ad ortum respicit Neoburgum magni nominis propter Parlamenti Danici decus & reverentiam. Superius Giretminda, & magis ad occasum Bothonia, proximumq; huic Melfartum, ad occasum verò & austrum Asnium, mox Foburgum, sed sub Brumali ortu Suineburgum. Has omnes Fioniæ civitates maritimas, Othonia quasi mater & Regina ab oris mediterraneis intuetur &c.

RONNINGENSE.

The illustration shows a stone tablet, likely a historical artifact. The left side of the tablet is rough and textured, while the right side is smooth and contains three columns of runic script. The script is composed of various symbols, including 'x', 'y', 'z', and 'a', arranged in a structured manner. The tablet is shown at an angle, giving it a three-dimensional appearance.

Suti

Suti sati slain densi est Ranleif brúdur sin, Sunor Skaus raudum Skialta.

SUTO LAPIDEM HUNC POSUIT FRATRI SUO RANLEIFO, FILIO SKAVONIS RUBICUNDI SCALDRI.

Monumentum hoc quod attinet, certum est eo in loco ubi jam reperitur nequaquam à possessoribus locatum. Ejus etiam documentum evidens ab accolis haurire licet, qui uno ore testantur è colle vicino lapidibus grandioribus cincto translatum fuisse, ubi erectum iterit, cum jam disjectum jaceat ut prætereuntibus transitum præbeat meliorem. Addunt verò accolæ, eo in colle tumulatum gigantem quendam Ronne à quo pagus nomen traxit; sed inscriptio habet Ranleif, quod non multum abludit, & absq; dubio tot jam seculorum decursu corruptum, in Ronne degeneravit. Hic verò Ranleif Dominus fuit arcis & propugnaculi vicini *Skawþ* hoc dicti, quod jam dirutis mœnibus nobilium quorundam celsit habitationi. Narratio ab inscriptione non prorsus aliena, cum & nomen Scavonis hic occurrat; à quo forsan ædificata arx illa; nam *Skawþ* hoc vernaculè habitationem notat Scavonis.

¶ *UNTI* Nomen proprium ejus qui monumentum posuit; filius autem Scavonis & frater Ranleifi, ut abundè docet inscriptio.

¶ *RANLEIF* Ranleifus cui tumulus & saxum dedicatum; quod nomen postea incerta narratione in Ronne degeneravit.

¶ *UNR: R*: Mendum hic arbitror, & legendum *UNMAR* *Sunor*, id est filii numero multitudinis, ut ambos includat & indicet Scavonem patrem fuisse tam Ranleifi quam Suttonis.

¶ *RANRHN Y HYATT*. Duplici modo exponi hæc verba possunt. Vel ut referantur ad Scavonem, ut sensus sit: Scavonem hunc cognomento dictum Raudum seu rubicundum, & unam Poëtam seu Scaldum fuisse: vel ut separatim capiantur, quia separata sunt expressa lineâ & ductu. Quod scilicet hu-

hujus inscriptionis autor fuerit quidam dictus Raudur Scald. *Raudur* idem notat quod rubicundus *Rød*. Quo cognomine plures insigniti fuere tam apud nos quam alios. Ita *Erick Raudur* dictus primus Grónlandiæ investigator. Ubi notandum priscos *Au* loco Diphthongi nobis familiaris *Ø* posuisse & Islandos pronunciando ut *Ø* exprimere etiamnum. *Raudur* enim *Rødur* efferunt. A capillis & barba rubicundis sic dictus, ut *Enobarbus*, *Barbarossa*, &c. Quales verò fuerint Scaldri & quod eorum officium, fufius in nostra Literatura Runica & Fastis Danicis ostendimus.

Si conjectura nostra posterior locum habet; artificium in hujus lapidis sculptura observatum nequaquam dissimulandum est, quo inscriptionis seriem defunctos & hæredes concernentem, ductu in se recurrente expresse- runt: Poëtæ verò nomen seorsim minori spacio, de novo quasi lineam inchoante. Politum hercle & meliori dignum loco monumentum, quodq; Scavboensi prædio majestatem haud parvam conciliare posset.

SECUNDUM.

ALLERUPENSE.

IN eodem territorio & pago *Allerup* unico saltim ab *Othonia* distante milliari, occidentale templi latus occupat lapis albicans & rudis duplici inscriptionis limbo exornatus, longitudine unius ulnæ cum semisse ferme, latitudine dimidiæ, crassitie digitorum quinq;. Inscriptionis hic est tenor.

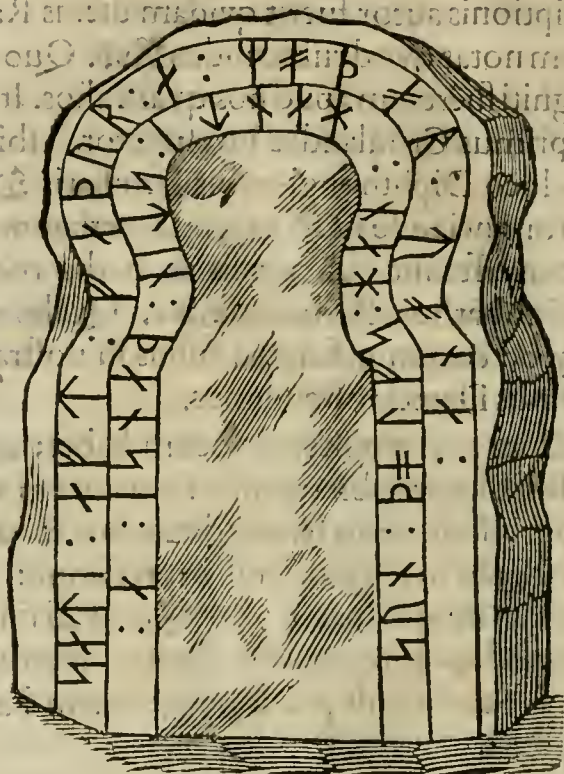
HNK PÆPPH *AK *KTI HTIK PÆMIA MATI PPT
PÆHR A PÆPÆR TÆM.

*Sun Dølffs han henti stin densi a sati est factur a modor
tuona.*

**DOLFI FILIUS LAPIDEM HUNC ASPORTA-
VIT ET POSUIT PATRI AC MATRI SUÆ CON-
JUNCTIM.**

Hh

Acon-

A condito templo situm hunc quem jam habet obtinuisse referunt accolæ; sed expiscari non licuit, cujus conditionis aut status hic Dolfus fuerit, aut an aliunde huc translatum saxum.

¶ $\text{R}\mathfrak{H}\Psi\text{H}$ quidam legunt $\text{R}\mathfrak{H}\Psi\text{H}$, ut nomen sit Rudolphi; quamvis in Avenslœnsi legatur pro Rudulfo $\text{R}\mathfrak{H}\mathfrak{H}\Psi$.

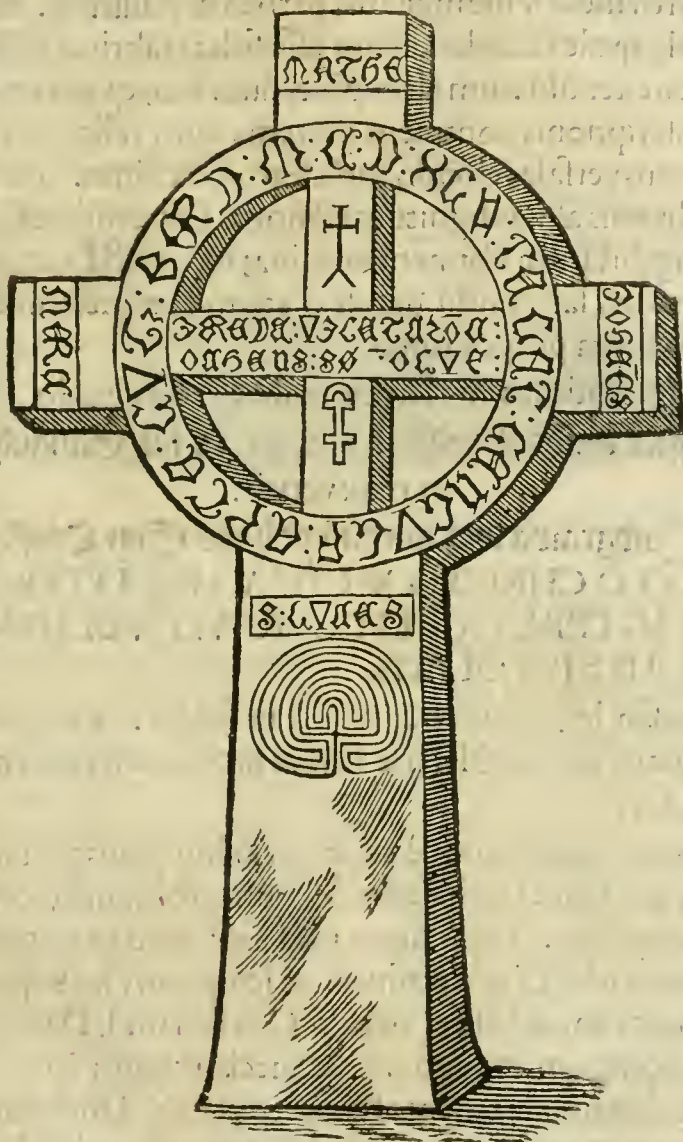
* $\text{H}\mathfrak{T}$ *henti*; asportavit; forsân ære suo comparavit, ac huc deferri curavit.

¶ Bis in hoc Saxo litera hæc sola posita reperitur, adeo ut brevitatis & spaciî lucrândi causa pro integra & satis ex lœnsu nota copulativa $\text{H}\mathfrak{H}$ positam existimem. Nam & eadem de causa $\text{H}\mathfrak{T}$ pro $\text{H}\mathfrak{T}\mathfrak{H}$ hic invenies.

¶ $\text{H}\mathfrak{H}\mathfrak{H}$ *tuona*. Primo hic notabis duarum notarum, in unam compositam coalitionem; primâ enim hujus vocis nota ex T & $\mathfrak{H}$ constat: deinde vocis ipsius significationem $\epsilon\mu\Phi\alpha\tau\iota\kappa\omicron\tau\epsilon\rho\alpha\nu$, hodie *tueme*/ duos significat, hic absq; dubio

bio ambos parentes notat. Indicare vult se una eademq; opera, & uno eodemq; monumento conjunctim patri & matri iusta soluisse.

TERTIUM.
JULESCOENSE.

QVamvis ad hanc classem vix pertinere videatur illud quod jam hisce inferere decrevimus, cum & lapide con-

Itet à reliqvis diversæ naturæ, & formâ magis artificiosâ sit elaboratum; & literis non Runicis, sed vetustioribus mediævi insignitum; attamen ob elegantiam, & decorem à nobis sicco pede præteriri non debuit.

Exstat verò hoc, in nobili quodam prædio *Zulestow* dicto, provinciæ *Vindingensis*, parochiæ *Kullerup*. Ex saxo molliori, quale Gothlandicum esse solet, fabricata est crux, quinq; circiter ulnarum altitudine, duas lata, quam ambit circulus inscriptionis continens partem, cum reliquum teneat crucis transversale, circulo inclusum, brachium. Perpendicularare diversis aliis insignitum est notis. Extremitates, quatuor Evangelistarum obtinent nomina; ita ut sub *Luca*, qui basi assignatus, labyrinthi perplexi etiam conspiciatur icon in modum supra propositum.

Inscriptionis hic fermè tenore est. In circulo.

Æfter Guds Byrd clo clo LV ta lat Vangulff

In transversali:

Indgrava wigatærona oc hans Son Oluff.

A NATO CHRISTO MCDLV HAS LITERAS ET CHARACTERES SCULPI CURAVIT VULFGANGUS ET FILIUS EJUS OLAUS.

Forsan legendum est; ut hic sit sensus: *Vulfgangus* in memoriam filii sui *Olai* has Runas saxo incidi curavit, anno MCDLV.

Quidam accolarum è coemeterio huc transportatum asserunt, quidam è Gothlandia delatum arbitrantur; certi quid vix habere licet. Vetustatem non usq; adeò magnam sapit: nam anno MCDLV positum & sculptum, inscriptio clarè satis docet; anno scilicet octavo *CHRISTIANI I.* Daniæ regis, quo *Elsburgum* expugnavit & *Suecis* eripuit; Imperii Romani gubernacula tenente *Friderico tertio*. Unde mirari satis nequeo avo tantillo, tam pulcri monumenti oblitteratam memoriam.

QVARTVM
AVINSLOENSE.

IN eadem Vindingensi provincia pagus exstat *Avinslöff* hic inurus qui cœmeterium cingit partē suā Aquilonari, quā viam spectat regiam, saxi rudioris tenet fragmentum ulnæ iunius cum dimidia longitudine, ambitu verò suo duas cum dimidia habens, in quo hæc exstant.

Ab unaparte *RNNP *RPI *NP* ab altera *HTHI HTI RNNI HTIK*.

Ruulf hardi hug

Sasi sati Runir stein.

Ex quibus hæc eruere licet: *RUDOLFUS TUMULUM FECIT. SASI RUINICUM LAPIDEM POSUIT.*

Quia fragmentum esse videtur, cui multa desunt, non mirum sensum distortum & minus integrum esse. Nisi forte scribentis artificium hic latitare quis putet. Vox enim *HTHI* quæ intermedia est, & utrinq; tres continet voces, bis videtur repetenda hoc pacto: *Rulfr hardi hug stein: Sasi sati Runir stein.* Quod & probare videtur inscriptio duplex oppositè exarata & in mediam hanc vocem terminata. Vel ita exponi posse videtur: *Ruulf gerdi hug: Sasi sati Runer steen.* * enim in **RPI* quandoq; pro *G* sumitur, præsertim ubi lineæ perpendiculari supernè apex acutus additur. Ab australiori templi tractu collis conspicitur, ex quo translatum hoc saxum. Fama est ibidem sepultum gigantem quendam

roboris stupendi adeò ut à nemine sui ævi duello superari potuerit: ab æmulis veneno sublatus, hic loci tumulum & monumentum sibi elegit.

RNNP *ARPI, Quod si hæc probatur lectio, cum accolarum convenit narratione, ut Rudolfus hic cognomen *ARPI seu Duri, ob insigne robur promeruerit. Erit igitur RNNP *ARPI sepulti nomen proprium. Sic *NP referendum ad alia quæ defunt, ut sensus sit: Rudolfus Durus prostravit N: Alioquin & hæc lectio non usque adeo absona: RNNP PARI *NP Rudolfus tumulum fecit: ut non sepulti, sed ejus qui Monumentum fieri fecit, sit nomen, ut supra notatum. In R notetur ejus coalitio cum A.

Mendose hic quædam descripsit Anagnosta: quocirca in H*TR pro *lego A. Facilis namq; unius tractus fuit adjectio ut supra, & infra in HT*IK ubi legendum HT*IK.

QUINTUM

FLEMLOSENSE.

TRACTUS Dominii Baagcherrit inter reliquos pagum tenet Flemlos nomine; in hujus cœmeterio saxum reperitur rude, tres ulnas longum, duas cum dimidiâ latum, inscriptione quaterna constante serie dotatum, in modum infra propositum.

HT RNNP TTTA HT*IK HHI HNHNNA APN.
HI HATN RNNIA HTIA PN* PAPIA.

Ita lego: *Est Rulfs Doter sein sati Isvasnur ug Guthi satu Runir estir Fuhir Fadir.*

IN MEMORIAM FILIÆ RUDOLFI LAPIDEM
HUNC POSUIT ISVASNUR ET GUHTI RUNAS POSUIT FUHIRO PATRI.

Translatum hoc saxum est à vicino colle magno & amplo, referentibus accolis; vetustate adeo est exesum, ut ductus multos, imbres tempestatumq; corruperint violentiæ, quocirca quædam in hunc modum restituenda.

HT

*P†, legendum †P† pro *estir*.

И*ИІ lego ИИІІ *sati*, hoc enim sensus comprobatur, facilis fuit lapsus cum ex И factum * unica addita linea, rudioris saxi exesa hinc inde superficie.

ИИ* nescio an per Исach interpretari liceat: vocales confudisse veteres, praesertim cognationem aliquam habentes, certissimum est; sed conjungendum cum ИИИ Snuro, non refert quod ultima litera in lineae sequentis sit transposita initium, cum Orthographiae rationem adeo accuratam non habuerint majores.

† Hanc literam pro voce ИИ† positam reor, exempla enim ejus rei, superius propositum Allerupense exhibet monumentum.

ИИИИ lego ИИИИ literas & inscriptionem; sensu non repugnante.

SEXTUM
ALBECCENSE.

LUndensis provincia, parochia Otterup amnem habet, pagos Fremmersløff & Nissløff interlabentem, ab angvillarum copia Nalebeck dictum. Uthic transitus esset commodior, ex variis congestis saxis pontem fabricarunt, atq; inter ea unum exstat rudi & incondita figura, punicei coloris, pari fermè longitudine, latitudine & crassitie; ad ulnæ enim undiq; accedit mensuram, nisi quod sesquiulna sit oblongior. In hoc hæc exstant in latere planiori, ductu obliquo transcurrentia, prioribus duabus literis minoribus aliquanto.

BURU + PTIA + NRYA.

Buru estir Eurka.

PONS IN HONOREM EVRKA.

Clarissimus Stephanius existimat illud +NRYA non nomen proprium Viri esse sed amnis ut sensus sit: PONS STRATVS SVPER AMNEM EVRKAA.

Seniores accolæ ferunt hunc lapidem in amnis ripa septentrionali figurâ erectâ stetisse, ita ut literæ occidentem spectaverint; jam verò situ disiectus cubat. Narratio probabilis, cum inscriptio loco respondeat, & non infrequens majoribus

ribus nostris fuisse in memoriam amicorum etiam pontes erigere & fabricare, alibi demonstravimus. Verisimile itaq; alveum hujus amnis ampliore fuisse quàm jam appareat, ac hujus Rauricæ posteros, fundi forsàn dominos, publicæ utilitati studentes, pontem hic visendæ operis in ejus memoriam struxisse.

BURN jam Broe pontem notat. Quod si in tumulo aut colle situs esset hic lapis, per pontem, sepimentum seu *νεπηδαε* intelligerem, ut supra in Stróensi.

Plura mihi Fionia non suppeditavit, hinc igitur digressionem in Lalandiam facere cogor.

LALANDICA.

Lalandia Ducatus est. (inquit Lyscander) à quadruplici inhabitata gente, totidem civitatibus insignis: Nahe-
sco, Saxopinga, Mariæonia, & Neostadio.

In ejus laudes fusè ut nos diffundamus, minus necessarium arbitramur, cum ubertate frugum, & glebæ fertilitate ubiq; locorum sit commendatissima. Nec instituti nostri id postulat ratio, siquidem ea saltim quæramus, quæ ad priscam nostram Literaturam illustrandam, quomodocunq; facere possunt.

PRIMUM TILESENSE.

Australiorem hujus Insulæ tractum, ut primo lustremus, in eo exstat inter reliquos, pagus *Tiletse* dictus, monumento decoro & memorando insignitus, de quo amplissimo & nobilissimo Norvegiæ proregi Dno. CHRISTOPHORO URNE Domino de *Alasmarch* / Regni Daniæ Senatori prudentissimo, olim meam aperui mentem. Quæ igitur tum consignavi, totidem hic referam verbis, ut res sit illustrior.

Amplissimo & Nobilissimo
Norvegiæ Proregi;

DOMINO CHRISTOPHORO URNE

de *Nasmarck* / Regni Daniæ Senatori pruden-
tissimo, Agershusii præsidi Regio,
Fautori meo magno

S.

MOnumenta patriæ nostræ antiquiora sollicitius inqvi-
renti & examinanti, inter alia egregium & spectatu
dignissimum in Lalandia occurrebat, quod cum an-
tiquissimæ & nobilissimæ tuæ familiæ, Prorex inclute, insi-
gnia præ se ferre mihi videbatur, non potui non accuratori
studio singulos ejus apices & tractus lustrando considerare,
ac quid nobis inscriptio promitteret, diligentius investigare.
Tum ut Te, Vir maxime, Urneorum decus eminentissimū
(quem ut omnis melioris literaturæ studio, ita venerandæ an-
tiquitatis ardore indefesso, semper flagrasse scio) de eo certio-
rem redderem: tum ut inter alia ejus census locum non po-
stremum, in nostro antiquorum Daniæ Monumentorum
commentario eò obtineret commodius, meaq; in te obser-
vantia & hic exstaret *τεκμήριον*. Iniquum ratus sum tantum
tamq; splendidum antiquitatis familiæ vestræ documentum
tam diu cum tenebris luctari, tyrannidiq; cæmentariorum,
aliorumq; hisce *μνημείοις* insidiantium, adhuc objectum es-
se. Si igitur mea qualicunq; opella lucis aliquid ei accedere
posset, eam eò lubentius accommodare me debuisse profite-
or, quo majora Urnorum in me semper extitere merita. Te
verò hic arbitrum, Te curarum censorem imploro, nec du-
bito quin veniam dabis si (insigni tua tot annorum in me
humanitate & benevolentia confusus) à gravioribus regno-
rum curis, ad hæcce oblectamenta, avorumq; tuorum, ma-
gna animi virtute promerita trophæa, paulisper lustranda se-
vocavero. Animus certè meus ad invidiam usq; tot tuis uni-
versæ-

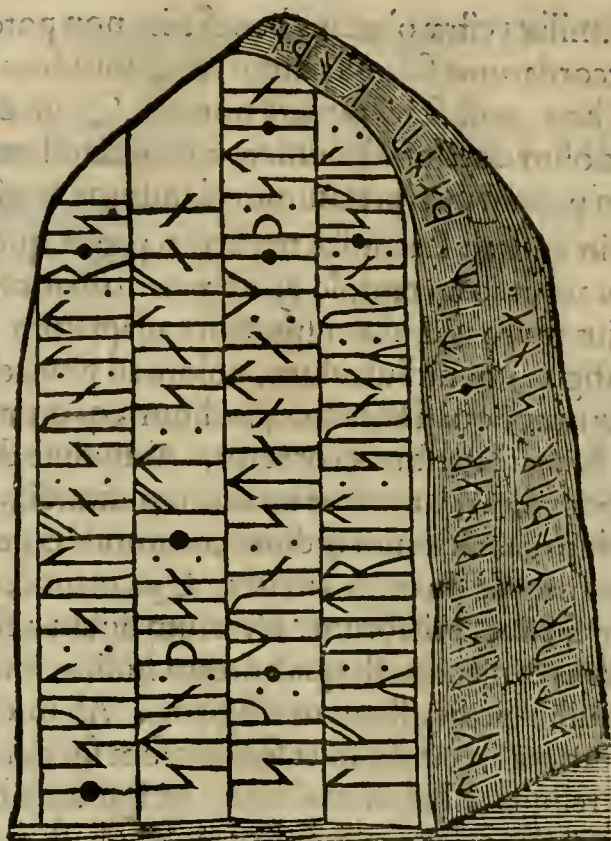
versæq; familiæ vestræ obrutus beneficiis, non potest non in eorum recordatione subinde efferri, & gratitudinis aliquam, leviolem licet, post se relinquere notant. Quam & hic proditam, & olim uberiori documento propalandam G. T. in meliorem partem interpretaturum planissime confido.

Est in australi Lalandiæ territorio pagus quem vulgo *Eiletse* vocant accolæ, templo & cœmeterio spatioso exornatus in hujus muro meridiem spectante adaptatum reperitur saxum fastigiatum, rudiusculum, colore ad puniceum accedens, & quatuor quasi lateribus præditum, quorum quodq; suis notis & characteribus exornatur. Altitudine duas superat ulnas Selandicas, latitudine unam cum dimidiâ, crassities tanta, ut duos characterum ordines commodè capere possit, quartarum nempe duarum circiter. Quâ ortum, occasum & austrum spectat, priscorum nostrorum dotatur elementorum ductibus & planius est; quâ boream rudiùs, incis lineamentis Aquilini pedis ostentans effigiem. Ab imo ad summum excurrunt literaturæ sulci, sed occasum spectantes altius aliqvantò reliquis à basi sunt elevati. Magnitudo literarum eximia, conspicua, saxo respondens, & sæculi istius robur repræsentans. In ortiva tamen & occidua plaga minores videntur aliqvantò, quam in australi, eò quod hæ angustiores multò reliquis, majoribus capiendis non videbantur sufficere. Sed ipsius monumenti ante oculos posita idea rem planius & plenius repræsentabit.

Primum & angustius latus austrum spectans, quatuor characterum majorum ordinibus dotatum, inæquali serie hæc exhibet.

†HYIF: HNPPA: HNK: NA: R†HI: HTIK: PHA: PST
HAPPAK: HIP: HPNK: HTAKTA: YIP: HTIK: NPIL:
NITRIIT: HN†A: NAK †HYIF.

*Eskil sulfa sun lit resi stin disa est sialfan sig, Emun Stanta
med Stein Lifir Vitrit juner van Eskil.*

ESKILLUS SULFÆ FILIUS SIBI IPSI HUNC LAPIDEM POSUIT. EMUNDUM, STENTONEM CUM STENLIFERO VITRITI FILIOS VICIT ESKILLUS.

Huic respondens alterum ad occasum vergens latus angustius multò hoc, & duobus saltim literarum ordinibus conspicuum, hoc addit votum:

YRITR. *IAMB. IIAF. *AKK. AF. IAKT. YIYAT.

Kristr. hialpi siol hans aog sante Mikael.

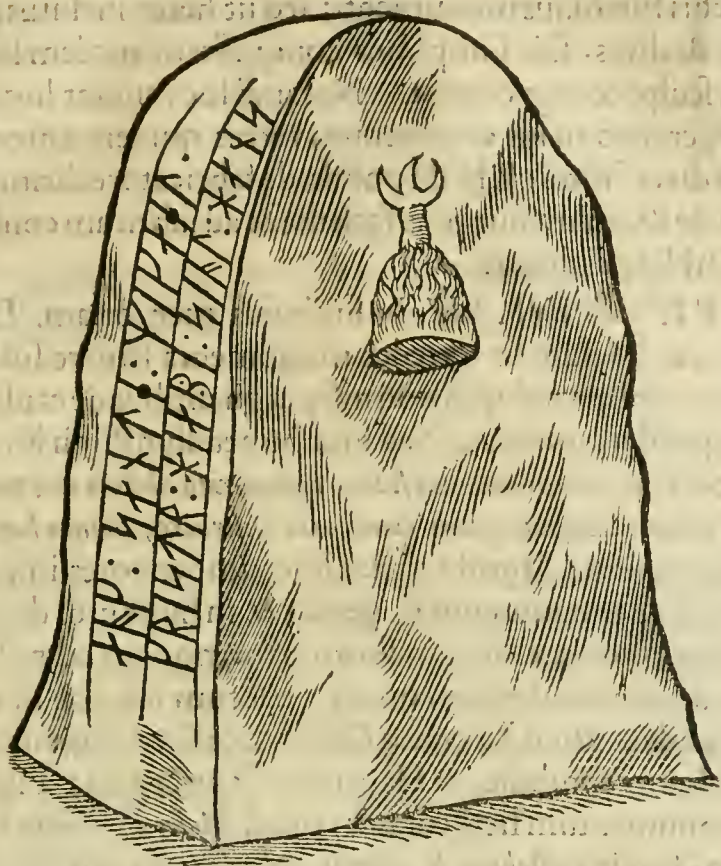
CHRISTE IUIVA ANIMAM EJUS ET SANCTE MICHAEL.

Oriente est tertium, itidem duos obtinens ordines: sed novâ & ad hanc non pertinente inscriptione his notis constare:

TÆYI. RIITI. RAKTR. *IYPTIA. FAKN. FÆF. ITINB
YFÆNR. IIAK.

Toki rist Runer eastir dem gode Stiub Modur sina.

TOKO

TOKO RUNAS INCIDIT IN MEMORIAM BONÆ STIUBÆ MATRIS SUÆ.

Ultimum latus quod Aquilonem spectat & reliquis rudius est, nil nisi pedis aquilini ostentat lineamenta, familiæ hic sepultæ, procul dubio, insignia avita.

Pressius jam singula lustremus, ut quid rei subsit felicitus eruamus.

ἩΧΙΛΛ. ἩΝΡΥΑ. ἩΝΚ. Eschilli nomen ut nostratibus familiare, etiam hisce temporibus; ita Sulfæ exoletum: Clare satis patris & filii hic expressæ appellationes, ut series familiæ pateret, & noster hic ab aliis *δμονύμοις*, qui tum vixerunt, distingveretur accuratius.

ΜΙ. ΡΗΙ. Poni, aut erigi curavit. Non enim ipse archi-

chitectus fuit hujus monumenti; sed ut heros inclutus, opulentus & dives, suis sumptibus conquistam molem loco aptari, sculpi & erigi curavit. Notandi hic veniunt loquendi modi, crebro in his occurrentes, verbis quidem affines, sed sensus diversissimi: RHHI posuit, de fabricatore dicitur: MH RHHI de Domino sumptus faciente & ad fabricam conferente; RHHI de sculptore.

HP. HHHP. HP. In sui ipsius memoriam. Et hoc peculiare. Defunctis hæredes monumenta struere solent & posterii: nobis verò ipsis non nisi prægnantibus de causis hoc officii præstare solemus. Sed hic obtinet illud Plinii lib. 6. Epist. 10: *Tam rara in amicitia fides, tam parata oblivio mortuorum, ut ipsi nobis debeamus etiam conditoria exstruere, omnia hæredum officia præsumere.* Quod vel maximos imperatores impulisse videmus, ut monumentis stupendis & in hunc usq; diem exstantibus cippis meritorum suorum memoriam ad posteros vivi transferre maluerint, quam nepotum lubricæ id committere fidei. Hinc Augustus Cæsar, teste Suetonio, vivus sibi Mausolæum condidit, & Hadrianus Romæ juxta Tiberim sibi monumentum fieri curavit, quod *Moles Hadriani* vulgo dictum, hodie *Castellum S. Angeli*. Nec imperatores modo, sed etiam patritios & cives hoc facitasse testantur nobis relictae inscriptionum formulæ. Elegans illa est quæ extat in Epigram. antiq. urbis olim in regione Arenulæ; at jam Patavii apud S. Bartholomeum in ædibus Torquati Bembi ut vult Schraderus.

L. VALERIUS ZABDÆ MERCATORI VENALITIARIO.
SEV. STUPOR. HUIC. STUDIO. SEV. EST. INSANIA. NOMEN
OMNIS. AB. HAC. CURA. CURA. LEVATA. MEA. EST,
MONUMENTUM. ABSOLVI. HOC. IMPENSA. MEA.
AMICA. TELLUS. UT. DET. HOSPITIUM. OSSIBUS.
QVOD. OMNES. ROGANT. SED. FELICES. IMPETRANT.
NAM. QVID. EGREGIUM. QVIDVE. CUPIENDUM. EST. MA-
QVAM UBI. LUCEM. LIBERTATIS. ACCEPERIS. (GIS.
LAPSUM. SENECTÆ. SPIRITUM. IBI. DEPONERE?
QVOD. INNOCENTIE. SIGNUM. EST. MAXIMUM.

Nūceriæ quæ visitur à scēmina sibi & marito dicata, spectatu quoq; haud indigna.

ALLIA. QVIETA

VIVA. FEC. SIBI. ET

L. AVRELIO. FORTUNATO

CONJUGI.

Castellana urbs in Provincia Galliæ & hoc obtinet, brevè quidem; sed præclarum.

JULIA. FUSCI

NIA. OSSUA

RIUM. VIVA.

SIBI. FECIT.

Adeò verum illud quod de Test. Anim. cap. 4. habet Tertullianus. *Quis non hodie memoriæ post mortem frequentandæ ita studet, ut vel literaturæ operibus, vel simplici laude morum, vel ipsorum sepulchrorum ambitione nomen suum servet?* Eschillum igitur nostrum, sibi ipsi monumentum fabricare curasse, non est quod miremur, præsertim si momenta diligentius ponderaverimus, quibus impulsus opus hoc sit aggressus, quæq; in sequentibus exhibet inscriptio.

† Ψ Ν Κ &c. Ν Α Κ † Η Υ Ι Ν. Longum hic vides catalogum hostium ab Eschillo superatorum; magnoq; animi robore protritorem. De quibus (ne invidiæ rubigine tam splendidum facinus obduceretur) non immeritò hisce triumphat noster. Duplici quocirca munere defungi hoc saxum arbitror. Et trophæum reportatæ de hostibus victoriæ exhibet, & monumentum familiæ conditorio appositum, præbet. Quod quia hac formula à posteris sibi poni posse diffidebat, ita conceptum ipse superstes adhuc publicari maluit.

Ν Α Κ à verbo *Ίεγω νινδερ*/ supero, vinco. Quidam *Βεν* legunt, sensu planè contrario, quasi enumerati amici fuissent Eschilli, non verò devicti hostes. Sed repugnat tum Orthographia, tum aliorum ejus generis consensus. Nulpiam præterea in toto hoc monumento Ε literam per I transversa ornatum,

tum, notatum invenies; sed per punctatum. Vide sis **HIIPAK**, **HTIR**. &c. Et quid attinet in monumentis, amicorum longum enumerare catalogum, cum hoc peculiare non sit, aut memoria dignum; sed omnibus omnino & tenuioris & lautioris sortis hominibus commune, amicos habere & inimicos?

YRIATR &c. Christianum arguere videtur hæc clausula, si ipsius Eschilli jussu addita. Sed suspicor à Tokone paternæ salutis studioso filio (qui & matri sequentia dedicavit) hoc, pio Zelo, expressum fuisse votum.

TYI. Nova hic sequitur inscriptio, ætate priorem, ut videtur, non attingens. Non enim usq; adeò infrequens, in eodem saxo diversis (sed ejusdem familiæ aut cognationis) hominibus, titulos ponere memoriales. Ne longius vagemur, exemplum tibi præbebit Tyrsteden- se ejusdem Lalandiæ. Hic verò Toki ad modernam vocis inflexionem Tycho aut Tucho dicendus, filius Eschilli ex Stiuba matre. Tokonis nomine à Saxone plures celebrantur, sed an huc spectent valde dubito. Libro vii Tokonis cujusdam pyræ meminit, ingenii vegetis. Libro eodem circa finem, servum ejusdem nominis ab Olo- ne artuatim confractum memorat. Sed libro x mira de Tokone sagittandi arte peritissimo refert, quæ haud indigna sunt curiosis auribus. Lib. xvi Toko quidam *matre Sygne ortus* producit, *Vir natu & facundia juxta nobilis, prima- que Regis amicitia præditus*: qui an huc trahendus non li- qvet. Eodem libro mentio fit Tokonis Episcopi Burgla- nensis, quem etiam post Vendilensium vocat Pontificem.

RIITI diversum à **RIIPI**. Hoc enim erigere, illud sculperre & incidere notat; quod rectissimè de Runis seu literis saxo insculptis dicitur. Forsan Toko hic sculpendi arte eo ævo excelluit. Quia de hac voce plura supra notavimus: hæc hic suffecerint.

RIMAR, *Runar*. Sic olim vocatas literas genti Dani-
cæ

ex & toti septentrioni peculiares, nemo in patria est qui ignorat. Sed quia ex professo de hujus vocis notatione in Literatura nostra Danica egimus, hic nihil addam, nisi ut moneam, peculiariter hoc in loco per Runas intelligi inscriptionem literis Runicis, seu priscis Danicis huic saxo insculptam.

HTINB. Stiuba nomen est matris Tokonis; conjugis (ut arbitror) Eschilli, cui hæc pietatis ergo, à filio posita.

De pede aquilino rudiori minerva (ejus sæculi artifices arguente) ultimo insculpto lateri, dum dispicio, non possum quin existimem insignia repræsentare, tam Eschilli hic sepulti, quam totius familiæ. Nam & in aliis hoc observare datum. Quocirca præcipua & antiquiora nobilitatis Danicæ excutienti Symbola, nullum occurrit, cui magis quadret, quam isti, quod præclarissimæ Urneorum genti in clypeis adhuc familiare, & longa avorum memoria ad posteros propagatum; ut non dubitem asserere Eschillum hunc, filiumq; Tockonem sive Tychonem præcipua ejus sæculi Urneorum fuisse lumina, eoq; nomine hoc saxum eidem familiæ jure meritoq; vindicandum.

Nec est quod quis suspicetur recentius Urneorum esse nomen, quam ut hoc sibi asserere valeat elogium. Constanti enim omnium sermone inter antiquissimas recensetur Danorum familias; & Aimoinus autor vetustus lib. 4. cap. 97 testis est locuples, tempore Caroli Magni circa annum Christi DCCCX extitisse ejus nominis & stirpis in Dania complures, prudentia, fortitudine, rebus domi forisq; præclare gestis conspicuos. Ex quibus à Rege Hemmingo ad Imperatorem quidam ablegatus est, ut fœdus & amicitiam utrinq; sanciret constantem; qui & re ex animi sententia confecta, salvus domum rediit. Quod & in Atlante suo, de Dania agens, rectè annotavit Gerardus Mercator Geographus præstantissimus & magni nominis. Et ex hisce demum Johannes Adolphus Cypreus Annalium Episcoporum Slesvicensium libro 1: *Cum autem, inquit, Carolus Magnus Roma reversus ut Saxones & Frisos liberaret, in ipsum arma decrevisset, res per utriusq; Consilia-*

rios, inter quos fuisse fertur quidam ex nobili familia Danica UARN (quæ etiamnum flore) transacta est; ita ut in posterum fines Daniae & Saxoniae Eidera terminarentur.

Matthiae Vrne meminit Catalogus Episcoporum Slesvicensium. Is enim ad annum MCCXXXVIII, cum aliis interfuit transactioni, factæ ab Episcopo Tychone inter fratres Cœnobii Holmensis & virum celebrem eo sæculo Ulbbi nomine. De quo consule Huitfeldtium nostrum.

Magister Iohannes Vrue Præpositus Otthoniensis in causis decidendis vicibus Episcopi Caroli Rönnov circa annum Christi MCCCCLXXIX magnâ cum laude defunctus est.

Si igitur ex allatis circumstantiis quidpiam de ætate huius mōnumenti colligere datur, mox post idololatriæ in his oris abrogationem, & cultus divini instaurationem positum, arbitrari licet, rerum in Dania gubernacula tenente Svenōrtone Rege, circa annum à nato Salvatore millesimum. Quam quidem conjecturam ratam haberem, nisi me retraherent literarum punctatarum frequentior in eo occurfus, qui (si vulgatæ & inveteratæ standum opinioni, quæ Woldemaro Daniae Regi victorioso earum adscribitur inventio) ultra annum Millesimum ducentesium à nato Christo illud extendere non permittet.

Accolarum jam nullus est qui genuinum saxi situm ac locum designare novit. Ego quidem in ipso cœnieterio à primâ fabricâ locatum crediderim, sed muro nequaquam adaptatum. Quod cum factum inscriptionis magna pars occultata, & ad usus plane alienos translatum est monumentum. Verbo dicam quid sentiam. Fundum in quo templum & cœmeterium jam visitur, Urnorum olim fuisse, eoq; in loco, utpote in propria possessione tumulatum fuisse Eschillum ejusq; majores, arbitror. Atq; hinc nepotes Christianis sacris addictos, tractum hunc divini oribus cultibus dicasse: utq; donationis monumentum aliquod extaret perennius, saxum hoc loco non movisse. Longo demum temporis tractu, obliteratedâ dominii memoriâ & re templi angustâ id pos-

stulante, muri partem constituere est coactum à camentariis, aliisq; nullum venerandæ antiquitatis respectum habentibus. Hunc ei nisi fors æquior indulisset locum, forsan jam penitus contractum, oblitteratum, aut devastatum fuisset, nostraque planè, ut alia multa, exemptum curâ.

Hoc verò ut statuam, vel illud movet, quod ex sepulchris templa initium sumxisse arbitrati sunt viri præstantissimi, inter quos Eusebius & Lactantius. Quâ de re Clemens Alexandrinus in Protreptico hæc refert: *Superstitio templa condere persuasit, quæ enim prius hominum sepulchra fuerunt, magnificentius condita, templorum appellatione vocata sunt. Nam apud Larisæam civitatem, in arce, in templo Palladis Acrisii sepulchrum fuit, quod nunc sacrarii loco celebratur. In arce quoq; Atheniensi, ut est ab Anthioco in nono historiarum scriptum, Cecropis sepulchrum fuit. In templo verò Palladis, quod Poliade Græci appellant, jacet Erichthonius. Ismarus autem Eumolphi atq; Diaræ filius in Eleusina una cum Celei natus, sepultus. Sic passim apud nos in oppidis & pagis sepulchrorum colles, aut templis vicini, aut sub ipsis. Inserta quin etiam muris prisca Literatura nostra decora Epitaphia, idem testatum reddunt.*

Quod si nobilissimi Viri & de Academia Hafniensi optimè meriti Domini *Lagonis Urne* olim Episcopi Roschildensis Reverendissimi, adhuc in familiâ vestrà extarent commentationes, non dubito quin hisce aliisq; multis lucem essent allatura splendidissimam. De eo enim, utpote literatissimo, literarumq; fautore summo, hæc in veteri exstant Academiæ Matricula ad annum MDVII: *Feria quinta proxima (post XXV Maji) disputavit nobilis LAGO URNE artium & decretorum Doctor, Roschildensis Cantor, Lundensis & Arhusiensis Canonicus, de immunitate Ecclesiarum in majori domo consulatus Hafniensis in præsentia Legatorum Regis Scotiæ & aliorum, summa cum laude.*

Domus hæc major Consulatus, illa est in qua jam habitat Episcopus, olim à Rege Universitati donata, ut Auditorium esset publicum, in quo lectiones & exercitia in juventutis

commodum haberentur jugiter. Verum ab oppidanis, non ita in partes literatorum, more suo, inclinantibus, de eadem hac domo variæ moræ sunt lites & contentiones, adeo ut etiam vi & armata manu eam Academia subtrahere non sint veriti, absente Rege Johanne, quidlibet pro suo arbitrio perpetrantes. Causâ tamen cognita, mox anno sequenti, graviter mulctati, eam Academia restituere sunt coacti, Quâ de re ita Matricula nostra ad annum MCCCCLXXXI: Circa festum Botulphi proposuit Consulatus Hafniensis recipere antiquam domum consulatus, à Rege Christierno pro usu Vniversitatis concessam, manu violenta, quod per Reginant Christinam compositum, & negotium suspensum usq; ad reditum Regis, scilicet Rege & Regina non presentibus institutum compleverunt, & circa festum Dionysii Rege absente Esbernus Stassue Proconsul Hafniensis eripuit Vniversitati domum consulatus. Et mox ad annum sequentem MCCCCLXXXII Rectore Erico Nicolai Artium & Decretorum Doctore hæc adduntur: *Feria secunda ante conversionem Pauli Esbernus Stassue Proconsul Hafniensis in placito publico coactus fuit literis Regiis, restituere Vniversitati antiquam domum consulatus.* Huic domui consulari demum pars altera addita, quæ in Matricula nova dicitur Universitatis domus, illaq; est quæ adhuc in inscriptione exornata cernitur, rudi licet ejusq; sæculi stylum redolente, nostri tamen Urni merita haud dissimulante. Sic enim habet.

*Anno milleno quingenteno & duodeno
Conditur hæc ædes, doctis aptissima sedes,
Antistes moritur Roschildensis, sepelitur
Illic, morre comes Jacobo cum fratre Johannes.
Eligitur Lago præsul, pietatis imago.
Huic, cum succedit devotus Clerus obedit,
Sclavi cum Danis componunt fœdera pacis*

Dacia

Dacia letatur, pax quia tuta datur.

Hiscē plura lege sub Principe facta Johanne

Quid referam pluris Princeps est - - -

Spes est ille patris, est dominusq; maris.

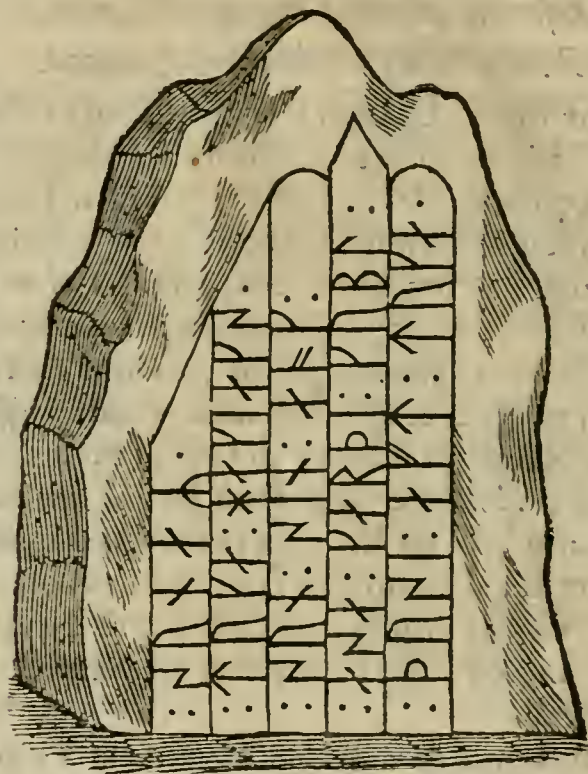
Nec hunc solum *Lagonem Vrne* Academia ex vestra familia peculiariter patrum datum invenio, sed & *Nicolaum Vrne* equitem Danum & Praepositum Lundensem sceptrum Academiae tenuisse & Rectoris magnifici officium sustinuisse magnā cum laude comperio. Quem Gysbertus Longolius *Virum perfectissimum, moribus compositissimum insigni eruditione ornatissimum, generis conditione domi non solum nobilissimum, verum & conspicuo dignitatis gradu amplissimum*, in praefatione Notarum suarum in Ovidii Metamorphosin vocat; tantae eruditionis & humanitatis fuit, ut cum literatissimis sui aevi, de variis rebus per literas conferre non sit dedignatus, asserente eodem autore cum quo familiariter vixit, ut ex dedicatione Coloniae Agrippinae dicti operis liquet. Sub eo quoq; anno MDXXIX civitate Academica donatus *Absolon Vrne*.

Quamvis haec remotiora aliquantum à nostro monumento cuiuspiam videbuntur, talia tamen sunt, quae in laudem familiae vestrae vergant, quaeq; cum ubivis obvia non sint, non potui non hisce subicere, ei qui gentis nostrae historiam meditatur particulariorem, forsā olim profutura. Vale familiae decus, & Wormii tui conatibus porro favere perge. *Hastinae V. Calend. Sextil. Anni MDCXXX.*

SECUNDUM BRIGNINGENSE.

ELegans & hoc est quod Borealiōr muri pars, quae caemeterium cingit Brigningense, ostentat. Pagus autem hic est provincia *Mussherrit* dictae Lalandiae. Saxum
Kk 3 ipsum

ipsum rude quidem, sed planum juxta basin, latitudine duarum ulnarum, & totidem altum, definit verò in conum angustiolem. Facies literata sic se habet.

ᚢᚱᚱᚱᚱ. ᚲᚢᚱᚱ. *ᚱᚢᚱᚱᚱ. ᚢᚱᚱ. ᚢᚱᚱ. ᚱᚢᚱ. ᚱᚢᚱ. ᚱᚢᚱ.
ᚱᚢᚱ. ᚱᚢᚱ. ᚱᚢᚱ. ᚱᚢᚱ. ᚱᚢᚱ.

Suner Tuka Hakleks sun sin auk Asa gerdi Kubl dufi est Tuka.

SUNAR TUCONIS HAKLEGI FILIUS ET ASA
TUMULUM HUNC IN HONOREM TUCONIS FA-
BRICARUNT.

Asserunt accolæ plæriq; lapidem hunc è vicino colle
translatum ad cœmeterii structuram patrum memoria.
Quod & inscriptioni consonum: expressè enim in tumu-
lo quodam fuisse arguunt literæ. Addunt, ibidem sub eo,
in colle, ubi primitus situs erat, repertam forpicem ex fer-
ro fabricatam, quæ sine dubio cum aliis *νεμυλίοις* illata

ab hæredibus fuit. Quem inferendi ritum aliàs pluribus exposuimus.

*AKI AKH HNK. Hic & patris & tumulati expressum habemus nomen, licet vetustatè majorem & gentilissimum sapiat monumentum.

HNK AKY HNA Emphaticè admodum conjunctim à filio & conjugè defuncti monumentum hoc positum testatur. Superius sibi ipsi vivus; hic filius & uxor defuncto iusta solvunt.

YNBT cumulum notat seu collem, quem supra defunctorum, præsertim magnatum cadavera, vario ritu extrudere solebant. Eandem vocem in Haraldino monumento invenies; inter Cimbrica: quandoq; YNPT vocant.

TERTIUM SCOLENGENSE.

PROvincia Suessherit dicta, haud contemnendum nobis exhibet, in via quæ lapidibus strata cernitur inter pagos Skolenge & Gurbij. Saxum enim inter reliqua ibidem visitur rude, quâ se longius extendit ad mensuram duarum ulnarum cum dimidia excurrent, quâ verò latius, ad ulnam cum dimidia. Inscriptionis tenorem hunc præ se fert.

HNTR-

degn *forir* *degne*. Id est. Non recedat Vir à Viro. In Legibus
 Canon Regis Angliæ Saxonico idiomate conscriptis extrare vo-
 cem *Degen* mihi autor est Henricus Spelman, & vulgo per vi-
 rum reddi, à quibusdam Baronem. Colligere hinc licet, viru
 hac voce notari, sed talem qui præstans robore & virtute, vel
 in gradu aliquo dignitatis constitutus. An pari censu cum
 eo habendus qui à Vegetio lib. 2. cap. 12 Decanus dicitur? *Rur-*
sus, verba sunt Vegetii, *ipse Centurie in contubernia divise sunt,*
ut decem militibus sub una papilione degentibus, unus quasi præficeret
Decanus, qui caput contubernii nominatur. Certè nec vox ipsa ab-
 ludit, nec sententia reclamatur.

Origo vocis hæc esse vide-
 tur; olim si quis honestis ac licitis mediis tantum acquisivit,
 ut piis usibus quidpiam legare, aut Regiis servitiis vacare cum
 laude posset, is pro *Degn* Anglis *Thein* habebatur. Est au-
 tem *Degn* quod jam *Tagn* dicitur, à verbo *Tagtager* quia à
 Regibus ac Principibus tales acceptabantur & privilegiis do-
 rabantur, quibus exempti essent ab omnibus servilibus ne-
 gotiis, & gradatim ad altiores dignitates virtute ascendere po-
 terant. Sic liberalibus artibus addictus, ubi eo usque pervenisset,
 ut artium humaniorum cursu absolutio, altiori eruditione &
 virtute dignus sit habitus, titulo *Degn* insigniebatur. Mer-
 cator quoniam etiam qui suis sumptibus bene instructa nave ter
 adexteros navigasset, reversus hoc titulo dignus est habitus.
 Primus igitur dignitatis gradus in quovis statu sic dictus. Hic
Degn miles veteranus & honore dignus sic dictus videtur.
 Unde tractum ad gladium designandum, quem verè Danica
 voce *Degen* appellamus, quod ejus ministerio in defensione
 utamur. Richardus Verstegaen in explicationibus vocum
 antiquarum capite 7. antiquit. sub litera T, *Thegn* seu *Theyn*,
 primarium ac liberum vocat servum, unde deducit *Thiene*
 quod servire etiamnum Danis denotat.

Addere lubet, quæ ad hunc locum transmisit Vir claris-
 simus Dn^s. M. Stephanus Stephanius, Historiographus Regi-
 us & Academiæ Soranæ Professor publicus. * L R P H K P N P H K
 P L P H K. Hoc est minister Deorum bellicorum, seu qui bellis præse-

run. Qui Danis antiquitus *Olagn*/ Germanis *Thegan* & *Degin*. Melchior Goldastus in Animadvers. ad Paroeneles Tyrolis Scotorum Regis pag. 364 *Ristor*, (nobis *Riser*/ *Remper*/ ut *Langbeen Rife*/ *Berner Rife*/ &c.) vocabant homines proceros ac robustos, qui vi viribusq. confisi situas ac montes incolerent gratia latrocinandi, contra quos invocati *Reku* venerunt, auxilio affictis fuere. Inde quod vocantibus intervirent *Degen*/ dicti hoc est servi. Nam id proprie *Thegan*. Othridus Wissenburgensis Præfat. ad Hludovicum Regem:

Thegan sin in waru

In maniger zalu

Manag leid er tulta

Um thas do Got gihanta

Vberu want er sid zarfram

So Gotes Thegane gizam

Eigin wir thia gvati

Gilicha Thegan riti.

Et lib. I. cap. III. Evangeliorum:

Thiu thritta z watha thanana

Thaz warun edil Thegana.

Vetus ille Paraphrastes Testamenti Veteris:

Enoch der Gotis Degin Was.

Idem de Pharaone & Jacobo Patriarcha:

Gap do der Kunic sinen segen

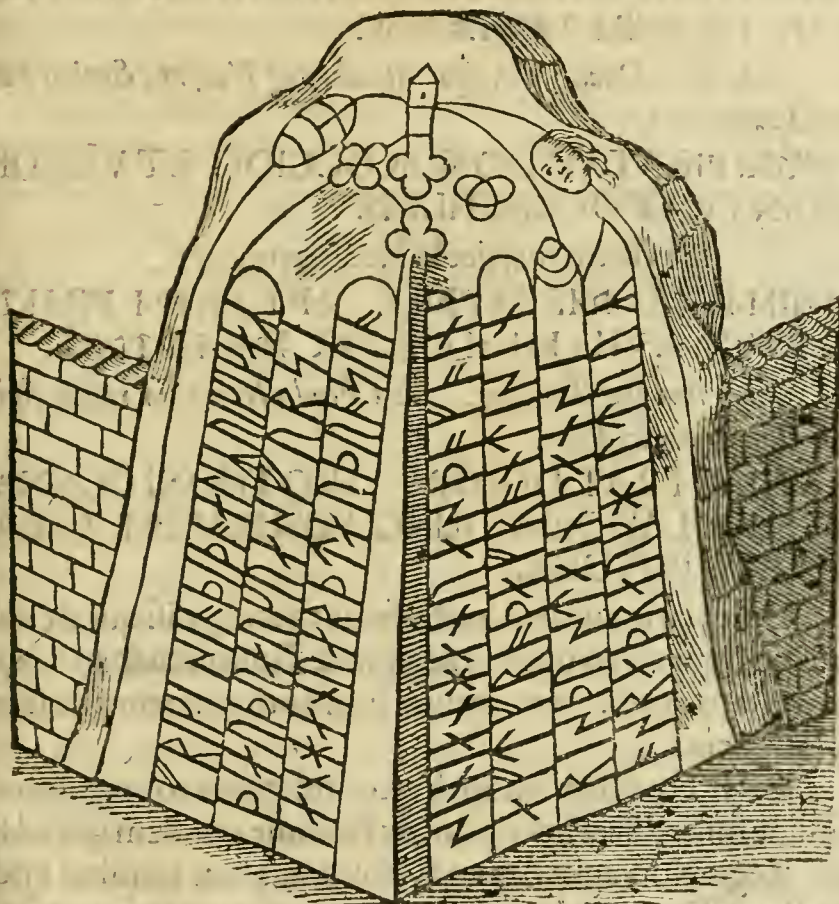
Er lie den edilen Gotis degin.

Cæterum *Edil thegana* seu *Degin* inter humanos proprie homo nobilis, fortitudine ac virtute præstans, humani generis officio belli domiq. paratus. Avorum memoria *Edel Knecht*; sed dispari, ne dicam, degeneri appellatione. Nam illi nullo in discrimine ponebant pauperes atq. divites, omnibus adæque præsto esse parati. Hi vero dicti Principum, Episco-

piscoporum, Abbatum, Comitum ministeriales, qui si beneficia (utor illorum verbis) acceperant, mutabant nomen in *Dienstimann*. Quemadmodum *Degin* de homine bellicoso & Heroico usurpari coepit: ita *Wigant* de servo industrioso. *Gotis Wigant* in citata inultotiens Paraphrasi.

QVARTVM

TIRSTEDENSE.

PRæclarum certè & elegans est illud, quod fovet idem Tractus in pago *Tirsted*. Cœmeterii enim latus meridionale exornat cippus è lapide duriori quatuor ulnarum altitudine,

dine, septem in circumferentia. Hic præter literas variarum rerum exhibet figuras, haud frustra huic duritiei mandatas; Cujus exactam suisq; circumstantiis munitam, si quis nobis exhiberet enucleationem, quin de rebus præclaris nos admonerent non dubitarem. Ex paucis istis quæ nobis hinc colligere datum, conjecturam de reliquis faciat quivis antiquitatum nostrarum indagator curiosior.

Primum ejus quasi latus hæc exhibet:

ƲRIƲI ƲIRFI ƲƲIRIƲ NIƲIRƲIR ƲIRIRI ƲIR NIƲIR
ƲIRIRI ƲIR NIƲIR ƲIRIRI ƲIRIRI ƲIRIRI ƲIRIRI.

Friki fiodi Doalir Vikingar diaudu aug Vafsur, Senian han vard Taudun sun.

FRIKI PIRATAM DOALIR OCCIDIT ET VASFUR
SINIAN ERAT OCCISI FILIUS.

Interstitio interjecto hæc sequuntur:

ƲIRIRI ƲIR NIƲIR ƲIRIRI ƲIRIRI. ƲIRIRI ƲIRIRI ƲIRIRI
ƲIRIRI ƲIRIRI ƲIRIRI ƲIRIRI ƲIRIRI ƲIRIRI ƲIRIRI.

*Sinian han var Dofoin. Est Froda fronti sin raisdu slain
densi Ofradr aug Hiltuur,*

SINIAN ERAT DOFOIN. FROTHONI COGNATO
SUI LAPIDEM HUNC POSUERUNT OSRADUS
ET HILTUUR.

De hoc monumento nil referunt accolæ, nisi quod è colle vicino, qui ab eo nomen accepit & *Xunesteenshøen* vocatur, sit translatum. Nec mirum, cum antiquitatem præ se ferat insignem.

ƲRIƲI quis fuerit non dixero, insignem robore ac fortitudine fuisse docet inscriptio, de Frocone quodam qui ad filiam Regis Norvagiæ Amundi, ablegatus erat nomine Fridlevi Regis Daniæ mira narrat Saxo lib. 6. quæ an huc referri debeant vide, certè eodem in libro & Frothonis & Vicari & aliorum fit mentio, de quibus nostrum hoc monumentum.

ƲIRIRI lego ƲIRIRI percussit, occidit;

NIƲIRIRI Pyratam priscâ voce notat. Antiquitus enim

nim Piratica honesta ac licita erat, atq; in ea se crebrò Reges ipsi, aut eorum liberi exercebant, ascitis famosioribus & fortissimis Athletis. unde Crantzius lib. 1. Vand. cap. 7: *Pyratica in honore fuit non minus quam olim apud Lacedemones furtum: arbitrantibus in paganismo Barbaris, quibus nullæ leges proditæ, nulla justitiæ comperta monita, justè possideri quicquid vi & armis quæreretur. Quam sententiam inter Christianos necdum multi antiquaverunt, armatam præsertim militiam sequentes, quorum ea ratio est, ut inter belluas in agris & saltibus, in aquis inter pisces, & in æthere inter volatilia; imbecilliora quæq; præda sunt ferocioribus. Ita ducendum inter homines.*

Huic studio se etiam mancipasse S. Olaum adhuc duodecennem narrat Historia Norvagica, atq; hoc nomine Regio titulo insignitum fuisse, etiam si Regnum tum haberet nullum cui imperaret. Moris enim olim fuisse refert, Regiis filiis Regium tribuere titulum ut primum Pyratice exercere ceperunt.

Sed hæc pyratice species certis constabat legibus. Non enim quosvis imbelles aut navigatione victum quærentes ob RUEBANT, ii qui Vikingorum titulo superbiebant, sed hostes saltim, aut eos quos sciebant hac arte celebres ac præstantes, quiq; opum ingentem vim bello maritimo conquissiverant. Dictos sic volunt à *Vijs* / quod Danis sinum maris notat; in iis enim delitescabant à tempestatum injuriis tuti, vel hostibus insidias structuri. Eadem hac voce homicidia & cædes olim notarunt, quo sensu & hinc etiam vox hæc tracta, ut qui dam arbitrantur. Quos enim devicerunt mox vita multabant. Quid si à Vikaro Norvagiæ Rege insigni etiam pyrata, quem Starchaterus miro ingenio strangulavit & neci tradidit? de quo etiam Saxo noster eodem libro sexto in hunc modum: *Tunc Starchaterus factò ex viminibus laqueo regem Vicarum implicuit, pænæ speciem duntaxat exiguo temporis momento daturum. Sed nodi rigor suum jus exequens, supremum pendentis halitum rapuit. Cui Starchaterus adhuc palpitanti ferro spiritus reliquias evulsit. Cum remedium offerre deberet, perfidiam detexit.* Inter omnes

verò Vikingos quos historiæ nostræ celebrant, famosissimi erant *Zomsvisfinger* dicti, qui Julini olim *Zomsborg*/ sedem fixam & Rempublicam; certis ac firmis legibus constitutam habebant. Hi enim ex Regia Danorum orti familia omnibus semper erant formidabiles, & præclaro semper animi & corporis enitebant robore, ut fusè variis in locis docet Historia Norvagica.

Cambdenus refert, rerum Anglicarum Latinis Scriptoribus Danos dictos fuisse *Viccingos*, quod Piraticam exercuerint: *Viccinga* enim Saxonica lingua, teste Alfride, piratam denotat. *Viccingos* vocat quos nos *Bisfinger*. Hinc in Rythmo de S. Annone Colonienſi Archiepiscopo:

Ninus hiz der cristi manni
De dir ie volc wigis bigan.

Ninus primus erat qui prælia incepit.

Et Otfrid. lib. II Evangeliorum:

Thie in herzen ni eigen nih einaz wig.

Qui animo nullum bellum moliuntur.

Inde apud Willeramum *Wighuis* castrum, seu castellum. *Wigfunne* ars gladiatoria. Glossarium meum M. S. *Vug* homicidium à verbo *eg vug*/ interficio; occido: inde dicitur *Vüge* N. G. tutum refugium, seu portus ubi non nisi ex uno latere patet aditus. *Vugur* adjectivum, præstans, fortis. In Niali Historia *PNKKA NAR ARRA YAKKA BHT NII PNK PHRRRA HTY BT NFRN A IYMAKT*. Gunnarus præstantissimus erat athleta omnium coætaneorum in Islàdia. *Sub NAYPNR*, Nomen piratæ & comitis Doliveri esse arbitror, id enim mox indicare sequentia videntur. Ductus unus in monumento superstes literam desiderari indicat, quam ex sequentibus, ubi idem repetitum occurrit nomen, restituiimus.

TANENK HNK. Innuere videtur Sinianum filium fuisse

isse, Doaliri à Friccone occisi. De hoc Siniano quædam addit insequens inscriptio quæ nostrum superant captum. Quid enim sibi velit vox **FR** una cum ignarissimis ignoro.

FR Nova hic incipit inscriptio Frothoni dicata, quæ tamen eodem tempore posita videtur, ut Doalirium hunc cognatione quædam Frothonem respexisse suspicari liceat.

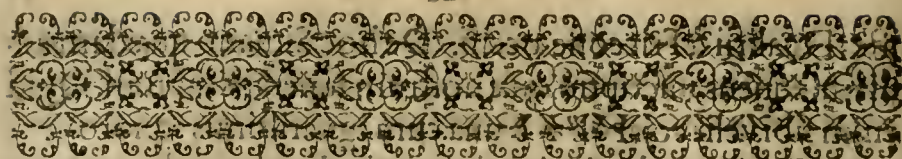
FR Quis hic Frotho exstiterit certo affirmare non valeo. Sex namq; hujus nominis Reges imperium apud Danos obtinuisse evincunt Historiæ nostræ. Saxo lib. 6 superius citato, ubi & Vicari & Froconis mentionem facit, de interitu & Epitaphio Frothonis Magni & Tertii, qui tempore nascentis Christi habenas imperii moderabatur, etiam loquitur, adeo ut hi eodem ferme tempore vixisse videantur. Sed hunc esse illum de quo monumentum nostrum agit, adstruere non audeo, cum disertis asserat idem autor, *Secus Weram Selandiæ pontem regio funere tumulatum corpus (addita causa) affirmantes Frotonem eo loci mortis ac busti copiam exoptasse, ubi regni ejus præstantissima haberetur provincia.* Nosq; de ejus monumento plura supra diximus. Nisi quis asserere audeat ob Regnum tantâ dexteritate administratum pluribus in locis ei posita esse ab amicis elogia, inter quæ & hoc in Lalandia.

FR Iam **FR** consanguineum indicat, vel cognomento sic dictus, forsan **FR** ut sit ille qui decem Norvagiæ Proceres interemit, vulgò **FR** cujus etiam meminit Historia Norvagicâ mox in principio. Catalogus noster Regum Daniæ, vocat **FR** : **FR** : **FR** : **FR**.

FR Nomina eorum qui monumentum hoc tam strenuis & præclaris posuerunt æthletis.

Superest jam ut aliquid de apposis dicamus hieroglyphicis. Naviculæ idea ut & sagittæ icon, quod de Vikingis dixim⁹ confirmât, Fricconem sc: bello maritimo præstantem tot debellasse Vikings. Nec aliud humani capitis addita delineatio indicare videtur, quam capitali supplicio affectos esse devictos. Reliqua ornamenta cum rudiorib⁹ constent lineamentis haud probè dignoscuntur, nec explicationem admittunt facilem.

MO-

MONUMENTORUM

DANICORUM

LIBER QUINTUS

CIMBRICA CONTINENS

Cimbrianos vocat patria dulcissima,
 Historicorum & Geographorum scriptis
 plurimum nobilitata; utpote quæ olim
 fortissimos illos protulit Cimbrós toti
 Romano Imperio formidabiles; ac tot
 præclaris victoriis ubiq; claros. Hanc ita
 nobis depinxit Lyscander noster: Cismarinam Dani-
 am veteres dixerunt Cimbricam Chersonesum; propter
 Regnum Cimmericorum aut Cimbrorum, quod hæc sua
 distingvit amplitudine. Nos vel Cimbriam vel Gutthiam
 Jutthiamve appellamus. Ea duplex est, Australis & Bore-
 lis. Prior à Saxonibus ad urbes Ripensem Coldingensem-
 que extensa, superius terminatur ingenti humine, à quo
 Duces Juthorum Syndriaenses vocantur. Hæc hodie
 nobiles fortesq; populos complectitur & egregia oppida
 Jutorum. Prior est Ducatus ex Slesvico administratus ad
 mare Godanicum. Secundus Holsatorum, cum quibus
 minores Frisii habitant, inde quatuor Marsorum genera
 se exferunt, Tentomarsi, Storemarsi, Villemarsi, Crempe-
 marsi, ibi enim limites Cimbriæ finiunt ad Austrum. Al-
 tera Borealior, ea amplior est, & in plures distincta regio-
 nes, populos maximos & fortes educat. Quindécim ibi
 numerantur Cimbrorum Aquilonarium clarissimæ To-
 parchiæ, quarum novem sunt cæteris nobiliores, totidem

præclaros constituentes Cimbrorum Ducatus. Quos inter-
fluente superius sinu Limmerico, ostendere cœruleum Leo-
nem cum novem cordibus in insignibus Regum Cimbro-
rum gentilitiis didicimus. Horum cum sint nomina anti-
quissima & appellationes vetustæ adhuc hæreant, maxima-
rum rerum, multarumq; gentium nos admonent, in iis igitur
tur paulò latius divagemur.

Extrema omnium Cimbricæ Aquilonaris regio est *Wen-*
ssyl quam aliqui Vinniliam, aliqui Venuliam dixerunt. Sed
usus introduxit ut latina mollitie Vandalia appellaretur. Hæc
octo includit pulcherrimas provincias, quas Dani Principa-
tus aut Comitatus vocant; parem faciunt suæ Selandiæ ma-
gnitudine, estq; populosissima & fortissimis armata viris. E-
duci ex pagis ejus Villicis facile viginti millia expeditorum
bellatorum à viro Vandalo nostra ætate edocti sumus; quo-
rum tanta ex antiquo & virtus fuit & autoritas, ut ii in Cim-
bria soli ex omnibus populis Danorum, Gothis in Scandiâ a-
nimo & scientia rei militaris conferri aptè possedicantur. Ha-
bent hi & suas civitates, sed quæ non sunt adeò nominatæ.
Schavenia autem propter magnam mercatorum copiam,
quæ ex utroq; in utrumq; oceanum hac transeunt, multo fa-
cta est notior. Hinc annumerantur Tythonicæ Toparchiæ,
principatus primum quinque; deinde Morlingorum duo in
interiori reflexu sinus Limerici, sub Episcopatu olim Burgla-
nensi nunc Aalburgensi. Ex hac terra educuntur à multis
Vandali quos autores testantur olim ex Scandicis insulis in
Germanicum litus ob inundationem Oceani transisse. Sed
alia aliorum opinio est, qui remotiorem recensent originem.
Nihil autem nos hoc loco quod peregrinum videatur, hac de
re agamus, cum illud amplius in suo deinceps capite explican-
dum sit. Unius tamen Procopii gravissimi Romanorum Hi-
storici auctoritatem ascribemus, qui Gothicis Vandalicisq;
temporibus vixit, utriusq; etiam gentis originem & mores
apprimè callebat, cum Princeps in exercitu Bellisarii esset con-
tra utrosq;. *Vandali (is inquit) populus Gothicus sunt.* Id verò

„perspicuum est. Neq; enim tum aut inter Hænetos aut Teu-
 „tonas dici possunt: sed Gothis annumerantur. Gothi autem
 „sunt Cimmerici & Getæ eodem autore. Igitur unde Cimme-
 „rii egressi sunt, inde prodierunt Gothi, Vandali. Atqui ex
 „Cimbricis, terris infusi, arctoisq; insulis propagati sunt. Er-
 „go ex Scandicis ipsi regionibus aptissime educuntur Vandali
 „in Germanicum littus. Idem quoq; lingvæ gentium & voca-
 „bula confirmant, quæ omnino Gothica sunt, ut declarabitur.
 „An verò ex hac una Cimbrorum provincia, copiosissimum
 „hoc agmen sit, dubitari certè potest. Sunt enim inter Vanda-
 „licas gentes, Guttones, Heruli, qui aliunde venerunt, igitur
 „magis credendum est collectitiam fuisse manum ex omni A-
 „quilone, & nomen Vandalicum à tota cohorte assumptum,
 „quod exponitur *Vandere Skaren* sive migrantium turba,
 „obq; id appellatio ista non rectè huic provinciæ alligatur quæ
 „commodius priscis Vinnilia dici consuevit, & attulisse eam
 „exercitui Vandalico Vinnilios seu Vinulos populum magnū
 „& fortem existimare licet. Neq; fortasse longius petatum est,
 „si inde Vindelicos prodiisse quivis dicat, quos ajunt autores
 „ex Cimbris & eorum uxoribus natos & fundatos esse; quos
 „Amazones dixit antiquitas.

„Secunda Regio *Himmerfyskel* est: Latine quidem tradu-
 „cto barbaricè sono *Himméria* est. Sed ad veterem eleganti-
 „am *Cimmeria* appellata. Gens hanc inhabitat ampla & cele-
 „berrima etiam hodiernæ die. Habet à Septentrione pelagum
 „*Limmericum* ad orientem *Balthicum*; ad occalum termina-
 „tur sinu *Saliorum*, qui ex *Cimmerico* ad austrum influit. Re-
 „tinere hanc Diœcesin celebratissimi regni *Cimmerici* vesti-
 „gia, memoriæq; conservare ex ipso nomine quod *Cimbri-*
 „cum est, constat. *Cimmerica* enim vox antiquissima est; ut
 „apud Cimbricas gentes, sic olim apud Græcos usitatissima
 „sed *Cimbrica* Romanis notior ex hac quasi contracta, novita-
 „tem quandam sapere videtur, qua jam non utuntur incolæ
 „Germanica aut vernacula *Dialecto*. Habet hæc *Toparchia*
 „provincias octo, civitatesq; pulchras & populosas, præcipuas

vere

Verò Wiburgum Aalburgumq; utramq; antiquam Coloni-
am; utramq; Episcopalem sedem: Sed Wiburgum clarius est,
omniumq; Cimmericorum Cimbrorumve caput celebratissi-
mum atq; unica Metropolis, quo his etiam ætatibus ex o-
mnibus regionibus & terris Cimbricis immensa confluunt
multitudine homines ad perlamentum Cimmericum & au-
dienda iura in nobilissimo isto ac generali Cimmericæ foro.
Hæc urbs quasi parens Cimbriæ est, & fama ad nos pervenit
ante tempora Danica, & deinde per annos plus minus sexcen-
tos Cimmersbergam dictam esse, donec Heros Vigletius
Cimmericorum, Getarum, Dacorumq; monarcha, post inte-
stinæ Regum Cimmericorum discordias, inversam oppres-
samq; restituit; ditavit, & ex se Vibergam appellavit, cuius
procul dubio nomeninit Tacitus. Ex hac urbe latissimè impe-
ratum est à Cimbris, quorum quanta fuerit virtus antiquis
mundi seculis, ex rebus Cimmericis constat, quæ in toto or-
be, omnium gentium monumentis celebrantur.

Proxima huic est *Obersyssel* hanc volunt latinè esse Obe-
triam, quam immensam tredecim provinciarum aut princi-
patuum ad finem Balthicum, regionem definiunt, ditissi-
mamq; omnis generis mercibus, propter maris quod ad ori-
entem influit oportunitatem. Urbs in hac, in confinio Nin-
gonum & Haslonum amplissima est Arhusia Episcopalis se-
des, quam fluvius ingens dictas provincias dirimens etiam in
duo secat. Hic primum Froto VI. Danorum, Anglorum, Nor-
mannorum, Vandalorum Rex potentissimus templum egre-
gium S. Trinitati extruxit. Sunt & aliæ non ignobiles, Hor-
senia, Randrusia, Mariagria, Hobroja, omnes pariter mari-
timæ.

Quarta *Sersyssel* Cimbri *Særssyssel* sua Dialecto di-
cunt, & convenit appellatio ad Herliam quæ est Herulia. O-
cto hujus sunt augusti principatus, & conferri vel Cimmerica
vel Vinilia jure potest. Nam cum expressè nominentur in mi-
grationibus Gothicis Heruli & Obetræ, hinc quoq; Um-

33 bricii & Sallingii, invenimus omnium horum in Cimbria
 33 relicta esse vestigia, de quibus alii quidem uberius judicent. 1
 33 Umbrorum dehinc vel Umbriciorum se extendit
 33 planities, quatuor distinctis provinciis. Moxq; Salingo-
 33 rum terra trans fretum Salium in quinque partita classes.
 33 Varinorum inde tria sequuntur genera, & urbs Varinia;
 33 Mox Vilinorum tellus in duos ordinata principatus. Evē-
 33 stigio Lororum latissima regio novem distincta præfectu-
 33 ris. Cui æqualis Istelia & urbibus & populis creditur.
 33 Mox Elmeoniæ egregia gens, prioribus tribus provinciis
 33 minor. Has excipiunt abundantissimo tractu Guttones
 33 Cimbrici versus Austrum. Hæ igitur Cimbrorum Topar-
 33 chiæ & terræ sunt numero quindecim, quibus includun-
 33 tur aliæ minores exactè centum. Manifestum autem in
 33 sermonibus expeditionum fiet, omnes aquilonares gentes
 33 & præcipuè eas quæ Chersonesum inhabitant, ad quas i-
 33 ter terrestris patet, incitatas & angustiis locorum & Teuto-
 33 num fortuna, bello occupasse vicina maritima ab Albi ad
 33 Vistulam; ubi & versus ulteriora Tuisconitarum ferè o-
 33 mnes gentes invenimus quas jam in Cimbria recensuimus.

Ejus Tractus Septentrionalior in quatuor, ut dictum,
 dividitur Episcopatus, Arhusiensem, Viburgensem, Van-
 dalicum olim Burglanensem & Ripensem. Horum habi-
 ta ratione, monumenta literis nostris antiquis insignita,
 quæ hinc accepimus in totidem classes dividemus, primas
 Arhusiensibus tribuendo. Non eo solum nomine quod è
 Selandia Arhusiam trajectus in hanc Chersonesum sit or-
 dinarius & brevis, sed etiam quia in hujus metropoli Ar-
 husio, memorabili anno MDLXXXVIII vitalem primè
 hausimus auram, hæc q; ipsa nobis tot eruditione præ-
 stantes protulit viros, Academiæ etiam hujus
 Regiæ Professores, quot vix ulla alia
 totius Cimbriæ:

ARHUSIENSIA.

ARhusium civitas maritima est celebris, & nitida, in qua ob loci commoditatem, agri fertilitatem, sylvarum copiam, portusq; oportunitatem, circa annum Christi MXIV primum constituta est sedes Episcopalis quæ provincias seu Nomarchias triginta unam sub se continet, civitates septem, Parœcias rurales CCCIV, arces quinque. In ipsa urbe quamvis complura sint visu digna, Episcoporum, Prælatorum, Nobiliumq; Cœnotaphia, templum quoq; magnificum Divo Clementi sacrum, curiæ etiam Episcopalis rudera: attamen quia literis præfatis insignitum nullum ibi inveni monumentum, ne extra oleas vagari videar, multa commendatione digna, hic tacitus præterire cogor, ad vicina me convertens. Si prius monuero me in chartis quibusdam invenisse, Arhusii in cæmeterio templi D. Virgini dicati, sepulchrale extitisse saxum, Runicis nostris exornatum notis, quarum ductus non uno tenore exhibent. Sic enim quidam legunt:

ÞNRHTA. IERIEN. *þþþ. IY.

Dursta Ieries hede jeg.

DURSTANUS ERICI VOCABAR.

ÞNRHTA aut Durstanum, aut si fœmina, Dorotheam notabit.

IERIEN, Erici, sive filius, sive uxor; notum enim in diomate Cimbrico, pro *Eriek* dici *Jerick*.

Alii in eodem lapide hæc se legisse ferunt:

ÞNR. HTN. RþH. þH. TNK. HTNK. Forfan hoc modo
ÞNRHTN. RþþH. HTNK. HTNK.

Dursta reisdi stun seins.

DURSTANUS SCULPSIT LAPIDEM SUIS
DICATUM.

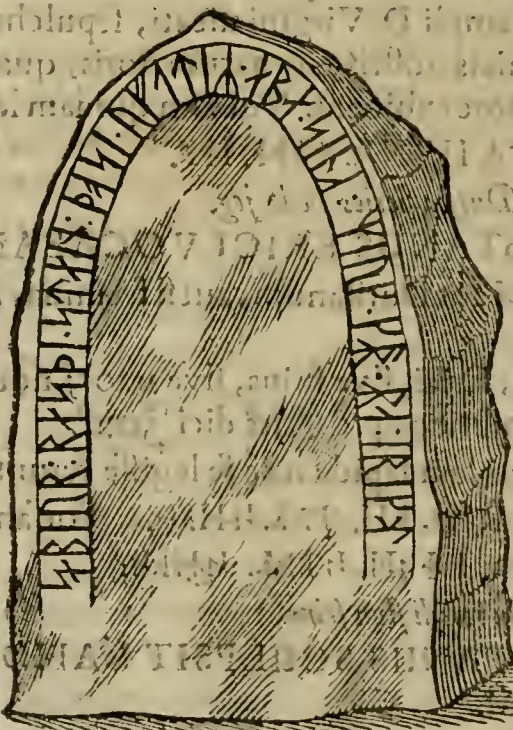
Quamvis ea in urbe, in qua hæc extare ferunt, & natus & educatus sim, magnamq; ætatis juvenilis partem

contriverim, nihil tamen de hoc saxo, aut audivisse me, aut vidisse, tunc temporis memini.

PRIMUM

RANDRUSIENSE.

INter Civitates hujus Diocesis amoeniores, etiam Randrusiam numeramus, salmonum piscatura, frugumq; meliorum copia nobilitatam, Saxonis quip etiam nostri scriptis claram. Hic civis cujustam ades exornat saxum liminare ex colle vicino procul dubio delatum, quod meliori dignum loco quis non putaret? Quamvis rude, ad colorem tamen accedit coelestinum, duarum ulnarum longitudine, quinque quartarum latitudine, dum situm obtinebat priscum in conum obtusorem desinebat. Hac autem jam habet:

ANNO RANINUTIAK PANI INPTIR TBT INKA TIRP
FARTIR IRIYT.

Asbiur resdi stein dosi ester Ebe sina miug karlara Irikal.

ESBERNUS LAPIDEM HUNC POSUIT EBERO
SIO MULTUM DILECTO AMICO.

†HP̃TIR lacuna hic in lapide conspicitur apice ejus,
dum transferebatur fracto & neglectim habito, hoc verò
pacto supplendam reor.

R̃HH̃ hinc collige situm lapidis genuinum qui e-
rectus erat.

†B̃. De hac voce in Stróensi me quædam dixisse me-
mini, præfixa aspiratione & addito R est Heber.

YARARA. Jam ~~ficeret~~ dilectum vocamus, quidam ad-
dita supra R notula legunt YARA quod vel Carolum vel
virum fortem ac strenuum notat.

IRIYAT quid sit non assequor; suspicor mendum
subesse, amicum verti, licet ejus fundamenta non habe-
am, saltem ut lacuna resarciretur. Hoc enim in loco
characterum ductus adeò sunt confusi ut vix certi quid
colligere detur.

Sunt qui lapidem hunc ab Erico quodam positum fe-
rant in honorem cujusdam dicti Snio Migi: sed inscripti-
oni non respondet fabula.

SECUNDUM HOBROENSE I.

Quarto à Randrusia lapide, oppidum extat decorum
in Nomarchia *Buseherre* dicta, exstructum, quod
à Ponte nomen traxit, *Hobroe* vocant, & hic bina con-
spiciuntur literatura nostra conspicua saxa. Alterum
quod fores civis cujusdam exornat, coloris ferme ejus-
dem est cum Randrusiensi, sed figuræ multum discrepan-
tis, accedit enim quodammodo ad quadrangularem, nisi
quod angulus ille aliquantum promineat qui foramini-
bus duobus perforatus est. Longitudo se ad ulnas duas
cum semisse extendit, latitudo ad unam saltem. A basi in-
terio-

terioris limbi incipit inscriptio, atq; ad summum ubi pervenit, descendens in eandem terminatur, ita quidem ut sup-
plenda sit iis quæ exterior ductus exhibet. Figuram ut acce-
pimus, en hic damus.

ÞARANTIK: RTHI: HTTH: ÞTHI: ÞTIR: ANPN-
TA: AP: IKPAT: PTHR: NART: PNPN: NIKTR.

Thoraltin resdi stin densi estur Auguta, og Ingaldur vart Gudruner.

THORALDUS LAPIDEM HUNC POSUIT
AUGUTO ET INGALDO PATRIS NOSTRI
BONIS AMICIS.

ÞARANTIK legendum censeo ÞARANTIA Thoraltin, sic enim pluribus in locis þ punctatum valorem habet Th, & Islandis peculiari nomine Það indigitatur, Pro þ vero finali sinistro ductu minus conspicuo facile quis þ legeret, compositura vero videtur nomen à ÞAR quod Thoronem nota-
ret & ANTIA quod seniozem, quasi Thoronem seniozem dix-
-orota

dixeris. Vel ut supra explicatum Thoralt quasi totus Deo Thoroni addictus.

†NPN† arbitror nomen esse proprium viri vel mulieris, quamvis proximè accedat ad modernum *Augud* quod idolum designat, frater forsan fuit Thoraldi.

IKP†† vetus viri est nomen, quod etiam haud rarò in monumentis occurrit. Nota hic contractionem duarum litterarum K & P in unam, in aliis haud infrequentem & in voce N†RT hujus inscriptionis etiam usurpatā, dum N & P in unum coalescunt.

N†RT Nostrum denotare arbitror, ut indicet Ingeldum patrem fuisse Thoraldi & Auguti, cui demum illa videtur posita quæ linea exteriori compræhenduntur.

PNH bonum arbitror, commendant enim filii parentem à bonitate. Inscriptionis exterior series, post priorem posita videtur.

Ferunt lapidem hunc ex cœmeterio translatum, an ita sit, certo non dixero; argumentum fortè præbet alter ibidem adhuc conspicuus, de quo nobis jam sermo erit.

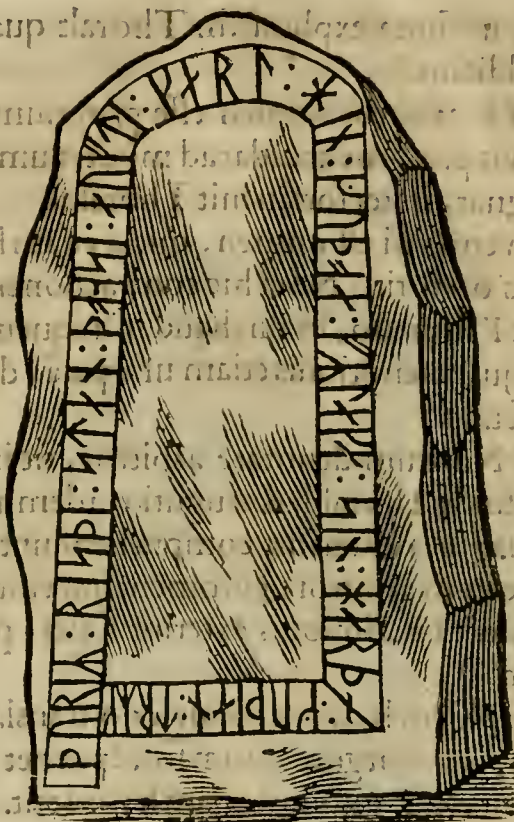
TERTIUM

HOBROENSE ALTERUM.

Eiusdem oppidi Cœmeterium exornat lapis alter ad cippi accedens figuram basi latiore, apice paululum acuminato, materia constans generosiore ad marmoris nitorem quoquo modo accedente, colore candido. Supra terram, eminet ulnis duabus, latitudinem habens quinque, quarum, crassitiem ulnæ unius. Inscriptio à sinistra baseos per apicem in dextram transcurrit & juxta initium completur. vide iconem.

Nn

PARRIA

ÞNRIL: RIHI: HTIK: ÞATHI: ÞNPTI: YTRT: *IK:
 ÞNÞAT: ÞANÞY: HIK: *TRÞT: ÞNÞIK: TRAP:

*Thurir risdi stan doasti usti Karl hin,
 gudoa fylaka sin, herde gudian tryg:*

THORO LAPIDEM HUNC POSUIT CAROLO
 BONO COMITI SUO, DIIS BONIS (EXERCITUI)
 FIDO.

ÞNRIL Thoronem notat. Nomen nostratibus olim
 valde familiare, eo quod Deorum summus hoc sit salutatus.
 Forsan ille qui supra ÞARATHIL dictus.

ÞANÞ Y comitem expono, at *fylge* comitari, idem
 nomen invenies in Siorupensi quod est Scanicorum duode-
 cimum, sed per I simplex scribitur, cujus loco hic est litera in
 nostris

nostris monumentis ea potestate rarò obvia, † scilicet. Quæ quidem licet communiter sit R finale, hic tamen ut & in TRAY in medio dictionis posita, non R sed Y designat. Ab Islandis YR appellatur, ac una ex vetustissimis esse putatur, de quo fusiùs in nostra Literatura Runica cap. XII. disseruimus.

Comes is dicitur qui non solum lateri alicuius individuus adhæret, & quasi contubernalis est, sed qui alterum veluti superiorem agnoscit, cui etiam obsequio obligatus est. Sic Saxonoster in Præfatione Historiæ se Absolonis Episcopi *comitum extremum* vocat, & Lib 6. Starchaterus se Frothonis comitem nominat: *Quando Frothonis comes annotabar.* Hic verò amicum denotare videtur, quo sensu comites & Amici Augustorum olim quidam apud Romanos dicebantur, nempe qui à consiliis erant, eosq; in bellicis expeditionibus sequebantur, de quibus Spartianus in vita Adriani. *Quum Iulius dicaret in consilio habui; non amicos suos aut comites solum, sed juris consultos:* Vetus saxum Mediolani:

C. SENTIO
SEVERO
QUADRATO
C. V. COS.
AMICO ET
COM. AUG. N.

Vide de hisce fusiùs differentem Stephanium nostrum in Notis ad Præfationem Saxonis. Alias comites dicebantur quotquot è comitatu Principis erant. Comitatus v. aula & familia erat. Ex Cicerone Act. 4. in Verrem colligi posse videtur, florente Republica Romana comites dictos fuisse qui publici negotii causa, Proconsules & Præsides in provincias euntes comitabantur, ut Præfecti, scribæ, præcones, Medici &c.

*†R† &c. Hæc formula in quamplurimis occurrit,

-††

Nn 2

quid

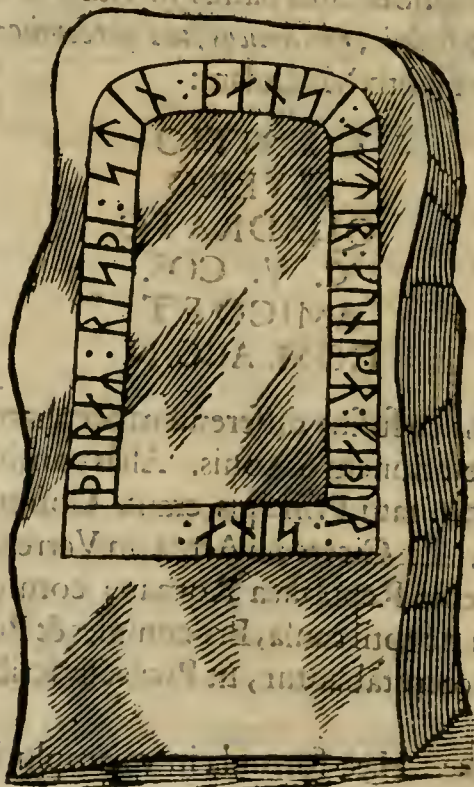
quid verò ea significari existimem, videbis in explicatione monumenti octavi Scanici.

TRAY Trng fidem notat. Ex hac voce, quæ alias per N scribitur punctatum, satis liquet potestas & si enim per R exprimenda, tres concurrerent consonantes sine vocali, nullusq; sonus; & eadem figuris saltim diversis, bis repeteretur litera, quod rationi haud consonum.

QUARTUM

GLENSTRUPENSE.

IN provincia Halherit dicta, pagus extat Glenstrup; ab ejus templi plaga australiori saxum visitur rude & impositum, duarum ulnarum longitudine, latitudine quinq; quattararum, figura quadrata ferme, nisi quod conus sit obtusior. Inscriptio ita habet:

ÞNRJA: RIHPI: HTIK: ÞATHI: ÞÞTIR: YNNÞAR: I
 YÞNR: HIK: *Thurirrisdiðlin estir Kunugar fadar sin.*
 THORO LAPIDEM HUNC POSUIT KUNU-
 GARO PATRI SUO.

Ab eâdem templi plagâ collis adhuc visitur, *Kuinar Hôj* dictus, unde devolutum hunc lapidem afferunt accolæ, propè fontis est scaturigo, quæ olim fons Thoronis dicta. Ferunt namq; eo in loco Dynastam quendam Thoronem nomine, filium suum Idolis immolasse, ac mox fontem hunc emer-
 sisse, qui à Thorone nomen retinuit, usq; dum de vero Deo sanior elucescebat doctrina. Tunc enim ut Idolomaniam hanc penitus abolerent, fontem tribus Mariis, (ut ita dicam) sacrarunt, ac ad varios morbos profligandos vim acquisivisse creditum est; superstitione ista adhuc validas radices obtinente. Consentit itaq; prior relatio cum nostra inscriptione, cujus primæ vox ÞNRJA Thoronem hunc nominat.

enim punctatè legendum. Sed de eo plura in nostris non invenio monumentis.

YNNÞAR Regem appellative notat: hic proprium esse videtur patris Thoronis. Magnam certe affinitatem habet cum voce *Kuinar* ex qua denominationem traxit collis. Occurrit hic duplex literarum combinatio, diligenter annotanda si enim cum Y conjungitur ut & cum IR non infrequenter scribendi more.

QUINTUM

GIESINGHOLMENSE

In australiori *Haltherri*, ante fores sacelli quod in nobiliar-
 ce Giesingholmensi visitur, tres magnitudine conspicua,
 rudiori tamen materia constantes extant lapides, figura
 quadrangula oblōnga. Horum unus omni destituitur linea-
 tura, alter effigiem Episcopi ostentat, & agni coacti cru-
 cem gestantis, tertius (qui nobis præcipue hic delineandis Y

præter figuras dictas, literas habet Runicas, undiq; lapidem
ambientes, excepto eo quod limbi inferioris pars amputata
abstulit. Longitudine est ulnarum trium, latitudine unius,
crassitie unius quartæ. Inscriptionis quæ restat series, unâ cum
adjunctis Iconibus ita se habet:

RUBENIF: YTH: #INP APT PARHABI HNT MAY
*AR: NCH BIRAA YARI KAT HAN MYAR HAN
HNTAR:

*Rusduad gode dæuff ysa dyria Ebt sim tagbar ius bedur Ma-
ri nadi sylt Nicolaus Kæsnor.*

RUBTHUADUS BONUS SUPRA TUMULUM
YFONIS FILII EBONIS (hic defuncti quedam, absq;

bio: hunc lapidem posuit) ROGATE MARIAM ANI-
MÆ EJUS UT MISEREATUR. NICOLAUS KASO-
NIUS.

Referunt accolæ saxa hæc translata fuisse à Cæmite-
rio Giesingholmenfi in hunc locum, quod inscriptioni
neutiquam repugnat. Christiana enim est, quæ non sapit
stylum eorum quæ in camporum reperiri solent clivis &
collibus. Nec vetustatem usq; adeò magnam præ se fer-
re videtur, cum Episcopi repræsentet habitum insculpta
imago, & agnum DEI crucem gestantem. Imaginem au-
tem istam arbitror esse D Nicolai; ut alludatur ad nomen
adscriptum. Nec enim ex historiis nostris percipere licet,
quemquam Episcoporum ibidem sepultum. Confirmat
idem mistura literarum Romanarum cum Runicis, in
vocibus RNS & HNOR.

RNS existimo Russum seu quempiam ex Russia de-
notare. Notum enim quanto in pretiò ibidem D. Nico-
laus, quem pro summo agnoscunt Patrono, cui etiam
divinos sedulò exhibent honores. Fuit igitur hic Thu-
adus natione Russus, nisi pro S Latino B legendum.

†HN, Quamvis per *ester* explicari posse videatur, attam-
en hoc in loco sensui magis congruè, *supra*, ut re-
spondeat M†AR *leger* / seu sepulturæ, quam etiamnum
vocamus *Egersied*.

†P†, Uffo vel Yffo A enim hoc in loco est Y ut & in
voce sequenti P†RI† *Dyre* / pretiosus, præstans, præclarus.

HN abundè arguit aliquid hic desiderari & totam
literarum seriem quæ inferiorem lapidis occupavit par-
tem, periisse, an HN dis?

B††A votum hoc ætatem saxi ex parte innuit.

Y††HNAR. An ad Kaasios nostros hunc Nicolaum
referre liceat, judicent alii. Si quæ in illa familia sint hujus
rei documenta, digna essent quæ hic locum invenirent.
Nam quæ de Lagone *Brock* hic tumulato fabulatur qui-
dam,

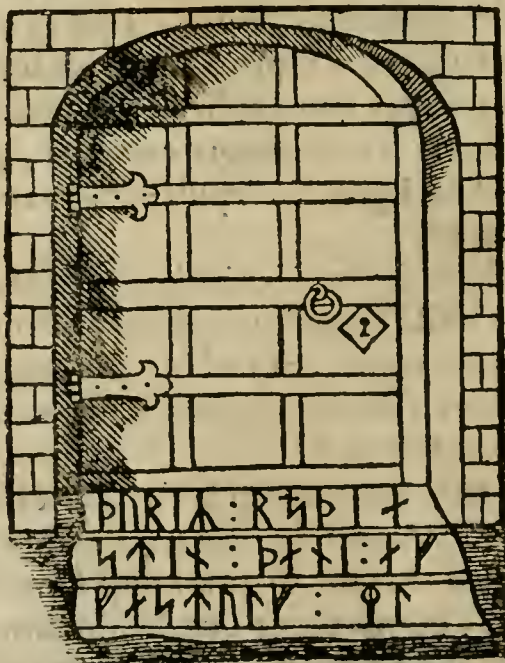
dam, nihil planè habet inscriptioni affine. Videtur hic Nicolaus Runas & inscriptionem lapidi addidisse. Mirari verò subit, hanc in duabus saltim syllabis totius monumenti occurrere diversarum characterum misturam.

Ferunt ad arcis hujus Giesingholmensis ædificationem, complurâ saxa, inscriptionibus decoris insignita comportata fuisse, eorumq; vestigia adhuc in scalâ cochlide, alibiq; extare. Sed quia eorum nondum mihi facta est copia, invitusea præterire cogor.

SEXTUM

ALLINGENSE.

ANte fores templi Allingensis ejusdem Nomarchiæ fragmentum saxi extat, jam figura quadratum, quamvis integer dum esset lapis, aliam obtinuerit; longitudine jam visitur duarum circiter ulnarum, latitudine unius. Aliunde translatus certum est, sed unde & quando, non est qui narret. Situm his lineamentis cape:

ÞNRIA: RTHPI: HTIK: ÞKI: THPTHTNP: YI

Thurir resdia stin, deni estir Fastulf mi

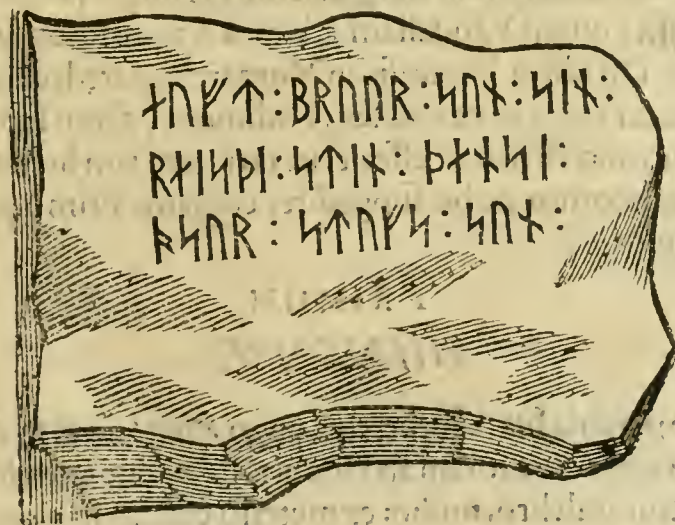
THORO LAPIDEM HUNC POSUIT IN MEMO-
RIAM FASTULFI MI.

ÞNRIA Quia toties in monumentis hujus tractus Tho-
ronis fit mentio, existimo eum præclarum Dynastam fuisse
totius hujus Nomarchiæ ut & adjacentium, quem tamen si-
lentio involvunt historiæ nostræ.

RTHPI, In hac ut & sequenti voce combinationum
extant exempla. In hac quidem T & H, in illa T & Þ.

SEPTIMUM STENHALTENSE.

ANte annos complures cum nobilissimam matronam
Annam Krabbe generosi Domini Jacobi Biornonis re-
lictam, viduam, antiquitatum nostrarum studiosissi-
mam foeminam, valetudinis ergo, in Stenhaltina visitare
arce, inter reliqua quæ mihi antiquitatum monstravit κε-
μήλια, in horti (præclara herbarum, etiam rariorum copia
instructi) meditullio tumulum monstravit, collapsum fer-
mè, sed saxis variis undiq; cinctum, inter quæ unum erat reli-
quis grandius quadrangulare fermè, quod politiori facie
has ostentabat notas:

ἸΝ ΜΕΜΟΡΙΑΝ ΒΡΟΔΕΡΙ ΦΙΛΙΙ ΣΥΙ ΛΑΠΙΔΕΜ
 ΗΥΝΟ ΠΟΣΥΙΤ ΟΣΥΡ ΣΤΥΦΟΝΙΣ ΦΙΛΙΥΣ.

Eust Bruar sun sin reistdi sin densi Oser Stuffs sun

IN MEMORIAM BRODERI FILII SUI LAPIDEM
 HUNC POSUIT OSUR STUFONIS FILIUS.

Stenhaltum de quo dixi, nitidissimum est palatium fossis undiq; cinctum, in Provincia, à filiginis ubertate & bonitate *Housædherrit* dicta, vix altero lapide *Randrusia* distans. Habet sibi contiguum monticulum arte, ut apparet, elaboratum, circa quem sæpissimè varia visa esse spectra mihi narrarunt. Sepulturæ præcipuæ cujusdam familiæ olim destinatum fuisse mihi persuadeo. Lapis autem iste quem hic delineavimus, eo in loco jam non visitur sed ad reparationem quorundam ædificiorum translatus fêrunt. Adeò à cementariorum injuriis nihil tutum, qui & hunc & alios multos nobis inviderunt, atq; à Diœcesi *Arhusiensi* ut jam pedem dimoveamus cœgerunt.

ALBURGENSIA.

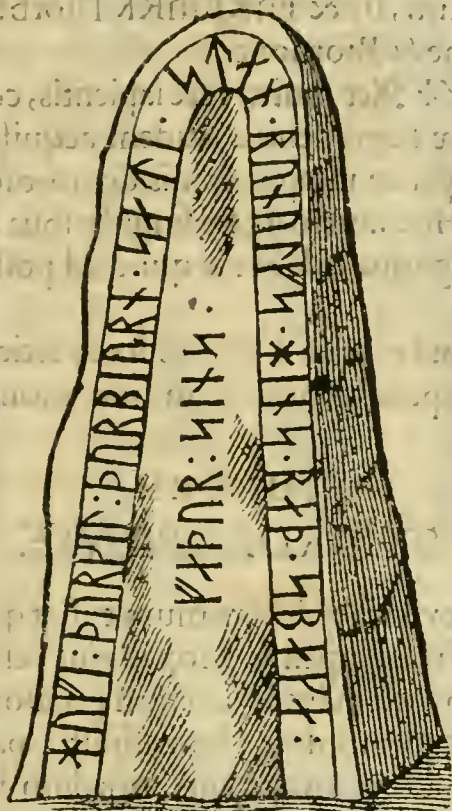
AB ejus tractus civitate primaria & majori, *Alburgo* nempe (quam ab anguillarum copia ita nuncupatum volunt quidam) Diœcesis tota *Alburgensis* jam dicitur: olim, *Burglanensis*, alii *Burglavienensis*, à *Burgla* jam *Vensilia wendsyssel* / quam *Vandaliam* etiam à scriptoribus dictam, invenio. Dividitur Diœcesis in *Nomarchias* tredecim, templis ornatur 180, civitatibus sex, Nobilium palatiis supra centum, quorum structura effecit, ut rariorem jam literatorum monumentorum nobis suppeditet copiam. Primò autem, lustrabimus.

PRIMUM

HUNENSE.

Nomarchia *hundbocherrit* à pago *Hune* nomen videtur sortita, & hic forsàn ab *Hunnis*. Pagus hic templo exornatur pulchro, undiq; cæmeterio cincta, in ejus australiori

liori aditu, rude conspicitur saxum, cippi figuram præ se fe-
rens, altitudine ulnæ unius cum dimidia, parte ea quâ supra
terram eminet, latitudine circa basin, unius ulnæ, crassitie
dimidiæ. Notas quas exhibet hic delineavimus.

✠ՈՒԼ ԲՈՐԿՈՒՆ ԿԻՆ. ԿԻՔ. ԲՈՒՆԿԻ-
✠ԻԿ. ԲԻՔ. ԿԵԿԻ. ՔԻՐՈՐ. ԿԻՔ

Husi Thurkil Turbiurn satu stan Runulfs

hins reth þaka fadur hins.

HUI, THÜRCHILLUS, THURBIURNUS, LAPIDEM POSUERUNT RUINÆ VERE SAPIENTIS PATRIS SUI.

Certum est lapidei aliunde huc translatus, inscriptio enim ethnica est, & peculiari concepta stylo: sed nemo adhuc inventus, qui certi quid de eo docere valuerit.

*NPI. Tres videntur fuisse unius parentis liberi qui hoc monumentum crexerunt. Oo 2 pN-

• 31 • **THORVIN.** Nobis adhuc familiare est Turchilli nomen; compositum à **THOR** quem Thoronem dicimus. (**P** namq; punctatum valet **Th** antiquitus, verò nullas puncto figebant, sed eadem figura diversis respondebat potestatibus) & **VIR** Chilianum, sic & **THORBINR** Thorbernus, compositum à Thorone & Biornone.

RIF **UBIT** **Xet spasa** / verè sapientis, cognomen videtur ob sapientiæ & prudentiæ laudem acquisitum. Rarum, alioquin est reperire in epithaphiis demortuorum, addita cognomina. Hoc autem quia singularibus animi dotibus acquisitum, dignum videbatur quod ad posteros transmitteretur.

UIK **Sins** plurale à **UIK** & hæc particula arguit plures fratres sumptus contulisse in hoc monumento fabricando.

SECUNDUM TUORDRUPENSE.

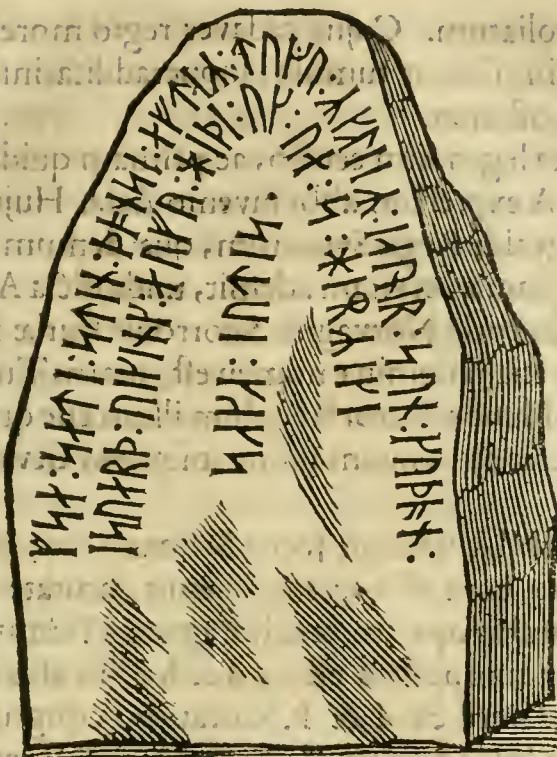
IN eadem provincia pulcherrimum exstat quodjam in templo visitur Tuordrupensi. Mox in ejus vestibulo occurrit cippus rudior ostentans in laterum politiori tres characterum ductus, quorum duo à basis sinistra parte incipientes per apicem lapidis transcurrunt, usq; dum in dextram terminentur; tertius verò reliquorum medius, apicem non attingit saxi. Altitudo est duarum ulnarum cum dimidia, latitudo unius.

AN. UFTI. UTK. FFKI. PTIA. TNYN. YATII.
IANDIR. UNK. FNFK. IUNIR. NIKY. TNP. KPI NY
NAR. KIR. AII. MYT. INTI.

Osa seti stin dosi estir Tuku angalir javair sun guden, Isward wiking aufu bidi ug war hin riki saka Iutis.

OSA LAPIDEM HUNC POSUIT TYCHONI ANGLICO FILIO IAUARDI, ISY ARDUM PIRATAM OCCIDIT QVI HUC APPULIT OB DIVITIAS CIMBRORUM.

Quid

Quid de hoc monumento per manus quasi traditum, sit posteris, quidq; nobis circumstantiæ locorum præbeant, expendendum, antequam interpretationis nostræ reddiderimus rationes.

Lapidem hunc translatum referunt à colle quodam, ortum versus templum spectante, quem etiam Fluvius aluit, insulam quandam ambiens *Fersborg* dictam, ab arce valida ejusdem nominis, in ea olim sita, cujus adhuc conspiciuntur rudera & vallorum reliquiæ. Ferunt mare ipsum tam profundo gurgite olim arcem hanc attigisse ut onerarias etiam admiserit naves; quod anchorarum aliorumq; instrumentorum, nauticorum reliquiæ, quas indies ibidem effodiunt, comprobatur reddunt. In hac arce *Regulaum* quendam habitasse ferunt, qui in colle isto tumulatus, Epitaphii hujus obtinuit memoriam. Addunt Anglum quendam magni nominis principem sed piratam rapinis assuetum tempestate huc delatum, bonis omnibus vitaq; ipsa à territorii

ΑΙΥΛΗΥΤ ΙΝΤΙΗ ob divitias cimbrorum vel hujus cimbrici scilicet Tychonis. In more namq; positum erat Vikingis pyratibus, ut non debiles mercatores aut quosvis obvios spoliarent, sed fortes tantum & eos qui vel ob pyratice celebres erant, vel ob divitias multis innotuerunt. Sed hoc cum narratione non convenit, quæ casu aut tempestatis injuriis huc eum delatum refert. Tanto temporis tractu in circumstantiis nonnihil variatū, mirum non est.

ΑΙΥΛ Νίγε divitem notat.

ΗΥΛ formula loquendi prisca. Norvagi quoq; & hodiè non infrequens

ΙΝΤΙΗ & eo sæculo Iutos dictos fuisse cimbricæ chersonesi incolas colligere licet, quos Beda Viras vocat. Quamvis Vilhelmus Lambardus in Archeonomiâ Anglica, apud Bedam non vitas sed Iutas legendum censeat, de quo vide Literaturæ nostræ Runicæ caput quartum.

TERTIUM BRYNDERSLEVIANUM.

IN provincia Iersleviana, pago Bryndersløff templum extat affabrè extructum in cuius muro australi lapis rudis perpendicularis duarum ulnarum cum unâ quartâ altus, quartâ unâ cum semisse latus reperitur, characteribus insignitus grandibus, latitudinem totius saxi æquantibus, figura tali.

YIRYI. IR. YRIHT. PAKT: YAKAY:

Kirkja er Christe kant manom.

TEMPLUM CHRISTIANIS EST DEPUTATUM.

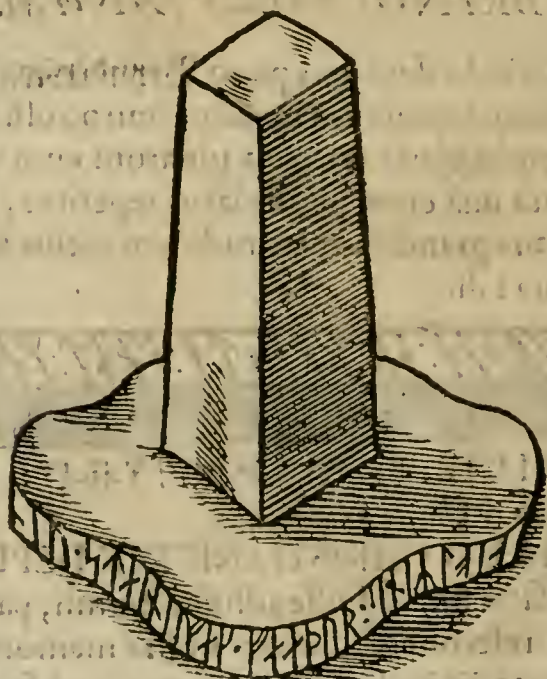
Huic saxo simile fuisse adhuc alterum, pariter literis insignitum referunt, sed muro nostra memoria, adaptatum à cementariis ita fuisse, ut literata ejus facies reliqua
muri

muri parte jam tegatur. Addunt, olim columnarum duarum instar hæc extitisse. constituentium portam per quam in Sacrum eundum erat. id est non tu, et in q. signum.

KRIST & YAKAY; hæc duæ voces conjunctim Christianum notant, loquendi formula nobis tritissima sic dicimus *en Christen Man et Christen Menne* observanda in YAKAY duarum literarum A & K in unam coalitio, ut à litera A, R vel Y distinguatur.

PKT deputatum vel adjudicatum, sic etiam num det er mty tiffient. Collegerit hic fortè quispiam, de templo hoc inter Idololatrias & Christianos litem fuisse in primâ novellæ Ecclesiæ plantatione; sed causâ cognitâ, Christianis adjudicatum. Si alterius columnæ nobis pateret inscriptio, forsan plura huc spectantia in lucem protraherentur.

QUARTUM VREGERSLØDENSE.

IN Nomarchia **Borglumberrit** dicta, pago **svregerlöff**/templum in suo quasi mediotullo columnam habet quadratam fornicem templi sustinentem; hujus basis ex lapide constat grandi & rudiusculo, qui licet mutilatus sit, ut operi commodius adaptaretur, nihilominus hosce literarum ductus incolumes adhuc servavit, quanquam detritos plurimum.

ἸΝ. ἸΤΤΗΚ ἸΝΡΤΡ ΠΛΗΡΑ ἸΝΛΑ ΠΛΛ

ta stein euftr faadur sinir Loja

LAPIDEM IN MEMORIAM PATRIS SUI LOJÆ.

In prima templi fundatione aliunde in hos usus translatum fuisse liquidò constat, sed priscum ejus locum nemo memorare novit. Et principium & finem inscriptionis desiderari liquidum est. ἸΝ reliquæ videntur à voce **ΡΗΗΛΗ**, erexit vel posuit.

ἸΚΚΑ peculiarem habet notam literæ S, quam in Danicis frequentem adeò non repperi ac in Norvagicis. Cum brevis admodum è Vinnilia in Norvagian sit trajectus, aut inde transportatum hoc saxum, aut à Norvego inscriptionem ipsam concinnatam suspicari licet.

QUINTUM

GELLERSLOENSE.

Gellerslöff provinciæ **Thē** pagus est; in turri quæ templum ejus exornat, decem circiter ulnas à terra elevatum, ac muro insitum cernitur saxum, coloris grisei, figura quadrata, altitudine trium ulnarum, latitudine rotidem quaratarum. Hoc præterquam quod politius sit aliis vulgaribus, cruces, clypeum rosis duabus insignitum, characteres quoq; obtinet Romanos vetustos

& in limbo voces duas Runicis nostris exa-

ratas. Totius molis delineatio talis est.

PP

YHKE

YHIF YARNF

Muid Marud

Quid sibi velint fateor me assequi non posse.

Ferunt accolæ, lapidem hunc olim intra templi fores, pavimento fuisse instratum, sed ad turris reparationem & ornamentum, eò translatum ubi jam cernitur.

SEXTUM

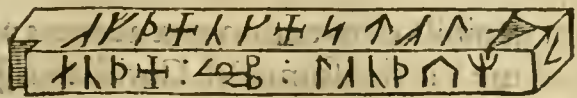
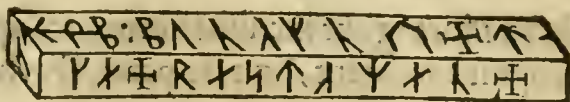
VIRGULA EROTICA.

MEmini me quondam apud Saxonem legisse Majores nostros, membranæ ac chartæ usu olim destitutos, ejus loco sibi ligna delegisse, quibus patriis characteribus animi sensa Laconice mandabant, ubi ad amicos quid scribendum duxissent. Locus est in libro quarto, ubi literas quas ad regem Britanniaë Fengonis tulerunt nuncii, in hunc modum delineat. Pro-

ficiscuntur cum eo bini Fengonis satellites, literas ligno insculptas (nam id celebre quondam genus chartarum erat) secum gestantes, quibus Brittanorum Regi, transmissi sibi juvenis occisio mandabatur. Huic classi an annumerare valeam bacillum, elegantibus insignitum, characteribus Runicis, a Reverendo & clarissimo viro Dno. M. Christiano Johannis P. M. Episcopo olim Alburgensi meritissimo, mihi transmissum, haud scio. Epigraphen ejus exhibeo, ut de eo statuatur quivis, quod rationi videbitur congruum.

Bacillus est quadratus trium pollicum longitudine, latitudine tertia parte pollicis, latera quatuor characteribus insignita habens, ex pruno sylvestri, ut videtur, fabrefactus, hac planè & longitudine & figura.

Quam.

Quamvis difficile admodum nobis sit genuinum ejus sensum assequi ob characterum quorundam misturam & idiomatis vetustatem, attamen meam de eo proferam sententiam, meliora docenti cedere paratus. Literas arbitror esse amatorias, ita scriptas, ut amantium nomina peculiaribus intricata notis, non omnibus sint obvia. Ita lego.

BAMPR NIT YHRTHTA YHTA AP BHTHTA
HTHTA MHTHTA

Bynaffn wet Kierefta mina aff Thenkeftol inde Landum.

NOMEN MEUM NOVIT AMICISSIMA MEA. EX AMORIS HAC TESSARA LANDUM.

Character primus Amantis continet nomen, variis notarum ductibus implicatum: has autem mihi videor ex eo elicere notas BAMPR an Botildæ sit nomen certò non affirmavero.

YHRTHTA hæc per se clara satis; notandum saltem venit peculiarem hic esse notam literæ I, quam rarò alibi invenies, hæc nempe: ✚. E enim hoc pacto pingit ✚, crucis modo; A modo vulgari; oportet igitur crucem obliqua transversa I denotare.

BHTHTA *Thenkeftol* Tesseram aut virgulam denotat memorialem, att *tence*/cogitare & memorare, *fiol* verò hoc loco, lignum, tesseram, aut virgulam notat.

HTHTA *Inde*/amoris ferventioris vox est priscis, hoc loco epitheton *Thenkeftol*; indicans hanc virgulam non esse solum memoriæ tesseram, sed amoris quoq; & benevolentiae.

Character qui sequitur, ut & vox MHTHTA nomen amantii ejusq; cognomen forsan indicabit. Sed quid sibi in tertio latere character quo chymici sulphur exprimunt & binæ in extremitatibus notæ quarum altera

altera A, me latet. Plura igitur hic subesse mystica, quam quæ literæ nobis cognitæ indicent, liquido patet. Davus ero non Oedipus.

Cæterum ut nihil celent eorum quæ ad meas per venire manus, hæc ad me Vir clarissimus M. Christianus Johannis. *Certe singulare monumentum hoc mihi olim à generoso meo præside Outhone Schelio datum, repertum fuit in agro Viburgensi ante plures años à scholastico quodam, ut retulit mihi vir ornatissimus M. Vilbadus. Lector Viburgensis, tunc temporis scholæ illic Rector Ad vulgarium Runarum classem has vix retulero. Licet quasdam obtineat virgula, lectu & intellectu haud difficiles: ea tamen quæ characteribus occultata latent potiora sunt, & nescio annon è Ramrunarum classe deprompta.*

Non Danos modo, sed & Romanos aliosq; veteres, lignis animi sensa mandasse colligi posse videtur ex illo juvenalis.

Varia supervacui dicens cheirographa ligni.

Quo etiam respicit Ovidius 2 de Ponto:

Nec mea fallaci convicta est gemma sigillo

Mendaces lignis imposuisse notas.

Quamvis sint qui de ceratis veterum tabellis hæc expli- cent, quæ ex lignis cerâ inductis constabant, quas ἀπλῶς Li- gnum & ligna dictas existimant.

An bacillus hic delineatus, ex illorum sit numero qui vulgo RNMVTPNT vocantur, haud scio. Ejusmodi enim bacilli in quibus Runas notarunt ejus artis periti, paucis literis multa comprehenderunt: sic enim Greta. PRTHN YAY I YIRYIN BTHP THK HTY THK BTHK NARN I, AY PAR YTH RNMVTPNT, THK NARN NIHN A. Gretturius exu- vias in quibus ossa humana continebantur templo intulit, hisce annexus erat baculus Runicus, cui cantilenæ erant in- scriptæ.

VIBURGENSIA.

SEptentrionalis Cimbriæ medium quasi occupat Vibur- gensis Diœcesis, ab oppido Viberga quam olim Cimbris- bergam dictam volunt, nomen sortita. Constat hæc No- mar-

rit inscriptio, quam in apice exornat ductus quidam, liliū Gallicum referens ac crucem includens hac fermè proportionē:

THR RTHN HTTHK THPT THPTT

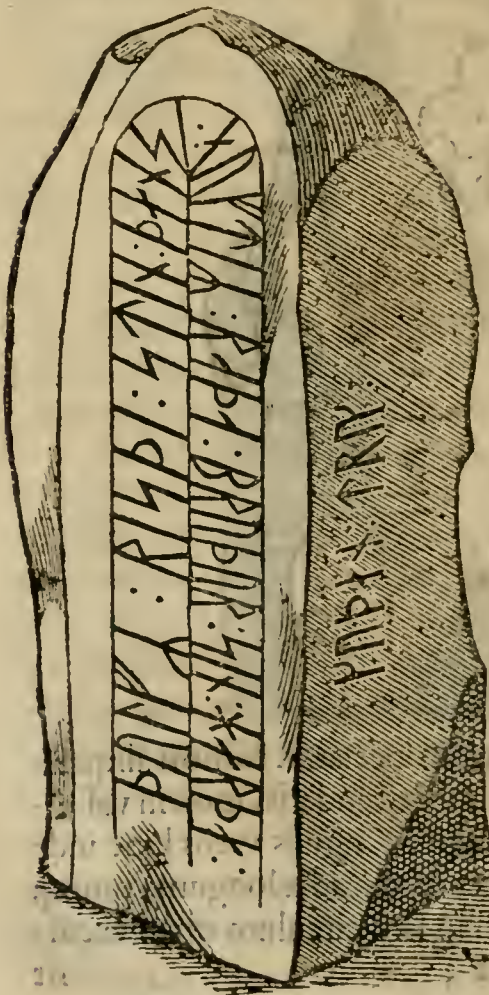
Tur resdu steen est Dofte.

Sed medium saxi quædam adhuc occupant notæ, quæ cum adeò sint exesæ & confusæ, ut inde se haud facile quisi-
piam extricaverit, eas taciti præterire cogimur.

SECUNDVM

HIERMINDANVM.

Secundum quod in eadem hac Mielsomenfi occurrit No-
marchia, illud est, quod jam in fundo ad pagum Hier-

mind spectante, visitur; sa-
xum est rude, quatuor ul-
nis altum, latum una cum
semisse, triangulare fermè,
licet inæquale. Laterum
majus ductum characteri-
bus insignitum in se quasi
recurrentem habet, cujus
sensus continuatur in vici-
no minori, hac, ut vides,
serie:

THNPTA: RITHI: HTIK
THMI: THPTIA: RTHA:
BRNTHR: HIK: *TRHT:
YNTIK: TRNPT.

*Dulfr risdi stin densien-
fir Rada Brudur sin, herda-
guden tryg.*

DULFER LAPIDEM
HUNG POSUIT FRA-
TRI SUO RADANO
DIIS FIDO.

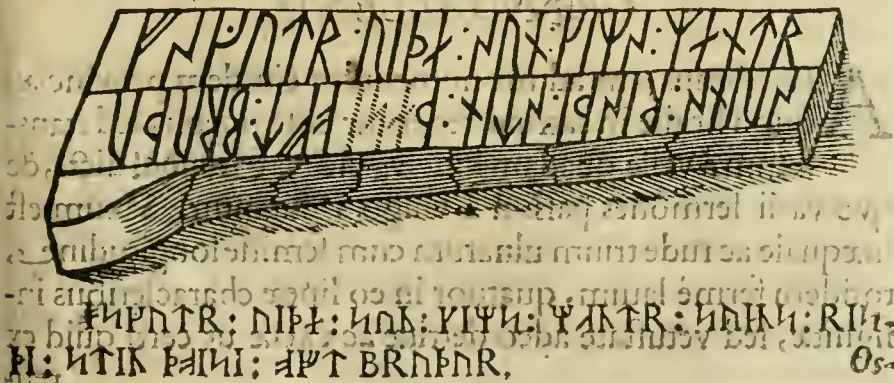
Re.

Referunt accolæ saxum hoc à vicino colle **Runchon** dicto translatum, ad locum eum in quo jam visitur. Quam relationem confirmat pastoris loci experimentum. Is enim ante annos aliquot circa tumulum hunc obambulans incidit in hiatum, per quem baculum suum dum intromitteret, percepit subesse ollas quasdam, quas dum eruisset, repletas invenit cineribus & olsium combustorum reliquiis. Quod evidenter arguit, Radanonem hunc ea tumulatum fuisse ætate, qua cadavera non sepeliebant sed cremabant, atq; hoc monumentum inter verè antiqua, vel hoc nomine numerandum esse.

Quod contextui addam non habeo, cum ductus literarum clari, verba quoq; perspicua satis, excepta ultima illa formula, in quamplurimis repetita, de qua non est quicquam quod addamus iis quæ supra diximus. Hoc saltem noto, veritatem magnam præ se ferre inscriptiones: hac notatæ verborum forma, id quod & cineres urnis inclusi monent.

TERTIUM
TORVENSE.

In templi Torupensis pavimento, aræ vicino, saxi oblongi & facie obversa literati, conspicitur fragmentum, ulnarum duarum cum dimidia longitudine, trium quartarum latitudine, characteribus grandibus undiq; oppletum, nisi quodam in loco, ubi calcantium pedes hiatum fecisse videntur, ut tibi ejus hæc ostendet vera delineatio.

*Osguter videri, sun Kim, manter Swins, videri fin doisi est
brudur.*

OSGUTERUS ALBUS CHIMI FILIUS, MILES
SVENONIS, LAPIDEM HUNC POSUIT FRATRI.

Aliunde translatum esse hoc saxum liquidò constat; sed nemo est qui primum ejus locum designet; amputatas esse varias ejus partes ex eo apparet quòd inscriptio mutila & manca extet; characteres quoq; extremitates ejus utrinq; attingant.

NIKI cognomen esse Osguderi sensus docet, quòd vel ab albedine corporis accepit, vel longa serie à majoribus tractum retinuit. Hvidorum enim in Dania nobilissimam olim fuisse familiam docent historiae.

YKTR alias YPR, jam mand/virum notat, non sexu solum, sed etiam robore & fortitudine, adeò ut hoc loco, belliducem aut militem insignem denotare existimem. Sic hodie dicimus Kongens troe Mand/ eum qui à Rege dignus habitus est, cui magna & praelara officia commendentur.

HNKI Svenonis Regis arbitror. Quid si Tussieg cognominati? Quod si ita res habeat, ætas hujus monumenti se ultra annum M XIV non multum extendet. Eo enim mortuus fertur Rex hic variis fortunæ casibus agitatus.

PKI, ita supplendam esse lacunam, & literæ adhuc conspicui ductus, & sensus totus evincunt.

QUARTUM GRONDALLENSE.

Accedimus jam ad monumentum ejusdem provinciae, quod hodie in campo reperitur Ulstrupensi, sed translatum à valle quadam in sylva vicina Grondal dicta, de quo varii sermones passim à vulgo jactitantur. Saxum est inæquale ac rude trium ulnarum cum semisse longitudine, totidem ferme latum, quatuor in eo lineæ characteribus insignitæ, sed vetustate adeò detrita ac exesa ut certi quid ex

Eug Tufa Skibara seda dumig ma.

Nihil hic addo, nisi quod ex reliquiis abundè constet Epitaphium esse inter antiquissima numerandum, licet ex-
fatos ad corac detritos ostendat literarum apices ut ex iis sensum
certum vix colligere detur.

Jam quid non accolarum vulgus modò, sed & fama per
universum Règnum sparsa, de hoc ferat monumento brevi-
bus referam. Vaticinium exstare in eo putant, de variis re-
rum ac statuum in hisce regionibus mutatione, à Vate quo-
dam incisum. Quod Ecloga eleganti in Bucolicis suis expres-
sit

fit C. Erasmus Michaelius Lætus, Daniæ nostræ Maro: ex qua, Mirmix dicta quæ huc faciunt desumenda duxi, cum ex professo hoc tractare videatur, de quo nobis jam sermo est. Sic autem ille:

- “ Est locus eximio naturæ clarus honore,
 “ Gramine vestitum prodens; ubi flexilis alto
 “ Flumine, subjectas illabitur æquoris undas
 “ Gudius, & fluctu piscosas volvit arenas:
 “ Nobilis, & fundo dives, radiisq; benigni
 “ Solis, & acclivi consertus tægmina monte:
 “ Qvo nullus cælo melior, pratisve secundis,
 “ Cimbrica quàm latè boream prospectat & Austrum,
 “ Chersonesus, & hesperia lavat æquora ripa,
 “ Aut premit Eoo ditissima littora fluctu:
 “ Vallis amœna, suisq; haud indiga rebus: at omnem
 “ Copia dives alit, perpingui uligine campum.
 “ Cui neq; deliciae Graiis pulcherrima Tempe,
 “ Juncta nec Ausoniis certarint mœnia Baji,
 “ Hanc ubi confecto divisa per æquora cursu
 “ Transferam: Viridi dictam cognomine vallem
 “ Perdidici, nomenq; vetus, nova fama coronat,
 “ Ingredior, tacitusq; pedem ac vestigia figo,
 “ Et simul. O nostri ductorq; autorq; laboris
 “ Phœbe pater: celsa qui nos tuearis ab arce
 “ Et gregibus mites præstas sitientibus undas:
 “ Hoc mihi perficias votumq; viamq; precanti,
 “ Atq; iter æthereo susceptum numine firmes.
 “ Vix ea finieram: paribus se sustulit alis
 “ In sublime procul volucris: cui garrula lingua
 “ Cauda q; subsaliens: strepitus imitantia nostros
 “ Guttur, & exactum duplicato vellere corpus
 “ Dum tita fumosis circumvolat atria tectis.
 “ Illic tota pluma candens, niveoq; colore
 “ Conspicua: excelsum dum scandit in aëra, rursus
 “ Præcipiti nidum lapsu petit, idq; rotato

Ter similis repetit, sinuatq̃, volumina gyro, " "
 Et tandem arborea subsidens fronde quievit. " "
 Ut vidi: mentem feriit mihi protinus illa " "
 Dictorum senis, ac animum perculsit imago: " "
 Hæc est sacra meis conjuncta laboribus a'es " "
 Et requies curis supremaq̃; semita nostris, " "
 Salve Pica Diis gratissima: seu tibi cœlum " "
 Scire futura dedit seu te custode beatos " "
 Servarunt monitus: seu tu mihi pectore firmes " "
 Commonstresq̃; viam, curasq̃; animumq̃; serenes: " "
 Labere propitio commissa per arva volatu, " "
 Et veteres lato foveas sub tegmine nidos. " "
 Jamq̃; iter expleram, media cum valle supinum " "
 Aspexi saxum, vasto quod pondere latè " "
 Prominet, & viridi desertum in cespite regnat: " "
 Saxum ingens, crudum, nodisq̃; immane rigensq̃; " "
 Sed latere obverso tersum: velut æquora ventis " "
 Haud tumidis constrata silent, dantq̃; humida mollem " "
 Planiciem, ac leni compescunt murmura ponto: " "
 Inclinata quidem quod summa cacumina visum est " "
 Submisisse solo, tacitamq̃; urgere ruinam. " "
 Quantus in Aethneo consedit culmine Cyclops " "
 Dilaceratq̃; genas & cæcos lumina vultus; " "
 Subnixus cubito, aut lentam complexus olivam: " "
 Sic sese in dextrum latus inclinarat, & ipso " "
 Penè quidem impulso lentescit corpore rupes. " "
 Hoc juxta ignotis excrevit fructibus arbos, " "
 Ut ramos orno similis, sic cortice cellam " "
 Procera tiliam, foliisq̃; tremantibus æquans: " "
 Quam variis multi titulis, varioq̃; comatam " "
 Nominemultarunt; ineptis vocibus urgent. " "
 Hæc equidem volucris fatalis in arbore nidum " "
 Fixerat: & latè circum dominata, repertam " "
 Garrula complevit, subiectaq̃; pascua vallem. " "
 Ergò ubi me celeri venientem lumine vidit " "

„ Instrepitat ramis, & agit clamoribus auras:
 „ Seu fatis plaudat, seu tempora fera perosa,
 „ Præfago referat venturas murmure sortes,
 „ Intrepidus subii, quo me meus ardor agebat,
 „ Tentaviq; locum, saxumq; aspectibus hausi:
 „ Et primo, vix ulla quidem vestigia Musis
 „ Vidimus, ac nullos prodebat linea ductus.
 „ Usq; adeò nebulæ, venti pluvixq; cadentes
 „ Obliterare, etiam tam durò è robore possunt,
 „ Omnia muscus habet latè loca: sæva vetustas
 „ Quid non perdideris, silices cum tempora vellant?
 „ Ergò ubi deterfas subrasit dextera sordes;
 „ Et veteres medio patuerunt ordine sulci:
 „ Tum verò manifesta fides: quid numina divum
 „ Cœlitibusq; sacri, junctissima pectora Vates
 „ In nostros cecinere dies, priscòq; relatu
 „ Evenient sero non vana pericula mundo.
 „ Gentibus Ismariis, latioq; ego gratulor orbi,
 „ Gratulor & terræ, si quæ longissima nostras
 „ Ignorat clades, miserisq; penatibus absit.
 „ Hinc mihi pastores, seclì sunt multa prioris
 „ Cognita, quæ nostros latuerunt pressa parentes.
 „ Et ventura etiam nonnunquam fata solemus
 „ Sarta Deo, recitare viris, quos cura futuri
 „ Detinet, & vario contristat pectora morsu.
 „ Sic etenim securi, omnem superare ferendo
 „ Fortunam asvescent: si quæ tolerare necesse est,
 „ Et prædicta Diis & cœlo condita norint.
 „ Sed mihi nulla quidem tacitam sententia mentem
 „ Crebrius exstimulat, nec fortius ulla refedit
 „ Hiis animis, quàm quæ agricolis ventura canebat
 „ Omnia dura bonis, explendaq; tempora luctu.
 „ Namq; inter, saxo quæ multa inscripta futuris
 „ Omnia temporibus, decretaq; fata, notaram:
 „ Hæc etiam conspecta, oculis quæ tristitia siccis

Nemo

Nemo leget, duro rigeant nisi pectora saxo. cc

Dira sacerdotes ubi sors & iniqua beatos, cc

Fecerit Agricolas: eadem cum rursus agrorum, cc

Cultores, dominis statuatur petulantibus omnem, cc

Contemptus nasq; levis, risusq; petulci cc

Materiem: viridi quod saxum in valle secundus cc

Rumor erat liquido sacrasse cacumina cœlo, cc

Incubuisse solo terramq; petisse videbis, cc

Hostibus eversum diræq; Tyrannidis armis.

Hæc Pœta noster, more suo eleganter vulgo jactatam fabulam ornatu commendans decoro. Sed reliquæ notarum in saxo jam delineato nihil tale nobis suggerunt; nisi alium ibidem extitisse vaticinio hoc exaratum lapidem quis dixerit. Hoc enim indicare ea videntur quæ in calce cujusdam libri manuscripti repperi hac verborum formula.

Anno Domini 1503. drog M. Jens Christooffersen
Canich udi Ribe fra Viborg oc til Randers / Da fant hand
udi en Dall / som kaldis Grøndal disse effterstreffne Ord udi
huggit i en Steen med Kaaber Bogstassue.

Kircker skulde bliffue til Fangetorn / oc Skalkke skulle triff-
uis / oc Eldinge fordriffuis / oc Danske Mend wgieffue / oc
fange Endste Sæder / oc Hærremend skulle bliffue Kiøbmend /
oc Præster til Bønder oc Bønder til Bidunder.

Id est (ut totidem reddam) Anno Domini 1503. cum
Viburgo Randrusiam iter faceret M. Janus Christophori
Canonicus Ripensis, sequentia æneis literis Saxo infixæ in-
venit, in valle quadam dicta Grøndal.

Carcer erit Ecclesia,

Magna Nequam gloria,

Prudentum rara copia.

Vilescet vir Danicus

Ni totus sit Germanicus.

Qq 3

Mer-

Merces vendet Nobilis:

Clerus arabit flebilis,

Ruris erit cultor vilis.

Si quid veri huic sublit narrationi, alium certè ab hoc diversum ibidem extitisse lapidem, cui talia insculpta fuerint, necessum est. Noster enim inscriptionem præ se fert planè ethnicam, alter Christianam; utpote quæ de templorum & pastorū fatis vaticinatur. Hic rudi sculptura literas ostendit Runicas, ille æneas & quidem prolixiori serie quam ut paucis notis capi possint.

Sed ferunt in Jemptia Norvagiæ, vallem esse ejusdem nominis de qua accolæ eundem prorsus agitant sermonem. Et quia Joannes Messenius Svecus in Specula Sveciæ cap 19 disertis id prodidit, remq; ipsam pluribus confirmat circumstantiis, lubet ejus hic subjicere narrationis seriem. *In hac, inquit, deniq; provincia (Jemptia scilicet) sub alpi- bus illam à Norvegia distinantibus, in valle quadam admodum virenti saxum prægrande Gothicis inaratum literis hodie non absq; admiratione consideratur. Quod sub regimine Erici Stenchilli Sueco- rum regis gloriosissimi à D. Stephano S. Adalvardi senioris in mitten- da divini verbi per Sueciam & Gothiam semente fidelissimo comite, quando in Jemptia æternæ salutis mysteria erudiverat indigenas, fu- erat suscitatum, rerum quarundam admirabile continens vaticinium, his versibus à me donatis latinitate in ipsa comprehensum & insculp- tum faxea mole:*

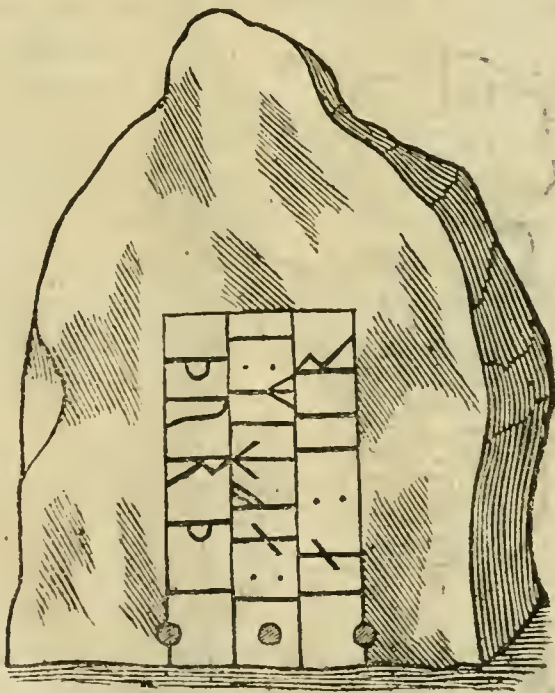
- “ Cum Svecus acceptat peregrinos undiq; mores,
- “ Templaq; cum claustris evertunt superiores,
- “ Firmus adhuc extat lapis hac in valle virenti.
- “ Cum perverforum mundo florentior est sors,
- “ Sed crux dira probis animis infligitur & mors
- “ Firmus adhuc extat lapis hac in valle virenti
- “ Presbiter Agricolæ similis sed quando vigebit,
- “ Agriq; cultorem mirari jure licebit.
- “ Stratus humi pausat lapis hac in valle virenti.

Cor-

Corruit porro illud saxum non multis abhinc annis, ad quod visendum & describendum mox profectum esse M. Laurentium Petri Nericium Upsalensem Archiepiscopum perhibent. Quo defuncto cum in illius Bibliotheca apographum hujus, M. Iesperus Marci pastor Västrensis invenisset, edita Suetico idiomate canilena regni hujus indigenas ad vitæ emendationem seriò hortatus est, quam passim Sveci Gothiq; hodiè non absq; ingenti canunt admiratione. Hæc ille.

Ex eo quo hæc legi, nihil intèntatum reliqui, quò certi quid expiscarer. Ad Episcopum loci hac de re aliquoties scripsi, Magistratus quinetiam usus sum operâ, sed nihil fide dignum hætenus assequi licuit. Vallem ejus nominis ibidem extare ajunt, saxi quoq; rumore est; sed qui ejus monstret vestigia nondum repertus quisquam. Si quid adhuc rescivero, suum alibi inveniet locum.

QUINTUM LONGENSE I.

PRope amnem Gudium cujus suprà à Lato facta est in Myrmice mentio, pagus est *Songe* in cujus campis bina occur-

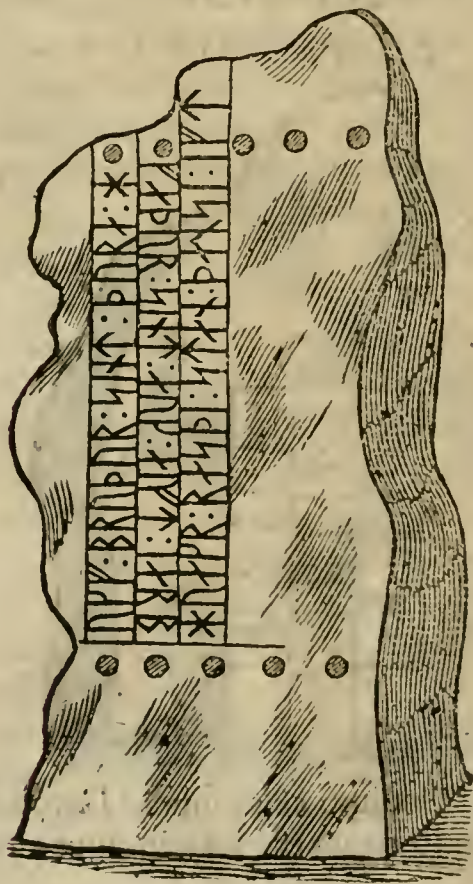
occurrunt monumentorum fragmenta; Majus alterum & plenius, minus & vix dimidia sui parte integrum alterum. De hoc primo dicendum, quod duarum ulnarum habet altitudinem, latitudinem unius. Ex tribus characterum seriebus constituisse, quod superest, docet. Ita autem se habet.

ÞNRÞ-ÞÞTIA I þ

Þurd estir

Nil nisi duo hæc colligere licet verba: *Þurd & estir*. Existimant quidam abruptum fuisse hoc frustum ab altero lapide de quo mox agemus. Sed nec sensus hoc evincit, nec lapidis istius materia ab hujus minera diversissima, id arguit. Non est qui certi quid de hoc asserere valet.

SEXTUM LONGENSE II.

Hinc

HInc non procule est saxum grandius, quadam sui parte mutilatum, characterum triplici serie etiam dotatum, sed ad grandiore multò assurgens molem. Longitudinem namq; habet sexulnarum cum dimidia, latitudinem duarum, figura rudiuscula. A dextra baseos parte incipit inscriptio ad apicem tendens, quò ubi pervenit rursus descendit perpendiculariter, ut ab imo ad summum pari tenore decurrat & in apice absolvatur. Ejus lineamenta sic delineata accepimus:

*R+PR: R+H+I: HT+H: H+H+I: IP+TIR: - P+H+NR
H+KT: H+NP: H+NP+T: I+RBNP+P: BRN+H+NR: H+KT: H+NR+T: *

Hvagr resdi sten densi estir - fadur sind oc eust Jarbugf brudur sint Thura b.

HVAGERUS LAPIDEM HUNC POSUIT PATRI SUO ET JARBUHFO FRATRI SUO, THURA.

*R+PR. Nomen hoc seculo prorsus obsoletum: uno hoc saxo & Parenti & fratri Justa solvisse apparet, sed dolendum Parentis nomen planè periisse unà cum particula, apici hujus saxi, abruptâ.

H+KT. In nullo alio monumento hujus vocis orthographiam inveni talem, & nisi iisdem elementis paulò post repeteretur, T planè redundare asseverarem.

I+RBNP+P. Et P hic super fluum, commodè enim cum reliquis exprimi haud potest nisi forsan quis integræ vocis P+H+NR notam esse arbitretur: ut hic Jerbuck non frater Hvageri, sed patruus extiterit. Nomen & hoc est planè barbarum & insolens.

SEPTIMUM

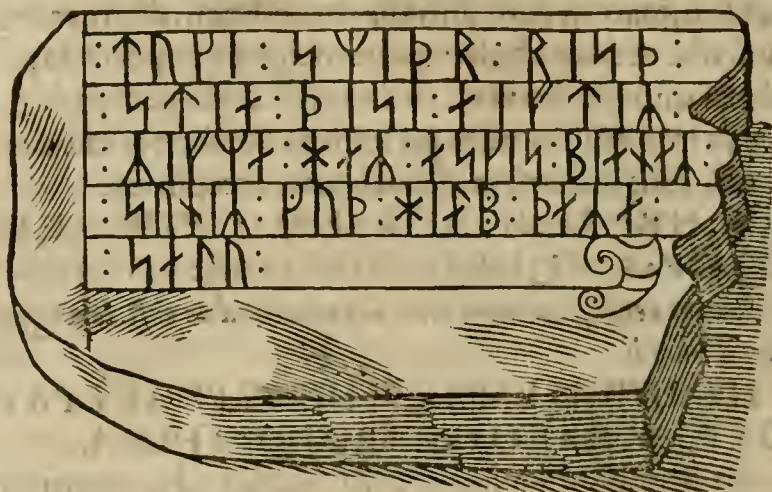
GRENSTENENSE.

Ultimum hoc est quod nobis suppeditat provincia *Niels somherrit*/decorum illud & pulcrum, sed quod antiquitate usq; adeò magnam non redolet, cognomina enim & auctoris, & defuncti addita invenies, quod rarò aliquin in aliis extare conquerimur. Situm in pago *Grensteen*/ante valvas templi, rude quidem sed planum saxum, longi-

Rr

tu-

tudine duarum cum dimidiâ, latitudine duarum ulnarum.
Quinq; ordines characterum possidet transversim legendos,
eo, quo nostra solemus, more. Figura talis est.

†NPI: 4YIPR: RIR: 4TIK: BIR: 4PTIA: 4IPY†:
*††: 4YIY: B†††: 4NMI: PNR *††B ††† 4††.
Tuki smidr risd stin difi estir Rifne ber Eskis Bianar Junir.
Gudhialpdere selu.

TUCHO FABER LAPIDEM HUNC POSUIT
RIFMÆ DOMINI ESCHILLI BIANERI FILIO. DEUS
ANIMÆ EORUM MISEREATUR.

4YIPR fabrum quidem notat ferrarium, sed arbitror
Tuchonem nostrum hancartem non exercuisse sed virum fu-
isse nobilem, hoc cognomine insignitum. Nisi olim majori
in pretio fuerint artifices quam jam sint; forsan Pœta vel Sci-
alder simul fuit, vel Runa.

4IPY† Insolens hoc nomen hodie. Nequaquam hic
prætereundum quod illi qui diligentius in priscam nostram in-
quisiverunt literaturam, pro rato habeant literam & quando
potestatem obtinet R. voces tantum claudere in eam desi-
nentes. Sed hic diversum invenies. Extant namq; in hoc mo-
numento exempla in quibus & vocem inchoet, ut hic; & e-
jus medium occupet, ut ††† & claudat ut 4PTIA, B††
†††, 4NMI, *††.

*†R Hæc vox mihi suspicionem præbet novitatis. Non enim (exceptis Deo divinisq; rebus devotis) aliis quam equitibus & Baronibus hic titulus tribui solet. Hujus origo non usq; adeo magnam præ se fert antiquitatem, siquidem ejus loco HIR vel HIR positum in antiquioribus invenio. Dominum verò notat.

BI†††† Ex Bannerorum familia illustri & antiqua hunc fuisse constat. Cujus originem non recitet Saxo noster, historiæ suæ libro decimo: quem locum hac de causa dignum judico, qui hic inseratur, tum quod ab omnibus haud ritè intelligatur, tum ut aliis de patria bene merendi incitamentum præbeat acrius. Sic à ille: *Danorum Anglorūq; exercitibus acerrima pugna confertis, Tymo genere Sialandicus, cum hostili impetu sociæ partis aquilas admodum inclinatas videret, levemq; & quem fors obtulerat ramulum hasta sustulit, eoq; vexilli loco usus, atq; in eum vociferatus mox, quo Kanuti milites mutæ adhortationis gratia acclamare consueverant, adversas in fugam turmas felix antesignanus avertit. Itaq; non tam signi, quàm animi virtute salutarem suis Aquiliferum gessit, nutantemq; Danorum fortunam ad victoriam usq; nō laberetur, erexit. Nec solum fortitudinem ipse plenissimam præbuit, sed etiam ex sociorum animis penè profugam revocavit. Cujus facti decus postmodum COGNOMINE usurpavit, insuperq; virtutis titulo, honore primipili à Rege donari meruit. Nec puduit Danorum partes splendidissimo Aquilifero defectas, plebei hominis ductum, ut obscurum specie, ita præclarum eventu recreatis animis salutis premium consecrari. Cognomen autem illud quod Tymo iste tam generoso animo virtute sua promeruit, Bannerorum fuit quo etiamnum apud nos ejus gaudent posterī. Contigit verò hoc sub Rege Canuto Magno circa annum Christi 1020. Cum verò Eschillus hic & Ritma ex posteris fuerint hujus Tymonis, recentius adhuc hoc sit monumentum necesse est.*

OCTAVUM GUDINGENSE.

Coemeterium quod cingit templum Gündingense, australiori sua parte saxum muro infixum tenet duarum ulnarum longitudine, latitudine unius, quod ductu in se convoluto, eo, quem hic vides, modo ostendit characterum apices.

ASTENUS LIT RESA SIN DENA
FOR JENER SINI OG VAGINS FADUR
SINS.

*Asten lit resa sin dena
for jener sinis og vagins fadur
sins.*

ASTENUS LAPI-
DEM HUNC POSUIT
FILIIS SUIS ET VAGI-
NO PATRI SUO.

Negligenti⁹ aliquan-
to delineatum hoc mihi
videtur monumentum,
quibusdam igitur neces-
saria adhibenda erat li-
ma ut sensus constaret:

HIAR lego HIKAR *soner* filiis

HIAR lego HP HIKI *sine* suis. Duæ hæ voces sine ali-
qua distinctione malè confusæ proponuntur.

HP lego HP *oc* &. Observandum quod ante hanc vo-
cem posita interpunctio, per crucem quasi, aut stellulam,
& claudat prius Epitaphii membrum, & secundum in-
choari notet.

NONUM

GUNDERPENSE I.

Nomarchia *Glestomherit*/quæ a soli ubertate, aut pa-
scuorum ac saginæ præstantia nomen sortita vide-
tur,

tur, bina possidet quæ ad nostrum faciunt institutum, monumenta, utrumq; in parochia Grunderup. Prius lapide oblongo rudi, trium ulnarum cum dimidia longitudine, latitudine quartarum trium, insculptum, & horreo ruinoso, decimis Ecclesiæ capiendis deputato, inserto, unico saltim constat characterum ductu perpendiculariter ab imo ad summum excurrente, quamvis, ut jam lapidis situs, transversim abeat. Series hæc est.

†NITIK †TI †TIK †KII †BT
†NIB †P†NR IK

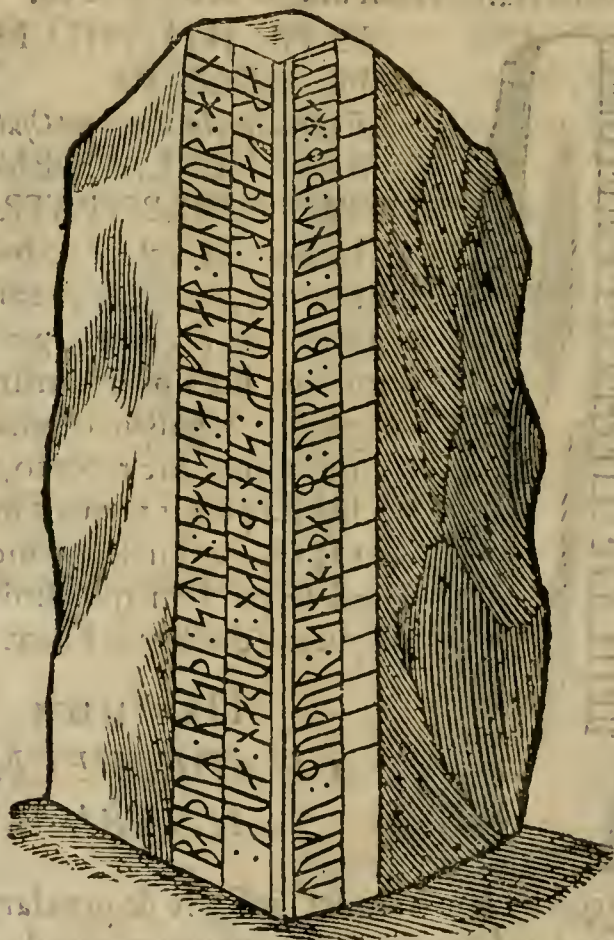
Eustinsati stin donsi ept Osulb sadur sin
EUSTINUS LAPIDEM HUNC
POSUIT OSULBO PATRI SUO.

In hoc saxo clara & manifesta, sunt omnia, nec quicquam occurrit notis nostris dignum, præterquam quod duæ hic sint literarum notæ à vulgaribus, & passim obviis diversæ. S. enim non more recepto, hac nota h; sed ita pingit i, quasi inversum, esset I; O, verò in hunc modum K, quod refert * in quo sinistrae sunt amputatae ductuum lineæ.

DECIMUM
GUNDERUPENSE
ALTERUM.

Vlburgersia jam claudet, insigne & præclarum, mole sua conspicuum monumentum, quod eadem nobis exhibet provincia, Parochia item eadem, sed loco à priore aliquantum dissito. Tumulus extat elatior inter pagum Hals & Gialro/ qui utriusq; territorii limes habetur. In ejus apice, terræ basi suâ firmiter infixum,

grande hoc conspicitur saxum. Qua ejus superat superficiem, ulnas excedit quatuor, latitudine conspicitur ulnæ unius cum dimidia; à quibusdam vocatur *Kunesteen*: ab aliis *Baldersteen*/Balderi saxum. In hunc fermè modum tres perpendiculariter excurrentes literarum exhibet ductus, ab imo ad summum tendente primo, inde verò recurrente secundo, ut tertius qui intervallo majori à reliquis disjungitur, in apice finiatur.

ВАРНА: РИП: ИТИ: ПАМІ ІНРАТІР ІМІНІ
 *ІК РНІР ПАРН РОННІ ІК ПАР РНІК ІН
 ТНН ПННІ ІКІ ПАІ НІІ ВІІ НІТ ПІК *ІНІ
*Baldur risti stini dís eufeter Snigur hin guder, fadur kunag sin,
 diagn guden, aug Tufu mudur sino deir lisa bedi unt din haugi.*

BAL-

BALDERUS LAPIDEM HUNC POSUIT IN MEMORIAM BONI REGIS SNIGONIS PATRIS SUI, VIRI OPTIMI, ET TUE MATRIS SUÆ. AMBO SUB HOC TUMULO RECUBANT.

Illustre certè epitaphium, cui paria pauca admodum jam reperiuntur, dignitates & officia demortuorum claris adeò experientia: vix puto illud camentariorum & aliorum violentiam effugere potuisse, nisi geminum sustinuisset officium, limitis scilicet & monumenti. Limiti omninò parcendum erat, si monumento violentas inferre manus conati fuissent. Quocirca situm suum, quem à prima obtinuit fundatione, non dubito quin adhuc obtineat.

BALDER. Unus saltem à Saxone nostro celebratur ejus nominis lib. 3. Et hic quidem semiDeus habitus, variaq; præstigiis suis præstitit. Ab eo pagus in Selandia propè Roschildiam extans *Baldersbrei* dictus, nomen suum traxisse idem autumat, hæc verborum formula: *Victor Balderus, ut afflictum sui militem, opportuni liquoris beneficio recrearet, novos humi latices, terram altius rimatus aperuit. Quorum erumpentes scatebras sitibundum agmen hiantem passim ore captavit. Eorundem vestigia sempiterno firmata vocabulo, quanquam pristina admodum scaturigo desierit, nondum prorsus exolevisse creduntur.* Pagus adhuc nomen retinet; sed an fontis supersint vestigia non dixerò. Ab eo & fretum *Baldersfundi* nomenclationem obtinuit. Sed hunc non esse eum qui hoc posuerit monumentum liquido constat; siquidem non Snionis, sed Otthini habetur filius.

Nos alium ejusdem nominis ab exteris celebratum invenimus; cognomento Eddel. Annales Frisici ob probitatem, & singularia animi dona Ethelbalderum eum vocant. Hic ad Snionis propius accedit tempora, & certè si diligentius res trutinetur (etsi quorundam refragari videatur calculus) eum, fretus hoc monumento; Snionis dixerò filium. Præsertim cum Crantzii & aliorum; Saxonem circa hæc tempora, in serie Regum enumeranda, oscitantæ arguentium;

fru-

frustraneum laborem ab eruditissimo viro Joan. Isaacio Pontano historiographo regio libro 1. Hist. Dan. detectum videtur. Gassarus & alii Snionem imperium inchoasse volunt anno Christi DLXXVII, ac cum insecutū Biornonem DCLIV. Quid si Balderus hic Snionis filius intermedius extiterit? præfertim cum Historiæ nostræ Biornonem non dicant filium Snionis, nostra verò inscriptio Balderi patrem fuisse Snionem, matrem verò Tufam expressè asserit. Quæ Tufa autem Regis Gothorum extiterit filia nostrum non exprimit monumentum.

Addam judicium clarissimi Stephani nostri in literis ad me. Hoc equidem Monumentum, Lyscandri & aliorum confirmaret opinionem, qui hiatum sive lacunam illam Historiæ Danicæ, quæ esse putatur Lib. VIII Saxonis, inter Haraldum & Gormonem Reges supplere conantes, etiam Balderum quendam recensent inter Reges quos velut omisos à Saxone substituunt: nisi si ipse Lyscander, non Snionis Regis, sed Biornonis filium fuisse Balderum Regem disertis verbis affirmaret Geneal. Danic. pag. 174. Verum quid ego de intercalaribus istis & supposititiis Regibus sentiam, propediem demonstrabo in notis meis ad istum Saxonis locum si vitam & valetudinem propitium mihi numen indulerit. Nam Reges istos bis positos ab exteris scriptoribus omnino judico, quos sequutus Lyscander & ipse vehementer fallitur & secum alios fallit quomodo iis usu venire solet, qui peregrina domesticis & verioribus documentis præferunt. Forlan Snio liberos habuit plures, inter quos hic Balderus, qui ad Regiam haud evectus est dignitatem. Quicquid sit, expresse docet monumentum, Balderum Snionis fuisse filium.

RIMI. An studio, an sculptoris incuria prima hujus littera inversa sit, ignoro.

†N†T†R contractius multò in aliis exaratur hæc vox †T† quibusdam †N†A.

†M†N†R. Alium in historiis nostris non invenio regem hujus nominis, quam Snionem Sivardi filium. Regem eum

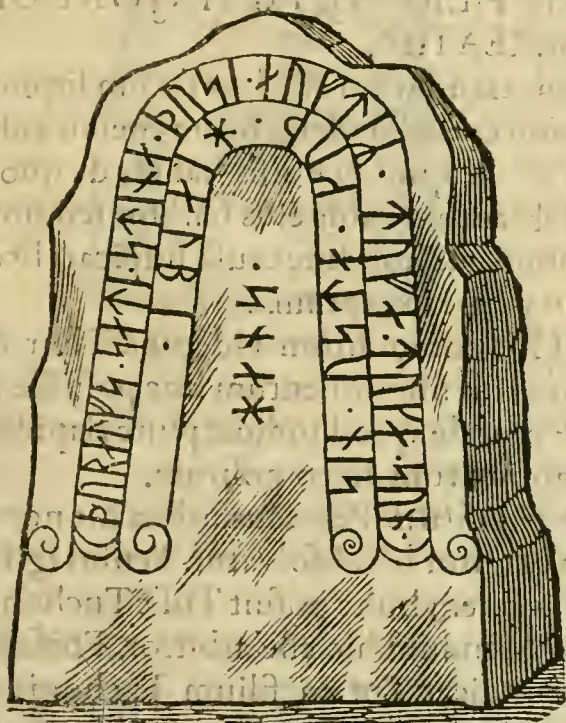
explasod qn sequentibus vocat inscriptio. Arbitrari igitur
eum qd hinc Latine & nobis jam Snio vocatur, indigenis &
veteribus dictum hinc MNH, sic Olum vocarunt MNH,
Haquinum * FYTHN. Frequentissimè nomina propria in
his tegiminibus passim in monumentis invenies. Hujus hi-
storiam & res gestas Tegeapud Saxonum libro 3. Maxime
memorable, quod sub hujus regis imperio, Longobardi
di exteris dicti, fame compulsi è Daniam novas quæsitur
ri sedes migraverunt, id verò quia factum occasione, malo
verbis Saxonis nostri, quam meis referre. Sic autem ille
Cum, sive parum compluta humo, sive nimium torrida torpentibus sa-
ris, ac parce fructificantibus campis, inedie languor defectam, escis
regionem itererei, nullumq; parum suppetentibus alimentis, trahens
de famis superesset auxilium, Agone atq; Ebbone autoribus, plebi
scito provisum, ut senibus ac parvulis cæsis, omniq; demum inbelli æ-
tate Regno egesta, robustis duntaxat patria donaretur, nec nisi au-
arimis aut agris colendis habiles domestici, laris paternorumq; penati-
um habitacula retinerent. Quorum mater Gambaruc, id ad se defe-
rentibus filiis, cum à scelesti decreti autoribus, salutem in crimine
repositam animadverteret, damnata concionis sententia, necessita-
tem patricidio redimere oportere negabat, propius honestati consilium
fore asserens, animorumq; ac corporum virtuti expetibilis, ut serva-
ta erga parentes & liberos, pietate, patria excessuri sorte deligeren-
tur. Quæ si senes invalidos obtulisset, robustiores se eorum loco exi-
lio offerrent, eiusq; pondus pro debilibus perferendum sua sponte susci-
perent. Cæterum indignos esse vita, qui illam scelere & sacrilegio
comparare, parentesq; ac prolem tam iniquo sententiæ genere persequi
sustinuissent, charitatis loco crudelitatis officia peracturi. Postremo
cunctos malè patriam demereri, apud quos parentum aut liberorum
amori proprii spiritus charitas preponderaret. Huic voci ad concio-
nem relatæ, pleriq; suffragiis assentebantur. Igitur omnium fortunis in
sortem conjectis, qui designabantur extorres adjudicati sunt. Quo e-
venit, ut qui sponte necessitati parere noluerant, fortune judicio obse-
qui cogerentur. Hactenus Saxo.

PNHR ex hac voce non nisi ultima syllaba restat,

as rurales 282, arces & domus regias decem, Nobilium curias centum. Dividitur in Nomarchias triginta. Pauciora hinc ad nos delata sunt monumentorum apographa, credo quod tot nobilium palatia arciumq; superbæ structuræ saxa quibus ea continebantur, ad se traxerint. Extare tamen ibidem plura, nondum ad nos delata, percepi. Quæ Willstrupii prope Coldingam, Landerupii, Vanderupii, Feulingii, Leburgi, & alibi forsan conspici tradunt, aliis discutienda relinquere cogor, ea saltem propositurus quæ nostræ sunt potestatis.

PRIMUM

ODDUM MENSE.

Borealior hujus Diœcesis tractus Norreherrit dictus, pagum habet Oddum nomine, templo & cœmeterio decoratum. Hic juxta portam australiorem per quam incœmeteriũ itur, saxum visitur, qua supra terrã eminet,

trium ulnarum altitudine, unam cum dimidia latum. Ejus pars politior tribus exornatur literarum ductibus, suis marginibus tortilatis conspicuis, qui tamen ita cohærent, ut ab exteriori sinistri lateris, juxta basin auspicari debeat is qui eorum sensum assequi laborat, sensum ductum ejus sequendo, donec ad basin rursus perventum fuerit dextram, hinc ordine retrogrado progrediendum in secundo, ac finiendum in tertio. Quod planius typus ipse ostendit.

ÞNRÞPÞ. 4ÞTI. 4TIKÞ. ÞNÞI: ÞNÞTIA: ÞNÞÞ.
ÞNÞÞ. 4NÞ. 4IK. Þ4TÞ. ÞNÞ. *IÞÞBI *ÞÞ

Turalfs seti stina duß eustir Tufa Tuka sun sin elsta. Gud hialpi hans.

TURALFUS LAPIDEM HUNC POSUIT TUFÆ TUCHONIS FILIO NATU MAJORI DEUS EORUM MISEREATUR.

Aliunde translatum esse hoc saxum liquidò constat, sed qui verum ejus ostenderet situm, nemo adhuc inventus est. Peculiare quid præ aliis habet, de quo mox monendum. Obscurum valde ejus sensum reddunt tot conglobata nomina ut non sine causa suspicari liceat aliquid in eo minus probe exceptum.

ÞNRÞPÞ compositum videtur à Thur & Alf, hic autem Thuralfus monumentum hoc posuisse videtur.

4TIKÞ plurale quod indicat plures lapides, aut integrum monumentum ab eo positum.

ÞNÞÞ ÞNÞÞ 4IAK Periodus, prima hic non clauditur, etsi ductus exterior his absolvatur. Sensus igitur hic est. Thuralfus lapidem hunc posuit Tufæ Tuchonis filio.

Þ4TÞ Mendum hic esse arbitror. Forsan legendum ÞNÞTÞ, ut indicet Tufam filium Tychonis fuisse natu majorem, ac sensus sit: Turalfum Scaldrum aut Runam, in memoriam Tufæ, qui erat filius natu major Tuchonis, hoc monumentum posuisse.

ÞNÞ &c. Christianam esse inscriptionem votum hoc arguit.

SECUNDUM
HORNENSE.

FRagmentum quoddam cippi minoris in ejusdem Diocesis provincia orientiori *Ostherherit* dicta, juxta templum pagi Horn extat. Rudior lapis est, longitudine unius ulnæ, latitudine trium quartarum, arcualem ductum characteribus insignitum ostentans, qui sinistra sui parte mutilatus, hæc jam exhibet.

HP† TNP† P†PI *†NP† PI

Uka Tusi gadi heugdi dis

ET TUFO TUMULUM HVNC FECIT.

Ubicunq; tandem locorum primitus stetit hoc saxum, tumulo cuidam affixum fuisse abundè docet inscriptio: jam verò commune cum aliis fatum subiit. Quin nec solus hic stetisse videtur, sed alios literatos quoq; conjunctos habuit. Id enim copulativa conjunctio HP† à quâ inscriptionem auspicarunt, evincere videtur: nisi forte legendum HP†; quod *effter* notat; ut sit sensus: In memoriam boni Tufonis tumulum hunc fecit &c.

*†NP† jam *høt* collem aut tumulum dicimus.

TERTIUM
JELLINGENSE.

Quod jam delineaturi sumus præclarum quidem & elegans est, utpote quod non solum multorum oculos & animos ad se allicuit, adeo ut & exteri etiam dignum judicaverint in quo aliquid ponerent operæ: sed etiam fundatori vita & regno constitit: ut videre licet apud Saxonem nostrum lib. X, ubi ex professo hanc rem persequitur. Quocirca aliorum primo de eo proferam judicia, meas mox subjuncturus conjecturas.

Primus exterorum (quod ego quidem sciam) qui aliquid in hoc operæ posuerit, mihi videtur celeberrimus ac illustrissimus vir Josephus Scaliger Jul. Cas: f. is enim Bonaventuræ Vulcanio, tractatum de literis & Lingua Getarum meditati, hoc monumentum communicavit, attestante ipso Vulcanio pag: mihi 44. in hunc modum illud proponente,

Inscriptio monumenti Gormonis Thyre uxori positi.

FNRYA FNKNYA FTRFI FNBI FNHI FT T FNRLN
FNKN.

Inscriptio monumenti Haraldis regis, parentibus suis Gormoni & Thyre positi.

*IR+NR FNKNYA BTF F+NRNK FNBN B+NH
FT FNRY F+NR HIK +NY FT FNRLN FNBN YK
H+*IR+NR Y+HYA NFK T+FNRY

Subjunctæ erant hisce inscriptionibus interpretationes, tamen non ad amussim textui convenientes, hujus tenoris.

Gormo Konninga Kube disse offuer Thyre Kona. Haraldt Kong bygt Kierke Kybb disse offuer Gorm Fader sin oc offuer Thyre moder sinse Haraldt kes offuer Danmark.

Hæc Vulcanius, qui ea quæ à Scaligero accepit, bona fide reddidit, nec plura addit.

Secundus qui publicis typis aliquid de hoc monumento ad posteros transmisit, est Petrus Lindebergius, qui in re-

ruin

rum memorabilium cōmentariis affabrè totum monumen-
tum æri incidi curavit ac in hunc modum publicavit.

Addere, inquit, libuit Gormonis regis Daniæ, qui in
inscriptione Cæsar nominatur, monumentum, ab Haraldo
rege filio ædificatum. Sciendum autem quod Dani, cum
propter defectum saxorum Pyramides & Obeliscos extruere
minimè potuerint, olim in memoriam Regum & Heroum
suorum ex terrâ coacervatâ ingentem molem montis instar
eminentem statuerint.

A. Templum seu sacrarium duobus conjugum socialibus
bustis interpositum plumbo tectum.

B. Lapis sepulchralis, qui in altitudine habet ulnas quinq;
& dimidiam, in circuitu novem; in uno latere formam
hominis exhibet, in altero latere literas in sequenti tabula
expressas.

C. Mons ad septentrionem qui habet altitudinem 46 ul-
narum, latitudinem 360 ulnarum, amplitudinem in superio-
ri parte 112. ulnarum.

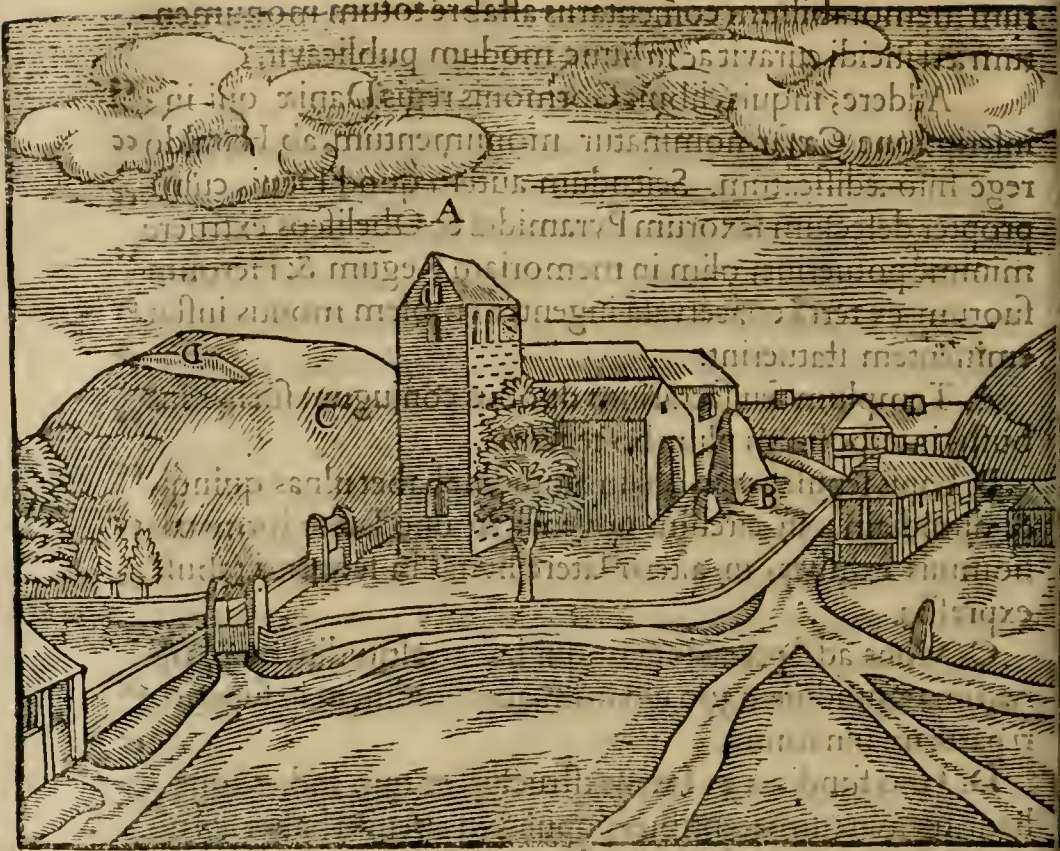
D. Fons funditus ex saxis exstructus, ex quo indies aqua
hauritur à circumjacentibus populis, in circuitu habet 47. ul-
nas. Iisdem pene verbis hujus fontis meminit Joan. Adolph.
Cypræus Annal. Eccles. Slesvic lib. 1. cap. 11, in hunc modum.
In eum finem ad monumentum Gormonis, fontem funditus è saxis ex-
structum, ex quo indies aqua à circumjacentibus populis hauriatur.

E. Mons ex altera parte versus meridiem est, altus 37 ulnas
in circumferentia 431 ulnas, in superficie est amplius 157 ulnas.

F. litera ubi notata est, insignis fuit magnitudinis lapis,
paulò minor quàm ille, qui apud templum inter duos mon-
tes collocatus est. Et ut melius omnia intelligantur, totius
monumenti typum hic subjeci.

Observandum vero, nostram hanc delineationem, non
esse Rantzovii, sed novitiā, quam curavit nuperè vivis co-
loribus exprimi & accurate ad leges Geometricas describi,
illustris Heros Dnus Christianus Frisius de Kragerup, eques
Auratus, Cancellarius Regius, & Academiae Hafniensis dum
vixit Patropus summus.

Mi-

Mirari satis nequeo Lindebergium alterius lapidis præterisse descriptionem, in quo Thyra extat Epitaphium. Contextus quidem seriem; ex parte persecutus est, sed saxi delineationem plane omisit.

Tertius exterorum qui aliquid in his posuit operæ; est Johannes Bureus Svecus, qui Ulbsaliæ Svecorum Anno 1590. tabulam edidit quam *Runa kantsants Pere Span* indigita-
vit; in qua cum aliâ præclara habeat, literaturam Runicam; concernentia, tum etiâ hoc Haraldî monumentum, mutilum
tamen & mancum, iisdem plane literarum ductibus, quibus id expressit Lindebergius; adeo ut ab eo desumptum credam.
Sed nec alterius Thyra à Gormone positum addidit; nec ul-
timâ verba Epitaphii Haraldî persecutus est, in quibus Cæsar
salutatur. Obiter quoq; ejus meminit Cypræus Annal. Ec-
cles. Slesvic. lib. i. cap. ii.

Ex nostratibus quoq; non defuere qui operam insignē huic monumento ab interitu vindicandō locarunt. Atq; inter primos merito mihi numerandus vir virtute bellicag; gloria nobilissimus Casparus *Markedaner* de *Sogard* cum arcis *Coldingensis* præsles meritisissimus, qui venerandæ antiquitatis allectus studio, suis sumptibus collapsum saxum erigi curavit; curq; characteres, quam fieri posset accuratissime literis modernis exscriberentur, enixus est. Cujus erga venerandam antiquitatem pietatis testimonium perhibet monumentum quod in templi *Jellingensis* choro, auteis literis exaratum extat, in hunc modum.

ANNO 1586. under Kong Friderich den Anden til Danmark oc Norge etc. Regierung da lod Caspar Markedaner til Sogard/som den tid var Lensmand paa Kioldinghus opgraffue den Steen paa Kirckegaarden/som staar her uden for Kirckedorren/ De fundis effter Kressne Skrift der paa/ som Kong Harald lod giøre offuer sin Fader Kong Gorm/ oc offuer sin Moder Drotning Thyre ungeferlig Anno 960 oc Regieredis da det Romerske Rige aff Keiser Otto den Forste/ oc lod Drotning Thyre den tid giøre den Bold ved Gottorff som endnu kaldis Dannevirke/ som begnytis ved enden aff Ethen/ der som Hadebyhaffuer standen/ oc gik til den Bester Soekant/ for den Marsags skyld at bemelte Keiser Otto vilde med Krigsmact indfalde udi Danmark oc ligger Kong Gorm her udi den ene Høj/ oc hans Drotning/ Drotning Thyre udi den anden Høj begraffuen.

*ARATR: YNPA: BPH: YNRNY

Haralter Kungn Baird Kiuruk

YNBN: BANHI: IPT: PNRY PPNR: YIN

Kubu baußi est Gurm fadur sin

ANP IPT: PNRRNI: YNPNR: YIKNI

Aug est Thuurut mǫdur sinfi

*ARATR: YNHI: ANPK: TAKPNRY

Haralter Kes yuen Panmuk.

Tc

Hoc

Hoc est laudabile & omni ævo celebrandum, tanti viri, majorum memoria dicata monumenta, ab interitu vindicandi, studium, quo seipsum suamq; familiam æternitati pariter consecravit. Quod si imitati fuissent alii, qui ob sordidum lucellum, iis devastandis toti incubuerunt, & se posterorum laudibus dignos reddidissent, & historię patrię illustrandę operam locassent commendatione dignissimam. Non igitur pigebit in gratiam exterorum hæc Romana toga donare.

ANNO M D LXX XVI regnante Divo Friderico Secundo Danię Norvegię &c. Rege potentissimo, saxum hoc valvis templi viemum, terrę gleba obrutum, erui curavit Casparus Marckedaner de Sægard/arcis Coldingensis Præses. In quo sequens Epitaphium cernitur, quod Rex Haraldus patri suo Gormoni & matri Thyra posuit, circa annum Christi DCCCCLX imperii Romani clavum tenente Otthone I. Circa idem tempus vallum prope Gottorpium, Dannevirck dictum, quod a Slya (ubi olim Haddesby erat,) usq; ad mare occidentum se extendebat, extrui curavit Regina Thyra, ut imperatorem Otthonein, Danię ruinam minitantem excluderet. Rex autem Gormio in altero horum tumulorum, Thyra vero in altero sepulturam invenit.

Interpretationem monumenti quod concernit, de ea judicet lector cordatus, ubi nostras potulerimus meditationes. Alii qui in hoc hætenus desudarunt pulvere, vix quicquam præter jam allatã protulerunt.

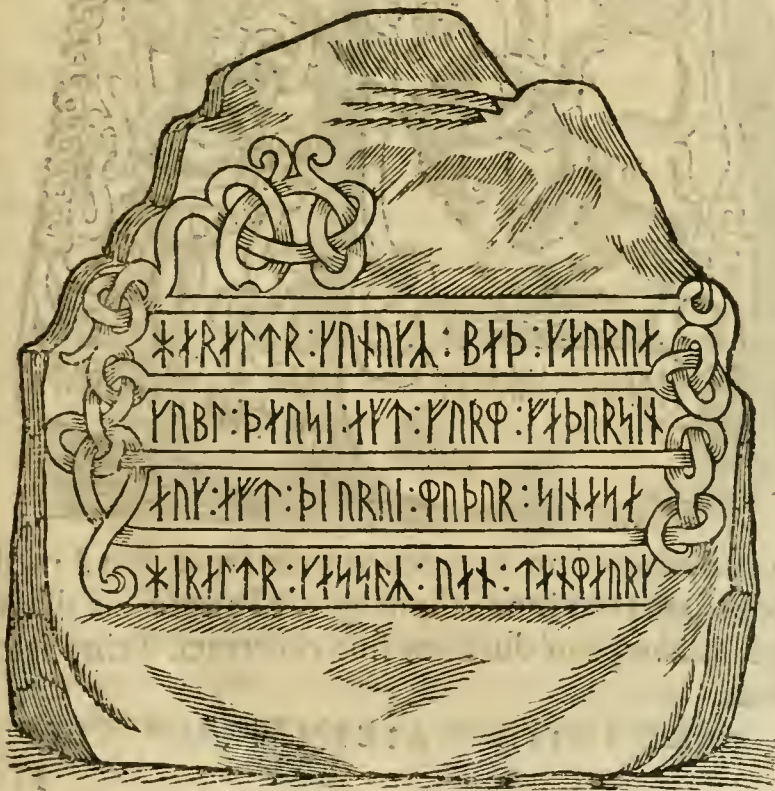
Ego majestate & pulcritudine hujus monumenti allectus cum à serenissima Majestate Regia Anno MDCXXI, aliorum negotiorum causa in Cimbriam ablegatus essem, Jellingam me contuli, tam præclaro tantis regis Mausoleo paulisper ut me oblectarem, ac singula acuratiùs perlustrarem; rem ita comperi.

Jellinga pagus est Nomarchiæ Torildsherris a quodam Cimbrorum Regulo Torildo sic dicta, quatuor milliaribus Coldingâ, uno Viella distans, nitore & elegantia, ad oppidi haud vulgaris accedens magnitudinem; ab Ellingo quodam

Cim-

Cimbrorum duce, (ut quidam volunt) ædificata, ac continua Regum habitatione olim nobilitata. Hic præclarum, hoc conspiciendum se præbet Regis Gormonis & Thyre Reginæ monumentum, quod quoad situm, magnitudinem, aliasq; circumstantias planè respondet delineationi à clarissimo viro Petro Lindebergio exhibitæ. Sed saxorum (duo enim sunt characteribus insignita) nec planè à quoquam adhuc proposita est genuina & vera Iconographia, nec inscriptionis series accurata. Iis igitur paululum nostram hic accommodabimus operam.

Duo circa hoc monumentum conspiciuntur saxa; alterum grandius coloris grisei, magnitudine ea quam expressit Lindebergius sub litera B, in apicem obtusum desinens: trium nempe ulnarum cum tribus quartis. Latus quod latius est, quatuor tenet ulnas cum una quarta, reliquorum, illud quod Leonem exhibet, duas ulnas cum tribus quartis: quod virum, duas ulnas cum dimidia.

Situm ad radices montis meridionalioris in ipso cœmeterio. Primum ejus latus ductibus quibusdam intricatis in summitate exornatur: juxta radicem verò quatuor characterum habet ordines in extremitatibus simul quasi illaqueatos.

Secundum latus Leonis ostentat figuram ex variis incisurarum ductibus, miro artificio conflatum unico literarum ordine ad basin insignitum. Tertium viri effigiem exhibet, plexibus quibusdam illigatam iisq; hinc inde perreptantibus tantum relinquunt juxta terram spaci, quatum lineæ unicæ literatæ sufficere valet, ut ex hac liquet delineatione.

Inscriptionis jam attendenda series, quæ non à me solum, sed etiam Dno Jona Schonvigio & Pastore loci diligentissimè, iisdem planè ductibus fuit observata. Primi lateris hæc sunt:

TR+TR: YHNNY: BTF: YHNRN

YHNT

YHBR: ÞHNI: ÞPT: YHRÝ: ÞJÞNR: HIK:

HNÞ: ÞPT: ÞHNRNI: YHÞNR: HIKHÞ:

*ÞRÞNR: YHÞHÞH: ÞHÞ: THÞYÞHRY

Haralter Kunugr bad kaurua.

Kubl dauſt eft Gurm fadur ſin

Aug eft Þhiurui mudur ſinaſa

Haralter Keſor van Tanmaurk.

HARALDUS REX JUSSIT HUNC TUMULUM
EXTRUI IN MEMORIAM GORMONIS PATRIS
SUI ET THYRÆ MATRIS SUÆ. HARALDUS IM-
PERATOR RECUPERAVIT DANIAM.

In ſecundo hæc extant.

ÞHÞ HNH MNRNIÞ

Alla aug Nurvieg

TOTAM ET NORVEGIAM

In tertio,

ÞHÞ TIM Þ. YRIHÞ

Aug tini folk Kriſtno

ET EARUM INCOLAS AD FIDEM CHRISTIA-
NAM CONVERTIT.

*ÞRÞNR YHÞHÞH Quamvis plures extiterint hujus
nominis Reges, attamen cum hic Gormonis ſe prolem agno-
ſcat ex Thyra, nemo dubitat quin is ſit Haraldus, cujus hi-
ſtoriam perſequitur Saxo noſter in initio libri decimi, co-
gnomento *Blaataud* / qui variis fortunæ agitatus caſibus,
Haquinum Adeltanum debellavit, Slavos vicit, Marchio-
natum Slevicenſem protrivit, Imperatorem Otthonem Cim-
bria expulit, ac tandem ſalutari baptiſmatis unda tinctus,
Chriſtianam amplexus eſt religionem;

Ejus encomium vide apud Helmoldum Chron. Slavor.
cap. 15. ubi inter reliqua ſic diſſerit. *Haroldus* 'primum quidem
gentilis, deinde magni patris Unni doctrinâ ad fidem Chriſti conver-
ſus, tanta ſe erga dominum devotione exercuit, ut non surrexerit ſimi-
lis ei inter omnes Reges Danorum, qui tantam Aquilonis latitudinem
ad fidem divinæ cognitionis traxerit & omnem terram Eccleſiis &

sacerdotibus fecerit esse insignem. Hujus viri industria in divinis quidem rebus fuit eximia; nihilominus tamen etiam in mundana sapientia, in his videlicet quæ ad Regni gubernationem pertinere videntur, adeo claruit, ut leges & jura statuerit, quæ pro auctoritate viri non solum Dani, sed & Saxones adhuc hodie servare contendunt. Per hæc jura, Leges quas vulgo *Saxenspiegel* vocant, intelligunt eruditi. Quas Dano auctori tribuere eos cogit, tum affinitas cum nostris legibus, tum hujus historici fide digna auctoritas.

Regno expulsus Haraldus à proprio milite Tochoe proditoriè propè Julinum occisus, Anno XCLXXX. Corpus ejus, inquit Saxo, Roschildiam missum, apud sacrarium nuper ab ipso conditum solennem sepulturæ locum recepit. Ingrata enim olim bonorum suorum patria, piissimi Ducis opera sera animadversione complectens, quod minus vitæ ejus præstiterat, funeri plenius deferendum putavit: omnibusq. humanitatis nervis, exequiarum cultui insistens, cujus spiritum superbè oderat, clementer cineres amplexata est.

Ejus effigiem & Epitaphium adhuc ostentat Roeschildiæ columna quædam, hac verborum serie.

Post Natale Dei dum scripsimus octuaginta

Noncentos, meruit scandere celsa poli.

Extat non procul Vielâ in Cimbria prædium Haraldæ dictum ab eodem hoc Haraldō nomen sortitum.

Btþ Jufsit, à verbo *Jeg bluder / Befaler*.

YtþRnþ quidem legunt YlnRnþ sed falsò, repugnantibus omnibus literarum ductibus, credo quod hujus vocis sensum non sint assecuti. Nec enim probabile Haraldum Christianum in honorem Patris ethnici & Christianorum persecutoris acerrimi, Christo deputatum sacrarium struxisse. Qvin si YlnRnþ legendum, inter hanc vocem & sequentem Ynþt copulativam nþ interiectâ esse oporteret, ut sensus constaret. Existimant autem YtþRnþ idem denotare quod *giore* ut prima vocis litera potestatem habeat G. BtþYtþRnþ jufsit fieri & extrui. Alii volunt YtþRnþ epitheton esse ad Ynþt referendum, à verbo

verbo *Seg Kerver* incido & notis exornō, ut sensus sit: Haraldum stuxisse tumulum hunc, qui lapide sepulchrali variis notis & incisuris exornato, fuit insignis. Ad distinctionem aliorum tumulorum, quibus nulli ejusmodi adjuncti sunt lapides. Quinimo si quis existimaverit cippos ejusmodi olim dictos *YTRNTR YNBTR* nostratibus, eum à vero non penitus aberrare putarem, si aliis monumentorum inscriptionibus comprobari hæc interpretatio posset.

TRNTR tumulum meridionalem ad, cujus radices situs lapis, designare videtur, aut lapidem saltem. Septentrionalem namq; *Thyræ* à Gormone marito extructum ex lapidis sequentis inscriptione colligere datur.

PNRY. Est Gormo tertius, ab historicis quibusdam dictus Wormo, cognomento Gamle / cujus res gestas persequitur Saxo ad calcem libri noni, ait eum *semper infensi erga religionem animi, (Christificolarum perinde ac teterrimorum hominum respectum extinguere cupivisse. Omnes hujus normæ participes vario injuriarum genere defatigatos, quibus potuit calumniis insequi non quievisse. Quin etiam ut priscum delubris cultum restitueret, templum in fundo Slesvicensi à religiosis conditum, tamquam sacrilegum aliquod impietatis domicilium, ab imis fundamentorum partibus demolitum esse.* Ab Henrico Aucupe (qui Marchionatum Slesvigæ & Daniæ limitem constituit, inq; eum finem castrum Oldenburg extrui curavit) victus & Nordalbingia pulsus est. Obiit Anno DCCCCXXXIV, vel ut alii volunt DCCCCXXX, alii DCCCCXXXI. Mendū arbitror esse in historia ab Erico Rege contexta, ubi asserit Gormonem hunc obiisse anno Domini DCCCL legendū censeo DCCCCXXX.

TRNTR, Thurui etiam legitur in historia Norvagica Haldani Swarte. *Thyræ* Saxoni. Hæc Anglorum Regis Hedelradi ut Saxo, vel ut vulgo, Ethelredi filia fuit, gravitate atq; industria ante alias præstans, nostratibus Dannebod. Quæ; dictante Saxone nostro, quò patriam à clandestinis exterorum irruptionibus tutiorem præstaret, quantum

rum à Slejuico, ad occidentalem oceanum patet; vallo fossaq; pro-
scindere aggressa est superq; jacto aggere tenacissimi operis terre-
num inolita est munimentum. Eadem quoq; cum sub specie fœ-
minæ virilem animum gereret, Scaniam Svetica dominatione com-
pressam præstandi tributi onere liberavit. De ejus obitu paulo
post sequentia addit. Posthæc Thyra Danicæ majestatis caput
absumpta est: cujus corpus Haraldus amplissimo funere elatum, ma-
gno cum omnium plangore, non longè à patris tumulo sepulturæ man-
davit. Ubi nunc quoq; sacrarium perspicere licet, duorum conjugum so-
cialibus bustis interfitum. Habuit & Haraldus Klæf filiam e-
jusdem nominis, nuptam Siguardo Stort Regulo Norva-
go in Ringerige: errare igitur videtur Snorro Sturlæ qui
in Hist. Noro. hanc Gormonis statuit uxorem.

ᚢᚦᚢᚦᚦ Imperator manifestissimis literarum du-
ctibus hic extat. Dictum verò Imperatorem arbitror Ha-
raldum quod Daniam è manibus Imperatoris Otthonis
eripuerit ejusq; copias partim dissipaverit, partim prostra-
verit, quod ita persequitur historicus noster. Cæsar jutiam,
utpote regio ductu vacuum, nullo resistente permensus, cum Lymici si-
nus objectu, tunc temporis Wendalam aquis claudentis ulterius ex-
currere vetaretur, conjectâ in undas lanceâ, non solum iter ad Ei-
doram reflexit, verum & sumillimum fugæ reditum habuit. Siquidem
hastam cujus usum habebat, maritimos in fluctus relinquendi monu-
menti gratia jaculatus, suum freto vocabulum indidit. Verum ut
impetu gravis ita exitu vanus apparuit. Haraldus quippe ardentissi-
mo cursu abscedentes hostium reliquias insecutus Epponem extremi
agminis Ducem, cum iis quos reperit, trucidavit. De hac victo-
riâ hoc in loco sermonem esse non dubito, & vel hoc no-
mine in Otthonis contemptum se non minus Daniæ suæ
Imperatorem ac Cæsarem salutare debere, quàm Ottho-
nem Germaniæ, statuisse videtur. Vel forsan ita dictus,
quod primus Regum Daniæ contra Imperatorem Germa-
niæ feliciter adeo bellum gesserit.

ᚢᚦᚦ Id est vicit, vel recuperavit, modo quo jam di-
ctum. Nec enim cum iis facio qui Germanicum esse pu-
tant

tant van / quasi hic esset sensus: *Kaiser van Danmark.*
CÆSAR DANIÆ. Qui enim ejus gentis cujus infensibilis
 erat hostis Haraldus, vocibus, tam elegans temerasset
 monumentum.

THYHRY sequens saxum THYARYH, orthographia à moderna remotiore. Sed & Islandi T punctatur per D. latinum exprimunt.

TH Indicatur universam Daniam sub ejus imperio fuisse. Lacuna in saxo hic apparet, quocirca quidam legendum putant HBYH Upsaliam; ut sensus sit Haraldum, Daniam, Upsaliam (Sveciam intelligit quæ in antiquitatibus nostris crebro vocatur Regnum Upsaliæ) Norvegiam &c. debellasse & ad fidem Christianam convertisse.

MHNH, victoriam eam innui arbitror quam nomine Haraldì Gunildæ filii, in Norvegiâ obtinuit, fugato Haquino Adelstano; quo nomine etiam Norvegia ei tributum solvere tenebatur. Quod etiam tangit noster toties laudatus historicus hac verborum forma. *Cum itaq; res barbaras regia executione tractasset, in Daniam reversus occur. su Haraldì Gunildæ filii adversus eundem Haquinum auxilia petentis excipitur, pollicentisq; sibi tributa daturum, si Danicæ opis beneficio, efficacia partium suarum adjumenta sumpsisset. Enimvero inter acerbissimos rerum casus clementissimam Regis humanitatem expertus est. Hevindo enim atq; Karlhosto pugnae adjutoribus receptis, sexaginta navium classe donatus, petiti præsidii compos abscessit, evenitq; ut plus spei in auxilio Danorum, quam metus in sua adversitate reponeret &c. Haraldus itaq; insperato hostis exitio, regnandi fortunam adeptus, triennio promissum Danis bonæ fidei veltigal exhibuit. Norvagiâ verò hic intelligi etiam argumento est Leo, supra has voces sculptus, qui adhuc Norvagiæ exhibet insignia.*

THI HAN lacunam, ita habita rerum gestarum ratione, suppleo. H enim & Y adhuc expressè satis omnibus suis ductibus integra extant. Incolas indicari censeo. Monuit Magnificus Dominus Cancellarius Christianus Fri-

fuus de Kragerup &c. esse qui legant TIMY TIMY YRTITKA ut sensus sit Haraldum novos Teutonum Christianos sub suo habuisse imperio. Distinguens inter eos qui nuper ad fidem conversi erant, & reliquos qui tempore Caroli Magni Christo nomina dederunt.

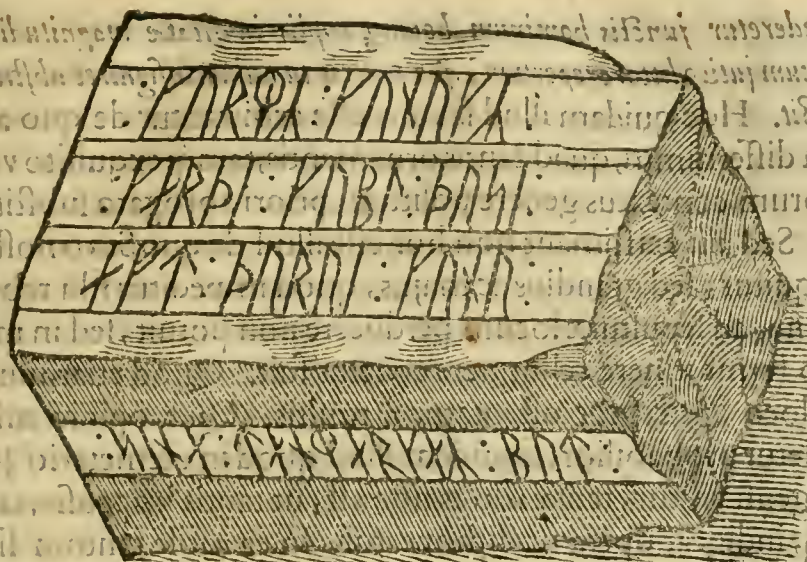
YRTITKA ad Christianam perduxit religionem. Quamvis enim ipse ethnico patre genitus; primis sui imperii annis, idolis servierit, progressu tamen temporis, matris victus precibus, ac foedere cum Imperatore sancito, in Christianorum transiit castra, subditis eandem religionem severè commendans. Quod nec dissimulat Saxo noster, substrictis hisce idem insinuans: *Verum Haraldus rebus cum Imperatore compositis consortium catholice religionis amplexus, divinam humanamq. pacem regno suo conciliavit.*

Hæc vera saxi hujus est effigies, & rebus nostris consona vocum interpretatio. Ubi mirari subit majorum acumen, qui res tantas, paucis adeò verborum apicibus compræhendere valuerunt. Exoptandum certè reliquis nostris monumentis parem ab historiis lucem accedere posse; quin sic majori cum delectatione legerentur, majoriq. in precio haberentur non dubitarem.

QUARTUM

JELLINGENSE II.

Alterum quod eodem in loco visitur saxum, à Lindebergio non delineatum, ab omnibus fermè inutile exhibitum, templi valvis adjacet, ita ut fessis sessum præbere valeat, politius aliquanto videtur priori, sed ad ejus vastitatem haud accedens. Colore conspicitur subcæruleo, duarum ulnarum longitudine, latitudine unius cum semisse, hac ferme figura.

-04 PARVA: YAKNA: PARBT: PNEB: PNI: PNT
 PARMI: YAKN: MIK: TAKYAKYU: BNT

• ii Gümrü Kunuwr gerdi kubl dıstı est Tufua Kunu sına Tanmar-
ker bat.

GORMO REX TUMULUM HUNC CONJUGI
SUE THYRÆ POSUIT, QVÆ DANIAM EXOR-
NAVIT.

Saxum hoc scrupulum haut parvum historicis nostris
objicit, qui uno ore asserunt, Gormonem ante conjugem
Thyram mortem operuisse. Quod si ita sit, qui tumulum,
& inscriptionem hanc Regina ponere potuit, cum illa
multis annis post ipsum vixerit, imo ipso defuncto vallum
Dannevirthe edificaverit? Nisi statuerimus Gormonem ad-
huc vivum hunc tumulum fabricasse, eumq; destinasse cin-
eribus Reginae nondum defunctae, vix hinc nos expediemus.
Hoc ipsum enim quodam modo; astruere etiam videtur sa-
xi superius explicati moles atq; majestas. Haraldus namq;
matre defuncta, cernens saxum hoc de quo jam nobis sermo
est, vilius esse quam ut Majestatis Danicae caput, aut regeret
aut aternitati consecraret, totam regi classsem exerens, verbis
Saxonis nostri utor, ne parvo apparatu magne molis pondus ag-

grederetur *junctis hominum bonumq; copiis inusitatae magnitudinis saxum jutico littore repertum, quo matris tumulum insigniret abstrahi jussit.* Hoc quidam illud saxum esse arbitrantur de quo antea differuimus, quod tantis ornamentis, tamq; exquisito verborum contextus genere politum, priori abrogato substituit. Sed alii existimant non hoc esse illud de quo Saxo noster loquitur, sed grandius ac majus, quod impeditus filii rebellionem, ad sepulturae locum perducere non potuit, sed in medio ferme itinere relinquere coactus fuit. Quod etiamnum in loco *Beckehede* ostentatur à multis. Quae opinio mihi videtur probabilior, siquidem illud quod in cœmeterio *Jellingensi* visitur, tantæ molis non est, ut tantis impensis, tantaq; indigeat opera ut dimoveatur. In ea mole tantum sibi placuisse videtur Haraldus, ut vix majus aut præstantius poni potuisse arbitraretur. Quod etiam haud dissimulat Saxo noster, dum paulo post hæc subjungit: *Inter hæc Haraldus circa tractum lapidis occupatus, quendam suorum è classe supervenientem arctius percunctari cœpit, an tantam alias molem mortali manu tentatam conspexerit?* Probabile igitur autumo, Gormonem, jam senio confectum, sibi ac conjugi hæc destinasse sepulturae loca, saxum quinetiam hoc minus, epitaphio ornandum curasse, quod matre defuncta in præstantius illud convertit, Haraldus, & adhuc majori mole illustrasset, ni filius regnum vi & dolis eripere tentans, conatus irritos reddidisset.

Y†R†H†H†B† tumulum igitur præparari curavit Gormo.

†P†T Hæc particula ab obitu Reginae exstructum tumulum, arguere videtur. Sed ut hodie fieri animadvertimus, multi sibi ipsis sepulchrales lapides Epitaphiis vivi condecorant, qui demum post obitum tumbæ adaptantur; ita & hic factum arbitramur.

H†H†H† *Rone* uxori; mirum eo ævo honoratori titulo decoratas non fuisse Reginas, aliasq; regio sanguine ortas Heroínas, quam quò hoc tempore quævis è plebe salutatur.

T††Y†R†Y†† supra *T††Y†H†R†Y†*. Existimant quidam hac voce innui vallum de quo supra diximus, quod à *Slyæ* ostio

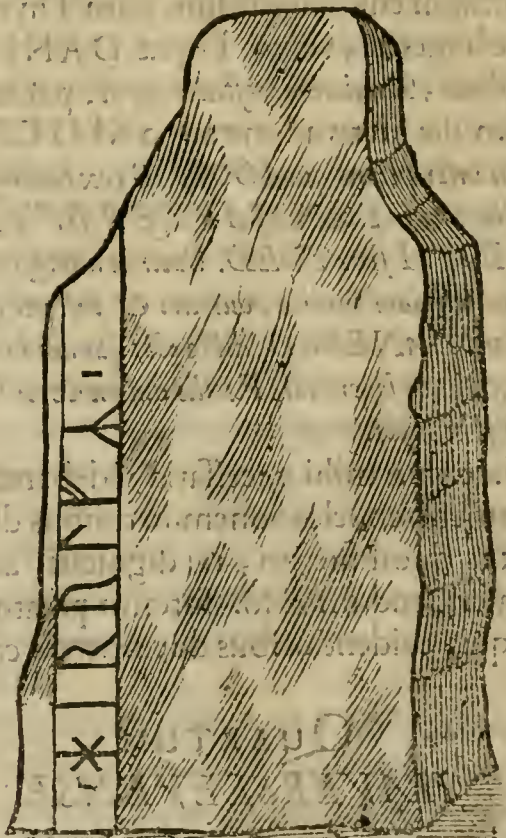
offio in oceanum occiduum duxit præstantissima hæc fœmina. Sed iis adstipulari nequeo, siquidem defuncto primum marito, postquam Imperator Ottho, irruptione in Cimbriam facta, cum copiis expulsus esset, id primum nova fabrica auctum à Thyra fuisse, expressè asserant historiarum nostrarum documenta. Sed multo ante diem suum obiit Gormo, qui hujus inscriptionis autor. Quocirca de tota Dania intelligendum arbitror, quæ variis & præclaris ædificiis ab ipsa exornata, consiliis quin etiam sanis firmata fuit. Hoc sibi vult vox BNT à verbo *seg bygger* ædificio, quod tam ad structuras artificiales, quam ad politiam sanis consiliis restauratam, ac de novo quasi exstructam accommodari potest. Haud mihi displicet de hisce vocibus conjectura Stephanii nostri. Arbitratur enim iis titulum olim Thyrae tributum exprimi quo ob merita, vulgo Thyrae DANEBOÐ, id est, ut Saxo explicat, *Danicæ majestatis caput*, passim, indigetabatur. Sic enim ille literis ad me anno MDCXXXII. datis: *In monumenti inscriptione quod GORMO rex conjugis suæ Thyrae posuit, ultima illa verba TANMARKER BVT, expono DANMARKESBOTH sive BOED. Optima namq; reginarum Thyra, ob præclara in patriam merita, vulgari & insigni cognomine DANEBOTH vel DANEBOÐ, dicta est: quomodo apud Welleium, Lyscandrum, & alios legere est. Facilis autem vocis BVT in BOTH aut BOED flexus est.*

Hæc sunt quæ mihi necessaria videbantur ad præclari hujus monumenti enucleationem, in quibus diutius aliquanto immoratus quod fuerim, rei dignitati, ac monumenti præstantiæ ascribendum volo. Interim paratus sententiam mutare, si quis evidentioribus documentis certius quid inde elicuerit.

QUARTUM HAVERSLEVENSE.

PROPE Jummervad in præfectura Haterslebiensi, extare accepimus in campis ad Haverslev pertinentibus prope

vadium insigni clade, quam Dahi ibidem circa annum Christi
 M CCCCXX tempore Erici Pomerani ab Holsatis accepe-
 runt, hoc dieterio peculiariter famigeratum: *Hos Zimmers-
 vad sit Danste it sandens Vad*. Tunc enim præter grega-
 rios milites, ibidem occubuerunt, Antonius Romou & Pe-
 trus Hogestild primariæ nobilitatis magnæq; dignitatis viri.
 Unde & locum non *Zimmersvad* sed *Zammersvad* dictum
 multi putant. Hic juxta viam regiam saxum conspicitur in
 cippi figuram natura elaboratum, rude quidem & vulgare,
 sed altitudine trium ulnarum cum dimidia, latitudine dua-
 rum. Quæ orientem spectat, unicum habet literarum du-
 ctum paucis admodum constantem notarum characteribus,
 in hunc modum exaratis.

*IRNPA
 Hirulfr

Qui-

Quidam legunt **HIRHPPA**, existimantes duarum vo-
cum combinationem hic esse, ut **Hacr / her** seu Dominum
notet, **Russer** proprium ejus qui hic tumulatus. Sed unicam
hæc omnia constituere vocem citius crediderim, cum Domi-
ni titulus in aliis ejus generis vetustioribus non occurrat. Ni-
si forte dixeris **Hcr** hoc in loco exercitum denotare; hæc e-
nim hujus vocis etiam est significatio. Ut sensus sit: Hoc in
loco fuit vel vici exercitus Rolsonis. De eo verò nihil ha-
ctenus à nostratibus, monumentis literarum consignatum,
reperire licuit. Trophæum potius mihi videtur quàm Epita-
phium, & haud scio an Rolloni, Norvagi **Gange Rolff** dicto
(quem illi suum, Exteri Danum vocant) hoc comòdè attribui
possit. Circa annum Christi DCCCC instructissima classe
e Dania novas quasitum sedes emigrasse eum referunt anna-
les, ac demum Neustriam Franciæ occupasse, ubi ex ejus pro-
genie Vilhelmus conquestor, aliiq; Britannia Reges tandem
ortum traxerunt. Forſan in hujus migrationis memoriam
positus hic cippus: vel qvòd eo in loco exercitum collegerit
& lustraverit, vel qvòd inde non procul classis suæ stativa ha-
buerit. Hujus namq; Rollonis etiam in Anglia egregium ex-
tat monumentum qvòd *Rolrichstones* vocant, qvòdq; pluri-
bus delineatur & describitur à Cambdeno in Oxfordshire;
dignissimum visu. *Quo enim tempore* (inquit Cambdenus) *cum*
suis Danis & Normannis Angliam deprædationibus exagitaret, Da-
nos cum Anglis prælium juxta ad Hokenorton conseruisse legimus &
postea iterum dimicasse ad Scierstane in Hlucchia. Ubi notà, illum
facili lapsu pro Sejerstane, qvòd lapides victoriæ notat, à voce
sejer, victoria & *stene* lapides, legere Scierstane, etymologia à
re alienissima. Ejusmodi enim lapides tam apud nos quàm
Norvagos, hoc nomine etiamnum insiuntur.

Nec dissentire videtur Chronicon Carionis lib. 4. expres-
sè afferens: *Normannos Rollone duce è Cymbrica chersoneſo Regni*
Franciæ partem classe invaſiſſe ac diripuſſe, postea v. ex transactio-
ne cum Carolo simplice Franciæ Rege obtinuiſſe, quæ quod in occiden-

tem.

tem vergeret corrupta voce *Neustriā antiquitus dicta fuit, quasi regnum occidentale.* Nec inepte huic nomini & inscriptioni convenit nomen Heriulferi dicti *Hornbrioter* quem antiquitates Norvagicæ vexilliferum HålfDani Nigri, patris Haraldi Pulchricomitis fuisse ferunt. Verum certis de causis gratia Principis sui cum excidisset, in Sveciam se contulit. Ubi cum aliquot annis Regi insignem navasset operam, magnoq; ab omnibus in precio habitus esset, stuprum filia Comitum cujusdam intulit, cum qua ad deserta Norvegiæ & Sveciæ contermina aufugit, ibidē excisis sylvis sibi domicilium elegit, per famulos à finitimis victui necessaria comparans, usq; dum territorium sibi reddidisset ad quævis opportunum, quod de suo nomine *Heriussdal* vocavit, jam verò per contractionem *Herdal* dicitur; sub Nidrosiensi situm Diœcesi. Quod si tempore exilii sui ad hæc loca pervenisse, ac memorabile quid ibidem perpetrasse hunc Heriulferum evidentibus probari posset documentis: in ejus memoriam hunc positum fuisse cippum non dubitarem affirmare.

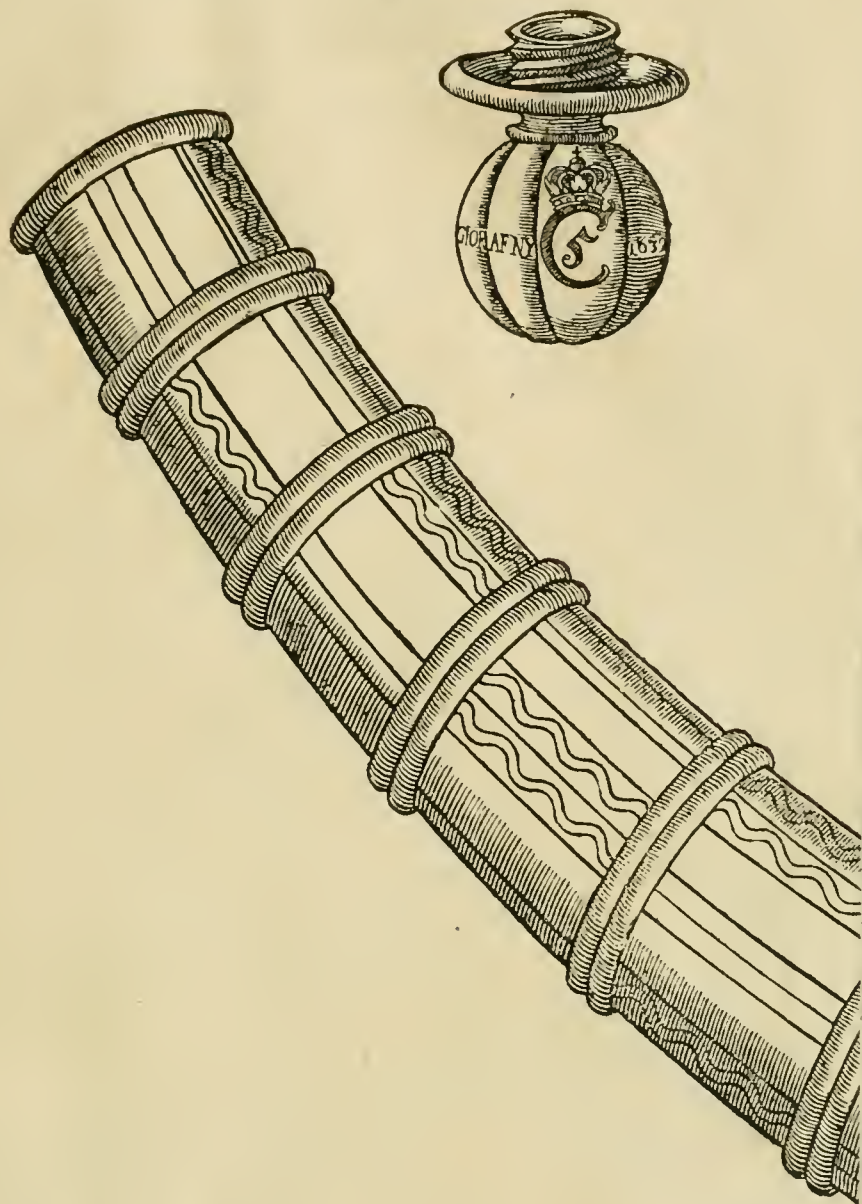
Meminit Lindebergius, loco supra citato, alterius cujusdam in Holfatia lapidis, literis Runicis exarati, cujus delineationem habere nondum licuit.

SEXTUM

CORNU AUREUM DANICUM.

HUc non immerito, aureum illud Cornu refero, quod Anno MD CXXXIX paupercula quædam puella Dana, in Diœcesi Ripensi invenit, & jam inter *κειμήλια* serenissimi Principis CHRISTIANI V. &c. asservatur. Cujus historiam hic inserendam duxi, tum ut videant invidi Danicum esse, non verò ab exteris petatum aut emendatum: tum quod intelligam, magna in exteris ingenia, dignū hoc judicasse, in quo non horas saltem, sed dies & vigilias plusculas impenderent.

Sere-

AUREUM
Serenissimi Principis
CHRISTIANI QVINTI
CONU.

Serenissimo ac Celsissimo

Domino,

CHRISTIANO QUINTO

Daniae & Norvegiae &c.

Principi electo,

Domino meo clementissimo

Singulari divinæ providentiæ decreto factum reor, SERENISSIME PRINCEPS, quod sub exoptatissimo & pacatissimo augustissimi parentis tui imperio, alma parens Natura, huc usq; clausos suos tam liberaliter aperuerit finus, donisque inexpectatis tam benigne patriam ditaverit nostram. Dum non solum hætenus reconditos metallorum Argenti, Æris, Ferri, aliorumque mineralium crudos copiose effudit acervos: sed & prisca arte mire elaboratum, & pauperculæ virginis ministerio è latebris erutum, ad ejusdem Majestatis pedes aurei Cornu deposuerit thesaurum. Hoc enim quid aliud innuere videtur, quam quod in tantis vicinorum stragibus, tanque funestis bellorum turbinibus, aurum adhuc, hoc est, pacatum ut hætenus, divina benignitate, sub ejus auspiciis imperium, omniaque tam quo ad cultus divini Religionem, quam

Xx

quò

quò ad politiæ stabilimentum, verè aurea nobis
 polliceri habeamus? Sed quod idem hoc aure-
 um Cornu, tamque preciosum antiquitatis *κεμή-
 λιον* Regia liberalitas in Tuam collatum voluerit
 Serenitatem, utpote quæ antiquitates tam præcla-
 ras æstimare, & in abstrusa veterum secreta inqui-
 rere optime novit; quid est quod ex eo colliga-
 mus, nisi optimi Regis pium hoc esse votum; om-
 nes simul sibi innatas Heroicas virtutes, auream
 præsertim Pietatem, qua hæcenus Regna sua fir-
 mavit, unâ in T. C. ut deriventur: cuncta tam quò
 ad veræ ac sinceræ Religionis protectionem: quam
 quò ad subditorum incolumitatem, verè aurea,
 à Te quoque feliciter exspectare ut possint subdi-
 ti. Quod faxit summus ille rerum arbiter, qui Re-
 gum corda in manu tenet, & suos in semitas justi-
 ciæ feliciter dirigere novit. Cæterum cum & hæc
 mihi contigerit felicitas, ut non solum tam rarum,
 tamq; eximium donum, oculis usurpaverim meis,
 sed & ejus hospitalia libatione, me dignata sit Cel-
 situdo Tua, mysteria in eo contenta enodare & in
 lucem protrahere, ut allaborarem, non potui non,
 quantum in me erat mandatis obsequi, Tuæque
 Celitudinis voluntati morem gerere, ad quævis
 obsequia paratissimus. Operis quocirca tam exi-
 mii structuram mirabilem diligenter expendens,

materiæ nobilitatem æstimavi, in arcanâ accura-
 tiori mentis indagine sollicitè inquisivi; figilla
 & ornamenta cum iis quæ ab optimæ notæ auto-
 ribus, de ejusmodi secretis traduntur hierogly-
 phicis, quantum temporis & occupationum mo-
 lestissimarum momenta concessere, contuli. Atq;
 in eo quo magis majorum nostrorum arcana hæc
 sacra, Religionem & Imperium concernentia,
 tantis tamque miris iconum involucris occultan-
 di, & à profani vulgus captu sequestrandi mira-
 tus sum studium, eo alacrius ceptis institi. Nec
 prius destiti, quam effracto cortice, nucleum e-
 ruerim, monita Principe haud indigna continen-
 tem. Quæ ut dignè in conspectum tuum prodi-
 rent, Aureum hocce Cornu, nostra opella, ali-
 quantulum expolitum, & ab Ænigmatum Hie-
 roglyphicorum nocte utcumque liberatum, ad
 Dominum suum remittendum duxi. Spe certa
 fretus, ea benignitate & favore, quo me jam ali-
 quoties in aulâ suâ excepit, quoque paupertinos
 meos lares nuper visitare, seque antiquitatum no-
 strarum apparatu, rerumque Naturalium & ex-
 oticarum, in nostro *ταμειῶ* extantium varietate,
 oblectare haud gravata est, & hunc gratificandi
 conatum Serenit. tuam excepturam. Quod ut
 faciat, meisque studiis porro favere pergat, ex

animo rogo & opto. / Eternum Patrem Domini
 nostri Jesu Christi sollicitis veneror preci-
 bus Illustrissimam Serenitatem tuam, cum con-
 juge celsissima, totaque domo Regia, diu sospi-
 tem & incolumem nobis ut conservet, & maxi-
 mo horum Regnorum, ac militantis suæ Eccle-
 siæ bono in Nestorios protegat annos. Quod
 ut fiat, fac ô Jesu Christe, qui solus potes. Amen.
 Hafniæ Calendis Januariis Anni M DC XLI.

Sereniss. Celsitud. Tue

Subjectissimus

OLAUS WORM D.

Medic. Prof. P.

Lecto-

Lectori benevolo.

S

Cum non ita pridē Nycopiam Falstrorum vocatus essem, Serenissimo ac Celsissimo Domino CHRISTIANO QUINTO Daniae & Norvegiae Principi electo, &c. Illustrissimæque Conjugi MAGDALENÆ SYBILLÆ febri epidemia contagiosa apud nos grassante decumbentibus, consilio ut adessem: inter reliqua favoris & benevolentiae mihi tum exhibita indicia, jussu Serenissimi Principis, Cornu illud aureum, quod ante annum in Cimbria inventum, mero repletum, per Nobilissimum, tam eruditione, quam genere & virtutibus virum, Dominum JOACHIMUM GESTOREIUM, eidem Serenissimo nostro à cubiculis, mihi exhibitum est. Tum ut hospitalitium inde haurirem liquorem, tum ut quid sibi vellent Emblemata, mira & prisca arte in eo fusa, indicarem. Parui jussis quantum potui. Sed cum reconditæ Philosophiæ animadverterem Hieroglyphicos characteres, qui ipso indigere videbantur Oedipo: structuram tam nobilis poculi delineare, ornamenta & Emblemata depingere, mihi ut concederetur, submisce petii, quò de iis cogitandi occasio esset commodior. Non gravatè precibus annuit optimus Princeps, concessit ad arbitrium, donec singula accuratè delineata & expensa à me essent. Dum structuram operis mirabilem, metalli imprimis præstantiam expendo, incidit mihi quod olim apud Athenæum me legisse memini de poculo Enalli, quod ex auro tam præstanti confectum erat, ut aurum quod apud alios reperiebatur, huic comparatum æs videretur. Relationem si lubet, quia jucunda est, apud Athenæum Dipnosoph. lib. XI. cap. IV. hisce à Natali de comitibus in latium traductam legere poteris; ex Possidonio libro XVI haustam: Sunt qui fabulentur de rebus Methymneis, ac de virgine in mare projecta: dicunt enim quod cum ex ducibus quidam eam amaret, cui nomen erat Enallo, is natavit ut puellam ipsam servaret, qui tamen ambo cum ab undis cooperti fuissent, non amplius visi sunt. Postea sequentibus temporibus cum Methymne iterum habitari cepisset, accessisse ajunt Enallum, modumque sue oc-

cultationis exposuisse, ac virginem apud Nereidas esse dixisse, seq̃ equos Neptuni pavisse. Mox cum unda rursus accedente aliquando enataffet, ipsum poculum rotundum, parvum valdeque antiquum, ac auribus valde contusis habentem, accessisse asserunt, ejus in circulo undecim aureæ literæ Iovis servatoris conspiciebantur. Ita admirabilis erat auri, ut aurum quod erat apud ipsos, æs videretur comparatum. Sed missis fabulosis istis, ad Regium ac verè, Principe dignum ex præstantissimo obrizo confectum nos contulimus. Domum namque reversum & rei dignitas, & antiquitatis majestas, & operis raritas, & Principis monita, ulteriori indagine in structuram ut inquirerem, permoverunt: eoque me adegerunt ut horas subcissivas aliquot ei tribuerem. Venerandæ antiquitatis admiratoribus, abstrusoris Literaturæ mystis ansam suppeditaturum me spero, ingenia in tam nobili subiecto exercendi, hæcque in ulteriorem disquisitionem trahendi. Si enim Antiquitas admirata est Philippi Macedonum Regis, Alexandri Magni Patris, unicam ex auro phialam, eamque exiguam, quam, testante Duro Samio, ex relatione Athenæi, lib. VI. cap. IV. noctu sub pulvinari detinuit, in qua tamen nulla ornamenta mystica, nulla Emblemata, exiguum auri pondus fuisse memoratur: quanto magis admirari decet, tantum antiquitatis, tamque preciosum κειμήλιον, in quo materiæ nobilitas & ponderis gravitas, cum magnitudine & ornamentorum majestate certant; eoque niti, ut ejus dignitas suo in precio locetur, antiquitas investigetur, mysteria enodentur. Hic si viam monstrare tentavero, & inter Oedipos Dædalus fuero, non spero me nullam apud curiosos initurum gratiam. Præsertim cum multa sim relicturus, in quibus nobiliora ingenia sese cum laude exercere valeant. Tu fave Lector candide, & si meliora nosti, Candidus imperti. V.

Aureum Cornu

Danicum

*Quod jam possidet Serenissimus***CHRISTIANUS QUINTUS**

Daniae Norvegiae &c. Princeps Electus.

INVENTI HISTORIA.

ANNO MDCXXXIX regnante in
 Dania CHRISTIANO QVARTO, Daniae,
 Norvegiae &c. Rege augustissimo, mensis
 Julii die XX, puella quædam Dana *Christina*
Wenonis filia nomine, pagi *Osterby*, distan-
 tis à *Megeltundero* Diocesis Ripensis oppi-
 do, vix dimidio milliari, eo itura, in itinere in cornu hoc
 aureum, casu incidit. Quod cum anholæ arboris promi-
 nentem existimaret radicem (cæno enim & luto undiq; ob-
 situm erat quod se in conspectum dedit) baculo quem ma-
 nibus tum gestabat, quid rei esset, quod hic gressum mora-
 retur, pertentare cepit. Sed cum hoc medio, nil se detege-
 ret, quod animum pelliceret, nullius præcii radicem esse
 autumans, iter suum persequendo, intactum illud reliquit.
 Octiduo elapso rursus *Osterbya Melitunderam* tendens, duabus
 aliis comitata ancillis, quæ ad pagum *Galhusam* nomine,
 non procul inde distantem, proficiscebantur, iterato in bi-
 rio in idem impegit cornu. Quod cum diligentius aliquan-
 to, non sine indignatione lustrasset, rarum quid, nec radi-
 cis propaginem esse animadvertit. Quia vero baculi tum
 destitit batur adminiculo, digitis terram fodere incipit, ma-
 gnoq; conatu obviam eruere. Dum ita operi intenta esset,
 pergunt in itinere reliquæ, non tamen prius destitit, quam
 totum vi summa erutum, manibus teneret. Aliquousq; pro
 gres

gressas comites, in altera bivii semita *Galhusam* tendente, mox læta acclamavit, se sisterent, aut accelerarent, visum, quid rari offenderit. Erutam simul tractantes prædam, nil aliud, quam cascum venatorium cornu, esse concludebant, quod tanquam inutile, nulliusq; momenti, ut abjiceret, hortabantur. At illa; quia tanto mihi constitit labore, ad urbem ferre non recusabo. Progressa ulterius, in aquæ dulcis incidit rivum, cujus latice erutum cornu abluere, & à cæni ac luti quisqviliis, quibus obductum erat, purgare cepit. Tum commune cornu, venatoriis usibus deputatum, esse ut crederet, ei dissuadebat & operis moles, & pondus, & metalli, paulatim detectæ micantes striæ. Hinc animosior facta, omnino (dissuadentibus comitibus ob ponderis & gravitatis molem, onus sarcinæ quam gestabat, duplicaturam) in oppidum secum deferendum decrevit. Culeo igitur inclusum *Tunderam* detulit. Sed quia ex ære confectum putabat, tunc temporis nemini examinandum tradidit. Domum reversa, reliquis ejusdem familiæ ostendit; qui stultitiam & temeritatem puellæ increpabant, quod in re navci, tantum posuerit operæ. At illa, sequenti die, ulterius poliendo cornu incubuit; in quo dum occupatur impensius, intervenere viri duo, de conatu interrogantes, quibus respondit, se inventum heri cornu mundare, ut ex quo constet metallo commodius explorare posset. Illi opus aliquantulum lustrantes, Tubicinem quendam hoc olim usum fuisse, regerebant, eamq; rem sibi commodam facturam, si talis rursus venderet professionis homini. Puella in errore eos versari arguebat, ex eo, quod tot constaret partibus (dum enim violenter è terra illud evellebat, annulos quosdam ex iis, quibus interior cingitur lamina, à reliquo corpore extraxit) *Tunderam* se rursus ituram asserens, ut certius de usu & materia hujus cornu ab aliis edoceretur. Eò iterum ubi se contulisset, scæminæ quidam, aurifabro examinandam ut offerret, ejus tradidit particulam: (verebatur namq; si per se negotium expediret, ne deciperetur, veritatem dissimulante

lante Artifice) Rediit illa, sententiâ Aurificis aurum esse referens. Quo responso quantum sit recreata quivis facile colligit. Hinc famâ de aureo invento cornu, longe lateq; spargebatur, multosq; pellicebat *Osterbyam*, visum thesaurum, ut tenderent. Tandem ad Tunderensem Præfectum delata res ubi fuit, nunciium puellæ misit, ad se ut advolarêt, inventumq; secum deferret thesaurum. Illa parens monitis, se cornuq; stitit, rogans sibi facultatem currumq; dari, quo Regiam Majestatem coram convenire, inventumq; cornu offerre posset. At ille prius Præsidi Regio territorii Ripensis monstrandum urfit. Non repugnavit puella; unâ igitur itineri Ripas versus se accingunt. Eò ubi perventum, Præsidem non invenere, alio enim negotiorum publicorum curandarum causa, concesserat. In ejus igitur adventum cornu aservandum ratus arcis Scriba, puellam domum dimisit, se cuncta accuratè expediturum pollicitus. Præsides ubi rediit, puellam ad se vocari jussit, rem gestam præsens ut exponeret, atq; num plura ejus generis ibidem loci reperiri posset, edoceret. Illa disertis quæ jam retuli effata, se nescire, an plura ejus generis in dicto extent bivio protestata est. Interim si periculum facere luberet, locum monstraturam. Mox, duce puella, ablegati sunt, qui diligentius cuncta lustarent, terram effoderent, & in thesauros accuratè inquirerent. Sed nihil invenere momenti quod esset alicujus.

Interea *Tychopolim*, quam *Glukstadium* vulgò vocant, (ubi tum cum filio Principe comorabatur Rex noster Christianissimus) appulit quidam, inter socios rem gestam narrans, aureiq; hujus cornu præstantiam miris encomiis deprecandans: tantum thesaurum solis Regibus & Principibus dignum, ab indignis tractari, nefas esse judicans. Unde ad aures Regias delatâ hac famâ, an vera narraret homo, diligentius inquiri jussum est. Ille non modo rem gestam, ut fide dignorum relatione accepit, narrare, sed & locum, & tempus, & puellam, & reliquas circumstantias, à primo ovo enumerare pergens, ubi jam hoc extaret aureum cornu,

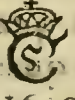
subjungere non destitit. Meruit narratio fidem; tantumq;
 apud magistratum obtinuit, ut advenâ acrius assertionem
 documentis evidentibus confirmante & defendente, ablegatus sit probæ fidei vir, qui cuncta accuratius explorâret
 & inventum cornu ad Regiam Majestatem actutum deferret. Is rediens & aurum ipsum & rei gestæ seriem literis consignatam attulit. Spectaculo tam jucundo dum oculos pascunt præsentibus; animadvertit Majestas Regia Serenissimum Principem magnopere eo delectari. Liberali igitur animo dono dedit, utq; in rei memoriam & antiquitatis honorem, ex eo poculum conficere curaret, quod perenne esset inventi thesauri monumentum, injunxit. Tam præclarum antiquitatis *κερμήλιον*, destruendum aut temerandum, sano consilio, dissuadere consiliarii, autoresq; fuere Principi, a sordibus purgari curaret, nitidumq; in poculi usum ut converteret: cum ex historiis constet, majores nostros cornibus poculorum loco, in hisce regionibus usos fuisse antiquitus. Non displicere Principi consilia, quocirca non solum aurifabro mundandum & poliendum tradidit; sed & vocatam ancillam, quæ illud e terra eruit, ubi rem gestam præsens accurate exposuisset, amplo ditavit honoratio. Purgatum aurum, nitidissimum & preciosissimum jam præbet poculum; in quo arte prisca variæ emicant hominum & animalium figuræ hieroglyphicæ, quæ mysticum earum sensum indagantium ingenia indies fatigant.

FABRICA.

Aurum hoc Serenissimi Principis cornu, ex duplici constat lamina, quarum interior solida & integra, levis utraq; superficie; exterior verò non continuâ est, ut prior, sed ex undecim conflata contiguis quasi latis annulis, suis internodiis distinctis, & divisis. Qui tamen omnes ejusdem nec sunt latitudinis, nec crassitiei. Majores excipiunt minores hoc pacto, ut quamvis suis articulis arctè claudantur & uniantur, circumvolvi tamen possint & eximi pro lubito, salva interiori lamina. Annuli hi levitate cedunt interiori substantiæ; duum omnium generum figuris sunt exornati, quarum alteræ punctulis

qui-

quibusdam constant, stylo laminæ impressis; alteræ eminentes sunt & solidæ, non quidem malleo è superficie procusæ encolapticè, ut jam in ejusmodi fieri solet operibus: sed ex solido auro fusæ & fabrefactæ, ac peculiari arte agglutinatæ anaglypticè, ut extent & emineant supra laminam secundam. Apparent namq; in quibusdam rimulæ inter laminam & imagines, quæ divortium aliquale constituunt. Si cohærerent hæ statuæ, signa, seu imagunculæ, ac tanto intervallo segregatæ non essent, tertium constituerent operis corpus. *Materia* ex qua constat cornu, purissimum est obrizum ungarico fermè præstantius, nisi quod interior ei paululum cedat lamina. *Magnitudinem* quod concernit, rotundum cum sit & incurvum, pronâ sui parte (seposito cochleato epistomio, nuper claudendo orificio minori aptato) longitudine æquat pedes duos Romanos, cum quinq; pollicibus: supinâ pedes duos cum pollice uno. Linea recta ab una extremitate transversim ad alteram ducta, pedem continet unum & pollices novem. Orificium majus ex quo bibitur, in circumferentiâ præcisè pedem habet unum, in diametro pollices quatuor. Minus quod cochlea clauditur, ambitu quatuor est pollicum, in diametro unius cum semisse fermè. Liquoris capit duos sextarios cum semisse, qui constituunt mensuram nostratam cum quarta unâ. Pendet absq; globo cochleato noviter addito, uncias nonaginta novem cum drachmis duabus. Centenas olim complevisse mihi persuadeo: sed dum incautius id eruendo tractavit puella & à cœno ac quisquiliis purgavit Aurifaber, reliquum perisse puto. Æstimatur mille ducentis Imperialibus; sed ob antiquitatis splendorem & raritatem nullus thesaurus ei comparandus. Globulus cochleatus ei nuperè additus octangulus est, in ventris circumferentiâ inscriptione

hanc continens DENNE SKRVVE ER
GIORT AF NY 1639. quod sonat: COCHLEA
Yy 2 HÆC

HÆC FABRE FACTA EST ANNO MDCXXXIX. curante scilicet Serenissimo Principe CHRISTIANO quinto, cujus nomen exhibet C litera coronata cum inclusâ quinarîi numeri nota. Aurum vero ex quo constat hæc cochlea, quamvis probioris sit notæ, si tamen in comparationem cum reliquo, quo ad colorem veniat, præ eo orichalcum esse jures. Hunc globum eo fine aptari curavit Serenissimus Princeps, ne quid liquoris infusi efflueret. Annuli ex quibus exterior constat lamina, pro ratione proportionis ipsius cornu quod constituunt, magnitudinem & amplitudinem sortiuntur diversam. Amplissimus & latissimus omnium est qui labrum seu summitatem cingit, strictissimus & minimus ultimus, vicinus globo cochleato: intermedii ratione proportionis (aptè invicem conjuncti) se habent. Sed quod omnium oculos maximè in se convertit, est imaginum & statuarum mira, & juxta seculi istius morem, rudis satis structura, antiquitatis majestatem commendans.

U S U S.

In quosnam olim fabricatum sit usus non minus anxie disquiritur, quam quid Emblemata sibi velint quibus exornatur. Sunt qui tubæ aut litui vices in bello sustinuisse rentur, ad accendendum militum animos, & inclinantem aciem erigendam, classicumq; canendum. Sunt qui in venerationibus ad socios & canes convocandos, Reges eo usos existiment. Sunt qui in sacrificiis Scaldros, Runas & sacerdotes nostros ejus sonitu & boatu populum convocasse & invitasse putent. Sunt qui in Regum inunctionibus, pretioso cuidam balsamo aut oleo capiendo deputatum velint, ut per orificium grandius infusus liquor unctuosus, per angustius in caput destillaret. Alii vices poculi subiisse dicunt. Verum ut certius aliquantò in hujus cognitionem deveniamus, paulò altius quædam de cornubus sunt repetenda, eaq; accersenda, quæ eorum Naturam, species, proprietates & usum in genere concernunt, ut tandem

dem ad nostrum deveniamus. Assertionēs melioris notæ autorum testimoniis roboraturi, ab ipsa voce ordimur.

QVID CORNU.

Cornu Græcis κέρας, Prisciano cornus, à curvore dictum vult Varro: alii ab Hebræo קרן *Keren*, quod etiam cornu notat, derivant. Nobis, ut & Germanis, mutato Latinorum *C* in asperatam *Horn* vocatur.

Pars est animalis, ut plurimum bisulci, flexilis & fissilis, colore cuti respondens, capiti adnata, ornatus & tutelæ gratia. Genuina & propria ejus hæc est significatio. Melioris interim notæ autores, ad alia denotanda vocem hanc transtulerunt, similitudinem & affinitatem, cum cornubus animalium habentia.

Cælo cornu tribuit Philostratus in vita Apollonii. Τὸ ἐσπερίον κέρας, cæli occidentem vocans regionem.

Lunæ, Virgilius; *Æneid*,

Tertia jam Lunæ se cornua lumine complent.

Henricus II. Francisci I. cognomento Valerii filius, Rex Francorum, pro Symbolo ostentabat Lunam triplicatam in cornua surgentem cujus iconem vide inter Symbola Heroica Paradini; Antverpiæ à Plantino edita. Quod cum quidam interpretarentur eum in gratiam Imperatoris Turcarum, cum quo pater Franciscus foedus pepigerat, gestare; eum ab hac suspitione, egregia & docta epistola liberavit Balduinus Ronsseus Medicus epistolar. Medicinal. xvi. Adscriptum enim huic picturæ erat: DONEC TOTUM COMPLEAT ORBEM. Quo nil aliud insinuare voluisse constat; quam eum non desitutum, antequam toto potiretur orbe, ut Ronsseus interpretatur; vel potius, donec totum orbem nominis sui fama complevisset. Vel ut exponit Paradinus per Lunam Ecclesiam intelligendo; spondere videtur ei certum auxilium & defensionem; quod ea tandem sub unum Deum, Regem unum, unam legem redacta, totius gregis unicum pastorem agnoscentis amabilis unitas & immensitas appareat.

Aciei partes ab utroq; latere prominentes, *κέρατα* & cornua vocarunt tam Græci quam Latini. Sic Cæsar lib. 1. belli Gallici. *Ipse à dextro cornu prælium commisit.* Terrentius in Eynucho. *In medium hoc agmen, cum vecli Donax, tu Stimulio in sinistrum cornu, tu Syrisce in dextrum.* Et Lucanus lib. 7. Phars.

Non temerè immissus campis stetit ordine certo

Infelix acies, cornus tibi cura sinistri

Lentule.

Cornus verò dixit casu secundo; eo quod quæ nunc in U exeunt, olim etiam in Recto terminationem LIS habuerint, ut recte notavit clariss. Bangius observat. Philologicar. pag. 95. Hinc est quod Plinius, impensè hac terminatione delectetur. Lib. 20. cap. 9. *Fugari eos nidore cornus, si uratur dictum est.* cap. 11. *Caprini cornus farina vel cinis, magisq; hircini.* & paulo post: *Cervini cornus cinere, scabrities eorum inungunt.* Item circa finem ejusdem capituli: *Quidam efficaciorẽ ad omnes eodem usus, crudi cornus farinam arbitrantur.* Hinc Corniculum in cohortibus Tribuni militum, à quo Cornicularius, qui cohortibus tribuni militum præest, ut apud Tranquil. cap. 17. *Sau-cium ac repugnantem adorti Clodianus cornicularius & Maximus.* Valer. Max. lib. 6. cap. 1. *Cui Cominius Tribunus plebis diem dixit, ad populum, quod cornicularium suum stupri causa appellasset.* Tranquillus de clariss. Grammat. in Orbilio. *Primò & parituram fecit Magistratibus, deinde in Macedonia corniculo.* Primo Maccabeorum cap. 9. crebro τὸ κέρασ pro aciei parte sumptum occurrit. versu 1. *Καὶ τὸ δεξιὸν Κέρασ μετ' αὐτῶν.* Et dextrum cornu cum eis. v. 10. *Βαχίδης δὲ ἦν ἐν τῷ δεξιῷ κέρατι.* Bacchides vero erat in dextro cornu. Rursus v. 15. *Καὶ συνετείχεν τὸ δεξιὸν κέρασ.* & contrivit dextrum cornu.

Flaminum flexus & alveorum curvaturæ etiam hoc nomine donantur, vel ob similitudinem quandam, vel quod inter Numina numerabantur, ut vult Carolus Paschalius coronar. lib. 10. cap. 4. Lycophroni *Ocinarus* fluvius est *Συνε* & propter violentiam. Statius lib. 2. Thebaid. *Inactum cornutum facit.*

Pater

Pater ipse bicornis

In leuon prona nixus sedet Innacus urna.

Sic Virgilius Tibrini 8 Eneid.

Corniger Hesperidum fluvius regnator aquarum.

Alibi Eridanum

Et gemino auratus taurino cornua vultu

Eridanus.

Hoc sensu Valerius Flaccus lib. 1. Argonaut.

Sylvarumq; De e atq; elatis cornibus amnes.

Cicero ad Atticum 9. *Ab utroq; portus cornu moles jacimus.*

Montes suis quoq; non destitutos fuisse cornibus ex va-

riis veterum colligere datur locis: Lycophron in Cassandra.

ἰππωνὶς πρηῶντι εἰς τηθὴν κέρασ

σκληρὸν νένευκεν.

Adeo ut omnia summa priscos cornua vocasse suspicari

liceat. Hinc namq; Pindarus ὑψικέρατον πέτρην usurpavit;

πρὸ ὑψηλὰ ἀκρωτηρία, altas summitates.

Nec juga solum montium, sed & flexuose cavitates, quæ

sub montibus latent, cornua vocantur, ab Oppiano κυνηγ.

lib. 4.

Ὅς δ' ὑπάτον μὲν ἔναιεν ὄρει κεράεσεν ὑπ' ἀντρε.

Terræ ipsæ longius in mare projectæ, quas Chersone-

sos vocant, à Poetis hoc nomine dotantur. Sic Lycophron

de littore Thracico.

Μαζοσία πρὸ χροσὰ χερσαίς κέρως.

Hinc elegans illud Demetrii responsum, Philippo datum,

annotatur à Plutarcho in Arato: *Siquidem, inquit, vatis ha-*

bes animam deferēs locum: si Regis utroq; cornu bovem (id est Pelo-

ponesum) retinebis.

Sua etiam libros habuisse cornua vel ex Ovidio constat

Tristium Epist. 1, dum librum hisce alloquitur.

Candida nec nigra cornua fronte geras.

Quo sensu & Martialis dixit:

Explicitum nobis usq; ad sua cornua librum.

Quæ ut clariora evadant; observandum libros olim conscribi solitos, ductu ut plurimum perpetuo, una quippe pagina & volumine: non ut nunc, dissectis chartis, & in quaterniones, aut alias formas confertis. Et quia compilabantur ad instar spiræ convoluti, inde *volumina* dicti sunt, àvolvendo. In extremo autem paginæ, firmitudinis ergò parvus admodum bacillus ex cedro, aut buxo, cupresso, vel ebano, aut ebore adglutinabatur ad latitudinis modum, quâ membrana præcisa erat. Hunc *umbilicum* vocabant, cujus quidem capita, volumine complicato, cum hinc inde prostarent, bracteis ex argento vel auro vel gemmis adornatum præmunire solebant, atq; ea sunt quæ *cornua librorum* dicuntur. Cujusmodi voluminum, cornibus suis eleganter tornatis, exempla aliquot videre licet in Regiæ Universitatis quæ Hafniæ est, Bibliotheca.

Navibus sua quoq; fuere cornua. Quæ enim Romani *Rostra*, Græci *κέρατα* vocabant. Hinc Æschylus in Agamemnone.

αἱ δὲ κερωτυπόμεναι βία
χειμῶνι, τύφῳ σὺν ζάλῃ τ' ὀμβροκτύπῳ
ᾧχοντι ἄφαντοι.

ἔυκεράς naves vocabant benè & fortiter rostratas seu cornutas, ut in illo:

Νῆας ἔυκεράς, ἀνὰ τε πρυμνήσια λῦσαι.

Navium antennæ suis prædita fuere cornibus, unde Virgilius 3. *Æneid.*

Cornua velatarum obvertimus antennarum.

& Valerius Flaccus lib. 1. *Argonaut.*

*Discurrunt transtris. Hi celso cornua malo
Expediunt.*

Velorum cornua à Macrobio v. *Saturnal. cap. xxi.* citantur ex Asclepiade hunc in modum. *Asclepiades vir inter Græcos, apprime doctus & diligens, charchesia à navali re existimat dicta, ait enim navalis veli partem inferiorem pternam vocari, at circa mediam fermè partem τάχην dici, summam verò partem carche-*
sum

sum nominari, & inde diffundi in utrumq; vel latus ea quæ cornua vocantur.

Aras sua habuisse cornua constat ex Jeremiæ 17. v. 1. Peccatum Iudæ scriptum est stylo ferreo, in ungue Adamantino exaratum; super latitudine cordis eorum & in cornibus ararum eorum. ubi per cornua utrumq; latus intelligi quidam volunt. In eundem sensum mediæ ævi scriptores. Collectarii canonum Burchardi, lib. 2. Idcirco ego Burchardus, Deo annuente, Wormatiensis Ecclesiæ Episcopus, quendam Ecclesiæ nostræ famulum nomine Eberhardum sacris ordinibus oblatum, ad altaris cornu, nobilium virorum in præsentia, per hoc autoritatis testamentum statuo, ita ut ab hodierno die & tempore, bene ingenuus ab omni servitutis vinculo, securus permaneat. Sic liber 1. capitulorum Caroli Magni ex Bibliotheca Pithæana capit. LXXXVIII. Quandoq; de familia Ecclesiæ, utilis inventus aliquis ordinandus est; in ambone ipsa auctoritas coram populo legatur & coram sacerdotibus, vel coram fidelibus Laicis ante cornua altaris, sicut in nostra auctoritate continetur. &c.

Syllogisimorum cornua allegat Cicero 2. de divinatione. Experiamur itaq; ait, si possumus cornua commovere disputationis tuæ. Syllogismi cornuti meminit Clemens Alexandrinus lib. 5. Stromat. De quo etiam Seneca Epist. XLV. sic disserit. Ceterum qui interrogatur an cornua habeat, non est tam stultus ut frontem suam tentet, nec rursus tam ineptus aut hæbes, ut non habere se nesciat, quod tu illi subtilissima collectione pervaseris. Sic ista sine noxa decipiunt, quomodo præstigiatorum acetabula & calculi, in quibus me fallacia ipsa delectat.

De cornibus in utroq; latere lecticæ & ædificiorum, consule alios. In cornu porticus amplissimum cubiculum occurrit, inquit Plinius epist. lib. 5.

Mitrarum & infularum Episcopaliū bina cornua sanctitatem & doctrinam, quibus conspicuum esse decet Episcopum, notare vult Carolus Pachalius coronarum lib. 4. cap. 21 Et Bacchi mitram cornutam fuisse; & Sacerdotis Ammonis Nabidis docet Silius Italicus lib. 25.

*Casside cornigera dependens infula, sacros
Præ se terrores, divumq; ferebat honorem.*

Cornua pro capillis apud Græcos Grammaticos inveniri his refert Cælius Rhodiginus lib. XXX cap. 1. *Scribunt nonnulli ex Grammaticis Græcis cornua item pro capillis posita inveniri; quoniam utraq; enascantur modo eodem. Qvo spectat illud Juvenalis satyra 13.*

Et madido torquentem cornua cirrho.

Vtero animalium cornua attribuunt Anatomici. In vaccis, cervis, ovibus, capris & ejus generis animalibus, bipartitus cum sit & in duo cornua quasi divaricatus. Humano etiam cornua attribuerunt quidam. Sed per cornua hæc Varolus intelligit ligamenta inferiora, *κρημασῆρες* nonnullis dicta. Sunt enim ad latera fundi protuberantiæ duæ, utrinq; una, ubi vasa deferentia inferuntur, quæ similitudinem quandam cum cornibus habere videntur. Vide Casp. Bartholin. Anat. lib. 1. c. 29.

Est & genus verrucarum oblongarum, recurvarum, quod Avicenna cornu vocat, ob similitudinem quam cum cornu habent. Sic enim ille lib. 4. Fen. 7. tractat 3. cap. 8. *Cornua sunt additiones spissæ, ungulares nascentes super juncturas in extremitatibus, propter vehementiam operationis. Ad quem locum respexisse videtur Scaliger Exerc. 199. Sect. 5. cum inquit: In homine non monstrum sed ægritudo. De qua principi Aboali atq; maximo viro Abuineron narrantibus, equidem propter eorum autoritatem adducebar ut crederem, donec unum vidimus in dorso remigis cujusdam qui in Ligurum triremi diu fuerat.*

Somnum quoq; cum cornu pingebant veteres, teste Servio lib. 7. Æneid. Hinc Seneca in Apolochyntosi.

Et obscuri crescebant cornua somni.

Item Val. Flac. 8. Argon.

*Somne omnipotens te Colchis ab omni
Orbe voco, inq; unum jubeo nunc ire draconem,
Qua freta sæpè tuo domui quæ nubila cornu.*

De duabus somni portis à Virgilio descriptis, cornica
scili-

scilicet & Eburnea differens Macrobius in Somnium Scipionis cap. 3. *Velamen somni cum in quiete ad verum usq[ue] aciem animæ introspectientis admittit, de Cornu creditur, cujus ista natura est, ut tenuatum visui pervium sit: cum à verò hebetat ac repellit obtutum, Ebur putatur.*

A cornu Coronam, quæ regium est gestamen dictum, refert Pierius lib. 41, atq[ue] hinc est quod in sacris literis cornu sæpe pro Rege positum invenies. Ecclesiastici 47. v. 6. *Et invocavit Dominum omnipotentem, & dedit in dextra ejus tollere hominem fortem in bello & exaltare cornu gentis suæ.* Jerem 48. v. 45. *Abscissum est cornu Moab, & brachium ejus contritum est,* ait Dominus: Sic Daniel 7. v. 21. *Aspiciebam & ecce cornu illud faciebat bellum adversus sanctos & prævalebat eis.*

Convenire inter se videntur cornu, radius & corona. Hinc Moses cornutus pingitur facie, quæ radiata esse debebat. *Vultum ejus* inquit Clemens Alexandrinus, lib. 6. Strom. *insidebat ἐπίχρεια τις δεδοξαμένη*, glorificata quædam coloris species. Quod exprimere velle videtur Poeta, cum inquit:

Legiferum nobis monstrat & ipse senem.

Flammea cornuto librantem lumina vultu,

Gestantemq[ue] sacris jura sacrata libris.

Quo sensu Tertulianus libro adversus Judæos Christo tribuat cornua, ex verbis ejus constat. Nam & benedicatur, inquit, à patre in hæc verba Ioseph: *Tauri decor ejus, Cornua unicornis cornua ejus.* In eis nationes ventilabit pariter ad summam usq[ue] terræ. Non utiq[ue] Rhinoceros destinabatur unicornis, aut Minotaurus Bicornis: sed Christus illo significabatur. Taurus ob utramq[ue] dispositionem; aliis ferus, ut iudex: aliis mansuetus, ut servator, cujus cornua essent æstimata. Nam in antenna navis, quæ crucis pars est, hoc extremitates ejus vocantur. Unicornis autem medio stipite palus. Hac deniq[ue] virtute crucis & hoc modo cornutus, universas gentes & nunc ventilat per fidem, auferens à terra in cælum, & tunc ventilabit per judicium, descendens de cælo in terram.

His aliisq[ue] modis licet vocabulum cornu capiant auto-

res, tamen propriè animalibus & quidem bisulcis tribui in-
 confesso est. Aliis præterea si concedantur, sive animatis, sive
 inanimatis, haud propriè id fieri, sed præter ordinarium Na-
 turæ cursum, non immeritò asserunt magni nominis Auto-
 res Latini. Ipse Aristoteles lib. 3. de part. anim. cap. 2. osten-
 dit *Animalia multifidos habentia pedes, cornu carere, quod cornu au-*
xilii gratia habeatur, multifidis verò non desint alia auxilia. Dedit
 enim Natura, aliis ungues, aliis dentes pugnaces, aliis partem
 aliam, qua sese tueri & defendere valent. Solipeda cornibus
 etiam carent; præter Onagrum Indicum, qui singulare cornu
 gerit. Nullis quæ supernè minores habent dentes, cornua
 esse volunt quidam. Cornutos tamen Asinos apud Afros re-
 periri, Herodotus: apud Schytas, Ælianus testes sunt. Plinius
 Apros Indorum cornutos scribit, Agatharsides, sues in Æthio-
 pia. Caspias capras cornibus esse mutilas Ælianus prodit.

Quæ Aquatilibus marinis, aliisq; ejus generis tribuun-
 tur, cornua esse negat Plinius lib. 11. cap. 37. *Cornua, inquit, mul-*
tis & Aquatiliū & marinarum, & serpentium variis datæ sunt mo-
dis, sed quæ jure cornua intelligantur, quadrupedum generi tantum.

HOMINÈS CORNUTI.

Ac quamvis ex eodem fundamento, ibidem tanquam
 fabulosa rejiciat cornua *Aëleonis & Cippi Genitii*, de quo Vale-
 rius Maximus lib. 5. cap. 6, & Carolus Pascalius lib. 19. coro-
 narum cap. 4: attamen præter Naturæ cursum repertos esse
 homines Cornutos, observationes fide dignæ docent. Nec
 existimes nos de iis loqui, quos Itali *Becco Cornuto* vocant, è
 quorum numero nescio an ille fuerit, qui ædibus suis præfi-
 xit grandia Urorum cornua, hac adjuncta inscriptione.

Io porto gli corni, è questo io so,

Molti portano è non fanno.

De hujus generis hominibus lepidum ventilat problema,
 acutissimus Oventus lib. 1. Epigr. 163.

Si quando sacra jura thori violaverit uxor,

Cur gerit immeritus cornua vir? Caput est.

Nec sermo nobis erit de *Lyfimacho* Rege, quem in fron-

te cornubus onustum depinxerunt veteres, eo quod de Alexandri sacrificio, solutis vinculis elapsum Taurum ambabus manibus compræhensum tenuerit, teste Pomponio Gaurico de sculptura cap. 1. aut *Alexandro* ipso, quem Athenæus lib. 12. refert sumpsisse Ammonis cornua, ut hominibus persuaderet se à Jove prognatum. At Diodorus Siculus lib. 4. cap. ultimo; In Africa templum fuisse Jovis Ammonis refert, ad quod ubi delatus fuit Alexander Magnus, ab Oraculo ejus filius est proclamatus, & quia Jupiter ille cornutus fingebatur, in ejus honorem etiam cornua portabat.

Multo minus hic *Cornutum* Virgilii interpretem intelligimus, qui à Macrobio v. Saturnal. xix. tanquam *doctissimus* citatur, & ab Agellio lib. 11. Noct. Attic. cap. v. vocatur *Cornutus Annæus Grammaticus*, & lib. ix. cap. x, ut *homo non indoctus, nec imprudens*, allegatur. Aut illum Stoicæ disciplinæ Philosophum, Auli Persii Flacci amicum & Magistrum, qui Romæ Claudio & Nerone Principibus Philosophiam Professus est, cujus hodieq; extant in ejusdem Persii satyras commentarii eruditissimi.

De hominibus saltem à natura cornibus præditis & dotatis agemus; quos exstitisse, fide dignis testimoniis comprobatum dabimus. Ad allegatum Plinii locum notat Dalecampius, *Cornu in fronte nobilis feminae natum, quam de Fortius Monspeffulani vocarunt, digiti longitudine, quod filo paulatim adstricto, præcisum*. Amatus Lusitanus centuria 1. curat. 51. refert *puerum cum corniculo in capite natum, & paulatim cum eo incrementum accepisse, & licet ei nullo fuisset impedimento, per Chirurgiam resecari curasse, sed mox obiisse, quod ex cranio & medullari cerebri substantia esset conflatum*. Rhastadii, quod oppidum est in alpiibus Noricis infantem *Cornutum* natum memorat Lycosthenes in prodigiis. Lanfrancus tract. 3. doctr. 2. cap. 3. Chirurgiæ majoris, narrat se *hominem vidisse qui habebat in capite septem eminentias, quarum quædam erat adeo magna & acuta, ut cornu capreoli, pollicis longitudine, qua cutim assidue vellicabat*. Quid Ingrassias tomo 1. de Tumoribus narret de nobili quadam puella

ella Panormitana, quæ non solum in capite & fronte, sed etiam in omnibus ferè artubus, præsertim manuum, cubiti & genuum juncturis, cornua vitulorum instar, acuta tamen gestabat; in propatulo est. Scaliger testis est oculatus Ex 199. Sect. 5. vidisse se *cornu enatum è dorso Remigis cujusdam, qui in Ligurum triremi diu fuerat.* Nostra memoria Parisiis quendam extitisse, fide digna relatione accepi, qui cornu unum in fronte gestabat, arietino cornu simile, stipem ab iis colligens, quibus se visendum præbuit.

Hic procul dubio is ipse est, de quo Emanuel Urstius ad clariss. Guilhelum Fabricium Hildanum scripsit, observ. 25. centur. 2. in hunc modum. Cornutus ille Franciscus Travillon nomine, homo erat statura mediocris, corpore satis obesus ac repletus, calvus (occipitio excepto, quod capillis aliquantulum investiebatur) alias morosus admodum, moribus ac gestibus rusticis plene præditus, ac pelle vulpina vellitus, adeo ut aspectu horridus omnino esset, natus in viculo quodam, Gallicè les Merceres indigitato, qui ad D. Laverdinum Regis Galliarum Polemarchum spectat. Huic à teneris in locis silvestribus à carbonariis educato, ad annum septimum, usq; ætatis suæ, nullum adhuc alicujus cornu indicium apparebat, quo tamen tempore è fronte primum extubescere cepit, adeo ut circa annum 17 ætatis suæ, ad instar apicis alicujus digiti magnitudinem prominere. Quod postmodum progressu temporis paulatim ejusmodi incrementum accepit, donec tandem circa annum ætatis suæ xxxv tam magnitudine, quam forma cornu arietis prorsus referret atq; adæquaret. Cornu hoc è medio frontis enatum superne ad verticem, suturam coronalem usq; rectum progrediebatur, ut cutim eo loci omnino ferme attingeret, quod etiam (ipsomet id referente) jam semel ante hac firmiter adeo cuti inhauserat, ut doloris evitandi gratia, id ipsum necesse fuerit aliquantum rescicare atq; rescindere. Quoties cornu illud palpabatur, vacillabat.

cornutus v. inde dolorem maximum perſentiebat, ita ut tan-
dem ab aſtantibus vix amplius ſibi illud palpari paſſus fuerit, &c.
&c. Tandem cum cornutus ille per duos meſes Páriſiis
conſpiciendus expoſitus fuiſſet, Aureliam verſus conductus
fuit. Quo loci cum perveniſſet, paulo poſt diem ſuum obi-
iſſe intellexi.

Similem fermè hiſtoriam obſervatione ſequenti ex Ca-
prolo citat idem Fabricius, de *Iean Gvy Monſpeliensi*, qvi dicti
Caproli, Chirurgi apud Monſpelienses celeberrimi conſilium
& opem imploravit. Is cornu qvòd ſibi ex fronte ad latus
ſiniſtrum exurgebat, monſtravit, ſimulq; ut id amputare
vellet, petiit. Firmiter autem cranio adhælit, ſemipedem lon-
gum, craſſum pollicem. Ad radicem abſciſſo cornu, ſanguis
tam copioſè effluxit, ut cauterium actuale applicare necel-
ſum fuerit. Sed ulcere mundificato & inducta cicatrice, de-
mum convaluit.

Puerum ex incifione Corniculi in capite nati, intra
paucas horas exſpiſſaſſe, narrat Amatus Luſitanus lib. i. cent.
cur. 51. Zacutus Luſitanus lib. iii. Praxeos admirandæ, obſer-
vat. LXXXIII hanc cornuti recitat hiſtoriam. Mulier in regio-
ne Tranſtagana, juxta oppidum dictum Villa amæna, in-
fantem in lucem edidit, qvi in fronte primo nodum durum
habuit, qvi paulatim crevit in magnitudinem cornu, palmi
dimidii longitudine, juxta radicem craſſum, in cuspide pol-
licis magni craſſitie. Referebat verò mater, ſe inter coeun-
dum, intenta mentis acie picturam unicornu, quæ prope e-
rat contemplatum fuiſſe. Idem libro ii. obſerv. CLXXIX, in
calcaneo cuidam enatum cornu refert, palmi longitudine,
durum, ſolidum, denſum, aculeis veſtitum. Quod per ſectio-
nem ablatum, elapſis ſex meſibus durius, craſſius, aculeis
acutiſſimis ſeptum, renaſcebatur, longitudine palmi cum
dimidio.

De nimium monſtroſis nihil dico, qvale illud mon-
ſtrum qvòd anno MD LXXVIII die 17. Janu. natum apud
Subalpinos in Qvieto, decem à Taurino milliaribus poſito
oppi-

oppidulo. Quod quinque sibi adversa, & arietinis similia capite gerebat cornua. Item illud quod Anno M D XII Ravennae natum, quod cornu in summo capite gerebat, duabus alis praeditum, aliisque horrendis deforme, de quibus consule Pareum lib. 24. de monstris & prodigiis. Non igitur secundum Plinii mentem pro fabuloso tenendum; cornutos conspectos fuisse homines: verum praeter & extra Naturae ordinem talia contingere, non diffitendum.

Poetae hominibus cornua dum tribuunt, aut ferociam, aut superbiam innuere volunt. Hinc illud Horatii.

Fenum habet in cornu, longe fuge.

Item de Baccho:

Et addis cornua pauperi.

Quo sensu Ovidius quoque haec protulit,

Tunc veniunt risus, tunc pauper cornua sumit.

Sed quid homines cornutos visos fuisse probare allaboramus, cum Numina praecipua, cornuta fingat antiquitas? Silius Ital. lib. 16. Jovem vocat cornigerum:

Cornigerumque Iovem, Tarpejumque ore vocamus.

Idem de Ammone referunt, qui is ipse est Jupiter: de quo idem Poeta libi 14.

Ammon numen erat Libycae gentile carinae.

Cornigeramque sedens spectabat caerulea fronte.

Et paulo post.

Vritur undivagus Phytos & corniger Ammon.

Ammonem stipasse varia minora numina etiam cornuta, colligere licet ex Prudentii lib. 2. cont. Symachium.

quasdam domitis Ammonis arentis

Syrtae cornutas facies habuere trophaea.

De Baccho dicitur in sequentibus. Varia numismata in

quibus effigies Jovis Ammonis & aliorum cornutorum conspiciuntur, vide apud Antonium Augustinum Dialogo sexto.

De Amaltheae cornu varia fabulantur Poetae. Quidam existimant illud ipsum fuisse, quod Hercules ab Acheloi fronte effregit, in quo videlicet omne victoriae momentum positum

-1990

erat.

erat. Sed Sophoclis Scholiastes tradit Herculem fregisse sinistrum cornu ejus tauri in quem Achelous se vertebat quod ut redimeret, pro eo dedit Amaltheæ Harmonis filix cornu, quod ille omnibus fructibus refertum Jovi consecravit. Rem tangit Ovidius in Deianira.

Cornua flens legit rapidis Achelous in undis,

Truncaq; limosa tempora mersit aqua.

Hanc autem vim habuisse scribunt Græci, ut quem quis seu potum expetisset, seu cibum, citra omnem omnino laborem fieret ejus compos, ut refert Cælius Rhod. Lect. Antiq. lib. 30. cap. 1. Hinc est quod Joannes Pediasimus mulierem bonam vocet:

Παροιμιανόν της Αμαλθείας κέρας

Proverbiale Amaltheæ cornu.

Fabulæ originem hanc refert Diodorus Siculus. lib. V. Quod Hercules Calidoniæ gratia, Acheloum amnem Ætolix rapidissimum in campos effuderit, plurimosq; agros ejus irrigatione fertiles reddiderit.

Vocatur & *Copix cornu*, ejus rationem reddit Hyginus Fabula XXXI. *Achelous fluvius*, inquit, *in omnes figuras se immutabat. Hic cum Hercule propter Deianix conjugium cum pugnaret, in taurum se convertit, cui Hercules cornu detraxit, quod cornu Hesperidibus sive Nymphis donavit. Quod Deæ pomis reple- runt & cornu copix appellarunt.*

Regionem ad montes Ceravnios extitisse quam *cornu Amaltheæ* vocaverint, testis est Natalis Comes lib. 5. Mythol. cap. 13. à virgine Amalthea, cum qua Ammon congredebatur & genuit Dionysium.

At quid mirum homines & Regiones cornutas reperiri, cum & arbores in hunc censum referre liceat? Quò spectare puto, quod Apuleius in Floridis de quercubus refert, cornubus onustis. Ipsum audiamus. *Neg enim, inquit, justius religioſam moram viatori objecerit, aut Ara floribus redimita, aut Spelunca frondibus inumbrata, aut Quercus cornibus onerata, aut Fagus pellibus coronata &c. vide reliqua.* Quan-

quam existimem Apulejum eo in loco non intelligere cornua prodigiose e quercu enata, sed ferarum, ad quercus, in gratiam Dianæ suspensa, Numinibus enim dedicata cornua de sacris arboribus suspensa innuit Propertius lib. 2.

Ipse ego venabor, jam nunc me sacra Dianæ

Suscipere, & Veneri ponere vota juvat.

Incipiam captare feras, & reddere pinus

Cornua, & audaces ipse movere canes.

Symmachus lib. 5. Epist. 63. Nam ut honori numinum datur Cornua sacrare cervorum, & aprinos dentes liminibus affigere; ita amicorum cultui dedicantur libamenta silvarum.

Ad cornuum Naturam ut revertamur, maxima ex parte cava sunt ab radice, quatenus ambiunt os quod ortum a capite, cavitati ejus inseritur, totumq; implet, in mucronem tamen solidum exeunt, & simplici parte extrema constant, teste Aristotele lib. 3. de Hist. Animal. cap. 9. Cervos tamen excipit, qui tota habent solida & sparsa in ramos, omnibusq; annis decidua, nisi castrantur. Per cervos v. reliqua ejus naturæ intelligenda esse docet Albertus M. de Animal. lib. 2. cap. 2, tract. 1. Cornua, inquit, omnium animalium vacua sunt juxta caput, & ibi intrat quædam substantia dura, quasi ossea, porosa, præter cornu cervi & quæ cum cervo similitudine conveniunt. Unde idem de Animal. lib. 12. tract. 3. cap. 7. Cornua cervorum magis esse Naturæ purgamenta, quam arma, offerere non veretur: quod ejiciant ea, & feminas quia sunt caloris & siccitatis terrestris minoris, ideo non habere cornua. Allegato loco refert Philosophus cornua cuti potius quam ossi adherere, unde fit ut in Phrygia & alibi, boves sint, qui cornua perinde ut auriculas moveant.

Materia ex qua generantur est nutrimentum quod partim a matre, partim ab externo acceperunt, quoq; corpus reliquum augetur & nutritur. Sic enim lib. 2. de gener. Animal. cap. 6. *Ἰνδρες, πῖλι, κέρα, ρόστρα ἀνίμ, τάλκρια & σὶ τίς αὐτῶν ἄλλο ἐστὶν, ἐκ τῆς ἐκτὸς τῆς τροφῆς, καὶ τῆς αὐτῆς, quod tum a femina, tum de foris sibi acquirunt.* Non dissentit Ælianus lib. 12. de Animal. cap. 20: ubi cornuum incrementi

causam statuit τὴν ἐπιρροήν, influentiam, quam plurimæ & crassissimæ venæ, humore quantum ferre possunt gravidatæ, infundant.)

CORNUUM VARIETAS.

Quanta v. sit cornuum varietas, quantusq; in iis Naturæ lusus, ipsissimis Plinii referam verbis, qui diligentissimè rem persecutus videtur. Sic autem ille lib. 11. cap. 37. Nec alibi major lascivia. Lufit animalium armis. Sparfit hæc in ramos, ut cervorum; alijs simplicia tribuit, ut in eodem genere subulonibus, ex argumento dicti. Aliorum finxit in palmas digitosq; emisit ex iis, unde Platycerotas vocant. Dedit ramosa capreis, sed parva, nec fecit decidua, convoluta in anfractum arietum generi, ut castus durer, infesta Tavrīs. In hoc quidem genere & fœminis tribuit, in multis tantum maribus. Rupicapris in dorsum adunca, Damis in adversum. Erecta autem rugarumq; ambitu contorta, & in leve fastigium exacuta (ut Lyras diceret) Strepsiceroti, quem Adacem Africa appellat. Mobilia eadem ut aures, Phrygiæ armentis. Troglodytarum in terram directæ, quæ de causa obliqua cervice pascuntur. Aliis singula, & hoc in medio capite ut naribus. Jamq; aliis ad incursum robusta, aliis ad ictum, aliis adunca, aliis redunca; aliis ad jactum, pluribus modis, supina, conversa, connexa, omnia in mucronem migrantia. In quodam genere pro manibus, ad scabendum corpus, cochleis ad prætentandum iter, corporea hæc, sicut cerastis; aliquando & singula, cochleis semper bina, & ut prætendantur ac resiliant. Hæc Plinius. Quod cornua capreis decidua esse negat, id Cælius Rhodig. ex Pausania experientia repugnare putat, quia ut cervorum ita Dorcadam quoq; cornua decidere & renasci scribit. In Africa arietes statim cornigeros generari asserit Nierenbergius, qui idem lib. 7. cap. 2. Hist. Nat. in aula Philippica se equum cum cornu vidisse narrat. Varromannus scribit se vidisse boves cetvorum cornubus. In provincia Aden-verveces auribus omnino carent, quorum loco cornua parva eminent. Lepus & canis cornutivisi sunt, atq; ejus quidem exempla hic Hafniæ extant.

Magnitudinem si consideres, in eodem genere diversitatem videbis insignem. *Ptolomeo secundo ex India cornu allatum*, refert *Ælianus* de hist. animal. lib. 3, cap. 34, *quod tres amphoras caperet*. *Livius* lib. 1. Decadis primæ, cornuum meminit bovis, portentosæ magnitudinis; quæ in vestibulo templi Dianæ Romæ fuerunt suspensa, & omnibus miraculo. Cervina mole stupenda visuntur in templo arcis Amboisensis in Galliis, quorum longitudo undecim attingit pedes, lätitudo novem, intra ramos utrosq; spaciū est quinq; pedum cum dimidio. Horum delineatio extat in atrio splendidissimæ aulæ Nobiliss. Equitis *Palemonis Rosacrantzii in Krenkerup*. Qui hæc de iis lusit & cornuum dictorum tabulæ affigi curavit:

Cervus in Ardenna, monstrum memorabile sylva,

Hoc gessi celsa nobile fronte decus.

Per multos crevi, nulli violabilis, annos,

Ipse mihi magna mole tremendus eram.

Ludvico Rege undecimo regnante, peremit

Letifera tristis missa sagitta manu.

Obstupuit præsens, veniens mirabitur ætas,

Naturam tantum mi genuisse caput.

Nescio an majus extiterit illud quod *Albertus Magnus* lib. 2. de Animal. tract. 1. parte 2. se vidisse memorat, quod *viginti duos ramos in una parte cornu habuisse refert*. Amboisense hoc in una parte, non nisi undecim habet, in altera decem, quos juxta computationem Venatoriam, junctim viginti duos constitucere volunt. Suspicio mendum esse in textu Alberti. Legendum forsan; habuit *viginti duos ramos; in una parte cornu undecim*.

Admirandum cornu describit clarissimus *Carolus Clusius* Exot. lib. 5. cap. 14; à nemine ante eum, aut post eum, in ullo animali, quod sciam, animadversum. Sic namq; illud delineat: Cornu hoc viginti aut plures uncias fuisse longum arbitror, nam tamen extima pars recisa fuisset, ut inflari posset, novendecim unciarum longitu-

gitudinem adhuc obtinebat. Decem verò unciarum erat
 ambitus infimæ partis, quæ capiti insitū fuerat, extrema au-
 tem, quæ recisa duarū cum semisse. Ipsum certe cornu ad-
 mirabilis erat formæ, nam totum ex trāsis ossibus squam-
 mis, imbricatim dispositis constabat; in posteriōrē partem
 recurvum. Infimā parte, quæ capiti innatū, sedecim squam-
 marum ordinibus præditum, quæ deinde oblique ab infi-
 mo ad summum sese torquentes (à sinistra ad dextram, ear-
 um seriem sequendo) duarum & sexaginta numerum ex-
 plebant; suprema pars octo tantummodo ordines habebat.
 A dextra autem in sinistram seriem sequendo, duabus &
 septuaginta squamnis, singuli ordines constare reperie-
 bantur, quia magis in obliquum torquebantur. Squam-
 marum color partim fuscus erat, nonnullarum etiam al-
 bus, atq; in singulis squammarum intersticiis, villi qui-
 dam adhuc apparebant. An mobile fuerit cornu dubitari
 possit, quum interna & cava partē quasdam membranas
 etiamnum retineret, quæ fidem facerent eam partem non
 solidā aliqua materia aut osse expletam fuisse, sed carne
 duntaxat. Hæc Clusius. Sed ut ingenuè quid de hoc cor-
 nu sentiam, salvo aliorum iudicio, proferam. Valde du-
 bito, an cornu alicujus animalis extiterit hoc corpus. Du-
 bitandi occasionem mihi præbet ipse Clusius, cum non
 ossea, fungosa, aut cartilaginea substantia ejus cavitatem
 repletam fuisse, sed carne duntaxat, fateatur ingenuè.
 Serpentis alicujus majoris aut amphibii caudam excava-
 tam, mundatam & exliccatam, an statuere liceat, videant
 alii. Castoris caudam squammis distinctam videmus;
 quamvis in acutum non terminetur. *Armadilli*, quem *Ta-*
ton quidam vocant, caudam, non multum abludere, tam
 quò ad squammas, quam quò ad figuram vel ex duobus
 istis patet, quos in Museo teneo, sed minores sunt ali-
 quanto. Ipse Clusius in Auctuario Lacertum depingit &
 describit quem peregrinum squammosum vocat, cujus
 cauda non multum discrepat ab hoc cornu. Ejus igitur

generis animalis caudam esse, excavatam, mundatam & exsiccata[m] arbitror. Nec leve documentum præbent membranae, quas etiamnum retinebat, teste Clusio.

Cornua nullum cornigerum amittere, præter Cervum, cui omnibus annis decidunt, nisi castratur, testis est Aristoteles 3. de hist. anim. cap. 9. Libro verò 9. cap. 50. ait *cervos si per ætatem nondum cornua gerant & castrantur, non edere cornua: sed si cornigeri excidantur non decidere cornua, & magnitudine eadem servari.* In eundem sensum Plinius Natur. Histor. Lib. viii cap. 22. *Non decidunt castratis cornua nec nascuntur.* Causa verò cur in non castratis cervis cornua renascantur, ex Democrito fusissime ab Æliano redditur libro xii de Animalibus cap. xviii. sensus est: Quia ventre sunt calidissimo, venis rarissimis, cranio tenui ac raro, in quo ad verticem venæ crassæ oriuntur, sic ut nutrimentum celeriter digestum, quod habet solidius ad caput detrudat, ut ex eo cornua multo humore irrigua nascantur. Quæ ab aere solidantur, ut corneam duritiem acquirant. Sed & recens subnascens cornu & intrescus premens, vetus tanquam alienum expellit, dum veluti parturiens turget & in lucem emergere gliscit. Vide autorem ipsum.

Observandum verò in castratis figuram mutari, & monstrositatem quandam acquiri, substantiam quoque eorum magis fungosam & friabilem reddi, quam sit in aliis cervorum cornubus. Quod observare licet in eo, quod dono Celsissimi Principis CHRISTIANI QUINTI inter reliqua rara asservo. Adhæret adhuc particulae cranii, ac iuncta longitudinem constituunt unius pedis Rumanæ, in ambitu pollices obtinet decem, colore melleo, obtusum, nullis ramis insigne, sed duabus parvulis papillaceis protuberantiis, in summitate donatum. Figura mirabili est, quodammodo spicam grandem frumenti Turcici refert. Crebris enim tuberculis, ipsorum magnitudine oblitum, inæquale, asperum, variis foraminibus & sulcorum anfractibus deforme. Substantia tephacea, mol-

molli, porosa, juxta cranium protuberat paululum & sensim sinuatur. Primo aspectu, nihil minus quam cornu esse videtur. Sed ecce iconem damus.

Inter Cornua rara non immerito locum meretur illud quod Casp. Bauhinus lib. xii sect. vi Pinacis Theatri Botanici, cornu vocat plantabile. Cujus historiam ex Hugonis Linchottani Indica Historia parte iv cap. xvii huc persequitur. In Goa Insula, ad hujus nominis civitatem, juxta murorum terminos, locus quidam discretus est, quo omnis generis pecudes maclare solent, in quo animalium caesorum cornua passim obiecta jacent, non solum seu nullius apud Indos usus; sed præcipue hanc ob causam longius abiciuntur, quod Indis haud exigua contumelia sit, si ei cornu ostendatur, ædibusve obijciatur, ita ut cornu ostendenti à Magistratu pœna con-
stituta sit. Hæc cornua si illo in loco aliquamdiu iacuerint radices in terram desigunt, medulla ejus in plurima quasi filamenta dissecta & protuberante, & hoc modo in solum sese immittente. Radix Brassicæ similis, sicut plures meis manibus evulsi, duas tresve spithamas elon-

gatas. Id quod nullo usquam terrarum angulo similiter fieri conpertum est. Mirum certè ac rarum, Animalem naturam in Vegetabilem ita degenerare: vel ablente facultate animali, naturalem quæ ante sub ejus latitabat dominio, tantas vires exserere posse. Optassem Linscottanum addidisse, an harum radicum beneficio crescerent, vegetarentur, surculos ac stolones protruderent, ut reliqua vegetabilia, ut hoc nomine ad classem Plantarum jurè referri deberent.

CORNUUM USUS.

Tot tamq; diversis modis cum ludat Natura in Cornuum fabrica, vix ad certas classes reduci ut possint, in iis recensendis operosiores non erimus: sed ad usus investigandos, rectà nos conferimus, & sepositis illis quæ conferunt Medicis, alia saltim persequamur.

Hastilibus præfixerunt veteres, acutiora ut redderent, teste Marone lib. 5. Æneid.

Cornea bina ferunt præfixa hastilia ferro.

Et Qvinto Calabro lib. 9.

Πάρονθε δὲ οἱ μέγα τόξον

Κεῖτε πέλας γναμπτοῖσιν ἀρηράμενον κεράεσσι.

Quibus arcus ex inflexis compingi solitos cornubus docet: Strabo lib. 6, *Æthiopicæ quasdam gentes, cum eundem in hostem est, cornubus pro armis uti* scribit: forsan eo modo quo jam Lapones *Grønlandi* nostri, qui ferri venis destituuntur & remos, & jacula, & sagittas, & hastas cornubus armare solent. Sed maxima ex parte, in hos usus sumunt Rangiferorum cornua, in varias formas aptata, & quandoq; in laminas dissecta, quibus defectum ferri, haud ineptè supplere norunt. Quod ex variis eorum instrumentis, quæ in Musæo inter alia rara asservo, abunde liquet.

Persis, Xenophonte teste, in pugna erant *κεράτινα παλτα*, seu tragulæ corneæ.

Scuta & arma alia ex cornibus sibi fabricasse majores nostros, ex relictis constat antiquitatum monumentis. De scutis ex cornubus extat locus in Heldenbuch de Wolf Dietrich:

Den

Den scilt von horen feste

Den hub er do fur sich.

Inde Sigfridum Gibichi Vangionum Regis generum nomen sortitum refert Opitius in Notis ad versum *xxvii*. Rhythmi de S. Annone. Vulgo enim dictus est *Hornin Sufrid*, corneus Sufridus, non quia corneus erat, sed quod arma gestabat ex cornubus & nervis contexta, ut notavit Goldastus.

In laminas tenuissimas secta cornua bovina, laternis inseruntur, ut inclusum lumen latius diffundant, ac ventorum flatus excludant. Hinc Plautus in Amphitruone Act. 1. Scen. 1. v. 185.

Quo ambulas tu, qui Vulcanum in cornu conclusum geris?

Et Lucretius lib. 2.

Præterea lumen per cornum transit; at imber

Respuitur.

Tenuiores lamellæ variis coloribus tinctæ inserviunt iis qui flores herbas ac germina, ad ornatum imitantur. Non absimili ratione ac veteres olim sua conficiebant Cerostrota, de quibus Plinius loco supra citato in hunc modum. Ad delicias conferuntur, nunc tincta, nunc sublita, nunc quæ Cerostrota, picturæ genere dicuntur. Cerostrota verò teste Dalecampio ad citatum Plinii locum, fiebant tessellis cornuum, vario colore pictis & ligno insertis. Naturæ enim valde seqvacis sunt cornua, etiam in ipsis viventium corporibus, adeo ut ferventi cera, flectantur, atq; incisa nascentium in diversas partes torqueantur, ut singulis capitibus quaterna fiant.

Boum cornua magna, apta quoq; sunt pectinibus, & receptaculis quibus pyrium asservant pulverem milites, atramentariis, aliisq; ejus generis. In Musæo meo *imagines* asservantur eleganter ex cornu in massam redacta & formis infuso, ut anaglypticè promineant, confectæ, cum iis quæ scalpro ex ebena elaborantur colore, splendore, & lævitate certantes.

Cornubus primo usi sunt Pastores ad pecus & boves callandum & convocandum, unde sæpe à Poetis Buccina pro cornu ponitur. Quo sensu Propertius:

Bbb

Nunc

*Nunc intra muros pastoris buccina lenti
Cantat.*

Et Columella lib. iv: *Ad sonum buccina pecus septa repetere con-
fuescat.* Ut olim nihil discriminis inter cornu & Buccinam fu-
isse videatur, vel Lipsio suffragante lib. iv. de Militia Romana.
Hinc ad populum & concionem convocandam tradu-
xerunt: cui rei testis Lucilius esse potest lib. vii.

Rauco conventionem sonitu & curvis cogant cornubus.

Nonnius in Cogere pro conventionem, concionem legit;
rectius ut videtur. Sic Dionysius lib. ii. τῆς δημοτικῆς ὑπὴ-
ρέται τινες κέρασι βοείοις ἐμβυκάνοντες, ἐπὶ τὰς ἐκκλησι-
ας συνῆγον. Plebem ministri quidem cornibus bovillis insonantes
ad concionem cgebant. Idem vult Propertius:

Buccina cogeat priscos ad verba Quirites.

Demum ad bella translata cornua, ut classicum cane-
rent. Vegetius id docet lib. ii. cap. xxii. *Classicum*, inquit, *appel-
latur, quod Buccinatores per cornu dicunt.* Et Seneca in Oedipo.

Sonuit reflexo classicum cornu.

Horatius lib. ii. Ode i.

Iamjam minaci murmure cornuum

Præstringis aures, jam litui sonant.

Fabius lib. ii. cap. xviii. rem expressis ponit. *Quid au-
tem*, inquit, *aliud in nostris legionibus cornua ac tubæ faciunt?*
quorum concentus quanto est vehementior, tantum Romana in bellis
gloria cæteris præstat. Hinc illud Catulli.

Mulias, raucifonos efflabant cornua bombos.

Tubas ac lituos olim ex cornibus factos, testis est Varro
libro 4. de ling. lat. Βυκανισήριον, inquit, genus est tubæ obtor-
tæ, à quo cornicines, Βυκάνισαι dicti sunt, & dicitur cornu etiam si
ex ære sit, propterea quod primum ex cornubus fierent. Hinc Vir-
gilius mox in principio lib. viii. Æneid.

Vt belli signum Laurenti Turnus ab arce

Extulit, & rauco strepuerunt cornua cantu.

Signa educendi exercitus & certaminis conserendi in Roma-
nis Legionibus, concentum fuisse tubarum & cornuum, me-
mo.

morat. Alexander ab Alexandro Genial. dier. lib. 4. cap. 2, ubi addit: *Tubam Tyrrhenus Piseus invenit primus aeneam, cum ante ex cornu bubulo fieret. Persis quoque proficiscendi hora significabatur cornu. Parthis cornua, sæpe ingens tympanum, cum ferreis tintinabulis pugnae acuebant animos, attestante eodem. Sed Tubarum & buccinarum discrimen exacte notat Vegetius de signis cohortis. Alia, inquit, vocalia; alia semivocalia, alia muta sunt. Vocalia dicuntur, quæ voce humana pronuntiantur, sicut in vigiliis. Semivocalia sunt, quæ per cornua, aut tubam, aut buccinam dantur. Tuba quæ directa est, appellatur; Buccina quæ in semetipsam, æreo circulo flectitur: Cornu quod ex uris agrestibus argento nexum, temperatum arte & spiritu, canentis flatum emittit auditum.* Ovidius 1. Metamorph.

Cava buccina sumitur illi;

Tortilis in latum; quæ turbine crescit ab imo.

Psalmus 98. v. 5. jubet ut Domino canamus in cithara & voce cantus, in tubis classicis & voce cornu.

Uti hodieque cornu in bello, mugitu terribili Helvetiorum pagum Uri, testis est Gesnerus in Historia Quadrupedum de Bove & vacca agens.

Hoc genus cornu antiquissimi Danorum à sono *H-N-H vocabant; sonum verò ipsum cornibus excitatum *H-R-M B-M-H-T-H. Sic enim Lexicon meum M. S. *H-R-M B-M-H-T-H M. g. Ludun Hliód, Tubarum Sonitus.

Arnerus Scald de Torfinno Comite Orcadum, in Relationibus ita canit.

Y-H-R-H-N-H N-H-R Y-H-N-H-Y B-H-R-P-H

Y-H-R-H-N-H R-H-R-P-H-R *H-N-H:

*H-R-M B-M-H-T-H R-H-R *H-R-H-T-H

*H-R-H-T-H-R-Y-H I-H-P-N-H Y-H-R-P-H.

Comes bellum promovet,

Multorum cornuam sonitus

Audiebantur inter propugnacula urbis,

Tremuerunt vexilla fortium.

Herehorn priscis Germanis dictum arbitror. Hinc illud in
Rhithmo de S. Annone Episcopo Colonienſi:

*O wi di wiſni clungen
Da di marin zifamen ſprungen,
Herehorn duzzin
Becche blutin ulzin.*

Quod quamvis Opitius de ſcutis ex nervis vel cornibus confectis interpretetur, ego tamen conſideratis omnibus circumſtantiis, de cornibus quibus tubarum vice in bellis uſi ſunt, intelligendum arbitror.

Utebantur verò noſtrates ejusmodi cornibus, non ſecus ac aliæ gentes ſupra enumeratæ. Magnates ac belli duces iis claſſicum canebant, militum animos accendebant, ut acrius inſtarent, hoſtium impetum animoſè ſuſtinerent, inclinantemq; aciem erigerent. Sic decantatiſſima hiſtoria ſeu fabula de Carolo Magno, vernaculo idiomate edita anno MDI Hafniæ, per Gothofredum Gemen. *Hedningen bleſie mere end teufende Euder.* *Ethnici ultra mille inflarunt Cornua.* Mira idem tractatus, ut & priſcæ Islandorum cantilenæ de cornu quodam Rolandi, Caroli Magni ex ſore nepotis, qui obiit in bello Saracenico circa annum D CCLXXVIII, cujus Colofſi, hinc inde in urbibus Saxoniz videntur, canunt: ex quibus hæc audiamus.

ΛΨΑΛ ΠΙΔΡΠΑΡΙΠΝ ΡΙΗ.	<i>Hoc colloquio finito</i>
ΨΙΡ ΡΙΠΝΥ ΗΑΚΑ,	<i>Cum milite excellentiſſimo,</i>
ΗΙΡΑΚ *ΑΡΚΙΗ ΗΙΛ ΑΡ ΨΝΑΑ	<i>Cornu ori admovit</i>
ΗΙΗΗ*ΑΚ ΑΡ ΒΗΗΗΨ ΡΝΑΑ	<i>Et ſenum edidit horrendum.</i>

Nec immerito; ſonorum enim adeo fuiſſe volunt, ut referente citato libello, per quindecim milliaria gallica, audiri potuerit. Cantilenæ Islandicæ, viginti dicunt.

ΑΝΑΝΡΝ ΨΙΛΑΝΑΗΥΑΑ ΝΗ	<i>Per viginti milliaria Gallica</i>
ΝΥ ΑΗΠΙΡ *ΑΙΡΠΙΑΝΝΑΑ ΑΗ	<i>Audiebatur ſonus Olivanti</i>
ΠΑΒΙΡΑΑ ΒΑΡΠΑ	<i>Dum ſcutorum expugnator</i>
ΒΗΗΑΡΙΗ Ι *ΑΡΚΙΗ *ΑΡΠΑ	<i>cornu inflavit duriffimum</i>

Olivanti dicit, quia hoc nomen erat cornu istius. Quin ne fidem omnem superare hoc videatur, tanto conatu inflatum à Rolando fingunt, ut per nares & aures sanguis ac cerebri portio effluerit haud exigua.

YIPPIKX JAPPI YIAP HJ BTMH1 Dux cornu inflavit
 AP YIPPI HIRANIPN Tanta violentia
 AP *ARBNPA PIRPI *INYPAPPA ut cerebrum efflueret
 *IRRALH NINYP BAPA NAKPI. Principis, per utraq; ma-
 las.

Item alibi:

YAPPIP *ARK IAY YNRMA PAR Fissum cornu arripit galea-
 tus Heros.
 YAY NIP NAKPAP INPNRIK H1PR. Ut strinxit genam tuba
 maxima
 APAP IAPPI HMKY PAA Non hoc sustinuit frontis
 domus
 I HYPAPMI *ANHIK PAA. Sed in minutas micæ dissi-
 liit cranium.

Hinc & illud in priscis cantilenis nostris ab Andrea Vellejo editis, lib. 2. Cant. 20. v. 5

Jeg willane dig Her Offue Dyre / med sit forghlte Horn:
 Hand hugger ned for fod i sirjd / som Bønder meje Korn.

*Aurato insignem cornu, tibi fœdere jungam
 Avonem, Dyro nomine, belligerum:
 Non secus ac culmos prosternunt falce coloni
 Hostes pallantes ense ferire solet.*

Item v. 24. ejusdem cantilenæ:

Det var unger Her Engelbret/blæser i forghldene Horn:
 Saa vog hand de Vester Gyllands Mænd/som Bønder
 meje Korn.

*Vi tuba terribili sonitu Taratantara dixit
 Cornuta Englberti; bellica castra movent.
 Haud secus ac culmos prosternunt falce coloni
 Ense necat Gothos, fortiter occiduos.*

Cornua autem hæc, aut ipsi Reges, aut iis in bello dignitate proximi, collo alligata gestabant, ut cum lubitum erat, sine mora in usus depromere possent. Ita enim vernacula illa Historia supra citata: *Konning Salimon stæf til Bordant. Konning glennom Skiolden oc Brynien/soo at han smyrtedøder nith paa Jorden. Han hafde Janemunds Horn paa sin Hals / som heet Olivant / thet hørdis femtan Franske Miler. Konning Salimon tog Hornit oc svor at hand vilde de icke giffuit for megit Guld. Jatmund saa thet oc Borden siel / oc Konning Salimon tog Hornit; oc vrede fast / oc hug med det huasse Sverde Dyrendal oc kloff Salimons Helm / Hoffuit oc Bagbrynne oc Sadel / oc Hesen sonder i midie / oc tog Hornit oc hengde paa sin Hals etc.: id est, Rex Salimon lorica & galeam Regis Bordantis gladio findens, eum occidit, is ad collum gestabat cornu Janemundi, quod OLIVANT vocabatur, cujus sonus per quindecim miliaria Gallica exaudiri potuit. Rex Salimon cornu lætus occupat, idq; auri talentis multis æstimabat. Quod videns Jatmundus, iratus gladio suo DYRENDAL dicto, per galeam caput Salimonis ita fidit, ut eodem ictu & arma adversarii & corpus e-qui divideret. Sic potitus cornu tam precioso, illud collo suo alligavit &c. Hoc verò cornu dictum *Olivant* ut & gladius *Dyrendal*, demum in possessionem devenērunt Rolandi Caroli Magni ex sorore nepotis, à quo Janemundus hic interfectus est, referente eodem autore.*

Cornu OLIVANT adhuc Burdigalæ asservari docet Paulus Merula parte II. cosmographiæ suæ lib. III. pag 429, ubi de oppido Blaviæ his verbis disserit. *Incole volunt Rolandum Palatinum Præfectum sub Carolo Magno littoris Britannici apud se natum, suum fuisse Comitem, apud se deniq; tumulatum, in Ecclesia D. Romani ense adposito, quem DVRANDAL vocitant, cornuq; ipsius ad pedes tumuli. Quod tamen postea in Ecclesiam D. Severini Burdigalam perhibetur translatum.*

Sic & apud Romanos summates viros tuba cecinisse ex Dione lib. LVII. constat: *Norbanus Consul, inquit, tuba canere,*
soli-

solitus & in ea re multus: prodigium tamen fecit, quod ipsis Calendis cecinit, quasi belli signum dedisset.

In archivis meis Cornu teneo, quod hosce usus etiam olim obtinuit, nigrum est, arte eleganter elaboratum pedum duorum longitudine, ab apice ad medium usque recta excurrens, exterius qua curvatur cristatis fimbriis exornatum, hinc in ampliorem desinens capacitatem, pyramidalibus ornamentis ex ipsa cornu substantia excisis, circa orificium majus dotatum. Circa medium caudata emergit appendix, ex ejus substantia ita fabrefacta, ut tenentis manum apte firmet.

Hodierno die in eosdem ferme usus transferunt cornua Venatores & Musici, qui præterea ex iis fistulis gaudent, foraminulis per longitudinem proportionaliter dotatis, acutum valde & gratum edentibus sonum. Vulgò à materia Cornet vel Sinfie vocare solent; quidam Buccinam.

Vasorum variorum sustinuisse vices, tam sacra quam profana historia abundè docet. Oleum illud seu Balsamus quo divina ordinatione inungendi erant Reges Israelitarum, in cornu asservatum fuisse, & ex eo in caput coronandi effusum docet 1. Samuelis caput 16, v. 1. His enim Deus affatur Samuelem ibidem loci: *Imple cornu tuum oleo, & veni ut mittam te ad Isai.*

Medicorum instrumenta quamplurima cornea fuisse, testis est Galenus 1. & 2. de comp. Med. & 13. Method. Medendi. Cornibus liqvores mensurabant, cornibus in scarificatione pro cucurbitulis usi sunt, cornibus clysteria administrabant, cornibus liqvores asservabant.

Plutarchus in Theseo memorat *aram* illam circa quam Theseus saltavit, quam vocat *κέραιωνά βωμόν* ē cornibus compactam.

Tales etiam fuisse Aras Dianæ & Apollinis memorant autores. Ovidius in Epist. Acontii:

Mirror & innumeris structam de cornibus aram.

Etymologicus in voce *κέραια* ait *cornu pro aquali olim* usos fuisse veteres.

Loculorum vices apud veteres etiam sustinuisse cornua docet Antonius Augustinus Dialogo II, ubi nummos producit in quibus Abundantiæ & Ubertatis statuæ finguntur, cornu donariis plenum versantes. Alter nummus Trajani est, alter Galieni. Quod etiam comprobat Edda, de Hrolfi Krake Daniæ Regis dexteritate & munificentia agens. Refert namq; matrem ejus Ursam, Regis Sveciæ Adili uxorem, *cornu auro plenum* filio Hrolfoni dedisse, ut offensas remitteret, & in gratiam cum privigno rediret. Sic namq; inquit: *ÞΑ ΥΑΥ ΝΡΗΑ ΑΡ ΡΙΥ *ΡΑΠΠΙ ΥΡΑΥΑ ΠΑΡΗ *ΑΡΚ ΡΗΗΑ ΑΡ ΡΗΗΝ, ΑΡ ΠΗΡ ΨΗ *ΡΙΚΡΙΚ ΗΗΗ ΥΡΙΗ.* Mox Urfa Rolfoni Kraka cornu auro refertum dedit, ac annulum *Svigris* dictum.

Supra memoratus A. Augustinus allegato loco addit cornu *Olei* fuisse *mensuram* ac eo nomine etiam abundantiam designare.

Maxima pars Nobilium nostrorum, supra cassidem natalitiorum insigniū, cornua gerunt, variis coloribus quandoq; distincta, nam olim vera ex animalibus desumpta erant. Quod vel ex Livio lib. xxviii, ubi de Philippo Macedonum rege agit, colligere licet: cum ait: *In arborem illatus impetu equi, alterum cornu galeæ, ad eminentem ramum persegit.* Huc spectare videtur illud supra ex Silio allatum lib. xv:

Casside cornigera dependens insula,
Quo sensu Virgilius lib. xii.

Ensemq; Clypeumq; & rubræ cornua cristæ.
Diodorus de Gallis expressè id affirmat. *Κεράνη χαλκᾶ*

περιτίθενται, μεγάλας ἐξοχὰς ἐξ αὐτῶν ἔχοντα παρ-
 μεγέθη Φαντασίαν ἐπιφέροντα τοῖς θεωμένοις. τοῖς μὲν
 γὰρ προσκεῖται συμφυῆ κεράτα. τοῖς δὲ ὀρνέων, ἢ τετρα-
 πόδων ζώων ἐκτετυπομένα προτομαί. *Galeas areas capiti*
circumponunt, quæ magnas eminentias verticesq; habent, & magni-
ficam opinionem spectantibus obijciunt. Aliis enim naturalia cornua
apposita sunt, aliis avium aut quadrupedum animalium expresse effi-
gies. Ac de Germanis hæc habet Plutarchus in Mario.
 Κεράνι μὲν εἰκασμένα θηρίων φοβερῶν χάσμασι καὶ προ-
 τομαῖς ἰδιομόρφοις ἔχοντες, ἃς ἐπαίρόμενοι λόφοις πλερω-
 τοῖς ἐν ὕψει φαίνοντο μείζους. *Galeas habentes quæ assimi-*
larent terribilium ferarum rictus, aut alias peculiare facies, easq; cri-
stis pennatis exstruentes, majores quàm erant apparebant. Nec so-
lum formas ac figuras ejusmodi terribilium rictuum ca-
piti inducunt, sed exuvias ferinas detractas, ipsosq; feri-
nos rictus. Quod apud Svidam quidam de Parthis tradit,
hoc pacto: οἱ δὲ Πάρθοι τὰς κεφαλὰς τῶν θηρίων ἀριό-
σαντες τοῖς κεράεσιν, ἐχρῶντο τοῖς τῶν θηρίων χάσμασι;
Parthi capita ipsa ferarum galeis adaptantes, utebantur earum ricti-
buss. Et Statius.

— Ore ferarum

Et rictu horrificanti galeas

Pyrrhum Epyrotarum Regem in galea cornua hirci-
 na gestasse, autor est Plutarchus in ejus historia: Τὴν σεφά-
 νην ἢ διάσημον τὸ κεράνιον ἢν, ἀφελὼν ἔδοκε τινὶ τῶν ἐτέρων.
Apicem quo insignis & cognobilis galea ejus erat, amicorum alicui au-
ferens, ei tradidit. Per σεφάνην verò, coronam auream aut
Regiam eum non denotare; sed cornua saltim hircina,
quæ ipsi propria erant in galea, mox docet idem Plutar-
chus Ἐγνώσθαι, inquit, τῷ τε λόφῳ διατρέποντι, καὶ τοῖς
τραγυκοῖς κεράσιν. Agnitus fuit ab eximia crista & cornibus
hircinis.

Hinc ortum traxisse videntur familiarum antiqua
 illa digmata, apud nos adhuc in usu, qualia sunt Rosæ-
 cranziorum, Rónnouiorum, Tottorum, Bildorum, Grub-

borum, Ulflandorum, Braheorum, Lungorum, aliorumq;
infinitorum; de quibus forsan alibi.

Cornubus prædita quoq; fuisse veterum Machina-
menta quibus in oppidorum expugnationibus, muros
hostiles quatiebant Romani, docet Propertius lib. iv.

Dumq; aries cornu murum pulsabat æno

Vineaq; inductum longa tegebat opus.

In nullos vero usus frequentius translata, fuisse cor-
nua, quam poculorum, infinitis antiquitatis probari potest
testimoniis. Athenæus lib. 2. cap. 8. ex bovinis cornubus
bibisse veteres, & Poculorum vices sustinuisse cornua
multis probat, atq; ex eo patere putat, quod nunc etiam
ubi vinum aquæ miscetur *κεράσαι* ajant, vasq; in quo vi-
num miscetur Craterem appellent, *ἀπὸ τῆς κέρας* quasi
κράτης, *ἀπ' τῆς εἰς κέρας ἐγχεῖσθαι τὸ πόμα*. Hinc & fa-
ctum putat quod Dionysius seu Bacchus *cornutum* fingatur,
utpote qui cornua habuit priusquam nasceretur, quibus
perforavit crus Jovis patris sui, quo alludit Euripides.

ἔτεκεν δ' ἀνικα μοῖραν
τέλεσαν ταυρόκερον θεόν.

& Taurus à plurimis Poetis vocetur, taurinaq; facie in
Cyzico conspiciatur. Huc alluisse videtur Ovid. Epist. 21.

Sume fidem & pharetram fies manifestus Apollo.

Accedant capiti cornua, Bacchus eris.

Et lib. 2. de Arte Amandi,

Purpureus Bacchi cornua pressit Amor.

Nec diversus Tibullus lib. 2. Eleg. 1.

Bacche veni, dulcisq; tuis è cornibus una.

Pendeat, & spicis tempora cinge Ceres.

Hinc forsan est quod Nonnus Panopolitanus Dionysiac.
lib. 12. Bacchum primum loco poculi cornu usum esse as-
serat, v. 20.

Καὶ δέπας ἄγκυλον εἶχε βοὸς κέρας.

Vestigium quoq; ejus extare putant apud Homerum lib.
8. Iliad. v. 169.

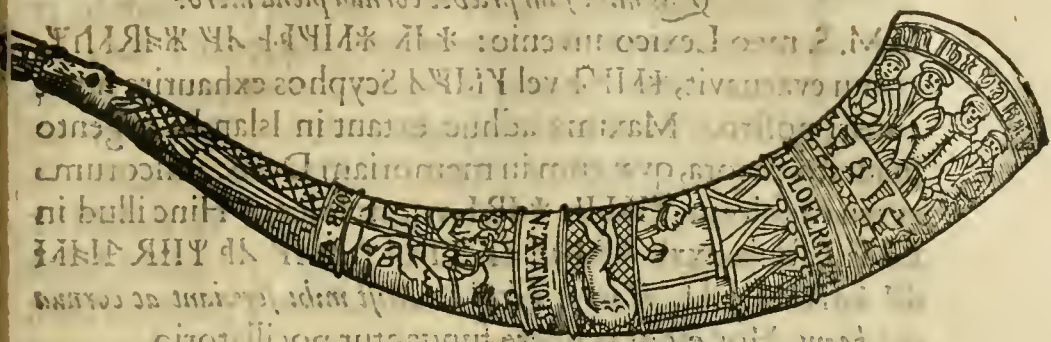
ιδὴ : τοῖς ἀνθρώποις οὖνον ἐκ κεράσας αὐτὰ πίνειν. οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ
 ἔστιν. *Kerum* cornu miscens ad bibendum. Sed Diodorus cornua Baccho tributa vult, quod primus
 fuerit, qui mortales boves aratro iungere, eorumq; mini-
 stratio terram arare & proscindere docuerit. Quamvis &
 sint qui cornubus Bacchi radios solares innui existima-
 rint; sed quæ probabilitate non video. *Thracæ* poculorum loco cornibus usos fuisse locuples
 testis est Xenophon lib. 7. Expedit. Delineaturus namq;
 convivium. Sextera apud Thracæes celebratum; *Mutuo* in-
 quit, se primum salutarunt, deinde κατὰ τὸν θεότιμον νόμον κε-
 ράτα οὖν & πρὸς πινόν. Sic & Paphlagones de quibus idem
 lib. 6. κατὰ κέρμειναι δὲ ἐν τῷ βασιλείῳ, & δεῖπνον καὶ ἐπὶ πινόν ἐκ κε-
 ράτων ποτίζειν. Cum in grabbatis inter cenandum discumbe-
 rent ac biberent ἐ poculis, ἐ cornu factis. Hinc Hermippus in-
 ungventis. *Kerum* ἐ cornu rursus semel tantum quod bibam. *Lycurgus* Rhetor in oratione contra Demadem narrat
Philippum Regem eis quos benignè & amice excipere sta-
 tuit, cornu solitum esse præbiberi. In Triclinio ab Hiero-
 nymo Mercuriali lib. 1. artis Gymnast. cap. 2. delineato,
 ex vetustissimo lapide qui habebatur Patavii in ædibus
 Rhamnusianis, etiam patet Romanos in conviviis poculo-
 rum loco cornibus usos. Inter reliquos enim quos in tri-
 cliniiis decumbentes exhibet, & alios ministrantes, quidam
 conspicitur cornu manibus elatus porrigens ut ei liquor
 infundatur. Divus Ambrosius lib. de Helia & jejuniis
 vehementer invehitur in sui sæculi mores, quibus convi-
 vae se invicem potando cornubus provocant, & ebrietati
 nimium indulgent. Luber ipsum audire. *Epulas* dividenti,
 inquit, assistunt pueri comæ nitentes ex gente Barbarica, ad hos usus
 electi, per singularem distincti ætatum vices, cornu in medio vini
 plenum, non epularis, sed præliaris instrumentum buccinæ. Primum
 minoribus poculis, veluti velitari pugna præluditur, ut tragediarum

actores, primo sensim vocem excitant, donec vino aperiant iter: ubi res calere cepit, poscunt majoribus poculis. Ubi consummata fuerint epulæ, putes jam esse surgendum, tunc de integro potum instaurant suum, ac ne immoderatum hoc arbitreris, mensura proponitur, certatur sub iudice, sub lege decernitur. Agondheus illic furor est; hic si quis calicem convertat, urgetur ad potum. Quid quaso moribus nostris convenientius dicit? quis Apelles vividioribus coloribus nostros exprimeret belluones, hoc ipso? Et paulo post. Per cornu etiam fluentia in fauces hominum vina decurrunt, & si quis respiraverit, commissum flagitium, soluta acies, loco motus habetur.

Britannis bouum cornua pocula suppeditasse lib. 1. Fastor. Danic cap. 18. docuimus ex Malmesburiensi & Cambdeno, quorum ille lib. 2. cap. 2. hæc habet. Pusei illi qui de Pusei nominati, adhuc tenent per cornu majoribus olim a Rege Canuto donatum. Hic ex manuscripto hæc refert: Vlfhus Toraldi filius Eboracæ divertit & cornu quo bibere consuevit vino replevit, & coram altari Deo & B. Petro Apostolorum principi omnes terras & redditus flexis genibus propinavit.

Nostrates vero iis usos esse, clarius est quam ut demonstratione egeat. Hinc tot cantilenæ quibus celebrantur heroes mulsum & cornubus bibentes; hinc passim apud nobiles & literatos tot horum cornuum genera, magnitudine, ornamentis & materie discrepantia. Mihi inter reliqua hujus generis bina sunt, ex eorum genere quæ Norvegis & Islandis in usu, eleganter calata; quorum majus, quod antiquitatem non usq; adeo magnam sapit, (siquidem anno M D XCVIII elaboratum docet inscriptio) capit sextarios duos cum semisse; historiasque nuptiarum in Cana Galilæa, Judithæ Holofernem decollantis, Joabi Absolonem persequentis, cum aliis nonnullis affabrè excisis in ipsa cornu substantia, exhibet. Ejus hic

damus iconem.

Minus paulo plus quam dimidium capit Sextarium,
 cælatura eleganti Pampinacea, Salvatoris effigiem juxta
 labrum ostentans, arte haud rudi signatam. Hujus me-
 minit Johannes Cunradus Dieterichus in sua Diatribæ,
 quæ illud apud me vidit.

Saxo lib. 7. refert Reginam Sigari, Hagbarto jam ad
 supplicium patibuli properanti, cornu liquore potabili refertum
 porrexisse, quo curas lenire, & alacriori animo mortem subire posset,
 hisce additis hortatibus.

*Nunc insolens Hagbarthe,
 Quem morte dignum concio
 Adjudicavit omnis,
 Sitis fugandæ gratia,
 Ori dabis bibendum
 Scypho liquorem Corneo,
 Ob hoc metum refutans,
 Vitæ supremo tempore,
 Audacibus labellis
 Lethale liba poculum &c.*

Velleius item in divulgatis Cantilenis lib. 1. cant. 8. corneo-
 rum ejusmodi meminit poculorum. Sic enim Haquinus
 ex strage defatigatus.

*Jeger saatræt oc mødtig/ aff gandske Hierte min:
 Giffue det Gud i Himmerig/ jeg hæffde te Horn med
 Dijn.*

Heu labor immensus, fessos quam vellicat artus!

Quis mihi jam præbet cornua plena mero?

In M. S. meo Lexico invenio: *AK *MPP† AP *ARKN†, cornu evacuavit, *MPP† vel YMP† Scyphos exhaurire notat auctori nostro. Maxima adhuc extant in Islandia argento inaurato decora, quæ cum in memoriam Dei & amicorum, evacuari soleant, YMKH *ARK vocari solent. Hinc illud in Edda Fabula xxxi. *RIH† AY YIH† NH† IP AP YIIR HAK† AP *ARK B†RI. *Volo ut Hrist & Mist mihi serviant ac cornua exhibeant.* Hoc est ut munere fungantur pocillatorio.

Mysteriorum Poeticorum apud nostrates enodator mirandus Edda, capite seu fabula xxi cornu cujusdam meminit, quod GIALLAR HORN vocabant, hoc tanquam poculo, Mimerus ex fonte sapientiæ liquorem, quot die hausit, quo se prolebat cunctos prudentia ut superaret. *H†H†Y, inquit, H† YN†H†† H†R† BRN†H†† *AK IR PN†H†† AP NH†H†H†Y, PN†H†† H†NI *AK PN†H†† H†R BRN†H†H†Y. *Fons Mimeri vocatur, qui cum plenus sit sapientia, ex eo bibit liquorem, quem haurit cornu GIALLAR HORN dicto.* Hoc verò cornu, non poculi saltem, sed & litui ac tubæ vices subiisse ex fabula xxx ejusdem Eddæ constat. Fingit enim Heimdalerum Hviteasum, inter reliqua cornu habuisse GIALLAR dictum, cujus sonus per univèrsam terrarum orbem exaudiebatur. *AK *APN†† H†H†H†† H†AK IR PIAN†H†† *ARK *H†H†† AP *HIR†† B†H†† *H†H†† I H†H†† *H†Y††. *Tubam habet GIALLARI cornu dictam, cujus sonus per omnes mundi angulos auditur.* Ejusdem cornu meminit Fab. XLVIII. H† H†H†. H†H†† H†B *H†Y†H†H†† AP B†H†† AY†H†H†† I PIAN†H†† *ARK. *Surgens Heimdalerus Cornu Giallarhorn dictum vehementius inflat.* Et ex vaticinio Volæ eodem in loco:

*H† B†H†† *H†Y†H†H††

*ARK I H†B†H†.

Alium inflat Heimdalerus

Cornu sublevatum.

Capite XLI. mentio fit cornu VITISHORN dicti, quod ab Ugarthilocho apponebatur Thoroni, cujus extremitas alte-

ra ad mare usq; porrigebatur, in quo exhauriendo frustra laborabat Thoro, prius enim evacuaſſet Oceanum quam hoc cornu. Lege totam fabulam & ridebis. *HAFFAA I *AAMI-
MA HYAT-AYY NIATY *ARK PAAIR *IRFYYHNTY IRN NAK
AF PRIYYA AP ENL XHAI KYA PRAY HYAIIH YHHK
*ARKIKH AP PAA PARR I *AAR.* *Aulam ingreditur (Vgarthi-
lochus) iamq; VITIS (expiatorium) cornu quod aulici exhaurire
solent depromit; quod Pocillator Thoroni porrigit. Quid ac quale
extiterit hoc cornu, docetur circa finem capitis sequentis, nos
brevitati ſtudentes, curiosos ad Autorem remittimus.*

Cornua ex quibus olim bibebant, Sigvardus Scald in-
vita S. Olai *Diurshorn* vocat, ſic enim canit, ibidem:

*ATPNA BNK *NMA
FANPNA PA PRINPA *IK HPRP
PNRY *ARK, NIHNK HBARKA.*

Olaus navim Viſund mari commiſit;

Et ſtrenue cornua animalium

Evacuavit craſſus.

Memorable eſt quod in rebus geſtis Egilli Scallagrimi legitur,
eum nempe a Rege Norvegiæ Erico Blodoxe convivio ex-
ceptum fuiſſe, in quo cornubus evacuandis ſtrenuum adeo
ſe præbuit, ut & ſuo, & loci Olvonis nomine, omnia propi-
nata exhauſerit, nec ut reliqui convivæ ebrietate obrutus fu-
erit. Quod indigne ferens Bardus Pocillator, Regiæ Gun-
hildæ (quæ ſaga erat) opem imploravit. Hæc ſuos in hoc cer-
tamine victos diſcedere dolens, peculiare & arte ſua medica-
tum præparavit potus genus, quod cornui infundi curavit
& hoſpiti Egillo offerri. Sed fraudem ille animadvertens ob-
lato cornui acie cultri Runas quasdam inſcripſit, quas ſangvi-
ne e vola manus educto ubi tinxiffet, hoſce voce ſonora ad-
didit modulos.

*RIHAY RNK *ARKA*

RIAPNY HBIA I PRANRA

PAN NIP ARF AINIRMA,

ЯРИ РИРИ ИРЛА КѢТЯ

PRINTED BY HENRY NICHOLS

НН РМЯРА ПНТА

NIINΨ *N† 44 NIK IIR

† R BARBARA P MPT

id est.

Runas cornu inscribamus,

Incisuras sanguine tingimus.

Ista verbi eligo

Auribus tōrnu ferentis.

Bibamus cerevisiam ut volumus

Bene defecatorum liquorum,

Experiamur ut conducat

Poivus quem Bardus incantavit.

Mox in frustra dissiit cornu & liquor totus effluxit. Ex quo constat quantopere sub velo Runarum & cantilenarum, miseris lulerit Ethnicos; humanæ salutis hostis Diabolus.

Sed nec communia taurorum cornua in pocula conver-
tisse sufficebat, *Vrorum* placuisse notat Plinius lib. II. cap. 37
Vrorum cornibus inquit *Barbari Septentrionales* potant, urnasq; bi-
nas capitis unius cornua implent. De *Samogithis* idem refert Sigi-
smundus Baro de Herberstein, in suis rerum Moschovita-
rum Commentariis. Nec nostrates ab iis abhorruisse docet
tertium quod possideo cornu, maximum, nulla quidem cæ-
latura insigne, sed ære deaurato tam in apice quam labro ex-
ornatum, pulchroq; ex chrystallo diademate paulo infra
labrum spectabile, capit verò quinq; Sextarios.

Tale fuisse videtur illud quod Saxo lib. 5. in Brittanorum Regis aula, cultu Regalis magnificentiae instructa, fuisse memorat, verum *bubalinum*. Nec *bubalinorum cornuum*, quibus potio promeretur, *usus aberat*, inquit lib. 3. Pluribus ornamentis ubi conspicua, inter thesauros habita & reposita sunt. Quod docet idem noster Historicus lib. 8. ubi divitias & thesauros

Ugathilochi enumeraturus & hæc profert: *Huic adiacebat ingens bubali cornu, exquisito gemmarum fulgore operosius cultum; nec celatur æ. artificio vacuum.*

Philostratus in libro de vita Apollonii Thyanei, ubi docuisset Regum pocula olim fuisse cornea; addit in vicinis locis Phasidos fluvii *Asinos esse; qui unum in fronte cornu gerant, quo cum Elephantis fortiter pugnent.* Ex illorum v. cornibus Indos pocula conficere, asserentes quod qui ex tali poculo biberit, eo die nullo morbo, aut vulneris dolore, aut ignis flamma offendi, nec veneno intoxicari possit. Idem ferme asserit Elianus lib. 4. de hist. animal. cap. 52, cujus verba adscribere lubet, cum rarum illud animal pluribus delineet. *Sylvestres Asinos, equis magnitudine non inferiores, apud Indos nasci accepi, eosq. reliquo corpore albos, capite v. purpureo, oculisq. cyaneis esse, cornuq. in fronte gerere, sesquicubiti longitudine, cujus superius puniceum, inferius autem album, medium verò planè nigrum sit: ἐν δὲ τῶν δὲ τῶν ποικίλων κεράτων πίνειν Ἰνδοὺς ἀκῶ, atq. non omnes quidem, sed potentiores, eaq. ornare auro ut brachia solent.* Ex hoc cornu bibentem, ab insanabilibus morbis tutum fieri, neq. eum ipsum convulsionibus corripi, neq. sacro morbo tentari, neq. venenis ullis ferunt. *Quin etiam si quid prius pestilens biberit, tum id evomere, tumq. ad sanitatem redire.* Hinc est quod Mercurialis lib. 1. Variar. Lect. sibi verisimile videri ait, veteres cornubus pro poculis usos fuisse, tum ob rudes eorum mores, tum fortasse quod putarent inde potandi maiorem securitatem accedere.

Bestiis ex cornubus potum etiam præbuisse veteres, colligere mihi videor ex Plinio libr. xxxvi cap. v., ubi opera ab Arcesilao nobili sculptore elaborata recenset. De eo hæc refert. *Arcesilaum quoq. magnificat Varro, cujus se marmoream habuisse Leenam tradit, aligerosq. ludentes cum ea Cupidines, quorum alii religatam tenerent, alii è cornu cogerent bibere, alii calcearent soccis; omnes ex uno lapide.*

Crescente luxu, cepere primum cornuum labra metallis abducere, aliâq. ornamenta ex iisdem addere. Inaurato ære obductum est labrum & extremitas ejus cornu quod ex Uro

posideo. Theopompus Philippica secunda auctor est Reges
Pæonium pocula ex cornibus facere solitos, quibus labra vel
 auro, vel argento operiebant, quippe cum egregiæ magnitu-
 dinis boum cornua apud illos nascantur, atq; ita ut vel tres,
 vel etiam quatuor choas capiant.

Argento deaurato exornatur mediocre illud, quod dono
 Clarissimi & Reuerendi Viri, Dn. D. Jacobi Matthiæ, Regiæ
 Majest. è sacris, affinis mei honoratissimi posideo. Præter-
 quam enim quod labrum coronâ cingatur eleganti, hanc
 ostentante inscriptionem MATER DEI MEMENTO
 ME, in medio cingulum habet argenteum, duobus pedibus
 aquilinis dotatum, ut illud fulciant, ne sepositum cadat: apex
 flore deaurato coruscat, sub quo statua D. Georgii ex eodem
 metallo, liquoris capit sextarium semis.

Fuit qui hoc cornu, non bovinum, sed *Gryphis unguem*
 esse arbitrabatur. Cui assentiri etsi non potuerim; cum
 maxima pars illorum, qui historiam avium naturalem per-
 secuti sunt, Gryphes pro avibus fabulosis & in rerum natura
 non existentibus, habuerit. Sux tamen opinionis fautores
 eum alios habere, demum animadverti: ita enim Gesnerus
 in historia avium lib. 3. pag 523. de Grype. Memini ego me vi-
 dere apud Aurifabrum in civitate nostra, cornu nigrum lave & in
 summo aduncum, ferè ut in Rupicapris, triplo ferè crassius, cujus la-
 bris argentum inducturus erat Aurifaber, ut pro poculo mensis adbi-
 bere-

beretur. Id forte bovis alicujus peregrini, ut quem Indicum vocant, aut bubali cornu erat: ille verò pro Gryphis ungue acceperat. Goropius quoq; refert, Reginam Hungariæ Mariam, Caroli V. Cæsaris sororem, cujus ipse Medicus fuit, inter pocula sua habuisse cornu quoddam nigredine splendens, dodrante longius (eamdem ferme longitudinem meum obtinet) quod aiebat ungvent esse Gryphis, quamvis ipse ex cornu aliquo fictitium fuisse existimet. Artifex certe qui meum reparavit, non vulgare esse cornu aiebat, quod more aliorum cornuum polituram splendorem admittere noluerit.

Hujus generis forsan fuit illud quod dextra tenebat Idolum Svantoviti in Rugia, de quo mox plura ex Saxonis nostri libro xiv differenda veniunt.

Deinde ex solido argento cornua elaborarunt, quibus usos fuisse Athenienses refert Athenæus lib. 11. cap. 37. idq; ex rebus publicatis ita constare ait. Ex columna quæ est in arce civitatis, cui circumposita sunt donaria, cornu poculum argenteum atq; asperum adest, cervus etiam vas fictile, quod multos habet cotyliscos in ipso agglutinatos. Horum meminit & Pindarus in centauris.

Εξ ἀργυρέων κέρατων πίνοντες ἐπ' ἄλυσοντο.
Et Æschylus in Perihæbis: Bibebant ἀργυρεῖς κλάτοις κέρασι, quibus aurea addita sunt labra. Tale illud est cornu quod possident Illustrissimi Comites Oldenburgici, delineatum ab Hamelmanno prima parte Chronici Oldenburgici. De quo etiam mira narrat idem eodem in loco, hac ferme serie: Otto primus ejus nominis, Comes Oldenburgicus &c. Venationibus, impensè deditus, cum quodam tempore comitantibus aulicis suis in silva Bernesfeurholz dicta venationi incumberet, & feram solus persequeretur usq; ad Osenberg! eqvo insidens albo, canes venaticos convocaturus in montis quievit cacumine. Æstivi caloris intemperie & labore fessus, frigidioris potus haustulum quo sitim levaret, impensè exoptavit. Mox ruptis montis Osenberg altioribus crepidinibus, apparuit ei virgo forma liberali, pretiosis induta vestibus, coma per humeros sparsa, corollam capite gestans, cornu ar-

genteum deauratum affabre elaboratum, variis signis, characteribus & emblematis decorum, liqvoreq; refertum, manu tenens, quod Comiti blande obtulit, simulq; rogavit hoc nectare sitim ut sedaret. Accepit cornu Princeps, aperuit, liqvorisque substantiam visu pertentavit; quam cum turbulentam, minusq; sibi gratam animadvertisset, bibere recusavit. Illa verò, Bibe intrepide, ait, mea fide, haud oberit haustus, sed potius Tibi tuisq; magno erit emolumento. Si enim quod offero biberis, familia Oldenburgica perpetuum floreat, tibi tuæq; posteritati bene erit: Sin secus, discordiæ, lites & dissensiones domum tuam turbabunt, totaq; familia pessum ibit. Parere dictis haud consultum judicans Comes liqvorem omnem à tergo effudit. Quà verò ejus portio equum cui insidebat tangebatur, pilis spoliabatur cutis, glabraq; reddebatur. Hæc videns virgo, cornu sibi reddi postulabat. At ille concitato calcaribus eqvo, ad suos evolavit; non sine terrore rem gestam exponens, factiq; testem argenteum ostentans cornu. Virgo interea disparuit. Adservatur adhuc Oldenburgi inter thesauros Comitis & petentibus monstratur. Contigisse verò hæc narrat Hammelmannus circa annum CMLXXXIX. dicti quoq; cornu effigiem citato loco in Chronicis delineari curavit. Simile quid vulgò apud nos narratur de cornu, quod nobiles quidam possidere dicuntur; sed apud paucos fidem obtinet narratio.

Aurea demùm cornua fabricari curarunt Reges & Principes. Eorum, quod sciam, primus meminit Sophocles in Pandora,

Πικρὴν χρυσέων κέρας.

Tale jam redditum est Illustrissimi Principis nostri Christiani Quinti, quod hæcenus delineavimus.

AVREI CORNU USUS.

Quibus sic in genere de cornubus fufius discussis; non possumus quin statuamus Buccinae vices in bellis subisse aureum nostrum cornu. Attestatur fabrica, testatur materia,

testa-

testatur locus ubi inventum. Dum primum in auras extractum, amplo satis dotatum erat foramine in apice, per quod flari commode posset, oblongum præterea est & strictum, tubarum in modum; quod si poculi partes supplevisset, proportionem proportionis amplius omnino ut fuisset necessarium est. Interior præterea illius lamina, duriori constat auro, quam exterior, ut contusionibus resisteret melius & reboaret fortius. Flatus namque per mollius protrusus metallum, nec adeo distinctum, nec tanto cum impetu, sonum explodit. In via arcta & angusta inventum, per quam ejus possessor in fugam forsitan conjectus, dum ab hostibus arctius premere-tur, ruptis vinculis quibus corpori alligabatur, illud amisit; atque sic ab insequentibus conculcatum, terræ ac luto altius quoque infixum, ibidem relictum est, cæno ita indies magis magisque obrutum, donec casu jam in lucem productum. Nisi forte res ita se habeat, ut in calce hujus discursus dicam. Regeret forsitan quispiam, ansulis destitutum, per quas trajec-ti funes vel cerasbola illud corpori alligarent. Manibus namque, in bello semper gestare non potuit, qui arma tractare, hostique resistere tenebatur. At harum vices supplebant internodia & prominentes circuli, inter quos commode ligari lora potuerunt aut funes alii, quibus indigere videbatur. Et hæc forsitan causa fuit cur exciderit & perierit, strictius namque ejus corpus coercuissent ansæ. Concludimus igitur, quod

Hæc tuba terribili sonitu Taratantara dixit.

Poculum non fuisse olim, universa ejus evincere videtur structura, ventre enim procul dubio fuisset ampliori, nec in eam longitudinem productum. Interior præterea lamina, ex eodem constitisset auri metallo cum exteriori, imò nobiliori; ut potus ex eo vim cordialem acquireret majorem, ac insipientibus color esset gravior. Sed omnium evidentissimè hoc evincit, foramen in apice existens, per quod commode flare etiamnum quis potest, nullo epistomio olim obturatum. Poculum enim si fuisset, liquor ei infusus continuo eodem impetu per illud effluxisset. Nec est quod existimes

extremitatem violenter à puella abruptam; cum maximo illud è terra extraheret nisu, siquidem aliquot ejus annuli se à lamina interiori separarunt eodem impetu. Res si ita se haberet ruptionis & fractionis inæqualitate extremitatum, relicta aliqua fuissent vestigia; molle & ductile auri metallum non commodè frangi, sed potius flecti & incurvari se patitur: fracturam animadvertisset proculdubio inventrix, antequam violentius processisset & frustra collegisset. Jam verò in poculum quod sit conversum; nihil detrahit pristino ejus usui.

Venatoribus utile esse non potuit; boatum enim edit canibus insuetum, diversum longè ab eo, quem taurina proferunt, dum iis canes convocantur. Ut nihil dicam de pondere & longitudine, quibus impedimento potius quam usui futurum fuisset. Nec tantum thesaurum per dumetorum aspera, montium juga, silvarum invia, sine periculo, venatorem,

Silvarum canibus dum invia lustra pererrat,
deferre potuisse, quivis sanus facile intelligit.

Nullo præterea nititur fundamento quod quidam ajant in sacrificiis usum obtinere potuisse, ad populum convocandum. Ubi enim hoc aut scriptum, aut pictum: consule Saxo- nem, cōsule vetustissimos de rebus Danicis scriptores, ne quid invenies, quod huic opinioni favere queat. Quæ veterum Danorum fuerit olim sacrificandi ratio, libro primo hujus operis ex probatis autoribus delineavimus; hætenus nullibi invenire potuimus, ad convocandum populum Ru- nas nostros usos fuisse cornubus aut tubis.

Saxo quidem libro xiv ubi de Rugianorum agit sacrificiis, Idolum Svantoviti adducit, quod dextra cornu tenebat ex quo sacerdos de anni sequentis proventu divinare solebat. Sed hæc ad Danorum sacrificandi ritum quid faciant, non video. Verba Historici nostri audiamus, ut res tota clarior evadat. *Ingens in æde simulacrum, omnem humani corporis habitum granditate transcendens, quatuor capitibus, totidemq. cervicibus mirandum perstabat, equibus duo pectus, totidemq. tergum respicere videbantur. Cæterum tam ante quam retro collocatorum, unum dextrorsum,*

alte-

alteri laevorsum contemplationem dirigere videbatur. Corrasse barbae, crines attonsi figarabantur, ut artificis industriam Rugianorum ritum, in cultu capitum emulatam putares. In dextra, cornu vario metalli genere excultum gestabat, quod sacerdos sacrorum ejus peritus, annuatim mero perfundere consueverat, ex ipso liquoris habitu sequentis anni copias prospecturus. Laeva arcum reflexo in latus brachio figurabat. Tunica ad tibias prominens fingeatur, quæ ex diversa ligni materia creata, tam arcano nexu genibus jungebantur, ut compaginis locus non nisi curiosiori contemplatione depræhendi potuerit. Pedes humo contigui cernebantur, eorum basi intra solum latente. Haud procul frenum ac sella simulachri, compluraq; divinitatis insignia viscebantur. Quorum admirationem, conspicua granditatis ensis augebat, cujus vaginam ac capulum, præter excellentem ætaturæ decorem exterior argenti species commendabat. Hæc de statua Svantoviti cum suo cornu Saxo noster.

Hic qui eum non de Danorum, sed Rugiani saltem, Svantoviti Idololatria & sacrificiis, quæ longè ab illis distabant, agere non animadvertit, cæcus planè ut sit necessum est. At nec ad populum convocandum, nec ad libationes, ibidem adhibitum fuisse Rugianum illud cornu, ex textu allato satis constat. Quid igitur ad usum cornuum apud Danos faciat non video. Sed ridiculos planè se præbent qui urgent Cornu illud aureum quod jam tenet serenissimus Princeps noster, *Illud ipsum esse, aut ad illius formam fabrefactum quod dextra tenebat statua Svantoviti.* Cornu namq; quod illa manu tenebat, vario metalli genere excultum erat: Principis non excultum, sed ex uno metalli genere conflatum, auro nempe. Illud integrum erat, apice dotatum, poculi vices gerens: hoc Tuba fuit, quod ut commodius inflari posset, apice mutilatum, & utraq; extremitate apertum. Illud continuo tractu magna celeritate exhauriri potuit; hoc duorum sextariorum cum semisse capax, vix quatuor aut quinq; validis haustibus etiam à strenuis potatoribus evacuatur. Illud nullis dotatum annulis aut circulis legitur contiguis: hoc undecim

cim habet interiorem laminam apte regentes & cingentes: Illud nullis Emblematis aut signis decorum narrant autores: hoc undiq; iis ornatum. Qvis igitur non toto cælo distare hæc duo animadvertit & egregie ineptire eos, qui Hieroglyphica in hoc cornu existentia Idolomania Svantovitiana accommodare nituntur?

Alias quidem nationes in sacris usas fuisse tubis (non verò cornibus strictè sic dictis) ex ære, canali ad exitum latiori, concedimus; non verò Danos. Hinc Festus, Armilustrium festum, quo res divinas armati faciebant, non sine tubarum cantu celebratum asserit. Et Calpurnius in Ecclogis,

Inter sacra tubas, non inter bella sonare.

Si alios in sacrificiis usus habuissent, proculdubio liquori aut balsamo excipiendo destinabunt, ut quemadmodum Romani libabant, hostiis integris & solidis, vel illarum partibus aræ focoq; impositis & in ignem coniectis, è vestigio liquores quosdam, ut vinum aut oleum superfundendo, ita & nostrates factitasse putent. Non animadvertunt nostratium holocausta parum aut nihil habuisse commune cum Romanorum sacrificiis. Nec apte aut rationi consonè quis dixerit, omne quod Romanis in usu fuit quò ad sacra, nostratibus convenire. Imò Stueckio de sacris si credas: *Cyatho non utebantur in sacrificiis neq; cotyla, sed cratera Diis statuebant, non argenteum, neq; lapillis distinctum sed ex terra Coliade. Hunc quoties implevissent, libantes Diis ex phiala, vinum postea fundebant, Cymbio nuper mistum tingentes. Ex Crateris vina in minora fundebant pocula Homero de trada dicta.* Vides de cornubus verbum nullum, multo minus de aureis. Negat expressè argenteum aut lapillis ornatum fuisse cratera, quanto magis auro. Imò quis crederet aureum penitus? Crateris, pateris, sympuviis, sympulis, catinis, guttis, cyathis, rem divinam faciebant veteres, non verò cornubus; ut docte probat Stueckius in descriptione sacrorum gentilium pag. 134. Quin moles & capacitas aurei nostri

Cor,

Cornu, ab hujusmodi usu prorsus abhorreere videtur, ut si nil aliud esset, hæc abundè evincerent eo traduci non posse.

Regum inunctionibus illud qui deputarunt, proculdubio permoti sunt loco à nobis supra citato ex 1. Samuelis cap. 16. v. 1. ubi Samuel cornu suum oleo implere jubetur, ut Davidem in Regem, more populo Judaico consveto, inungeret. At non dum à quoquam demonstratum, eundem extitisse ritum Reges Danos inaugurandi, per unctiones, quo inaugurabantur Israelitici. Aliud nos docet Saxo noster, vir antiquitatum nostrarum, si quis alius, callentissimus. *Lecturi Regem veteres*, inquit libro 1, *affixis humo saxis insistere suffragiaq; promere consueverunt, subjectorum lapidum firmitate, facti constantiam ominaturi.* Idem totidem fermè verbis repetit Crantzius. Certe non tanta pompa, tanta solemnitate, tot adhibitis symbolis olim creabantur Reges, ut jam fieri consuevit. Prisca simplicitas paucis contenta, potius egregiis facinoribus quam externa pompâ fere regio throno dignam reddidit. Ratum igitur nobis esto, Aureum hoc Serenissimi Principis poculum olim buccinam aut tubam fuisse, non verò poculum.

POCULORUM GENERA.

Cum verò jam in poculi usum sit traductum, variaq; extiterint veterum pocula, à figura externa & ornamentis appellationem sortita; quò commodissime referatur, dispiciendum.

Celata olim vocabant pocula & vasa, quæ signis eminentioribus, intus extrave expressa erant. A cœlo quod est genus ferramenti quod cilionem vel celtem vocant, auctore Isidoro. De his Silius Italicus lib. 10.

Non una ministri

Turba gregis, posuisse dapes his addita cura,

His adolere focus, his ordine pocula ferre

Nec non & certis, struitur sic aspera mensa

Ecc

Pon-

Pondere cælati fulgent antiquitus auri.

Virgilius 1. *Æneidos* in eundem sensum,

*Ingens argentum mensis, cælataq; in auro
Fortia facta patrum.*

Ad cælata itaq; pocula cornu nostrum referendum esse existimo; eoq; magis in opinione mea confirmor, quod videam Statium cælatum poculum delineare iisdem ferme anguium & serpentum figuris, quibus nostrum constat. Sic ille 1 *Thebaidum*.

Tenet hoc operum cælata figuras

*Aureus anguicomam, præsecto Gorgona collo
Ales habet.*

Cælaturam verò nostri cornu, rudiorem esse quid mirum cum Plinii sæculo nullus inventus sit artifex, qui auri cælatura claruerit. Sic enim ille lib. 33. cap. 12. *Mirum in auro cælando inclaruissè neminem, argento multos, maximè tamen laudatus est Mentor.*

Inter *Sigillata* etiam locum inveniat. *Sigillata* enim, ea dicebantur, quæ simulachra Deorum vel Heroum, vel alterius rei continebant. Græci *ἀγάλματα* & *ἀγαλματῖα*, item *εἶδη θεῶν* appellant. Quo sensu Cicero in Verrem actione 6. *Cum sederem domi tristis, accurrit Venerius jubet me scyphos sigillatos ad Prætores statim adferre.* Quia hujusmodi sigilla vasis & scyphis illigabantur cælatorum & vasculariorum artificio, idcirco sigillata dicta fuerunt. Statuas enim quæ infra humani habitus staturam sunt, universas omnes *signa* vocatas fuisse, testis est Pomponius Gauricus cap. 2. de Symmetria. *Sigilla* verò quæ intra minimam hanc erunt portionem, cubitalis palmarisq; altitudinis, vel etiam quantum fieri poterunt tantilla, hoc est parva signa.

Ad *ἀποδῶν* classem etiam retulero: sic dictorum, quod sisti & collocari non possunt, utpote pedibus & fulcris destituta. Ab eo igitur qui ea capit, liqvore plena, vel manibus semper tenenda, vel exsiccanda, ni sit qui subleuet.

Hospi-

Hospitale jam redditum, utpote quod peregrino & hospiti primum advenienti, quem hoc honore dignatur Princeps, necessario exhauriendum proponatur.

Crustatum denique, dixerò, eo quod interior ejus lamina, pluribus crustis, annulorum forma exterius tegatur. De talibus Cicero in Verrem: Cybiraë fratres vocantur, pauca improbant, quæ probarunt, iis crusta aut emblemata detrahebantur. Sic Haluntini excussis delitiis, cum argento puro domum redierunt. Hinc Crustarii dicti, quorum artificio vasa crustis illigebantur. Vide Turnebum adversar. lib. 8. cap. 10. ubi inter reliqua & hæc habet: Crustas & Emblemata nominat Cicero vasorum ornamenta, inter quæ videtur interfuisse, quod Crustæ tectoria quædam erant, & tanquam bractæ quædam illitæ, & laminæ inductæ, inauratæque: Emblemata preciosiora erant & operis exquisitioris, exemptiliaque erant, cum illigata essent vel affixa: crustæ autem etsi revelli poterant, tamen firmitus inhærebant. Hinc facile quispiam collegerit ad Emblematica referri quoque posse.

Sed quid nostrum cornu crustatum, suis nobis notet crustarum sigillis, altioris est indaginis, nec certò quis facile demonstraverit. Nobis in tantis tenebris cæcutientibus, divinare si quid licet, salvo meliorum judicio, paucis mentem aperiemus. Inter spissas antiquitatis nubes, nusquam offendere, felicitas est; errare impunitas.

EMBLEMATUM ENODATIO.

Cornua olim dignitatis, potentiæ, fortitudinis, imperii & autoritatis apud omnes gentes extiterunt insignia, etiam in sacris ipsis, unde ista 1 Samuel. 2 v. 1. Exultavit cor meum in Domino, exaltatum est cornu meum in Domino. v. 10. Dominus judicabit fines terræ, & dabit fortitudinem Regi suo, & sublimabit cornu Christi sui. Et apud profanos quoque: eodem enim collimat Horat. in Epod. inqviens

Namque in malos acerrimus

Parata tollo cornua.

Et Plautus in Pseudolo Act. 4. Scen. 3. v. 5.

Ecc

N

Ne in re secunda nunc mihi obvertat cornu.

Hinc non mirum, quod Reges & Principes cornea sibi elegerint pocula; vel ex argento & auro in cornu formam, elaborari curarint scyphos; potentiam, majestatem & auctoritatem suam etiam inter ipsa pocula declaraturi. Eleganter enim Carolus Paschalius coron. lib. 10. cap. 25. *Cum regum & sublimium hominum sit potentia in hoc hominum genere, per effigiem cornu significatur summa illa cujus in omnia imperium est, potentia & auctoritas.* Et paulo post. *Nulla causa est quapropter quisquam miretur si cornu censetur inter precipua symbola regie sublimitatis. Si ipsum inter Diademata & coronas locum invenit.*

Hæc quoque, causa esse videtur cur florentissima Respublica Veneta, inter alia summe potestatis insignia, quibus Ducem suum exornat, ut paludamentum, gladius, sceptrum, etiam *cornu* esse voluit, quo coronæ loco, caput ejus tegunt, quoque; reclus in solemnitatibus majoribus incedit, lucem divinam & potentiam insuperabilem denotaturi. Quamvis videam eruditissimum virum Laurentium Pignorium in Originibus Patavinis, quas in gratiam civium suorum sermone Etrusco conscripsit statuere, capitis hoc ornamentum Mitram esse ab antiqua Trojanorum haud diversam. Sic enim cap. xii citati libri inquit: *Ne è stata bastante l'Antichità a levare a questi paesi la mitra. Poiche il corno del sereniss. Doge della nostra Repubblica non è altro che la Mitra de' Trojani.* Ab eodem Pignorio numisma plumbæum se tenere mihi scripsit clarissimus Joan. Rhodius noster, quod eandem serenissimi Ducis Veneti Mitram proxime refert, ut ex icone quam hic damus appareat.

Ærea est mihi in Musæo statua, sedentis & meditantis imaginem repræsentans, cujus caput Mitra tegitur, figura non prorsus aliena ab ea quam nummus exhibet: ejus iconem addere

dere lubet, ut quo referenda sit, dispiciant eruditi. Magnam mihi affinitatem (situm si exceperis) habere videtur cum imagine Atidis, quam dedit clarissimus Pignorius in additamentis ad Imagines Deorum Vincentii Cartari, & in Originibus Patavinis capite supra citato.

Verum cur quædam ex iisdem cornubus, in quo censu aureum nostrum est, peculiaribus insigniuerint Emblematis & Hieroglyphicis, dispiciendum.

Sunt qui arbitrentur *fortuita* fermè hæc esse, ab arbitrio artificis dependentia; nihil significantia; sed ornatus tantum gratia addita, nequaquam eo fine, ut reconditum quid sapiant, & de mysticis spectatores admoneant. Non diffiteor quandoq; talia inveniri in poculis & aliis monumentis ornamenta: sed de nostro hoc aureo cornu si loquantur, vehementer falluntur: ita enim sunt comparata, in eo sigilla, ut non possint non quidpiam indicare. Cur eadem figuræ bis quandoq; repetitæ? Cur aliter atq; aliter dispositæ? Majoribus nostris in more positum animadverto, cum aliquid ornatus saltem gratia, siue cornubus, siue lapideis monumentis mandare voluerunt, plexibus pampineis, gyris, labyrinthis & intricatissimis linearum circuituolutionibus id præstare. Cum verò memorabile quid ac mysticum, præter literas, ani-

malium & hominum figuras, variè dispositas, appingere. Quod evincunt, tot in saxis & cautibus incisa Emblemata; memoriæ defunctorum deputata; tot in aulæis & cornubus acupicta & sculpta Hieroglyphica. Confule, si lubet, saxa *Hu- nestadensia*, *Iellingensia*, aliaq; de quibus supra pluribus dis- seruiimus.

Nullam verò gentem, tam barbaram, nullamq; ætatem tam ab omni cultu remotam, tantisq; ignorantie tenebris involutam reor, ut non aliquis sapientie radius, vel per nubes emissus, eam vel sublustri refractioq; lumine, illustrarit. De reliquis ut taceam, eaq; non memorem quæ Iornandes de Zamolxe, Zeuta & Dicensæ, per quos gentem nostram, Gothosq; præclaris Philosophiæ præceptis imbutos docet: quousq; in rerum Naturalium scientia morumq; disciplina pervenerint nostrates, abundè testantur libri inusitatae doctrinæ *Edda* & *Scalda*, tanta ænigmatum, allegoriarum & mythologiarum copia ludentes, resq; præclaras abstrusis involucris regentes, ut rarus sit inde qui se jam extricaverit. Majores nostros omnium disciplinarum ignaros qui statuunt, legant quæ Runæ, quæ Sealdri saxi mandarunt, aptè singula iis annexa interpretentur emblemata: quin in nostram faciles sint concessuri sententiam, non dubito.

Cum verò inter eos qui ex professo se huic studio dedidere, ut non minus rerum Naturalium inquisitioni, quam animorum culturæ vacarent, doctrinæ suæ propagandæ studio tenerentur multi, illisq; ea defuerint media, quibus nos, divino favore, jam gaudemus: saxa, cautes, ligna, ossa, metalla, suis notis dotarunt; (ut fusius, à nobis cap. 25, *Literaturæ Danicæ* ostensum) quæ quod voluerunt, Religionem in primis, & sacra sua spectans, animalium aliarumq; rerum figuris exprimerent. Et cum cautes, cum ossa, cum cornua, cum ligna ejusmodi notis insignita, adhuc apud nos extent, quid vetat statimamus, aureum hoc Principis cornu, suis emblematis & notis præclaram exhibere Philosophiam, mores & sacra concernentem, quæ instructum esse oportet eum qui tali

Nō dignè gaudere discipit. Quemadmodum enim Ægyptii, aliq; populi, ut ex Philone de vita Mosis, & Clemente Alexandrino Strom. lib. 1. colligere licet; duplicem habuerunt scientias tradendi modum; alterum popularem & apertum, omnibus expositum, quo promiscuè necessaria tradebant, puta Geometriam, Arithmeticam, Astrologiam, Musicam &c. alterum verò arcanum & sacrum, Hieroglyphicum dictum, quo per symbola quædam, & ænigmata, gravissima quæq; suæ Theologiæ, Philosophiæ & Politicæ mysteria ac dogmata denotarent. Ita nostrates quoq; Runæ, duobus modis populum de rebus necessariis erudierunt. Planè & apertè, per literas Runicas, de quibus fusè in nostra Literaturâ disseruimus: rectè & Hieroglyphicè, per animalium figuras, aliarumq; rerum paradigmata, quorum vestigia adhuc, tam in relictis monumentorum saxeorum ruderibus, quam in lignis, ossibus, cornubus & tapetibus acupictis extant. Non igitur absone Causinus in Horum, *Apud Ægyptios frequentius celebratam esse Hieroglyphicorum rationem asserit. sed late deinde in alias gentes mansisse.* Quin imò hanc scribendi normam, Septentrionalibus populis non fuisse ignotam, ibidem ostendere allaborat, Schytis quoq; & Æthiopibus. Ne quis existimet nos paradoxa proponere, dum nostratibus nostra tribuimus Hieroglyphicæ imagines nempe & figuras ad aliquid significandum ex hominum arbitrio determinatas.

De Schyticis Hieroglyphicis, memorabile illud est, quod refert Clemens Alexandrinus lib. 5. Stromat. ex Pherecyde Syrio. Idanturam nempe Schytarum regem, Dario qui Istrum trajecerat, bellum minantem, symbolum misisse, pro literis; Murem, Ranam, Avem, Jaculum, Aratrum. Cum autè de his, ut erat consentaneum, exorta esset dubitatio; Orontopagus Tribunus militum, dicebat eos tradituros imperium; conjectans ex mure quidem habitationes, ex rana aquas, ex ave verò aerem, ex jaculo arma, ex aratro regionem. Niphodres autem contra est interpretatus. Dicebat enim nisi tanquam aves avolayerimus, aut tanquam mures terram, vel tanquam

ranæ

ranæ aquam subjerimus; illorum tela non effugiemus. Hinc nullo negotio colligere licet sua alias gentes etiam habuisse Hieroglyphica, ab Ægyptiacis diversa, nec eodem sensu sumpta; ut frustra apud eos desideres Canopum, Isidem, Osyridem, aliaq; ejus generis monstra. Hinc etiam notabis, Hieroglyphicorum non unam eandemq; esse interpretandi rationem, sed ex iisdem diversa, imò contraria quandoq; colligi posse. Quod hic Orontopagus & Xiphodres suo monstrarunt exemplo. Si igitur quispiam alia aut diversa ab iis, quæ nos jam ex Hieroglyphicis aurei cornu eruimus, produxerit, nobis non adversabitur, modo rebus & imaginibus consona attulerit.

Quid igitur vetat quin statuamus imagines, emblemata & statuas in aureo hoc cratere contentas, *Danica* nostra esse *Hieroglyphica*, ad mores informandos, politiam stabilendam, virtutumq; studium excitandum spectantia. Quod ut commodius ostendamus, sigillatim singulos annulos seu circulos lustrabimus, Hieroglyphica examinabimus, & quid probabiliter ex iis colligere nos posse speramus, brevibus indicabimus. Nihil sine ratione & probatorum autorum evidentibus testimoniis producturi.

CIRCULUS PRIMUS.

Circulus primus labro (Svidas κώδων vocat: κώδων, inquit, καλεῖται τὸ πλατὺ τῆς σάλπιγγος. Codon dicitur latior pars & os tubæ. Hinc Sophocles: χαλκός μιν κώδων ὡς τυρσηνικῆς. Tanquam ærei codonis in Tyrrenicâ.) vicinus, major est & amplior reliquis; duplici quoque circa dotatur emblematum & Hieroglyphicorum serie, quas utrasque eo directas arbitror, ut humanam miseriam ob oculos ponant, mediaq; ostendant, quibus exaecluctari; & tutum se reddere quivis valeat ab insultibus illorum, qui animum variis modis oppugnant, & ad illicita ac minus honesta pellicere conantur.

I. Emblemata. Occurrit homo nudus in angustis constitutus.

stitutus, manibus ac pedibus expansis, suam quasi miseriam deplorans; cum utrinq; à serpentibus in ipsum impetum facientibus, virusq; suum ejaculantibus petatur. Quò quid aptius humanam exprimere possit miseriam, non video. A dextris antiquus serpens Diabolus, assidue hominem vellicat, pravas cogitationes inspirando, ad mala perpetranda incitando, & in summum discrimen animi & corporis perducendo. A sinistris, serpens hostium corporeorum spicula ac virus minatur; quibus utrinq; ita vellicantibus, non potest non externo habitu membrorumq; lineamentis, lamentum præ se ferre; opemq; implorare.

Serpente veteres pernitiem, malum, terriculamenta, aliaq; ejus generis incommoda indicasse testis est Pierius lib. 16. Hinc Delphis apud oraculum serpens extabat, qui singulari certamine Apollinem provocare videbatur: quò nihil aliud designari voluit Plutarchus, quam pernitiem saluti semper adversari. *Per serpentem Pythonem*, quem Apollo, canente Ovidio:

Mille quidem fodit telis & pluribus.
Venenæ ægritudinariæ vim & malignitatem designant quidam; quam sustinere homo in hac mortalitate læpius cogitur. Quidam *Dæmonum genus*, cui, ut scribit Adamantius, dracones aliq; serpentes ministrare perhibentur. Diodorus Siculus per serpentem voluminibus implicatum, *Malum* innui asserit. Eumenidum crinibus colubros implicatos fingunt Poetæ, præsertim Æschilus, (qui primus fertur hujus fabulæ inventor, teste Pausania) ut terrorem hominibus ingenerarent. Hinc legimus Tiberium Gracchum non sine causa timuisse, eum in galea quâ in bellis uti consueverat, angves offendit ova peperisse; fœtusq; jam formatos, paulo ante quam multitudine Quiritium oppressus interficeretur. Serpentes igitur nudum hominem undiq; petentes, miseriam in qua in hac mortali vita constitutus est, indicare reor.

II. Bestiæ humano capite utrinq; assidet homo; manibus ad cœlum porrectis. Per bestiam humano præditam capite,

procul dubio, hominem vitiorum cæno immerſum; & ad beſtialitatem redactum inſinuat, cui opem ferre aſſidentes cōnāntur; a ſuperis petendum auxilium geſtibus docentes. Hu-
mano enim licet quis præditus ſit capite & ratione, eam ta-
men pravarium cupiditatum appetitu obrui ſi ſinat, reliquaq; membra, opera homine rationali indigna patrando, beſtiam ſi induant, non tam homo quam beſtia dicendus. Hinc Ada-
mantius hominem in libidinem pronum, non hominem, ſed equum vocat. Homo utcunq; externè comptus & ho-
noratus, ſapientia deſtitutus, jumentum eſt, jumentis enim inſipientibus perquam ſimilis, quibus & phaleræ & auratæ non raro imponuntur bullæ. Servator ipſe in Evangelio ge-
nerationem viperarum hominem maligno vocat ingenio, Matth. 3. & 12. Luc. 3. Homo viperæ dicendus. Eleganter Joh. Evſe-
bius Nirenbergius in Sigaleone, ſub perſona Antiſtenis. *Cum voluptates compares cum brutis homines cupiunt, compares quoq; ani-
mas ſortiuntur! Per libidinem canes fiunt & equi; per gulam ſues
vel ſimiae vel Plantæ. Et paulo poſt: Satiuſ eſſet corpus in beſtiant
commutatum iri indemni humana mente, quam retinere hominis effi-
giem beſtiali anima. Nec gloriandum eſt de forma, gloriari & ſimiae poſſet, gloriari & Statua. Præſtaret equum aut aſinum eſſe, aut ce-
driū rationis compotem, quam hominem mentis inopem.* Vide cæ-
tera jucundiſſima.

Quotieſcunq; accidit, ut ferinæ partes tyrannidem in nobis occupent, ardorq; cupiditatis, nobilitatem animi corripiat, opprimat, ſervitioq; addicat ſuo, propter turpitudinem obſeqvii, homo in belluam vertitur, ut recte ait Pierius lib. 4. Grata itaq; ut fiat Metamorphoſis, utq; ad ſanam redeat rātionem, ope Superum indiget, quam indefeſcē implorandam monent aſſidentes, habitu ad precandum compoſito.

III Pravis reſiſtendum inſpirationibus innuit ille, qui tela vel haſta, irruentem abigit viperam.

Principiis obſta, ſerò medicina paratur.

Cum mala per longas invaluere moras.

Nāſcitur exiguus, ſed opes acquirunt cundo.

Qua-

*Quaę venit, multas, accipit amnis aquas.
 Quem taurum metuis, vitulum mulcere solebas,
 Sub qua nunc recubas arbore, virga fuit.*

Hinc est quod Gregorius in Jobum cap. 20. ad hunc locum: *Caput Aspidum surget; & occidet eum in lingua viperæ*, asserat, quod per aspides, innuantur occultæ inspirationes spirituum immundorum, qui primo exiguis persvasionibus cor nostrum pertentant: sed per linguam viperæ, fortes Diaboli tentationes.

IV. Luxuriæ, ingluvici & gulæ non indulgendum, monet vultur avidius impetum in piscem (hæc Rugianum non facile dixero) faciens, quem instigare quasi videtur à tergo serpens, capite & rictu facinus approbans. *Pisces olim ganæ & popinæ symbolum fuisse ex multis liquet.* Heraclitus omnem carnem corpus esse ajebat, vel corporis partem, maritimorum verò vis tanquam anima compacta, gratiam & voluptatem illis comparasse. Hæc; unica fuit causa, quare sacerdotes Ægypti maritimis abstinerent, piè casteq; ut viverent. Cum enim delicias omnes averfarentur, existimabant piscem & cibum, & condimentum esse.

Aliarum verò gentium sacerdotes, pisciosa loca Diis suis consecrata finxerunt, ut ipsi soli piscium deliciis fruerentur, vulgò enim in iis piscari nefas erat. Hoc de Rhitis Atticæ regionis sacerdotibus narratur, qui juxta Eleusinorum fines loca quædam delicatissimis piscibus referta, Cæleri & Proserpinæ sacra statuebant, proinde solis sacerdotibus deberi. Referunt Demosthenem cum Philocratum cupediariæ impudicitiaq; criminaretur, eum ex auro proditorio, & scorta & pisces commercatum accusasse. Hoc non ignoravit Horatius, dum Iccium ob frugalitatem commendaturus, cibos omnes delicatiores, per pisces insinuavit, hæc proferens:

Verum seu pisces, seu porrum & cæpe trucas.

Id est, sive lautiori sive pariori utaris victu. Vulturem verò cunctis avibus voraciorem notat Epiphanius in suis expo-

sitionibus. *Quadraginta diebus cibo abstinet, inquit, quem cum invenit, totidem se ex illo libris ingurgitat, ut quadragenariam abstinentiam, quadragenaria ingluvie compenset.* Frugalitati igitur & sobrietati studendum esse, monet Emblema; nec, sicut avibus serpentis venenati sibilis, se permoveri sinet quisquam, aureæ frugalitatis ut transfiliat limites, & deliciis ac voluptatibus se emanciper:

Habet omnis hoc voluptas:

Stimulis agit fovescentes,

Apiumq; par volantium,

Vbi grata mella fundit,

Fugit & nimis tenaci

Ferit icta corda, morsu.

Inquit Boetius lib. 3. Metro 7.

V. Homo admirabundus quasi, in medio relictus, eandem ferme repetitam dolet fabulā, coercereq; videtur avem (Milvium puto) piscem rapaci rostro petentem. Hoc verò quamvis eodem dirigi posse videatur, quia tamen, avis figura diversa & piscis alius; si fugiendam Rapacitatem hoc nos mone-ri dixerō, nihil à ratione alienum produxisse spero. Veteres namq; Philosophi, Plato ejusq; interpretes, per ejusmodi aves, pisces tanquam tardiores & imbecilliores naturæ devorantes, eos qui avaritiæ studuissent, promptiq; ac parati essent ad imbecilliorum expilationes, rapinas & violentas tyrannides non solum denotarunt; sed & talium hominum animas in ejusmodi aves migrare, statuerunt. De quo Socratem in Phædone disputantem consule. Plinius rapacissimam & semper famelicam esse hanc avem ait lib. 10. cap. 10. unde Poeta,

Qualis famelicosa seclā Milviorum

Cujus acuit postriduum famem clangor.

Quo alludit quoq; Aristophanes, quando eum *ικτίνα* vocat παντόφθαλμον αρπαγα τρεφών. Insidiatur avibus domesticis, maximè pullis gallinaceis, & anserinis, quos imbellēs & non repugnantes ex insidiis adoritur, & clandestino impetu suffuratur. Pueris cibum ē manibus in ipsismet urbibus,

car-

carnes scrutaq; abluentibus, & pisces exenterantibus fœminis, sudaria sepibus, imò è virorum manibus, & quod amplius, sæpius pileos hominum capitibus, eo maximè tempore quo nidulantur: ut visum à se testatur Turnerus, vi audet eripere. Unde lepidè Plautus in Pœnulo,

*Tunc sis me ar Elè mea voluptas: male ego metuo Milvium: mala
Illa bestia est, ne forte me auferat pullum tuum.*

Tyrannidem igitur, rapinas, subditorum emunctiones, aliaq; ejus generis vitia fugienda monet Emblemata: Nam

*Qui sceptrâ duro sævus imperio regit,
Timet timentes, metus in autorem redit.*

Ut pulchrè docet Seneca in Oedipo. Hinc non inscite Claudianus:

*Tu licet extremos latè dominere per Indos
Te Medus, Te mollis Arabs, Te Seres adorent,
Si metuis, si prava cupis, si ducis ira,
Servitii patiere jugum, tolerabis iniquas
Interius leges. Tunc omnia jure tenebis
Cum poteris rex esse tui.*

CIRCULI PRIMI SERIES ALTERA.

I. Primi hujus annuli seriem secundam, cum prima convenire, statuarum & imaginum dispositio ostendit. Homo angvem unum à se abigens, imminem à tergo alterum, non sentit, antequam lædatur.

Circumspectos & in rebus gerendis cautos nos esse oportere, monet Emblemata. Ita enim nobiscum comparatum est in hac mortalitate, ut non uno premamur incommodo, sed undiq; hostibus cum cingamur, Argos esse decet, continuoq; vigilandum tibi est, ne cum uni restiteris, plures ex improviso te incautum à tergo obruant. Ferunt Herculem, (per quem veteres, tam animi quam corporis viribus præstantem denotarunt) mox in cunabulis angves trucidasse; innuere volentes eum qui ad magna & præclara natus est, mox à teneris voluptates extinguere debere; ut per reliquum vitæ cursum

reliquis vitiis angvibus cautius resistere discat. Quo spectat illud Siliii lib. 1.

*Ocyus ite viri & nascentem exstinguite flammam
Ne seræ redeant, post aucta pericula, curæ.*

Nam ut Plautus ait in Rudente:

*Ille qui consultè, doctè atq; astutè cavet,
Diutinè ei uti benè licet partum benè.*

Voluptates & libidines per *angves* notari vel ex Plutarcho constat, qui memorabilem in eum finem allegat historiam; de fœmina Ætolica impensius ab angve adamata. Noctu eam adire sverus, puellæ corpori circumfusus, hac atq; illac illabens, illam nunquam, neq; ultro, neq; invitus lædebat, oportuneq; circa diluculum recedebat. Quod cum illi, quibus puella curæ fuerat, intellexissent, eam alio migrare compulerunt. Serpens per triduum & quatrimum non adesse, sed diligenter accurateq; circumire, illam quæritans; quam ubi mox invenit, casu scilicet illi obviam factus, non uti solitus erat, mitis & blandus, sed asper & horridus in eam insiliit, manibusq; primum, spira ad corpus adstrictis, caudæ residuo fœmora flagellabat, levem quidem iram præ se ferens, quæ licet indulgentia aliqua permixta esset, castigationem tamen aperte demonstraret. Sed hæc obiter, ut causa pateat: cur per angves voluptates & illecebras notatas voluerint veteres.

II. Sequitur hominis in angustiis constituti eadem ferme icon, cum ea quam in primo expendimus Emblemate. Quæ procul dubio nil aliud indicabit, quam id quod supra diximus. Imaginum verò harum repetitio notat ejusmodi monita nunquam satis inculcari posse, propter eorum tum necessitatem, tum utilitatem. *Δις καὶ τοῖς τὰ καλὰ.* Sinistra casu an studio amputata num sit, vix dixerō. Quod si hoc, vult homini omnem præcisam esse elabendi opportunitatem, nisi maturè se expediverit, & manus victas vitiis haud dederit.

III. Repetitur deinde secundum primæ seriei Lemma: sed immutatum aliquantulum aliōq; traductum. *Cynocephalus*

enim ille, inter duos medius, obtorto collo trahitur, ab assidentium altero; ab altero baculus ostenditur in spiras contortus, quo minitari repugnantem videtur. Hoc autem indicari puto, eos quos nec recta ratio, nec bonæ leges, nec proborum exempla & cohortationes, in orbita honestatis continere possunt; justitiæ habenis & pœnarum baculo coercendos esse. Sic enim Solon apud Stobæum serm. 9.

Αἰεὶ ὅτε λελίθε διαμπερὲς ὅσις ἀλιτρὸν

Θυμὸν ἔχει παντῶς δ' ἐς τέλος ἔξεφάνη

Ἀλλ' ὁ μὲν αὐτὴν ἔτισεν, ὃδ' ὕστερον εἶδε Φύγῳσιν.

Αὐτοὶ μὴδὲ θεῶν μοῖρ' ἐπιῖσσα κίχη,

Ἦλυθε πάντως, καὶ τὰ ἀνάιτια ἔργα τινέσιν.

Οἱ παῖδες τῶν ἡγεμόνων ὀπίσω.

Quod quidam ita interpretatus est: Ceterum non semper latet in perpetuum, quicumque scelerosum pectus habet, sed omnino tandem arguitur. Dat autem pœnas alius statim, alius in posterum. Et si videantur effugisse aliqui, neque satum ipsos Deorum invaserit, omnino tamen venit, atque immeriti facinora luunt, vel liberi primorum authorum in posterum. Nisi enim prævi justitiæ & pœnarum repagulis coercantur, perire mores, jus, decus, fides, ut Seneca ait in Agamemnone, &

Imminet armorum rabies, ferriq; potestas

Confundit jus omne manus, sceleriq; nefando

Nomen erit virtus, multosq; exhibit in annos.

IV. Bestia humano capite, piscem pedibus calcans, hominem notat suis indulgentem cupiditatibus, qui licet facie sit humana, bestiis tamen annumerandus venit, cum ratione sanâ neglectâ, libidinibus delitiisq; frena laxat. Per pisces namq; luxuriem, ganeam & libidinem notari, supra dictum. Vide quæ ad symbolum quartum, ordinis primi notavimus.

V. Otii incommoda & pericula ultimum monstrat. Deses enim & otiosus assidue vitiorum telis peritur, venenatisq; serpentis moribus se objicit. Otium namq; pulvinar Diaboli vulgò jaciatur.

Otium reges, prius et beatas

Per

Perdidit urbes, inquit Horatius,

Ὡς πολλὰ θνητοῖς ἡ σκολή ποιεῖ κακὰ;

Cernis ut ignavum corrumpant otia corpus:

Vi capiant vitium, ni moveantur, aquæ?

Hoc est quod vult imago serpentis, brachium & manum desidis, vellicantis.

E contra: *Labor omnia vincit*

Improbis, & duris urgens in rebus egestas.

Hinc est quod Euripides in Heraclidis, teste Stobeo serm. xxix. virtutis semitam, per quam incedere solet, negotium & labores constituat; *ἀδ' ἀρετὰ βαίνει διὰ μόχθον*. Quod sequenti Emblemate pluribus docere nititur cornu nostrum.

CIRCULUS SECUNDUS.

Ut præcipua animi, circa virtutes, exercitia, prima symbolorum classe exhibuit cornu nostrum: ita secundo hoc annulo ea proponit, in quibus corpus honestè & commodè occupari potest, quæq; ignavo otio pellendo in primis conducunt.

I. Lemma primum, *Equitationem* ob oculos ponit, quæ tanti semper à majoribus nostris facta, ut fermè omnibus reliquis corporis exercitiis sit prælata. De *Alanis* scribit Ravisius; adeò exercitados eos fuisse equites, ut centum interdum milliaria uno cursu confecerint. *Schyæ*, Hippocrate teste, libro de Aere, Aquis & locis, eqvis indefinenter vehabantur: unde partes generationi dicatæ in ipsis planè fuerunt enervatæ. Herodotus lib. i. *Lydos* equitatu adeò valuisse refert, ut Cræsus optaret, Jones equitatu venire oppugnatum *Lydos*. *Colophonios* equitatu strenuos fuisse memorat Strabo Geographiæ lib. xiv. Ubicunq; enim gentium bellum gereretur, quod aliter confici non posset, *Colophoniorum* equitum ope absoluebatur. Hinc vulgò natum proverbium *Κολοφῶνα επέβηκεν*. Ad equitatum igitur non immeritò hortatur cornu nostrum, Principes præsertim & magnates, quibus eqvos alendi facultas est

Eum

Eum in finem *Salomon* Rex quadraginta præsepiorum milia habebat eqvorum jugalium, & duodecim millia equitum, III Regum IV. mille quadringentas quadrigas, equos præterea ex *Ægypto* adducendos curabat, III Regum X.

Qui equitem hunc *Svantoviti* sacerdotem esse putat, non animadvertit Saxonem asserere, sacerdotem *Svantoviti* præter communem patriæ morem, barbæ comæq; prolixitate spectandum fuisse. At hic barbam quidem habet; sed non prolixam, & coma planè destituitur. Sacerdos tunica ad tibias prominente statuitur: hic corpore nudus. Ille pro insigni Cornu *Svantoviti* dotatur: hic hastam tenet aut venabulum.

II. *Armorum tractatio*, homine utraq; manu gladios ventilante innuitur. Alludit procul dubio, ad priscum nostratum armis ludendi modum, quo ita gladios utraq; manu tractabant, ut alter semper in aere, quasi pendulus libraretur, alter dextrâ alternatim exciperetur. *Ad legem ed Handsaxe* vocabant. Alexander ab Alexandro lib. III. Genial. dier. cap. XXI. apud Germanos ludum extitisse refert, quo nudi juvenes inter gladios & infestas frameas se invicem jactitarent, illasq; saltu transilirent illæsi. Instituti in armorum tractatione, assuescunt non expavescere congressum hostilem, vulnera, ferrum, sanguinem. Hinc olim *Blondo* teste lib. II. de Roma triumphante, *gratuita fuit opera arma tractantium*. Nam alii jussi à Regulis suis, nomina armis profitebantur, ad specimen insitæ genti virtutis ostendendum: alii professi se pugnaturos in gratiam Ducis. Alios æmulatio, ut provocarent, aut provocati certamen non abnuerent traxit. Quidam qui disceptando controversias finire nequiverant, aut noluerant, pacti inter se, ut victorem res sequeretur, ferro decreverunt. Majores nostros ea religione arma tractasse legimus, ut *nihil facerent non armati*. Epulabantur armati, concilia armati inibant, pactiones armorum contactu firmabant. Armati etiam jurabant; vel armata dextra, vel super armis interdum honoratioris ali-

cujus, vel propriis. Unde & armorum ademptio, apud omnes gentes gravissima habita est poena.

III. *Venationis exercitium* ob oculos ponit ille, qui arcu & sagittis instructus, feram prosternere nititur. Cum nihil æquè corpus ad labores & animos ad resistendum hosti coroboret ac venatio, attestante Xenophonte de venatione, non mirum inter ea, in quibus principem exerceri honestè convenit, hic etiam poni venationem. Tali enim modo, non desidia & computationibus vires corporis enervantibus; sed opportunis & pro temporis ac negotiorum ratione, venationis & aucupii exercitiis & oblectamentis, Persarum Reges in primis, animi corporisq; vires reficere solitos accepimus. Hoc nomine commendatur Alexander Macedo, Cyrus & alii, qui non ad saginam: sed ut vires corporis, caloremq; naturalem, sanitatis ergò foverent & roborarent, volucrum ferarumq; historiam & naturam explorarent, agnitamq; posteris designarent, venationi & aucupiis operam navarunt. Apollonius Thyaneus cum Phraotem Indorum regem de victu rogaret, responsum tulit; *sibi exercitationem sufficere, sed feras in venatione captas aliorum esse, quibus dabat*: ut tradit Philostratus in vita Apollonii. Eusebius de præparatione Evangelica lib. 8 cap. 5. asserere non dubitavit, *Atroces illas bestias exercitationis bellicæ gratia divinitus productas*. Hinc est quod fœminæ bellicosæ huic etiam studio se dediderint. Inter reliquas celebratur à Silio Italico Hasbites, de quâ hæc canit lib. 1.

Hæc ignara viri, vacuoq; assueta cubili,

Venatu & silvis, primos defenderat annos

Non calathis mollita manus, operatave fuso.

Diçhynnæ & saltus & anhelum impellere planta

Cornipedem, & stravisse feras immitis amabat.

In nostro Emblemate notandum; arcu & sagitta instructū depingi venatorē feras petentem, non verò bombardæ aut aliis noviter inventis tormentis bellicis. Quod de antiquitate hujus cornu testimonium præbet indubitatum.

Apud Romanos venationis quoddam erat genus, ad spectanda

ſpectacula referendum, in quo poſitæ in theatro feræ, ut Tygres, Elephanti, & Leones, gladiatoribus congregiebantur uſq; ad mortem & caſum alterutrius partis. In hiſce autem venationibus, ſoli conducti, aut damnati, aut ambitioſi ad oſtentationem ſuarum virium adhibebantur, quoniam maximum vitæ diſcrimen imminebat. De hiſ ſvetonius in Julio Cæſare. *Venationes editæ per dies quinq; ac noviffimè pugna diviſa in duas acies, quingenſ peditibus, elephantis viciſſis, tricenſ equitibus hinc inde commiſſis.* Sed hæ venationes locum hic non habent, utpote quæ majori venatoris ſunt diſcrimine, quam commodo. Venatio illa optima habetur, quæ æquis, canibus & corporis viribus agitur, ut docet Plato VII. de Legibus, quamvis piſcationem & aucupium improbet. Xenophon in primo Pædiæ, ait venationem Perſis videri veriſſimam meditationem rerum bellicarum, quæ etiam aſſuecunt frigora & calores tolerare. Exeuntes autem in venationem non prædent, donec finita ſit.

Feſta venatrix Dianæ ob venationes Romæ ſacrata XI. Calendar. Septembris, ex Calendario conſtat Romano.

IV. Vir grandævus, barbatus, ſacerdotali habitu, cornu manibus tenens, ad mediocritatem in omnibus ſervandam & hilariori quandoq; potu curas animi levandas, hortari videtur, dum cornu mulſo repletum equiti porrigere tentat. Ut enim exercitatio vehementior, corpus frangit, calorem nativum diſſipat, vires exhaurit: ita mediocris & cum modo facta, idem roborat, calorem diſſipatum revocat, vires exhaustas reſtaurat, omnibuſq; commoda & opportuna. Quies quocirca quandoq; laboribus interponenda. Nam ut Poeta canit:

Quod caret alterna requie durabile non eſt:

Hæc revocat vires ſeſſaq; membra levat.

Cibo quinetiam & potu exhausta reſarcienda. Quod prudens hic ſenex, Medicum & Sacerdotem agens, ſvadere ſuo cornu videtur.

Athenæus lib. 5. refert Amphiaræum cornu manu geſtaſſe.

τε, ὡς τὰ ἐν ὕπνῳ διὰ τῆς ἀληθοῦς ἀνάγαν, ut vera somnia-
ret. Somnia enim vera per cornu: falsa per ebur proficisci
docuerunt veteres. *Audi meum somnium*, inquit quidam apud
Platonem, *sive per cornu venit, sive per ebur*. Quod hisce expref-
fit Virgilius 6. *Aeneid.*

Sunt geminae Somni portæ, quarum altera fertur

Corneæ, quæ veris facilis datur exitus umbris:

Alteræ candenti perfectæ nitens elephanto.

Hinc vera somnia Aristides vocat, *commemorationes venientes per cornua, splendidiore omni elephanto*. Vide quæ supra de somni cornubus à nobis annotata. Hoc sensu, innuere forsàn vult Emblema; post corporis exercitia, aliquid animo tribuendum; lectioni, studiis, historiis aliisq; regimini Principum commodaturis, ut ex iis tanquam somniis per cornu delatis, quid facto opus, erudiamur.

Observatu haud indignum, quod cum omnes reliquæ hujus cornu statuæ quæ homines repræsentant, nudæ sint, sine vestibus: nuditatem proculdubio & infirmitatem nostram in honesti & virtutis studio ut exhibeant, hæc solâ veste talarî & capiti cum syrmate oblôngo in humeros propendente donetur. Ut quales esse debeant aliorum Doctores & Magistri ostendat; virtutum nempe, scientiæ & pietatis recti indumentis. Barbata quoq; est, ut sapientiam & prudentiam in eo requiri doceat. Cornu verò quod manibus tenet, cum in apicem acutum terminetur, atq; ita manibus apprehendatur ut liquorem continere & exhibere possit, potius cum poculo, quo corporis exercitiis defessos recreare velle videtur senex, quàm cum tuba aut buccina affinitatem habet. Obiter etiam hic nota, quo habitu tum usi sint Runæ, Scaldri & Sacerdotes nostrates, cum hoc cornu fabricaretur.

CIRCULUS TERTIUS.

Omnia hujus circuli emblemata, cò directâ esse videntur ut bellorum atrocitatem, fœditatem, calamitatem & incommoda ob oculos ponant; quò ejus molestiis deterriti prin-

Principes, non temerè, sed gravibus saltim de causis & coacti
se ejus retribus implicant. Nam, cum primum, canente Petronio:

Intremueret ubi, scisso Discordia crine

Extulit ad superos stygium caput: hujus in ore

Concretus sanguis, contusaq; lumina flebant.

Stabant irati scabra rubigine dentes;

Tubo lingua fluens, obfessa draconibus ora,

Atq; inter, toto laceratam pectore, vestem

Sanguineam, tremula quatiebat lampada dextra.

I. Homo hominem mactans & crebris vulneribus conficiens, inhumanitatem adversariorum & hostium ostendit; & nescio an alludat ad priscum morem nostratum, quo, devictis hostibus ut ægrius facerent, eosq; majori ignominia afficerent, prostratis gladium circa scapulas ad spinam dorso adigebant, costasq; amplissimo facto vulnere, utrinq; à spina separabant; quæ ad latera deductæ alas repræsentabant aquilinas. Hoc genus mortis, vocabant *Aquilam in dorso* alicujus figurare. Sic Saxo lib. ix. Histor. Danic. de Hella à Sivarðo & Biornone occiso; Compræhensi, inquit, ipsius dorsum plaga Aquilam figurante affici jubent. *sevisimum hostem atrocissimi alitis signo profligare gaudentes.* Olim etiam BṚAṚPṚIṚ ut in Ormsagu: AṚ-ṚNṚ BṚAṚHṚHṚ AṚ RṚHṚ BṚAṚPṚIṚ A BṚAṚ BṚNṚAṚ AṚ HṚAṚ AṚ RṚPṚK ṚRṚ AṚ RṚPṚHṚNṚ AṚ ṚRṚ ṚṚR NṚ RṚNṚNṚ. Ormerus evaginato gladio in dorso Brusi Aquilinam inflixit plagam, separatim à dorso costis, & pulmonibus exemptis. BṚAṚ-ṚRṚ etiam vocatum invenio, in Jarlasagu: ṚAṚPṚHṚ HṚAṚAṚ IṚRṚAṚ AṚ AṚPṚAṚ AṚ RṚHṚAṚ BṚAṚṚRṚ A BṚAṚ AṚAṚNṚ, ṚṚṚ ṚṚṚ AṚAṚAṚ AṚ ṚAṚṚṚ HṚHṚRṚṚ AṚ AṚRṚNṚ AṚ RṚPṚNṚ AṚ RṚHṚAṚ RṚPṚK AṚ ṚRṚ RṚPṚPṚNṚ AṚAṚ AṚ ṚṚAṚAṚ AṚ ṚRṚ ṚṚR NṚ RṚNṚNṚ. Tunc comes Einarus in dorso Halfdani Aquilinam excitavit plagam, ita ut gladium dorso adigeret, omnesq; costas à spina separaret, usq; ad lumbos, indeq; pulmones extraxit. BṚAṚNṚPṚA in historia Regneri Lodbrog indigetatur. Scilicet ut ait Seneca in Hyppolito:

Invenit artes bellicas Mavors novàs

*Et mille formas mortis: hinc terras terrores non equi nini
Cruor infecit omnes fusus, & rubuit mare, undique
Tum scelera dempto sine per cunctas domos
Iere, nullum caruit exemplo nefas,*

II. Centauri effigiem; hominem moribus rusticis & furibundum denotare docet Aristophanes in Nubibus. Cumq; Centaurus pube tenus humanâ facie, reliquo corpore equina fingatur; eo denotare voluere veteres, milites & bellorum ardore flagrantes; quamvis humanâ apparent facie, animum tamen calcitrantis & indomiti equi possidere; qui nullis frenis & repagulis coerceri potest, ubi semel bello, furtis, rapinis, & latrociniis aditus est patefactus. Non igitur sine causa exclamat Tibullus lib. x. Eleg. xi.
Quis furor est atram bellis accerere mortem?
Inminet & tacito clam venit illa pede.
Centaurorum fabulam vide apud Natalem Comitem libro vi. Ab his tractum Adagium: *ὄρε ἔν κενταύροις*. In vecordes & stultos qui conarentur quod effici non posset: alii in contentiosos & alieni appetentes dictum volunt; propterea quod centauris exitium attulerit rerum alienarum appetentia.

III. Idem volunt duos invicem se provocantes lupina aut canina facie, quorum alter gladio falcato armatus, adversarium securi munitum adoritur, enormitatem, ferocitatem & tyrannidem bellorum; & rixarum ostendit; quæ homines rationales in bestias convertit, canibus & lupis atrociores: utpote qui in propriam sæviant speciem; nihilq; infandum patratu, sibi non licitum esse putent. Heu quam

Nulla fides pietasq; viris qui castra sequuntur!
Quidni igitur exclamemus:
Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes!

CIRCULUS QUARTUS.

Pacis commoda bellicis tumultibus opponit. Pasto-

rem enim armenta pascentem, baculo ad pabula adigentem,
& securi Lupos aliasq; immanes bestias arcentem introducit;
ut aureæ pacis jucunditatem & suavitatem felicius exprimat.
Videtur mihi planè illud Comici delineare voluisse.

Εἰρυνὴ γεωργὸν κ' ἀν πέτραις τρέφει καλῶς

Πόλεμ. & δὲ καὶ πεδίῳ κακῶς ἔφει.

Alit Colonum vel in faxis Pax benè

At bellum in ipso noxiuni campo quoq;.

Quia olim maximam divitiarum & felicitatis mundanæ partem, in armentorum & pecorum possessione sitam fuisse, vel ex sacris docemur Gen. 13, hinc factum ut commodiori symbolo pax exprimi non potuerit. *Abrahami & Lothi* tanti & tot enumerantur armentorum greges, ut lite de pascuis inter pastores orta, coacti sint ab invicem secessionem facere. *Iobus* balantum habuit septem millia, camelorum tria millia, bouum juga quingenta, Asinas quingentas. Quæ omnia à Deo sunt conduplicata, ubi suæ patientiæ specimen exhibuisset. *Quin* & alii profani, bouum armentorumq; copiâ felicem pacis possessionem testatam reliquerunt. *Homerus* in *Iliade* refert *Iphidamantem* Antenoris filium, boves centum sponsalitiū munus socero suo dedisse. Ne longè remota quæramus. In *Insularum Septentrionalium Islandiæ, Ferroæ* aliarumq; opes, in ovium pecorumq; multitudine fitas esse, nemo non novit. Adeoq;

Laudandus hic est, quem prole paratâ,

Occupat in parva, pigra senecta casa.

Ipse suas sectatur oves, at filius agnos;

Et calidam fesso comparat uxor aquam.

Plutarchus in *Numa*, refert *Numam Pompilium*, ne populus otio marcesceret, agros divisisse, Terminum agrorum fines separantem Deum adjunxisse, sigillatim qui observarent, quiq; agros circumirent statuisset, ex operibus civium mores conjectans. Hinc factum ut cum *Agriculturæ* studium diligenter colerent *Romani*, non tantum *Consules, Dictatores, Senatores* ex agris sæpe per viatores vocaverint, sed etiam rustica plariq; cognomenta habuerint.

CIR-

CIRCULUS QVINTUS.

Totus dicatus videtur Prudentiæ commendandæ. *Homines* duo Speculum variis virtutum gemmis Illustre, homini in belluinam formam à vitiis redactio, ostendunt; suam ut agnoscens fœditatem, ab illecebris malorum, se avertat, atq; prudentiæ ope ad sanio rem redeat mentem. *Serpentum*, majorum & minorum adsunt icones, voluptatum & libidinum *piscēs* conculcantes ac coercentes; ut hoc prudentiæ munimine septus, securius cursum vitæ absolvere quis valeat. *Speculum* explorationis olim fuisse Hieroglyphicum docet Pierius lib. LXI. propterea, quod nāvos maculas & rugas latentes detegat & ostendat. Pictores eo statnam prudentiæ, eisdem de causis ornare solent. *Serpentibus* verò ipse Servator prudentiam tribuit, dum Matthæi x, jubet ut simus simplices ut columbæ; sed prudentes ut serpentes. Quemadmodum enim serpens si percutiatur caput sub reliquo abscondit corpore: sic Christiani licet variis subijciantur tormentis, operam dabunt. ut fides tanquam caput, maneat illæsa, ut explicat Jul. Cæsar Capatius lib. 1. dell. imprese c. 20. Moses quoq; Gen. 3. Serpentem inter animalia prudentissimum vocat. Vaftrum enim est, ad subsidium defensionemq; paratum. Sic

Ψυχῆς μέγας χαλινὸς ἀνθρώποις ὁ νῆς.

Validissimum animus frenum habet prudentiam.

Per *piscēs*, voluptates & illecebras intelligi sepius jam inculcatum. Unde & Horus Apollo lib. 1. Hieroglyph. XLII. per piscem nefarium & abominandum indicari ait. Quod horum esum qui in sacris versantur, horreant & exsecrentur. Est namq; ejus naturæ pilcis quidam, ut quæ offenderit exhaustiat, inq; suum ipse genus sæviat. Talium itaq; hominum consortia & technas ut vitemus, consilio & prudentia opus est; quâ qui destituitur, infœlix admodum est.

Crede mihi miseros prudentia prima relinquit

Et sensus cum re, consiliumq; fugit.

Ferunt Philippum Macedonum Regem magis de prudentia, astu imperatorio & successu quem in conciliandis hominibus

bus

bus habuisset, quàm de copiarum & auxiliorum viribus gloriatum esse. Svetonius autor est dubium fuisse, cautiorne an audentior fuisset C. Julius Cæsar in obeundis expeditionibus.

Adeo verum, *Ἀγαθὸν μέγιστον ἢ Φρόνισις ὅς' αἰεί.*

Prudentia bonum est semper quam maximum.

CIRCULUS SEXTUS.

I. *Iustitiam* mihi adumbrare videtur. *Caput* grande oculis destitutum, inter bestias duas locatum, *Justitiæ*, vel *Judicis* justī emblemata est. Pingitur à multis *justitia* velata facie, ut non tam personas litigantes aspiciat, quàm causas auribus percipiat; ut suum cuiq; ἀνὲν πάθως tribuat. Nam

Iustum & tenacem propositi virum,

Non civium ardor prava jubentium,

Non vultus instantis tyranni,

Mente quatit solida: neq; Auster

Dux iniqui turbidus Adriæ,

Nec fulminantis magna manus Iovis,

Si fractus illabatur orbis

Impavidum ferient ruinæ.

A capite æqualiter dependent cirrhi; à collo divaricationes in nullam inclinant partem; quod jubet Comicus, inqviens;

Βαδίξε τὴν εὐθείαν ἢν δικάζεις.

Recta incède qui justus es.

Inter duas verò bestias locatur, quarum accusationes & causas audire; tyrannicas verò formas respicere non convenit.

Ægyptii contrârio modo *Justitiam* adumbrarunt per *oculum*.

Ὀμματα δίκης καθορᾶ τὰ γινόμενα

Justitiæ oculus quæ sunt videt,

inquit Poeta. Hinc illud *Δίκης ὀφθαλμὸς*. Quo sensu &

Plato, *justitiā* speculativam & vindicem vocat. Sed alio re-

spexerunt. Ut singula rerum momenta, commodius expen-

dat, perspicacem esse oportet iudicem, & è nudo Solis throno

per cuncta propagare suos radios, omniaq; veluti Sol ipse,

Hhh

dirigere convenit, ut vult Proclus. Verum cognita re, ne à personæ splendore obfusceretur, spēs, metu, aut donis corrumpatur, cæcum hic oportet esse iustitiæ administratorem. Justiciam namq; *Soli* aut *splendida stellæ* aptè comparari, innuere quoq; videtur *stella illa radius septem* (aliarum virtutum) *fulgida* quæ supra caput Justitiæ denotante, ad dextrum conspicitur latus. Poetæ enim Latini Justitiæ scelera hominum exosam, terras liqvisse, & inter sydera locum obtinuisse atq; *Astræ* titulo cultam fuisse fingunt. Unde Seneca in *Octavia*:

Neglecta terras fugit & mores feros
Hominum, cruenta cæde pollutas manus
Astræa virgo, syderum magnum decus.

Ovidius l. *Metamorph.*

Ultima cælestium terras Astræa reliquit.

II. Fructum & præmium iustitiæ rite administratæ promittere mihi videtur *flos* ei comes, qui *Lilium* repræsentat. Spei symbolum lilium esse volunt Hieroglyphicorum Magistri, quod cum omnis maculæ sit expers, ac niveo candore conspicuum, nos bene sperare jubeat. Id quoq; docent inscriptiones variorum numismatum, Alexandri, Pii, Augusti, Æmiliani, Claudii, in quibus cernere licet Deam lilium dextra tenentem, cum hac inscriptione. *SPES PUBLICA: SPES AUGUSTA &c.*

In primis nummus Faustinae, in quo sub lilio & effigie Divæ, quæ cornu copiae manu tenet, additum est *BONÆ SPEI*, per duplex L. Imo non lilio tantum, sed omni florum genere recte Spes significari videtur. Quia ut in floribus fructus; sic spebus sperata succedere solent, ut ait Stephanus Zamosius *Annalium Daciæ Antiquit.* cap. xii.

Totum negotium commodissimè expressit Menander apud Stobæum *serm.* 7.

Ὅταν τι πράττεις ὅσιον, ἀγαθὴν ἐλπίδα
 Προβάλλ' ἐαυτῷ τὸτο γινώσκον. ὅτι
 Τόλμῃ δικαία καὶ θεὸς συλλαμβάνει.

Cum quid sanctum agis bonam spem tibi propone, certus quod con-
um iustum etiam Deus adjuvat.

Si

Si qua fata aspera rumpas

Tu Marcellus eris; manibus date lilia plenis.

Celebratur a Saxone nostro ob justitiæ cultum Ericus Rex qui Nicolao successerat, lib. xiv. Interea, inquit, Ericus quæsitam armis pacem iustitiæ ornamentis excolere cupiens, conditas a Majoribus leges, ac tunc pene ingenti bellorum tempestate subversas, ad pristini vigoris habitum revocavit, utq; fortitudine fuerat, ita iustitia insignis apparuit, irrogatas minoribus injurias superiorum supplicius pensabat, nihilq; familiaritati aut necessitudini parcens, aut ferro aut laqueo inconsultam majorum avaritiam castigabat.

CIRCULUS SEPTIMUS.

Ultimus Hieroglyphicis dotatus circulus, ultimum etiam vitæ nostræ exhibet finem, Mortem: quæ in omnibus nostris actionibus ante oculos ponenda, ut quæ recta sint faciamus, quæ injusta fugiamus, Deumq; sincere timeamus. Mors & exilium & omnia quæ in malis habentur ob oculos tibi quotidie versentur: *μαλιστα δε παντων ο θαναρ*. Sic nihil unquam humile cogitabis, nec impense cupies quicquam, inquit Epictetus Enchiridii cap. xxviii. Nam ut idem ait cap. x. Mors non est malum. Sed opinio de morte est quæ malum eam facit. Hinc rectè eloquentiæ parens, Cicero i Tuscul. Quæst. Non deterret sapientem Mors, quæ propter incertos casus quotidie imminet, & propter brevitatē vitæ, nunquam longè potest abesse.

Ossa bina inter duas lacertarum aut angvium combinationes, vermium nos escam post obitum futuros admonet. Nil jam tritius eodem hoc symbolo; Cranio enim humano & ossibus serpentibus implicatis, statum nostrum post fata præfigurare solemus.

Omnes una manet nox

Et calcanda semel via lethi.

Hand ullus portabis opes Acherontis ad umbras:

Nudus ad infernas, stulte vehere rates.

Quocirca:

Vive memor mortis, memor ut sis vive salutis.

Hhh 2

Qui-

Quidam duo hæc crurum ossa intermedio quasi vinculo juncta, H literam Latinorum exprimere putant. Sed falluntur. Non enim observarunt manifestissimos articulationum nodos; non observarunt intermedium (quod vinculum esse volunt duarum linearum) continuum non esse; sed interruptum & certis punctis dotatum. Nec eo ævo quo hoc cornu elaboratum, ulla apud nos extitit literarum Romanarum notio. Cur præter hanc, nullam præterea addidissent? Sed manet quod:

Mors ultima linea rerum.

Recte Democrates: ὁ κόσμος & σκηνή, ὁ εἰς παρόδον: ἡλ-
θες, ἴδες, ἀπὴν θές. *Mundus scena, vita transitus: venisti, vidisti
abiisti.* Vide Simplicium in caput xxiii. Epicteti.

In quo substitimus, si prius monuerimus, angvium, serpen-
tum, draconum & chymerarum variè intricatarum & hinc inde per
maiores circulos dispositarum imagines, punctulis notatas; non esse
vaginam & laxa lora angvillarum formam præ se ferentia; sed
innuere cuivis æqui & honesti studioso, latentes vitiorum,
pungentium & irritantium pertimescendos esse stimulos;
quos à se ut abigat, virtutum contrariarum clypeo & armis
diligenter animum muniat necessum est; ubivis enim locorum

Latet anguis in herba.

Quod duo inferiores annuli signis ejusmodi dotati non
sint, indicat justos & in limine Mortis constitutos, tentatio-
nibus ejusmodi minus infestari, præsertim ubi harum virtu-
tum scuto tecti, animosè iis resistunt.

In ultimo circulo extat quoque; cordis imago punctulis con-
stans, & novies repetita. Quæ indicat hæc hieroglyphico-
rum monita, ita comparata esse, ut non oculis solum eorum
imagines obiter usurpare conveniat: sed potius intimis cor-
dis recessibus, non novies solum, sed & millies, eorum stimuli
condendi, ut in usum quotidianum traduci, ac in tota vita
factis exprimi possint. Scita hæc in pectus demittenda sunt, non
memoriæ tantum commendanda, inquit clariss. Salmasius præfa-
tione in Epictetum. Non verba hic exiguntur sed opera. Απο-

λείπε-

λείπεται χρῆσθαι τοῖς παρηγγελμένοις, τὸ αὐτὸ μόνον
 σεμνόν ἐστι: monet Epictetus cap. LXXIII. *Reliquum est uti prae-*
ceptis. Id quod solum praeclarum est. Nam Ἀνδρίαντα τὸ σχῆμα,
 ἄνδρα δὲ ἡ περὶ αἴς κοσμεῖ. inquit Demophilus. Statuam fi-
 gura, virum actio ornat.

Illorum mihi haud displicet sententia, qui novem hæc
 corda, illa esse arbitrantur, quæ in insignibus Regum Daniæ
 conspiciuntur, ac totidem denotant Cimbriæ Ducatus vulgo
Sysfel dictos. De quibus Joh. Lyscander Antiq. Dan. serm. iiii.
 in hunc modum de Cimbria Boreali disserens. *Quindecim ibi*
numerantur Cimbrorum Aquilonarium clarissimæ Toparchiæ, qua-
rum novem sunt cæteris nobiliores, totidem præclaros constituentes
Cimbrorum Ducatus, quos interfluente superius sinu Limerico, osten-
dere cæruleum Leonem cum novem cordibus in insignibus Regum
Cimbrorum didicimus. Horum autem Ducatum quatuor com-
 plectitur Ripensis Diocesis, in qua hoc cornu inventum.
 Novem igitur hæc corda testimonium præbent indubitatum,
 cornu aureum verè Danicum ac Cimbricum esse: non verò
 Rugianum aut peregrinum, ut qui contra tam manifestum
 hiscere audet documentum, rerum Danicarum ignarissimus
 non immeritò habeatur.

ÆTAS HUIUS CORNU.

Supereſt ut de ætate auri huius monimenti noſtram
 proferamus ſententiam. Malo hic ἐπεχέειν, quam inepte
 multa proferre; cum indicia hic videam rara, vel potius nulla,
 quibus conjecturas noſtras firmare licet. Ne tamen nihil di-
 xiſſe videamur: cum inter tot Emblemata, nulla prorsus ex-
 rent, quæ Chriſtianos ſapient ritus aut Religionem, opus
 quoq; ipſum, omniaq; ſculptilia & imagunculæ ſummam,
 præ ſe ferant, ut ruditatem, ita antiquitatem: adducor ut cre-
 dam ante veri DEI cultum (cujus ſtricturas primulum ſub
 Rege *Haraldo Blatand* circa annum Chriſti D CCCCXLVIII
 efficaciter ſenſimus.) ad nos delatum, fabricatum fuiſſe.
 Cumq; non privati cujuſvis fuerit eo ſæculo, ex tam nobili

metallo tanti ponderis opus conflare; Regium plane duco; & inter thesauros ditissimi cuiusdam Regis depositum. An vero alius quis hoc *κερυμναιω* dignior extiterit Frothone Magno, qui tempore nati Christi imperium in Danos, multasq; alias regiones obtinuit, aliis dispiciendum relinquo.

Hoc certe ex Saxonis nostri relatu lib. v. constat: cum ditissimum fuisse, & annullam unam in rupe quam Frothonis petram nominant; alteram apud *Nis* provinciam, habita cum Norwagiensibus concione defixisse, edicte a se innocentie experimentum daturus; subductis eisdem in omnes regionis Praesides animadvertendum minatus. Itaq; subjicit Saxo, Summo cum Praefectorum periculo aurum absq; custodia mediis affixum tironis magnum avaritiae irritamentum extabat, oportuna rapinae praeda, plena cupiditatis ingentia provocante. An vero aureum hoc ejus cornu, ex eorum extiterit numero, quæ in triviis tractus Ripensis locaverat, ac demum intactum, luto, pluviusq; liquefacta, obrutum fuerit, nescio an asserere aulam. Certe ex Rugia allatum audacter negare non dubito, cum nullis argumentis alicujus momenti, aut fide dignorum autorum testimonio probari id posse sciam, utcumq; se torqueant Svantoviciani Patroni. Tu Lector cense & judica; ego manum de hac tabula.

Praesertim cum intelligam suum Italia Philosophum & Philologum Fortunium Licetum in præclaro de Annulis veteri opere, rem hanc diligentius tractasse, ac facto declarasse, tanti sibi hoc esse cornu, ut horas quas illi impendit minime perditas existimet: quin potius dignum iudicet, ut temporis bonam sibi extrahat partem. Ita namq; Bononia Patavium ad eruditissimum juvenem Thomam Bartholinum, magni patris æmulum filium, mense Martio hujus anni perscripsit. Ad explicationem veteriorum Emblematum Aurei Cornu Danici quod attinet, æquidem in capite *XL* mei voluminis de præscorum annulis, hujusmodi rem agopaulo diligentiori dissertatione. Cujus summa est. Cornu fabrefactum fuisse, iussu Regis antiquissimi apud Cimbro, non in alium usum quam ad tentandum Praesidum vigilantiam in regendis provinciis, & populorum integritatem in abstinentia a furtis, ideo-

ideoq; projectum expositumq; fuisse in bivio Ripensi, simulachra vero in eo formata, censeo nihil aliud indicasse, quam optimi Regis Dani- ci mores & attributa tum belli, tum pacis tempore, Regnum sibi sub- jectum bene gubernantis, & Rempublicam prudenter ac justè admi- nistrantis. Quam opinionem ex apta singulorum Emblematum expli- catione confirmo, distinctè quibusq; particulis eorum examinatis, in- chylti Wormii diligentiam suspiciens, & ab ejus placitis non admodum discedens, eisi non semper us adhærens. Hæc vir ille clarissimus cujus eruditum commentarium indies exspectamus. Cre- ditu interim mihi valde difficile, usum cornu hoc alium ob- tinuisse nullum, quam ut eo Præsidum explorarent vigilan- tiam. Hoc enim rudi massa aurea, aut minori labore in aliam redacta figuram, præstari æq; commode potuit. Expositum fuisse in trivio, ad fidem subditorum explorandam, facilis lar- gior, at hunc solum in finem fabrefactum, mihi persuadere neqveo. Quin Autor in opere ipso, disertius mentem suam sit expositurus, non dubito.

Quæ de usu cornuum apud Medicos, & Mitra Veneta, supra disseruimus; quia erudita Epistola (serius aliquantò Pa- tavio ad me transmissa) illustrare haud dubitavit Clarissimus vir Joannes Rhodius nostras, eam hic subjungendam duxi- mus, ne quicquam quod ad hujus negotii illustrationem spe- ctare possit, omisisse videamur.

S. P. Equid verò tui causa non velim clarissime vir, cujus me dudum dicavi desideris? Naudæi nostri anceps reditus ne suscepti operis tui mo- ram diu nimis protraheret, Tomasinum nostrum Amonia Episcopum, jam in urbe menses aliquot hærentem, sollicitavi de Kirckeri judicio: quod can- doris pariter ac meritisimè laudis plenum jure mitto integrum, ex ipsius ad me pridem humanissime scriptis, quum intelligam non deesse istic qui tuis de cornu cogitatis nescio, quid attentent. Illudne aliunde illatum cogi- tent ipsi, qui sciunt corda novena, inter alia signa minutula, totidem indi- care Cimbria provincias. Unum addo, quod num attigeris jam non satis occurrit. Publio Vegetio Mulomedico familiare esse cornu poculi vice. Inde lib. 1. cap. 15. ad cornu accipere. lib. 3. cap. 24. ad cornu digerere. cap. 28. verius 41. Item per Cornu dare. cap. 67. & 28. rectius 70. & 81. Qualiter & Pier. Valerianus lib. 1. cap. 65. sed & mensuram esse patet apud Vegetium lib. 4. cap. 9. ubi cornua bina exiguntur. De Florentinis quæ a Francisco Carroccio Me- dico

dico familiari meo habui, Bartholinus noster perscribet: in quibus notaveris ex Patavina quadam Emblemata. Si quid porro de iis accuratius novero, protinus id scias faciam. Mitra Veneta nunc propius animo studium est: cui aliquid accessisse puto, si exquisita nummi mei adumbratio Tibi in conspectum venerit, Atys videtur, cuius fertis imaginem, sed artificis, quod fieri solet, precipitatione dextro Luna cornu mutuil, characteribus etiam situ detritis. Ei paulo dissimilem haud dubie vidisti in expositione monumenti Tornacensis, quam nobis Pignorius reliquit. Nec signum illud aneum cuius nuper typum misisti, ab hoc alienum, similes enim fibulis connexas refert Atys braccas, eandem quoque mitram ferme in marmore scitissimo, quod Castorum ades hodie exornat Roma, quas Ubaldinus Canonicus defuncti Cardinalis frater habuit. Unde Cymbali figuram depromsi, quæ Scribonii Compositi non parum lucis alatura. Dextram heic juvenis auri sinistrae objicit, sinistra Cymbalum tenet, dum Cybele tympanum pulsat. Quid tui vero positus innuat, pro ingenio facile conjeceris. Nolo tamen dissimulare, ejusmodi habitum Phrygibus communem fuisse, maximeque tegmen illud capitis, quod elegantissimus etiam Ganymedes marmoreus habet, quem Venetus in atrio Bibliothecæ D. Marci tholo suspensum meministi. Hujus inter cetera mentio est cap. 12. Originum Patavinatum Laurentii Pignorii, quo Trojanorum amictus eruditè dilucidatur. Tuum igitur puerum Cybeles delitium si velis, non multum quidem renuo. Cras meos tamen antiquarios Romæ hujusmodi rerum notitia claros de ipso plenius consulam: quorum à me sententiam habebis. Amplissimo socero tuo plurimum debeo, quod meas pagellas leniori judicio exceperit. Nepotibus mutuum animi studium testabor: jamque Bartholo intimiorem Scopii & Octavii Ferrarii necessitudinem conciliavi, quæ nihil ipsius ad poliores literas instituto commodius accedere potuit. Reliquis pro mea ingenuitate advigilo ea fide, quam mihi de vestro affectu polliceor. Vale & utrumque Finckium ceterosque mei nominis studiosos officiose saluta. Patavii VI cal. jul. MDCCXLII. T. H. addictus.

JOANNES RHODIUS.

Quod de cornubus refert Florentinis, id ita se habet. Scripsit ad me Patavio, eruditus juvenis Thomas Bartholinus, extare in Florentino Magni Ducis Hetruriæ Ταμῖον cornua quædam sculpturis & Emblematis decora, quæ nostro Discursui ornamentum haud leve conciliare posse videbantur. Quæ cum ex auro elaborata putaram, ab eo petii sumptibus ut haud parceret, horum delineatione ac historia potiri ut possemus. Quod pro sua ingenuitate præ-

præstitit, transmissis illorum iconibus, quas in minorem coarctatas formam hic damus. Quæ quantum à nostro discrepent ex ipsa Bartholini quam Rhodius citat, epistola, melius capies.

Vir excellentissime.

Cornuum Florentinorum iconibus tandem potius, hac levi vetustatis externa accessione auctiorem Tractatum vestrum proditurum, non tam meo quam Reipublice literaria nomine gaudebo. Quæ ipso antiquitatis venerandæ fulcro, nisi sustentaretur, de brevi futura ruina metuerem. Atlante te salvam spero & auguror, qui ejus majestatem solus inter tanti seculorum silentii tenebras sustinuisti, eruisti primus. Loquetur posteritas grata, quod mordet invidentium livor. Novum saculo hoc non est, omni ævo in Canina familia usitatum, conatus majorum odisse, quos assequi per genii infelicitatem vel non possent, vel non vellent per ignaviam. Semper tamen inter tam sordidas mentes, sublimius evecta virtus, ab aliis vel neglecta, vel desperata feliciter expeditit tempusq; invidos, quorum miserae conditionis fatum sequuturum tempus deplorabit. Te virorum maxime, hoc nomine amant omnes & venerantur, quod saculum nostrum diutius latere non permiseris, quæ à majoribus nostris efficta de illorum pariter & Tuo testentur ingenio. Ad testimonium non vocabo tot Belgie, Angliæ, Galliæq; lumina, quæ præsens vidi virtute & fama tua obstupescere. Quid sentiat de ea Italorum nostrorum delicata ingenia te non ignorare sinemus. Loquantur propriis verbis Kirckerus, Ferrarius, Puteanus Eques, Licetus, Naudæus, viri ad aternitatem dudum destinati, quorum de cornu judicia publicis typis meditor submittere. Quid autem ad Cornu tuum hac Florentina? Ex opere impari dignitatem vestri aestimabit orbis. Deest enim hic ex auro precium, ex Wormii genio lux, ex antiquitate veneratio. Utrumq; ex ebore formatum antea ex relatione fida scripsi. Autor primus Rex, ut videtur Lusitanicus, quem ex historiis accepimus Barbariam reliquasq; orientis plagas occupasse. Figura insculpta ad venationem omnes tendere videntur, cui forsân primo destinata. In Triremibus autem Turcicis à Magno Florentiæ Duce occupatis, vice buccinarum inflata ad pugnam incitarunt. Quo id tempore sit factum expiscari non potui. Cornua ipsa vetustatem quidem ostendant, sed multis saculis non repetendam, quippe equites venatoresq; hinc inde depicti conspiciuntur calcaribus equos ad cursum incitantes, quæ quidem calcaria non nisi posteriorum seculorum inventum est, cum antiquiores equos alio medio concitarint, ut Antiquarii proponunt. Christianorum vero opus primum fuisse sculptura docent, quas & Mahumetani & Judæi omni ævo abhorrerunt. Crux præterea evincit, signum expeditionis Christianæ in orientem. Insignia in altero cornu eminentia Lusitanorum Regum propria esse, illius Terræ gnari mihi retulerunt;

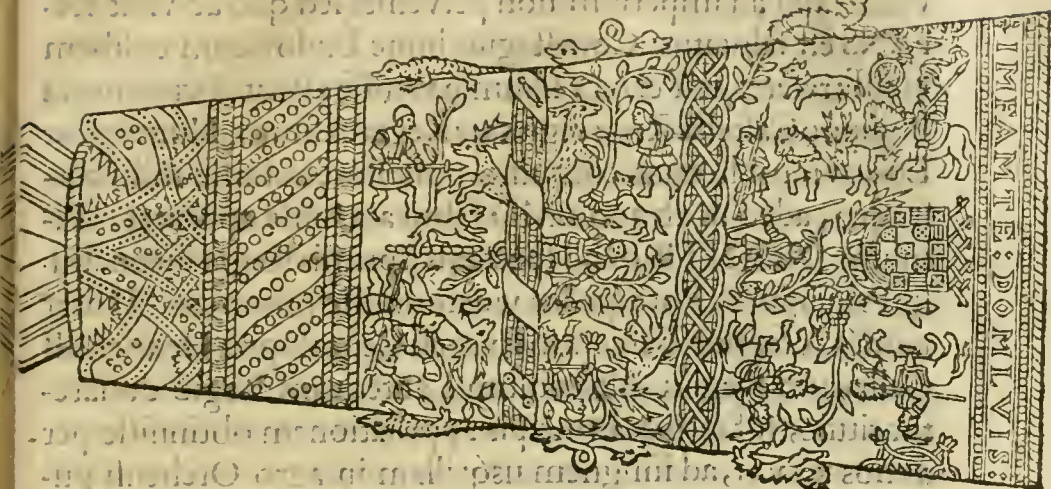
quorum filiis Infantis titulus tribui solet ut proprius. Alia ex defectu & Historicorum & relationum de his referre non possum. Magnitudinem justam pictura ostendit, reliquaq; fideli opera adumbrasse pictorem à me precio conductum; testatur amicus Rhodii nostri, cui id negotii datum fuerat. Licet noster humanissimus, nunquam rogare desistit, ut data per literas meas occasione Wormium officiosissime salutem, cum prompta affectus oblatione. Absoluto jam contra Galilaum libro, typis brevi subjiciet opus suum de annulis, cujus caput XL cursim percurrrens, multa egregia in laudem antiquitatis nostra & Authoris Wormii deprehendi, cum doctissima Hieroglyphicorum enodatione parum à Tuis diversa. Corda novem totidem Cimbrici Regni Provincias (Sysseler dictas nobis) denotari arbitratur; nec consentit in explicatione Circuli tertii, ubi per hominem alterum vulnerantem, Aquilinarem pœnam hoc argumento non significare evincit, quod in abdomine ventrisque parte anteriori pluribus fissuris vulneretur, quum illa Aquilinaris tergum ejusq; costas duabus tantum divaricationibus divideret. Sed dubia res, ut varias admittere solet interpretationes, ita unicuiq; de laude pari contribuit, quam nullus nisi Diis iratis natus mortalium, Tibi derogabit, auctori antiquitatis nostra, & unico defensori, Cui in æternum debebunt, quicunq; patrii amoris scintilla vel minima calent. Quo nomine quum publicè me quoq; devinctum testabor, domesticis beneficiis in prasens omisis. Id restat à favore tuo impetrandum, ut patriam & me lumine & affectu, pro solito prosequaris. Vale patriæ decus, columen meum & pro meritis senescentem orbem comitare pari ævo. Scripsit aptim Patavii XXXI Junii MDID CXLII.

devotissimus
THOMAS BARTHOLINUS.
Casp. f.

CORNU FLORENTINUM PRIMUM.

CORNU FLORENTINUM SECUNDUM.

Bina hæc cornua materia, magnitudinis, & figura si-
quidem convenire doceat, transmissa delictatio; verum nile
videtur ab eodem elaborata fuisse artifice; & eundem olim
agnovisse possessorem. Quem Bartholinus noster ex insigni-
bus & crucis figura, rectè colligit quendam ex Regibus aut Prin-
cipibus Portugallie fuisse, quibus hæc propria & familiaria.

Historias ejus gentis si evoluerimus, primum cui Re-
gius titulus ab exercitu tributus, fuisse Alphonsum ejus nomi-
nis, comperimus. Cum enim anno MCXXXIX contra Sara-
cenos feliciter pugnasset ac victoriam reportasset splendidam,
hoc titulo est decoratus. At hujus non fuisse hæc cornua,
nectantam ea sapere antiquitatem, ex incera videtur inscriptio,
quam alterum ostentat in hunc modum. DOM. LUIS.
INFANTE. forsan DON. LUIS, INFANTE, M litera
in locum N subrogata. Quod sonat. DOMINUS LUDO-
VICUS INEANS. Quis verò hic extiterit Ludovicus, ex iis-
dem liquet documentis. Emanuel namq; Rex Portugallie
ordine XIV, postquam Regnum anno MCCCXCV obtinu-
isset, successive tres duxit uxores, quarum prima fuit Isabella
filia Ferdinandi; secunda Maria prinæ hujus soror, quæ illi
sex mares & duas peperit puellas; inter mares primogenitus

fuit JOANNES III Portugalliae Rex xv: Secundo genitus LUDOVICUS, qui ad imperium non pervenit; sed quo ad vixit INFANS est salutatus. Conestagius hunc Ludovicum caelibem vixisse refert: at Terzera filium habuisse asserit ANTONIUM, à Philippo Castellae Rege dignitate Regia exutum. Hunc igitur LUDOVICUM horum cornuum possessorem fuisse mihi persuadeo, adeo ut ab anno MD fabricata fuisse appareat. Titulum INFANTIS quod spectat, is à primis Regni incunabulis Principibus Portugalliae videtur fuisse proprius. Docet namque Josephus Terzera in Exegesi Genealogica Henrici III Galliarum Regis; Alphonsum I antequam Regio donaretur titulo, Infantis & Principis appellationem obtinuisse per annos xxvii, ad insignem usque; illam in agro Orcheni pugnam, in qua manum adversus Ismarium seu Ismaelem & quatuor alios Reges Saracenos conferuit & victoria potitus est. Sed EDVARDUM Regem multo post filium suum primogenitum Alphonsum V, Principem vocari instituisse, cum antea primogenitus Regum veluti reliqui fratres INFANS vocaretur.

Præterquam quod dicta sufficienter doceant, cornua hæc Christianum agnovisse fabricatorem & possessorem, argumenta firma deducit Th. Bartholinus à signo crucis & Insignibus Portugallensium. Crucis illud signum eodem plane figuratur modo quo in magnis istis aureis nummis Portugallensibus visitur. Quod quia de causa sibi peculiariter vendicaverint Reges Lusitani, ex historia Alphonsi primi constat. Is enim contra quinque Reges Saracenorum pugnaturus anno MCXCIX die Martis qui xlv erat Julii & D. Jacobo Apostolo sacer, vidit in aere Christum Crucifixum, qui ei acclamavit: ALPHONSE IN HOC SIGNO VINCES. Quod & factum, de levis plane & prostratis hostibus Saracenis. Hinc sibi tanquam familiare hoc signum & symbolum retinuerunt posteri. Præterea vero Portugallensium insignia esse illa quæ in altero visuntur Cornu abunde liquet. Quorum rationem reddit Resendus lib. 4. Antiq. in hunc modum. *Alphonsus novus*

Rex consueti victoribus more, in castris triduo permansit, & concessa militibus præda; ipse qui eatenus niveo scuto utebatur, insignia commentus est, quæ rem ibi gestam designarent. Ac primum quia Christum in aere cruci suffixum conspexerat; in argenteo scuto cæruleam crucem formavit. Deinde quod quinque Reges vicisset, scuta quinque per ipsam crucem distinxit. In unoquoque triginta nummos argenteos figuravit, quod totidem mundi Servator venditus extitisset. Mutata à posteris Regibus nummorum figuratio est, commodiori ratione; ut in singulis quibusque scutis singuli quinque nummi positi decussatim ad figuram literæ X, bis numerato quod in medio est, & cum à summo deorsum, & cum à latere ad latus fit supputatio, ut numerus triginta expleatur. Hæc tamen ibi sumpta insignia. In eundem sensum Josephus Terzera; qui addit; Septem Castella ad Portugallensia insignia Alphonsi tertii temporibus accessisse.

Magnitudinem horum cornuum quod pictura expressam ait B. de eâ intelligendum venit, quam mihi Patavio transmisit quamque ego commoditatis ergo in minorem hanc formam traduci curavi. Longitudo verò ad medietatem iconum æqualis erat, duorum ferme pedum Romanorum utraq;: Ambitus labri majoris; in unâ pedem explebat; in alterâ pollice uno minor. Minoris labri in utraq; ambitus, quatuor circiter erat pollicum. Rectâ non verò curvâ figurâ. De Emblematis & imaginibus iis insculptis, non est quod quicquam addamus, cum unicuique pateat, nihil aliud iis denotari, quam venandi morem ac ritum variis modis representatum.

Clarissimi Liceti sententiam quod attinet, quâ Aquilinarem pœnam per hominem in tertio circulo alterum vulnerantem intelligi non posse putat: nequaquam iis quæ protuli refragatur; utpote qui nunquam id firmiter statuerim. Quod res ipsa docebit. Pagina 64. primæ; 421. secundæ hujus editionis dico; *Homo hominem mactans & crebris vulneribus conficiens; inhumanitatem adversariorum & hostium ostendit.* Hæc mea est assertio. Subjungo dubium: *Et nescio an alludat ad priscum morem nostratum &c.* Quod si ne-

sciverim an alludat, utiq; certò adstruere non potui illum alludere. Interim quæ mihi mens fuerit cum hæc scriberem non dissimulabo. Legi olim apud Saxonem lib. ix hæc verba. *Ipsius dorsum plaga Aquilam figurante affici iubent, sevisissimum hostem atrocissimi alius signo profligare gaudentes.* At locum non satis intellexi, nec quid sibi vellet ab aliis quos consului, sufficienter edoceri potui, donec antiquitates nostras accuratius evolvens, ea invenerim quæ huc facere videbantur, quæq; à me sunt allata. Cum igitur rem hanc è penitissima antiquitate nostra eruendam, non omnibus obviam, nec ritè intellectam viderem, non abs re futurum duxi si hisce insereretur, si forsitan aliunde major ei lux affulgere posset. Hinc dubiè & timidiusculè hæc produxi, sperans me æquos inventurum interpretes, qui quo prolata sunt animo, exciperent. Nec apodictica ex harum imaginum constitutione & circumstantiis depromi posse argumenta, existimo: cum isto ævo, in tanta artificum ruditate, res ut potuerunt, non ut debuerunt expresserint. Supinum pro prono, plures pro una atq; altera fingere plagas, ipsis fuit æqua potestas.

Pauca hæc ad Bartholini mei notanda duxi epistolam, ut quæ de cornubus scripsit Florentinis essent clariora; aliis uberiorarelinquens.

CORNÜ AUREUM

suò admiratori.

Corna sum: cornu non sum: nec cornibus ullum.
 Pango: bina meo Cornua ventrè gero.
 Buccina sum, non buccina sum: vivo sine pace
 Pacis amans: sapiens, abdita multa loquor.
 Est matris gremium carcer mihi, libera regno:
 Dives sum vacua, & sto super aucta manu.
 Haut sto sum terra calog, domi: sono mortis
 Vivis, atq; viros viribus orba rego.
 Ipsa regor digitis hominum, Dea servio multis:
 Subsunt imperio pectora cuncta meo.
 Quid sim nunc, & quid non sim, docet aurea penna.

WORMIADÆ, mea laus, gratia, vita, salus.

THOMAS BANGIUS.

Cum

Cum ex documentis antiquitatum, mihi à Reverendo & Clarissimo viro Dn. D. Johanne Burchardo, Dioecesis Ripensis Episcopo vigilantissimo transmissis, collegissem, extare ibidem plura literis nostris Runicis consignata Monumenta, à me superius insinuata, commodum accidit, ut ingenuus juvenis Dn. Laurentius Bordingius, ut sacrarum literarum, ita rerum naturalium studiosissimus, picturæ haud imperitus, eò in patriam tenderet. Ei igitur hoc dedi negotii, ut quæ posset industria hæc investigaret, & accurate delineata ad me transmitteret. Quod etiam promptissime executus est. Quæ igitur hic vides ex Ripensi Dioecesi, ei accepta fero; in quibus si quædam occurrant, quæ & meam, & ipsius effugiant diligentiam, non est quod miretur is, qui quas clades venti, imbres, tempestates, & ætas ipsa nostris attulerint Monumentis expertus est. Interim qualia accepimus offerenda duximus.

SEPTIMUM LEBURGENSE.

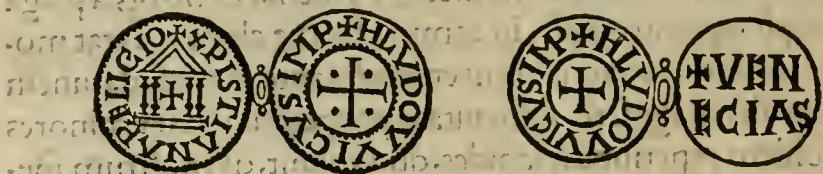
IN Provincia Malteherrit dicta, Parochia Leborg, à plaga templi septentrionali, in campi planitie elegans extat monumentum, in quo penitus erigendo, ante me defudarunt in cassum viri magni, rei difficultate præpediti. Præter minores qui ibidem reperiuntur lapides, duo extant, qui nostrum spectant propositum. Minor horum coloris grisei, maculis quibusdam rubris & albicantibus conspersus, rudis, oblongus, quinque ulnarum longitudine, latitudine quibusdam in locis, unius cum semisse, crassitie incerta; capi enim exacte non potuit, quia terra ea parte obruebatur moles. Figurâ hic vides.

Latus quod Austrum spectat hæc jam exhibet: R**ṚṚ*:
ṚṚ: *ṚṚ*: **ṚṚ*: *ṚṚ*: **ṚṚ*: *ṚṚ*: Ad Aquilonem
 in versis literis hæc leguntur: *ṚṚṚṚ*: **ṚṚ*:

Rafn uki Tufi biau Runer desi est. Trutnig sine.
 RAFNO ET TUFİ HAS RUNAS SCULPSE RUNI IN
 MEMORIAM DOMINÆ SUÆ.

R**ṚṚ*. Frequens fuit veteribus, ut & jam Islandis, lite-
 ræ R addere aspiratam, quam ut plurimum præponebant, ut
 **ṚṚṚ* *ṚṚṚ* Hrolf kraka, **ṚṚṚ* cito, **ṚṚṚ* un-
 gula, **ṚṚṚ* purus & alia infinita. Quod medii ævi scripto-
 ribus in Latinis, præsertim propriis, non admodum insolens.
 Sic Ludovicum Imperatorem Hludovicum vocarunt. Bina
 mihi sunt numi ismata argentea, hic apud nos prope Lethram
 effossa, in quorum altero crux visitur quam ambit hæc inscri-
 ptio † HLVDVVICVS IMP. parte aversa figura templi, circa
 quam † XPİSTIANA RELIGIO. Nummus alter pariter in
 ambitu crucis, †. HLVDVVICVS IMP. ab altera parte ma-
 joribus characteribus, non ambientibus aliquam imaginem,
 sed à sinistra in dextram legendis †. VENECIAS, hoc pacto:

Quandoq; in medio aliis literis aspiratam addidere, & id qui-
 dem in eadem voce, in formula fæderis inter Ludovicum pi-
 um & Carolum secundum initia Lipsio & Goldasto Tom. I
 Const. Imper. pag. 190 propositi. In verbis Ludovici inter re-
 liqua: *Et ab LVÐHER nūl þlaid nūnqvaṁ þrindrār &c.* Mox
 in responso Caroli: *In þiurþaz er mig sofo maṁuo inde med LV-
 THER E Minno theinni þing &c.* Item in sacramento populi:
Si LVÐHVVG sacrament que son fradre &c. verba integre
 adducta & repetita vide in Literatura nostra Runica capite 27.

ṚṚṚ. Nomen hoc in aliis quoq; occurrit hujus libri
 monumentis. Duos fuisse qui hoc monumentum elabo-
 rarunt, indicare videtur.

RRH. De hac voce consule Literaturam nostram, in qua fuisse ostendimus Literas Septentrionalium ita vocatas.

TRNTMY. Alia olim hujus vocis videtur fuisse significatio quam hoc sæculo. Jam enim usitatæ Reginas hoc titulo solemus insignire, sed genuina sua indole Dominam notat. TRNTIK enim dominum designat, ut videre licet lib. III. hujus operis in monumento Boringholmico V. PNR TRNTIK * IABI &c. consule monumentum XIV Scanicum ejusdem libri. Hinc TRNTMY Domina. Videntur igitur hi duo qui Monumentum hoc posuere, clientes aut subditi fuisse ejus Dominae cujus non exprimitur nomen. Non est quod existimemus Dominam hanc Reginam fuisse, Rationem verò & Tusi Reges hujus maritos, siquidem Gormo Rex in Monumento Jellingensi Reginam conjugem suam non TRNTMY; sed YNKH, vocabulo quo uxores plebejas etiam jam appellare solemus, vocet.

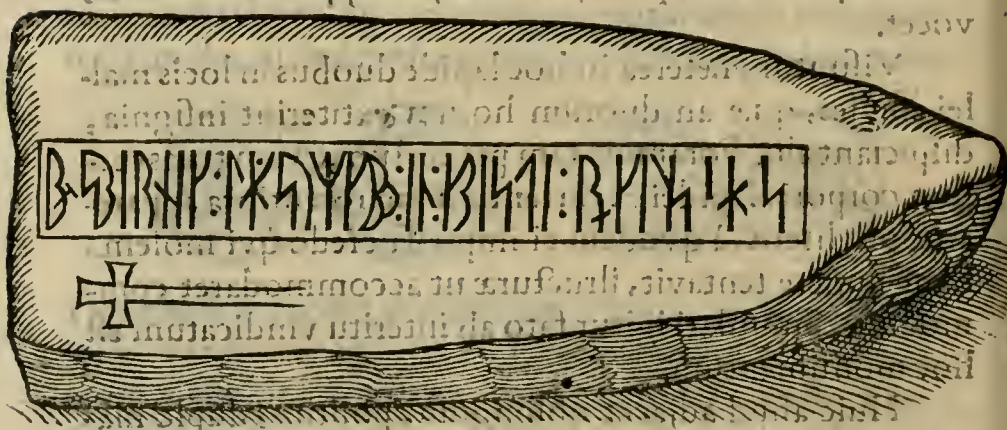
Visuntur præterea in hoc lapide duobus in locis mallei effigies, quæ an duorum horum extiterint insignia, dispiciant alii. Foramina tam per rectum, quam transversum corporis lapidei excurrentia, cum recentiora apparent, ipsis literis, a quodam ei impetessa credo qui molem hanc findere tentavit, structuræ ut accommodaret commodius. Singularem igitur fato ab interitu vindicatum est hoc monumentum.

Huic aliud adjacet oblongum, politius, duplo majus, cui etiam insculptas literas, latere quo terram tegit, cum suspicaretur Magnif. Dom. Cancellarius Christianus Frisius de Kragerup. B. M. vicinos convocari curavit colonos, ut operam ei transferendo locarent. Qui ingentem quidem foveam circa saxum foderunt, ut ab opprimente illud liberarent terra, sed molem tantam nulla vi dimovere potuerunt, ut omnis spes in ulteriore huic monum. cognitionem perveniendi præcisa videatur. Suspi-

cantur quidam hoc illud esse saxum, quod in Jutico lit-
tore reperiunt; ad Monumentum matris ut pertraheret
Haraldus, totam classem, junctis boum hominumq; cor-
pibus, ei applicuit, ut libro X narrat Saxo noster.

OCTAVUM
FEULINGENSE.

IN Coemeterio Feulingensi ejusdem Provinciae, aqvilonē,
versus, cippus conspicitur in terram projectus, ab occasu
in ortum protensus, figura pyramidalis, ex saxo rudi, grisei
coloris, ea parte, qua characteribus insignitur, plano na-
tura, longitudine trium ulnarum cum semisse, latitudine,
juxta basin unius, crassitie quartae unius circiter. Per e-
jus medium à basi in apicem excurrentem, habet ductum,
unicum, characteribus satis intricatis insignitum, quorum
sensum investigabimus, ubi ejus iconem dederimus.

Quæ sic lego: oup orval, ættil ætquodm ætito inu æt
BIRNIR: MPR: UNY: KAP: IK: YRIHIA RYHIA
-oo Pa Spirik Lagn sum gud, in Christo requiescit. Ob erdili
IN MEMORIAM BONI SPIRNIKI LAGN. IN
CHRISTO REQUIESCIT.

Ex vernaculo & Latino mistum Epitaphium variis
literarum combinationibus & intricacionibus interpreta-
tionem nobis reddit difficilem, præsertim in vernaculis

Prima vox *BA* unica constat litera *B* cui implicatur obliqua ex *A* ut vocem *BA* nobis præbeat.

H in voce sequenti pariter ex *B* postremos ductus curvos implicat.

Tertium vocabulum in *Y*tres exhibet literas, *A* nempe *Y* & *K*; ex prima & postrema ductus obliqui nectuntur recto in *Y*. Cognomen sepulchri includere arbitror, forsan è nobili Langorum apud nos prosapia.

Quæ restant per se patent. *Y* enim pariter *R* includit, & in ultima voce *R* vocalem *E*. N. quod omittatur in voce, *RIPHI* condonandum sculptori ejus ævi, & forsan *Y* potestatem *QV* obtinere voluit.

Remotioris ævi non esse hoc monumentum liquet, quia Christianum & Latina habet admixta. Quæ ab accolis narrantur de equite aurato, à tribus rusticis occiso & hic sepulto omni non carent probabilitate, quamvis circumstantiæ videantur dubiæ.

NONUM

VANDRUPENSE.

Provincia Andstherit inter reliqua templum tenet Wandrup dictum. Hic pone duo conspiciuntur literis nostris exornata saxa. Alterum in macerie quæ cæmeterium cingit orientem versus, inter portam qua in templum itur & angulum orientalem, terræ vicinum; ulnæ unius cum semi se ferme longitudine & latitudine. Quod antiquitatem non usq; adeò magnam præ se fert. A Christianis enim sculptum, & miago Agni Crucem gestantis, & inscriptio Religioni nostræ consona testatur. Adeò ut existimem aut templi ipsius structuræ, aut sepulchro cujusdam olim aptatum fuisse. Rude quidem saxum, colore griseo ad purpureum inclinante.

Ei insculptus anaglyptice est agnus, pede altero crucem oblongam tenens, ut supra saxi emineat superficiem,

— hoc pacto.

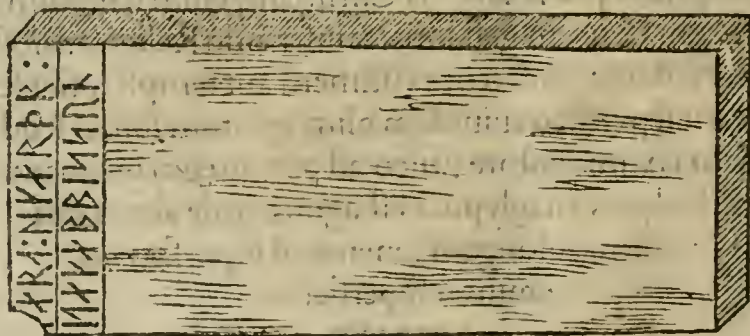

Inscriptio Latina hæc est Agnus Dei . AGNUS DEI. Non te moveat, quod in peregrinis orthographiæ limites quandoq; transiliant nostrates, cum in vernaculis iis se coerceri hæud passi sint. Pro Agnus Dei legendum Agnus Dei . Litera A in voce sequenti, forsan punctata fuit; quod non observavit Anagnostes. Quamvis non diffitear in vetustioribus quandoq; occurrere A non dageffatum pro D.

DECIMUM

W AMDRUPENSE ALTERUM.

ATrii ejusdem templi fores occupat alterum quod quadratum & planum est; illorum instar quæ sepulchra claudere solent. Ex vulgaris saxi constat materiæ, longitudine duarum ulnarum, latitudine ferme unius, crassitie quartæ unius. Ortum spectat inscriptio quæ duobus characterum constat ordinibus, reliquo sine sulcis existente; hoc pacto.

*IRI: MYIR: IRIIY: IBBIY: HIR:

Heraliger Dritag Ebbis sun

HIC JACET DRITAG EBBONIS FILIUS.

*IRI. Angulus abruptus primam nobis hujus vocis invidit literam, quam tamen rite restitutam sensus evincit.

IRIY. Hic hæreo, nam vocabulum hoc nobis infrequens, ut de mendo sit suspicio, præsertim cum duæ primæ hujus vocis literæ in primo; reliquæ in secundo extent ordine. Vide an legendum HIR, sub, ut hic sit sensus: sub hoc lapide &c: Ut sepulti nomen sit IY. quod tamen nobis non minus insolens. Reliqua plana sunt.

UNDECIMUM

LANDERUPENSE PRIMUM.

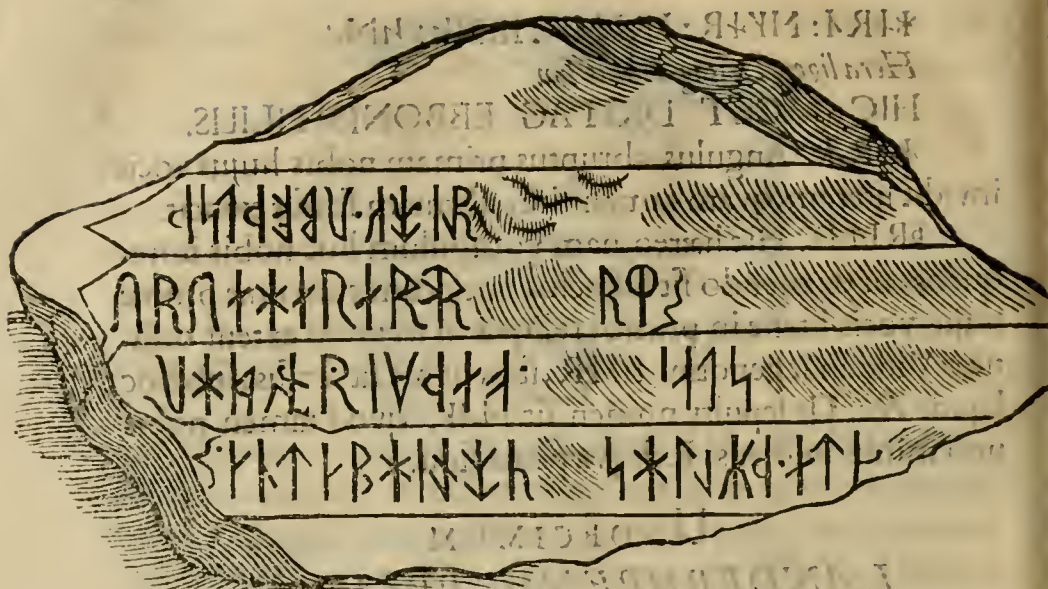
Ducatus Almidysfel inter reliquas quas tenet Provinciâs Bruskherit recensetur, sed rectius meo judicio Brocherit, undiq; enim amnibus & rivulis cingitur, ut ad eam non nisi per pontes pateat aditus. Hæc præter oppidum elegans & nitidum, arce regia & præclara insignitum Coldingam, in vicinia curiam tenet ruralem in Parochia Wilstrup, quam Landerup vulgo nominare solent, Regiis olim recreationibus dicatam, de qua varia narrant accolæ, quæ hujus non sunt loci. Ab hac æquilonem versus, grande conspicitur saxum, figuræ inæqualis, acuminatum aliquantum, longitudine ulnarum trium cum semisse, latitudine duarum, crassitie unius circiter, jam in latus inclinatum. Quatuor ostentat characterum ordines, sed vetustate & tempestatum injuriis adeo exesos & corruptos, ut nihil memoratum dignum ex iis elici possit. Figuram qualem

accepimus hic

capc.

kkk 3

Vides

Vides omnia adeo confusa, detrita & perturbata, ut hinc se nemo facile extricaverit. Ex secundo ordine qui hæc discrete exhibet: **NRNþ *ARMR: RY** sequentia non inepte colligi posse videntur: **NRNþ** si præfixeris literam **F**, emerget **FNRNþ** quod nomen est Reginae Thyræ totidem literis in Monumento Jellingensi II expressum. Vel si lubuerit ejus loco substitue **Y**, habebis **FNRNþ**, quod facere aut sculpere notat: quod si jungatur cum sequentibus, docebit Haraldum Gormonis filium hæc sculpenda curasse.

Sequitur expresse nomen Haraldi ***ARMR** ut in primo Jellingensi. Literæ **RY** residuæ mihi videntur ex voce **FNRY**, totidem enim extat in Jellingensi primo. Reliqua eruat qui potest.

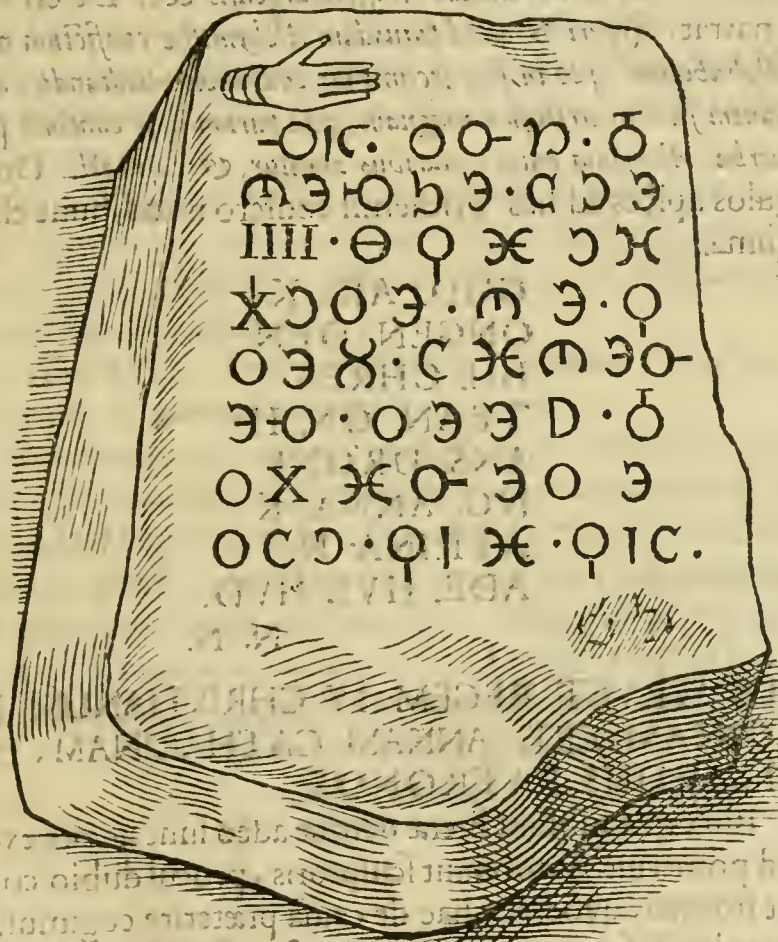
Referunt Haraldum Regem klak dictum, memorabile quid huic saxo mandari curasse, quod qui detexerit, magno antiquitatum studiosos beabit beneficio.

Prope locum hunc occasum versus, fons exsilit limpidissimus, calculos, arenulas una cum aquis violenter & continue extrudens, quæ amnem aquilonem versus labentem, constituunt perennem, lymphis salubribus exundantem. Fons Regius, **Rongens Kilde** vulgo appellatur: quod Reges, loci

loci salubritate & jucunditate allecti, quandoq; divertere soliti sint, defessum corpus hujus scatebris abluentes & refocillantes. Quin imò non desunt hodie qvivi medicamento-
sam ei tribuant. Quidam ab ulceribus malignis & depascen-
tibus, ophthalmiis quoq; periculosis, se ejus scatebris sanatos
deprædicant.

DUODECIMUM.

LANDERUPENSE II.

AD australem Landerupii jam dicti tractum in colle,
(unde nummos & alia eruta ferunt) olim visebatur la-
pis priori minor, characteribus insignitus, sed diversis plane
a priscis nostris Runicis. Jam verò translatus in ipsam cu-
riam

riam Landerupensem, ubi inter alios quibus via strata est conspicitur. Longitudine superat ulnam Selandicam, latitudine tres quartas, crassitie ulnam attingit dimidiam colore ex griseo purpurascente, figura quadrata fermè ut supra ostensum.

Monumentum hoc constare mihi videtur literis iis quas ostentat Alphabetum quod Trithemius Polygraphiæ lib. 6. ultimo loco proponit inter ea quorum titulum fecit. *Ex Grammaticis Otfredi Monachi Wissenburgensis &c:* De eo verò hæc narrat: *Reperi & aliud cuiusdam Alchymistæ confectum noviter Alphabetum, quo in suis arcanis uti consuevit occultandis, æstimationem faciens artis suæ magnam, quæ parum in se continet præter verba. Alchymia enim à pluribus amatur, & casta est. Dum singulos apices ad hæc Trithemii confero notas, hunc elicio sensum.*

GUD. AIE. K.
ONGEN. DEN
III. CHRES.
TEAN. ON. H
ANS. DRONI
NG. ANNA. K
ATRINA. N
ADE. HVS. HVD.
N. N.

DEUS SERVET REGEM IV CHRISTIANUM ET
REGINAM EIUS ANNAM CATHARINAM, DO-
MUS HUIUS PATRONOS.

Binx quæ subsunt literæ detritæ adeo sunt ut ritè excipi haud potuerint, Autoris aut sculptoris, procul dubio continent nomen, quod nos hac de causa præterire cogimur. Si se prodatur ipsum modo in vivis sit (siquidem ab anno MDXCVII, quo nuptias cum illustrissima Regina Anna Catharina P. M. celebravit Rex noster pietissimus, hoc sculptum esse necessum est) sua apud me non delituetur lau-
de,

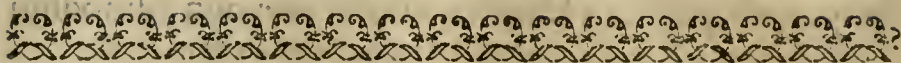
de, quamvis politioris Literaturæ studiosum non admodum fuisse doceat Orthographiæ neglectus, priscis familiaris.

Quid de ætate hujus monumenti statuendum sit, facile hinc quispiam collegerit. Novitium videlicet esse ab anno Christi MD XCVli scilicet exaratum, antiquitatem præ se ferens nullam, ut mirer non existere in isto tractu qui autoris nomen & instituti rationes reddere valeat. Quid sperandum de vetustioribus cum recentia tantis obruantur tenebris? In notis ipsis discrepantiam quandam invenio ab iis quas tradidit Trithemius. G enim pingit noster ut Trithemius I & vice versa I ut G. character præterea qui S notabit, situ & figura discrepat à Trithemiano, modo cum probè exceperit Bordingius noster.

AlE, pro *eje* possidere, servare, custodire. Rogat enim, ut Deus possideat, regat, tueatur serenissimum Regem nostrum Christianum IV. CHRESTEAN pro Christian. ON pro *oc* vel *ond* Germanico.

HVS HVD. Domus custos & patronus. *Hud* enim, custodiam & patrocinium priscis notabat.

Hiscæ annotata manus idea nil aliud indicare arbitror quam sequentia esse notatu dignissima & ab omnibus perlustranda. Haud scio an in æmulationem prioris Monumenti hæc sculpsit autor, sperans fore, ut inter vetustissima, à nemine extricanda, reponeretur. Mihi non alio quam meretur dignum videtur loco. Quæ de Carolo hujus prædii domino *Carl Bonde* referunt vicini, eorum relinquo fidei, ad certiora festinans.

GOTLANDICA.

Gotlandica quædam, eâ quâ ad nos devenerunt fide
eoq; modo subjungemus: nec enim accuratè satis de-
bitisq; munita circumstantiis accepimus, nec eam quam de-
sideramus sapiunt antiquitatem. Quia tamen literis nostris
priscis, seu Runis constant & hic locum habeant, talem qua-
lem merentur. Gotlandia olim celebris Gothorum Ama-
lorumq; familiâ Regiâ, mercimoniorum copiâ, in orientali
oceanò, maximè famosa; arce gaudet unicâ civitate item
unicâ Visbya, olim emporium confluxu omnium nationum
& mercium copiâ illustre. Rurales ecclesiæ ibi sunt centum,
quibus à Friderico II. laudatissimæ memoriæ Rege, præfectus
Episcopus, cujus autoritas progressu temporis aliquantulum
collapsa, confirmata & restaurata nuper est à Serenis. Rege
nostro CHRISTIANO IV. cui Deus benedicat ex alto, & diutis-
sime hisce Regnis incolumem servet

Eam more suo eleganter depingit Lyscander noster,
“ quem audiamus: Dani Gotlandiam tenent maximam &
“ amplissimam è conspectu Vistulæ Insulam in Sarmatica sitam
“ palude. Hanc non alio hic adornare encomio (cum sit no-
“ bilissima) duximus, multò dignam honore prædicantes,
“ quam quod in ea multi Cimmeriorum, Dacorum, Getha-
“ rumq; Monarchæ regiam sedem habuerint, præcipuè Impe-
“ ratores Amiral dici, qui oceanum rexerunt, & in numero Go-
“ thicarum Provinciârum; primas post Scandiam partes ha-
“ buerit, gloria & æstimatione insignis. Siquidem & agnum
“ Amalonium (sic enim Gothorum insigne, quod in clypeis o-
“ lim fuit, nominamus) huc usq; incolumem conservavit, &
“ in hanc omnis Aquilonaris regio jam parturiens & tot po-
“ pulis fecunda, Getas & Cimmerios orientem ingressuros
“ ex Scandia emisit. Habuit autem Gotolandia post magnæ
“ Vinetæ dissolutionem, urbem amabilem, & opulentissimam
Vise-

Visepolim sive Visebyanam, omnium gentium commerciis celebratissimam, & generale totius orientis emporium, cujus fuisse tunc in Boreali Europa parem, aut divitiis, aut ornatu, aut incolarum frequentia nullam, fama certissimè prædicat. Tantam verò gloriam nunc amisit; principatum tamen terræ nunc quoq; conservat. Cujus sunt Provinciæ tres, territoria numero viginti, quorum hic sola ascribemus nomina. Dedenfis, Endrenfis, Beronenfis, Lummana, Foresvedensis, Rudensis, Beloensis, Lynensis, Haldensis, Chreglimana, Gardensis, Burenfis, Hemelana, Egenfis, Hobrigenfis, Ischenfis, Heidamica, Bandamica, ultimaq; omnium Stencheliensis,

PRIMUM.

KORPEKLINTE.

Non procul ab Emporio Visbyensi saxea rupes est prægrandis Korpeklinte dicta, septentrionem versus urbem respiciens. In ejus parte politiori hanc extare ferunt inscriptionem.

AR *ANP TRIPINP THAMPA NTERAP *ANP
YAP PNTAKNP HIKNP

Aar halfstridium tusanda utdrog Helge med Gutanum sinum.

ANNO BIS MILLESIMO QVINGENTESIMO
EXIIT HELGO CUM GOTHIS SUIIS.

Ferunt Helgonem hæc sculpenda curasse ante obitum suum; quod tamen mihi vix videtur probabile, cum eo seculo non annos sed hyemes computaverint, ac tunc temporis Epochæ conditi mundi, à qua hic fit computatio, nostratibus planè fuerit incognita. Ab aliquo igitur medii ævi hæc exarata arbitror.

De hoc Helgone quid in antiquitatibus Gotlandicis extet, brevibus dicam, quo hujus inscriptionis pateat ratio. Gothi qui Gotlandiam occuparunt, eiq; de nomine suo nomen dederunt, auctis rebus & populis, ad eas redacti sunt rerum, necessariarum angustias, ut alimenta sufficientia tantæ mul-

titudini non suppeteret patria. Unde inito consilio, decer-
 nunt tertium quemq; nullo vel ætatis, vel sexus, vel dignitatis
 discrimine, novas quæsitum sedes ablegare, atq; ita patriam
 tertia incolarum parte exonerare, satius rati fortunæ experi-
 ri aleam, quam dira fame perire. Illis quos sors patria exfula-
 re iussit, Princeps datus est. Thoro quidam, qui spreto decre-
 to, ascitis quibusdam sociis munitiora patriæ occupare loca,
 atq; ex iis excursionem in reliquos facere aggreditur, & rapi-
 nis victum quærere potius quam exfulare statuit. Multis itaq;
 in suam perductis sententiam, Rupem occupat excelsam,
 eamq; pro lubitu ubi munisset, vicinos furtis, rapinis, om-
 niq; hostilitatis genere vexare non desit, donec victu
 & alimonia eos exuisset. Coacti igitur sunt patriæ patres,
 conscripto exercitu, rebelles hosce vi opprimere tantisq; ma-
 lis obviam ire. Occiso eorum Duce Thorone (à quo Rupes
 etiamnum nomen retinet. *Thoreborg*) alius substitutus Hel-
 go nomine, qui convocatis iis, quibus exeundum esset, classe
 instruit, atq; itineri se accingit circa annum mundi MML.
 Quas post abitum occupaverint Insulas, pluribus exponunt
 antiquitates Gotlandicæ à Nicolao Petreo collectæ, quibus &
 hæc accepta ferimus. Alioquin & facili carmine elegiaco hæc
 persecutus est N. Porta Trygonius, quem si lubet consule,
 cum alter ille adhuc sit *avēndotos* autor. Hujus inscriptio-
 nis meminisse videtur P. Bertius lib. iii. Comment. Rerum
 Germanic. de urbe Visbya agens; ubi inter reliqua & hæc
 habet. *Haud procul ad urbe spectantur immanes quædam rupes,
 quibus Epitaphia insculpta sunt literis Gothicis, quæ curiosorum
 hominum ingenta hæcenus exercuerunt. Et audio esse nunc qui
 legere ea possint & explicare.*

De Thorone supra memorato refert I. Strelorius in
 Chronico Guthilandorum, quod parens, ejus juxta tumu-
 lum hæcce notas arbori vicinæ mandaverit.

HIA: MMY: AP: NYA: BRHP: PIMEH: MYATA: YINA:
Eso lang ok uko breid findis Skato mino.

Id est, ut ipse interpretatur; Filius meus (quem MYATA
 seu

seu thesaurum suum vocat) erat ulnarum sex longitudine, latitudine quinque pedum. Quidam thesauri, hic ut putabant latentis cupidi, tumulum sapientius, sed irrito conatu, perfoderunt, nihil inveniētes.

Inscriptio alioquin per se satis clara, cum antiquitatem non usque adeo grandem præ se ferat, ut nec reliquæ quæ sequuntur.

SECUNDUM.

EISTANENSE.

IN templo Eistanensi ante valvas chori, lapis extat hæc inscriptione notatus.

BAIſſARER I KſſERN *AK NI-PIARA PIKA HAIK
NPIR KIK *NIPRAIN BſſAIERN IIN HIIII

*Butvardr i Snedu ban lit giara dina staih yfir sina husfroiu
Butaidu til Afla.*

BUTVADERUS DE SNODU LAPIDEM
HUNC FIERI CURAVIT IN MEMORIAM UXO-
RIS SUÆ BUTAIDU DE AISTE.

Nec hæc inscriptio ævi est remotioris, quod arguunt tum literæ punctatæ, tum stylus.

I KſſERN Dominum se fuisse prædilectum arcis Snodu dictæ, his indicat.

*NIPRAIN Germanismum redolet hæc vox, Teutones enim uxorem ein Hausfrau vocant, quo sensu & jam matronæ nobiles nobis Hufstruer ut aliæ Hustruer dicuntur. Sed nobili satam hanc fuisse prosapia, indicant ultima verba, quæ asserunt eam dominam fuisse de Aissa, illius scilicet territorii in quo hæc extat inscriptio, hoc enim volunt voces IIN HIIII.

TERTIUM.

SILTENSE.

Templum quod pagus Silte sibi vendicat, etiam sa-

xum quoddam habet sepulchrale in quo pater crucem
hæc visuntur.

✠ FARGATR NIT YIP FIARA NPTR PÆNR NP
YÆFR, BÆFRIR ÆP RÆNI ÆP ANÆNATR ÆP YIP ✠
YRIHTR YARIN HNK MFI ANNY *IÆR *NINM ANTIR
NP ANNY YRIHNKY HIANNY.

*Fargatr lit mig giera yfer Fadur ug Mudur, Bosfrir og Ru-
dui og Advatr og mig ✠. Kristr Mariu sun nade alum hier builas
untir ug alum Kristnum sialum*

FARGATR ME FIERI CURAVIT IN MEMO-
RIAM PATRIS ET MATRIS BOSFRIRI ET RU-
DI ET ADVATERI ET SUI. CHRISTE MARIE
FILI MISERERE OMNIUM SUB HOC SAXO
QUIESCENTIUM, ET ANIMARUM OMNIUM
CHRISTIANORUM.

Et hoc medii esse ævi certum, præterquam quod
Christi & Christianorum faciat mentionem, literas obti-
net punctatas F & N, crucis quoq; notam. Epitaphium
esse constat integræ destinatum familiæ, utpote quod no-
mina recenset eorum qui hic sepulti; imò autor sibi ipsi
quoq; destinatum hoc esse voluit.

NP Hæc copulativa diversimode hic notatur, quan-
doq; NP quandoq; ÆP.

Conjugatæ hic plures. Est enim AK ex A & K, item
AR ex A & R, AF ex A & F, AN ex A & N, AH ex A & H.

*NINM, Quiescentium: verè Christianum sapit, qui
mortem quietem à mundi hujus importunis negotiis
esse statuebat.

QUARTUM.

SILTENSE II.

IN eodem hoc templo, supra sellam quandam parieti
in sculpta hæc leguntur.

BIF *IK PNRI BÆNIFÆA HIAN, RÆPNAN ARNA
Bid hin furi Botvidha sial Rangvals arva.

ORA PRO ANIMA BOTVIDHÆ HEREDIS
RANGVALTL

Hic

Hic non habeo quod addam cum omnia clara satis. RAGNVALD! Notetur saltem literæ S character diversus à consuetudo, hic scilicet I, quo in vocum fine utuntur. Haud scio an Ragnvaldus hic ille sit qui historiae Norvagicæ auctori dicitur Ragnvald Jarl, quiq; Provinciæ Norvagicæ More dictæ imperitabat, apud quem devictis regulis cum divertisset Haraldus *Harfager* / ab eo cæsariem suam, quam multis jam annis aluerat, tonderi voluit; unde ab eodem cognomento hoc *Harfager* donatus est, de quo fusius consule Historiam Norvagicam in Haraldo Pulchricomo primo Norvegiæ Monarcha. Quod circa annum Christi D CCCLXX contigit. Quia verò Botvida hic se hæredem Ragnvaldi proficitur, non quidem ejus fuit filius, nomina enim eorum expressè in historia sunt consignata: sed vel nepos, vel ex nepotibus ortus, ut ita hæreditas per tertiam aut quartam manum ad ipsum sit derivata. Quocirca multis annis post Ragnvaldi ævum hanc positam fuisse inscriptionem satis liquet.

Q V I N T U M .
L I E N S E .

IN Liense cœmeterio, saxum sepulchrale exornant hi literarum ductus:

IAVAHBR I MATHARAKNY NI FLARA BIKKA HAAIK
NPUR PAFNR HIKAR AP BRAPR HIKKA MYKARIF AP HI-
YAK BIBIY PIR PAIY AP ANNY PRIKKNY HIAHNY AP
PA HAR NPIA AP PNI BIRP PINRIK *HMRAP AR AP
AIKAR YIKKN BK Y AIKI AR IPI ARI BRIYAPI Y AP
R HKNH*AR I *IRPN

*Iacaupr i Litelronum lit giara dinna stain yfir Fadur sinor
og Brodr sina Lignarid og Simon. Bidim fir dainn og alum Kristnum
sialum. og da var lidit off Guds bird fiurin hundrad ar og einu ar
minna den tibi ar. Idi ari Primadi P och R sunadhar I Hirdu.*

JACOBUS IN LITERONUM FIERI CURAVIT
LAPIDEM HUNC IN MEMORIAM PATRIS SUI ET
FRATRUM SUORUM LIGNARIDI ET SIMONIS.
ORA-

ORATE PRO EIS ET OMNIUM CHRISTIANORUM ANIMABUS. TUM ELAPSI ERANT A NATIVITATE DEI QUADRINGENTI ET NOVE ANNI. TUM VI ERAT NUMERUS AVREUS ET E LITERA DOMINICALIS. IHIRDU.

Et in hoc monumento variæ occurrunt literarum combinationes, quas commode exprimere nequit Typographus ob notarum penuriam. Pluraq; enim hic sunt quæ in superiori visuntur.

† PHIR BIR. A natali Christi. Nota hic primò characterem qui S exprimere debet in PHIR peculiarem esse ab H & in fine maxime in usu apud Gotlandos, ut supra monuimus. Annus quo hoc monumentum positum, videtur esse MCCCCIX qui variis ambagib; exprimitur, ut in paraphrasi videre licet. Nisi millenarium subintelligas, incidet tempus hoc in crassam apud nos Idolomaniam. Tunc enim volunt apud nostrates imperium obtinuisse Butlum Sivardi filium, qui sacrorum Christianorum erat ignarissimus. Gothi verò extra patriam Valentem Imperatorem peremerunt, qui ad Arrianam Sectam eos pertrahere totis viribus annixus est. Rectius igitur anno MCCCCIX regnante in Dania Regina Margareta.

BRIYHI Verbum est à BRIY quod aureum numerum significat ut fusiùs in Fastis nostris Danicis explicavimus. Consule lib. 1. cap. 20. *Primadi* id est aureum numerum constituebat.

† IRPH Quid hæc vox sibi velit non satis capio.

Quia hæc exiguam spirant antiquitatis fragrantiam & tamen non dubitemus quin majora & rariora in tam celebri Gothorum provincia Heroum & Principum extent trophea, benè de patria meritis censebitur, quicumq; ea publico bono aliis communicaverit. Quod mihi non licuit, aliis haud invidus concedo.

LIBER

LIBER SEXTUS

NORVAGICA

continens.

IN Norvagia copiosam & uberem esse segetem Monumentorum Literatura nostra prisca exornatorum, minus ambigo: tum quod in magno precio semper ibidem extiterint Runæ; tum quod scrupulosiores in iis abolendis fuisse videantur aliis. Regio præterea per se saxosa & petrosa satis est, ut lapidum penuria, in alios usus monumenta saxea transferre eos haud cogat. Interim cum pauca ac rara ejus generis ex iis locis ad nos devenerint, eadem qualiacunq; tandem sint, non gravabor his subnectere.

BERGENSIA.

EEx Diœcesi Bergensi Reverendus & Clarissimus vir D. Nicolaus Paschasius S. S. Theologiæ Doctor, Episcopus olim loci ejusdem vigilantissimus, inter alia præclara antiquitatis spolia, hæc quæ hic damus & enucleamus, ultro communicavit, quo nomine, gratiæ ab antiquitatum studiosis ipsi debentur magnæ.

PRIMUM.

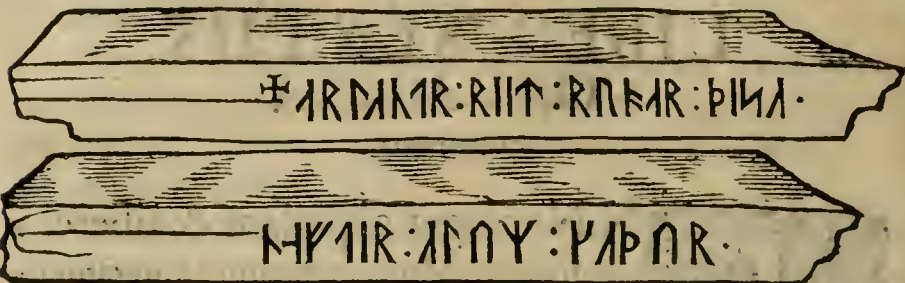
GIERDISENSE.

IN Provincia Sundhorlehn/ parochia Ethnes in aditu cœmeterii templi Gierdis/ liminare saxum constituit monumentum quoddam rudioris petra, longitudine trium ulnarum,

Mmm

rum,

rum, latitudine dimidiæ, quod utrumq; latus politius & latius lineamentis & characteribus obtinet insignitum licet alterum, primum nempe, ita terra tegatur, ut non nisi loco remotum legentibus se objiciat, ejus hæc est idea.

ARMLAR: RIIT: RNMAR: PHLA

HPLIR: ANY: PARNR;

Arlandr ruit Runar disa

Nestir Alumi gadur.

ARLANDUS RUNAS HASCE INCIDIT IN
MEMORIAM ALUMI BONI.

Certum est aliundè translatum hoc saxum. Vivunt adhuc qui ex muro qui cœmeterium cingit transportatum referant. Quod si verū, crediderim ita fuisse aptatum ut utrinq; literæ conspici potuerint. Sed suspicor in colle quodam, aut campo situm fuisse antequam cœmeterio inservire coactum sit, cippi aut pyramidis modo, atq; ita quidem locatum, ut sine impedimento ad utrumq; latus legendum accessus fuerit liberior: licet crux addita post abrogatam idololatriam exarata hæc esse testetur.

RIIT, *At riite* prisco vocabulo, scribere, exarare & in duriori materia incidere notat.

ANY Forsan legendum ANY ut Olaum denotet.

PARNR suspicor esse PARNR, ut indicet hunc Olaum patrem fuisse Arlandi qui hoc monumentum pietatis causa fieri fecit.

SECUNDUM.

GRINDEMSENSE.

In

IN eodem tractu, utpote parochia eadem, sed templi Grindensensis cœmeterii muro occidentali, ad sinistram aditus occidui, saxum longum insitum cernitur, quinq; ulnarum cum dimidio, latitudine ulnæ unius, crassitie unius quartæ cum semille, quod hac parte ejusdem mensuræ obtinet literas in hunc modum depictas.

✕ K+RIAPR: RAIHTI: ITIK: ÞAKA: APTIR: ÞARYAP: NÞAKI: PARNR.

K+RIAPR: RAIHTI: ITIK: ÞAKA: APTIR: ÞARYAP:
NÞAKI: PARNR.

Neriadr raistu stin dena estir Termod vidanta fadur.

NERIADER LAPIDEM POSUIT IN MEMO-
RIAM THERMUNDI PATRIS VIDANTÆ.

Idem de hoc lapide ut suspicer, quod supra de Gierdisense dixi, figura ejus facit, cippo aut obelisco simillima. In ipso cœmeterio antea positum fuisse, quidam volunt accolarum. Quod forsan verò non absimile: verum ut ego arbitror, erectus stetit, apice cœlum respiciens Mendosius aliquantò descriptæ ad me pervenere ejus literæ, quæ tamen hac serie quin legi debeant non ambigo.

Nota qua literam S exprimit, peculiaris & diversa est ab aliis. Ita enim pingitur ! quæ in errorem eum traxit, qui primo descripsit.

ÞARYAP Primam literam hujus vocis per Th. expressimus, ejus namq; est valoris; idq; ut commodius doceant Juniores, ventrem ejus ponunt dagessatum seu punctatum, quod cum hic factum non sit, ævi vetustioris videri potest.

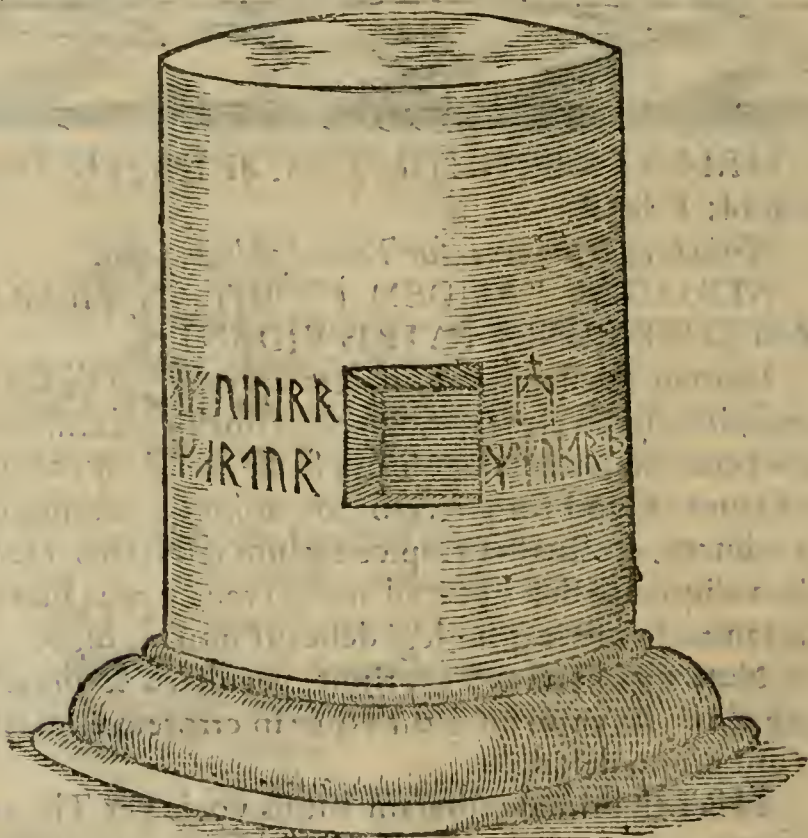
TERTIUM.

STRANDBARNENSE.

Mmm 2

Ejus

Ejusdem provinciæ est parochia *Strandbarnes* in cuius templo columna visitur in qua Eleemosinæ reponendæ olim ita insculpta erat crypta, ut ejus partem qualemcunq; constitueret. Hæc columna inscriptionem obtinuit ita comparatam, ut per columnam & cryptæ transiret operculum seu januam, quæ cum jam sit ablata, literarum seriem nobis quoq; reliquit mutilam & mancā, hisce saltim superstitionibus elementorum notis.

Viler Artur Ommuntr S.

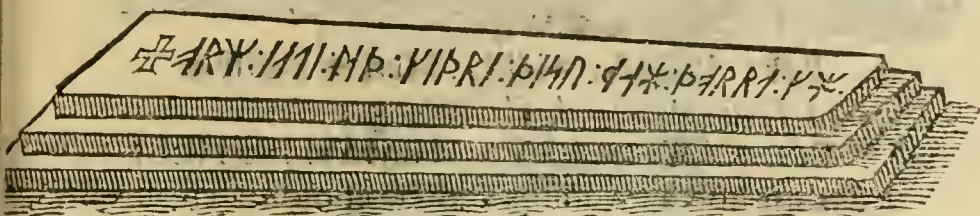
Sensus procul dubio hic erat: HIC JACET ARTURUS OMUNDI FILIUS.

Combinations literarum hic occurrunt plures *A* & *P*
A & *R*, *A* & *P*

QVAR

QUARTUM.
HONSENSE.

Parochia quædam in districtu *Norhorlehn* dicto extat
Hous nomine, hic in septentrionali cœmeterii plaga saxū
conspicitur sepulchrale gradatim in fastigium ascendens,
longitudine ulnarum duarum cum semisse, latitudine toti-
dem quartarum, in hunc modum inscriptionis tenorem ex-
hibens,

ARY : IAI : NI : YIRI : PIIN : INPI : PARRA : YAKA :

Ormi Iati lit gidi diſt eufi Thorra Kona

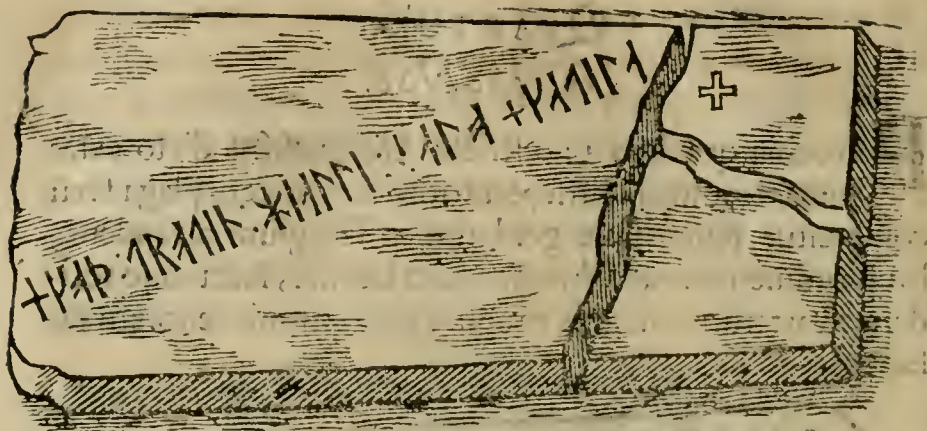
ORMERUS JETI HOC FIERI FECIT IN ME-
MORIAM UXORIS SUÆ THORÆ.

IAI quamvis *Satte* seu gigātem notet appellative
sumptum, attamen hic cognomen Ormeri esse reor YIRI
forſan legendum YIRI, à verbo *Jeg gior* facio INPI vitio-
ſè hæc vox legebatur, ut & ultinia, quas conſideratis ducti-
bus notarum confuſis, reiſq; circumſtantiis ita ut vides re-
ſtituimus.

QUINTUM.
HOPPERSTANDENSE.

Primum.

Territorium *Eogn* inter reliqvas Parochiam continet
Wigi cui alia annectuntur templa. Inter quæ & *Hop-*
perſad dictum, juxta quod bina occurrunt ſaxa ſepulchralia
noſtris elementorum notis condecorata. Prius prope tem-
pli valvas occiduales conſpicitur, rudioris materiæ, grifei
coloris, trium ulnarum longitudine, latitudine quartarum
quatuor cum ſemiſſe, hanc habens inſcriptionis ſeriem.

PAÞ: 4RA4IK: *IAPII: IATA * Y44IPIA

God Trotin bialli salo katila.

BONE DEUS SERVA ANIMAM KETILLI.

Saxum hoc ante annos aliquot effossum est in ipso templo propè aræ pedium, & inde translatum ad eum, in quo jam visitur, locum. Chetilli cujusdam est Epitaphium, qui sine dubio, aut templum fundavit, aut peculiari munificentia ditavit, quo locum hunc tam honoratum, prope aram scilicet, pro tumulo obtineret. Inscriptio, licet Christiana videatur, antiquitatem tamen sapit haud vulgarem.

4RA4IK Prisca lingua Deum & Dominum notat, unde etiamnum *Drotning* quod Reginam nobis significat.

*IAPII Servare, Sanare vel sanctificare notat. Quid si *IAPII *Hjelpe*. Juva? animam &c:

IATA Qui descripsit IATA posuit errore manifesto, ex primæ literæ quæ magnam affinitatem cum I habet, ignorance proveniente, animam notat.

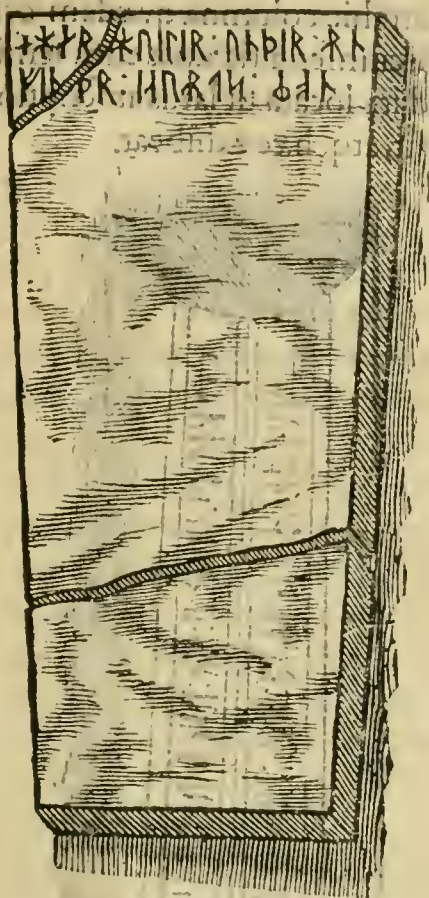
SEXTUM.

HOPPERSTADENSE.

Secundum.

IBidem loci, sed ab orientali templi plaga, aliud ejusdem, ferme longitudinis, latitudinis & figuræ sepulchrum tegit, rude, paulatim ad pedes angustius coarctatum & his notis insignitum.

*4R

*†R: *NINR: NNR: ARKPIR: INAR 14 !AK

Her builer undir Arnfindr Javards son

HIC QUIESCIT ARNFINDUS JAVARDI FILIUS

Inscriptio nullam ferimè sapit antiquitatem, interim lapidis ruditas ejusq; vitiata integritas hujus non esse sæculi, arguere videtur. Quem Latini Edvardum, majores nostri Javardum vocarunt.

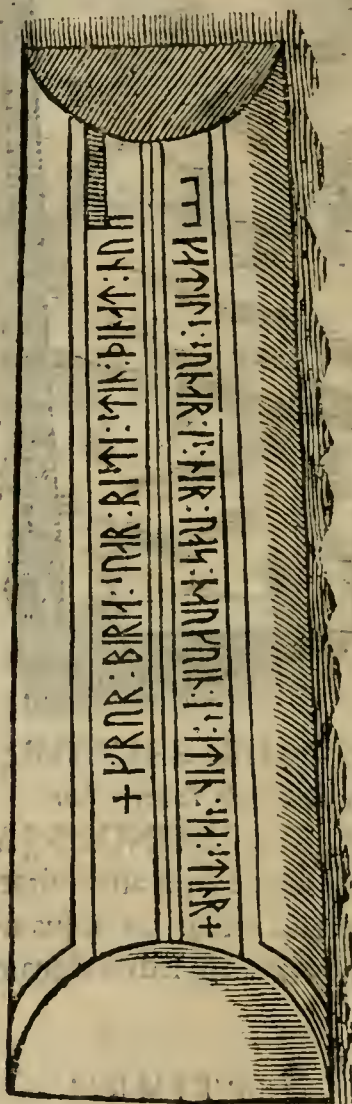
SEPTIMUM.

QVAMMENSE.

Ejusdem Sognensis provinciæ est hoc quod sequitur. Prædium quoddam in promontorio maris hujus tractus ex-

tat,

rat, QVAM dictum, hic columna quædam cylindrica septem
ulnas longa, in circumferentia duas cum semisse conspicitur,
collapsa jam, sed ita locata ut latus inscriptionem continens
sefe oculis objiciat, atq; hæc exhibeat.

PRNR: BIRIA: INAR: RIITI: ITIN: PIK: M: INR:
PATINI: INAR: IN: MIR: NAR: MDPNIK: II: ITIK: II:
ITIKR

*Grur Biria sunar risti stin din at Nurkatili sunar is, Nir var
nangvin is itin sia stinr.*

GRE.

GREGORIUS BERGERI FILIUS LAPIDEM
HUNC POSUIT MEMORIÆ NUR KETILLI FILII. IS
FUIT INTIMUS EJUS ET E PROGENIE DOMINI
STENONIS.

Hujus sensum planum nobis invidet tum lacuna, tum
idiomatis peregrinitas. Dubium non est quin columna hæc,
olim erecta steterit, quod vel vox RITI indicare videtur.
Si ex situ quem jam obtinet quid colligere liceat, literarum,
notæ austrum spectabant. Accolæ quidem ferunt tres hic tu-
mulatos olim fuisse fratres, (quod inscriptioni consonum)
sed qui aut quorum filii, nullus est qui doceat. Addunt ta-
men hoc in loco prælium acre commissum, in quo ingenti
facta hominum strage Duces hi cum aliis multis occubue-
runt. Quibus (cum illustres fuerint familiæ et rem fortiter
gesserint) hic præ reliquis habitus est honos, ut memoria eo-
rum hoc saxo ad posteros propagaretur.

NR Huc usq; inscriptio clara satis, sed lacuna nobis
quædam subtrahit, ex quibus totius inscriptionis magna ex
parte dependet sensus.

II eorum vel ejus.

NR hujus sensum non planè assequor, legendum puto
HΨ /om qui.

NR: legendum NR, in toto enim hoc monumento,
nuspiam occurrit hæc nota H, sed ejus loco semper ponitur I
ejusdem valoris. Pro H igitur ponendum R

MR, æt jam dicimus, progeniem, tribum & familiam.

MNR. NR, amicum notat, MR, necessitudinem,
ut indicet summo necessitudinis et amicitiae vinculo se con-
strictum fuisse aut demortuis, aut eorum parenti.

OCTAVUM.

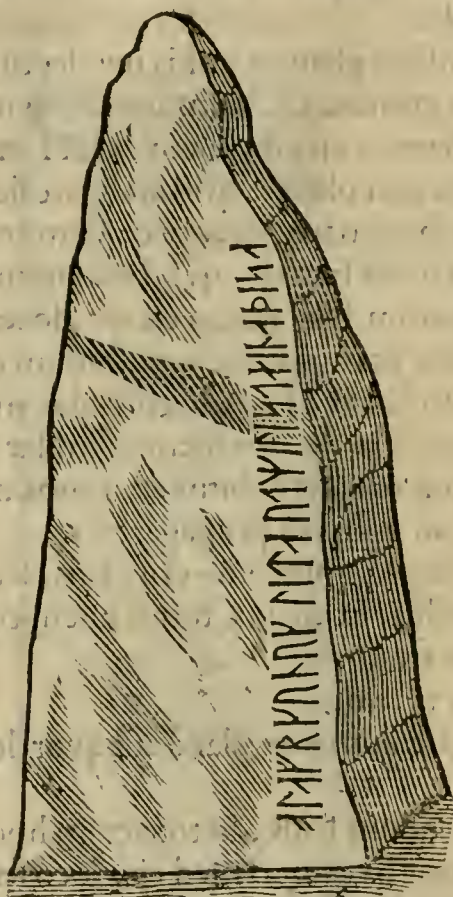
STEDIENSE.

Beliscus visu dignus extat in eodem territorio in paro-
chia Sognedal juxta prædium Stedic in editiori

Nnn

mon-

montis clivo erectus, longitudine trium ulnarum, latitudine juxta basin, trium quartarum; boreali suo latere inscriptiōnem hanc habens:

AMPR YNNR MJA MYNI HAHJA BJA

Olafr Kunnug lita utmili steina disa.

OLAUS REX LAPIDEM HUNC ERIGI CURAVIT.

Inscriptio hæc diversa planè est ab aliis. Non enim in memoriam ullius positum aut erectum hunc fuisse cippum perspicuis docet: sed Olaum Regem Tryggonis (ni fallor) filium, cum hoc in loco posuisse verisimile, ut nautis hac transeuntibus indicio esset, quo in loco versarentur; vel qua declinandum, ad portum aspirantibus, Regem namq; quon-
dam

dam hoc in loco frequenter versatum esse ac subditorum querelis aures præbuisse, ex historiis constat.

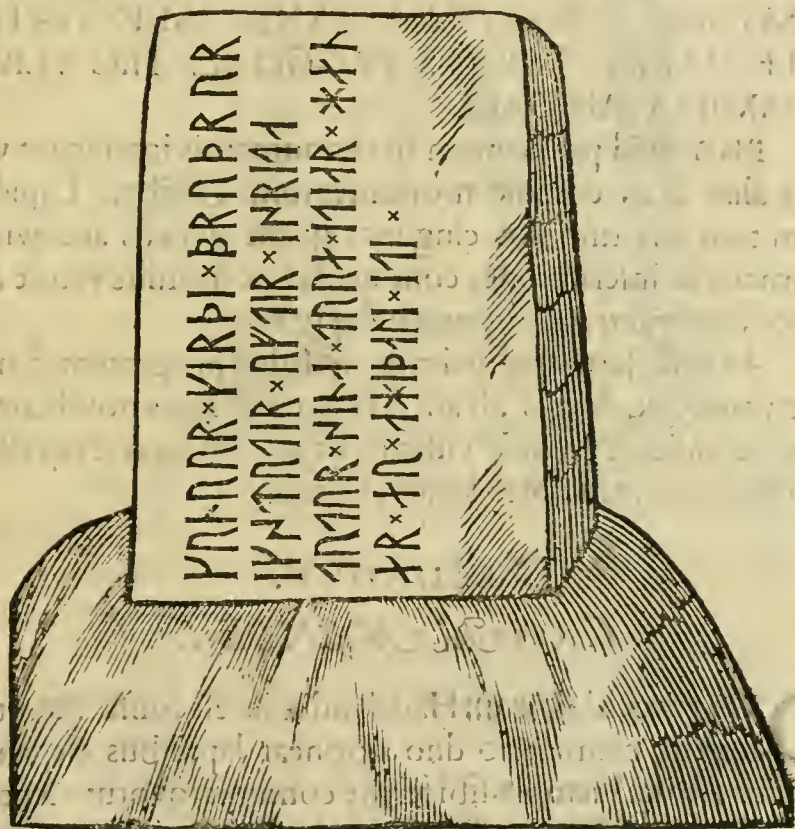
Quod si huic Regi adscribenda sit ejus structura, ante annum Christi millesimum positum fuisse probabiliter colligimus.

Notarum series clara satis, ut illustratione non indigeat uberiori, nisi quod pro *MP* legendum *MM*.

ASLOENSIA.

PRIMUM.

DYNENSE.

IN Provincia *Hadeland* septem fermè milliaribus *Aquilonem* versus à *Christiania* (olim *Asloa*) distante, parochia est *Gram*, quam frequentat inter reliquos, is qui prædium

Dynna colit. Juxta quod occidentem versus, in colle saxum quadratum ferme & oblongum, coloris purpurei conspicitur, quod alterâ sua facie varios ostendat equites armis instructos, ac inter eos quendam prostratum, arcum tenentem ac victas quasi manus porrigentem: alterâ verò hanc inscriptionis seriem.

ÞHKKR + ÞIRÞ + BRN + ÞRNRIYHTNTNR +
 IP4IR + 44RI44 + 4N4NR + 4IK4 + 4NN4 + 44IR +
 *4K + 4R + 4N + 4*Þ4M + 44.

Gunuur girdi bru Thrurigtutur estir Afrita tutur fina, Tuva Etiar han er au Ahidali itt.

GUNILA THRURICI FILIA PONTEM (LAPIDEM) FIERI CURAVIT IN MEMORIAM ESTRITÆ FILIÆ SUÆ, E TUONIS PROGENIE. HIC VERO E FAMILIA AHIDALI.

BRN quid per pontem in monumentis intelligant veteres aliàs dixi, consule monumentum *Tulshoi*. Lapidem enim tam qui tumulos cingunt, quam qui eos alioquin exornant & inscriptiones continent, hoc nomine venire arbitror, *κεκρίδαι καὶ περιουκρίδαι* græcis.

44IR Jam *ette* dicimus, *Slecht*/progeniem, familiam; autor equitibus ab adversa parte sculptis nobilitatem familiæ indicare voluisse videtur, ut notum faceret equestris dignitatis fuisse majores hujus virginis.

SECUNDUM.

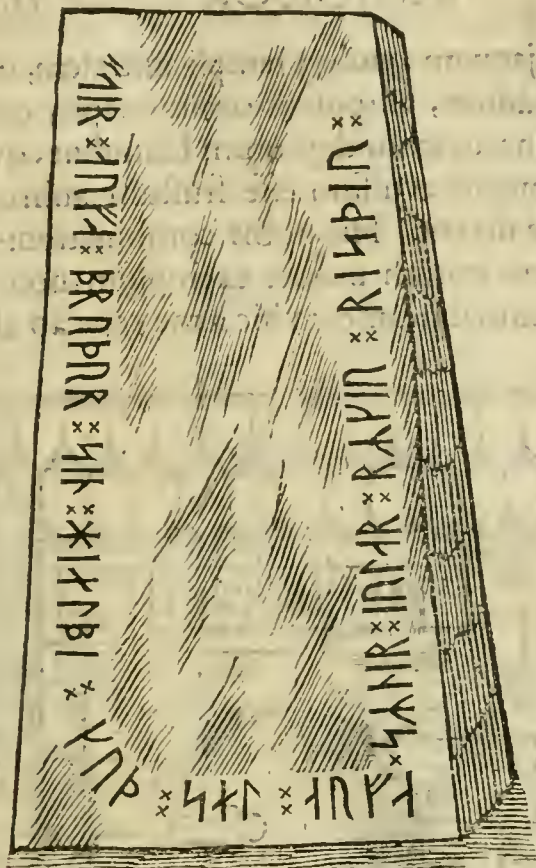
GRAMMENSE I.

Dicta parochia Gram Hadelandix ita est constituta, ut in eodem cœmeterio duo obtineat lapidibus eleganter constructa templa, sibi ferme contigua, quorum septentrionalius D. Nicolao dicatum. A cujus orientali plaga quæ chorum constituit, rudior cippus visitur longitudine sex spitamarum, latitudine ad basin duarum, quadrati oblongioris figura, cujus apex paulatim acuminatur. Inscriptionis

S. C. C. C.

tenor

tenor à dextra ascendit & saxum paulatim ambit, donec in basi terminetur hoc pacto:

HAAR: INAR: RAYIN: RIHIN ITIK HET IP AII:
ANPA: BRNPNR: HIK: *IAABI: YNB: HET: HNPA.

Synir Iular rykiu rifdu stin dise estir Ausa Brudur sin, hialpi Gud sol Ausa.

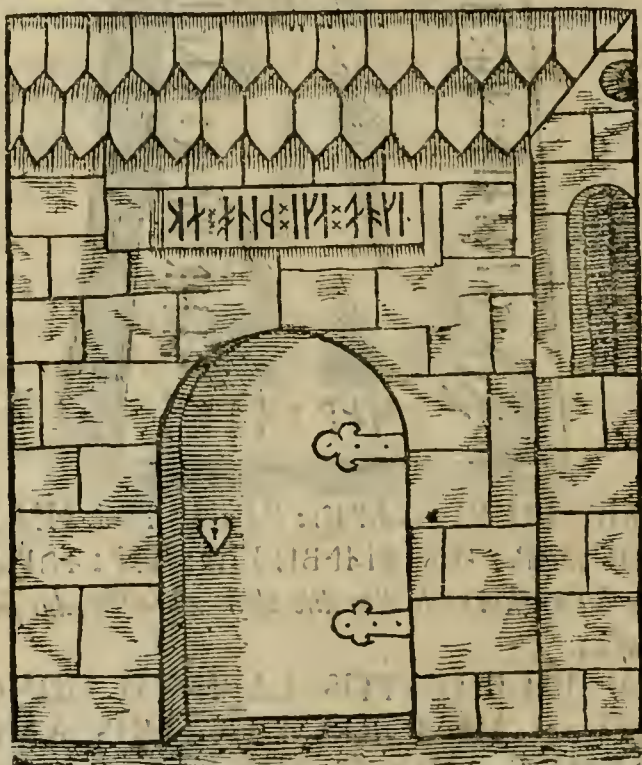
FILII JULII DIVITIS LAPIDEM HUNC POSUERUNT IN MEMORIAM FRATRIS AVONIS. DEUS ANIMÆ AVONIS MISEREATUR.

Ex contextu & collatione cum aliis ejusdem generis monumentis, non est difficile hanc supplere lacunam, eo modo quo in interpretatione latina fecimus, hæc enim desiderantur HETIK HET HET & vestigia quidem P adhuc satis manifesta sunt in lapide.

TERTIUM.

GRAMMENSE II.

Supra januam ejusdem templi australem, qva ad chorum patet aditus, purpureus cernitur lapis, quadratus, pedis longitudine, qvatuor digitorum latitudine, qvem (nisi quis ex saxo duriori avulsum esse frustum animadvertat) laterem facile dixerit. Hic nobis combinationis literarum & intricacionis mirum præbet exemplum, nostrum planè fugiens captum: lineamenta hic à me cape ab aliis interpretationem.

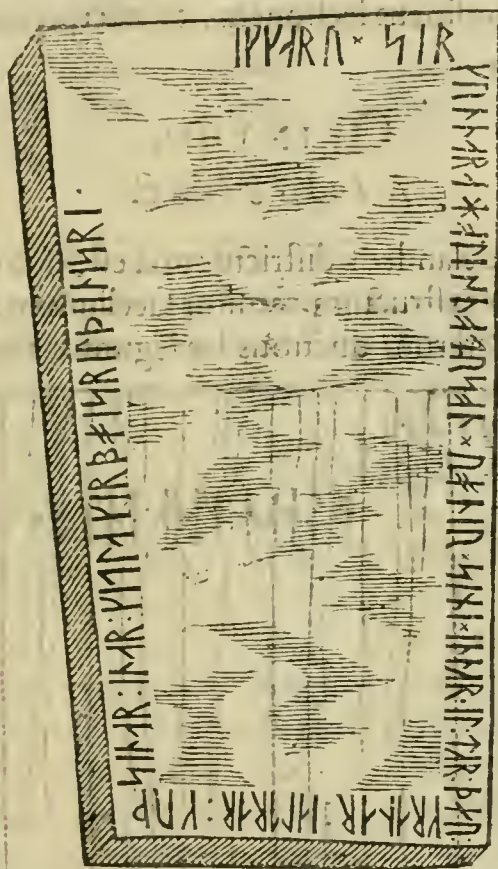

QUARTUM.

GRAMMENSE III.

Ad huc in eodem D. Nicolao sacro templo, in pavimenti medio mox infra chorum, sepulchrale cernitur
laxum

saxum caeruleum, maculis albis conspersum & crebro pedum attritu politum, quadratum, sex pedum cum dimidio longitudine, latiori & suprema parte superat pedes tres, & quia paulatim acuminatur, inferiori sua parte, vix duos attingit. Hoc quamvis mendosum valde ad nos delatum sit, credo quod crebro attritu lineamenta literarum quibusdam in locis detrita & abolita fuerint: quid tamen inde colligam non reticebo, si prius iconem perlustraveris.

Ita lego : *†R. MY†R. HIR. PNMARJ. *†R.
HAT†R. HIR. PNMAR. AT†R. PIR. YR†R
*†R†R. PIR. HIR†R. HIR†R HIR†R P†R†R †R†R
BI PNMAR.

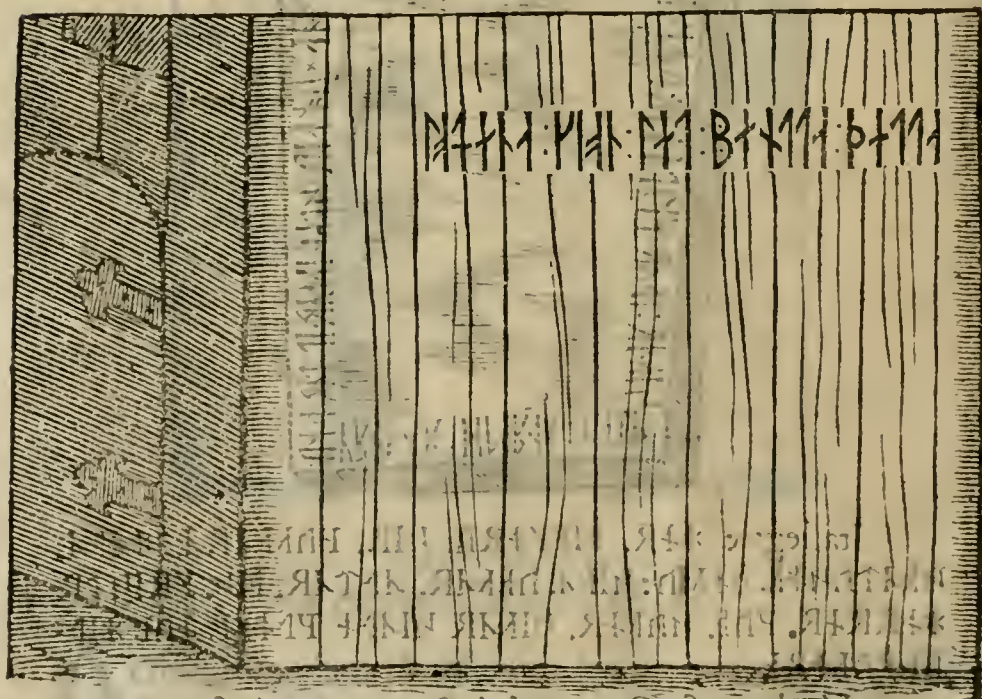
Her ligger sin Gunnara hola Snatuson vermiu sin, unnar al-
tar dis: Kristr herrer Guds suner, sinar siala glede, aug hilpi Gun-
nari. Hic

-29- HIC JACET DOMINI GUNNARI DE HOLA
 SNATI FILII AMASIA SUB ALTARI: CHRISTE DEI
 FILI ANIMAM EJUS GAUDIO PERFUNDE ET
 JUVA GUNNARUM.

Principium deesse suspicor, quocirca supplevi & in tanta obscuritate quod potui præstiti, meliora docenti cedere paratus. Antiquitatem quidem usque adeo magnam præ se non fert inscriptio, notarium tamen apices crebro calcantium attritu aboliti, ut lectionem, ita interpretationem reddunt arduam.

QVINTUM.
KIUSENSE.

IN eodem Hadelandensi districtu curia est **Rius** dicta, propè
quam è ligno exstructum cernitur sacellum in cujus choro
vetustissimis literarum ductibus hæ leguntur notæ.

Ladena Kion let penitta della.

LODENA PULCHRA HOC EXORNARI CURA-
VIT.

Existimare licet hanc curiam, quam jam rusticus qui-
dam inhabitat, olim nobilis aut primatis cujusdam Hade-
landiæ fuisse palatium; quod sacello hoc suis sumptibus
exornavit, attestante inscriptione. Sed quia literæ de pul-
chra quadam Lodena testari videtur, proculdubio illa erit
de qua sermo fit in sequenti Monumento.

VIÆ etiamnum pulchrum nobis indicat, vel formosum.

BHK 114, ornate notat jam *pynte* dicimus, mutata paulu-
lum priore vocali. Sacellum hoc collapsum forte restauravit,
& ornamentis auxit.

SEXTUM.

BILDENSE.

Est & alia curia ejusdem provinciæ dicta *Bilden*; quæ
etiam adjunctum habet sacellum jam ferè collapsum.

In eo aulaum conspiciebatur prisca arte acu pictum &
aræ exornandæ destinatum, in quo & sequens legebatur in-
scriptio, quæ licet saxo non sit, ut pleraq; alia, insculpta, lo-
cum tamen non immerito & hic inveniet. Iconem ejus ex-
hibeo, sed aulaum ipsum inter rariora mea, in Pinacotheca
servo, cujus, ubi lubet, contemplandi dabitur facultas. Lon-
gitudine est trium ulnarum Selandicarum, latitudine unius
cum una quarta: ex panno subcæruleo confectum, cui variæ
figuræ filo diversorum colorum laneo, sunt acu appictæ. Ab
altera enim inscriptionis parte, eqves cernitur eqvo albo in-
fidens, chlamide rubicunda vestitus, manu lanceam tenens
quâ cervum lutei coloris in mediis aquis consistentem;
acriter persequitur, insequente cane luteo. Dum aquila,
pennis versicoloribus procumbentem virum rostro petit.
Ad pedes Cervi fluvius conspicitur in quo quidam viridi toga
instrumento globoso piscatur: pisces videre licet virides, lu-
teos, rubicundos, maculosos, angvilliformes. Alterum in-
scriptionis latus occupat animal, capite leonino, collo eqvino,
Ooo squama-

ste; Feldur af borne og fagrur Sleygiur. Id est: viro cuidam obviam factus Rex, de nomine eum interrogabat. Qui respondens ait: In aula Regià vocor Ager maturus, Arundo novella, Domus graminibus obsita, Lupulus in ramusculo, Pellis ursina & virens Pratum. Sensus est, se dictum fuisse LODIN. Lodin verò appellative siquidem hispidum, seu hirsutum, ut dictum, notet, ac tales sint, ager frugibus maturis obsitus, arundineta, domus cespitibus tecta viridibus, lupulorum ramuli, pellis ursina ac virens pratum, singulis hisce nomen suum comimode exprimi posse putabat. Hoc verò nomen quia tam viris, quam fœminis tributum invenitur, difficile dictu erit quid hoc in loco notet.

In tractu Norvegiæ Vigenfi, vir quidam erat opibus & arte militari præstans LODEN dictus, qui cum negotiorum causa Esthoniæ navigasset, atq; ibidem ASTRITAM filiam Erici Regis, matrem S. OLAI captivam & venum expositam offendisset, eam emit, sibiq; matrimonio junxit. Sustulit demum ex ea filium unum Torchillum Nefle dictum & filias duas, de quibus consule Chronicon vernaculum, Snorronis sturlæ, à nobis editum, in historia Olai Tryggonis.

Alterius LODENI meminit idem Chronicon in historia SVERRI Regis, qui dictus fuit *Loden de Mandvig*. Hic cum Magno Erlingio occubuit anno M CLXXXIV, inter primarios Regni proceres habitus. Nullum horum indicari arbitror, sed fœminam nobilem, quæ in monumento superiori dicta fuit *MÆTIA YIAK*: Pulchra Lodena, cujus sororis filia erat Ragnilta, quæ suis manibus hoc elaboravit Aulæ.

YARYTÆT. Signavit, acu pinxit. A verbo *Jeg mecker* signo & noto. Hinc *YTRY* & *farmerf* signa & figilla dicuntur quibus mercatores & alii res suas notant, ut ab aliis discernantur. Subintelligi hic videtur pronomen *TÆT* hoc.

RAPHIMI. Cum plures hujus nominis in historiis occurrant, quænam illarum sit, cujus hic fit mentio non minus dubium est. Saxo Histor. Danic. lib. 1. refert Haqvinum Regem Nidrosiensium filiam habuisse RAGNILDAM no-

mine, quam Haddingus occiso gigante proco, in uxorem duxit. Verba referam. *Cumq; forte gigante, quendam Niherorum Regis Haqvini filiam Regniidam pactum animadverteret, indignam rei conditionem perosus, per summam futuræ copulæ detestationem, ingenuo ausu nuptias præcucurrit, Norvagiæq; profectus tam fædum Regiæ virginis amatorem armis oppressit.* Sed hæc remotioris ævi esse videntur quam ut huc quadrent. Chronicon Norvagiæ supra allegatum, in historia Haraldi Pulchricomi, refert prædictum Regem in uxorem duxisse filiam Erici Cimbriæ Regis RAGNILTAM, ex qua sustulit Ericum Blodøxe Regni successorem. Obiit autem illa circa annum Christi DCCCLXX, quo tempore Christianæ pietatis nulla in Norvegia extitit cura. Alia itaq; nobis inquirenda restat. Historia M. S. Regum Daniæ *Knitling sagu* dicta, prisca nostra lingua exarata, inter res gestas Svenonis Elstritii, quam Norvegi filium Ulfonis vocant, refert Svenonem hunc filiam habuisse RAGNILTAM nomine, (cujus nostri Historici non meminere) quæ nupta fuit Svenoni filio Eschilli Erlingsonii: hæc propius ad ea tempora accedere videtur, quo hoc aulæum confectum. Historia ita habet. *ἈΝΝΑ ΝΑΡ ΡΑΡΚ*ΙΝ*ΑΝ Ἀ ἈΙΙ ἸΝ*ΙΡΚ ἸΝΚ ἈΥΙΜ ἸΡΝΚΥ ἸΝΜΑ.* Secunda (scilicet filia) erat Ragnhilda quæ nuptui data Svenoni filio Aschilli Erlingsonii. Obiit verò pater hujus Ragnhildæ circa annum MLXXIV. Invenio quoq; in Historia M. S. Sveciæ, consignata ab Olao Petri concionatore Holmensi, in rebus gestis Ingelli, eum filiam quoq; habuisse RAGNHILDAM nomine, quæ ob vitæ integritatem inter Divas relata fuit post obitum & sepulta in Telge. Harum alteram huc referri posse arbitror.

ἸΑἸΑΝΡ. Soror Ragnhildæ Svenonis filia fuit Ingera, quæ Olao Kyrre Norvegiæ Regi nupsit, an verò illa filiam habuerit Lodenam nomine, certò non constat. Altera verò Svetica, sororem habuit unam Christianam;

nomi-

nomine, quam S. Ericus; alteram Margaretam quam Nicolaus Rex Daniæ in uxorem duxit: qui ex ea duos sustulit filios, Ingonem de materni avi nomine & Magnum quem Malignum cognomento, ob flagitia appellant, teste Joan. Meursio Histor. Danic. lib. IV.

Cæterum quod aulæis & vestibis literas suas mandaverint nostrates, in eo imitati mihi videntur Parthos de quibus Plinius lib. 13. cap. 11. refert, quod *etsi in Euphrate nascatur circa Babilonem Papyrus, tamen adhuc malint Parthi vestibus literas intexere.* Nostrates & ligna & cortices, & ossa & quævis obvia, cornua, lapides, ærea machinamenta &c. suis characteribus olim insignivisse aliàs docuimus.

Emblemata & ornamenta hisce addita quod concernit, eorum enodatio difficilis est admodum. Si quid conjecturis nostris tribuendum, Leonem illum solitari-um, insignia Regni Norvegici præ se ferre arbitror, ut indicet se ex Regia familia ortam. Nec obstat quod securim seu bipennem pedibus non gestet, cum illam Leoni à temporibus S. Olai demum accessisse referant. Eques verò ille hastatus cum cane cervum insequens, & piscator pisces in aquis captans, ingenua exercitia quibus se oblectare solent magnates & terræ marisq; dominium præ se ferunt. Sed Aquila prostratum hominem rostro & ungvibus laniantem bellicas artes, (ut in saxo Tøtten- si aquila, canes, equi, equites & alia ejus generis) denotabit. Nihil enim tritius apud præscos, quam ubi in bello cæsos describere conantur, eos vulturibus & aquilis in escam datos canant. Hinc illa in Epicedio Regneri Lodbrog versu 2.

NRÞRY PRÞNY NRÞY

AV PRÞNY PRÞY

PRÞNY NR.

Vulnerum amnes avidæ feræ

Et flavipedi avi

Accepimus.

Per avem flavipedem vulturem aut aquilam intelligens.

Item v. 3.

YTRĀ PĀIKPNY ÞĀ PĀPĀ
PIHĀIKP ĀP ÞNI NIPĀ

*Aquila tunc impetravimus sufficientem
Hospitii sumptum in illa strage.*

Et vers. 3.

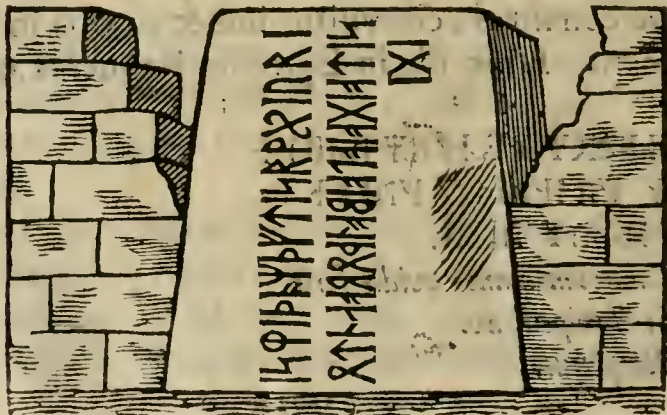
*APĀYĀĀN ÞĀ RĀPĀĀ
PĀRIĀ IKĀPĀRIĀ ĀINY
ĀIRĀ BRĀP ĀP ĀPĀĀ.

*Habere potuerunt tunc corvi
Ante Indirorum insulas*

Sufficientem prædam dilaniandam:

Vide totum illud Epicedium ad calcem Literaturæ nostræ Runicæ, & plura huc spectantia invenies.

SEPTIMUM.
TUNENSE.

Provinciæ *Borgeshssel* dictæ caput olim erat civitas opulenta & splendida *Sarpsborg* aulâ Regum Norvegicorum imprimis nobilitata. Hinc non procul extat templum Tunense, in cujus cœmeterii occiduo latere saxum conspicitur rude utrinq; literatum, quadratum fermè, duabus ulnis supra terram eminens, cujus latus alterum olim muri coagmentatione tectum erat, sed jam remotis obsta culis oculis obvium. Ejus delineationem exhibere placuit, et si de interpretatione planè desperem.

Ejus in Literatura nostra Runica capite decimo mentionem fecimus, atq; inter ea retulimus quæ rariora & intricatiora dicuntur. Si quis *Dædalus* ex hoc nos expediverit labyrintho, magnum à me inibit gratiam: cum amicis hujus literaturæ peritis, quotq; quot inveni, sæpius de eo contuli, sed frustra. Vide ejusdem census *Leragrienſe* in *Blekingia*.

OCTAVUM.
HOVGARENSE.

Ejusdem tractus est *Pærochia Tegneby* quæ inter templo *Stæale* adscriptos colonos unum fovet, qui curiam *Houger* dictam incolit. Hic non procul ab ædibus, in loco uliginoso monumentum extat saxo inæquali, rudiusculo, subcinereo insculptum, longiori sua parte ulnas circiter sex habens, circa basin in latitudine unam. Disiectum jam jacet & quadam sui parte terra obductum; quin tamen olim apice elevato erectum steterit non dubito. Inscriptio non satis liquida: hæc tamen percipere utcunq; mihi videtur.

- *ILLAUR JEMTUS LAPIDEM POSUIT INa &c.*
 - Fragmentum esse arbitror, nec omnia plene exa-
 rata quæ huc spectabant.

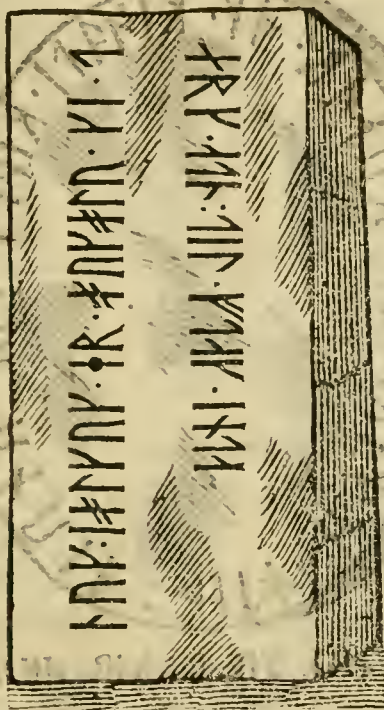
NONUM.

HOLMENSE.

PRIMUM.

Nec minus obscurum illud est fragmentum quod
 muro templi Holmenfis inseruerunt architecti. Hoc
 autem templum propè Friderichstadium est, in territorio
 Borgefysset/membrum parochiæ Borge. Mox in ejus a-
 ditu

ditu saxum occurrit oblongum gryseum binis caracte-
rum seriebus ita insignitum, ut sibi obversæ esse videan-
tur, quidam eorum muro occultantur, quidam una
cum saxi particula abscissi sunt, qui restant hac forma
ad nos sunt delati.

HNY. IFFNY. IR. #NY#N. VI. 1. IRY, IIR. III.
YNY. IRI:

Aug. Iolug er oukolu ki t erg etn til stag iata.

Literas hic habes, sed sensum nullum. Existimo in-
scriptionem uno continuo se inflectente & recurrente
tractu constitisse. Unde factum ut capita notarum sibi
invicem obversa jam conspiciantur. Sed certi quid vix
inde datur colligere, ni integrum exhibitum fuerit.

DECIMUM.

HOLMENSE

SECUNDUM

Ppp

la

IN tractu eodem alia est Rustici curia *Holm* dicta, in qua saxum cernitur ovale, purpureum, in circumferentia quatuor ulnas cum dimidia continens, ac ambitu suo hanc ostentans epigraphen.

ԺԱՌԿՐ: ՔՐԷ. ՄԻՐ. ՐՈՒՂՐ. ԺՐ. ՐԻԿԱՆ. ՐԻԿԻ.
 ԿՈՒԿՏ. ՔԻՈՐ.

Oilastr gerd mig Runar oc Risali risdi stina disa.

OILASTR. MIHI RUÑAS FÉCIT ET RISALI
HUNC LAPIDEM SCULPSIT.

UNDECIMUM.

TOSOGONENSE.

TOfnes parochia est propè Fridrichstadum, ei adjacer colonus in *Tossog*/cujus horreum saxum fulcit itidem purpureum & ovale, minus tamen aliquanto quam prius delineatum: Ejus namq; peripheria tres habet ulnas Selandicas cum quarta una. Rude est & fabulosum, inscriptio crucis instar decussatim se secat in hunc modum.

КІУП-

utrinq; pergendum; observato ellypseos jam dictæ tenore. Moris olim fuisse ut eorum inter quos ordinis aut dignitatis prærogativam nullam esse voluerunt, nomina orbi inscriberent ut nullus eorum primus, nullus ultimus, sed par omnibus honor, eleganter docet Joh. Seldenus in notis ad Marmora Arundeliana. Inter quæ & unum depingit orbiculare, Libero, Sylvano & Herculi dicatum, quod pari modo inscriptionem delineatam ostentat. Citatur & elegans hoc Ausonii in ludo septem Sapientum, ubi Solonis inter reliqua hæc sunt verba.

*Recte olim ineptum Deiphicus lussit Deus.
Quærentem quisnam primus sapientum foret.
Ut in orbe tereti nomina eorum inscribens
Ne primus esset, ne vel imus quisquam.*

Urbanum & hoc Urbani Pontificis celebratur. Qui cum sodalitio Franciscanorum injunxisset, ut ei nomina exhiberent ex ipsis tria, quorum unum in Cardinalitiam dignitatem eveheret; illi circulari figura exhibuere, ne à loci nominis prærogativa, quis dignior eis censeretur videretur. Sed ille, *ordinem, inquit, pervertistis, & ego ordinem pervertam.* Omisissq; sodalibus ita designatis, præfectum ordinis, quem Generalem vocant, Cardinalem creavit. Sed in nostris hisce monumentis, nulla talis subesse potest causa, cur rotundæ vel ovalis potius figuræ saxi, quam aliis inscriptiones sint mandata. Unius enim singula præ se ferunt auctoris & defuncti nomen, in quo non potest nominis esse ordo, qui exhibetur. Ab arbitrio igitur fundatoris, figuram dependere necesse est.

DUODECIMUM.

TOTTENSE.

Sub Hadelandiæ præfectura censetur Totten. Hic in curia coloni cujusdam, elegans cernitur obeliscus quatuor ulnarum altitudine, latitudine juxta basin, trium quartarum, tribus sui lateribus partim literis partim Iconibus & ducti-

ductibus intricatis exornatus. Quanta fieri potuit curâ
singula hic ob oculos ponere tentavimus.

Latus 1.

Latus 2.

Latus 3.

Primum latus hæc habet à basi in apicem excurren-
tia.

INRNK : RTHII : HTIK : FIKI : THIR : HNIK :
NTHI : *AKKI : THII : ANP : YNRK : AP : *RIFIRIFI :
NTHK : NRNT : HNIK :

*Jurun reisti stain dini estir Eivin venis, hanna ehta aug Gurdn
af Grigariki vien urula Eivin.*

JURUNM LAPIDEM HUNC POSUIT IN ME-
MORIAM EIVINI AMICI SUI, IS MATRIMONIO
SIBI JUNXIT GURDN E GRÆCIA, EIVINI AMI-
CA ETIAM ERAT URULA.

Ppp 3

Quan-

Quantum ex his colligo, monumentum hoc Evino positum est ab amasia aut concubina sua Juruna, quæ refert hunc Evinum matrimonio legitimo sibi Junxisse GURDAM forsan Gunaram quandam è Græcia, & adhuc dilexisse aliam Uralam nomine.

INRHK nomen fœminæ est etiamnum in Norvegia & Islandia familiare multis. Invenio quandam hoc nomine In historia Haraldi Pulchricomi, cognomento *Skaldmœ* eo quod in Pœsi prisca, felix & celebris extiterit, cujus etiam in historia Norvagica citatur carmen quod conscripsit de dissidio inter Ericum *Blodøx* & Haldanum *Swarte* fratres, Haraldi Pulchricomi filios, feliciter composito. Et certe indiciis haud levibus adducor ut credam eandem hanc fuisse quæ hoc monumentum posuit, tum quod Poetria in hac arte versatissima fuerit, tum quod eodem sæculo vixerit Evindus *Skaldaspillere* dictus, qui omnium tum existentium Poetarum princeps habitus. Cui hanc Jurunam, vel ob communia studia, in amoribus fuisse verò videtur simile.

HNHK arbitror, ut dixi, hunc esse Evindum qui ob carminis præstantiam dictus est *Skaldaspildere* vel *spildskald*. E regia natus erat profapia & magnæ autoritatis vir, eius enim avia erat filia Haraldi Pulchricomi. Tenerè admodum dilexit Haqvinum Adelstanum in cujus laudes varia cantavit, & econtra in Ericum *Blodøx* ejusque filios qui Adelstanum vita & regno privarunt, diras evomuit. Unde ab Haqvino *Grafelder* ad necem quæsitus, amicorum intercessionibus veniam obtinuit, hac lege, ut Grafeldero aureum, quem possidebat annulum, *Molde* dictum, dono daret, ac in aula ejusdem posthac, res bene gestas versibus suis decantaret. Variæ ejus citantur in historia Norvagica cantilenæ; inter reliquas & quandam commendant in honorem Islandorum compositam, ob quam (collato viritim argenteo nummo) pugione argenteo affabre elaborato eum remunerarunt. Hunc in eorum honorem assiduè gestabat, usque dum summa ingruente necessitate & annonæ caritate, urgen-

gente (tempore Haraldi Grafelderi circa annum Christi D CCCCLXVI) eo ut & arcu suo præstantissimo, sibi ad vitam necessaria comparare coactus fuerit. Miles fuit eximius, aliquot regum consiliarius intimus. Plura in Historia Haraldi Pulchricomi, Eriçi Blodøxi, Haqvini Adelftani, Haraldi Grafeldii & aliorum de eo leges, eorum namq; temporibus floruit & res gestas cecinisse.

NIKKamicus. Concubinas suas olim etiam amicas vocabant.

*RIPIRIPI nota * pro G posita quandoq; occurrit ut hic legendum videatur Grikarigi seu Græcia, quasi innuat legitimam ejus uxorem fuisse Gurdn de Græcia. Sed quia non invenio Evindum hunc unquam in Græciam navigasse. Suspicio legendum esse *RIPIRIPI Xingarisi. Totus enim iste districtus in quo Hadelandia & Totten; olim vocabatur Xingerise. Hodie vicina provincia etiam hoc obtinet nominis: familiare verò fuisse priscis R literam in vocum initiis aspiratione ditare alibi docuimus.

NIKK: ut NKK masculinum, ita NIKK foemininum amicam seu amasiam notat, quas plures habuisse videtur Evindus, ex quibus unica Jurund utpote Poetria, hunc supremum ei exhibuit honorem, in ejus memoriam monumentum ponendo, quod factum colligo circa annum Christi D CCCCLXX.

In secundo latere præter aquilam extensis alis in summitate conspicuam, equos quatuor, equitem suis instructum armis, & eqvo insidentem, hanc invenies literarum seriem.

YIF I NI44N4Y 4NP4AR4 INK IKI. IN4R444N4R
I NI44*44Y. IPNI. R444PI. 44IK. 4444 444IR 44444
44NP 44444 4444K 4444IR 4444

Midl i Vitaubm aug karda sun sin Svartaude i Vitaholm. Igli reisti stein dena estir Thorat aug munti stein jefstir dufi.

MIDELUS DE VITAHOLM ETIAM FILIUM SUUM DEPLORAT SVARTAVDUM IN VITAHOLM. EGILLUS SAXUM HOC POSUIT IN MEMO-

MORIAM THORALDI ET MEMORIALE ILLI SEST
HOC SAXUM.

Uti liberè dicam quid de hoc monumento sentiam; arbitror hanc inscriptionem quæ Egillus in Thoraldi & aliorum; quorum hic fit mentio; memoriam; hoc saxum posuisse fertur, antiquiorem esse priori & cippum ipsum hisce primitus exornatum atque hic locatum fuisse: sed temporis progressu collapsum ac denuò à JURUNA situi pristino restitutum novisque; characteribus in memoriam Evindi exornatum; vel junctim ab Egillo & JURUNA collatis operibus id factum fuisse.

Uti Magni æstimii virum fuisse oportet, qui prædii seu arcis suæ *Viteholm* mentionem hic simul fieri curaverit; sed ubi aut quale hoc *Viteholm* mihi non constat.

PARAT Thoraldi sæpius fit mentio in historiis. Saxo noster lib. 1. quendam nominat Thoraldum Sveciæ regis Hadingi filium, qui à Noverca cum fratre, ut variis periculorum generibus implicaretur, regio tandem pecori præfectus est. Alterius Thoraldi meminit idem lib. 10. mox in principio, quem forsan non absurdè huc traxerim. Refert enim Haraldum Grafelder contra Haqvinum Adelstanum, auxilia à Danis petiisse & impetrasse, & in bello isto quo Haqvinus occubuit Thoraldum rem strenuè adeo gessisse ut cum ad exturbanda hostium terga in insidis esset collocatus superveniens, edito in aciem impetu, *Karlshof*to mortem; Danis fugam inflixerit. Huic autem Thoraldo commilito fuit Egillus qui in hoc monumento IPM dicitur, de quo refert historia Norvagica in Haqvino Adelstano, quod cognomine dictus fuerit *Bliffers*/quodque juvenis dum esset miles extiterit fortissimus & Haraldi pulchricomi signifer, quodque eo in prælio, quod Haqvini Adelstani præcessit interitum (circa annum Christi CMLIX) occubuerit ac ex puppibus hostium confectâ post obitum magnificâ pyrà, à Rege sit tumulatus, additis cippis & saxis grandibus rei gestæ memoriam in perpetuum conservaturis. Pulchrè adeo hæc mihi coherere videntur.

dentur, & historiæ tam Danicæ quam Norvagicæ consentanea esse. Probabile namq; videtur Egillum *Blissert* hujus monumenti primum authorem, eodem memoriam commilitonum suorum *Thorlvi*, *Midlii* & filiorum ejus ad seram posteritatem propagare voluisse. Idemq; deinde à *JURUNA* locupletatum & memoria amasii sui *Eyindi Scaldaspilleri* illustrius redditum.

ΥΝΚΑ ΗΛΗΚ id est memorialem lapidem seu cippum, qui horum memoriam ad posteritatem propagare posset.

DECIMUM TERTIUM.

TEMPLUM MIRABILE.

IN hujus Dioecesis Provincia *Telemarchica*, parochia *Hollen* dicta, templum mirabile extare à fide dignis, qui viderunt & illustrarunt, accepi, utpote quod in recto cœmeterium tenet, in quo Mortuos sepelire consueverunt accolæ. Rem brevibus perstringam. Lacus quidam aquæ dulcis *Nordsoë* dictus qui per varios anfractus tandem in mare dilabitur in *Tellemarchico* cernitur districtu, sesquimilliare circiter ab urbe *Sceen* distans, huic adjacet rupes miræ altitudinis & vastitatis, quam accolæ *Vear* vocant. Hæc circa medium ita arte excavata est, ut templum olim constituerit nullis columnis, nulla testudine, adventitia spectandum, sed è vivo saxo excavato elaboratum, altari aliisque ornamentis Ecclesiasticis decorum, ac D. Michaeli dicatum; jam verò incendio misere defædatum. In concamerationis meditullio, altius aliquanto excisum conspicitur foramen, cui ex ferro adhuc aptata ansa, campanulæ, ut volunt, suspendendæ deputata. Unicus per januam satis amplam ad illud patet aditus, ac per eandem lumen admittit. Qui eo tendebant, aut per lacum rupem navigio petebant, quam deinde mediantibus trabibus ligneis ac scalis pensilibus ascendere cogebantur, donec ad januam perventum; aut ab alia mon-

tis parte per scalas rupi incisas descendere ad eandem solebant. Scalæ lignæ quæ à janua deorsum tendebant ante aliquot annos incendio correptæ, templo quoq; ruinam intulerunt, combustâ arâ & reliquis ornamentis, unde carbonibus & cineribus adhuc conspersum pavimentum, reliquum verò fumo denigratum apparet.

In summitate Rupis supra templum hoc, coemeterium adhuc extat, cruce insigni dotatum, tumulisq; frequentibus conspicuum; in quo accolæ quæ cis montem habitant, mortuos sepelire solent; ab altera parte per lacum ad illud non datur aditus, qui plures simul incedentes admittat. Magnus hic olim in festo D. Michaelis (in quo encænna ibidem celebrare consueverunt) hominum confluxus; ritus ac ludi varii, qui jam aboliti.

De origine & fundatione hujus templi, certi quid non constat. Suspicio fanum fuisse Idololatricum in Christianos usus tandem conversum.

STAVANGRIENSIA.

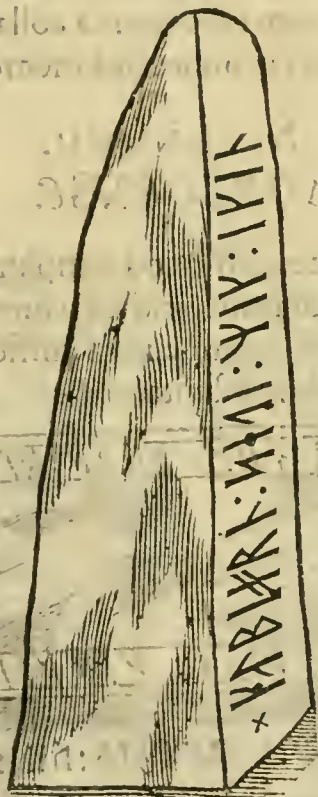
MONUMENTA quæ in Dioecesi Stavangriensi extant, suis sumptibus & labore non exiguo colligi curavit vir Reverendus & clarissimus Dn. M. Thomas Vegnerus hujus provinciae Episcopus vigilantissimus, qui ut non secus sua industria in priscarum inscriptionum rudibus colligendis, Stavangriensi Dioecesi famam conciliaret, ac ejus antecessor Topographica ejusdem delineatione, nihil intentatum reliquit. Quod verò eventus in omnibus votis minis responderit, variis tempestatum imputandum injuriis, quæ cautium soliditati parcere nescia, multos literarum abstulerunt ductus, saxa ipsa corruerunt, vel solo impacta fregerunt, magno venerandæ antiquitatis detrimento. Nec parum laudabilibus ejus conatibus obstitit penuria eorum qui priscæ nostræ literaturæ scientia instructi, suam hisce impendere operam potuerint. Grato interim animo viri Religiosissimi excipienda

enda est opera, quam alii ut imitentur, patriæ amor & publicum bonum merito stimulare deberent. Quæ accepi-
mus limâ nostrâ aliquantulum polita, fide haud sublesta
hic offerimus.

PRIMUM.

BOENSE.

A Metropoli Diœcesis Stavangriensis vix unius milliari-
intercapedine distat Curia *Bô* dicta, Parochiæ *Ranneber*
subjecta. Hic cippus, à basi latiori in apicem acutum sur-
gens, reperitur, materiæ solidioris, coloris cinerei, longitu-
dine septem ulnarum, latitudine duarum, crassitie unius
quartæ, notas hæc exhibens.

YIP: IPIK. KALBIORN SETI MIG IGIN.

Kalbhorn seti mig igin.

Q992

KAL

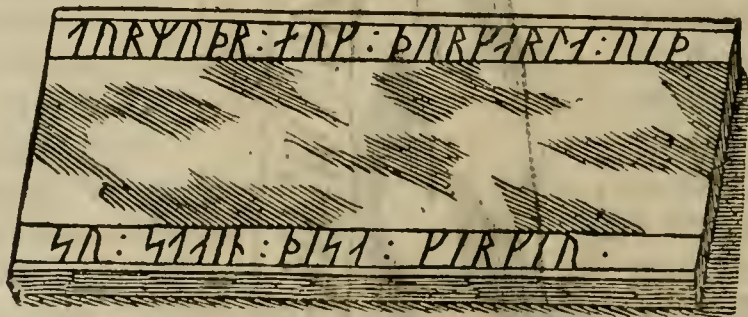
KALBIORNUS ME REPOSUIT.

ΥΑΒΙϠΡΚ ex voce ΒΙϠΡΚ qvampIurima extant veterū nomina composita, cujus sensus & hoc, forsan à *Kal* vitulo, vel frigido & *ur/o* conflatum. Frequentius est *Halbiorn*, & nescio an suspicari liceat hic ita exaratum fuisse, & reliquos * literæ ductus transversos oblitteratos fuisse, remanente unico illo. Pro ΒΙϠΡΚ in aliis ΒΙΝΡΚ lego. Extat & in hac voce observanda coalitio duarum literarum in unam: nam pro Α & Ν unam habes compositam ΑΝ.

Sequentium vocularum ductus multum depravati; verum ita ut scripsi commodè restituti posse videntur. In ultima Υ Κ dubius adhuc hæreo: suspicor plures in hoc lapide fuisse notas, ab eo qvi notavit non animadverfas. Hic tamen inscriptionis sensus esse potest. Kalbiurnus saxum ab alio positum, temporum verò injuria collapsum suo situi restituit, ne tam præclari monumenti memoria oblitteraretur.

SECUNDUM.
SORBOENSE.

IN *Rennerfoè* cœmeterium qvòd templum cingit *Sôrboense* lapidem tenet quadratum, rudem, cinereum, qvatuor ulnarum longitudine, duarum cum semisse latitudine, pollicum trium crassitie, hæc ostentantem.

ΑΝΡΥΝΡ: 4ΝΡ: 6ΝΡΥΑΡΚ: ΝΙΡΥΝ: 44ΑΙΚ: ΠΙ4Α:
ΥΙΡΥΙΝ.

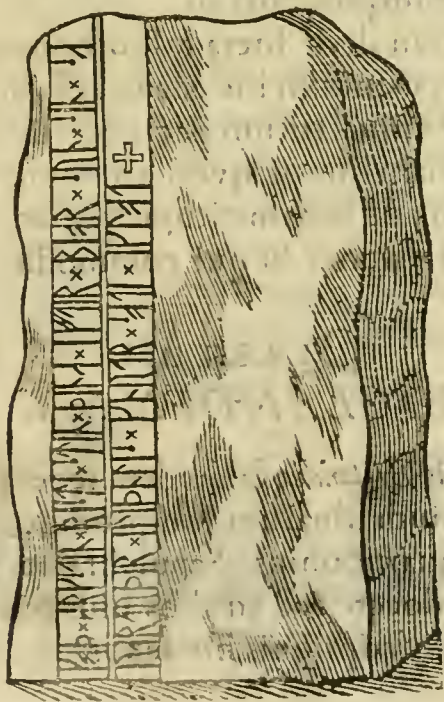
Turmudr aug Turkarln visdu stajn difa Kirkiu.

TURMODERUS ET THURKILLUS LAPIDES
HUIC TEMPLO SACRARUNT. NI.

Extat in eadem insula *Renneroe* sub templi primarii stru-
ctura, lapis Runicis notis insignitus, cujus neq; lineæ omnes,
neq; magnitudo haberi potest, eo quod maxima parte tem-
pli parietibus tegatur, quædam ex eo excerpta sunt literæ,
quas hic subungere libet, ut ex iis constet, quam difficile sit
ex ejusmodi præve descriptis lineamentis certi quid colligere.
Hac serie eas accepi.

TERTIUM.

EVIENSE.

IN Præpositura *Røbygdelaag* dicta, cataracta aquarum magno impetu se de cautiis præruptis præcipitantium extat, vernaculè *Fennie fos* dicta. Huic ex adverso in parochia *Evie* saxum positum reperitur, oblongum; quadratum, cinereum, trium ulnarum mensuram in longitudine habens, trium, quartarum ulnæ in latitudine, quæ Evronotum spectat literis grandibus exornatum in hunc modum.

ƲǼƲ ✕ ǺŲǻǻ ✕ Ǻǻǻ ✕ ǻǻ ✕ ǻǻ ✕ ǻǻ ✕
 ǻǻ ✕ ǻǻ ✕ ǻǻ ✕ ǻ ✕ ǻǻ ✕ ǻǻ ✕ ǻ ✕ ǻǻ ✕
 ǻǻ ✕ ǻǻ ✕ ǻǻ ✕

God Arkstin ristli stin dina istir Bior sun sin sa var tudr i Lidnls, Knuter sati iklot.

BONUS ARKSTINUS SCULPSIT LAPIDEM HUNC IN MEMORIAM BIORNONIS FILII SUI, QUI OBIIT IN LIDNLIS, CANUTUS POSUIT ORNAMENTA.

Plæraq; hujus monumenti per se satis clara ǺŲǻǻ ǻǻ duabus vocibus scriptum habuit Apographum, sed non dubito quin unica sit vox, nomen habens ejus qui hoc monumentum poni curavit.

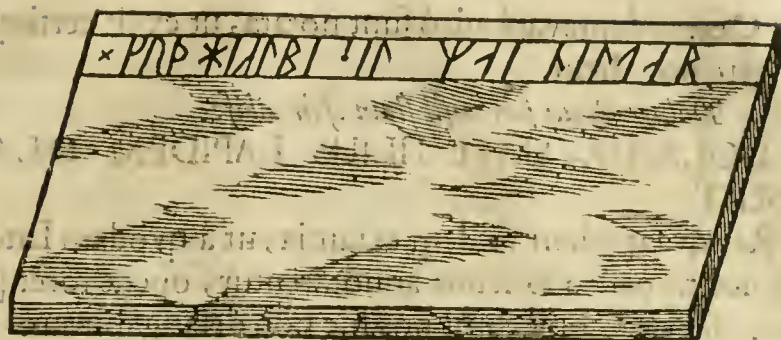
ǻǻ, forsan deest litera k Biornonem intelligit.

ǻǻ. Aut mendum hic esse necessum est, aut quidpiam nobis jam minus tritum hac voce indicari, arbitror, suspicor quidpiam innui quod ad hujus monumenti complementum aut ornamentum spectet, quocirca per *ornamenta* reddidi, donec sit qui commodius quid inde eliciat.

QUARTUM. BYGLANDENSE I.

Curia pastoris *Bygländensis* lapidem tenet planum, quadratum, trium ulnarum longitudine, unius latitudine, crassitie quartæ unius. Sepulchralem fuisse & figura & inscriptio docet. Sed ad alios usus tractatus, jam disiectus jacet. Inscriptionis hic tenor.

YNE

YNE *IAIBI IN YAIKIMAR

Gud hialpi fil Mainiltar.

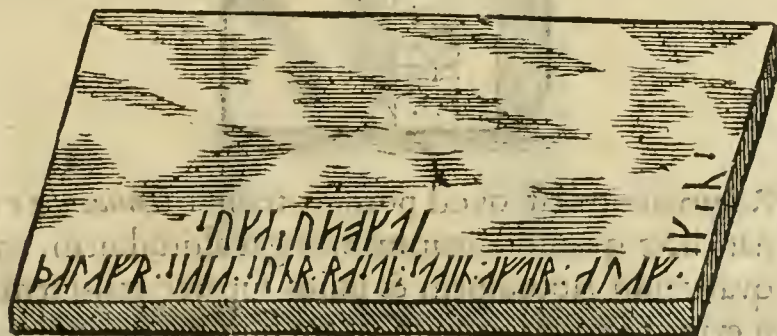
DEUS IUVENT ANIMAM MAINILTRÆ.

Christianum est, nec usq; adeò magnam præ se fert antiquitatem. Votum Christiano dignum locum fusioris encomii occupat.

YAIKIMAR, suspicor legendum esse AYKIMAR, ita enim aliæ habent inscriptiones, & tritum satis hoc nomen in historia Norvagica.

QUINTUM. BYGLANDENSE. II.

Eiusdem census & alter lapis est, qui in eadem extat curia: sed minor aliquanto, trium utpote ulnarum cum dimidia longitudine, totidem quartarum latitudine, crassitie dimidia quartæ. Jam eo situ ut pedibus omnium teratur. Hæc autem habet:

YAIKIMAR YAIKIMAR YAIKIMAR YAIKIMAR YAIKIMAR

Cate-

Cætera depravatè adeò sunt notata, ut ex iis certi quid colligere non detur.

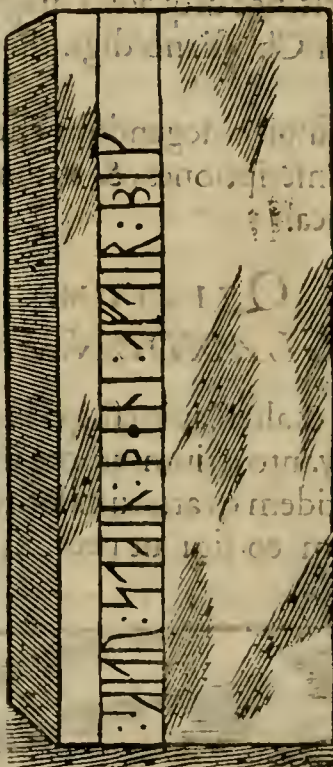
Dolafr Siaia sun raisti stain estir Alaf.

DOLAFUR SIAJÆ FILIUS LAPIDEM OLAO POSUIT.

Reliqua quidem ibidem extantia, ut à quodam Literatura nostræ perito exactius annotarentur, operæ foret prægium. Incertis conjecturis nos hic non defatigabimus.

SEXTUM.

OMLIDENSE.

FRagmentum est quod portam templi *Omlidensis* exornat, licet quatuor ulnarum attingat altitudinem, trium quartarum latitudinem & unius superet crassitiem. Id enim evincit tam principium quam finis inscriptionis, quæ in ea desiderantur, nisi in aliis ejusdem lapidis lateribus, quæ de-

desunt: extare quispiam ostenderit. Latus templi australe, occupat monumentum, sed literarum notæ occidentem spectant. Aliunde huc translatum esse constat, usibus hisce ut inserviret.

IAIAN: HAIK: BIK: TP4IR: BIK

Saitu stain deni estir Pik.

LAPIDEM HUNC POSUIT PIK.

Desideratur tam integrum nomen ejus qui lapidem posuit, quam particula ejus cui positus est, ex quo tres tantum supersunt literæ, quæ de aliis quas non accepimus testari possunt.

SEPTIMUM.

AVELSNESENSE.

Dolendum temporum ac tempestatum injuriis adeo obliterata esse ea, quæ grande illud saxum occuparunt,

Rre

quod

quod prope templum spectatur *Avelfnesense*, ut ex iis certi quid colligere non detur. Ipsa saxi facies pyramidem referens, & Magnitudo suspicienda majestatem præ se fert, & de inscriptionis testari potest momentis. Longum est ulnæ decem cum dimidia, latum unam cum semisse, crassum quartam ulnæ, occidenti residuos notarum tractus obvertens. Qui quamvis sensum nullum suggerant, annotandi tamen hic sunt, ut si quis tandem accuratiori indagine eos lustraverit, collatis omnibus, aliquid eruat posteritate dignum.

Inter ea quæ magnam spirant antiquitatem suo merito repono: dignum quippe cui plus operæ impendatur, cum dubium non sit, quin de re memorabili testetur.

OCTAVUM. TUNSTADENSE.

D *Aliorum* præpositura inrer reliqua *Tunstadense* tenet templum, nuperè renovatum. Hic ubi campanæ suspensæ detinentur, cernere licet asserem ex veteris templi structura adhuc asservatum, qui juxta longitudinem hæce notæ cultro incisæ ostentat. Duo verò in eo continentur literarum ductus; quorum prior hæc habet.

ΒΗΙΡΝΗ: ΒΑΝΝΗ: ΑΒΕΡΙΑ: ΨΑΥΝΗ: ΨΑΡΙΑ:
ΨΑΙΣΤΗ: ΠΟΥΑ: ΙΑ*ΑΚΗ: ΑΙΡΑ: ΥΡΑΥΑ: ΑΚ: ΑΡΑ:
ΑΥΙΑ: ΑΚΑΙ: ΨΗΥΑ: ΗΥΝΗ: ΥΗΥΤΗ: ΠΗ reliqua hujus ductus desiderantur, siquidem asseris particulam abstulit temporis injuria: sensus verò horum hic est:

PETRUS, PAULUS, ANDREAS, MARCUS, MARIA, MATHEUS, LUCAS, JOHANNES, TETRAGRAMMATON, AGNA, AGIOS, ANNAIL, MISSAEL, JESUS, CHRISTUS GU.

Literatum series altera hæc habet.

ΨΑΡΙΑ. Ψ. *ΙΠ: *ΙΠ: ΗΥΝΗ: ΥΡΗΥΤΗ: *ΙΠ: *ΑΥΑ
MARIA. M. bila bila Iesus Christus bilp Etakon.

MA-

MARIA MATER SANCTA SANCTI JESU
CHRISTI JUVA-HAKONEM.

In serie prima contextus literæ quædam haud probè satis erant exceptæ, quæ tamen ponderata sensus vi & emphasi, facilem admiserunt limam. In prima voce B+1Rh! pro P & 1 positum erat Y. In 1KPR+1 post K punctum notavit, loco P & R hanc notam YR exhibuit, sed forsân 4R scribendum erat. Vocem Tetragrammaton in tres distinxit separatas classes hoc pacto: Tetra. Gramma. Ton, tribus punctis quamvis separantibus, Græcæ linguæ imperitiâ. Minora spha'mata non annotabo. In altera serie rariores aberrationes, sed vox penultima plane erat depravata. Post primam vocem, loco puncti posita erat I. Hanc sequitur Y litera sola etiam cum puncto, quæ an MESSU, an MAGDALENA an MODUR denotare debeat, non adeo liquidum, in posteriorem tamen sententiam inclino, ut sensus sit. Maria mater sancta sanctissimi Jesu Christi juva Haqvinum.

*1Y1K Haqvinum notat. Existimant accolæ vetus templum ab Haqvino Rege Norvagiæ exstructum fuisse in honore D. Mariæ matris Christi, unde etiam nunc templum D. Mariæ vocatur. Olim verò hic quotannis magnus celebrabatur conventus, quem MARIU MESSU indigebant, Enceniis, missæ celebratione, aliisq; tum consuetis ritibus nobilitatus.

NONUM.

LUNDENSE.

LUndensi parochiæ annexa est *Tuneftadensis* de qua supra dictum. Ea verò suis etiam non destituitur priscæ literaturæ notis. In hoc enim Lundensi templo janua est carie & vetustate ferme consumpta, cui notæ quædam tribus in locis incisæ conspiciuntur, quarum sensum non adeo facile assequetur is qui majorum varios literas intricandi modos non observaverit.

RANULF RALGNES forsan Agnes: secundum legendum censeo RANULF *Ranulf*, nomen proprium satis frequens. Infima inversum ni ponas nihil colliges, pro IPA forsan PIPA ponendum. Hoc pacto sequentia elicies ab ultimo auspiciando YIPA RANULF HAN YMAR; conventus Ranulfi filii Glari. Hic forsan januam istam suis sumptibus templo dedicavit. Olim societates & conventus quibus à Divis appellationes tribuebant, *Gilde* vocabant ut *S. Olafs gilde* &c. De his ita Henricus Spelman in Glossario. *Gilda* (exteris *Gildoria*) est societas quorundam puta charitatis, religionis vel mercaturæ gratia confederatorum, bonæ quædam interdum & prædia, necnon aulam societatis prætorium, habentium communia. Latinis collegium, fratria, fraternitas, sodalitium adunatio. Hincmaro confratria. Aristoteli, Plutarcho & Græcis *Φεαία*, quod communi puto (qui Græce *Φεαία* poetice *Φεαία* appe llatur) usi sunt. Inde nomen quod ex conjectis pecuniis sodalium impendio subministratur; nam *geld* & *gild* pecunia, solutio, *gildan* solve re tribuere. Docet ibidem *Gildarum* nomine contineri

non

non solum minores fraternitates & sodalitia; sed ipsas etiam civitatum communitates.

DECIMUM.
OLDGARENSE.

IN Sognedalia curiam quandam Oldgard dictam exornat saxum cinereum duas ulnas longum, dimidiam latum, semissem quartæ crassum, cui hæc sunt commissa.

ИѢИ RИЧѢ ИТКѢИѢ.

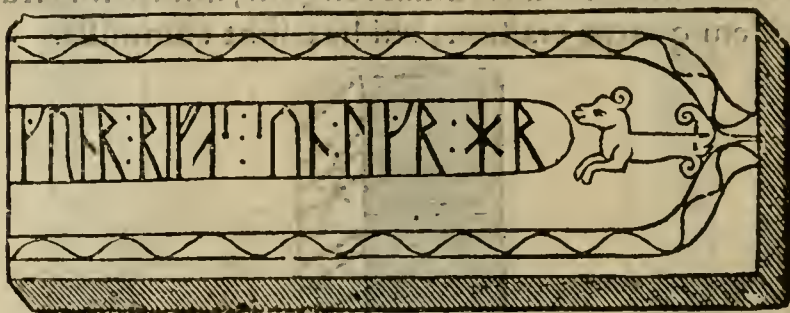
Saxi ristd sin dina.

SAXO LAPIDEM HUNC POSUIT.

Valde depravata excepta erat hæc inscriptio, in primis vero vox prima auctoris nomen continens, collatis tamen omnibus hæc quæ posuimus lineamentis maxime respondebant.

UNDECIMUM.
FLIKEFIORDENSE.

CAmino Præfecti in *Flikefiord* insertus est lapis duarum circitur ulnarum longitudine, latitudine quar- rum duarum cum semisse, crassitie dimidiæ. In *Listris* situs est hic locus, Parochia *Lundensi* prope NESSE. Præ- terquam qvod literis exornatur Runicis, dimidiati canis ostentat lineamenta. Sepulchro olim adaptatum fuisse docet inscriptio: quæ talis.

PNR: RIFA: HN: NFR *R.

Gunar Rifas sun ligr her.

GUNARUS RIFÆ FILIUS HIC CUBAT.

Peculiare hoc habet, qvod R finale non literam sed sed syllabam ER exprimat, qvod in aliis qvoq; observa- tur. Inde PNR per *Gunar* exprimendum, NFR per *ligr*, *R per *Her*. Apparet alienos in usus traductum, esse lapidem, qui antiquitatem usq; adeo magnam præ se ferre non videtur.

Duodecimum.

SCALEVOLDENSE.

IN eodem districtu *Listerensi* prædium est *Staaevold* dictum, cui adjacet saxum pontis vices transeuntibus præbens, quatuor ulnas cum dimidia longum, se- ptem qvartas latum, unam crassum, colore ad cinereum vergens, cujus circum fe- rentia hac literarum serie exornatur.

RA.

XIII.

FRAMVARDENSE.

Hujus monumenti meminit Petrus Claudii Undalenſis in Descriptione Norvegiæ ante annos aliquot vernacule à me edita. De Liſterenſi Præfectura agens hæc habet. Ad Boream (Liſteræ) inter ſcopulos lacus extat aquæ dulcis FRAMVARDE dictus tantæ profunditatis, ut quibusdam in locis fundus nulla arte inveniri poſſit. Hic in ſcopulo ſupra aquas eminente, hi leguntur characteres:

ЛѸІІІ R ІѢІѠЧІК.

Qui adeò sunt conspicui & clari, ac si ante annos non adeo multos fuerint exarati, licet ante centenos aliquot positos credibile sit. Hi autem characteres ferro incisi non sunt, sed quasi alio lapide copulo affrikti, quod mirum.

Ejus delineationem talem transmissit Reverendus Dn.
M. Thomas Vegnerus loci Episcopus:

Rem ipsam: quod attinet, existimo plures hujus generis notas, huic saxo mandatas, quæ vel tempestatum injuriis perire, vel non animadversæ ab iis qui has descriperunt, quod

quod vel ex copulativa *NP* quæ primum locum hic occupat, colligere datur, quæ antecédens aliquid supponit. A diversis hanc inscriptionem nactus sum, sed ne unica litera auctam. Quidam primam literam non *N*, sed *R* legunt; & pro *M* *MP* hoc pacto: *RKIMIRIPIMIP* *MI*, Ab accolis à literis *Ru-* nics hic conspicuis *Runesfield* vocatur; quò propius te scopulo admoveris, eò minus apparent characteres.

Conjecturæ si locus aliquis detur, ego sic legendum arbitror.

NP IMIRIPIMIP MI

ET JAVRIDICORCULO SUO

In *IMIRIPIMIP* duæ lineæ necessario conjungendæ ut *N* constituent, nusquam enim in monumentis nostris geminatum *I* occurrit, & majores nostri magis ellypsi quam Ploenasmio studebant literarum. *JAVRIDIC* igitur proprium erit nomen, fæminæ forsan, cui hæc dicata inscriptio.

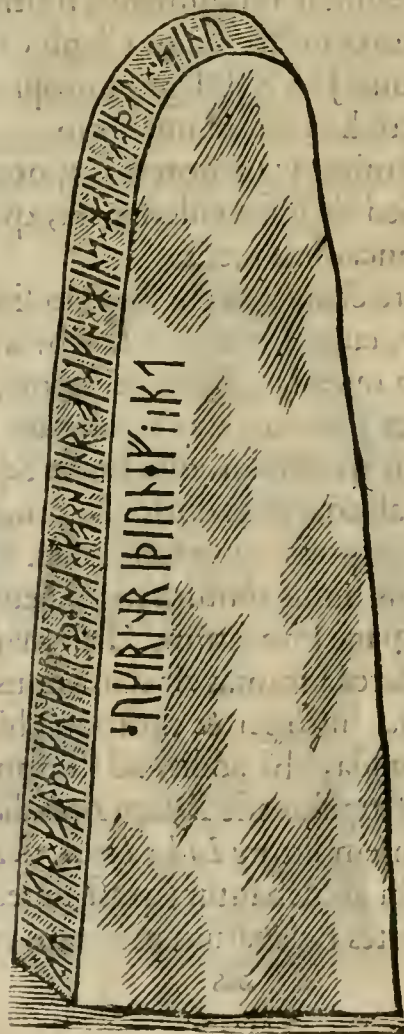
MP. Vox diminutiva amorem importans, ut *Hierle* sit corculum, &c. Sed de hisce viderint illi, quibus accuratius singula rimari concessum fuerit.

Qua verò arte characteres hi scopulo sint impressi, monere paucis lubet, cum non ubivis sit obvia; sed ut multa veterum præclara inventa, deperdita ferme. Conficiebant majores nostri, ex pice, sanguine Phocarum & aliis ejus generis atramentum quoddam, quò literas & characteres, lapidibus, ossibus, aliisque rebus durioribus mandabant, nulla tempestate, aut temporis injuria debiles. Hoc *feltiere* vocabant, à præcipuis hujus mixturæ ingredientibus, pice nempe liquida & sanguine Phocarum. Tali magmate exaratos esse hosce characteres autumat vir clarissimus Arngrimus Jonas in Apologetici historici & chorographici contra Pontanum parte secunda, ubi addit, ad Isthmum occidentalis Islandiæ *Hyttars*, scopulos esse *Biscops Bode* dictos & paludem in eodem stagnantem littore *Liika Tiorn*, qua submersorum nautarum corpora abluebantur (quasi funerum aut funesta palus) ibidem dentes Balenarum preciosos vel potiores (for-

san vulgare unicornu) naufragio submersos, ac subinde maris æstu omnia turbante funditus, & converrente, in littus ejectos, repertos esse, literis Runicis inscriptos vel signatos (ut suos nautarum quilibet agnosceret) glutine indelebili, coloris rubescentis. Ubi nota, non nigri saltem, sed rubicundi, imò & cinerei aut alterius coloris fuisse hoc quod Arngrimus gluten; nos Atramentum veterum vocamus, eò quod eundem usum habuerit cum nostro, quo vulgò scribimus, aut literas prælo Typographico premimus.

XIV.

ANDERNESENSE.

Mandalensis provincia Parochiam inter reliquias tenet Aadernes dictam, in cuius cimiterio, quâ plagam templi orientalem spectat, grande saxum erectum conspicitur octo ulnarum longitudine, tres quartas latum cum dimidia, crassum unius quartæ partem dimidiam. Australis ejus plagâ crassitiem lapidis constituens, hæc continet à parte ejus infima, terræ infixâ, sursum versus progrediendo, legenda.

ΛΑΙΜΡ. ΡΑΡΡ. ΥΙΡΕΙΝ. ΡΗΗΛ. ΒΑ. ΗΝΤΡ. ΑΡΑΡΗ.
*ΙΚ. *ΑΤΑ. ΑΡΑΜ. ΗΙΚΝ.

Arimr gard kirkin desa pa sunr Olafs hin hala aodali sinu.

ARINTERUS STRUXIT TEMPLUM HOC SUPRA FILIUM SANCTI OLAI SUI COGNATI.

Historiam S. Olai, cujus hic fit mentio fuse alii descriperunt; rerum ab ipso gestarum seriem succincte persequitur Regum Norvegorum Chronicon lingua vernacula à nobis editum Hafniæ anno MDCXXXIII. Breviarium Arhusiense Anno Christi MDXIX, pontificatus Nicolai Clauson XXIX, Arhusiæ editum per Melchiorem Blumie, asserit. *Sanctum Olaum occubuisse in calendis Augusti seria quarta, millesimo & XXVIII anno ab incarnatione domini, pro fidei defensione ab inimicis fidei crudeliter interemptus. Quis verò sit ejus filius in cuius memoriam templum hoc exstructum non adeò liquet.*

Magnus namq; Rex qui demum ad imperium pervenit, in Cimbria mortuus est & ab Einero Tambeschelver Nidrosiam translatus, ut apud parentem in templo D. Clementis solemnî pompâ sepeliretur. Memorat quidem Chronicon Norvagiæ pag. 343. hunc Magnum fratrem habuisse *Tore af Stegen* dictum, qui forsan is fuit, cui post obitum, hi honores sunt delati.

ΑΡΑΜ *Odal* bona hæreditaria notat, seu prædia libera nulli servituti obnoxia; quibus Feuda opponuntur servituti subiacentia. Convenit hæc vox cum ALLQDIO, quod notat hæreditatem quæ nobis à parentibus obvenit,

à familia inseparabilem. Hinc *Allodiarum* qui *Allodia* tenebant & de prædiis suis statuere poterant inconsultis dominis, *Noftratibus* *Odals godtz*. Est igitur à *odali sinu*; suorum prædiorum & bonorum hæres, seu ejusdem familiaris vir. Occidentem quæ spectat saxum hoc, etiam literis exornatur, quæ non eadem dexteritate exceptæ, nobis scrupos injiciunt haud exiguos. Sic enim accepimus.

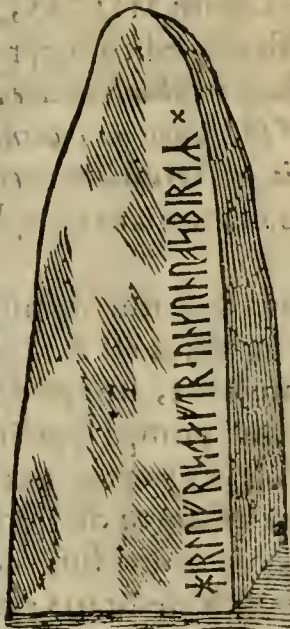
IN YIRI 4RIRIN 4P: IIB4.

Davus hic sum, non oedipus.

XV.

FROELANDENSE.

Froelandiæ templum, in Præpositura Nedenes situm, ostentat in cæmeterio cippum in apicem acutum desinentem, quinque pedum longitudine, latitudine unius, crassum pedem circiter, cujus notæ à basi in apicem excurrunt hac serie:

*IRNIR 4RIRIN 4P: IIB4.

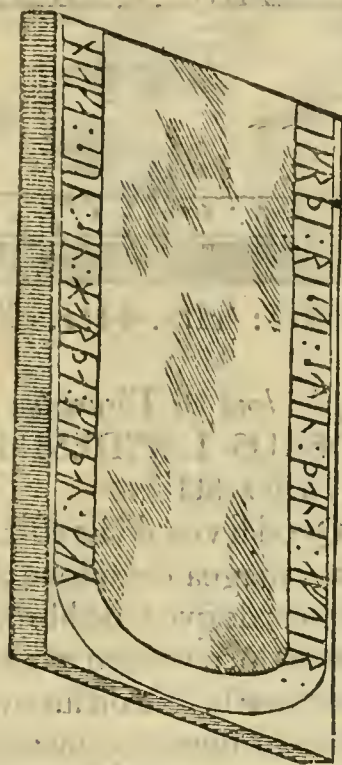
Herluf rist eftir sinu kunu Asbirtr

HERLUFUS NURUI SUÆ ASBIRTÆ POSUIT.

.IXVI.

MELLELANDENSE.

SEquens inscriptio extat in prædio quodam dicto HEL-
LELAND, Parochiæ *Haalandiæ*, Provinciæ *Iederensis*.
Saxum oblongum est quinque ulnarum, latum pedem unum
cum semisse, crassum quartam cum dimidia; Literarum hic
tenor:

IPRRI. RIRI. HIR. FAKA. ISAIR. MIPA. HIR. HIR.
*ARPA. PNPAN. FAK.

Igerdi ristt stin dena iftir Niaka sun sin herda guden kan.

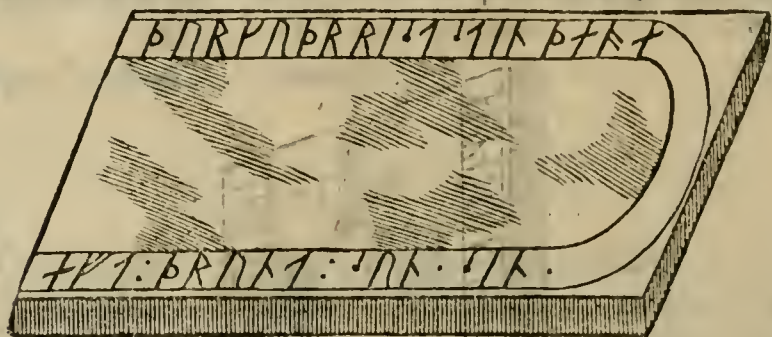
INGERDIS LAPIDEM HUNC POSUIT NIAKÆ
FILIO SUO, DOMINO DEO NOTO.

Quid de ultimis in hoc monumento statuere debeam
verbis, vix adhuc constat. Vide quæ de formulis fermè si-
milibus diximus in monumentis Scanicæ, consule Monumen-
tum VIII & XIV Scanicum libri III.

XVII.

HELLELANDENSE II.

IN prato quodam ad idem spectans prædium & aliud re-
peritur saxum, sed minus; longitudine decem pedum cum
semisse, duorum cum semisse latum, crassum dimidia quar-
tæ; cui hæc clara & expedita satis sunt commissa.

ÞNRPNR; RI11: 11IK. ÞTK. ÞTK. ÞNRRI: 11IK.
11IK.

Thurgudr rist sin dena est Thrunt sun sin.

THORGUDERUS LAPIDEM HUNC POSUIT
THRUNDONI FILIO SUO.

ÞNRPNR. Quod si vox divisa esset, legi posset Thor-
guder. Deus Thoro, magna devotione ab ethnicis septen-
trionalibus olim cultus; de quo vide librum primum cap. vi-
sed probabilus, hoc in loco nomen esse viri, à Thorone qui
appellationem, mutuaverit. Sic dictus quasi bonus Thoro,
nam PNPR adjectivè bonum notat, jam god.

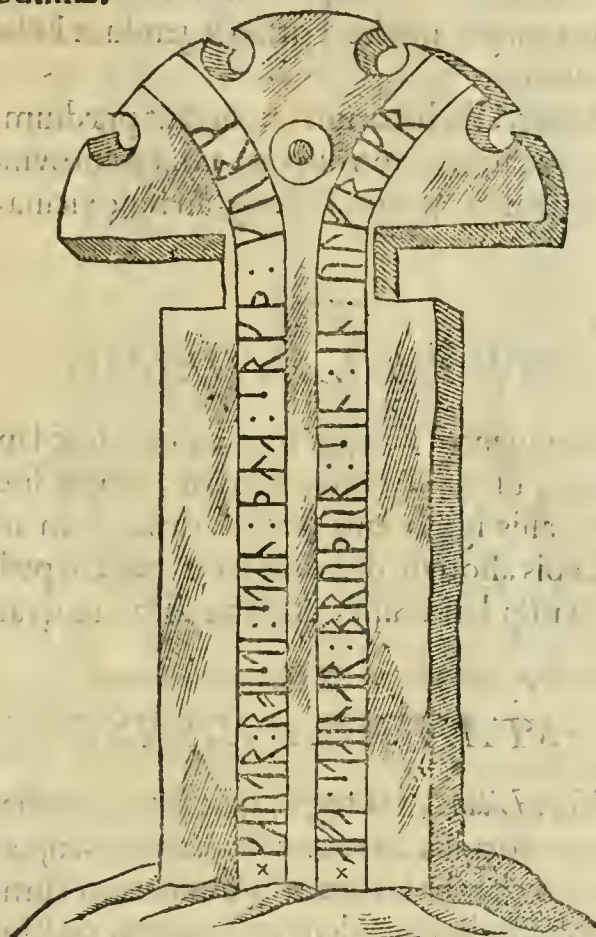
ÞNRRI. *Thrunt*. A quodam hujus nominis, appellatio-
nem sumpsit celebre Norvegiarum emporium *Trontheim*,
quasi domicilium Thrundonis diceret; Nidrosiam vocant
alii, à præterlabente flumine Nidda.

XVIII.

NIERUMENSE.

PROPE cæmeterium *Nierumense* ad septentrionalem tem-
pli plagam, in colle saxea extat moles; crucem ferme re-
ferens,

ferens, sculptura literarum orientem versus spectante, & per corpus ipsum duplici serie à basi ad apicem perreptante, in hunc modum.

ƿANAR RAIUUA UUAU ƿAAU URƿƿ YNRƿ AƿA
UUAUUAU BRUUR UIK IK NUUUAU.

*Gauter roisdi ſtan dena ſergd kurk afa Stainar Brudur ſin
in Ulfrikr.*

GAUTERUS LAPIDEM HUNC ET TEMPLUM
POSUIT IN MEMORIAM STENONIS FRATRIS SUI
IN ULFRIKIA.

Saxi moles longitudine eſt novem pedum, latitudine
duorum cum ſemiſſe, craſſitie quarta unius.

URƿƿ. In voce hac mendum eſſe neceſſum eſt, vel e-
nim

nim. quippiam hic positum, quod notet templum huic saxo vicinum in memoriam Stenonis exstructum esse à Gautero, vel indicabit saxum hoc templo saltim vicinum locum obtinuisse. Prius magis arridet. Forsan legendum *Þæt Mær ný*, ut nos exposuimus.

Þæt Þríur; Ubi locorum tractus aut prædium sit, quod *Vlfrikr* olim vocatum, non liquet, extat in provincia Norvagiæ *Sundmøer* dicta, portus *Vlfvaag*, an huic vicina, dispiciant alii.

XIX.

SKIEFUELANDENSE.

A Deo negligenter excepta sunt ea quæ hoc lapide continentur, ut nihil eruiere licuerit, oculis literatis dignum, aliis igitur ejus sensum rimandum relinquere cogimur. Lapis alioquin disiectus jacet, novem pedum longitudine, quinque latitudine, crassitie dimidiæ quartæ.

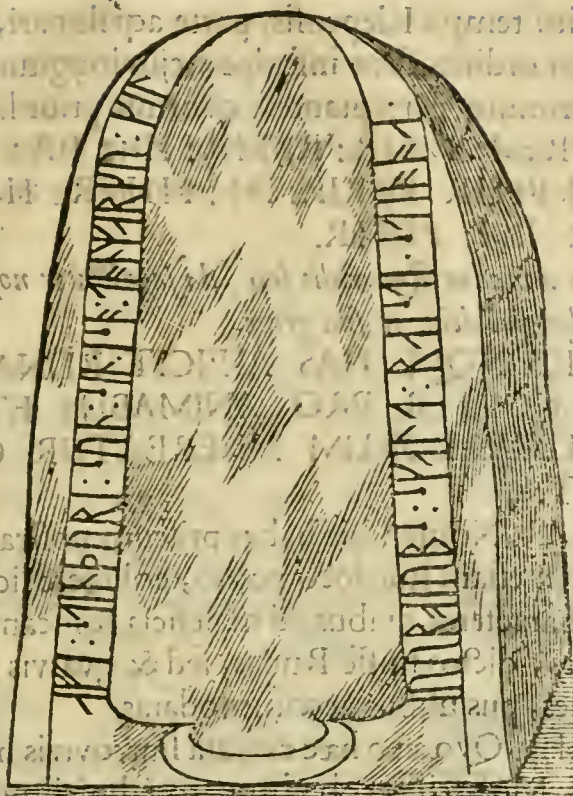
XX.

STANGELANDENSE.

IN Parochiâ *Hoiland*, viâ regiâ, quæ Stangelandiam ducit, collis seu monticulus arte extructus cernitur, cujus occidentalem plagam, claudit saxum trium ulnarum cum dimidia longitudine, latitudine totidem quartarum, crassitie quartæ unius cum semisse, coloris cinerei, duabus literarum seriebus per ambitum pulchre dotatum, in hunc modum orientem spectantibus.

Þæt Stentburi sun sin so Tanmarku kiliu, Vrojubs Skalt raisti steina.

SUPRA STEINTHURUM FILIUM SUUM IN DANIA OCCISUM LAPIDES EREXIT UROIUBUS SCALDER

441K ENRI unica vox proculdubio erit, malè interpunctione in duas divisa. Crebro enim occurrunt ejusmodi appellationes à Thoro tractæ, sic *Bergthor* Montanus Thoro, *Stenthor* lapideus Thoro &c.

444Y ARYN Daniam distincte notat. 445IMH Occidere, verberare, percutere, innuit eum in Dania occisum.

446M Prisco ævo Poetam notabat. Cujus quodnam officium, quænam conditio, pluribus diximus in appendice *Literaturæ Runicæ*. Titulus erat valde illustris, tunc non in minori precio, quam jam Doctoris aut Magistris. Hinc factum ut qui hac facultate præditi erant ut promptè & eleganter vernacula carmina fundere, & Epitaphia bene meritis concinnare potuerint, eorum nomina in perpetuam rei memoriam saxi mandare haud erubuerint.

XXI.

KLEPENSE I.

Tt

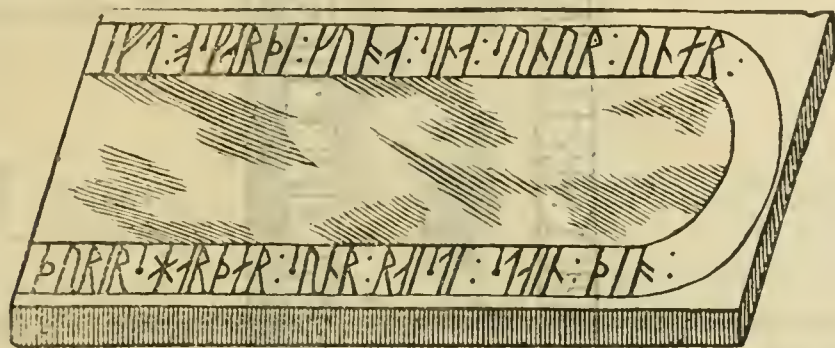
In

in animæ suæ salutem quotannis circa festum Crucis, missæ aut vigiliæ celebrarentur; quod innuere voluit hacce inscriptione. Festum autem Crucis vernale cujus hic fit mentio, incidit in tertium diem mensis Maji, recolebatur enim eo memoria inventionis sanctæ crucis.

XXII.

KLEPENSE II.

IN ejusdem templi atrio, lapis extat septem pedum cum dimidio, latitudine ulnæ unius cum semisse, crassitie dimidiæ quartæ; cujus per ambitum utrinq; transcurrunt notæ, hanc exhibentes inscriptionem.

11M1R1. *1R1R: 11M1R: R1111: 11M1R: 11R. IP1.
A1P1R1. YN1A I1M. 11M1R. N1R.

Thurirs Hardar sunr raisti stain dis est Osgardi kuna sina sunar uner-

THORO HARDERI FILIUS LAPIDEM HUNC POSUIT IN MEMORIAM OSGARDÆ UXORIS FILII SUI UNERI.

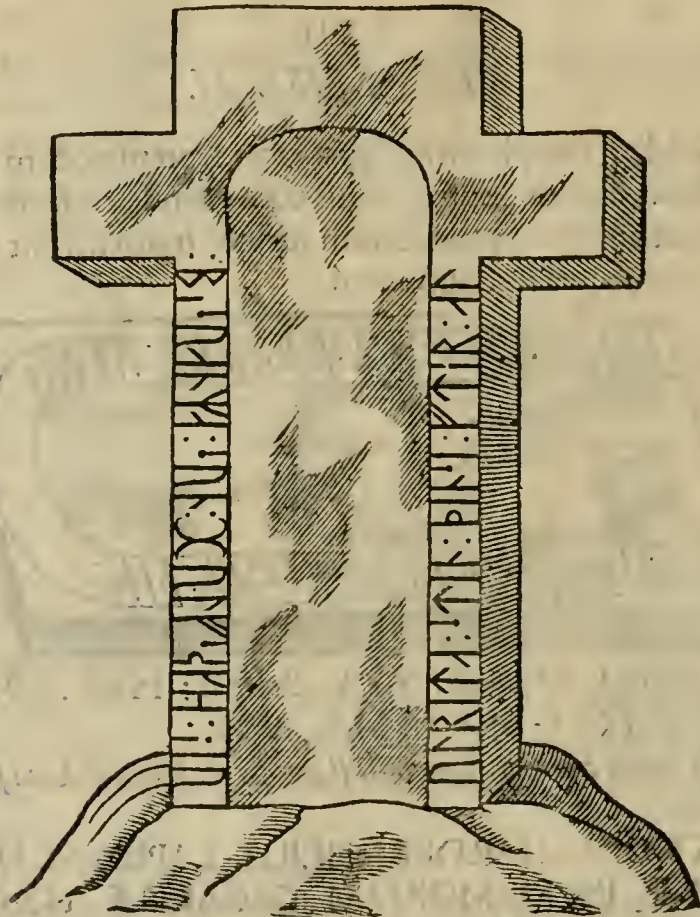
XXIII.

TANGERENSE I.

IN eodem districtu, parochia Borensi tumulus seu collis visitur, Tangerboi dictus, cui imposita crux lapidea quatuor ulnis cum quarta una supra terram eminens, duabus lata, crassa quartæ semisse. Hæc tam parte eā quæ Austum spectat,

Ttt. 2. quam

quam quæ Aquilônem respicit, literis exornatur, ab imo ad summum excurrentibus, quarum difficilis est interpretatio, cum omnes non affecutus sit is qui descripsit, ea quæ capere nobis integrum fuit, exhibebimus. Crux autem ipsa hujus fermè est structura.

ᚱᚲ ᚱᚲᚲ ᚲᚲᚲᚲ ᚲᚲᚲᚲ ᚲᚲᚲᚲ ᚲᚲ ᚲᚲ ᚲᚲᚲᚲ ᚲᚲᚲ
X ᚲᚲᚲᚲ.

Ul rita stin'densi estir Albs Swanma sun Vls.

ULFO EXARAVIT LAPIDEM HUNC IN
MEMORIAM ALBI SVANMÆ FILII, ULFONIS.

RITA differt à RIᚲᚲ, hoc enim erigere & ponere;
illud exarare & sculpere notat.

ᚲᚲᚲᚲ. Estir prima vocalis omittitur quam includit
ᚲᚲ nostro more prolata EF.

Sc-

Series illa literarum quæ à summo ad imum transcurrit recurrendo, adeò depravatè excepta erat, ut difficile sit quippiam ex datis notis eruere. Pari modo & ea quæ parte averfa crucis extant, ex quibus horum saltim colligere licet vestigia.

*IAMB: PNB. HAM, HRA.

Hialpi gud sal dera.

DEUS ANIMÆ EORUM MISEREATUR.

Ethnicis majoribus à posteris Christianis positum videtur hoc monumentum. Illi enim quia in tumulis more ejus sæculi, sepulti erant, posterì & hæredes cum aliud facere in eorum honorem nequiverint, crucem hanc erigendo, iis benè precati sunt.

XXIV.

TANGERENSE II.

Extat in eodem districtu, viâ regiâ quæ *Tangershoi*, & *Figgen* intercurrit, lapis quadratus duarum ulnarum cum una quarta longitudine, duarum quartarum cum semisse latitudine, crassitie dimidiæ quartæ, cujus notas ad legendum plane ineptas, præterire cogimur, cum ne unius quidem vculæ sensum ex transmissis colligere datum sit: aliorum igitur curiositati relinquendus.

XXV.

SKROTVALDENSE.

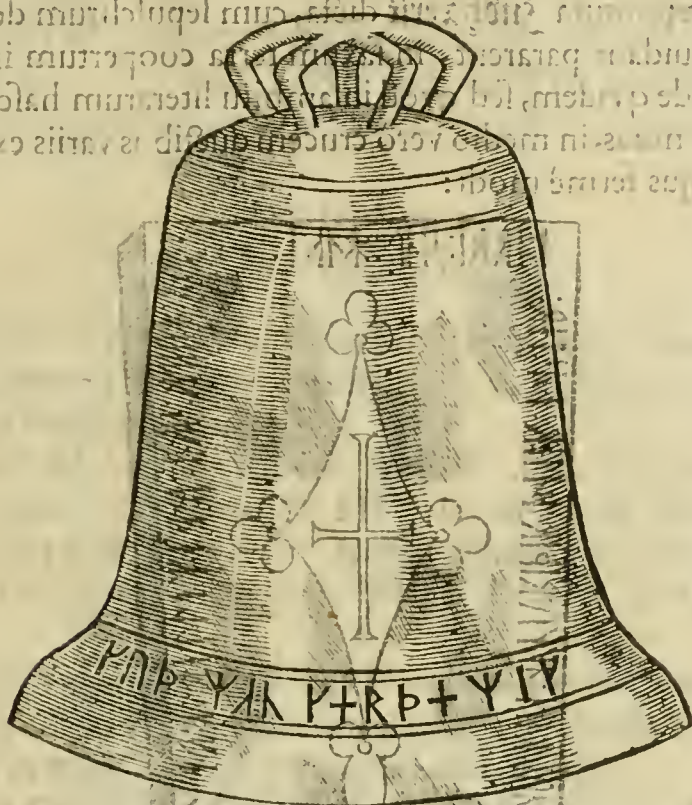
Provincia *Walders* inter reliqvas parochiam obtinet *Sedals* cui subjacet templum Skrotvaldense, quod pergulam obtinet, in cujus pavimento ligneo foeminæ exsculpta cernitur effigies, binas hasce habens characterum series, à limbo vestimentorum in caput usq; excurrentes hoc modo:

Ttt 3

*HR

XXVI.
URDALENSE.

IN Ejusdem provincie Parochia Urdal/templum est turri
exornatum, in qua campana visitur in hunc modum pri-
scis nostris literis exornata.

FAD YAK P+R P+YIV.

Gudman gerde mig.

GUDMANNUS ME FECIT.

Quamvis plura hinc ad me delata sint, tamen mendo-
sa adeò, ut nihil prorsus inde colligere datum, Aliorum quo-
circa industriæ aliquid relinquendum video.

NIDROSIENSIA.

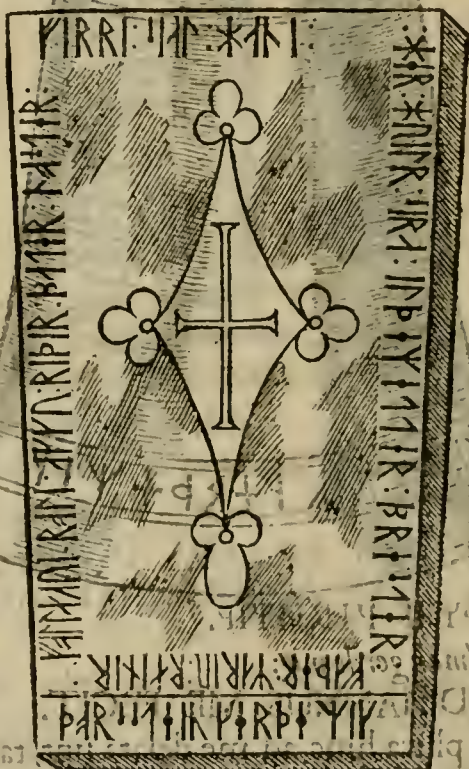
EX tam vasto ac amplo Nidrosiensi Episcopatu non nisi
tria

tria accepimus monumenta, eaq; antiquitatem penè nullam
redolentia. Interim quæ transmissa facie hic exhibeo.

PRIMUM.

STODENSE.

IN præpositura *Indhærrit* dicta, cum sepulchrum demor-
tuo cuidam pararent, in saxum terra coopertum incide-
runt, rude quidem, sed quod in ambitu literarum hæc con-
tinebat notas, in medio vero crucem ductibus variis exorna-
tam hujus ferè modi:

60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576

Hic

HIC QUIESCIT DOMINUS IL DAME TTER
PRESBITER PATER MARIE REINUR, SOCIUS
ROLVONIS. OMNES ORATE PATER NOSTER
PRO ANIMA EJUS. THORSTEINUS ME FECIT.

Christianum esse hoc monumentum & quidem me-
 dii ævi, satis constat. Qui primo illud descripsit non satis
 affectus est omnes ejus ductus; quocirca non pauca reliquit
 nobis dubia. A voce **YARIT** usq; ad **HYN** non satisfacit.
 Speramus futurum ut alius hæc & plura suo tempore emen-
 det.

SECUNDUM.
TINGVOLDENSE.

Ejusdem census est inscriptio illa quæ lapidi albicanti in
 templo *Tingvoldensi* insculpta est, & muro supra aram
 inserta hujus tenoris.

IF BIF PIRI FNPRN HAYAR AFR NTRPA YTK
IR NARBNHT A HAYR FTMA IF ATMA FA IR RAPA
YNKN BTK YKMA YKMHY HAMA YKMR I *HTPNY BTK
HTY TK IF IT FNMR IF PIRPI IF *NHN FTMT NA
NTMT.

*Eg bid firi Gudrs sakar andr lærda men er vard veit a stad
 denu og alla da er Rada kunu bôn mina, minisk salo minar i halgum
 bônóm en eg et Gunar och gerdi eg hus dette. Valet.*

ROGO PROPTER DEUM UT ALII VIRI
DOCTI QUI HUIC LOCO FUERINT ORDINATI,
ET OMNES ETJAM ROGAT Uxor mea RADA
UT MEMINERINT ANIMÆ MEÆ IN SANCTIS SUIS
PRECIBUS, NOMEN MIHI ERAT GUNERI, ET
HANC DOMUM FABRICAVI VALETE.

Inscriptio difficultatem habet nullam, videtur enim ab
 architecto ad aræ locata fastigium ut in Missis & orationi-
 bus pro defunctis, locum quoq; ipse haberet; quod hic expetit.

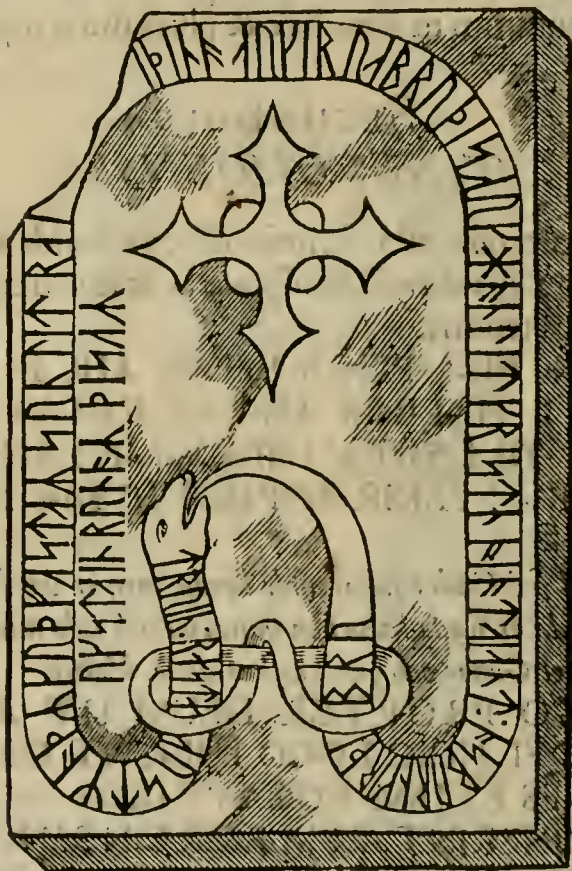
Combinations litterarum haud infrequentes hic oc-
 currunt & duplex N, NR, ur, & diphhongus ø, AN al, IR ar,
 Vuu Ejus.

Ejusdem ætatis cum templo in quo reperitur esse videtur.

TERTIUM.

FRØENSØENSE.

In *Iemptia*, insula est Frøsøe dicta, parochia & templo dotata, in hac saxum reperitur, prope mare hujus figuræ, quod ut ad me transmiserunt, ita hic exhibeo.

TRNIK RHTA ANITYRER PNWHTAA HN
 MA RAI IFKE AP YIRNA BRN PIA NP *FK MT
 YRIHTKE IKTALKT AYBINRA PIRFI BRN NP HTIK
 RNAA PIAA.

Truin, Reista, Austmodr, Gudfastar sun lit rai *dinu*
augkirva bru disa ug hun lit Kristno Iotaiant. Osburn girdi bru
ug stein Runor disar. TRU-

TRUIN, EREXIT, AUSTMOTERUS, GUDFA-
STERI FILIUS LAPIDEM HUNC PONI CURAVIT
ET PONTEM HUNC SCULPI, SACRISQVE CHRI-
STIANIS INITIARUNT JOTEIMNT. ESBERNUS
PONTEM FECIT ET SAXEAS HASCE RUNAS.

Nugæ sunt & fabulæ quæ de saxo hoc narrant accolæ,
Magum videlicet quendam Runicis hisce incantationibus
serpentem ligasse, qui damna quamplurima indies incolis
attulit. Credo hujus fabulæ occasionem sumptam ex ductu
angvino huic saxo inciso, in quo etiam hujus inscriptionis
lineæ ac ductus continentur.

Quia juxta mare positam dicunt hanc molem, &
mentio pontis cujusdam fit, duumvirum vel triumvirum
sumptibus ædificati, id ad posteros hoc monumento propa-
gatum volunt, sed in primis hoc, quod eorum opera Jo-
theimnt Christianis initiata sit sacris.

TRHUK Jam Truid,

RAI. Lacuna hic est, quam saxi particula avulsa peperit.
At facili negotio suppletur, hæc enim desiderari sensus docet.
RAIHEN HAIM lapidem posuerunt.

BRN Pontem notat, qui absq; dubio, hoc in loco ubi sa-
xea hæc moles posita, communibus sumptibus ab hisce duo-
bus exstructus fuit. Alioquin per BRN etiam crepidinem,
& coronam saxeam quæ tumuli magnatum olim in campis
cingebantur, denotari alias diximus, adeo ut lapis hic BRN
dicatur

IATHHT: Regionem arbitror esse vicinam Jempræ
Jotum Helmar distinctius dictam, de qua paucos quidpiam
annotasse video, præter amicum meum singularem Arngri-
mum Jonam Crymogææ lib. 1. cap. 4. ubi de gigantibus dis-
serit, in hunc modum. *Adde quod provincia quædam Norvagiæ
seu Finnarchiæ contermina, Rissaland id est Gigantum terra (nam
en Rise & Rese gigantem significat), antiquitus dicta est. A qua
non longè abest Jotum Helmar, id est gigantum habitatio, unde
etiamnum en Jæt gigas.* Hanc igitur regionem ab hisce ad

Christum conversam esse arbitror; mutatis namq; duabus literarum notis, hanc vocem planissimè hic invenies **ṢṬṬ-
*ṬṬṬ**. Non est quod de Cimbria seu Jutlandia, olim, eodem autòre, **Ṣotumland** dicta, hic quicquam suspicemur; cum longissimè distet **ṬṬṬ** ab ***ṬṬṬ**; & nostra abundè, à quibus & quando hæc sacris Christianis imbuta sit, doceant historiarum monumenta. Hæc præterea longè ante Jemptelandiam Idolorum abrogavit cultus, & se vero Deo devovit.

ṬṬṬṬṬṬ. Tertius hic architectus & Runista fuit, qui inscriptionis lineas duxit & operi præfuit, reliquis sumptus conferentibus.

ṬṬṬṬṬṬṬṬṬ. Lapidæ dictæ sunt Runæ hæc, eò quod lapidi huic insculptæ, rarò alioquin in aliis hoc additum invenies epitheton.

Nondum ex historiis certò expiscari mihi datum, quò tempore Jemptelandia & vicinæ regiones ad Christum sint conversæ, alioquin & de ætate hujus monumenti certius quid proferre possemus. Ex rebus gestis Regis Olai Haraldif: (qui inter Divos tandem relatus, eò quod convertendis ad Christum Norvagus se totum dederit) constat, circa annum Christi MXX multos adhuc in tractu Nidrosiensis fuisse, qui Idolis sacrificaverint, & veri DEI cultum totis viribus excluderint. Ab eo sæculo certum est hoc positum, fuisse monumentum, & vix ante.

Hæc sunt benigne Lector, quæ tecum, hac vice è patriæ ruderibus communicare licuit. Si posthac ab amicis alia transmissa fuerint, aut ex adductis accuratius annotata, ea non gravabor hisce subnectere, ut tibi satis fiat appetitui. Apud exteros extare quædam hujus generis novi, quorum specimina addidissem si in vota proclives invenissem amicos. *Italica*; Volaterrana nempe, Perusina, Chimeram Florentinam à L. Scradero productam, aliaq; ejus generis, an huic

referam nescio. Vaticanam si excusserint Bibliothecarii quibus est facultas, forsan quæ huc quadrent inveniunt. Gothos enim nostros tractus istos diu incolentes, Cimbrosque nullam post se suis literis reliquisse gestorum memoriam, vix mihi persvadeo. Quod & de iis in *Hispania* aliisque provinciis degentibus suspicor. In *Galliis* propè civitatem Loeliensem in Abbatia *Bealien* pyramidem extare duodecim ulnarum altitudine, Gothicis literis insignitam, referunt ii qui res memorabiles Galliarum descripserunt. Hujus delineationem licet promiserint quidam, nondum tamen mihi obtinere eam licuit. Plura in Galliis inveniri non dubito, quibus utinam, inter præclara ejus Regni lumina, essent qui operam aliquam locarent. *Anglicam* quædam produxit G. Cambdenus: sed plura Beuceltriæ & alibi extare monuit me amicissimus Spelmannus. De *Sicilia* quid dicam? Meminit in Sicilia & adjacentium insularum tabulis antiquis, Messanæ ære publico editis, Georgius Gualterus, instrumenti cujusdam Wilhelmi Regis Siciliae Messanenibus communicati, cui sigillum appositum ipsius Wilhelmi fuit, *in signo rotundo specie literarum Gothicarum, raso colore*. Vicina nobis non tango, quibus manum admovisse virum literatum intellexi. Optandum certè quisque suo loco hisce ut invigilaret, ne penitus pereant apud eos relictæ patrum nostrorum vestigia. Quod jam minori cum difficultate fieri posse confido, quod via per me facta sit plana & expedita, eaque quæ alios absterruerunt obstacula, remota esse credam.

Nota ad paginam 396.

De cornu Oldenburgico, hæc nuper ad me perscripsit Clarissimus vir Dominus D. Henricus Custerus, serenissimi Principis Christiani V. Archiater, amicus meus dilectus. *Cornu Oldenburgicum tibi ex Chronico Oldenburgico notum vidi, & vino repletum evacuavi. Ex quo metallo*

fabricatum nemini constat. Pes unus diffraetus à nullo aurifabro reparari potest, quia non patitur agglutinationem; sed quam primum igni apponitur (quo solo mediante agglutinandus) diffringitur. Potus in eo, vinum in primis, aliquandiu contentus prævum acquirit ac valde nauseabundum saporem. Quæ annotanda duxi quod Hammelmannus, quem supra secutus sum, expresse ex argento deavrato fabricatum statuatur non simplici vice, ut & Epigramma iconi appositum hac forma.

Cornu heic videto argenteum,

Auro oblutatum, eiconibus

Celatum, & arte insignibus, &c.

Sunt præterea haud pauca in narratione Hammelmanni quæ scrupulos cordato Lectori injicere valent, quæ aliis examinanda relinquo.

Monumentum Klepense pag. 514.

Ad verba illa: ORET PATER NOSTER PRO ANIMABUS ETHNICORUM. Notandum; quod licet in primitiva ecclesia Reges tam Dani, quam Norvegi, subditis suis ad Christianam religionem convertendis operam dederint sedulam, obtinere tamen longo temporis tractu id non potuerunt. Sed Christianis diu permisti fuerunt pertinaciores Ethnici ut ex historia S. Olai & Regum insequentium in Norvegia patet. In Dania licet felici successu sub Rege Haraldo Klak circa annum Christi DCCCXXVII plantata sit Christiana Religio, permisti tamen Christianis manserunt Ethnici ad imperium Haraldî Blatand, ultra annos CLX, ut vult Alstedius in Chronologia conversionis populorum ad annum CMLXXXIX. In Dania, inquit, *superstiones Ethnicæ prorsus exstirpantur Haraldo V regnante, ante cujus tempora Dani pleriq; promiscue religionem Christianam & Ethnicam colebant. Quin imò sunt qui hanc periodum ad Canutum Magnum Daniæ & Angliæ Regem extendant, ut annis fere CLXXX confuse hic vixerint Christiani cum Ethnicis. Non igitur mirum si à devotis & de majorum suorum salute sollicitis Christianis vota & preces pro eorum conversione fusæ sint.*

INDEX

INDEX.

Index rerum memorabilium & verborum in hoc opere contentorum.

- A** Akierense monumentum. 224. 226.
Aakirkebyense Mon. 223.
Aasa ildrada. 294.
Aasum pagus. 175.
Aasvoren ced. 82. 84.
Absolon archiepiscopus. 172.
Absolonis epitaphium a Saxone conditum. 173.
Aciei cornua 358.
Adelingi. 164.
Adeli Suecie Regulus 14.
Agyptiorum disciplinas duplex tradendi ratio. 407.
Aesar. 11.
Aera tres 40.
Aetas aurei Cornu. 429.
Aeternitatis studium. 2.
Ette quid. 468.
Agnus Amalonius. 450.
Agricultura laus 423.
Agrigentini equis & aviculis tumulos struxerunt 39.
Albeccense Monum. 248.
Albургensis Diocesis. 290.
Alexander M. cornutus. 365.
Alf. 194.
Alfblot. 26.
Alsur quid. 20.
Allerupense Mon. 241.
Allingense Mon. 288.
Alkodiarii. 508.
Alphonſus I. Portugallia Rex. 435.
Alrumense Monum. 175.
Alfredense Mon. 136.
Amal. 164.
Amalthea cornu. 369.
Amazones. 189. 274.
Ammun ubi sepultus. 167.
Amphiarai cornu. 420.
Andernesense Mon. 506.
Anglica monum. Runica. 525.
Anglorum familia multa à Danis orta, 193.
Angves in galea Tiberii nidularunt. 409.
Anima immortalitatem credebant veteres Dani. 95.
Animalia proprie cornuta quæ. 304.
Annulus aureus Molde dictus. 486.
Aquila hominem dilanians quid notet. 477.
Aquilina plaga 421. 434. 437.
Antennarum cornua. 360.
Ara in Birke. 8.
Ara ex cornubus 384.
Ara Deorum in Frisia. 9.
Ararum cornua. 361.
Ararum structura. 7.
Arceſilai ſtatua. 393.
Archeologus Spelmanni. 162.
Arfföll quid 36.
Arhuſia. 275. 277.
Arhuſienſe Mon. 272.
Arma quibus in monomachia, pugnant. 70.
Armadillo. 372.
Armorum tractatio. 417.
As. 11.
Aſini cornuti. 393.
Asloenſia Monimenta. 467.
Aſpides quid notent. 411.
Aſtreæ ſeu ſidus Juſticia. 426.
Aſtrita mater S. Olai. 475.
Aſumense monum. 172.
Aſur. 148.

I N D E X.

- Atidis statua.* 405.
Atramentum septentrionalium. 505.
Attila tumulus. 36.
Avelsnense Monum. 497.
Augusti Caesaris Monum. 254.
Avindsloense Mon. 245.
Aune R. Suecia novem filios Odino immolavit. 28.
Avo Dyre. 382.
Axelstandense templum. 130.
B
Bacchus cornutus. 386.
Bacchus Taurus vocatus. 386.
Balderus. 319. 14.
Balderi bustum violatum. 51.
Balderi saxum. 318.
Balthi. 104.
Banner. 315.
Becco cornuto. 364.
Bellorum atrocitas. 422.
Biergesøense mon. 177.
at Bere fuit. 28.
Bestiis ex cornibus olim potum praebeant. 393.
Bibliotheca Hafniensis. 300.
Bildense Mon. 473.
Birgerus Archiepiscopus, Lundensis. 143.
ex Biurn composita. 196.
Blekingia. 211.
at Blotte. 25.
Blorkilda. 7.
Blotmadur. 26.
Blodresil. 421.
Bloaborn. 421.
Boense Monum. 491.
Bonia quid. 233.
Boreales omnes an simplici usi appellatione. 163.
Boringholmica Mon. 223.
Boves in Phrygia cornua moventes. 370.
Boves cervorum cornubus. 371.
Bragebeggere. 28.
Brignicense monum. 261.
Britanni ex cornibus bibebant. 388.
Bru quid notet. 124. 126.
Bruno. 231.
Brynderslevianum Mon. 295.
Busta Regum qualia. 53.
Byglandensia Mon. 494. 495.
C
Cadavera cremandi ritus. 41.
quando apud Svecos inceperit. 46.
quando apud Romanos. 52.
Caadut idolum. 19.
Calum quid. 402.
Cæli cornua. 357.
*Cameterium supra templum vea-
rense.* 498.
Calcaria veterum. 49.
Casar Dania Haraldus klak. 737.
Campana Ludensis. 143.
Campio quid. 62.
Cantilenæ de Signe & Hagbarro. 136.
Capillorum cornua. 362.
Carl bonde. 449.
Caseus execratus. 87.
Casparus Markedaner. 329.
*Castella septem quando ad insignia
Portugallensium accesserint.* 437.
Castellum monumentum. 255.
Caritates montium cornua dicta. 359.
Centaury. 422.
Cerata veterum tabula. 300.
Cerostrata. 377.
Cervorum cornua solida. 370.
*Cervorum castratorum cornua mi-
ra.* 374.
Cespitia purgatio. 37.
Cespitis subito paxa. 71.
Chinense vallum à quo structum. 61.
Christendoms old. 45.
chri-

INDEX.

- Christiani I Regis electio.* 89.
Christophorus urne 160.
Cimber. 62.
Cimbria jotumland. dicta. 524.
Cimbria descriptio et partes. 272.
Cimbria Leges quando latae. 86.
Cimbria quatuor Episcopatus. 276.
Cimbrorum Toparchia. 276.
Cimbrorum in exteris sacra. 29.
Cimersberga. 275.
Circulus duelli. 65.
Circus Idololatricus Islandia. 27.
Clementinum Monum. 230. 232.
Codex Runicus Legum Scanicarum. 81.
Cognomina apud Danos. 197.
*Cognomina gentilicia an olim in
 usu.* 159.
*Cognomina in monumentis nullis re-
 periuntur.* 156.
Cognominum ratio apud Danos. 105.
Colophoniorum equitatus. 416.
Comes quid. 283.
Comites Hallandia. 209.
Confratria. 500.
Constantinopolis dicta myklegard. 133.
Consulatus domus antiqua Hafnia
 259.
Copia cornu. 369.
Corda novem in Danie insignibus
 quid notent. 434.
Cornicularius. 358.
Corniculum. 358.
Cornu quid. 357.
Cornu Amboisense. 372.
Cornua Asinorum cornutorum. 393.
Cornua aurea. 390.
Cornu aureum Danicum. 344.
 ex Rugia non allatum. 430.
 verè Danicum. 431.
 quomodo inventum. 351.
 ejus fabrica. 334.
Magnitudo. 355. *usus.* 356. 431.
ejus Emblemata non fortuita. 405.
Doctrina. 406.
buccina fuit. 306.
non poculum. 398.
non destinatum venatoribus. 398.
non sacris. 398.
non Regum inunctionibus. 401.
Cornu Brittanicum. 392.
Cornu mirandum Clusii. 272.
Cornu Oldenburgicum. 395.
 non ex argento. 525.
 fractum jam. 525.
 *pravum saporem vino concii-
 liat.* 526.
Cornu plantabile. 375.
Cornu poculi vices olim obtinuit. 431.
 Mensura genus. 431.
Cornu quod Gryphis putatur unguis.
 294.
Cornu Rolandi. 380.
Cornu Svantaviti quale. 399.
Cornu Wormianum subam referens.
 383.
Cornua Christo tributa. 363.
Cornua Florentina. 432. 434.
 à Lusitanis possessa. 437.
 *in triremibus Turcicis buccina-
 rum vices supplerunt.* 437.
 à Christianis fabricata. 433.
Cornua quid olim notaverint. 403.
Cornua metallis ornata. 394.
Cornua Natura purgantia. 370.
Cornua portentosa magnitudinis. 372.
Cornuum varietas. 371.
Cornuum materia. 370.
*Cornuum usus in hastilibus, arcubus,
 armis, tragulis, scutis.* 376. *laternis,
 cerostratis, pectinibus, atramentari-
 is, imaginibus.* pro buccina 377. *tuba,
 lituo.* 378. *vasis variis Medicorum*

INDEX.

- instrumentis.* 383. *aris aequali, loculis*
olei mensura; nobilium ornamentis
384. machinamentis, poculis. 386.
Cornuta monstra. 367.
Cornutus Grammaticus & Philoso-
phus. 365.
Corinet. 87.
Corona unde dicta. 363.
Crater unde dictus. 386.
Credo. 16.
Crucis festum. 515.
Crustarii qui. 403.
Crux an in usu apud Danos ante
Christianam Religionem. 93.
Crux Arabibus stellarum nim notat.
94.
Crux Aegyptiis vitam futuram desi-
gnat. 95.
Crux Elementa indicat. 94.
Crux Lusitanica unde ortum traxe-
rit. 436.
Crux Thoronis malleum notat. 93.
Crux vetus Romanis supplicium. 93.
Crypta in tumulis. 44.
Cultellus aeneus in tumulo repertus.
49.
Cuml. 327.
Cymbali figurant. 433.
Dala Gulbrandus. 13.
Danebod quid. 341.
Danerliug. 389.
Danewirke. 336.
Danewirke pagus. 61.
Danewirke ab Henrico Leone oppu-
gnatum. 39.
Dani ab Israelitis orti. 159. 165.
Dani ex cornibus olim bibebant. 386.
Dani quomodo ad Christum conver-
sati. 55.
Dani unde dicti Vossio. 11.
Dania parva, Hisinga. 209.
Dania Regnum olim in tria divisum.
88.
Danica Hieroglyphica. 408.
Dannus quando imperavit. 97.
ubi inauguratus. 89.
ubi tumultatus. 46.
Decanus. 205.
Degna. 265.
Delubrum Upsalense. 5.
Denarii argentei ex tumulis erant. 47.
Dentes balenarum Runis notati. 366.
Diagn quid. 264. 322.
Diarum. 264.
Dii cornuti. 368.
Dii septentrionalium. 18.
Dii veterum dubii sexus. 10.
Digitus asseruatus ubi cadavera
cremabantur. 327.
Disablot. 121.
Disseaa. 118.
Disse leges. 120.
Disting nundina in glacie celebrata.
117.
Divinitatis studium. 1.
Droitia olim in armentis sita. 423.
Diurshorn. 391.
Doral. 194.
Dracones quid denotent. 191.
Drotten. 230.
Drudes. 199.
Druchte. 199.
Drut. 199.
Duodecimvirale iudicium a Danis
ad Anglos derivatum. 72.
Duelli leges. 66. 70.
Duellorum iudicia. 67.
Duellum quando abrogatum. 73.
in Holsatia. 261.
Dumbrun. 217.
Dynense Monum. 467.

INDEX

- Dyrendal gladius.* 382.
Dyser quid. 121.
Dysia. 113.
Dyffe, donse. 179.
Edvardi Regis Angliæ mater per 1X
candentes vomeres incessit. 80.
Egilli Scallagrimicompotatio. 391.
Carmen. 191. *Monomachia.* 69.
Egillus ulfserk. 488.
Egftanense Monum. 453.
Ellen. 19.
Elpenor cum armis combustus. 54.
Emblema Lundense. 144.
Enalli poculum. 349.
Epistola Henr. Spelman. 159.
Epitaphia quomodo fiebant. 91.
Epitaphium regno remuneratū. 104.
Epocha à sepeliendis ritibus sumpta. 40.
Equitationis præstantia. 416.
Equus cornutus. 371.
Erasmi Latini descriptio monumenti
Gröndalensis. 306.
Ericus iustus Dania Rex. 427.
Ericus Raudur. 241.
Ericus Rosacrants ubi tumulatus. 152.
Esberni Mule genealogia. 174.
Esbernus Suare. 103.
Eschilli agilitas. 132.
Ethelbalderus. 319.
Erindus Scaldaspiller. 489.
F
Fadera ut olim sancitā. 74.
Faderis formula inter Ludovicum
Pium & Carolum M. 440.
Fæmina ab angvè adamata. 414.
Fæminæ venationi dedita. 418.
Fænum in Laden. 6.
Fæsti Danici. 162.
Fennie sof. 494.
Ferri candentis gestatio quomodo ad-
ministrata. 78. 79.
Ferri iudicium triplex. 81.
Ferro quomodo controversiæ decide-
bantur. 68.
Ferrum semilunare è tumulis eru-
tum. 47.
Fersborg. 293.
Feulingense Monum. 442.
Fidegast. 20.
Fidissimi numinum arbitri. 95.
Fie quid. 186.
Filage. 171. 186.
Flemlosense Mon. 246.
Flikefiordense mon. 502.
Fluminum cornua. 358.
Flynt. 20.
Fons S. Helenæ. 14.
Fons Regius Landerupensis. 446.
Forum Orethinganum. 68.
Fortunii Liceti sententia de aureo
cornu. 431.
Fossense Monum. 205.
Framvardense Monum. 504.
Franciscus Travillon cornutus. 366.
Fratrìa quid. 500.
Freja. 225.
Frejus. 11.
Fricco, Frigo, Frigga, Frea, Freja, 10.
Frigga idolum. 16.
Frigedag. 16.
Fro. 16. 25.
Fro blot. 25.
Froco. 268.
Frode høj. 105.
Frotho rex Dania. 271.
ejus divitiæ. 430.
monumentum. 104.
Frøelandense Monum. 508.
Frøesøense Mon. 522.
Frue unde dicta. 225.
à Furtis quomodo se purgabant rei. 83.
de Furto lex. 83.

INDEX.

- Fyonica Monum.* 238.
Fyonie descriptio. 238.
G.
Gallica monum. Runica. 525.
Gaster. 19.
Gelderi exsequia. 53.
Gellerfloense Mon. 297.
Germani cornua & ferarum ictus in capite gestabant. 385.
Giallarhorn. 390.
Gierdicense Mon. 457.
Giesingholmenſe Mon. 286.
Gilda quid. Gildoria. 500.
Glenstrupense Mon. 284.
Glibir. 201.
Gode, God. 11.
Goet. 16.
Commor eng. 219.
Gormo. 1. 95. 207.
Gormo. 111. 335.
Gormo ante conjugem Thyrā obiit. 339.
Gorſtangenſe Mon. 169.
Gothia. 139.
Gothi qui juxta Procopium. 274.
Gothicarum literarum ſpecies. 161.
Gothice literæ in Angliæ. 161.
Gotlandie descriptio. 356.
Gotlandica Monum. 456.
Gotlandie Provincia. 451.
Götricus primus valli Danici fundator. 57.
Grammensia Monum. 468. 470.
Grenſtenenſe Mon. 313.
Grindemſenſe Mon. 459.
Gröndalleniſe Mon. 304.
Grönlandi jacula & arma cornibus armant. 376.
Gulſilas. 161.
Gunderupenſia Mon. 317.
Gundingenſe Mon. 316.
Gunginci. 164.
Guta. 264.
Gyldengardenſe Mon. 236.
H.
H. litera aliis ſæpe addebatur à mediævi ſcriptoribus. 440.
Haborina planitici delineatio. 138.
Haborinum patibulum inventum. 38.
Hadingus. 16.
Hadriani Imp. Monum. 254.
Hæredes ex cognatis conſtituti. 133.
Hafnia. 120.
Hagbardus moriturus ex cornu bibit. 389.
Haldanus Biergram.
Hammelmani narratio de cornu Oldenburgico ſuſpecta. 526.
Hallandie descriptio. 208.
Hallandica monum. 208.
Halmſtadium. 209.
Haqvini templum. 499.
Haqvinius Ladejart. 61.
Haqvinius R. proprios filios idolis mactat. 27.
Haraldus Hybernicus per candentes indeſcit vomeres. 80.
Haraldus Hyldeſand. 222.
ejus ſaxum. 442.
buſtum. 53.
ſepultura. 31.
Haraldus Blaataid. 33.
primus Regum Chriſtianam amplexus eſt Religionem. 429.
ejus obitus. 334.
vallum Daniæ munivit. 37.
An ordalium ſuſtulerit. 85.
cur imperator dictus. 334.
Haraldus klak Alradus dictus. 76.
Haraldskier. 334.
Hasbutes. 418.
Haſta lapidea è tumulis eruta. 47.
Haſtilu-

I N D E X.

- Hasludia in honorem Disa.* 118.
Heiner. 14.
Helgo. 451.
Hellelandensia Mon. 509.
Helmstad Idolum. 20.
Helsingburgum unde dictum. 140.
Helvetiorum cornua. 379.
Hemmingus Rex Danes. 257.
Henrici II Gallie Regis Emblema. 383.
Hercules angues in cunis trucidavit. 413.
Herculis clava cum eo combusta. 54.
Herde quid. 180.
Herehorn. 380.
Herdal, Herjulfdal. 344.
Hermindaunum. 302.
Herlia, Herulia. 275.
Herjulf hornbrioter. 344.
Hermansvad. 198.
Hersloense Mon. 341.
Hesus. 15.
Hiarnus ob epitaphium Regno dota-
tus. 82.
Hieroglyphica Danica. 92. 406.
Hieroglyphica variis modis explicari
possunt. 408.
Hieroglyphica in monumentis quid
notent. 91.
Hieroglyphicis varie gentes sunt usa.
407.
Hierupense Mon. 208.
Himmeria, Cimmericia. 278.
Hispanie Mon. Runica. 525.
Historia mira de ordaliis. 78.
Hithini & Higini duellum. 69.
Hludur. 379.
HLudovicus Imper. 440.
Hobroensia Mon. 279.
Hobyense Mon. 181. 206.
Hoigold. 43. quando incepit. 46.
Holmense Mon. 209.
Homines viri cum amicis tumulati.
de Homicidio Lex. 83. (50.
Hornense Monum. 325.
Hougerense Mon. 479.
Housense Mon. 461.
Holmia. 229.
Holmense Mon. 480. 481.
Holocausta. 21.
Homo belluino capite quid notet. 410.
Homines cornuti. 364.
Hopperstadensia Mon. 461. 462.
Horlef vel Hotterslef. 109. 116.
Hostes victos tumularunt. 32.
Hostia quid. 21.
Hotterus. 116. ejus epitaphium. 108.
Hunense monum. 290.
Hunestadense Mon. 187.
Hylletandi rupes. 222.

I

Jat quid. 523.
Idola tuguriolis tecta. 4.
Jellingensia Monum. 338. 326.
Jerntegn. 76.
Immervad Jammersvad. 342.
Imperatores in patenti campo electi.
38.
Infantis titulus Portugalia Principi-
bis proprius. 436.
Innocentius III Ordalum abrogavit.
86.
Instrumentum Musicum ancum in
tumulo repertum. 48.
Instrumentum R. Erico Pomerano
datum. 89.
Inscriptio Epistilii crucis Beucastrien-
sis. 168.
Insignia Regum Cimbrorum. 278.
Insula duellis deputata. 66.
Jobi divitia. 423.
Judut. 19.
Joannes designatus Rex Danie. 89.

xxx 3 Joan-

INDEX.

- Joannes urne.* 258.
Jomala. 17.
Jomsvikinger. 270.
Jotumheimur. 523.
Irmenfent idolum. 20.
Italiae Monum. Runica. 524.
Julescoense Mon. 243.
Judei in hortis sepeliebantur. 160.
Judicium Dei. 76.
Jupiter cornutus. 368.
Juramenta veterum. 13.
Juramentū contra testes valebat. 73.
Jurun. 486.
Justicia Emblema. 425.
Juti, Vita. 295.
K
Kalbiorn. 492.
Kalegatum. 60.
Kempe. 62.
Κενοτάφια. 2.
Kiusense Mon. 472.
Kiöbingense Mon. 181.
Klepense Mon. 514. 515.
Kone Reginis aptatum. 340.
Kongstolen in Selandia. 88.
Korpeklinte. 451.
Κρηπίδας. 35. 126. 197.
Krodan. 19.
Kröinar höj. 285.
Kullen. 18.
Kwöduv quid. 408.
L
Lago urne Episcop. Roschild. 259.
Lalandica Mon. 249.
Landerupensia Monum. 445. 447.
Langorum familia. 442.
Lapidum quadrata series, quid no-
ret. 65.
Lapis supra Morasten positus. 89.
Lararia, Orillense, Aschinense,
Farödalense, Kiarlanesense. 6.
Laudania unde dicta. 141.
Laurentianum Mon. 234.
Laut & Lautboller. 28.
Leburgense Mon. 439.
Lectica cornua. 361.
Leges Frothonis de sepulturis. 51.
Lenense Monum. 301.
Lepus & canis cornutus. 371.
Leragriense Mon. 215.
Lethra. 21. 22.
Liba quid. 170.
Librorum cornua. 359.
Ligna Danis charta loco. 298.
Lille Thule. 151.
Lindebergii descriptio Monumenti
Jellingensis. 326.
Lienense Monum. 455.
Lilium & flos quid notent. 426.
Linthingi. 164.
Listrä. 211.
Listerbyense Monum. 218.
Literæ Alchymisticae. 448.
Literæ aulae & tapetibus intexta.
477.
Literatorum in Dania olim penuria.
92.
Loca electioni Regum dicata. 87.
Lochense Monum. Runicum. 525.
Loden de mandvig. 475.
Loden quid notet. 475.
de eo enigma Islandicum. 475.
Lojebarkhöi in Scania. 88.
Longensia Monum. 311. 313.
Longobardi è Dania egressi. 321. 151.
Longobardorum Monumenta. 91.
Lororum Regio. 276.
Lösenense Monum. 212.
Lothar. 195.
Ludovicus infans quis fuerit. 435.
Ludus gladiatorius Romanor. 417.
Ludus septem sapientum. 482.

- Luna idolum.* 117.
Luna cornua. 357.
Lundense templum. 143.
Lundense Monum. 499.
Lupis figura in Monumentis. 184.
Lysimachus cornutus. 68.
M.
Magnates in prædiis olim sepulti. 31.
Magnates olim Clasicum canebant. 380. 382.
Magnus Rex S. Olai filius. 507.
Mallcus Thoronis. 13.
Manasses ubi sepultus. 167.
Maren. 18.
Margareta nigra quæ. 58.
Marsorum quatuor genera. 272.
Mausoleum Augusti. 125.
Matthias urne. 258.
Merk quid. 475.
Messenii error de planitie Haborina. 134.
Messenii in Geographicis error. 137.
Messenii descriptio lapidis Grondalensis. 310.
Michil. 133.
Milvii natura. 412.
Minde. 29.
Mithothin. 12. 16. 24.
Mitra Trojanorum. 404.
Mitra venetorum. 432.
Mitrarum cornua. 361.
Monachi duello certarunt. 71.
Monachi Christianis concesserunt ut in tumulis ethnicorum sepelirentur. 107.
Monomachia in dolio. 70.
Monomachia leges. 69.
Montium cornua. 359.
Monumentum quid. 300.
Monumenta lapidea quotuplicia. 62.
Monum. literata cur rara in Sclavonia. 100.
Monumenta a Danis in Anglia erecta. 67.
Monum. Danica difficilia lectu. 98.
Monum. ab ipsis defunctis posita. 254.
Monumenta testamento legata. 115.
Monumentorum Danicorum genera. 3.
Monumentum in Anglia prope Bishopswoune. 90.
Monumentum Melandense. 63.
Monum. Patavinum. 254.
Monum. Regi Christiano IV. posita in Landerupii. 447.
Morasteen in Suecia. 89.
Morsingia. 273.
Mortui in propriis fundis tumulati. 152.
Moses cur cornutus fingatur. 363.
Munera defunctis oblata. 46.
Muri in vallo Danico quantitas. 58.

N

Naturalissimum opus. 2.
Navium cornua. 360.
Nexponausia. 44.
Nesse. 502.
Nicolaus urne. 201.
Nicolaitanum Monum. 228.
Nidrosiensia mon. 519.
Nidrosiensium furva hostie. 27.
Nierumense Monum. 510.
Njordur primus Norvegia Monarcha. 14.
Nocca Nicca Deus aquaticus. 17.
Nobilitas veterum qualis. 133.
Nobiles a quo ordalio subjecti. 78.
Nobilibus igneum ordalium exhibitum. 77.
Nobilium Danorum cognomina. 105.
Nomina propria veterum significatiua. 193.
Norvegi quando ordalium abrogarunt. 186.

Nor-

INDEX.

- Norvegia tributum solvit Harald. 337.
 Norvegia insignia Leo. 337.
 Norvagica Monumenta. 457.
 Nova domus universitatis. Hafn. 260.
 Nucerinum Monumentum. 255.
 Numus mortuis in os datus. 52.
 Numus Ludovici Imperatoris. 440.
 Numus Rhodii. 432. 404.
 O
 pro diphthongo Æ positum. 172.
 Obetria, Obefysfel. 275.
 Oculi expiranti aperti. 52.
 Oculus Ægyptiis justitiam denotabat. 425.
 Odal quid. 507.
 Odumense Monum. 323.
 Offa judicialis. 87.
 Ois quid. 169.
 Olaf. 195.
 S. Olai historia. 507.
 S. Olav Rex Norvegia. 60.
 pyrata. 269.
 è tumulis antecessorum thesau-
 ros eruit. 46.
 Olo Rex Dania. 151.
 Olav Hunger. 158.
 Olav Tretelge diis immolatus. 25.
 Oldgarense monum. 501.
 Olivanti cornu Rolandi. 381.
 Olla seu urna sepulchrales à G. Bar-
 tholino cruta. 41.
 Omlidense Monument. 496.
 Orbi inscripta. 482.
 Ordalium vel Ardelium quid. 76.
 Ordalium simplex. 77.
 Ordalium aquarium. 77.
 Ordalium ignitum. 77.
 Ordalii divisio & usus. 77.
 ad Ordalium preparatio. 80.
 Ordalium quando abrogatum. 85.
 Ordalii memorabile exemplum. 26.
 Orething. 117.
 Orethingburgum. 118.
 Orm. 195.
 Orthographia ratio apud veteres exi-
 gua. 203.
 Os asservatum cum cadavera cre-
 mabantur. 52.
 Osbiurn. 195.
 Othin hin gamle. 12.
 Othini plures. 12.
 Othin senex monoculus. 12.
 ejus sacra. 24. 25.
 habitus. 11.
 Othino ritus cremandi cadavera
 apud septentrionales ascribitur. 52.
 Ottesund ab ottone imperatore di-
 ctum. 336.
 Otthonia à quo condita. 17.
 Otium vitandum. 415.
 Otto II. imper. Danecirke perum-
 pere tentat. 60.
 Otto I. comes Oldenburgicus. 395.
 P
 Pacis commoda. 423.
 Pacta de sepulturis inter hostes. 32.
 Panis necessitas. 415.
 Parthi vestibis literas mandarunt. 477.
 Patricii qui. 147.
 περριοιχομίδαι. 157.
 ad Perticas locus. 96.
 Pertica in pagis Danicis. 96.
 Pes aquilinus quid notet. 257.
 Petrus Osbernus. 191.
 Petrus Tot. 151.
 Philippi M. Regis prudentia. 444.
 Phiala. 369.
 Philosophi Gothorum. 406.
 Pisces quid notent. 411.
 Piscosa loca diis sacra. 411.
 Plinius

I N D E X.

Plinii ævo nullus erat qui in auro ca-
labat. 402.

Planities Hagbartii. 136.

Pocula calata. 401. *sigillata.* 402.

ἄποδα, 402. *Hospitalitia.* 403.

crustata. 403. *Emblematica.* 403.

Poculis in cornu formam elaboratis
cur usi veteres. 404.

Poculorum genera. 401.

Pons Froensensis. 522.

Poppo ignitum ferrum gestans. 75.

Porticus cornua. 361.

Portugallensis insignia quid notent.
437.

Prim. 456.

Princeps in Lusitania quis primo vo-
catus. 436.

Prono. 20.

Prudentiæ ratio. 424.

Pueros edentulos non cremabant. 52.

Pugio ancus in tumultis repertus. 48.

Pugnandi ratio veterum. 63.

Pyramides. 125.

Pyratice antiquitus licita. 269.

Pyrrhus hircina cornua gestabat. 385.

Q

Quammense Monum. 463.

Quercus cornuta. 369.

R

Rasn. 113.

Rasnhilta. 114.

Rasnhilta inter Divas relata. 476.

Ragnwald jarl. 455.

Randrusiense Mon. 278.

Redigast. 17.

Reges Daniæ quomodo olim in augu-
rabantur. 401.

Reges eligendi ratio. 88.

Reges inter Deos relati. 17.

Reges judæ in hortis tumulabant. 167.

Reges in bello quomodo electi. 90.

Reges Paonum cornuum labra auro
vel argento operiebant. 394.

Regia Haborina. 137.

Regio Cornu copię dicta. 369.

Regneri Lodbrog monument. 92. 96.

Rhitis sacerdos. 411.

Rinkarigi in Norvegia. 487.

Rinuci. 161.

Ripensis Dioecesis. 323.

Ripensia Monumenta. 322.

Risaland. 523.

Rise. 523. 266.

RIHI

quid notet. 254.

Rodelinda. 96.

Roense Monum. 234.

Roeschildia. 102.

Roisfer. 40.

Rolfi krake stratagema. 384.

Rollo Norvagis Grangerolf. 344.

Rolrichstones in Anglia. 343.

Romani in domibus sepeliebant. 31.

Romanorum tumuli. 34.

Roningense Monum. 239.

Runæ. 257.

Runemo. 221.

Runer. 441. 148. 514.

Runica litera quæ. 168.

Runakiesle. 300.

Runarum duplex ratio tradendi sa-
pientiam. 407.

Runarum habitus. 29.

Runica litera quomodo aliis lingvis
applicata. 176.

Runsfeld. 501.

Runehoi prope valkieram. 146.

Rupes Haraldina in Blekingia. 91.
221.

Rupes Scanilensis literata in Suecia. 92

S

Sacerdotes ægyptii marinis abstine-
bant. 411.

Tyy

Sacra

INDEX

- Sacra Eucharistia.* 87.
Sacrificium quid. 20. 21.
Sacrificia magna. 21. *parva* 23.
Sacrificandi ritus. 28.
Sacrificium novendiale. 23.
Sacrificia Romanorum. 400.
Sacrificandum ter in anno. 25.
Sagas per aquam frigidam explorandi ritus unde ortus. 80.
Sagitta area, calcar arcum, fusus arcus in tumulis repertus. 48.
Salingii. 276.
Salomonis equitatus. 417.
Sanctorum cultus in primitiva ecclesia Danica non viguit. 514.
Sandbyensia monumenta. 124.
Sarmatarum sepultura. 45.
Sater idolum. 16.
Saterdag. 16.
Saxa sepulchris imposita. 54.
Saxa erigendi ritus ab Israelitis ortum traxisse. 92.
Saxenspiegel. 334.
Saxo Grammaticus. 186.
Saxonum idololatria. 30.
Saxum sepulchrale Thyra Regina. 340.
Scaldri. 241.
Scalt. 512. 513.
Scalevoldense Monum. 502.
Scanie descriptio. 139.
Scanie gentes. 24. 139.
Scanie leges quando rogatae. 85.
Scandia civitas. 141.
Schavenia. 273.
Scavo Raudum. 240.
Schytarum equitatus. 416.
Schytica provincia. 202. 141.
Schyticorum Hieroglyphicorum exemplum. 407.
Scolengense Monum. 263.
Scopulus in lacu literis Runicis exornatus. 92.
Scorbyense monumentum. 183.
Scoringa. 223.
Sejerstene. 343.
Selandica monumenta. 100.
Selandiae descriptio Lyscandri. 102.
Selon. 21.
seltiere. 505.
Sepelire in civitatibus Romanis prohibitum. 31.
Sepeliendi ritus. 40.
Septem primaria idola septentrionalium. 15.
Sepulchra in propriis fundis veteres habebant. 156. 160.
Sepulchra communia. 199.
Sepulchra lapidibus olim cingebantur. 157.
Sepulchris olim habitus honos. 153.
Sepultura Danorum. 31.
Sepultura Regum juxta aulas suas. 31.
Sepultura quandoq; in arvis frugiferis. 167.
Sepimenta tumulorum. 35.
Serapidis pectori crux insculpta. 94.
Serpens Delphicus. 409.
Serpente quid indicaverint veteres. 409.
Sexaginta hominum millia in praesidio Danevirke. 59.
Siciliana Monumenta Runic. 525.
Sigari sepulchrum. 31.
Sigari & Sivalde praelium. 130.
Sigari Urbs & tumulus. 135.
Sivaldus Scald. 265.
Signa & sigilla quibus differunt. 402.
Sigrida storrade. 261.
Silvisburgense Mon. 219.
Silensia Monum. 43. 454.
Sive. 50.

I N D E X.

Skibern. 196.
Skiervaldense Mon. 512.
Skioldus. 22.
Skioldungi. 164.
Skirsla. 76.
Skrotvaldense Monum. 517.
Skudtsjern. 82.
Skurguder. 4.
Snio seu Snigur. 321.
Socii sociostumularunt. 33.
Solis idolum. 15.
Somni cornua. 462.
Somni portæ. 363.
Soranum monasterium ab Absolone
conditum. 172.
Sorboense Monum. 492.
Sörupense Monum. 185.
Sortes saxonum. 30.
Spaka quid. 292.
Spakius. 123.
Spartanorum sepulchra. 31.
Speculum quid notet. 424.
Stangelandense Monum. 512.
Starchateri sepultura. 32.
Statuarum diversitas. 482.
Statue mortuis positæ. 125.
Starvangriensia Monum. 490.
stedienſe Monum. 465.
stein Runer. 524.
stenhaltense Mon. 289.
Stenhaltum. 290.
stenthor. 513.
stodiense monum. 520.
storkianum Monum. 214.
strandbarnense Mon. 460.
strava quid. 36.
ströense Monum. 146.
svantoviti idolum. 398.
svantoviti sacerdos. 417.
svein. 196.
sveno Rex dolo transvit Danevirke.

69.

svenonis Tiuskeg votum. 37.
sufrius Cornuus. 377.
sviagris annulus dictus. 384.
sumptus in tumultis facti. 39.
sundag, söndag. 15.
susa annis. 121.
susur. 124.
sylfa. 123.
syllesburgum. 211.
sylogisnorum cornua. 361.
symbolum crucis. 87.

T

T. & D. sæpè convertuntur. 199.
Tago Tot de Erichsholm. 146.
Tangbrandus sacerdos s. Olai. 71.
Tangerense Monum. 515. 517.
Taranis. 13.
Templa ex sepulchris orta. 35.
Templum mirabile. 489.
Tenkestoel. 299.
Terræ cornua. 359.
Tevens. 14.
Teutas Mercurius. 30. 14.
Teutadis sacrificia. 30.
Tiis, Thisa, Disa. 14.
Tiusdag. 14.
Tisathing. 14.
Tisfelde. 14.
Thor Deus. 9. 10. 149. 16. 510.
A Thor derivata propria. 195.
Thoronis sacra. 24.
fons. 285.
Thorild. 123.
Thorsdag. 16.
Thoraldus. 488.
Thoro Tot. 156.
Thraces cornibus pro poculis uteban-
tur. 387.
Thrunt. 510. *Thruntheim.*
Thyra. 335.
Thyra Danebod. 55.

Yyy 2

Tile-

I N D E X

- Tilefense monumentum.* 249.
Ting. 68.
Tingvoldense Monum. 521.
Tiraquellum. 106.
Tirstedense Mon. 267.
Toche. 256.
Torchillus adelsar. 207.
Torchillus Nefle. 475.
Tore af Stegn. 507.
Toreborg. 452.
Torupense Monum. 303.
Tessogonense Monum. 482.
Tottense Monum. 485.
Tottiorum genealogia. 150.
Tottiorum à Saxone fit mentio. 150.
Traiani columna. 125.
Trileburgum sive Trileopolis. 142.
Trollebarolhøj. 89.
Trophæa Danorum. 96.
Trutin. 441.
Trutning. 441.
Trygveldum. 106.
 unde dictum. 112.
Trygveldense saxum. 111.
Trygiern. 81.
Tuba cecinerunt Principes Romani. 382.
Tufa in exercitu Odoacri. 182.
Tuisdag. 15.
Tuisconis idolum. 15.
Tuke. 196.
Tulshøj Monumentum. 163.
Tulstrupense Mon. 200.
Tumba ex ordinatis saxis. 44.
Tume. 196.
Tumi Velificator. 189.
Tumuli Barroves dicti. 33.
Tumuli in silvis. 37. juxta viam. 38.
 in montibus. 39.
Tumuli magnatum. 34.
Tumuli Regii. 43.
Tumulis illata ornamenta. 45. 46.
Tumulus Langbeenrifer. 8.
Tumulorum præscriptus modus. 40.
Tumulorum varietas. 33.
Tumulorum violatorum pena. 51.
Tunense Monument. 478.
Tunstadsense Monum. 498.
Tuordrupense Mon. 292.
Turres in Danevirke. 59.
Tuta vallis. 106.
Tycho Brahe. 106.
Tymo Banner. 315.
Tyr. 15.
Tyrsdag. 15.
Tyrannisculpturis indigni judicati. 33.
Tythonia. 273.

V

Vagnofius. 16.
Valkieranum monum. 145.
Valkøstur. 43.
Vallum barbaricum Britannia. 61.
Valli Danici structura. 56. 57. 60.
Vallum Dan. à Gotofredo Rege inchoatum. 55.
Vandali seu vinuli. 140. 273. 274.
Vareburgum. 280.
Varini, Varinia. 276.
Vaticinium Grøndalense. 305.
Vedmanshøjense Mon. 195.
Velorum cornua. 360.
Venationis exercitium. 418.
Venationis finis apud veteres. 418.
Venationes Romanorum. 419.
Venatrix festi. 419.
Vencorum Dux cornu pro diademate gestat. 401.
Verruca cornua dicta. 362.
Visso contra duos pugnat. 66.
Vlgartiloch. 16.
Vlgartilochi cornu. 393.
Viburgum. 275. 17.

Vibur-

INDEX.

- Viburgensia Monum.* 301.
Viccingi unde dicti. 269.
Victima. 21.
Victimarum humanarum origo. 26.
Vidricus Willandson. 220.
Vig. 271.
Vikarus. 269.
Villa Axelslada. 130.
Vindelici. 274.
Vinilia, Vandalia. 273.
Virgula Erotica. 298.
Virtutis semita. 416.
Viseopolis seu Visbya. 451.
Vitishorn cornu. 390.
Ulf. 196. 202.
Ulfsvaag. 512.
Ulfvilda. 114.
Ulfso Svenonis Espritii pater. 202.
Ulfstandi. 196.
Ulfriker. 512.
Umbilicus librorum. 360.
Umbricii. 276.
Vodanus. 11.
Vodani statua. 16.
Vodensdag. 10.
Volumina librorum. 360.
Vomeris igniti. 81.
per Vomeris candentes incessus. 79.
Vota successorum in Regnis. 37.
Upsalia Svecia. 187.
Upsalia Regnum. 337.
Upsaliense fanum. 13.
Upsalensia sacra. 29.
Vregerfloense Mon. 290.
Urbani Pontificis factum. 482.
Urdalense Monum. 519.
Urna Giorseviana. 42.
Urna Lindholmiana. 42.
Urnorum familia antiqua. 257.
Urorum cornibus bibebant veteres. 391.
Uteri cornua. 362.
B. Vulcanii Jellingensis Monumenti descriptio. 326.
Vulturis natura. 412.

w

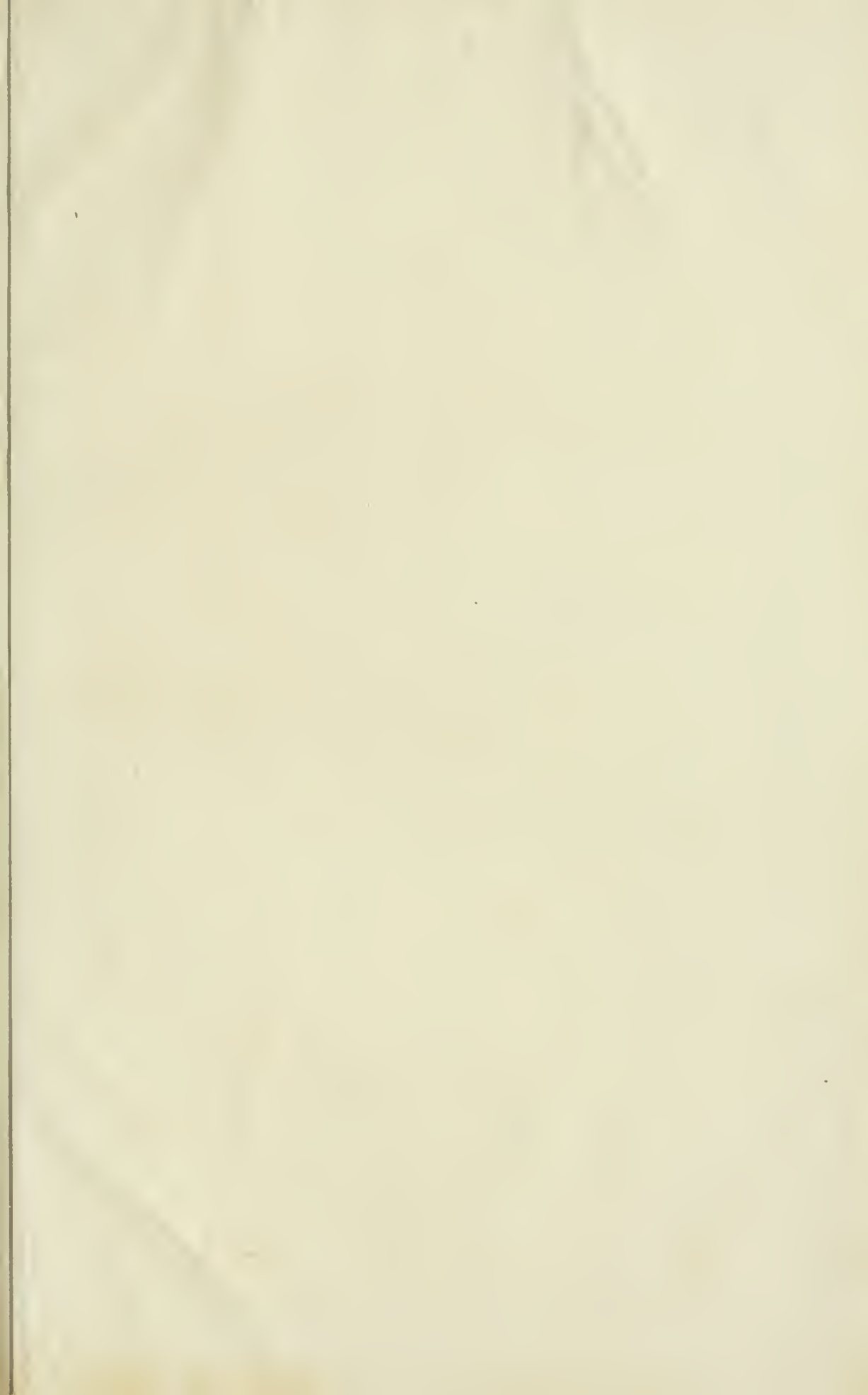
waldemarus I Vallo Danico murum addidit. 57.
waldemarus II antiquitatum studio-
sus. 98.
Ordalium abrogavit. 85.
wamdrupensia Monument. 443. 444.
wasser Nichts. 18.
welde quid. 113.
were broe. 105.
werense Monumentum. 103.
wig Deus. 17.
wigant. 267.
wigletsdor. 60.
wilhelmi II Regis Sicilia sigillum Ru-
nicum. 525.
wormo. 335.
Æ litera potestas. 314.
Æ litera situs in vocibus. 314.

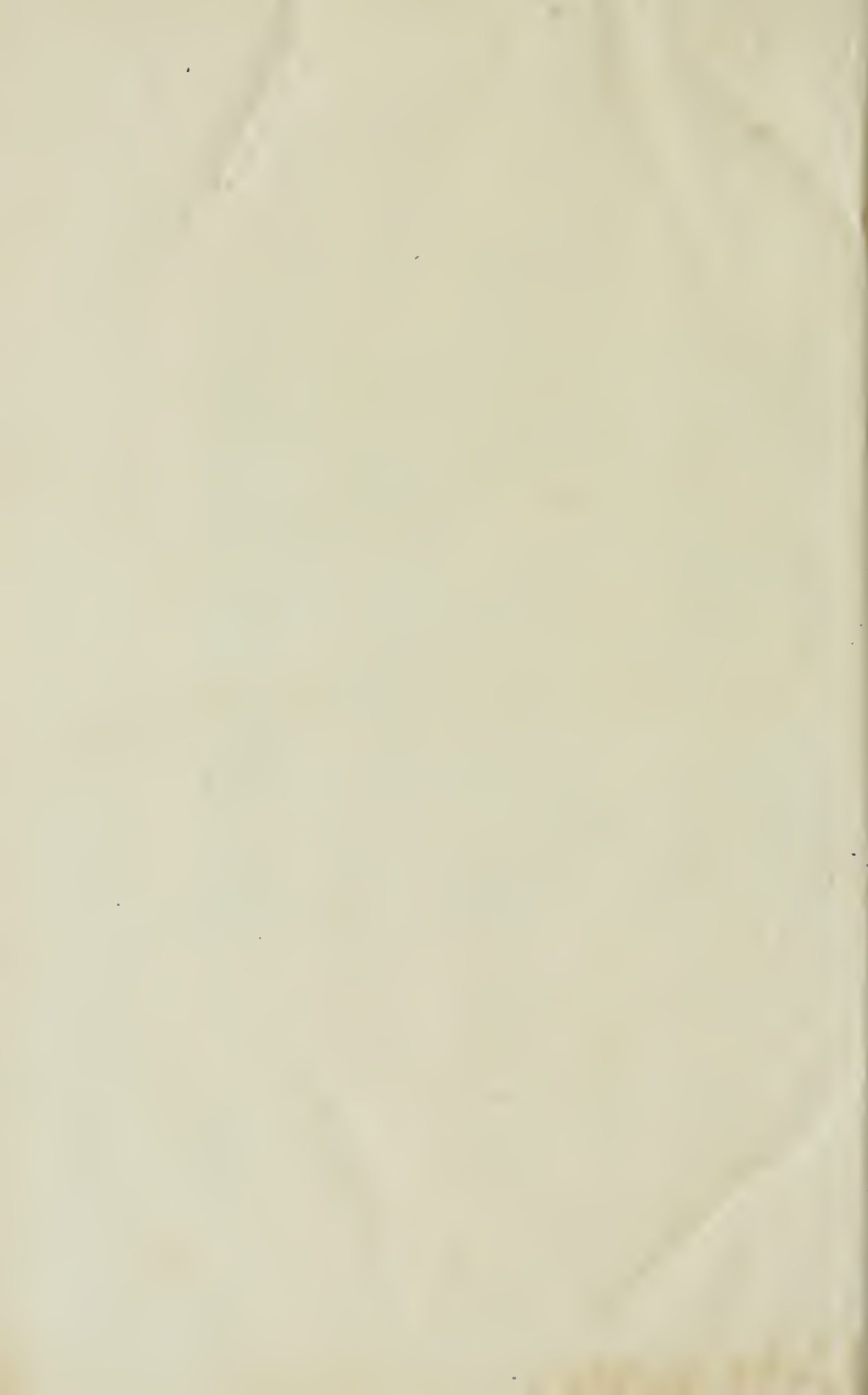
FINIS.

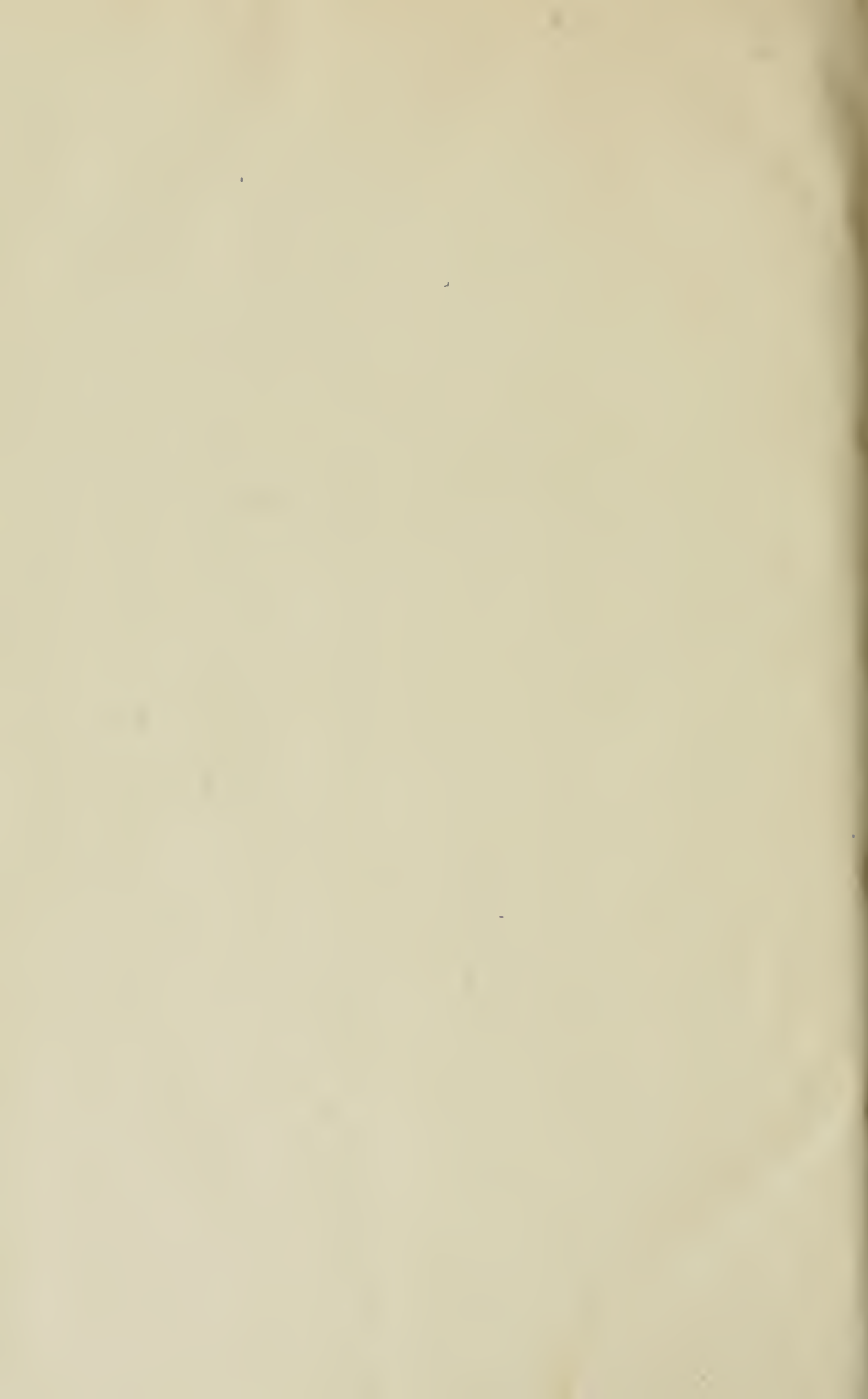
Corrigenda.

Prior numerus paginam, posterior versum
designat.

Pag. 4. v. 21. dirimentes 7. 32. alium, v. 33. excussum. 10. 3. ventisfiorum, adde autoribus.
28. 1. *dele* colligebantur. 32. 32. impendit. 33. 7. impendebat. 42. 12. Wolstrup. 49. 14.
Spinz, 52. 8. mactas. v. 10. *versum ita restitue*. Ultima plorato subdita flamma rogo est. v. 24.
operire. 54. 13. munitionem. 59. 2. M CLXVIII. v. 29. firmissimis. 60. 3. fossarum. 80. 17.
deputatum. 81. 29. qualiterq;. *Qua pagina 84. ex codice legum Runico adducuntur, iuxta M. S.*
exprimere ob notarum defectum non potuit Typographus. Post quamlibet enim vocem duo puncta po-
nit Codex meus, & ubi TS exprimendum M dextra linea mutilatum scribit, quod hic per M integrum
notatur. 86. 34. intercesserat. 90. 1. infrascriptis. 91. 22. publicas. 92. 11. posita. 94. 20. disci-
plinis. 95. 33. Diaconus. 102. 35. campestris. 112. 4. *IP+I. 117. 31. quarum. 118. 21. fu-
erit. 125. 18. extracto. 153. 21. PIII. 158. 21. sepelire. 164. 8. *post cedunt adde*, dubitatur.
169. 25. traducens. 170. 11. multæ. 174. 24. MCCXXXI. 177. 10. rudi. 190. 2. Leifrudam. 199.
32. sic. 216. 3. invicem. v. 24. *omissa nota*. * 242. 16. 19. 24. *legendum M CDXIV. quo*
Christophorus Bavarus nuptias Hafniæ celebravit cum Dorothea Bradenburgica. 252. 12. constans
261. 16. editi. 285. 3. omisum post sin, deeli. v. 18. omisum P. v. 24. ut & A cum R. 290. 2.
nuncupatam. 293. 13. Regulum. 294. 2. superaddita. 295. 17. nempe + v. 16. vulgari A.
transversa. v. 19. PPKYHIAH. 309. 1. saxo 313. 14. pro THVRA lege CHARO. 317.
27. Viburgensia. 321. 33. iudicio. 322. 19. certiozem. 325. 3. quoddam. v. 12. dele 328. 4.
adde nisi illa sit quam sub litera P. innuit. 329. 19. Keiser. v. 28. Kung. 332. 10. quantum. 333.
30. encomium. 335. 2. struxisse 336. 13. Norveg. 353. 36. accurate. 354. 28. lavis. 356. 10.
ipsum. 386. 11. cornua. 398. 35. extenuum. 401. 9. unctiones. 403. 22. spissas. 421. 29. PRA.
425. 28. γινόμενα. 426. 35. conatum. 429. 1. χερσας. 30. ut. 431. 28. omisisse. 24.
Fequid. 35. Plinius. 432. 11. hodieq;. 434. 11. denotare. v. 13. significari. 435. 10. contra.
439. 10. transmitteret. 441. 23. impressa. 443. 27. imago. 447. 1. alleli eo quandoq;. 451. 24.
abim. 452. 26. ab. 457. 16. Ex. 473. 7. videntur. 483. 10. simile. 17. saxum. 495. 11. JU-
RUN. 493. 12. excerptæ. 503. 1. APYHKA. 510. 15. probabilis.

Collected & corrected

W. E. B. DuBois

1892

SPECIAL- 86-B
1758

